νας ἀπὸ Ἐμμὼρ. Ὡς δὲ a ἐποιμαίνομεν ἐν Ἀβελμαοὺλ, πνεῦμα συνέσεως κυρίου ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ, καὶ πάντας, ἀνθρώπους ἑώρων ἀφανίζοντας τὴν ὁδὸν αὐτῶν, καὶ ὅτι τείχη ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ ἡ ἀδικία, καὶ ἐπὶ πύργους ἡ ἀνομία κάθηται, b καὶ ἐλυπούμην περὶ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, καὶ ηὐξάμην κυρίῳ, ὅπως σωθῶ. Τότε ἐπέπεσεν ἐπ' ἐμὲ ὕπνος, καὶ ἐθεασάμην ὄρος ὑψηλόν· τοῦτο ὄρος ἀσπίδος ἐν Ἀβελμαοὺλ", καὶ ἰδοὺ ἀνεῴχθησαν οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἄγγελος κυρίου εἶπε πρός με· Λευὶ εἴσελθε. Καὶ εἰσῆλθον ἐκ τοῦ πρώτου οὐρανοῦ εἰς τὸν δεύτερον, καὶ εἶδον ἐκεῖ ὕδωρ κρεμάμενον ἀναμέσον τούτου κἀκείνου. Καὶ c εἶδον τρίτον οὐρανὸν πολὺ φωτεινότερον παρὰ τοὺς δύο· καὶ γὰρ ὕψος ἦν ἐν αὐτῷ ἄπειρον. Καὶ εἶπον τῷ ἀγγέλῳ, Διατί οὕτως;

nostræ Dinæ de Emmor. Ut autem pavimus greges in Abelmaul, Spiritus intellectus Domini venit super me, & videbam omnes homines * exterminantes" viam suam, & quoniam muros ædificavit sibi ipsi injustitia, & super turres iniquitas sedit, & tristatus sum de genere hominum, & oravi Dominum, ut salvarer. Tunc cecidit super me somnus, & contemplatus sum montem excelsum. Hic est mons Aspidis in Abelmaul: Et ecce aperti sunt cœli, & angelus Dei dixit ad me: Levi ingredere; & ingrediebar de primo cœlo in secundum, & vidi illic aquam suspensam in medio hujus & illius. Et vidi tertium cœlum multo lucidius quam duos: etenim altitudo

a ἐποίμαινον. b Hæc omnia omissa sunt, proculdubio per incuriam scribæ. c ἔτι additum.

* occultantes.

καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος πρός με· μὴ θαύμαζε ἐπὶ τούτοις, ἄλλους γὰρ τέσσαρας οὐρανοὺς ὄψει φαιδροτέρους καὶ ἀσυγκρίτους, ὅταν ἀνέλθῃς ἐκεῖ. ὅτι σὺ ἐγγὺς κυρίου στήσῃ, καὶ λειτουργὸς αὐτοῦ ἔσῃ, καὶ μυστήρια αὐτοῦ ἐξαγγελεῖς τοῖς ἀνθρώποις, καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ κηρύξεις. Καὶ διά σου καὶ Ἰούδα ὀφθήσεται κύριος ἐν ἀνθρώποις, σώζων ἐν αὐτοῖς πᾶν γένος ἀνθρώπων· καὶ ἐκ μερίδος κυρίου ἡ ζωή σου, καὶ αὐτὸς ἔσται σου ἀγρὸς καὶ ἀμπελὼν, καρποὶ, χρυσίον, a ἀργύριον.

erat in ipſo infinita, & dicebam angelo: Propter quid iſtud? & dixit angelus ad me: Non mireris in his, alios enim quatuor cœlos videbis clariores & incomparabiles, cum aſcenderis illic. Quoniam prope Dominum ſtabis, & miniſter ipſius eris, & myſteria ejus annunciabis hominibus, & de venturo liberatore Iſrael prædicabis: Et per te & Judam apparebit Dominus hominibus, ſalvans in ipſis omne genus hominum, & ex parte Domini erit vita tua, 1 ex ipſo" erit tibi ager, vinea, fructus, aurum & argentum.

γ. Ἄκουσον οὖν περὶ τῶν ἑπτὰ οὐρανῶν. Ὁ κατώτερος διὰ τοῦτο στυγνότερός ἐστιν, ἐπειδὴ οὗτος παρὰ πάσας ἀδικίας ἀνθρώπων. Ὁ δεύτερος ἔχει πῦρ, χιόνα, κρύσταλλον, ἕτοιμα εἰς

III. Audi ergo de ſeptem cœlis: quod inferius, propterea triſtius eſt, quia iſtud juxta omnes injuſtitias hominum eſt. Secundum habet ignem, nivem,

ἡμέ-

a καὶ additum.
1 Et ipſe.

ἡμέραν προστάγματος κυρίου, ἐν τῇ δικαιοκρισίᾳ τοῦ θεοῦ. ἐν αὐτῷ εἰσι πάντα τὰ πνεύματα τῶν ἐπαγωγῶν εἰς ἐκδίκησιν 8) τῶν ἀνόμων. Εν τῷ τρίτῳ εἰσὶν αἱ δυνάμεις τῶν παρεμβολῶν, οἱ ταχθέντες εἰς ἡμέραν κρίσεως, ποιῆσαι ἐκδίκησιν τοῖς πνεύμασι τῆς πλάνης καὶ τοῦ Βελιάρ. Οἱ δὲ εἰς τέταρτον ἐπάνω τούτων ἅγιοί εἰσιν· ὅτι ἐν ἀνωτέρω πάντων καταλύει ἡ μεγάλη δόξα ἐν ἁγίῳ ἁγίων, ὑπεράνω πάσης ἁγιότητος. Εν τῷ μετ᾽ αὐτὸν οἱ ἄγγελοί εἰσι τοῦ προσώπου κυρίου, οἱ λειτουργοῦντες καὶ ἐξιλασκόμενοι πρὸς κύριον ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀγνοίαις τῶν δικαίων. Προσφέρουσι δὲ κυρίῳ 9) ὀσμὴν εὐωδίας λο-

glaciem, parata in diem præcepti Domini in juſto judicio Dei. In ipſo ſunt omnes Spiritus retributionum ad vindictam iniquorum. In tertio ſunt virtutes caſtrorum, ordinatæ in diem judicii, ad faciendum vindictam in 1 Spiritu" erroris & Beliar. In quarto autem ſuperius his ſancti ſunt, quoniam in ſuperioribus locis habitat magna gloria in ſancto ſanctorum ſupra omnem ſanctitatem. In eo quod poſt hoc, angeli ſunt faciei Dei, miniſtrantes & propitiantes ad Dominum in omnibus ignorantiis juſtorum. Offerunt verò Domino odorem ſvavi-

8) De his Eccleſiaſtici XXXIX, 33. Ἔστι πνεύματα, ἃ εἰς ἐκδίκησιν ἔκτισται.

1 Spiritibus.

9) Ita ipſe Archangelus Raphaël Tob. XXII, 15. Ἐγώ εἰμι Ραφαὴλ, εἷς τῶν ἑπτὰ ἁγίων ἀγγέλων, οἱ προσαναφέρουσι τὰς προσευχὰς τῶν ἁγίων, καὶ εἰσπορεύονται ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου. Confer S. Johannis Apocalypſ. c. VIII. v. 3. ſeq.

γικὴν, καὶ ἀναίμακτον προσφοράν. Εν δὲ τῷ ὑποκάτω εἰσὶν οἱ ἄγγελοι οἱ φέροντες τὰς ἀποκρίσεις τοῖς ἀγγέλοις τοῦ προσώπου κυρίου. Εν δὲ τῷ μετ' αὐτὸν εἰσὶ θρόνοι, αἱ ἐξουσίαι, ἐν ᾧ ἀεὶ ὕμνοι τῷ θεῷ προσφέρονται. Οταν οὖν ἐπιβλέψῃ ὁ κύριος 10) ἐφ' ἡμᾶς, πάντες ἡμεῖς σαλευόμεθα, καὶ οἱ οὐρανοὶ, καὶ ἡ γῆ, καὶ αἱ ἄβυσσοι ἀπὸ προσώπου τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ b σαλεύονται". Οἱ δὲ ὑοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τούτοις ἀναισθητοῦντες ἁμαρτάνουσι, καὶ παροργίζουσι τὸν ὕψιστον.

δ'. Νῦν οὖν γινώσκετε, ὅτι ποιήσει κύριος κρίσιν ἐπὶ τοὺς ὑοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτε τῶν πετρῶν σχιζομένων, καὶ τοῦ ἡλίου σβεννυμένου, καὶ τῶν ὑδάτων ξηραινομένων, καὶ τοῦ πυρὸς

tatis rationabilem, & ſine ſanguine oblationem. In eo autem quod ſubtus eſt, ſunt angeli, qui ferunt reſponſiones angelis faciei Dei. In eo vero, quod poſt hoc eſt, ſunt throni, poteſtates, in quo hymni ſemper Deo offeruntur. Quando ergo reſpexerit Dominus ſuper nos, omnes nos commovebimur, 1 cœli, 2 terra, & abyſſi, à facie magnitudinis ejus commovebuntur, filii autem hominum in his exiſtentes inſenſibiles, peccabunt & irritabunt altiſſimum.

IV. Nunc ergo cognoſcite, quoniam faciet Dominus judicium ſuper filios hominum, quando petris ſciſſis, ſole extincto, aquis ſiccatis, igne tremente, &

10) Reſpexit ad Prophetiam Habacuci, cap. III. v. 6. Ἔστη, καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ, ἐπέβλεψε, καὶ διετάκη ἔθνη.

3 καὶ add. b σαλευθήσονται.

1 Et. 2 Et.

πυρὸς καταπλήσσοντος, καὶ πάσης κτίσεως κλονουμένης, καὶ τῶν ἀοράτων πνευμάτων τηκομένων, καὶ τοῦ ᾅδου σκυλευομένου ἐπὶ τῷ πάθει τοῦ ὑψίστου, οἱ ἄνθρωποι ἀπιστοῦντες ἐπιμένουσι ταῖς ἀδικίαις. Διὰ τοῦτο ἐν κολάσει κριθήσονται. Εἰσήκουσεν οὖν ὁ ὕψιστος τῆς προσευχῆς σου, τοῦ διελεῖν σε ἀπὸ τῆς ἀδικίας, καὶ γενέσθαι αὐτῷ υἱὸν, καὶ θεράποντα, καὶ λειτουργὸν τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Φῶς γνώσεως, a ὡς φωτεινὸν" φωτιεῖς ἐν Ἰακὼβ, καὶ ὡς ὁ ἥλιος ἔσῃ παντὶ σπέρματι Ἰσραήλ. Καὶ δοθήσεταί σοι εὐλογία, καὶ παντὶ σπέρματί σου, ἕως ἐπισκέψηται κύριος πάντα τὰ ἔθνη ἐν σπλάγχνοις υἱοῦ αὐτοῦ b ἕως αἰῶνος". Πλὴν οἱ υἱοί σου ἐπιβαλοῦσι χεῖρας ἐπ' αὐτὸν, τοῦ ἀποσκολοπίσαι αὐτόν. Καὶ διὰ τοῦτο δέδοταί σοι βουλὴ καὶ σύνεσις τοῦ συνετίσαι τοὺς υἱούς σου περὶ τούτου. ὅτι

omni creatura turbata, invisibilibus Spiritibus liquefactis, inferno spoliato in passione Altissimi, homines increduli permanebunt & in injustitia: propter hoc in pœnam judicabuntur. Audivit igitur altissimus orationem tuam ad separandum te ab injustitia, & ut efficiaris ei filius & famulus, & minister faciei ejus. Lumen cognitionis illuminans illuminabis in Jacob & ut sol eris [1] inter lumen" Israel, tibique dabitur benedictio ac semini tuo, usquequo visitet Deus omnes gentes in visceribus misericordiæ filii ejus usque in seculum. Veruntamen filii tui imponent manus in ipsum ad crucifigendum ipsum; & propter hoc datum est tibi consilium & intellectus, ut notum facias filiis tuis

a Omissa sunt. b εἰς αἰῶνα.
1 Omni semini.

ὁ εὐλογῶν αὐτὸν εὐλογημένος ἔσαι, οἱ δὲ καταρώμενοι αὐτὸν ἀπολοῦνται.

έ. Καὶ ἤνοιξέ μοι ὁ ἄγγελος τὰς πύλας τοῦ οὐρανοῦ· καὶ εἶδον τὸν ναὸν τὸν ἅγιον, καὶ ἐπὶ θρόνου δόξης τὸν ὕψισον. Καὶ εἶπέ μοι. Λευῒ, σοὶ δέδωκα τὰς εὐλογίας τῆς ἱερατείας, ἕως οὗ ἐλθὼν a παροικήσω″ ἐν μέσῳ τοῦ Ἰσραήλ. Τότε ὁ ἄγγελος ἤγαγέ με ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔδωκέ μοι ὅπλον καὶ ῥομφαίαν, 11) καὶ εἶπε. Ποίησον ἐκδίκησιν ἐν Συχὲμ ὑπὲρ Δίνας, κἀγὼ ἔσομαι μετὰ σοῦ, ὅτι κύριος ἀπέσαλκέ με. Καὶ συνετέλεσα ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τοὺς υἱοὺς Ἐμὼρ, καθὼς γέγραπται ἐν ταῖς πλαξὶ τῶν οὐρανῶν. 12) Εἶπον δὲ αὐτῷ. Δέομαι

de ipso, quoniam benedicens ipsi benedictus erit, maledicentes 1 coram eo″ peribunt.

V. Et aperuit mihi Angelus portas cœli, & vidi templum sanctum, & in throno gloriæ Altissimum. Et dixit mihi: Levi, tibi dedi benedictiones sacerdotii, usquequo veniens habitabo in medio Israel. Tunc duxit me angelus in terram, & dedit mihi scutum & gladium, & dixit: fac vindictam in Sichem pro Dina, & ego ero tecum, quoniam Deus misit me. Et occidi in tempore illo filios Emmor, sicut scriptum est in tabulis cœlorum. Dicebam autem ei: oro te Domine, dic mihi no-

κύριε,

a κατοικήσω.

1 Autem eum.

11) Ita quoque Judith in oratione sua c. IX. vers. 2. Κύριε ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου Συμεὼν, ᾧ ἔδωκας ἐν χειρὶ ῥομφαίαν εἰς ἐκδίκησιν ἀλλογονῶν, &c.

12) Dum in Notis ad Testamenta XII. Patriarcharum conscribendis

bendis versor, venit Oxonium doctissimus Dn. Dodwellus, & videns me Annotationem de *Tabulis Cœlorum* pollicitum esse, hanc, quam ipse propria manu in chartas conjecit, pro singulari humanitate sua mihi communicavit: ego vero hic integram, ut accepi, Lectori debite repræsento.

§. I. Πλακῶν nomine *Legem* intelligi verisimile est.

Πλάκες τοῦ οὐρανοῦ non aliud, opinor, denotant quam *legem* in *Cœlis Archetypam*. Lex enim *Mosaica Tabulis lapideis* a Deo ipso exarata est. Quæ quidem *Tabulæ* πλάκες λίθιναι appellantur in sacris literis, pro sermone apud Hellenistas recepto, qua quidem opponuntur πλαξὶ σαρκίναις, Legique *cordibus humanis* inscriptæ, 2. Cor. III. 3. Convenitque inscriptio illa *Legi Mosaicæ*, qua Διαθήκη erat, utraque Διαθήκης significatione. Qua scilicet Διαθήκη *Pactum* denotabat, & qua etiam *Testamentum*. Qua *Pactum* erat, ita illam *duabus Tabulis Lapideis* inscriptam accepit ab ipso Deo *Moses*: Ad eundem plane modum, quo & Leges *Atheniensium* in ἄξοσι & κύρβεσι prostabant, & quo omnia publica cujusvis generis monumenta ubique fere *stelis* edi solebant *lapideis*, vel λευκώμασι parietibusque gypsatis, cum nondum recepta esset facilior alia scribendi consuetudo. Inde δίπλαξ θεσμὸς etiam antiquitus audiebat. Et in *Testamentis* idem olim obtinuit mos, ut etiam ipsa *Tabellis binis* conciperentur, quæ sibi invicem obversæ, & sigillis munitæ, Testatoris voluntatem celarent, donec publica demum Auctoritate in lucem emitterentur.

§. 2. Cum additur τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃ Lex, non alia intelligi potest quam *Archetypa*.

Recte ergo πλανῶν nomine insignitur. Additur etiam τȣ̃ ȣ̓ρανȣ̃, ut ab externa illa *Mosis* Lege secerneretur, quam *Moses* ipse in *terris* ediderit. Erat enim & illud apud *Hellenistas*, & N. Testamenti Scriptores, Hellenisticorum *dogmatum* sequaces, receptum, ut rerum omnium *terrestrium*, præsertim earum quæ ad *Religionem* spectabant, *exemplaria* crederentur in *Cœlis* Archetypa, quæ παραδείγματα vocat Auctor ad *Ebræos*, c. IX. v. 23. ad quarum similitudinem expressa fuerint Ectypa omnia, quæ illis respondebant, *Terrestria*. Imo ut *vera* illa sola fuerint *Cœlorum* Archetypa. Sic *arcæ Mosaicæ* respondebat Apostoli σκηνὴ in cœlis ἀληθινή. Sic Templo *Solomonis* æternum aliud *ab initio* cœleste, cujus meminit Auctor Libri Sapientiæ, cap. IX. v. 8. Sic Urbi *Hierosolymitanæ* Urbs alia in *Cœlis* Hierosolymitana, quæ mater est Peculii Mystici, Gal. IV. 25, 26. Συςοιχίαν appellat Apostolus Cœlestium illorum Archetyporum Terrestriumque Ectyporum convenientiam. Itaque ut *Tabulis lapideis* concipiebatur *Lex Mosaica*, ita *Lex* fuerit illius in *Cœlis* Archetypa, ipsa quoque *Tabulis* inscribenda, non *Terrestribus* utique, sed *Cœlestibus*. Hic νόμος erat πυρινός. Pro eodem exemplo quo *Deus* ipse πῦρ appellatur. *Ignis* enim *Lucisque* (quæ eidem voci *Ebrææ* respondent) Symbolis Archetypa illa *Cœlestia* denotare solent *Hellenistæ*. Et *Legem* certe illis, quæ *ab initio* fuerint, ante jacta Mundi fundamenta, accensent etiam *Rabbini*. Quod certe nisi de Lege illa *Archetypa* verum esse non potest. Itaque

que ad illos quoque *Talmudicos* Magistros Traditio hæc a majoribus accepta emanavit.

§. 3. *Patriarchis* aditus ad Archetypa illa *Cœlestia* patere credebatur.

Erat autem *Hellenistarum* ratiociniis admodum sane consentaneum, ut primi antiquissimique *Patriarchæ* cum his *Archetypis* rerum *Terrestrium* exemplaribus commercium habuerint. *Mosis* certe ipsius exemplar, quod in monte vidit ad cœlestia retulit non *Philo* modo, verum etiam Auctor ad Ebræos cap. XI. v. 16. Et *civitatem cœlestem* a Patriarchis plerisque expectatam esse testatur idem Apostolus. Quæ certe non alia erat quam *Hierusalem* illa *superne* descendens. *Omnia* enim ab illis gesta in sacris literis memorata pro *Prophetiis* habent Novi Testamenti *ratiocinia*. Perperam omnino, nisi ab afflatu *Spiritus S.* emanassent, & quidem illo præsentissimo pariter atque copiosissimo. Id quoque supponunt nostri Testamenti *ratiocinia*, Spiritum illum *arcanorum Divinorum* fuisse conscium, *Mysteriorumque* ab omni ævo ἀποκεκρυμμένων, 1. Cor. II. 10. Imo *Peculii* jure quodam proprium agnoscunt Utriusque Testamenti amanuenses, quod solis Peculii membris *Mysteriorum* cognitio fuerit concessa. Maxime vero antiquissimis illis temporibus, quibus *visibiliora* saltem fuerint, quam nunc experimur, cum *Cœlo* commercia. Egit ergo noster Patriarcharum *personas*, pro *Seculi* sui ratiociniis peritissime, dum *Legem* hanc *Archetypam* ab illis lustratam agnoscit, cum nondum *Ectypa* in lucem prodiisset. Cavet enim perpetuo, etiam cum Scriptorum recentiorum usurpat *verba*, ne quid a *temporis* decoro

alienum admittat. Itaque Auctorum *nomina* vel prorſus *reticenda* cenſuit; vel ſi quando etiam *nominatim* advocat, non tamen fecit præterquam in illis, qui fuiſſent *Patriarchis* ipſis *antiquiores*. Cum ergo *Legis* mentio eſſet in his Teſtamentis plane neceſſaria, *Legem* tamen aliam advocare non potuit, quam *Archetypam* atque *Cœleſtem*. Utcunque, tamen illam Patriarchis, pro hujus ſaltem Auctoris ſententia, innotuiſſe verba ſuadent e Teſtamento *Naphthalimi* cap. 5. in hanc ſententiam diſerta: καὶ ἰδὲ γραφὴ ἁγία ὤφθη ἡμῖν, λέγουσα. Ασσύριοι, Μῆδοι, &c. Eadem Προφητεία οὐρανοῦ dicitur in Teſtamento *Benjamin*, c. 3.

§. 4. *Legis* nomine utriusque Fœderis Libros *omnes* Auctor complectitur.

Sed vero *Legis* nomine non *Decalogus* tantummodo intelligebatur, qui ſolus tamen *Tabulis* fuerat conceptus *lapideis*; ſed & alia quoque omnia, quæ de futuro *Judæorum* ſtatu prodita fuerant in *Hiſtoria* ſaltem *Pentateuchi*. Erat enim in illius, quo vixit Auctor, Seculi more receptum, ut Legis nomine totus veniret *Pentateuchus*. Qua nempe *Prophetis* ita opponebatur, ut tamen *una* cum *Prophetis* omnes veteris Teſtamenti Libros complecteretur. Imo qua idem efficiebat conjuncta cum *Pſalmis*. Adhuc laxiori ſenſu uſurpabatur, qua etiam *Evangelio* opponitur, Scriptis nimirum *Novi Teſtamenti* omnibus, *ut Veteris Fœderis* Scripta omnia etiam *ſola* complectatur. Ne quidem *Novi Teſtamenti* Libros excludendos eſſe crediderim, qui etiam ipſi ad novam Diviniorem que *Legem* ſpectabant, ut proinde pari de cauſa fuerint ex *Archetypis*

ar-

arcessenda *Cœlestibus*. Sic enim Acta *Ecclesiæ* in *terris* rata etiam habentur in *Cœlis*. Et *nomina* Discipulorum per *Baptismum* in *Ecclesiæ matriculas* relata, eadem *scribi* dicuntur in *Cœlis*. Et πολιτεία nostra, etiam dum in *corporibus* versamur, *Cœlestis* agnoscitur. Quod scilicet per eundem *Baptismum* in civitatem *Hierosolymitanam Cœlestem* adscribimur, illiusque *Civitatis* cives agnoscimur, proinde merito illius matriculis Archivisque inferendi. Vult ergo Patriarchas Auctor ea omnia e *Cœli* Libris didicisse, quæ sibi aliunde e coævi *Canonis* Libris fuissent explorata. Ex his ipse certe Libris didicisse dicitur *Jacob* non *Leges* tantummodo, verum etiam *eventus* omnes Populi *Israelitici*. Docet hoc *Origenes* Tom. III. Commentar. in Genesin edit. Huëtii p. 12. Διόπερ ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Ἰωσὴφ δύναται οὕτω νοεῖσθαι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰακώβ. Ἀνέγνω γὰρ (inquit) ἐν ταῖς πλαξὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὅσα συμβήσεται ὑμῖν καὶ τοῖς υἱοῖς ὑμῶν. Loquitur hic, ut videmus, *Jacobus*. Proinde hæc ex aliis *trium Patriarcharum* Testamentis hauserit *Origenes*. Προσευχὴν ergo Ἰωσὴφ non de *Precibus* intellexerit, quas *obtulerit Josephus* ipse, sed de illis potius, quibus moribundus *Pater Josephum benedixerit*. Sic & in nostro quoque *Levi* Testamento c. 5. cædem *Sichemitarum* legimus, in his, de quibus agimus, *Tabulis Cœlestibus* fuisse prædictam. Sic enim ait: Καὶ συνετέλεσα ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τοὺς υἱοὺς Ἐμὼρ, καθὼς γέγραπται ἐν ταῖς Πλαξὶ τῶν οὐρανῶν. De scelere *Iudæorum* in *Christum* Dominum Mundi Servatorem resciviſse se profitetur ex iisdem *Cœli Tabulis Aser*, c. 7. Ἀνέγνων ἐν ταῖς Πλαξὶ τῶν οὐρανῶν, ὅτι ἀπειθοῦντες ἀπειθήσετε (sic leg. in

Cod.

Cod. Ox. recte, ut opinor, pro stylo hujus Operis *Hellenistico*) αὐτῷ, κὴ ἀσεβȣντες ἀσεβήσεῖε εἰς αὐτὸν, μὴ προσέχοντες τῷ νόμῳ Θεȣ, ἀλλ᾽ ἐντολαῖς ἀνθρώπων. Spectant illa ad *Novi Testamenti* Historiam, atque *Evangelistæ* etiam *verba*. Legis etiam *Mosaicæ*, non *verba* modo sed *mysticas* etiam de *suibus* & *leporibus* interpretationes male hauserit, si illum audimus *Aster*. Sic enim habet: Καὶ γὸ Θεὸς ἐν ταῖς Πλαξὶ τῶν ȣρανῶν εἶπεν ȣ῞τως. Adeo laxum erat harum *Tibularum Cœlestium* Argumentum. Et certe γραφὴ illa *cœlestis*, quæ *Naphthalimo* dicitur apparuisse, de *Judæorum* egit *Captivitatibus*, quæ e *Prophetarum* potius quam *Pentateuchi* Oraculis erant ab Auctore hauriendæ. Proinde simili, quo & *Tabellæ Cœlestes*, etiam *Scriptura* illa *Cœlestis*, versabatur Argumento; deque *eventibus*, pariter ac *Legibus*, futura prædixit.

§. 5. *Tabulæ* hæ *Cœlestes* nihil plane habebant commune cum *Astrologis*.

Male ergo has *Tabulas Cœlestes* ad Judicia *Astrologica* retulisse videntur, quos jam olim refutavit *Origenes*. Et male rursus ad *Cœli* γράμματα, quorum meminit *Plotinus*, cœlestem nostram γραφὴν, cœlestesque Tabulas, retulit *Huetius*, quæ erant etiam Astrologorum. Non me quidem fugiunt, quæ de studio *Abrahami* Astrologico tradidit *Eupolemus* atque *Orphaicorum* vetus Impostor. Meminit etiam *Librorum* sub *Abrahami* nomine de hoc ipso Argumento Auctor ineditus, *Vettius Valens Antiochenus*. Hi, si antiqui fuissent, potuit inde Auctor noster haurire, si rei *Astrologicæ* studiosos fecisset *Patriarchas*. Sed longe recentior erat *Valens* ille *Vettius* his Auctoris nostri

tem-

temporibus, qui obſervationes habet anno Æræ *Diocletianæ* CLX. recentiores. Nec quenquam habemus *Vettio Valente* antiquiorem. qui illos *Abrabami* Libros compertos habuit. Et nihil præterea commune cum *Aſtris*, Aſtrorumque *poſitionibus Aſtrologicis*, habent πλάκες illæ *Cœleſtes* a *Tabellarum* metaphora ita appellatæ. Si quas autem de *Cœlo* obſervationes *deltis pugillaribus* commiſiſſent Aſtronomi, non erant propterea *Cœleſtes* appellandæ. Utcunque longe ab his *Platonicorum Helleniſtarum* παραδείγματι diſtabant quæ in *Cœli* externa duntaxat *ſuperficie* ſita obſervabant *Aſtronomi*.

§. 6. Πλάκες ὀυρανȣ̃ forte pars erant *Prophetiæ Enochi*.

Imo non *Signis*, ut volebant *Aſtronomi*, ſed *verbis*, mentem ſuam patefeciſſe dicitur Deus in hac *Scriptura Tabellisque Cœleſtibus*. Hinc toties legimus, ut ſupra vidimus, ἀνέγνων, & γέγραπ]αι, & Θεὸς εἶπεν. Quæ certe Librum aliquem denotant *verbis* conceptum, pro more aliorum Librorum, *expreſſis*, omnino aliena ab *Aſtrologorum* hariolationibus. Inde nomen γραφῆς in ipſa illa *Cœleſti Scriptura*, quæ *Naphthalimo* dicitur in *Cœlo* apparuiſſe. Imo γραφῆς λεγȣ́σης, cujus *verba* ipſa ibidem ſubjunguntur, omnino alia ab illis, quæ in *hodiernis* legimus *Scripturis*. Facit locus ille, ut credamus, quæ etiam è Scripturis noſtris hauſit primarius Auctor, *ſuis* tamen *verbis* illum extuliſſe, ne quid videretur advocare, quod *Patriarchis* ipſis fuiſſet *recentius*. Facit præterea ut ſuſpicer, noſtrum hunc Scriptorem *verba* ab alio antiquiore accepiſſe, qui ipſe *ſententiam Scripturæ* jam antea *ſuis* tamen *verbis* conceperat.

perat. Quid si ergo hæc etiam debuerit Apocryphis *Enochi*? Quid si in illis locum habuerint *Tabulæ Cœlestes*? Nihil sane video quod obstat, quo minus hæc sint verisimilia. Erat οὐρανοῦ προφητεία, *Benj.* 3. Et *Prophetiæ* nomine frequentissime advocatur *Enochus*. Erat γραφή. Et *Librum Enochi* γραφὴν appellat in Testamento suo *Levi*, c. 14. Et γραφὴν ἁγίαν *Naphthalimus*, c. 14. Plane ut γραφὴν ἁγίαν illam etiam appellat *Scripturam*, quæ apparuit in *Cœlis*, c. 5. Nec aliter fere *Tertullianus* de Hab. Mul. c. 3. qui propter hoc ipsum *nomen* Veteris Instrumenti Canoni censet accensendam. Ad *Legis* notionem spectabat, uti vidimus, Metaphora illa *Tabularum*. Et γραφὴν νόμου Ἐνὼχ legimus in Testamenta *Zabulon*, c. 3. Rectè porro χαράττειν dicendus erat, qui quid *Tabulis* inscribebat, seu *cereæ Tabulæ* fuissent, seu *lapideæ*, Et χαρακτῆρα γραφῆς Ἐνὼχ, pro eadem forma memorat *Simeon*, cap. 5. *Enochum* præterea *Dei legatione ad Angelos functum* tradit *Irenæus*. L. IV. c. 30. Imo Enocho Noëmum *in prædicationis delegatione successisse* suspicatur *Tertullianus* loco citato. Si talem obierit *legationem* qualem postea *Moses* & *legem* illis tradiderit, quod sane fecisse innuit Auctor horum Testamentorum, recte convenient illius *Personæ*, quæ hic Auctor profert è *Tabulis Cœlestibus*. Erat enim *Patriarchis* ipsis ille antiqvior *Enochus*. Et *Prophetia* quoque illius nomine insignita *antiquior* erat his *Patriarcharum* Testamentis, quibus illum toties, etiam de *nomine*, advocatum legimus. Nec sane *Lex* illa ab *Enocho* prædicata *Mosaica* esse potuit, cum tot post *Enochum* Seculis vixerit ipse *Moses*. Alia ergo esse

vix potuit præter *Archetypam* illam, de qua agimus, atque *Cœlestem*. Patuerunt porro *Enocho*, eodem quo ipsis patuerunt Partriarchis, jure Archiva illa Archetyporum *Cœlestium*. Erat enim pariter etiam ipse *Propheta*. Et *Prophetæ* nomine illum advocavit, eorum, qui scripta illius in Testimonium adducunt, antiquissimus, etiam S. *Judas* Apostolus. Fieri ergo potest ut νόμος *Enochi* partem Operis *singularem* constituerit, quæ etiam Πλακῶν οὐρανοῦ titulum habuerit. Sic inde arcessenda erunt omnia quæ *Tabularum Cœlestium* nomine noster excerpsit Auctor *Testamentorum*.

(Hæc * Vir Clarissimus de *Tabulis Cœli* ingeniose & erudite commentatus est. Cujus sententiam grato animo amplector, nisi quod suspicio aliqua sit, Apocrypha *Enochi* nomine inscripta a *Tabulis Cœli* distincta fuisse, & in his ea solum lecta ab Auctore Testamentorum repræsentari, quæ in Canonicis libris Mosis & Prophetarum scripta sunt, quod hi ipsi a Patriarchis antiquioribus citari haud possent. Nescio enim an ex eo, quod tam libri Enoch, quam Tabulæ Cœli γραφῆς, ἁγίας γραφῆς nomine veniant, aliaque quædam communia eis tribuantur, firmiter concludi queat, illos eosdem fuisse libros, vel Tabulas Cœli in Apocryphis Enochi extitisse.)

Richardus Simon Bibl. Criticæ T. 2. cap. 15.

Vous me demandez ce que c'est que ces *Tables du Ciel*, dont il est fait mention dans ma lettre pré-

* Quæ sequuntur, Grabii verba sunt.

précedente, lorsque je parle du Teſtament d'Aſer. Ces tables ſont des fictions de ces anciens Sectaires, qui ont pris plaiſir à fabriquer des Livres par rapport à leurs imaginations. Origene qui aimoit ces ſortes d'ouvrages, qui étoient communs de ſon tems, fait mention d'une certaine Priere attribuée au Patriarche Joſeph, ou il eſt fait mention des *Tables du Ciel.*

Ces tables celeſtes, où eſt écrit tout ce qui doit arriver dans l'Univers, pourroient bien être de la façon des anciens Gnoſtiques, qui nioient la liberté de l'homme, admettant une eſpece de *fatum* ou deſtin. Origene qui n'a rien oublié dans ſes Ouvrages pour détruire cette vieille hereſie ennemie du libre-arbitre, prouve que ces *Tables du Ciel*, qu'il ne rejette point, ne ſont nullement opposées à nôtre liberté, comme on le peut voir dans ſes Commentaires ſur la Geneſe. Il y dit, que les Aſtres peuvent ſignifier les choſes qui doivent arriver dans le monde, ſans que cela détruiſe la liberté: il les compare à un Livre qui contiendroit des Propheties de ce qui doit arriver. Puis il ajoûte, a *tout le Ciel étant comme le Livre de Dieu, peut contenir en ſoi les choſes futures.* Ce qu'il éclaircit en même tems par cette prétendue Priere de Joſeph: *C'eſt pourquoi*, dit-il, *on peut entendre de cette maniere ces paroles de Jacob dans la Priere de Joſeph: Car j'ai lû dans les Tables du Ciel tout ce qui vous arrivera & à vos Enfans.* Ce ſçavant Homme, à qui ces anciens Livres apocryphes ne déplaiſoient pas, ajoûte b, qu'on pourroit peut-être donner auſſi le même ſens

a *Orig. Philoc. c. 23. & comment. in Gen.* b *Orig. ibid.*

ſens à ce paſſage d'Iſaïe, *Le Ciel ſera roulé comme un Livre* a, comme ſi le Ciel étoit un veritable Livre, lequel repreſentât les choſes qui doivent arriver.

Il n'eſt pas beſoin que je m'arrête à refuter cette explication des paroles d'Iſaïe. Ce Prophete qui eſt très-éloquent, employe, ſelon le ſtyle ordinaire des Prophetes, une locution metaphorique. Il compare l'étenduë du Ciel à un parchemin roulé, c'eſt-à-dire à un rouleau, tel qu'étoient autrefois les Livres chez les juifs, qui ſe ſervent encore aujour d'hui de ces rouleaux dans leurs Synagogues. A l'égard de cette ëcriture celeſte, c'eſt une pure imagination, qui n'a pas le moindre fondement dans les Livres ſacrez. Cependant Gvillaume Poſtel aſſure hardiment, qu'il a vû, obſcurément néanmoins, dans le Ciel écrit en caracteres Hebreux tout ce qui eſt dans ce monde. Cet homme qui a pris plaiſir à impoſer au public, prend Dieu & JESUS-CHRIST pour témoins de ce qu'il avance. Il proteſte qu'il a été ravi en eſprit jusqu'au plus haut des Cieux, où il a vû des choſes qu'il ne lui eſt pas posſible de racconter. Je veux vous rapporter les propres paroles de ce fameux Viſionnaire: *Si dixero*, dit Poſtel *, *me in cœlo vidiſſe in ipſis linguæ ſanctæ characteribus ab Esdrâ primùm publicè expoſitis ea omnia, quæ ſunt in rerum natura conſtituta, ut vidi, non explicitè, ſed implicitè, vix ullus mihi credidenit. Tamen mihi teſtis eſt Deus & Chriſtus, quia non mentior, ſed ſcio certiſſimè me fuiſſe, non in corpore, ſed in*

N n   *animo*

a *Iſ.* 34. 4.

* *Poſtell. not. in lib. Jetſira.*

anima raptum usque ad superiorem cœlestium orbium partem, & ibi vidisse ea quæ, si velit homo, licet quidem nunc, sed non posset homini alteri enarrare. Je ne suis pas surpris; que Postel dont l'esprit n'étoit pas sain, ait parlé de la sorte. Mais que peut-on penser de Gaffarel, qui a osé débiter les mêmes réveries sur cette Ecriture celeste dans un Livre qu'il a publié sous le titre de Curiositez inoüies, & qui fut aussitôt censuré par les Théologiens de Paris? A vous dire la verité, il y a d' autres choses qui prouvent que Gaffarel a été un franc Imposteur.

κύριε, εἰπέ μοι τὸ ὄνομά σου, ἵνα ἐπικαλῶμαί σε ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. Καὶ εἶπεν· ἐγώ εἰμι ὁ ἄγγελος ὁ παραιτούμενος τὸ γένος Ἰσραήλ, τοῦ μὴ πατάξαι αὐτοὺς εἰς τέλος, ὅτι a πᾶν πνεῦμα πονηρὸν εἰς αὐτοὺς προσβάλλει. Καὶ μετὰ ταῦτα b ὥσπερ ἔξυπνος γενόμενος εὐλόγησα τὸν ὕψιστον, καὶ τὸν ἄγγελον τὸν παραιτούμενον τοῦ γένους τοῦ Ἰσραήλ, καὶ πάντων τῶν δικαίων.

men tuum, ut in vocem te in die tribulationis; & dixit: Ego sum angelus excusans genus Israel, ut non percutiatur in finem, quoniam omnis Spiritus perniciosus ei insidiatur. Postea velut ex somno excitatus, benedixi altissimum, & angelum excusantem genus Israel, & omnes justos.

ϛʹ. Καὶ ὡς ἠρχόμην πρὸς τὸν πατέρα μου, εὗρον ἀσπίδα χαλκῆν, διὸ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους Ἄσπις,

VI. Ubi vero veni ad patrem meum, inveni aspidem æneum, unde etiam nomen monti est

ὅτι

a omissum. b omissum.

ὅτι ἐγγὺς Γεβὰλ, ἐκ δεξιῶν Ἀβιλᾶ· καὶ συνετήρουν τοὺς λόγους τούτους ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Ἐγὼ συνεβούλευσα τῷ πατρί μου καὶ Ῥουβὴμ τῷ ἀδελφῷ μου, ἵνα [1]εἴπῃ" τοῖς υἱοῖς Ἐμμὼρ, τοῦ περιτμηθῆναι αὐτοὺς, ὅτι ἐζήλωσα διὰ τὸ βδέλυγμα, ὃ ἐποίησαν ἐν Ἰσραήλ. Κἀγὼ ἀνεῖλον τὸν Συχὲμ ἐν πρώτοις, καὶ Συμεὼν τὸν Ἐμμώρ. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐλθόντες οἱ ἀδελφοὶ ἐπάταξαν τὴν πόλιν ἐν στόματι ῥομφαίας. Καὶ ἤκουσεν ὁ πατὴρ, καὶ ὠργίσθη καὶ ἐλυπήθη, ὅτι κατεδέξαντο τὴν περιτομὴν, καὶ μετὰ τοῦτο ἀπέθανον, καὶ ἐν ταῖς εὐλογίαις ἄλλως ἐποίησεν. Ἡμάρτομεν γὰρ, ὅτι παρὰ γνώμην αὐτοῦ πεποιήκαμεν τοῦτο· καί γε ἐμαλακίσθη ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Ἀλλ᾽ ἐγὼ εἶδον, ὅτι ἀπόφασις θεοῦ ἦν εἰς κακὰ ἐπὶ Σίκιμα. Διότι ἤθελον εἰς τὴν Σάρραν ποιῆσαι, ὃν τρόπον ἐποίησαν Δίναν τὴν ἀδελ-

c. ἀπῶσι.

Afpis, quoniam prope Gebar eft, à dextris Abila, & confervabam fermones hos in corde meo. Ego confului patri meo & Ruben fratri meo, ut diceret filiis Emmor, ut [1]circumderentur", quoniam zelavi propter abominationem, quam fecerant [2]propter" Ifrael. Ego enim interfeci Sichem in primis, & Simeon Emmor. Pofteaque venerunt fratres, qui percufferunt civitatem in ore gladii. Ut audivit pater, iratus [3]eft", quoniam fufceperant circumcifionem, & poft hoc mortui funt, & in benedictionibus aliter fecit. Peccavimus enim, quoniam præter confilium ejus hoc fecimus, & infirmatus eft in die illa. Sed ego novi, quoniam fententia Dei erat mala in Sichimam, quo-

1 circumciderentur. 2 In. 3 Eft, & contriftatus eft.

φὴν ἡμῶν, καὶ κύριος ἐκώλυσεν αὐτοὺς. Καὶ οὕτως ἐδίωξαν Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, ξένον ὄντα, καὶ a κατεπάτησαν" τὰ ποίμνια ὠγκωμένα ὄντα ἐπ' αὐτόν· καὶ Ιεβλαὶ τὸν οἰκογενῆ αὐτοῦ σφόδρα αἰκίσαντο. Καίγε οὕτως ἐποίουν b πάντας τοὺς ξένους", ἐν δυναστείᾳ ἁρπάζοντες τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ ξενηλατοῦντες αὐτούς. Ἔφθασε δὲ ἡ ὀργὴ κυρίου ἐπ' αὐτοὺς εἰς τέλος.

niam voluerunt Sara facere, quemadmodum fecerunt Dinæ sorori nostræ: verum Deus prohibuit. Persecuti etiam sunt Abraham patrem nostrum, peregrinum existentem, & conculcaverunt 1 armenta ejus": præterea quoque Geblae, in domo ipsius genitum, valde verberaverunt. Ita faciebant in omnes peregrinos, vi rapientes uxores eorum, & in exilium impellentes eos. Venit autem ira Domini super eos in finem.

ζ'. Καὶ εἶπον τῷ πατρί· μὴ ὀργίζου κύριε, ὅτι ἐν σοὶ ἐξουδενώσει κύριος τοὺς Χαναναίους, καὶ δώσει τὴν γῆν αὐτῶν σοὶ καὶ σπέρματί σου μετά σε. Ἔσται γὰρ ἀπὸ σήμερον Σικὴμ λεγομένη πόλις ἀσυνέτων· ὅτι ὡς εἴ τις χλευάσει μωρὸν, οὕτως ἐχλευάσαμεν

VII. Et dicebam patri: ne irascaris Domine, quoniam in te ad nihilum rediget Deus Chananæos, & dabit terram ipsorum tibi, & 2 sancto" tuo post te. Erit enim ab hoc die Sichim dicta civitas stultorum: quoniam ut quis deridet

αὐτοὺς

a καλεπόνησαν, *nimiis laboribus defatigarunt, sibe confecerunt.* b πᾶσι τοῖς ξένοις.

1 Greges suos, grossos existentes super ipsum. 2 Semini.

αὐτὰς, ὅτι καί γε ἀφροσύνην ἔπραξαν ἐν Ἰσραὴλ, a μιάναι" τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν. καὶ λαβόντες ἐκεῖθεν τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν b ἀπάροντες ἤλθομεν εἰς Βαιθήλ.

fatuum, ita derisimus eos. Nam insipientiam operati sunt in Israel, 1 dum auferebant", ut inquinarent, sororem nostram. 2 Venimus autem in" Bethel.

η. Κἀκεῖ πάλιν εἶδον πρᾶγμα, ὥσπερ τὸ πρότερον, μετὰ τὸ ποιῆσαί c ἡμέρας ο´ Καὶ εἶδον ἑπτὰ ἀνθρώπους ἐν ἐσθῆτι λευκῇ λέγοντάς μοι. Ἀναστὰς ἔνδυσαι τὴν στολὴν τῆς ἱερατείας, καὶ τὸν στέφανον τῆς δικαιοσύνης, καὶ τὸ λόγιον τῆς συνέσεως, καὶ τὸν ποδήρη τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πέταλον τῆς πίστεως, καὶ τὴν μίτραν τοῦ σημείου, καὶ τὸ ἐφοὺδ τῆς προφητείας. Καὶ εἷς ἕκαστος αὐτῶν ἕκαστον βαστάζοντες ἐπέθηκάν μοι, καὶ εἶπον· Ἀπὸ τοῦ νῦν γίνου εἰς ἱερέα κυρίου, σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου ἕως αἰῶνος.

VIII. Et ibi rursus videbam rem, quemadmodum prius, postquam sacrificavi dies septuaginta; & vidi septem homines in veste alba, dicentes mihi: exsurgens, indue stolam sacerdotii, & coronam justitiæ, & rationale intellectus, & poderem veritatis, & petalum fidei, & mitram signi, & ephod prophetiæ. Et unusquisque ipsorum unumquodque portantes, imposuerunt mihi, & dixerunt: A modo esto sacerdos Domini,

a μιάναντες εἶναι. b ἐπάραντες MS. Oxon. Sed legendum puto ἀπάραντες. c Insertæ sunt duæ voces ἡμᾶς ἐκεῖ.

1 Omissa sunt, & recte quidem, quoniam verbum λάβοντες ad sequens comma pertinet. 2 Et accipientes inde sororem nostram, auferentes venimus in.

Καὶ a ὁ πρῶτος ἤλειψέ με ἐλαίῳ ἁγίῳ, καὶ ἔδωκέ μοι ῥάβδον κρίσεως. Ὁ δεύτερος ἔλουσέ με ὕδατι καθαρῷ, καὶ ἐψώμισε b ἄρτον καὶ οἶνον, 13) ἅγια

tu & semen tuum usque in seculum. Et primus unxit me oleo sancto, & dedit mihi virgam judicii. Secundus lavit me aqua munda, & cibavit

ἁγίων,

a ἔτι additum. b με.

13) Ἄρτον καὶ οἶνον, ἅγια ἁγίων) Panem & vinum vocat Auctor ἅγια ἁγίων, quia ad sacrificium Deo offerendum Levi tradita erant. Nam, ut Cyrillus Alexandrinus in cap. X. Johan. p. 671. ait: ἅγια καλοῦνται τὰ ἀφοριζόμενα εἰς θυσίαν Θεῷ. *Sancta vocantur, quæ ad sacrificium Deo segregata sunt.* Et Chrysostomus Homil. LXXXII. in Evang. Johan. Κυρίως ἅγια τὰ τῷ Θεῷ ἀνακείμενα. *Illa proprie sancta dicuntur, quæ Deo dicata sunt.* Atque hinc factum, ut Eucharisticum sacrificium panis & vini in Ecclesia Christiani appellarint τὰ ἅγια τῶν ἁγίων (quæ ipsa Auctoris nostri phrasis est) uti Casaubonus Exercit. XVI. adversus Baronium num. 47. & Svicerus Observationum Sacrarum c. 4. p. 86 seqq. probarunt, ex quibus testimonia Patrum describere nolo; sed moneo solum, ab hoc minus accurate hanc in rem citatam esse Cyrilli Hierosolymitani Catechesin V. Νεοφωτ. p. 24. siquidem non in Catechesi V. Illuminatorum, sed Catech. V. Mystagogica. ubi ritum S. Eucharistæ prolixe describit, p. 244. ista, quæ allegat verba leguntur: Μετὰ ταῦτα λέγει ὁ ἱερεύς· τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις· Ἅγια τὰ προκείμενα, ἐπιφοίτησιν δεξάμενα ἁγίου πνεύματος. *Posthæc dicit Sacerdos: Sancta sanctis. Sancta sunt proposita symbola, postquam Spiritus S. præsentiam acceperunt.* Alterum, quod Lectori observandum hac occasione propono, est, verba Epiphanii de Ebionæis Hæres. XXX. §. 16. Μυστήρια τελοῦσι κατὰ

μίμη-

ἁγίων· καὶ περιέθηκέ μοι στολὴν ἁγίαν καὶ ἔνδοξον. Ὁ τρίτος βυσσίνην με περιέβαλεν, ὁμοίαν ἐφούδ. Ὁ τέταρτος ζώνην μοι περιέθηκεν, ὁμοίαν πορφύρᾳ. Ὁ πέμπτος κλάδον μοι ἐλαίας ἔδωκε πιότητος. Ὁ ἕκτος στέφανόν μοι τῇ κεφαλῇ περιέθηκεν. Ὁ ἕβδομος διάδημα τῇ κεφαλῇ μοι ἱερατείας περιέθηκε, καὶ ἐπλήρωσε τὰς χεῖράς μου θυμιάματος, ὥστε ἱερατεύειν με κυρίῳ. Εἶπαν δὲ πρός με· Λευΐ, εἰς τρεῖς ἀρχὰς διαιρεθήσεται τὸ σπέρμα σου, εἰς σημεῖον δόξης κυρίου ἐπερχομένου. a καὶ ὁ πιστεύσας" πρῶτος κλῆρος ἔσται, καὶ μέγας ὑπὲρ αὐτὸν οὐ γενήσεται· ὁ δεύτερος ἔσται ἐν ἱερωσύνῃ. Ὁ τρίτος

dans panem & vinum, scilicet sancta sanctorum, & circumdedit me stola sancta, & gloriosa. Tertius byssina me induit, simili ephod. Quartus zonam mihi circumposuit, similem purpuræ. Quintus ramum olivæ mihi dedit pinguedinis. 1 Sextus diadema" sacerdotii capiti meo imposuit, & * impleverunt" manus meas thymiamate, ut sacerdotio fungerer Domino. Dixerunt autem ad me: Levi, in tria principia 2 Dei detur' semen tuum, in signum gloriæ Domini supervenientis; & qui crediderit, primus erit. Sors magna super ip-

μίμησιν τῶν ἁγίων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, perperam Latinè reddita esse: *Mysteria celebrant ex Christianorum & Ecclesiæ imitatione*: pro quibus repone: *Mysteria celebrant ad imitationem Sacramentorum in Ecclesia, &c*

1 Sextus coronam meo capiti circumposuit: Septimus diadema. * implevit. 2 dividetur.

a ᾧ ἐπίστευσα, ita ut πρῶτος novam inchoet periodum.

ἐπικληθήσεται αὐτῷ ὄνομα καινὸν, ὅτι βασιλεὺς ἐκ τοῦ Ἰούδα ἀναστήσεται, καὶ ποιήσει ἱερατείαν νέαν, κατὰ τὸν τύπον τῶν ἐθνῶν, εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Ἡ δὲ παρουσία αὐτοῦ a ἄφραστος ὡς προφήτου ὑψηλοῦ'' ἐκ σπέρματος Ἀβραὰμ πατρὸς ἡμῶν. Πᾶν ἐπιθυμητὸν ἐν Ἰσραὴλ σοὶ ἔσται, καὶ τῷ σπέρματί σου. καὶ ἔδεσθε πᾶν ὡραῖον ὁράσει, καὶ τὴν τράπεζαν κυρίου διανεμήσεται τὸ σπέρμα σου, καὶ ἐξ αὐτῶν ἔσονται ἱερεῖς, κριταὶ, γραμματεῖς· ὅτι ἐπὶ στόματος αὐτῶν b φυλαχθήσεται'' τὸ ἅγιον. Καὶ ἐξυπνισθεὶς συνῆκα, ὅτι τοῦτο ὅμοιον ἐκείνου ἐστί. Καίγε ἔκρυψα τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ μου, καὶ οὐκ ἀνήγγειλα αὐτὸ παντὶ ἀνθρώπῳ ἐπὶ τῆς γῆς.

ſum 1 non'' fiet; Secundus erit in ſacerdotio. Tertius, ei vocabitur nomen novum, quoniam Rex ex Juda exſurget, & faciet ſacerdotium 2 meum'' novum, ſecundum typum gentium, in omnes gentes. Adventus autem ipſius ineffabilis, ut Prophetæ altisſimi ex ſemine Abraham patris noſtri. Omne deſiderabile in Iſrael tibi erit, & ſemini tuo, & comedetis omne pulchrum viſu, & menſam Domini diſtribuet ſemen tuum, & ex ipſis erunt * Principes ſacerdotum'', & judices, & ſcribæ; quoniam in ore eorum cuſtodietur ſanctum. Et expergefactus intellexi, quoniam hoc ſimile illius eſt. Abſcondi vero hoc in corde meo, & non annunciavi hoc omni homini in terra.

θ'. Καὶ

a ἀγαπητὴ, ὡς προφήτης ὑψίστου. b ληφθήσεται.
1 Deeſt MS. 62. 2 Omiſſum. * Sacerdotes.

θ'. Καὶ μεθ' ἡμέρας δύο ἀνέβην ἐγὼ καὶ Ἰούδας πρὸς Ἰσαὰκ μετὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν· καὶ εὐλόγησέ με ὁ πατὴρ τοῦ πατρός μου κατὰ τοὺς λόγους τῶν ὁράσεών μου, ὧν εἶδον· καὶ οὐκ ἤθελε πορευθῆναι μεθ' ἡμῶν εἰς Βεθήλ. Ὡς δὲ ἤλθομεν εἰς Βεθὴλ, εἶδεν ὁ πατήρ μου Ἰακὼβ ἐν ὁράματι περὶ ἐμοῦ, ὅτι ἔσομαι αὐτοῖς εἰς ἱερέα πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἀναστὰς a τὸ" πρωὶ ἀπεδεκάτωσε πάντα δι' ἐμοῦ τῷ κυρίῳ. Καὶ ἤλθομεν εἰς Χεβρὼν τοῦ καταλῦσαι· καὶ Ἰσαὰκ ἐκάλει με συνεχῶς τοῦ b ὑπομνῆσαί" με νόμον κυρίου, καθὼς ἔδειξέ μοι ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐδίδασκέ με νόμον ἱερωσύνης, θυσιῶν, ὁλοκαυτωμάτων, ἀπαρχῶν, ἑκουσίων, σωτηρίων. Καὶ ἦν καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνετίζων με, καὶ εἰς ἐμὲ ἀσχολούμενος ἦν ἐνώπιον κυρίου, Καὶ ἔλεγέ μοι, Προσ-

IX. Et primis duobus diebus adſcendimus ego & Judas ad Iſaac 1 patrem noſtrum", & benedixit me pater patris mei ſecundum omnes ſermones viſionum mearum, quas videram; & non voluit ire nobiscum in Bethel. Ut autem venimus in Bethel, vidit pater meus Jacob in viſione de me, quod futurus eſſem eis Sacerdos coram Domino. Et exſurgens mane decimavit 2 omnia" Domino. Et venimus in Hebron ad habitandum, & Iſaac vocavit me continuo ad exponendam legem Domini, ſecundum quod monſtravit mihi angelus Dei, & docuit me legem Sacerdotii, ſacrificiorum, holocauſtomatum, primitiarum, voluntariorum, & ſalutarium. Singulis

a ἀπό. b) ὑπομνηματίσαι.

1 *Poſt* inſerit MS. 62. Et neceſſe quidem eſt *Poſt*, vel potius *Cum* addere. 2 Omnia per me.

ἔχε [a] τέκνον ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας. οὗτος γὰρ ἐνδελεχεῖ, καὶ μέλλει μιαίνειν διὰ τοῦ σπέρματός σου ἅγια. Λάβε οὖν σεαυτῷ γυναῖκα, ἔτι νέος ὤν, μὴ ἔχουσαν μῶμον, μήτε βεβηλωμένην, μήτε ἀπὸ γένους ἀλλοφύλων ἢ ἐθνῶν· καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὰ ἅγια, λοῦου, καὶ ἐν τῷ θύειν, νίπτου, καὶ ἀπαρτίζων πάλιν τὴν θυσίαν, νίπτου. Δώδεκα δένδρων ἀεὶ ἐχόντων φύλλα ἀνάγαγε τῷ κυρίῳ, ὡς κἀμὲ Ἀβραὰμ ἐδίδαξε. Καὶ παντὸς ζώου καθαροῦ καὶ πετεινοῦ καθαροῦ πρόσφερε θυσίαν τῷ κυρίῳ. Καὶ παντὸς πρωτογεννήματός σου, καὶ οἴνων πρόσφερε ἀπαρχὰς θυσίαν τῷ κυρίῳ· καὶ πᾶσαν θυσίαν ἅλατι ἁλιεῖς.

diebus docuit me intelligere, & perſeverabat in me coram Domino. Et dixit* non attende, fili, Spiritui" fornicationis, hic enim permanebit, & per ſemen tuum inquinabit ſancta. Accipe ergo tibi uxorem in juventute tua, non habentem maculam, neque inquinatam, neque de genere Allophylorum vel gentium. 1 Et antequam intrabis ſancta, lavato; ſimiliter ſacrificando. Et complens ſacrificium, rurſus lava". Duodecim arborum perpetuo virentium fructus offer Domino, ut etiam me Abraham docuit. Et omnis animalis mundi, & volatilis mundi offer ſacrificium Domino: Similiter omnis primi germinis & vini offer primitias, & omne ſacrificium ſale conſpergas.

ί. Νῦ

[a] σεαυτῷ.

* Mihi: Cave tibi, fili, à Spiritu. 1 Et antequam intres in ſancta, lavare, & in ſacrificando lavare, & complens rurſum ſacrificium, lavare.

ί. Νῦν οὖν φυλάξατε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν, τέκνα. ὅτι ὅσα ἤκουσα παρὰ τῶν πατέρων μου, ἀνήγγειλα ὑμῖν. Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ πάσης ἀσεβείας ὑμῶν, καὶ παραβάσεως, ἣν ποιήσετε ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς τὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου ἀσεβοῦντες, πλανῶντες τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ἐπεγείροντες αὐτῷ κακὰ μεγάλα παρὰ κυρίῳ. Καὶ ἀνομήσετε σὺν τῷ Ἰσραὴλ, ὥστε μὴ βαστάσαι Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου πονηρίας ὑμῶν, ἀλλὰ σχίσαι τὸ ἔνδυμα τοῦ ναοῦ, ὥστε μὴ καταπαλύπτειν ἀσχημοσύνην ὑμῶν. Καὶ διασπαρήσεσθε αἰχμάλωτοι ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἔσεσθε a εἰς ὀνειδισμὸν καὶ κατάραν καὶ εἰς καταπάτημα. Ὁ γὰρ οἶκος, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος, Ἱερουσαλὴμ κληθήσεται, καθὼς περιέχει * βίβλος ΕΝΩΧ τοῦ δικαίου. 14)

a ἐκεῖ additum.

14) De hoc supra p. 160. seq.

X. Nunc igitur custodite, quæcunque mando vobis, filii, quoniam quæcunque audivi a patribus meis, annunciavi vobis. Innocens sum ab omni impietate vestra & transgressione, quam facietis in consummatione seculorum, in Salvatorem mundi impie facientes, seducentes Israel, & suscitantes ei mala magna a Domino. Et inique facietis cum Israel, ut non subsistat Hierusalem a facie malitiæ vestræ; & scindetur velum templi, ut non velet deformitatem vestram. Et dispergemini captivi in gentibus, & eritis opprobrium, maledictio, & conculcatio; domus I tamen, quam eliget Dominus, Hierusalem vocabitur, quemadmodum continet liber Enoch justi.

id. Ὅτι

1 Enim.

ιά. Ὅτε οὖν ἔλαβον γυναῖκα, κη̄ ἐτῶν ἤμην, ᾗ ὄνομα Μέλχα. Καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ 15) Γηρσάμ· ὅτι ἐν τῇ γῇ ἡμῶν πάροικοι ἦμεν· Γηρσὰμ γὰρ παροικία γράφεται. Ἰδὼν δὲ περὶ αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν πρώτῃ τάξει.

XI. Quando igitur accepi uxorem, eram annorum XXVIII. cui nomen erat Melcha, & concipiens peperit 1 filium", & vocavit nomen ejus Gersam, 2 quando" in terra nostra advenæ eramus: Gersam enim exilium significat. Sciebam autem de ipso,

καὶ

1. deest. 2 quoniam.

15) Eodem, quo Levi primogenitum filium vocavit nomine, & Moses pronepos Levi, primam prolem appellavit, & ob eandem rationem. Nam uti hoc loco dicitur de filio Levi: Καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Γηρσάμ· ὅτι ἐν τῇ γῇ ἡμῶν πάροικοι ἦμεν· ita quoque de filio Mosis scriptum est, Exod. 2. 22. Καὶ ἐπωνόμασεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Γηρσαμ, λέγων, ὅτι πάροικός εἰμι ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, uti versio τῶν ό sonat, qui tamen Gen. XLVI. 11. posuerunt Γηρσών, non Γηρσάμ, adeò ut utrovis modo rectè dicatur. Vitio autem librariorum meritò attribuit aliam hujus nominis lectionem Origenes, Tom. VIII Comment. in Johan. p. 132. Εἷς τῶν υἱῶν Λευὶ, ὁ πρῶτος, γεσὼν ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγράφων ἀνόμασται, ἀντὶ τοῦ γηρσὼν, ὁμώνυμος τυγχάνων τῷ πρωτοτόκῳ Μωσέως, ἑκατέρων, διὰ τὴν παροικίαν ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ γεννηθέντων, τοῦ ὀνόματος ἑτοίμως κειμένου. Unus filiorum Lesi, primus, in pluribus exemplaribus Geson nominatus est pro eo, quod est Gerson, ejusdem nominis existens cum primogenito Mosis, nomine aptè utrisque imposito, quod geniti fuissent in terra aliena.

Καὶ ὁ Καὰθ ἐγεννήθη τριακοστῷ ε΄ ἔτει, πρὸς ἀνατολὰς ἡλίου. Εἶδον δὲ ἐν ὁράματι, ὅτι μέσος ἐν ὑψηλοῖς ἵστατο πάσης τῆς συναγωγῆς. Διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Καὰθ, ὅ ἐστιν ἀρχὴ μεγαλείου, καὶ συμβιβασμός. Καὶ a τρεῖς ἔτεκέ μοι τὸν Μεραρὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει ζωῆς μου· Καὶ ἐπειδὴ ἐδυσόκησεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἐκάλεσεν αὐτὸν b Μεραρί, ὅ ἐστι πικρία μου. ὅτι καίγε αὐτὸς ἀπέθανεν. Η δὲ Ιοχαβὲδ ξδ. ἔτει 16) ἐτέχθη ἐν Αἰ-

quoniam non erit in primo ordine. Secundo Kaat genitus est, in tricesimo quinto anno ad orientem solis. Videbam autem in visione, quoniam medius in excelsis stabat omnis 1 congregatio″. Propter hoc * vocavi″ nomen ejus Kaat; quod est principium magnitudinis & instructionis. Tertio peperit mihi Merari 2 quinquagesimo quinto′ anno vitæ meæ, & quia difficile peperit mater

γύπτῳ.

a τρίτον. b Μεραρὴν.

1 *Synagogæ* habent MSS. Verùm si vox Latina retinenda esset, poni deberet in Genitivo casu: *Congregationis*. * *Vocabit*, scilicet mater. 2 quadragesimo.

16) Hunc locum nativitatis Jochabedæ adsignavit ipse ejus filius Moses, Numer. XXVI. 59. Ratione temporis autem contrarius quidem est Auctori nostro R. Salomo Jarchi, qui eam vult natam *inter muros in ipso ingressu in Ægyptum*, ast antea conceptum, adeoque *inter triginta tres animas* numerat, quæ cum Iacobo Ægyptum ingressæ dicuntur Genes. XLVI. 15. Quam opinionem etiam aliis Rabbinis placuisse restatur Manasses Conciliat. Quæst 62. in Genesin. Verum merito his contradixit Abenezra, urgens hac ratione Jochabedam fuisse centum & triginta annorum, quando Mosen peperit, cum tamen Scriptura miraculi instar referat, Saram nonagenariam peperisse Isaacum. Quapropter

existi-

γύπτῳ· ἔνδοξος ἤμην τότε ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν μου.

ejus, vocavit eum Merari, quod est, amaritudo mea, quoniam & ipse mortuus est. Jochabed vero sexagesimo quarto anno nata est in Ægypto. Gloriosus ergo eram tunc in medio fratrum meorum.

ιβ'. Καὶ ἔλαβεν ὁ Γηρσὰμ γυναῖκα, καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν a Λομνὶ καὶ Σεμεΐ. Καὶ υἱοὶ Καὰθ 17) Αβράμ, b Ισαὰρ, Χεβρῶ, Οζιήλ. Καὶ υἱοὶ Μεραρί. c Μολθῆ καὶ Ομοισῆ. Καὶ τῷ ἐννενηκοστῷ ἔτει μου σὺν τετάρτῳ, ἔλαβεν Αβράμ τὴν Ιοχαβὲδ θυγατέρα μου ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα. ὅτι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐγεννήθησαν, αὐτὸς καὶ ἡ θυγάτηρ μου. Οκτὼ

XII. Et accepit Gersam 1 in maritum, & peperit ei Lomni, & Semei. Et filii Kaat, Abram, Isaac, Chebron, & Oziel. Et filii Merari, Mooli & Omissi. Et in nonagesimo quarto anno meo, accepit Abram Jochabed filiam meam sibi in uxorem, quoniam in una die nati sunt ipse & filia mea. Octo

existimat ipsum Jacobum inter istos *triginta tres* numerandum, Jochabedam autem diu post in Ægypto natam esse. Eadem cum Abenezra R. Levi Gerson & Abarbanelem sentire, refert Manasses loco citato. Atque sic etiam noster Auctor, qui insuper annum ætatis Levi, quo Jochabed nata est, designat, recentioribus Rabbinis plane ignotum.

a Λομνήν. b Ισαχὰρ, χεβρώϊν, c Μοθλῆ.

1 Uxorem.

17) Sive Auctor Testamentorum, sive scriba in Apographo erravit, dum Αμρὰμ posuit pro Αβράμ, commutatis perperam literis β & μ, sicut & paulo ante λομνὶ pro λοβνὶ scriptum est. Cæterum de his nominibus posterorum Levi, totaque ejus Genealogia lege Exod. cap. VI, vers. 16. seqq. unde Auctor noster sua descripsisse videtur.

Ὀκτὼ ἐτῶν ἤμην, ὅτε εἰσῆλθον εἰς Χαναάν· καὶ δέκα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν, ὅτε ἀπέκτεινα τὸν Συχέμ· καὶ δέκα καὶ ἐννέα ἔτη ἱεράτευσα a, καὶ κ' καὶ η' ἐτῶν ἔλαβον γυναῖκα, καὶ τεσσαράκοντα ἐτῶν εἰσῆλθον εἰς Αἴγυπτον. Καὶ ἰδοὺ, τέκνα μου, τρίτη γενεά. Ἰωσὴφ ἑκατοστῷ ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ μου ἔτει ἀπέθανε.

annorum eram, quando ingressus sum terram Chanaan, decem & octo annorum, quum 1 Sacerdotio functus sum, & vigesimo octavo anno accepi uxorem, & quadragesimo anno ingressus sum in Ægyptum. Et ecce filii mei estis, filii mei tertia generatione. Joseph centesimo & decimo octavo anno * mortuus est.

ιγ'. Καὶ νῦν, τέκνα μου, ἐντέλλομαι ὑμῖν φοβεῖσθε κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας. καὶ πορεύεσθε ἐν ἁπλότητι καρδίας κατὰ πάντα τὸν νόμον αὐτοῦ. Διδάξατε δὲ καὶ ὑμεῖς τὰ τέκνα ὑμῶν γράμματα, ἵνα ἔχωσι σύνεσιν ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν, ἀναγινώσκοντες ἀδιαλείπτως τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ· ὅτι πᾶς, ὃς γνώσεται νόμον Θεοῦ, τιμηθήσεται καὶ οὐκ ἔσται ξένος, ὅπου

XIII. Et nunc, filii mei, mando vobis, ut timeatis Dominum Deum 2 vestrum" ex toto corde, & ambuletis in simplicitate secundum omnem legem ipsius. Docete autem 3 filios vestros" literas, ut habeant intellectum in omni vita eorum, legentes indesinenter legem Dei: quoniam omnis, qui cognoscit legem Dei, honorabi-

ὑπάγει

a τῷ κυρίῳ add.

1 Interfeci Sichem, & novem & decem annorum. * adde *aetatis meae.* 2 nostrum. 3 & vos.

ὑπάγει. Καίγε πολλοὺς φίλους ὑπὲρ γονεῖς κτήσεται, καὶ ἐπιθυμήσουσι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων δουλεῦσαι αὐτῷ, καὶ ἀκοῦσαι νόμον ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Ποιήσατε δικαιοσύνην, τέκνα μου, ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα εὕρητε ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ σπείρατε ἐν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἀγαθὰ, ἵνα εὕρητε αὐτὰ ἐν τῇ ζωῇ ὑμῶν. Ἐὰν γὰρ σπείρητε κακὰ, πᾶσαν ταραχὴν καὶ θλίψιν θερίσετε. Σοφίαν κτήσασθε ἐν φόβῳ θεοῦ μετὰ σπουδῆς· ὅτι ἐὰν γένηται αἰχμαλωσία, καὶ πόλεις ὀλοθρευθῶσι, καὶ χῶραι καὶ χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ πᾶσα κτῆσις ἀπολεῖται, τοῦ σοφοῦ τὴν σοφίαν οὐδεὶς δύναται ἀφελέσθαι, εἰ μὴ τύφλωσις ἀσεβείας καὶ πήρωσις ἁμαρτίας· τότε γενήσεται αὐτῷ αὐτὴ, καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις λαμπρὰ, καὶ ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας, πατρὶς, καὶ

tur, & non erit peregrinus, quocunque vadit. Amicos quoque plures suis genitoribus habebit, & desiderabunt multi hominum servire ei, atque audire legem ex ore ipsius. Facite justitiam, filii mei, in terra, ut inveniatis in cœlis, & seminate in animabus vestris bona, ut inveniatis ea 1 vitæ vestræ". Si enim seminaveritis mala, omnem turbationem 2 invenietis ac" metetis. Sapientiam possidete in timore Dei 3: quoniam si fiat captivitas, & civitates disperdantur, & regiones, & aurum, & argentum, & omnis possessio pereat, sapientis sapientiam nullus potest auferre, nisi cœcitas impietatis & 4 peccati. Quoniam efficietur ei hæc & apud hostes

ἐν

1 In vita vestra. 2 & tribulationem. 3 Cum studio. 4 *orbitas* additum est in utroque MS. Ego substituerem potius *Occæcatio*.

ἐν μέσῳ ἐχθρῶν εὑρεθήσεται φίλος. Ὃς ἐὰν διδάσκῃ ταῦτα καὶ πράσσῃ, σύνθρονος ἔσται βασιλέως, ὡς καὶ Ἰωσὴφ ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν.

ιδʹ. Καὶ νῦν, τέκνα, ἔγνων ἀπὸ γραφῆς ΕΝΩΧ, ὅτι ἐπὶ τέλει ἀσεβήσετε, ἐπὶ κύριον χεῖρας ἐπιβάλλοντες ἐν πάσῃ κακίᾳ, καὶ αἰσχυνθήσονται ἐφ' ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι a γενήσεται χλευασμός. Καὶ γὰρ ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰσραὴλ καθαρός ἐστιν ἀπὸ τῆς ἀσεβείας τῶν ἀρχιερέων, οἵτινες ἐπιβαλοῦσι τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου. Καθαρὸς b ὁ οὐρανὸς" ὑπὲρ τὴν γῆν, καὶ ὑμεῖς οἱ φωστῆρες c τοῦ οὐρανοῦ", ὡς ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Τί ποιήσουσι πάντα τὰ ἔθνη, ἐὰν ὑμεῖς σκοτισθήσεσθε ἐν ἀσεβείᾳ, καὶ ἐπάξητε κατάραν ἐπὶ

1 clam" & in terra aliena patria, & in medio inimicorum invenietur amicus. Si doceat hæc & faciat, ſedebit cum Rege, ſicut & Joſeph frater noſter.

XIV. Et nunc, filii, cognovi ex Scriptura Enoch, quoniam in fine impie agetis, in Dominum manus * imponentes in omni malitia, & confundentur in vobis fratres veſtri, & omnibus gentibus fient illuſio. Etenim pater noſter Iſrael mundus erit ab impietate principum Sacerdotum, qui imponent manus 2 in Salvatorem mundi. 3 Cœlum ſuper terram mundus eſt", & vos eſtis luminaria cœli, ut ſol & luna. Quid facient omnes gentes, ſi vos obtenebreſcatis in impietate, & inducatis male-

a γενήσεσθε, rectius. b ὁ ἥλιος. c τοῦ Ἰσραήλ.

1 clara. * injicientes. 2 add. *ſum.* 3 Mundum eſt cœlum ſuper terram.

τὸ γένος ὑμῶν, ὑπὲρ a ὧν" τὸ φῶς τοῦ κόσμου, τὸ δοθὲν ἐν ὑμῖν εἰς φωτισμὸν παντὸς ἀνθρώπου, τοῦτο θέλοντες ἀνελεῖν, 18) ἐναντίας ἐντολὰς διδάσκοντες τοῖς τοῦ θεοῦ δικαιώμασι, τὰς προσφορὰς κυρίου λῃστεύσετε, καὶ ἀπὸ τῶν μερίδων b αὐτοῦ κλέψετε, καὶ πρὸ τοῦ θυσιάσαι κυρίῳ λήψεσθε τὰ ἐκλεκτὰ, ἐν καταφρονήσει ἐσθίοντες μετὰ πορνῶν, καὶ

dictionem super genu vestrum, * pro quibu lumen mundi datun est" in vobis ad illumi nationem omnis homi nis? hunc volentes oc cidere, contraria man data docentes Dei just ficationibus, oblatione Domini latrocinabimi ni, & de partibus ipsiu furabimini, & ante quam sacrificetis Domi no, assumetis electa,

a οὗ. b αὐτῶν.

* Super quos (exortum est) lumen mundi, quod datum est.

18) Θέλοντες ἀνελεῖν &c.] Paulo ante dixerat, *Juda manus violentas illaturos in Dominum, salvatorem mun di*, & jam iterum repetens, quod cædem ejus sint factu aliud jungit crimen, nempe quod sacrificia Deo haud deb sint oblaturi. Ob utrumque simul Judæos reprehendit qu que Deus per os Malachiæ cap. I. vers. 13. his notatu dign verbis: אמרתם הנה מתלאה והפחתם אותי *Et dixistis, ecce qualis vilitas* (sacrificium, de quo prolix ibi sermo) *& me exspirare fecistis*. Scio jam in Codic Masoretico pro אותי *me* legi אותו *illud* quasi ad *sacri ficium*, non ad *Deum* referatur. Sed Judæorum doctor אותי transformasse in אותו, ipse R. Salomo Jarchi com mentans super hunc locum fatetur: *Ista*, inquit, *est un de dictionibus correctionis scribarum. Scriptum era* והפחתם אותי *Et exspirare fecistis me. Sed scriptur scribarum pro* אותי *me, posuit* אותו *ipsum* Co dem Raschi super Habacuc I. 12.

ἐν πλεονεξίᾳ τὰς ἐντολὰς κυρίου διδάξετε. τὰς ὑπάνδρους βεβηλώσετε, καὶ παρθένους Ισραὴλ μιανεῖτε, καὶ πονηραῖς καὶ μοιχαλίσι συναφθήσεσθε, θυγατέρας ἐθνῶν λήψεσθε εἰς γυναῖκας, καθαρίσοντες αὐτὰς καθαρισμῷ παρανόμῳ, καὶ γενήσεται ἡ μίξις ὑμῶν ὡς Σόδομα καὶ Γόμοῤῥα ἐν ἀσεβείᾳ, καὶ φυσιωθήσεσθε ἐπὶ τῇ ἱερωσύνῃ κατὰ ἀνθρώπων ἐπαιρόμενοι. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ φυσιούμενοι a καταπαίζετε τὰ" ἅγια ἐν καταφρονήσει γελοιάζοντες.

contemptim comedentes cum meretricibus, in avaritia mandata 1 docebitis, eas, quæ sub viris sunt, coinquinabitis, & virgines * in Hierusalem" violabitis, & meretricibus & adulteris copulabimini, filias gentium accipietis in uxores, purificantes eas purificatione iniqua, & efficietur mixtio vestra * Sodoma & Gomorra, 2 &" in impietate 3 inflabimini in Sacerdotio, non solum autem adversus homines elati; sed & adversus mandata Dei inflati, illudetis sancta, in contemptu deridentes.

ιέ. Διὰ ταῦτα ὁ ναὸς ὃν ἂν ἐκλέξεται κύριος, ἔρημος ἔσται ἐν ἀκαθαρσίᾳ, καὶ ὑμεῖς αἰχμάλωτοι ἔσεσθε 19) εἰς πάντα τὰ

XV. Propter hoc templum, quod utique 4 elegit Dominus, desolabitur in immunditia, & vos captivi eritis * omni-

Oo 2 ἔθνη,

a καταφρονήσετε τῶν ἁγίων.

1 Domini. * Israelitides. * in. 2 Dele. 3 Et add. 4 Eliget 75. * in.

19) Ὑμεῖς αἰχμάλωτοι ἔσεσθε) Judæorum placitis adversa

ἔθνη, καὶ ἔσεσθε βδέλυ-γμα ἐν αὐτοῖς, καὶ λή-ψεσθε ὄνειδος καὶ αἰσχύ-

bus gentibus, & abomi-natio inter eas, & acci-pietis opprobrium & m

versa omnino videtur prædictio captivitatis atque afflictio-nis tempore Messiæ, sub quo omnia sibi prospera pollicen-tur. Attamen priscos Rabbinos malè genti suæ, etiam post adventum Messiæ, ominatos esse, ex traditionibus eo-rum constat. Nam in Midrasch Tillim super Psalm II vers. 7. citatur sequens dictum R. Iddi: שלשה חלקים ל קו היסורין אחר בטלו אבות העולם ל הדורות ואחר דורו של שמד ואחר דורו של משיח *In tres partes divisa sunt tribu-lationes; unam tulerant patres seculi* (i. e. Abraham & cæteri) *& omnes generationes; alteram generatio destru-ctionis* (i. e. excidii Hierosolymitani per Babylonios atque Romanos) *tertiam vero generatio Messiæ.* Tempus ulti-mæ tribulationis nempe sub Messia designatur in eodem Mi-drasch Tillim super Psalm XC. ubi ad explicationem versu 15. *Lætifica nos secundum dies, quibus afflixisti nos,* hæc ponuntur: שצערתנו בבבל ביון באדום ובימות המשיח וכמה ימות המשיח רבי יהושע אומר אלפים שנ כימות עניתנו שני ימים יומו של כבה״ אלף שנה שנ׳ כי אלף שנים בעיניך כיום *Secundum dies, quibus nos per Babyloniam afflixisti, per Græciam, per Edom* (i. e. Romanos) *& in diebus Messiæ. Et quot sunt dies Messiæ? R. Josua dixit, esse duo millia annorum, sicut dictum est:* Secundum dies, quibus afflixisti nos, i. e. *secundum duo dies. Dies autem Dei sancti benedicti sunt mille anni, si-cut dictum est* (præcedenti versu 4. hujus Psalmi XC.) Quo-niam mille anni in oculis tuis sicut dies. Hæc ille. Duo millia igitur annorum durabunt dies afflictionis Judæorum tem-

νην αἰώνιον παρὰ τῆς δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ. καὶ πάντες οἱ θεωροῦντες ὑμᾶς φεύξονται ἀφ᾽ ὑμῶν. Καὶ εἰ μὴ δὶ Αβραὰμ καὶ Ισαὰκ καὶ Ιακὼβ, τοὺς πατέρας ὑμῶν, εἷς ἐκ τοῦ σπέρματός μου a κατελείφθη ἐπὶ τῆς γῆς.

ις´. Καὶ νῦν ἔγνων ἐν βιβλίῳ Ενὼχ, ὅτι ἑβδομήκοντα ἑβδομάδας πλανηθήσεσθε, καὶ τὴν ἱερωσύνην βεβηλώσετε, καὶ τὰς θυσίας μιανεῖτε, καὶ τὸν νόμον ἀφανίσετε, καὶ λόγους προφητῶν ἐξουδενώσετε, ἐν διαστροφῇ διώξετε ἄνδρας δικαίους, καὶ εὐσεβεῖς μισήσετε, ἀληθινῶν λόγους βδελύξεσθε, καὶ ἄνδρα ἀνακαινοποιοῦντα τὸν

confusionem sempiternam, a justo judicio Dei, & omnes qui contemplabuntur vos, fugient a vobis. Et nisi propter Abraham, Isaac, & Jacob, patres 1 nostros" hoc fieret, unus ex semine meo non relinqueretur in terra.

XVI. Et nunc cognovi in libro Enoch, quoniam septuaginta hebdomadas errabitis, & Sacerdotium inquinabitis, & sacrificia polluetis, & legem exterminabitis, & sermones Prophetarum contemnetis, in perversitate persequemini viros justos, & pios odio habebitis, veracium sermones abo-

tempore Messiæ; ac post hæc unum diem lætum secuturum docet Midras in mox sequentibus verbis, & probat ex verbis Zachariæ XIV. 7. *Et erit unus dies, & ipse est notus Domino: non dies, neque nox: & ad tempus vesperi erit lux.* Post quæ additur: זה העולם הבא ותחית המתים *Iste dies est seculum futurum & vivificatio mortuorum, &c.*

a οὐ μὴ additum, absque quo sensus deficit.

1.) vestros 62.

νόμον ἐν δυνάμει ὑψίστου, πλάνον προσαγορεύσετε, καὶ τέλος, ὡς νομίζετε, ἀποκτενεῖτε αὐτὸν, οὐκ εἰδότες αὐτοῦ τὸ ἀνάστημα, τὸ ἀθῶον αἷμα ἐν κακίᾳ ἐπὶ κεφαλῆς ὑμῶν ἀναδεχόμενοι. Καὶ δι᾽ αὐτὸν ἔσονται τὰ ἅγια ὑμῶν ἔρημα, ἕως ἐδάφους μεμιαμμένα· καὶ οὐκ ἔσται τόπος ὑμῶν καθαρὸς, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἔσεσθε εἰς κατάραν, καὶ εἰς διασκορπισμὸν, ἕως αὐτὸς πάλιν ἐπισκέψεται, καὶ οἰκτειρήσας προσδέξεται ὑμᾶς ἐν πίστει καὶ ὕδατι.

minabimini, & virum renovantem legem in virtute altissimi, erroneum appellabitis. Et in fine, ut æstimabitis, occidetis eum, nescientes ipsius resurrectionem, innocentem sangvinem in malitia super capita vestra recepturi. Propter ipsum erunt sancta vestra deserta usque [1] per juramentum profanata, & non erit locus vester mundus, sed in gentibus eritis maledictio, atque desperatio anget vos [2], donec ipse rursus visitabit, & miserens recipiet vos in fide & aqua.

ιζ΄. Καὶ ὅτι ἠκούσατε περὶ τῶν ο΄. ἑβδομάδων, ἀκούσατε περὶ τῆς ἱερωσύνης. Καθ᾽ ἕκαστον γὰρ Ἰωβηλαῖον ἔσται ἱερωσύνη. Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ Ἰωβηλαίῳ ὁ πρῶτος χριόμενος εἰς ἱερωσύνην, μέγας ἔσται, καὶ λαλήσει θεῷ ὡς πατρί-

XVII. Et quoniam audistis de septuaginta hebdomadis, audite de Sacerdotio. Secundum unumquemque enim jubileum erit Sacerdotium. In primo jubileo, primus unctus in Sacerdotium magnus erit, &

[1] Ad pavimentum. [2] In maledictionem & dispersionem.

πατρί· καὶ ἡ ἱερωσύνη αὐτοῦ πλήρης μετὰ φόβου κυρίου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ χαρᾶς αὐτοῦ ἐπὶ σωτηρίᾳ κόσμου αὐτὸς ἀναστήσεται. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ Ἰωβηλαίῳ χριόμενος ἐν πένθει ἀγαπητῶν συλληφθήσεται, καὶ ἔσται ἡ ἱερωσύνη αὐτοῦ τιμία, καὶ παρὰ πᾶσι δοξασθήσεται. Ὁ δὲ τρίτος ἱερεὺς λύπῃ παραληφθήσεται. Ὁ δὲ τέταρτος ἐν ὀδύναις ἔσται· ὅτι προσθήσει ἐπ' αὐτῷ ἡ ἀδικία εἰς πλῆθος· καὶ πᾶς Ἰσραὴλ μισήσουσιν ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ. Ὁ πέμπτος ἐν σκότει παραληφθήσεται· ὡσαύτως καὶ ὁ ἕκτος, καὶ ὁ ἕβδομος. Ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ ἔσται μιασμός, ὃν οὐ δύναμαι εἰπεῖν, ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀνθρώπων· ὅτι αὐτοὶ γνώσονται οἱ ποιοῦντες αὐτά. Διὰ τοῦτο ἐν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ ἐν προνομῇ ἔσονται· καὶ ἡ γῆ, καὶ ἡ ὕπαρξις αὐτῶν ἀφανισθήσεται. Καὶ ἐν πέμπτῃ

loquetur Deo ut patri, & Sacerdotium ipsius plenum erit cum timore Domini, & in die gaudii ipsius in salutem mundi ipse resurget. In secundo jubileo unctus, in tristitia dilectorum concipietur, & erit Sacerdotium ejus honorabile, & apud omnes glorificabitur. Tertius vero Sacerdos in tristitia assumetur. Et quartus in dolore erit, quoniam apponet super ipsum injustitia in multitudinem, & in Israel odio habebit unusquisque proximum suum. Quintus in tenebris comprehendetur, similiter sextus, & septimus. In septimo vero erit abominatio, quam non possum dicere, coram Domino & hominibus, quoniam ipsi cognoscentur, qui facient ea. Propter hoc in captivitate & in 1 corruptione

1 Direptione.

ἑβδομάδι ἐπιςρέψουσιν εἰς γῆν ἐρημώσεως αὐτῶν, καὶ ἀνακαινοποιήσουσιν οἶκον κυρίου. Ἐν δὲ τῷ ἑβδόμῳ ἑβδοματικῷ ἥξουσιν ἱερεῖς εἰδωλολατροῦντες, μάχιμοι, φιλάργυροι, ὑπερήφανοι, ἄνομοι, ἀσελγεῖς, παιδοφθόροι, κτηνοφθόροι.

ιή. Καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν παρὰ κυρίου a τῇ ἱερατείᾳ" τότε ἐγερεῖ κύριος ἱερέα καινὸν, ᾧ πάντες οἱ λόγοι κυρίου ἀποκαλυφθήσονται. καὶ αὐτὸς ποιήσει κρίσιν ἀληθείας ἐπὶ τῆς γῆς ἐν πλήθει ἡμερῶν· καὶ ἀνατελεῖ ἄςρον αὐτοῦ 20) ἐν οὐρανῷ,

erunt, & terra & substantia eorum exterminabitur. Et in quinta hebdomada revertentur in terram desolationis ipsorum, & renovabunt domum Domini. In septima vero hebdomada venient Sacerdotes Idololatrantes, bellatores, avari, 1 scribæ iniqui, impudici, puerorum corruptores & pecorum.

XVIII. Et postquam facta fuerit vindicta ipsorum a Domino in Sacerdotio, tunc suscitabit Deus Sacerdotem novum, cui omnes sermones Domini revelabuntur, & ipse faciet judicium veritatis in terra in multitudine

ὡς

a ἐκλείψει ἡ ἱερωσύνη.

1 Superbi.

20) Ἄςρον αὐτοῦ ἐν οὐρανῷ) Hisce Auctoris nostri verbis gemina scripsit S. Ignatius aliique Patres, quorum verba recitavit Pearsonus, Part. II. Vindic. Epist. Ignatii cap. 10. Unum tantummodo locum, eumque emendatum, addam, nempe Cæsarii Dial. II. Quæst. 170. ubi hæc leguntur:

Σύγ-

ὡς βασιλέως, φωτίζον φῶς γνώσεως ἐν ἡλίῳ a ἡμερῶν". καὶ μεγαλυνθήσεται ἐν τῇ οἰκουμένῃ, ἕως ἀναλήψεως αὐτοῦ. Οὗτος ἀναλάμψει ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ γῇ, ἐξαρεῖ πᾶν σκότος ἐκ τοῦ ὑπ' οὐρανὸν, καὶ ἔσται εἰρήνη ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Οἱ οὐρανοὶ ἀγαλλιάσονται ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ, καὶ ἡ γῆ χαρήσεται, καὶ αἱ νεφέλαι εὐφρανθήσονται, καὶ ἡ γνῶσις κυρίου ἐκχυθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ὕδωρ θαλασσῶν. καὶ οἱ ἄγγελοι τῆς δόξης καὶ τοῦ προ-

dierum. Et orietur astrum ipsius in cœlo, sicut Rex illuminans lumen cognitionis in sole diei, & magnificabitur in orbe terrarum, usque ad 1 susceptionem" ipsius. Ipse resplendebit sicut sol in terra, & tollet omnes tenebras sub cœlo, & erit pax in omni terra. Cœli exultabunt in diebus ipsius, & terra gaudebit, & nubes 2 exultabuntur", & cognitio Domini fundetur in terra, ut aqua

Oo 5 σώπου

Σύγκρινον τοίνυν ἀστέρα πρὸς ἥλιον, ὡς ἔμπεδα πρὸς ἐλέφαντα, καὶ τὸ θεῖον ἄστρον πρὸς τὴν πασῶν μείζονα πόλιν, ὡς πρὸς κάμηλον κώνωπα. Nil sane hic significare potest vox ἔμπεδα, qua proinde omissa, mancam nobis dedit versionem Leunclavius hoc modo: *Compara igitur stellam cum sole, velut - - - - - - ad Elephantem, & astrum divinum ad omnium maximam civitatem, veluti cum Camelo culicem.* Planus autem atque perfectus erit sensus, si scribas ἐμπίδα, & in vacuum Latinæ versionis locum ponas *muscam* vel simile quid. Nam Hesychio dicitur, ἐμπὶς κώνωψ, ἢ εἶδος ζώου παρὰ τοῖς ὕδασι γενόμενον, ὅμοιον κώνωπι, μείζον δέ.

a ἡμέρας.

1 *Assumptionem*, 62. pro quo in 75. vitiose legitur *consummationem*. 2 Lætabuntur.

σώπου κυρίου χαρήσονται ἐν αὐτῷ. Οἱ οὐρανοὶ ἀνοιγήσονται, καὶ ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς δόξης ἥξει ἐπ' αὐτὸν ἁγίασμα μετὰ φωνῆς πατρικῆς, ὡς ἀπὸ Ἀβραὰμ πατρὸς Ἰσαάκ. Καὶ δόξα ὑψίστου ἐπ' αὐτὸν ῥηθήσεται, καὶ πνεῦμα συνέσεως καὶ ἁγιασμοῦ καταπαύσει ἐπ' αὐτόν. Ἐν τῷ ὕδατι αὐτὸς δώσει τὴν μεγαλωσύνην κυρίου τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐν ἀληθείᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ οὐκ ἔσται διαδοχὴ αὐτῷ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς ἕως αἰῶνος. a Καὶ ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ἐκλείψει πᾶσα ἁμαρτία, καὶ οἱ ἄνομοι καταπαύσουσιν εἰς κακά· οἱ δὲ δίκαιοι καταπαύσουσιν ἐν αὐτῷ. Καίγε αὐτὸς ἀνοίξει τὰς θύρας τοῦ παραδείσου, b καὶ στήσει τὴν ἀπειλοῦσαν ῥομφαίαν κα-

marium, & Angeli gloriæ * faciei Domini gaudebunt in eo. Cœli aperientur, & ex templo gloriæ veniet super illum sanctificatio cum voce paterna, sicut ab Abraham patre Isaac. Et gloria Altissimi super ipsum dicetur, & Spiritus intellectus & sanctificationis requiescet super ipsum, 1 de qua ipse dabit magnificentiam Domini filiis suis in veritate in seculum, & non erit successio ipsi in generationes & generationes usque in sæculum. Et in Sacerdotio ipsius deficiet omne peccatum, & iniqui requiescent a malis, justi vero requiescent in ipso. Et ipse aperiet portas para-

τὰ

a Hic inserta sunt sequentia, in Cantab. exemplari ob eadem verba initialia per incuriam scribæ omissa: Καὶ ἐπὶ τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ τὰ ἔθνη πληθυνθήσονται ἐν γνώσει ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ φωτισθήσονται διὰ χάριτος κυρίου. ὁ δὲ Ἰσραὴλ ἐλαττωθήσεται ἐν ἀγνωσίᾳ, καὶ σκοτισθήσεται ἐν πένθει. b ἀποστήσει.

* Et. 1 *In aqua*, deleto commate præcedenti, *ipse*.

τὰ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ δώσει τοῖς ἁγίοις φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἔσαι ἐπ' αὐτοῖς. Καὶ ὁ Βελιὰρ δεθήσεται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ δώσει ἐξουσίαν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ, πατεῖν ἐπὶ τὰ πονηρὰ πνεύματα. Καὶ εὐφρανθήσεται κύριος ἐπὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ, καὶ εὐδοκήσει κύριος ἐπὶ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ἕως τῶν αἰώνων. Τότε ἀγαλλιάσεται Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ κἀγὼ χαρήσομαι, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἐνδύσονται a εὐφροσύνην".

ιθ'. Καὶ νῦν, τέκνα μου, πάντα ἠκούσατε· ἕλεσθε οὖν ἑαυτοῖς ἢ τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς, ἢ τὸν νόμον τοῦ κυρίου, ἢ ἔργα τοῦ Βελιάρ.

disi, * statuetque minantem gladium adversus Adam, & pascet sanctos de ligno vitæ, & Spiritus sanctificationis erit in eis. Beliar autem ligabitur ab ipso, & dabit potestatem filiis suis ad calcandum super perniciosos Spiritus. Et lætabitur Dominus in filiis suis: & 1 acceptabit eum Deus in dilectum" usque in sæcula. Tunc exultabit Abraham, Isaac, & Jacob, & ego gaudebo, & omnes sancti. 2

XIX. Et nunc, filii mei, omnia audistis. Eligite igitur vobismetipsis, vel tenebras vel lucem, vel legem Domini

Καὶ

a. δικαιοσύνην.

* *Stare faciet*, habet uterque Manuscriptus Codex, adeo ut vix dubium sit, Robertum in versione sua hunc sensum expressisse, eo quod in Græco legeret στήσει, uti habet Codex Cantabrigiensis. Verum hæc lectio, indeque nata versio, antecedentibus pariter ac sequentibus verbis, ipsique rei naturæ repugnat. (*nisi accipias pro* sistere, *hoc est facere ut desinat & quiescat.*) Optime vero cuncta sibi in vicem consonant, si ex Oxoniensi Codice Græco reponas ἀποστήσει *abscedere faciet*, *amovebit*. 1 Acceptabit Dominus in dilectis ejus. 2 Induentur lætitia.

Καὶ ἀπεκρίθημεν ἡμεῖς, τῷ πατρὶ, λέγοντες· Ενώπιον κυρίου πορευσόμεθα κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ ἡμῶν, Μάρτυς κύριος, καὶ μάρτυρες οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ μάρτυς ἐγὼ, καὶ μάρτυρες ὑμεῖς, περὶ τοῦ λόγου τοῦ στόματος ὑμῶν. Καὶ εἴπαμεν, μάρτυρες· καὶ οὕτως ἐπαύσατο Λευὶ, ἐντελλόμενος τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐξέτεινε τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, ζήσας ρλζ'. καὶ ἔθηκαν αὐτὸν ἐν σορῷ· καὶ ὕστερον ἔθαψαν αὐτὸν ἐν Χεβρὼν, ἀνὰ a χεῖρα Ἀβραὰμ, καὶ Ισαὰκ, καὶ Ιακώβ.

vel opera Beliar. Et respondimus nos patri dicentes: Coram Domino ambulabimus secundum legem ipsius. Et dixit pater noster, Testis est Dominus, testes Angeli ejus, & testis ego, & testes vos de sermone oris vestri. Et cum diximus, testes erimus, requievit Levi hæc mandans filiis suis, & extendit pedes suos, & appositus est ad patres suos, cum vixisset centum & tringinta septem annos, & posuerunt eum in thecam, & postea sepelierunt eum in Hebron juxta Abraham, Isaac, & Jacob.

Ἰούδας.

Testamentum Judæ, de Fortitudine, Avaritia, & *Fornicatione.* IV.

Ἀντίγραφον λόγων Ιούδα, ὅσα ἐλάλησε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν αὐτόν. Συναχθέντες ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς· τέταρτος

Transscriptum sermonum Judæ, quæcunque locutus est filiis, antequam moreretur. Congregati venerunt ad ipsum, & υἱὸς

a Χεῖρας.

υἱὸς ἐγενόμην ἐγὼ τῷ πατρί μου, καὶ a μήτηρ μου ὠνόμασέ με Ἰούδαν, λέγουσα· ἀνθομολογοῦμαι κυρίῳ, ὅτι δέδωκέ μοι καίγε τέταρτον υἱόν. Ὀξὺς ἤμην καὶ σπουδαῖος ἐν νεότητί μου, καὶ ὑπακούων τῷ πατρὶ κατὰ πάντα λόγον· καὶ b εὐλόγουν" τὴν μητέρα, καὶ τὴν ἀδελφὴν τῆς μητρός μου. Καὶ ἐγένετο ὡς c ἠδρώθην", καὶ ὁ πατήρ μου Ἰακὼβ d ηὔξατό μοι λέγων· Βασιλεὺς ἔσῃ κατευοδούμενος ἐν πᾶσι.

β'. Καὶ ἔδωκέ μοι κύριος χάριν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις μου, ἔντε τῷ ἀγρῷ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ· e Ὡς εἶδον, ὅτι συνέδραμον τῇ ἐλάφῳ, καὶ πιάσας αὐτὴν, ἐποίησα τῷ πατρί μου βρῶμα. Τὰς δορκάδας ἐκράτουν διὰ τοῦ δρόμου· καὶ πᾶν, ὅ, τι ἦν ἐν τοῖς πεδίοις,

dixit eis: quartus filius effectus sum patri meo, & mater mea vocavit me Judam, dicens: confiteor Domino, quoniam dedit mihi & quartum filium. Velox eram & studiosus in juventute mea, & obediens patri meo secundum omne verbum, & benedicebam matri meæ, & sorori matris meæ; & factum est, 1 quod" effectus sim vir, & pater meus Jacob oravit super me, dicens: Rex eris, & prosperatus in omnibus.

II. Ecce dedit mihi Deus gratiam in omnibus operibus meis, in agro, & in domo. Ut videbam, quod concurrebam cervæ, & apprehendens ipsam feci cibum patri meo; & capras superabam percursum, & omne, quod

κατε-

a λία. b ἐτίμων. c ἠδρύνθην. d ἐπηύξατο. e οἶδα.

1 Ut.

κατελάμβανον, a Φοράδα ἀγρίαν κατέλαβον, καὶ πιάσας ἡμέρωσα", καὶ λέοντα ἀπέκτεινα, καὶ ἀφειλάμην ἔριφον ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Ἄρκτον λαβὼν ἀπὸ τοῦ ποδὸς, ἀπέλυσα εἰς τὸν κρημνόν· καὶ πᾶν θηρίον, εἰ ἐπέστρεφεν ἐπ' ἐμὲ, διέσπων αὐτὸ, ὡς κύνα. Ἀγρίῳ χοίρῳ συνέδραμον, καὶ προλαβὼν ἐν τῷ τρέχειν με, κατεσπάραξα αὐτόν. Πάρδαλις ἐν Χεβρὼν προσεπήδησεν ἐπὶ τὸν κύνα καὶ πιάσας αὐτὴν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς, ἀπεκόντισα αὐτὴν, καὶ ἐῤῥάγη ἐν τοῖς ὅροις Γάζης. Βοῦν ἄγριον ἐν χώρᾳ νεμόμενον ἐκράτησα b τῶν κεράτων, καὶ ἐν κύκλῳ συστείσας, καὶ σκοτίσας, ῥίψας ἀνεῖλον αὐτόν.

γ'. Καὶ ὅτε ἦλθον οἱ δύο βασιλεῖς τῶν Χαναναίων τεθωρακισμένοι ἐπὶ τὰ ποίμνια, καὶ πολὺς λαὸς

erat in campis, capi[...] bam, & equam agr[...]stem apprehenden[...] mansvefeci, & 1 eripi[...]bam hœdum ex ore [...]jus. Ursum capiens p[...]de, præcipitabam, [...] omnem feram reve[...]sam ad me dilacerabam eam, ut 2 canis". Porc[...] sylvestri concurrebam & præoccupans in currendo, dilaceravi eum Pardalis in Hebron insiluit super canem, & apprehendens eam statim cauda, abjiciebam eam, & dirupta est in terminis 3 Gare". Bovem sylvestrem in regione pastum tenui cornibus, & in circulum volvebam, & 4 quum in tenebris jacerem, occidi.

III. Quando veniebant duo Reges Chananæorum loricati super greges, & multus popu-

μετ-

a Desunt. b κρατείσας.

1 Leonem interfeci &c. 2 Canem. 3 Gazæ. 4 Et obtenebrans, jaciens.

μετ' αὐτῶν, κἀγὼ μόνος δραμὼν ἐπὶ τὸν βασιλέα a Σὲρ, συνέχον αὐτὸν, καὶ ἐπὶ τὰς κνημίδας κρούσας, κατέσπασα, καὶ οὕτως ἀνεῖλον αὐτόν. Καὶ τὸν ἕτερον βασιλέα Ταφουὲ, καθήμενον ἐπὶ τοῦ ἵππου, ἀνεῖλον αὐτόν, καὶ οὕτως πάντα τὸν λαὸν b διεσκόρπισα. Τὸν Ἀχὼρ βασιλέα, ἄνδρα. γίγαντα, βάλλοντα τόξα ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν ἐφ' ἵππου ἀνειλόμενος, λίθον ἑξήκοντα λιτρῶν, ἀκοντίσας δέδωκα c, καὶ ἀπέκτεινα αὐτόν. καὶ πολεμήσας τὸν Ἀχὼρ ἐπὶ ὥρας δύο, ἀπέκτεινα αὐτὸν, καὶ εἰς δύο μέρη ποιήσας τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ, συνέκοψα τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ἐν δὲ τῷ ἐκδύειν με αὐτὸν τὸν θώρακα, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες ὀκτὼ, ἑταῖροι αὐτοῦ, ἤρξαντο πολεμεῖν πρός με. Ἐνειλήσας οὖν τὴν στολήν μου ἐν τῇ χειρί μου, λίθοις σφενδονήσας αὐτοὺς, τέσσαρας

lus cum ipſis, & ego ſolus currens ſuper 1 gregem", Sur Regem continui, & in tibias percutiens proſtravi, & ita occidi eum. Alium Regem Taphuen ſedentem in equo occidi, atque ita omnem populum diſperſi. Achor Regem, virum gigantem, ſagittantem ante & retro, in equo apprehendens, lapidem ſexaginta librarum vibrans, projeci in equum, 2 ipſum vero interfeci". Et expugnans Achor horis duabus, occidi, & diſſecans clypeum ejus, conſcidi pedes ejus. In exuendo autem ejus thoracem, ecce octo viri, amici ejus, inceperunt pugnare adverſus me. Involvens ergo 3 manum meam, lapidibus funda" percutiens ipſos, quatuor eorum occidi, alii

ἐξ

a Ἀσοὺρ συνεῖχον. b αὐτῶν. c τῷ ἵππῳ.

1 delendum. 2 Et occidi eum 75. 3 Stolam meam in manu mea, lapidibus cum funda.

ἐξ αὐτῶν ἀνεῖλον· οἱ δὲ ἄλλοι ἔφυγον. Καὶ Ἰακὼβ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀνεῖλε τὸν Βελισὰθ, βασιλέα πάντων τῶν βασιλέων, γίγαντα τῇ ἰσχύϊ, πηχέων δώδεκα. Καὶ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοὺς τρόμος, καὶ ἐπαύσαντο πολεμοῦντες ἀφ' ἡμῶν. Διὰ τοῦτο ἀμέριμνος ἦν ὁ πατήρ μου ἐν τοῖς πολέμοις, ὅτι ἐγὼ ἤμην σὺν τοῖς ἀδελφοῖς μου. Εἶδε γὰρ ἐν ὁράματι περὶ ἐμοῦ, ὅτι ἄγγελος δυνάμεως συνέπεταί μοι ἐν πᾶσι, τοῦ μὴ ἡττᾶσθαι.

δ'. Καὶ κατὰ νότον γέγονεν ἡμῖν πόλεμος μείζων τοῦ ἐν Σικήμοις. καὶ παραταξάμενος μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου, ἐδίωξα χιλίους ἄνδρας, καὶ ἀπέκτεινα ἐξ αὐτῶν διακοσίους ἄνδρας· καὶ τέσσαρας βασιλεῖς. Καὶ ἀνῆλθον ἐπ' αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ ἄλλους δύο βασιλεῖς ἀνεῖλον· καὶ οὕτως ἠλευθερώσαμεν τὴν Χεβρὼν, καὶ ἐλά-

autem fugerunt. E Jacob pater noſter occi dit Beeliſa, Rege omnium Regum, gi gantem fortitudine, cu bitorum duodecim; E cecidit ſuper ipſos 1 ti mor", & quieverun pugnare contra no Propter hoc 2 ſolicitus erat pater meus, quan do in præliis eram cum fratribus meis. Vid 3 in viſione de me, quo niam Angelus virtut ſequebatur me in omni bus, ut non vincerer.

IV. Et ſecundum 4 auſpicium" factum eſ nobis prælium majus quam quod in Sichimis & fortiter prælians cum fratribus meis, perſecu tus ſum mille viros, & occidi ex eis ducentos viros, & quatuor Reges Et adſcendi ſuper ipſos ſuper murum, & alios duos Reges occidi, & ita liberavimus Hebron, &

βομεν

1 Tremor. 2 Sine ſolicitudine. 3 enim. 4 auſtrum.

βομθν πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν βασιλέων.

έ. Καὶ τῇ ἑξῆς ἀπήλθομθν εἰς ἑτέραν πόλιν, κραταιὰν καὶ τειχήρη καὶ προσέγγιστον ἡμῖν, θάνατον ἀπειλοῦσαν. Εγὼ οὖν καὶ Γὰδ προσήξαμθν ἀπὸ ἀνατολῶν τῆς πόλεως· Ρουβὴμ δὲ καὶ Λευὶ ἀπὸ δυσμῶν καὶ νότου. Καὶ νομίζοντες οἱ ἀπὸ τοῦ τείχους, ὅτι ἡμεῖς μόνοι ἐσμθν, ἀφειλκύσθησαν πρὸς ἡμᾶς· καὶ οὕτως λαθραῖοι οἱ ἀδελφοί μου ἐξ ἑκατέρων a πασσάλοις ἐπανέβησαν τῷ τείχει, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἀγνοούντων αὐτῶν. Καὶ ἐλάβομθν αὐτὴν ἐν στόματι μαχαίρας, καὶ τοὺς ἐν τῷ πύργῳ καταφυγόντας, ἐμπρήσαντες τὸν πύργον, σὺν αὐτοῖς ἐλάβομθν. Καὶ ἐν τῷ ἀπιέναι ἡμᾶς, ἄνδρες Θαφοὺ ἐπέβαλον τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἡμῶν, b καὶ παραλαβόντες αὐτὴν" τοῖς

abduximus omnes 1 captivos.

V. Postero die abivimus in 2 Arecam" civitatem potentem, muratam & inaccessibilem, minantem nobis mortem. Ego igitur & Gad advenimus ab oriente civitatis, Ruben vero & Levi ab occidente & austro. Et putabant qui super muros erant, qvod nos soli essemus, ac 3 irati" invasere nos; & ita latentes fratres ex utraque parte scalis adscenderunt murum, & intraverunt civitatem, ignorantibus ipsis. Et cepimus eam in ore gladii, & refugientes in turrim, incendentes eam, cum ipsis cepimus. Et quum recederemus, viri Taffi insidiabantur prædæ nostræ, & acceperunt eam cum filiis

a Τῶν μερῶν. b καὶ πράσσοντες αὐτὴν.

1 add. *Reges*. 2 *Aretan* 62. *Arethan* 75. unde Robertus Lincolniensis in suo Græco exemplari legisse videtur Αρεταν vel Αρέθαν pro ἑτέραν. 3 Dele.

υἱοῖς ἡμῶν, συνήψαμεν πρὸς αὐτοὺς a ἕως Θαφφου"· κἀκείνους ἀπεκτείναμεν, καὶ τὴν πόλιν ἐνεπρήσαμεν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἐσκυλεύσαμεν.

ϛʹ. Καὶ ὡς * ἦμεν" ἐν τοῖς ὕδασι Χουζησᾶ, οἱ ἀπὸ Ἰωβὴλ ἦλθον πρὸς ἡμᾶς εἰς πόλεμον, καὶ b συνήψαμεν αὐτοὺς", κἀκείνους ἀπεκτείναμεν, καὶ τοὺς ἀπὸ Σηλὼμ συμμάχους αὐτῶν ἀπεκτείναμεν· καὶ οὐκ ἐδώκαμεν αὐτοῖς διέξοδον τοῦ εἰσελθεῖν πρὸς ἡμᾶς. Καὶ οἱ ἀπὸ Μεχὴρ ἐπῆλθον ἡμῖν τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ, λαβεῖν τὴν αἰχμαλωσίαν· καὶ προσάξαντες αὐτοῖς ἐν κρατερᾷ μάχῃ περιεγενόμεθα, ὅτι ἦσαν πλῆθος δυνατοὶ ἐν αὐτοῖς. καὶ ἀπεκτείναμεν αὐτοὺς πρὸ τοῦ ἀναβῆναι τὴν ἀνάβασιν. Ὡς δὲ ἤλθομεν τῇ πόλει αὐτῶν, αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἐκύλιον ἐφ' ἡμᾶς λίθους ἀπὸ

nostris. Nos vero depre-hendimus eos ad Ta-sum, atque occidimu-& civitatem incend-mus, omnia, quæ in ip-erant, spoliantes.

VI. Et ut eram i-aquis 1 Gureba", ii, q-a Jobel, veniebant a-versus nos in prælium-contigimus eos, * sim-eos, qui a Selon com-pugnatores ipsorum-rant 2 spoliavimus, &-occidimus, & non ded-mus eis egressum ven-endi ad nos. Et a Mach-venerunt quinto die, u-captivos abducerent, a-quos 4 in perseverant-pugna venimus, quoni-am erat multitudo po-tens in eis, & occid-mus eos, antequam ad-scenderunt adscensio-nem. Ut autem ven-mus ad civitatem eo-rum, mulieres eoru-

a ἐν τῷ Θαφοὺ. * interpres legit ἤμην. b καὶ συν-άψαντες ἐτρέψαμεν αὐτοὺς.

1 *Chuseba* 75. 2 *Et.* * ipsosque occidimus. 3 Delend-

4 *Adducentes* add.

ἀπὸ τ̃ κορυφῆς τ̃ ὄρȣς ἐν ᾗ ἦν ἡ πόλις. Καὶ ὑποκρυβέντες ἐγὼ καὶ Συμεὼν ἐξόπισθεν, ἐπελαβόμεθα τῶν ὑψηλῶν, καὶ ὅλην τὴν πόλιν ὠλοθρεύσαμεν.

ζ'. Καὶ τῇ ἑξῆς ἐῤῥήθη πρὸς ἡμᾶς, ὅτι a αἱ πόλεις τῶν δύο βασιλέων" ἐν ὄχλῳ βαρεῖ b ἔρχονται" πρὸς ἡμᾶς. Ἐγὼ οὖν καὶ Δὰν προσποιησάμενοι Ἀμοῤῥαίους, ὡς σύμμαχοι ἤλθομεν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν. Νυκτὶ δὲ βαθείᾳ c ἐλθοῦσι τοῖς ἀδελφοῖς" ἠνοίξαμεν τὰς πύλας d, καὶ πάντας αὐτοὺς καὶ τὰ αὐτῶν e προνομεύσαντες, τὰ τρία τείχη αὐτῶν καθείλαμεν. Καὶ ἐν τῇ Θάμνᾳ προσηγγίσαμεν, οὗ ἦν πᾶσα ἡ f ἀποφυγὴ τῶν πολεμίων βασιλέων. Τότε ὑβριζόμενος ἐθυμώθην, καὶ ὥρμησα ἐπ' αὐτοὺς ἐπὶ τὴν κορυφήν, κἀκεῖ-

volvebant ſuper nos lapides a vertice montis, in quo erat civitas. Et latitantes ego & Simeon a poſteriori, apprehendimus excelſa; & totam civitatem perdidimus.

VII. Et ſequenti die dictum eſt nobis, quod civitates duorum Regum in 1 prœlio" gravi venirent ad nos. Ego igitur & Dan, fingentes nos Amorrhæos, & ſocios, venimus in civitatem eorum. Nocte autem profunda 2 venientes ad aditus civitatis", aperuimus advenientibus fratribus noſtris portas patenter, & omnes eos, & quæ eorum erant, perdidimus, & deprædantes, tres muros eorum proſtavimus. Et in Thamma appropinquavimus, ubi erat omne refugium

a γαᾶς πόλις βασιλέων. b ἔρχεται. c ἐλθόντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. d αὐτοῖς. e ὠλοθρεύσαμεν, καὶ πάντα τὰ αὐτῶν. f ἀποσκευή.

1 Populo. 2 delenda.

νοι ἐσφενδόνουν ἐπ' ἐμὲ λίθοις καὶ τόξοις· καὶ εἰ μὴ Δὰν ὁ ἀδελφός μου συνεμάχησέ μοι, εἶχόν με ἀνελεῖν. Ἐπήλθομεν οὖν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ θυμοῦ, καὶ πάντες ἔφυγον· καὶ a διελθόντες" δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἐλθόντες ἐδεήθησαν τοῦ πατρός μου, καὶ ἐποίησαν εἰρήνην μετ' b αὐτῶν", καὶ οὐκ ἐποιήσαμεν αὐτοῖς οὐδὲν κακόν, ἀλλ' ἐποιήσαμεν αὐτοὺς ὑποσπόνδους, καὶ ἀπεδώκαμεν αὐτοῖς πᾶσαν τὴν αἰχμαλωσίαν. Καὶ ᾠκοδόμησα ἐγὼ τὴν Θάμναν, καὶ ὁ πατήρ μου τὴν Ραμβαήλ. Εἴκοσι ἐτῶν ἤμην, ὅτε ἐγένετο ὁ πόλεμος οὗτος καὶ ἦσαν οἱ Χαναναῖοι φοβούμενοί με, καὶ τοὺς ἀδελφούς μου.

bellantium Regum. Tunc injuriam passus iratus sum, & impetum feci in ipsos super verticem, & illi fundis jaciebant super me lapides & jaculabantur arcubus: & nisi Dan frater suppetias mihi tulisset, interfecissent me. Venimus igitur irruentes in ipsos cum furore, & omnes fugerunt: & transeuntes per aliam viam supplices fiebant patri meo, & iniit fœdus cum eis, & non fecimus eis quicquam mali, sed recepimus eos in societatem", & reddidimus eis omnes captivos. Et ædificavi ego 2 Channa", & pater Rambahel. Viginti annorum eram quando factum est istud bellum, & erant Chananæi timentes me, & fratres meos.

η. Ἦν δέ μοι καὶ κτήνη πολλά, καὶ εἶχον ἀρχιποι-

VIII. Erant autem mihi pecora multa, &

a deest. b αὐτοῦ.

1 fecimus eos sub amicitia subjectos. 2 Thamna.

μϑμα Ιεϱὰμ τὴν Οδολαμίτην· πϱὸς ὃν ἐλθὼν, εἶδον a Βάϱσαν" βασιλέα Οδολάμ. Καὶ ἐποίησεν ἡμῖν πότον· καὶ παϱακαλέσας δίδωσί μοι τὴν θυγατέϱα αὐτȣ̃ b Βησȣε" εἰς γυναῖκα. Αὕτη ἔτεκέ μοι τὸν Εἰϱ, καὶ τὸν Αυνὰν, 21) καὶ Σιλών. ὧν τȣ̀ς δύο ἀτέκνȣς ἀνεῖλε κύϱιος. ὁ γὰϱ Σιλὼμ ἔζησε, καὶ τὰ τέκνα αὐτȣ̃ ὑμεῖς ἐστε.

habebam principem paſtorum Iran Odolamitem, ad quem quum veni, vidi 1 Barſan" Regem Odolam. Et fecit nobis convivium, & precans dedit mihi filiam ſuam Bethſue in uxorem. Hæc peperit mihi Er, Aunam, & Silom, quorum duos ſine filiis occidit Deus: Silom enim vixit, & filii ejus vos eſtis.

θ'. Δεκαοκτὼ ἔτη ἐποιήσαμεν εἰϱήνην, ὁ πατὴϱ ἡμῶν καὶ ἡμεῖς, μετὰ τȣ̃ ἀδελφȣ̃ αὐτȣ̃ Ησαῦ, καὶ οἱ ὑοὶ αὐτȣ̃ μεθ' ἡμῶν, μετὰ τȣ̃ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐκ Μεσοποταμίας ἀπὸ Λάβαν. Καὶ πληϱωθέντων τῶν δεκαοκτὼ ἐτῶν, ἐν τῷ τεσσαϱακοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς μȣ, ἐπῆλθεν ἡμῖν Ησαῦ ὁ ἀδελ-

IX. Octodecim annis fecimus pacem, pater noſter & nos, cum fratre ejus Eſau, Et filii ejus nobiſcum, poſtquam venimus nos ex Meſopotamia a Laban. Et impletis octodecim annis, in 40mo anno vitæ meæ, ſupervenit nobis Eſau frater patris mei in

Pp 3 φὸς

a Βαϱσαβὰ. b Βησȣέ.

1 Berſan 75.

21) Origenes Tom. VIII. Comment. in Johannem p. 132. Τῷ Ιȣ́δα παϱ' ἡμῖν μὲν ὁ δεύτεϱος αὐνὰν εἶναι λέγεται, παϱὰ δὲ τοῖς Εβϱαίȣς ὠνάν ἐστι. *Juda secundus* (filius) *apud nos quidem Aunan eſſe dicitur, apud Ebræos vero Onan.*

φος τοῦ πατρός μου, ἐν λαῷ
βαρεῖ καὶ ἰσχυρῷ· καὶ a
ἔπεσεν" ἐν τόξῳ Ἰακὼβ b,
καὶ ἤρθη νεκρὸς ἐν ὄρει
Σιείρ· καὶ πορευόμενος c
ἐπάνω Ἰρραμνᾶ" ἀπέθα-
νεν. Ἡμεῖς δὲ ἐδιώξαμεν
ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἠσαῦ. Ἦν δὲ
αὐτοῖς πόλις. καὶ τεῖχος
σιδηροῦν, καὶ πύλαι χαλ-
καῖ· καὶ οὐκ ἠδυνήθημεν
εἰσελθεῖν ἐν αὐτῇ, καὶ
περικαθίσαντες ἐπολιορ-
κοῦμεν αὐτούς. Καὶ ὡς οὐκ
ἤνοιγον, μετὰ εἴκοσιν ἡμέ-
ρας, ὁρώντων αὐτῶν, προσ-
άγω κλίμακα, καὶ τὴν
ἀσπίδα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
μου· καὶ ἀνῆλθον ἀποδε-
χόμενος λίθους ἕως τα-
λάντων τριῶν. καὶ ἀνελ-
θὼν d τέσσαρας τοὺς δυ-
νατοὺς ἐξ αὐτῶν. Καὶ τῇ
ἑξῆς ἐμβάντες Ῥουβὴμ καὶ
Γὰδ ἀνεῖλον ἑτέρους ἕξ. Τό-
τε αἰτοῦσιν ἡμᾶς τὰ

1 prœlio" gravi & forti
& cecidit in arcu Jacob
& latus eſt mortuus in
montem 2 Sen", Nos
autem perſecuti ſumus
ſuper filios Eſau. Erat
autem eis civitas, &
murus 3 fortis" ferreus,
& portæ æreæ, & non
potuimus intrare in
eam, obſidentes vero
concluſimus eos. 4 Cum
autem non apparerent
intra dies viginti, vi-
dentibus eis adduxi ſca-
lam, & galeam ſuper
caput meum, & adſcen-
di, accipiens 5 lapidem"
pondere talentorum
trium, & 6 occidi qua-
tuor potentes ex ipſis.
Et die ſequenti intran-
tes Ruben & Gad, occi-
derunt alios * ſexagin-
ta. Tunc offerebant pa-
cem, & conſilio patris

πρὸς

a ἔπαισεν. b τὸν ἠσαῦ add. c ἐν Ἀνουιραὶμ. d ἀνεῖλον, propter ſimilitudinem vocis præcedentis incuria ſcribæ omiſſum.

1 Populo. 2 Seir; & vadens ſuper Iramna mortuus eſt. 3 dolo. 4 Et ut non aperuerunt. 5 lapides. 6 adſcendens occidi. * *ſex*, primores ſcilicet ipſorum.

πρὸς εἰρήνην. καὶ γενόμενοι τῆς βουλῆς τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ἐδεξάμεθα αὐτοὺς ὑποφόρους. Καὶ ἦσαν διδόντες ἡμῖν πυροῦ κόρους φʹ. ἐλαίου βὲθ φʹ. οἴνου μέτρα χίλια φʹ. ἕως ὅτε κατήλθομεν εἰς Αἴγυπτον.

ι. Μετὰ δὲ ταῦτα Εἲρ ὁ υἱός μου ἄγεται τὴν Θάμαρ ἐκ Μεσοποταμίας θυγατέρα Ἀράμ. Ἦν δὲ Εἲρ πονηρὸς, καὶ ἠπόρει περὶ τῆς Θαμαρ, ὅτι οὐκ ἦν ἐκ γῆς Χαναάν. Καὶ ἄγγελος κυρίου ἀνεῖλεν αὐτὸν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῇ νυκτὶ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔγνω αὐτὴν, κατὰ πανουργίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ. a οὐ γὰρ ἤθελεν ἔχειν τέκνα ἀπ' αὐτῆς. Ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ θαλάμου ἐπεγάμβρευσα αὐτῇ τὸν Αὐνᾶν, καίγε οὗτος ἐν πονηρίᾳ οὐκ ἔγνω αὐτὴν, ποιή-

nostri recepimus eos tributarios. Dabant autem nobis frumenti Coros* ducentos", & olei 1 Bes" quingentos, vini mensuras mille & quingentas, donec descendimus in Ægyptum.

X. Post hoc Her filius meus duxit uxorem Thamar ex Mesopotamia, filiam Aram. Erat autem Her perniciosus, & dubitavit de Thamar, quoniam non erat ex terra Chanaan. Et Angelus Domini occidit eum tertia die in nocte, & ipse non cognovit eam propter astutiam matris suæ, 2 & hic in malitia mortuus est": non enim voluit habere filios ex ipsa. In diebus thalami dedi ei virum

 σας

a Hæc in Oxoniensi Codice male sunt omissa: extant vero in eo sequentia: Καίγε οὗτος ἀπέθανεν ἐν πονηρίᾳ, quæ in Cantabrigiensi desunt, utique addenda, ut ex Latina versione patet.

* quingentos. 1 Beth. 2 Delenda sunt, quia in neutro MS. Codice extant, & contextum interrumpunt.

σας σὺν αὐτῇ ἐνιαυτόν. Καὶ ὅτε ἠπείλησα αὐτῷ, συνῆλθε μὲν αὐτῇ, διέφθειρε δὲ τὸ σπέρμα ἐπὶ τὴν γῆν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ". Ἤθελον δὲ καὶ τὸν Σιλὼμ δοῦναι αὐτῇ, ἀλλ' ἡ γυνή μου Βησουὲ οὐκ ἀφῆκεν. Ἐπονηρεύετο γὰρ πρὸς τὴν Θάμαρ, ὅτι οὐκ ἦν ἐκ θυγατέρων Χαναὰν, ὡς αὐτή.

ια'. Κἀγὼ ᾔδειν, ὅτι πονηρὸν τὸ γένος Χαναὰν, ἀλλὰ τὸ διαβούλιον τῆς a νεότητος ἐτύφλωσε τὴν καρδίαν μου. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν οἰνοχοοῦσαν, ἐν μέθῃ οἴνου ἠπατήθην, καὶ συνέπεσα πρὸς αὐτήν. Αὕτη, ἀπόντος μου, ἐπορεύθη καὶ ἔλαβε τῷ Σιλὼμ γυναῖκα ἐκ γῆς Χαναάν. Γνοὺς δὲ ὃ ἐποίησε, κατηρασάμην αὐτὴν ἐν ὀδύνῃ ψυχῆς μου.

a ψυχῆς καὶ τῆς νεότητος.
1 corrupit. 2 Et ego.

Aunan, & iste in malitia non cognovit eam vivens cum ea annum. Et quando minatus sum ei, coivit quidem cum illa, semen vero 1 corruit" in terram secundum mandatum matris suæ, & hic in malitia mortuus est. Volebam autem & Silom dare ei, sed uxor mea Bessue non permisit: malignabatur enim in Thamar, quoniam non erat ex filiabus Chanaan, sicut ipsa.

XI. 2 Ego enim" sciebam, qvoniam perniciosum erat genus Chanaan, sed consilium juventutis cœcavit cor meum, & videns eam vinum fundentem, in ebrietate vini deceptus sum, & concidi ad eam. Ipsa, me absente, abiit, & accepit Silom uxorem ex terra Chanaan. Cognoscens vero, quod fecit ita, maledixi ei in

καίγ

καίγε αὐτὴ ἀπέθανεν ἐν πονηρίᾳ υἱῶν αὐτῆς.

ιβ΄. Μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους, χηρευούσης τῆς Θάμαρ, μετὰ δύο ἔτη ἀκούσασα, ὅτι ἀνέρχομαι κεῖραι τὰ πρόβατα, κοσμηθεῖσα κόσμῳ νυμφικῷ, ἐκάθισεν ἀπέναντι τῇ πόλει πρὸς τὴν πύλην. Νόμος γὰρ Ἀμορραίων, τὴν γαμοῦσαν προκαθίσαι ἐν πορνείᾳ ἑπτὰ ἡμέρας παρὰ τὴν πύλην. Μεθυσθεὶς οὖν ἐγὼ ἐν ὕδατι Χωζήβ, οὐκ ἐπέγνων αὐτὴν ἀπὸ τοῦ οἴνου. καὶ ἠπάτησέ με τὸ κάλλος αὐτῆς, διὰ τοῦ σχήματος τῆς κοσμήσεως. Καὶ ἐκκλίνας πρὸς αὐτὴν, εἶπον. Εἰσέλθω πρός σε· καὶ εἶπε, τί μοι δώσεις; Καὶ ἔδωκα αὐτῇ τὴν ῥάβδον μου, καὶ τὴν ζώνην, καὶ τὸ διάδημα τῆς βασιλείας. καὶ ὡς συνῆλθον αὐτῇ, συνείληφεν. Ἀγνοῶν δὲ ὃ ἐποίησεν, ἤθελον αὐτὴν ἀνελεῖν. πέμψασα δὲ ἐν

dolore animæ meæ, & ipſa mortua eſt in malitia filiorum ſuorum.

XII. *Poſt hos autem ſermones", vidua exiſtente Thamar, poſt duos annos, 1 adſcendo tondere oves, 2 & "ornata ſponſalibus ornamentis 3 ad portam civitatis" ſedit. Lex enim Amorrhæorum eſt, nuptam præſidere in fornicatione per ſeptem dies juxta portam. Inebriatus igitur ego in aquis Horeb, non agnovi eam præ vino, & decepit me pulchritudo ipſius per formam ornatus, & declinans ad ipſam, dicebam: ingredior ad te; & dixit mihi, quid 4 dabis? Et dedi ei virgam meam, & zonam, & diadema Regni. Et cum coirem cum illa, concepit. Ignorans autem quod fecit, volui occidere eam. Ipſa au-

* *Poſthac.* 1 Adde *audiens, quoniam* (id eſt *quod.*) 2 dele. 3 extra civitatem ad portam. 4. mihi.

κρυπτῷ τοὺς ἀῤῥαβῶνας, κατήχυνέ με. Καλέσας δὲ αὐτὴν, ἤκουσα καὶ τοὺς ἐν μυστηρίῳ λόγους, οὓς καθεύδων σὺν αὐτῇ ἐν τῇ μέθῃ μου ἐλάλησα καὶ οὐκ ἠδυνήθην ἀνελεῖν αὐτὴν ὅτι παρὰ κυρίου ἦν. Ελεγον γὰρ, μήποτε ἐν δολιότητι ἐποίησε, παρ' ἄλλης λαβοῦσα τὸν ἀῤῥαβῶνα. Ἀλλ' οὐδὲ ἤγγισα αὐτῇ ἔτι ἕως θανάτου μου, ὅτι βδέλυγμα ἐποίησα τοῦτο ἐν παντὶ Ισραήλ. Καίγε οἱ ἐν τῇ πόλει ἔλεγον, μὴ εἶναι ἐν τῇ a πόλει τελισκομένην", ὅτι ἐξ ἄλλου χωρίου ἐλθοῦσα πρὸς βραχὺ ἐκάθισεν ἐν τῇ πύλῃ b καὶ ἐνόμιζεν', ὅτι οὐδεὶς ἔγνω, ὅτι εἰσῆλθον εἰς αὐτήν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἤλθομεν εἰς Αἴγυπτον πρὸς Ιωσὴφ διὰ τὸν λιμόν. μϛ΄ ἐτῶν ἤμην, καὶ ογ΄ ἔζησα ἐκεῖ ἔτη.

tem mittens in abſc dito arrabones, ve cundavit me. Voc vero eam, audivi & ſecreto ſermones, qu locutus ſum, dormi cum ea, in ebriet mea, & non potui o dere eam, quoniam Domino erat. Diceb autem: Ne forte d mecum agat, 1 ab accipiam" arrabon Sed neque 2 tetigi e amplius usque ad m tem meam, quoni abominationem f hanc in omni Iſrael. qui erant in civitate, cebant non eſſe in ci tate deſponſatam, qu niam ex alio loco ve ens ad breve ſedeba porta, & æſtimavi quod nullus me cogn vit intraviſſe ad eam. poſt hoc venimus in Ægyptum ad Joſeph prop famem. Quadraginta ſex annorum eram, & ptuaginta tres annos vixi illic.

a πύλῃ τελωνουμένην. b νομίζων.

1 ab alia accipiens. 2 appropinquavi ei.

ιγ΄. Καὶ νῦν ὅσα λέγω ὑμῖν, ἐντέλλομαι, ἀκούσατε τέκνα μου Ἰούδα τοῦ πατρὸς ὑμῶν, καὶ φυλάξατε πάντας τοὺς λόγους μου, τοῦ ποιεῖν πάντα τὰ δικαιώματα κυρίου, καὶ ὑπακούειν ἐντολὰς Θεοῦ. Καὶ μὴ πορεύεσθε ὀπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν ὑμῶν· μηδὲ ἐνθυμήσεσι διαβουλίων ὑμῶν, ἐν ὑπερηφανίᾳ καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ καυχᾶσθε ἐν ἔργοις ἰσχύος νεότητος ὑμῶν, ὅτι γε τοῦτο πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου. Ἐπειδὴ γὰρ κἀγὼ καυχησάμενος, ὅτι ἐν πολέμοις οὐκ ἠπάτησέ με πρόσωπον γυναικὸς εὐμόρφου, ὀνειδίζων Ῥουβὴμ τὸν ἀδελφόν μου, περὶ Βάλλας γυναικὸς πατρός μου· καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ζήλου καὶ τῆς πορνείας παρετάξαντο ἐν ἐμοὶ, ἕως συνέπεσα εἰς Βησουὲ τὴν Χαναναίαν, καὶ εἰς Θάμαρ τὴν νυμφευθεῖσαν τοῖς υἱοῖς μου. Καὶ ἔλεγον τῷ πενθερῷ μου· Συμβουλεύσω τῷ πατρί μου, καὶ οὕτως

XIII. Et nunc quæcunque vobis mando, audite filii patrem vestrum, & custodite omnes sermones meos ad faciendum omnes justificationes Domini, & ad obediendum mandato Domini Dei. Et non ambuletis in desideriis vestris, neque in cogitationibus consiliorum vestrorum, in superbia cordis vestri, & non * glorificemini″ in operibus fortitudinis juventutis vestræ, quoniam & hoc est perniciosum in oculis Domini. Quia enim & ego glorificatus sum, quoniam in bellis non decepit me facies mulieris formosæ, exprobravi Ruben fratri meo de Balla uxore patris mei. Spiritus zeli & fornicationis ‖ concidit″ in me, donec incidi in Bessue Chananæam, & in Thamar nuptam filiis meis.

λή-

* Gloriemini. ‖ Constitit.

λήψομαι τὴν θυγατέρα σου. Καὶ ἔδειξέ μοι ἐπ' ὀνόματι τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ, χρυσοῦ πλῆθος ἄπειρον· ἦν γὰρ βασιλεύς. Καὶ αὐτὴν κοσμήσας ἐν χρυσίῳ καὶ μαργαρίταις, ἐποίησεν ἡμῖν οἰνοχοεῖν ἐν τῷ δείπνῳ, ἐν κάλλει γυναικῶν. Καὶ ὁ οἶνος διέστρεψέ μοι τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἠμαύρωσε τὴν καρδίαν μου ἡ ἡδονή. Καὶ ἐρασθεὶς αὐτῆς συνέπεσα, καὶ παρέβην ἐντολὴν κυρίου, καὶ ἐντολὴν πατέρων μου, καὶ ἔλαβον αὐτὴν εἰς γυναῖκα. Καὶ ἀνταπέδωκέ μοι κύριος κατὰ τὸ διαβούλιον τῆς καρδίας μου, ὅτι οὐκ εὐφράνθην ἐν τοῖς τέκνοις αὐτῆς.

ιδ. Καὶ νῦν, τέκνα μου, μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ· ὅτι οἶνος διαστρέφει τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς ἀληθείας, καὶ ἐμβάλ-

Et dicebam socero meo: 1 Consului" patrem meum, 2 itaque" accipiam filiam tuam uxorem, & ostendit mihi nomine filiæ suæ auri multitudinem infinitam; erat enim Rex. Ornavit autem eam auro, & margaritis, jussitque nobis vinum infundere in cœna in 3 pulchritudinem" mulierum. Et vinum pervertit oculos meos, & obscuravit cor meum voluptas. Et desiderans eam concidi, & transgressus sum mandatum Domini, & mandatum patrum meorum, & accepi eam in uxorem. Et secundum consilium cordis mei retribuit mihi Dominus, quoniam non lætatus sum in filiis ejus.

XIV. Et nunc, filii mei, ne ebriemini vino, quoniam vinum avertit intellectum a veritate, & immittit iram desid-

λει

1 Consulam. 2 & ita. 3 pulchritudine.

λει * ὀργὴν'' ἐπιθυμίας, καὶ ὁδηγεῖ εἰς πλάνην τοὺς ὀφθαλμοὺς. Τὸ γὰρ πνεῦμα τῆς πορνείας τὸν οἶνον, ὡς διάκονον, πρὸς τὴν ἡδονὴν ἔχει τοῦ νοός· ὅτι καίγε τὰ δύο ταῦτα ἀφιστῶσι τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐὰν γάρ τις πίῃ οἶνον εἰς μέθην, ἐν διαλογισμοῖς ῥυπαροῖς συνταράσσει τὸν νοῦν εἰς πορνείαν, καὶ ἐκθερμαίνει τὸ σῶμα εἰς μίξιν, καὶ εἰ πάρεστι τὸ τῆς ἐπιθυμίας αἴτιον, πράσσει τὴν a ἁμαρτίαν'', καὶ οὐκ αἰσχύνεται. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ οἶνος, τέκνα μου, ὅτι ὁ μεθύων οὐδὲν αἰδεῖται. Ἰδοὺ γὰρ κἀμὲ ἐπλάνησε, μὴ αἰσχυνθῆναι πλῆθος ἐν τῇ πόλει ὅτι ἐν ὀφθαλμοῖς πάντων ἐξέκλινα πρὸς τὴν Θάμαρ, καὶ ἐποίησα ἁμαρτίαν μεγάλην, καὶ ἀνεκάλυψα κάλυμμα ἀκαθαρσίας υἱῶν μου, πιὼν οἶνον. Οὐκ ἠχύθην τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔλαβον γυναῖκα

rii, & ducit in errorem oculos. Spiritus enim fornicationis vinum, ut ministrum, ad voluptates habet intellectus, quoniam & duo hæc auferunt potentiam hominis. Si enim aliquis biberit vinum in ebrietatem, cogitationibus sordidis conturbat intellectum in fornicationem, & accendit corpus 1 in admixtionem'', & si adest desiderii causa, operatur peccatum, & non verecundatur. Tale est vinum, filii mei, quoniam ebrius nihil erubescit; 2 & ecce, te enim'' & me errare fecit, ut non erubescerem multitudinem in civitate, quoniam in oculis omnium declinavi ad Thamar, & feci peccatum magnum, & revelavi velamen immunditiæ filiorum me-

Χανα-

* Suspicor legendum ὁρμὴν *impetum.* a ἐπιθυμίαν.
1 Ad mixtionem. 2 ecce enim.

χαναναίαν. Συνέσεως γὰρ χρήζει ὁ πιὼν οἶνον, τέκνα μου· Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ σύνεσις τῆς οἰνοποσίας, ἵνα ἕως ὅτου ἔχει αἰδῶ, πίῃ· ἐὰν δὲ παρέλθῃ τὸν ὅρον τοῦτον, ἐμβάλλει εἰς τὸν νοῦν τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, καὶ ποιεῖ τὸν μέθυσον αἰσχρορημονεῖν, καὶ παρανομεῖν καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι, ἀλλ' ἐγκαυχᾶσθαι τῇ ἀτιμίᾳ, νομίζοντα εἶναι καλόν.

orum, 1 bibens" vinum, non verecundatus sum 2 transgredi" mandatum Dei, & accepi uxorem Chananæam. Propter quod intellectu opus habet, qui bibit vinum, filii mei, & is est intellectus vini potationis, 3 quod unusquisque qui" habet erubescentiam, bibat: si vero transeat terminum hunc 4 amittit intellectum, & adhæret Spiritui" erroris 5 qui" facit ebrium turpia loqui, & iniqua agere, & non verecundari, sed & gloriari in vilitate, 6 existimans" esse bonum.

ιέ. Ὁ πορνεύων, a καὶ γυμνούμενος τῆς βασιλείας b οὐκ" ἐξέρχεται, δουλωθεὶς τῇ πορνείᾳ, ὡς κἀγὼ γυμνωθείς. Ἔδωκα γὰρ τὴν ῥάβδον μου, τουτέστι τὸ στήριγμα τῆς ἐμῆς φυλῆς· καὶ τὴν ζώνην μου

XV. Qui fornicatur, & nudatur regno, & non egreditur, servus effectus 7 fornicationum", sicut & ego nudatus sum. Dedi enim 8 aliis" virgam meam, hoc est, firmamentum

τουτέστι

a ζημιούμενος οὐκ αἰσθάνεται, καὶ ἄδοξον οὐκ αἰσχύνεται. Κἂν γὰρ τις βασιλεύσῃ, πορνεύων γυμνούμενος. b deest.

1 *Bibens*, præcedente puncto quod magis mihi placet. 2 deest. 3 ut usquequo. 4 Immittit intellectum & facit Spiritum 62. 5 &. 6 existimantem. 7 fornicationi 75. 8 deest.

τȣτέςι δύναμιν· καὶ τὸ διάδημα, τȣτέςι τὴν δόξαν τ̃ βασιλείας μȣ· Καίγε μετανοήσας ἐπὶ τȣτοις, οἶνον ϗ κρέας ȣ̓κ ἔλαβον ἕως γήρως, καὶ πᾶσαν εὐφροσύνην ȣ̓κ εἶδον. Καὶ ἔδειξέ μοι ὁ ἄγγελος τȣ̃ θεȣ̃ ὅτι ἕως τȣ̃ αἰῶνος, κἂν βασιλεῖ, κἂν πτωχῷ, αἱ γυναῖκες κατακυριεύσωσι, τȣ̃ μὲν βασιλέως ἀρȣ̃σι τὴν δόξαν, τȣ̃ δ' ἀνδρείȣ τὴν δύναμιν, ϗ τȣ̃ πτωχȣ̃ τ̃ πτωχείας ἐλάχιςον ςήριγμα.

meæ tribus, & zonam meam, hoc eſt, potentiam: & diadema, hoc eſt, gloriam regni mei. Et pœnitens de his, vinum & carnes non aſſumpſi usque in ſenectutem, & omnem lætitiam neſcivi. Et oſtendit mihi Angelus Dei, quoniam usqve in ſæculum, & Regi, & pauperi, mulieres dominabuntur, & Regis quidem tollent gloriam. 1 Cæterum viri potentiæ, & pauperis paupertatis minimum ſunt firmamentum".

ιϛ'. Φυλάσσεσθε ȣ̓̃ν, τέκνα μȣ, τὸν ὅρον τȣ̃ οἴνȣ. Εςι γὰρ ἐν αὐτῷ τέσσαρα πνεύματα πονηρά ἐπιθυμίας, πυρώσεως, ἀσωτίας, αἰσχροκερδίας. Ἐὰν πίνητε οἶνον εν εὐφροσύνῃ, μετὰ φόβȣ θεȣ̃ αἰδȣ́μενοι ζήσεσθε. Ἐὰν γὰρ πίνητε μὴ αἰδȣ́μενοι, καὶ ἀποςῇ ὁ τȣ̃ θεȣ̃ φόβος, λοιπὸν γίνεται

XVI. Cuſtodite ergo, filii mei, modum in 2 bibendo": ſunt enim in eo quatuor Spiritus perniciosi, concupiſcentiæ, inflammationis, luxuriæ, & turpis lucri. Si 3 bibitis vinum in lætitia cum timore Dei erubeſcentes, vivetis. Si vero 4 bibitis" non eru-

1 virilis autem potentiam, & pauperis paupertatis minimum firmamentum. 2 vino. 3 bibatis. 4 bibatis.

γίνεται μέθη, καὶ παρεισέρχεται ἡ ἀναισχυντία. a Εἰ δὲ μηδὲ ὅλως πίνετε, ἵνα μὴ ἁμάρτητε ἐν λόγοις ὕβρεως, καὶ μάχης, καὶ συκοφαντίας, καὶ παραβάσεως ἐντολῶν Θεοῦ, καὶ ἀπολεῖσθε οὐκ ἐν καιρῷ ὑμῶν. Καίγε μυστήρια Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἀλλοτρίοις ἀποκαλύπτει ὁ οἶνος, ὡς κἀγὼ ἐντολὰς Θεοῦ καὶ μυστήρια Ιακὼβ τοῦ πατρός μου ἀπεκάλυψα τῇ Χανανίτιδι Βησουὲ, οἷς εἶπεν ὁ Θεὸς μὴ ἀποκαλύψαι. Καὶ πολέμου καὶ ταραχῆς αἴτιος γίνεται ὁ οἶνος.

bescentes, & 1 recedit Dei timor, jam efficitur ebrietas, & subintrat inverecundia. *Si vero neque omnino bibetis" 2 non peccabitis", neque verbis contumeliæ neque pugnæ, neque calumniæ, neque prævaricationis mandatorum Dei, neque peribitis in tempore vestro. Nam mysteria Dei & hominum aliis revelat vinum, ut & ego mandata Dei & mysteria Jacob patris mei revelavi Chananææ Bessuæ, quæ vetuit Deus revelare. Sed & belli & seditionis causa efficitur vinum.

ιζ΄. Εντέλλομαι ὑμῖν, τέκνα μου, μὴ ἀγαπᾶν ἀργύριον, μηδὲ ἐμβλέπειν εἰς κάλλος γυναικῶν. Οτι καίγε δι᾽ ἀργύριον, καὶ δι᾽ εὐμορφίαν ἐπλανήθην εἰς Βησουὲ τὴν Χανα-

XVII. Mando ergo vobis filii mei, ut non diligatis argentum, neque inspiciatis in pulchritudinem mulierum, quia & propter argentum & formosita-

vaiav

a Corrige ex Oxon. Cod. τί δὲ λέγω; μηδ᾽ ὅλως πίνετε.

1 recedat. * *quid vero dicam? ne omnino bibatis.* 2 ut non peccetis.

ναίαν. Ὅτι οἶδα ἐγὼ, ὅτι διὰ τὰ δύο ταῦτα ἔσται τὸ γένος μου ἐν πονηρίᾳ· ὅτι καίγε σοφοὺς ἄνδρας τῶν υἱῶν μου ἀλλοιώσουσι, καὶ βασιλείαν Ἰούδα σμικρυνθῆναι ποιήσουσιν, ἣν ἔδωκέ μοι κύριος ἐν ὑπακοῇ πατρός. Οὐδέποτε γὰρ ἐλύπησα a λόγον Ἰακὼβ τοῦ πατρός μου, ὅτι πάντα, ὅσα εἶπεν, ἐποίουν. Καὶ Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ τοῦ πατρός μου εὐλόγησέ με b οὕτως. Διότι ἐγὼ οἶδα, ὅτι ἐξ ἐμοῦ στήσεται τὸ βασίλειον.

tem erravi in Bessue Chananæam. Novi enim, quod propter duo hæc erit genus meum in malitia, 1 & sapientes viros filiorum meorum 2 pervertent"; & regnum Judæ 3, quod dedit mihi Dominus in obedientia patris. Nunquam enim contristavi verbum patris mei Jacob, quoniam omnia, quæ dixit 4 mihi", faciebam. Et Abraham pater patris mei benedixit me, ut 5 pugnarem" in Israel. Et Isaac insuper benedixit me similiter sic. Et ego novi, quoniam ex me stabit regnum.

ιη. Καίγε ἔγνων ἐν βιβλίοις Ἐνὼχ τοῦ δικαίου, ὅσα κακοποιήσετε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. Φυλάξεσθε οὖν, τέκνα μου, ἀπὸ τῆς πορνείας καὶ τῆς φιλαργυρίας,

XVIII. Quoniam & legi in libris Enoch justi, quod male facietis in extremis diebus. Custodimini ergo, filii mei, a fornicatione & avaritia,

a Ἰακὼβ τὸν πατέρα. b βασιλεύειν Ἰσραὴλ, καὶ Ἰσαὰκ ὁμοίως ἐπευλόγησέ με.

1 *Quoniam* add. 2 alienabunt. 3 *minorari facient*, additum. 4 dele. 5 regnarem.

γυρίας, ἀκούσατε Ἰούδα τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ὅτι ταῦτα ἀφιστᾷ νόμου Θεοῦ, καὶ τυφλοῖ τὸ διαβούλιον τῆς ψυχῆς, καὶ ὑπερηφανίαν ἐκδιδάσκει, καὶ οὐκ ἀφίησιν ἄνδρα ἐλεῆσαι τοῦ πλησίον αὐτοῦ, στερίσκει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ πάσης ἀγαθωσύνης, καὶ συνέχει ἑαυτὸν ἐν μόχθοις καὶ πόνοις, καὶ ἀφιστᾷ ὕπνον αὐτοῦ, καταδαπανᾷ σάρκας αὐτοῦ, καὶ θυσίας Θεοῦ ἐμποδίζει, καὶ εὐλογίας a οὐ μέμνηται", καὶ προφήτῃ λαλοῦντι οὐχ ὑπακούει, καὶ λόγῳ εὐσεβείας προσοχθίζει. b δύο γὰρ πάθη ἐναντία τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· δουλεύων Θεῷ", Θεοῦ ὑπακούειν οὐ δύναται, ὅτι ἐτύφλωσαν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ, ὡς ἐν νυκτὶ, πορεύεται.

audite Judam patrem vestrum, quoniam ista separant a lege Dei, & excœcant consilium animæ, & superbiam docent, nec patiuntur quenquam misericordiam exhibere proximo suo, privant animam ipsius bonis omnibus, & detinent ipsum in laboribus & doloribus, separant etiam somnum ab eo, & consumunt carnes ipsius: 1 Postremo", sacrificia Dei impediunt, & benedictiones 2 negligunt", Prophetæ loquenti non obediunt, & verbo pietatis offenduntur. Duæ enim passiones istæ contrariæ sunt mandatis Dei: serviens his Deo obedire non potest, quoniam 3 perstringunt mentem hominis", & in die, sicut in nocte ambulat.

ιθ'.

a Θεοῦ οὐ μνημονεύει. b δυσὶ γὰρ πάθεσιν ἐναντίοις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ δουλεύων.

1 Et. 2 non memorant. 3 cœcaverunt animam ejus.

ιθ'. Τέκνα μου, ἡ φιλαργυρία πρὸς εἴδωλα ὁδηγεῖ, ὅτι ἐν πλάνῃ δι' ἀργυρίου, τοὺς μὴ ὄντας θεοὺς ὀνομάζουσι· καὶ ποιεῖ τὸν ἔχοντα αὐτὴν εἰς ἔκστασιν ἐμπεσεῖν δι' ἀργυρίου· Ἐγὼ ἀπώλεσα τὰ τέκνα μου, καὶ εἰ μὴ ἡ μετάνοια τῆς σαρκός μου, καὶ ἡ ταπείνωσις τῆς ψυχῆς μου, καὶ εὐχαὶ Ἰακὼβ τοῦ πατρός μου, ἄτεκνος εἶχον ἀποθανεῖν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς τῶν πατέρων μου, οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, συνέγνω, ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ ἐποίησα. Ἐτύφλωσέ με ὁ ἄρχων τῆς πλάνης, καὶ ἠγνόησα ὡς ἄνθρωπος, καὶ ὡς [a] σὰρξ'' ἐν ἁμαρτίαις φθαρείς. Καὶ ἐπέγνων τὴν ἐμαυτοῦ ἀσθένειαν, νομίζων ἀκαταμάχητος εἶναι.

XIX. Filii mei, avaritia ad idola ducit, nam in errore per argentum, non existentes Deos nominant Deos, & [1] cogit eum, qui illa premitur, in pessimam degenerationem''. [2] Propter argentum'' ego perdidi filios meos, & nisi pœnitentia carnis meæ, & humilitas animæ meæ, & orationes Jacob patris mei fuissent, sine liberis jam morerer. Sed Deus patrum meorum, miserator & misericors, cognovit, quoniam ignorantia peccavi. Excœcavit enim me princeps erroris, & ignoravi, sicut homo & caro, in peccatis corruptus. [3] Ignorabam'' mei ipsius infirmitatem, existimans me inexpugnabilem esse,

a omissum.

1 facit habentem eam in alienationem incidere. 2 Duo verba illa ad præcedentem periodum sunt referenda, si Græcum textum sequi velimus, in cujus utroque exemplari, tam Oxon. quam Cantab., post *δι' ἀργυρίου* est punctum. 3 & cognoscebam 92,

κ΄. a Ἐπίγνωτε οὖν, τέκνα μου, ὅτι δύο πνεύματα σχολάζουσι τῷ ἀνθρώπῳ· τὸ τῆς * ἀσθενείας", καὶ τὸ τῆς πλάνης· καὶ μέσον ἐστὶ τὸ τῆς συνέσεως τοῦ νοὸς, οὗ ἐὰν θέλη κλῖναι. Καίγε τὰ τῆς ἀληθείας καὶ τὰ τῆς πλάνης γέγραπται ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ἓν ἕκαστον αὐτῶν γνωρίζει κύριος. Καὶ οὐκ ἔστι καιρὸς, ἐν ᾧ δυνήσεται λαθεῖν ἀνθρώπων ἔργα· ὅτι ἐν στήθει ὀστέων αὐτὰ ἐγγέγραπται ἐνώπιον κυρίου. Καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας μαρτυρεῖ πάντα, καὶ κατηγορεῖ πάντων, καὶ ἐμπεπύρισται ὁ ἁμαρτήσας ἐκ τῆς ἰδίας καρδίας, καὶ ἆραι πρόσωπον οὐ δύναται πρὸς τὸν κριτήν.

XX. Cognoſcite ergo filii mei, quoniam duo Spiritus vacant homini, Spiritus veritatis, & Spiritus erroris, & medius eſt Spiritus intellectus mentis, cujus eſt, quo vult inclinare. Et quæ ſunt veritatis, & quæ ſunt erroris ſcripta ſunt ſuper pectus hominis, & unumquodque eorum cognoſcit Deus. Et non eſt tempus, in quo poterunt latere hominum opera 1 omnia", quoniam 2 omnia occulta pectoris ſcripta" coram Domino. Et Spiritus veritatis teſtimonium perhibet de omnibus, & accuſat omnia, & aduſtus eſt qui peccat ex proprio corde, & levare faciem non poteſt ad judicium.

κα΄. Καὶ νῦν, τέκνα μου, ἀγαπήσατε τὸν Λευΐ, ἵνα διαμείνητε, καὶ μὴ ἐπαίρε-

XXI. Et nunc filii, diligite Levi, ut permaneatis, & non efferami-

ϑι

a omiſſa integra hæc periodus. * Legendum puto ἀληθείας.

1 *Dele.* 2 In pectore oſſium ipſum inſcriptum eſt.

θε ἐπ' αὐτὸν, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῆτε. Ἐμοὶ γὰρ ἔδωκε κύριος τὴν βασιλείαν, κἀκείνῳ τὴν ἱερατείαν, καὶ ὑπέταξε τὴν βασιλείαν τῇ ἱερωσύνῃ. Ἐμοὶ ἔδωκε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, κἀκείνῳ τὰ ἐν οὐρανοῖς. Ὥσπερ a ἔχει" οὐρανὸς τῆς γῆς, οὕτως ὑπερέχει Θεοῦ ἱερατεία τῆς ἐπὶ γῆς b βασιλείας. Καὶ γὰρ αὐτὸν ὑπὲρ σε ἐξελέξατο κύριος ἐγγίζειν αὐτῷ, καὶ ἐσθίειν τράπεζαν αὐτοῦ, καὶ ἀπαρχὰς ἐντρυφημάτων υἱῶν Ἰσραήλ· c καὶ ἔσῃ αὐτοῖς ὡς ἡ θάλασσα. Ὥσπερ γὰρ ἐν αὐτῇ δίκαιοι καὶ ἄδικοι χειμάζονται, οἱ μὲν αἰχμαλωτιζόμενοι, οἱ

ni super ipsum, ut non dispereatis. Mihi 1 dedit Dominus Regnum, & illi Sacerdotium, & subjecit Regnum Sacerdotio. 2 Levi datum est Sacerdotium, & Judæ Regnum, & subjecit Deus Regnum Sacerdotio". Mihi dedit quæ in terra; illi 3 quæ sunt in Cœlis. Ut supereminet Cœlum terræ, ita supereminet Dei Sacerdotium Regno, quod est in terra. Etenim ipsum supra te elegit Dominus appropinquare sibi, & comedere mensam ipsius, & primitias 4 filiorum Israel, & eris eis ut

a Forte ὑπερέχει, ut ex sequentibus conjecto, neque enim ex Codice Oxoniensi hic textum emendare possum, quia primum membrum hujus periodi in illo incuria scribæ est omissum. b βασιλείας, ἐὰν μὴ δι' ἁμαρτίας ἐκπέσῃ κυρίου, καὶ κυριευθῇ ὑπὸ ἐπιγείας addit Codex Oxon. c add. σὺ δὲ ἔσῃ Βασιλεὺς Ἰακώβ.

1 enim *adde*. 2 Omissa sunt in utroque Latino, nec in Græcis Codicibus habentur, quæ illis respondeant. Ad marginem itaque ab aliquo adscripta, in textum deinde irrepserunt. 3 *adde* autem. 4 *adde* & delicias.

δὲ πλουτοῦντες, οὕτω καὶ ἐν σοὶ γένος ἀνθρώπων, οἱ μὲν κινδυνεύουσιν αἰχμαλωτιζόμενοι, οἱ δὲ πλουτοῦσιν ἁρπάζοντες. Ὅτι βασιλεύοντες ἔσονται, ὡς κήτη, καταπίνοντες ἀνθρώπους ὡς ἰχθύας. Θυγατέρας καὶ υἱοὺς ἐλευθέρους καταδουλώσουσιν· οἴκους, ἀγροὺς καὶ ποίμνια, χρήματα ἁρπάσουσι· καὶ πολλῶν σάρκας ἀδίκως κόρακες καὶ ἴβεις χορτάσουσι, καὶ προκόψουσιν ἐπὶ τὸ κακὸν ἐν πλεονεξίᾳ ὑψούμενοι. καὶ ἔσονται ὡς καταιγίδες ψευδοπροφῆται, καὶ πάντας δικαίους διώξονται.

mare. Quemadmodum enim in mari juſti & injuſti periclitantur, hi quidem [1]capti", hi vero ditati, ita & in te omne genus hominum, hi quidem periclitantur capti, hi vero ditantur rapientes. Quoniam [2]regnabunt" ſicut cete, deglutientes homines, velut piſces: filias & filios liberos in ſervitutem redigent: Domos, agros, greges, pecunias rapient, & multorum carnibus injuſte corvos, & ibices ſaturabunt, & proficient in malum in avaritia exaltati. Erunt ut procellæ pſeudoprophetæ, & omnes juſtos perſequentur.

κβ΄. Ἐπάξει δὲ αὐτοῖς κύριος διαιρέσεις κατ' ἀλλήλων, καὶ πόλεμοι συνεχεῖς ἔσονται ἐν Ἰσραήλ, καὶ ἐν ἀλλοφύλοις συντελεσθήσεται ἡ βασιλεία μου, ἕως τοῦ ἐλθεῖν τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραήλ, ἕως

XXII. Inducet autem eis Dominus [3]diſſenſiones" ad invicem. & bella continua erunt in Iſrael; & in alienigenis conſummabitur Regnum meum, donec veniet ſalutare Iſrael, us-

παρου-

1 captivi. 2 Regnantes erunt. 3 diviſiones.

παρουσίας τοῦ Θεοῦ τῆς δικαιοσύνης, τοῦ ἡσυχάσαι τὸν Ιακὼβ ἐν εἰρήνη καὶ πάντα ἔθνη. Καὶ αὐτὸς φυλάξει κράτος βασιλείας μου ἕως αἰῶνος. Ορκῳ γὰρ ὤμοσέ μοι κύριος, μὴ ἐκλείψειν τὸ βασίλειόν μου ἐκ τοῦ σπέρματός μου, πάσας τὰς ἡμέρας ἕως αἰῶνος.

que ad adventum DEI justitiæ, ut quiescat Jacob in pace & omnes gentes. Et ipse custodiet 1 pacem" regni mei usque in sæculum. Juramento enim juravit mihi Dominus, non deficere Regnum meum & seminis mei, omnibus diebus usque in sæculum.

κγ'. Πολλὴ δὲ λύπη μοί ἐστι, τέκνα μου, διὰ τὰς ἀσελγείας, καὶ γοητείας, καὶ εἰδωλολατρείας, ἃς ποιήσετε εἰς τὸ βασίλειον, ἐγγαστριμύθοις a ἀκολουθοῦντες, κληδόσι" καὶ δαιμοσι πλάνης. Τὰς θυγατέρας ὑμῶν μουσικὰς καὶ δημοσίας ποιήσετε, καὶ ἐπιμιγήσεσθε ἐν βδελύγμασι ἐθνῶν· ἀνθ᾽ ὧν ἄξει κύριος ἐφ᾽ ὑμᾶς λιμὸν καὶ λοιμὸν, θάνατον καὶ ῥομφαίαν, ἐκδικοῦσαν πολιορ-

XXIII. Multa autem tristitia mihi est filii mei, propter impudicitias & sortilegia, & idololatrias, quas facietis in Regnum, Pythonissas sequentes 2 dæmonibus erroris. Filias vestras 3 devoventes", cantatrices & publicas facietis, & immiscebimini abominationibus gentium; pro quibus ducet Dominus super vos famem & pestilentiam, mortem

a ἐξακολουθοῦντες, omissa sequenti voce κληδόσι.

1 *potestatem* 62. 2 *divinationibus & dæmonibus*, ut uterque Manuscriptus codex habet, qui tamen quoad casum emendandus, ac Accusativus pro Ablativo ponendus est. 3. dele.

πολιορκίαν a, καὶ κύνας εἰς διασπασμὸν ἐχθρῶν καὶ φίλων ὀνειδισμοὺς, ἀπώλειαν, καὶ" σφακελισμὸν ὀφθαλμῶν, νηπίων ἀναίρεσιν, καὶ συμβίων ἀφαίρεσιν, b ὑπαρχόντων ἁρπαγὴν", γῆς ἐρήμωσιν, ναοῦ θεοῦ ἐμπυρισμὸν, ὑμῶν αὐτῶν δουλείαν ἐν ἔθνεσι· καὶ ἐκτεμοῦσιν ἐξ ὑμῶν εἰς εὐνούχους ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν, ἕως ἂν ἐπιστρέψητε πρὸς κύριον ἐν τελείᾳ καρδίᾳ, μεταμελόμενοι καὶ πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς τοῦ θεοῦ· καὶ ἐπισκέψεταί ἡμᾶς κύριος ἐν ἐλέει, καὶ c ἀναγάπῃ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἐχθρῶν.

& gladium, ulciscentem obsidionem, & canes in dilaniationem, inimicorum & amicorum opprobria, perditionem & dolorem oculorum, puerorum occisionem, & uxorum ablationem, possessionum rapinam, templi Dei incendium, terræ desolationem, vestri ipsorum servitutem in gentibus, & ex vobis in eunuchos uxoribus exsecabunt. * Verum si" revertamini ad Dominum in * humilitate" cordis, pœnitentes & ambulantes in omnibus mandatis Dei, * visitabit vos Dominus in misericordia, & * in dilectione" a captivitate inimicorum vestrorum.

κδ'.

a Desunt omnia, & loco sequentis vocis σφακελισμὸν posita vox λήμην. b desunt. c ἀναγάγῃ, quæ lectio multo melior est altera prorsus vitiosa. Neque enim ἀναγάπῃ uspiam alibi legitur; nec sequens ἀπὸ ad aliquam vocem præcedentem referri potest. Unde Latinam versionem Roberti, quæ in omnibus Latinis Codicibus eodem tenore sonat, emendare haud dubitavi.

* Donec. * integritate. * & visitabit. * reducet.

κδʹ. Καὶ μετὰ ταῦτα ἀνατελεῖ ὑμῖν ἄστρον ἐξ Ἰακὼβ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματός μου, ὡς ἥλιος δικαιοσύνης, συμπορευόμενος τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ἐν πραότητι καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ πᾶσα ἁμαρτία οὐχ εὑρεθήσεται ἐν αὐτῷ. Καὶ ἀνοιγήσονται ἐπ' αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, ἐκχέαι πνεῦμα, εὐλογίαν πατρὸς ἁγίου· καὶ αὐτὸς ἐκχεεῖ πνεῦμα χάριτος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε αὐτῷ εἰς υἱοὺς ἐν ἀληθείᾳ, a καὶ πορεύσεσθε ἐν προστάγματι αὐτοῦ πρώτοις καὶ ἐσχάτοις". Οὗτος ὁ βλαστὸς θεοῦ ὑψίστου, καὶ αὕτη ἡ πηγὴ εἰς ζωὴν πάσης σαρκός. b Τότε ἀναλάμψει σκῆπτρον βασιλείας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης ὑμῶν γενήσεται πυθμήν. καὶ ἐν αὐτῷ ἀνα-

XXIV. Et post hæc orietur vobis astrum ex Jacob in pace, & exsurget homo ex semine meo, ut sol justitiæ, ambulans cum filiis hominum in mansvetudine & justitia, & omne peccatum non invenietur in eo. Et aperientur super ipsum cœli, ad effundendum * Spiritus" benedictionem 1 à Patre", & ipse effundet Spiritum gratiæ super vos, & eritis ejus filii in veritate, 2 ambulabitis in præceptis illius primis & ultimis. Hic est germen Dei altissimi, & hic est fons 3 vitæ omni carni". Tunc refulgebit sceptrum Regni mei & a radice vestra nascetur * vas plantationis": & in eo adscendet virga justi-

a Desunt in Oxoniensi. Puto vero pro προστάγματι legendum pluraliter προστάγμασι, ut sequentia verba indicant. b Omissa omnia usque ad δοξάσουσι κύριον εἰς αἰῶνα, sive usque ad finem sequentis paragraphi.

* Spiritum. 1 Patris. 2 *Et* add. 3 In vitam omnis carnis.
* propago.

ἀναβήσεται ῥάβδος δικαιοσύνης τοῖς ἔθνεσι, κρῖναι καὶ σῶσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους κύριον.

κε'. Καὶ μετὰ ταῦτα ἀναστήσεται Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ εἰς ζωὴν καὶ ἐγὼ, καὶ οἱ ἀδελφοί μου ἔξαρχοι, σκῆπτρον a ἡμῶν ἐν Ἰσραὴλ ἐσόμεθα. Λευὶ πρῶτος, δεύτερος ἐγὼ, τρίτος Ἰωσὴφ, τέταρτος Βενιαμὶν, πέμπτος Συμεὼν, ἕκτος Ἰσάχαρ, καὶ οὕτως καθεξῆς πάντες. Καὶ κύριος εὐλόγησε τὸν Λευὶ ὁ ἄγγελος τοῦ προσώπου ἐμέ. αἱ δυνάμεις τῆς δόξης τὸν Συμεὼν· ὁ οὐρανὸς τὸν Ῥουβὴμ· τὸν Ἰσάχαρ ἡ γῆ· ἡ θάλασσα τὸν Ζαβουλών· τὰ ὄρη τὸν Ἰωσήφ· ἡ σκηνὴ τὸν Βενιαμίν· οἱ φωστῆρες τὸν Δάν. ἡ τρυφὴ τὸν Νεφθαλείμ· ὁ ἥλιος τὸν Γάδ· ἐλαία τὸν Ἀσήρ· καὶ εἷς λαὸς κυρίου, καὶ γλῶσσα μία, καὶ οὐκ ἔσται ἔτι πνεῦμα πλά-

tiæ gentibus, ut judicet & salvet omnes invocantes 1 eum".

XXV. Et post hæc resurget Abraham, Isaac & Jacob in vitam, & ego & fratres mei principes sceptrum 2 vestrum" in Israel erimus. Levi primus, Secundus ego, Tertius Joseph, Quartus Benjamin, Quintus Simeon, Sextus Isachar, & ita deinceps omnes. Et Dominus benedixit Levi, Angelus faciei 3 meæ", virtutes gloriæ Simeon, cœlum Ruben Isachar terra, mare Zabulon, montes Joseph tabernaculum Benjamin, luminaria Dan deliciæ Neptalim, sol Gad, oliva Aser: & erit unus populus Domini & lingua una, & non erit amplius Spiritus erroris Beliar, quoniam

a lego potius ὑμῶν.

1 Dominum. 2 nostrum, quamvis melior sit lectio ὑμῶν
3 me 62.

νῆς τοῦ Βελιὰρ, ὅτι ἐμβληθήσεται ἐν τῷ πυρὶ εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ οἱ ἐν λύπῃ τελευτήσαντες, ἀναστήσονται ἐν χαρᾷ, καὶ οἱ ἐν πτωχείᾳ διὰ κύριον, πλουτισθήσονται, καὶ οἱ ἐν πενίᾳ, χορτασθήσονται, καὶ οἱ ἐν ἀσθενείᾳ, ἰσχύσουσι, καὶ οἱ διὰ κύριον ἀποθανόντες, ἐξυπνισθήσονται ἐν ζωῇ. Καὶ οἱ ἔλαφοι Ἰακὼβ δραμοῦνται ἐν ἀγαλλιάσει, καὶ οἱ ἀετοὶ Ἰσραὴλ a μεταθήσονται ἐν χαρᾷ· οἱ δὲ ἀσεβεῖς πενθήσουσι, καὶ ἁμαρτωλοὶ κλαύσονται, καὶ πάντες οἱ λαοὶ δοξάσουσι κύριον εἰς αἰῶνα".

κϛʹ. Φυλάξατε οὖν, τέκνα μου, πάντα τὸν νόμον κυρίου, ὅτι ἐστὶν ἐλπὶς πᾶσι τοῖς κατευθύνουσι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς, ριθ ἐτῶν ἀποθνήσκω ἐγὼ σήμερον ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν. Μηδείς με ἐνταφιάσῃ πολυτελεῖ ἐσθῆτι, ἢ

mittetur in ignem in sæculum. Qui in tristitia mortui sunt, resurgent in gaudio, & qui in paupertate propter Dominum, ditabuntur, & qui in inopia, saturabuntur, & qui in infirmitate fortificabuntur, & qui propter Dominum mortui sunt, evigilabunt in vita. 1 Et current in Jacob, & current in" exultatione, & aquilæ Israel volabunt in gaudio. Impii vero tristabuntur, & peccatores lugebunt, & omnes populi glorificabunt in sæcula Dominum.

XXVI. Custodite ergo, filii mei, omnem legem Domini, quoniam est spes omnibus dirigentibus viam 2 suam". Et dixit ad eos: Centum decem & novem annorum ego morior hodie in oculis vestris. Nullus

ἀναρ-

a Corrigo πετασθήσονται.
1 Et cervi Jacob current in.
2 Ejus.

ἀναῤῥήξοι τὴν κοιλίαν μου, ὅτι ταῦτα μέλλουσι ποιεῖν οἱ βασιλεύοντες. Καὶ ἀναγάγετέ με εἰς Χεβρὼν μεθ' ὑμῶν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐκοιμήθη Ἰούδας, καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ κατὰ πάντα, ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν Χεβρὼν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ.

me ſepeliat in pretioſ veſte, vel ventrem meu reſcindat. quoniam hæ facturi ſunt regnantes & reducite me in Hebron vobiſcum. Et hæ dicens obdormivit Judas; & fecerunt filii eju ſecundum omnia, qu mandavit eis, & ſepelie runt eum in Hebro cum patribus ſuis.

Ἰσάχαρ.

Teſtamentum Iſachar, 1 *Gula".*

Ἀντίγραφον λόγων Ἰσάχαρ. Καλέσας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· Ἀκούσατε τέκνα, Ἰσάχαρ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ἐνωτίσασθε ῥήματα a ἠγαπημένοι" ὑπὸ κυρίου. Ἐγὼ ἐτέχθην πέμπτος υἱὸς τῷ Ἰακὼβ, ἐν μισθῷ τῶν μανδραγόρων. b Ἰακὼβ" γὰρ ἤνεγκε c μανδραγόρους" ἐκ τοῦ ἀγροῦ, καὶ προσαπαντήσασα Ῥαχὴλ

Transſcriptum ver borum Iſachar. Vocans filios ſuos dixit eis: Audite fili Iſachar patrem ve ſtrum, auribus percipit verba dilecti a Domino Ego ſum natus quintus filius Jacob, in merced mandragorarum. * Jacob" enim attulit man dragoras ex agro, & præobvians Rachel ac ἐλα-

a ἠγαπημένου. b Ῥουβὴμ, & quidem recte, unde & Latinam verſionem correxi. c μανδραγόραν.

1 ſimplicitate 62. Nam Codex 75. nullam habet inſcriptionem ſive titulum hujus Teſtamenti. * *Ruben.*

ἔλαβεν a αὐτάς". Ἔκλαιε δὲ Ῥουβὴμ, καὶ ἐπὶ τῇ φωνῇ αὐτοῦ ἐξῆλθε Λεία ἡ μήτηρ μου. b Ταῦτα δὲ ἦσαν μῆλα εὐώδημα", ἃ ἐποίει ἡ γῆ Ἀρὰμ ἐν ὕψει ὑποκάτω φάραγγος ὑδάτων. Εἶπε δὲ Ῥαχὴλ, οὐ δώσω σοι αὐτὰ, ὅτι ἔσονται ἀντὶ τέκνων. Ἦσαν δὲ μῆλα δύο. Καὶ εἶπε Λεία, ἱκανούσθω σοι, ὅτι ἔλαβες τὸν ἄνδρα παρθενείας μου. Μὴ καὶ ταῦτα λήψῃ; Ἡ δὲ εἶπε· ἰδοὺ ἔστω σοι Ἰακὼβ τὴν νύκτα ταύτην ἀντὶ τῶν μανδραγόρων τοῦ υἱοῦ σου. Εἶπε δὲ Λεία πρὸς αὐτὴν, μὴ καυχῶ, καὶ μὴ δοξάζου· ἐμὸς γάρ ἐστιν ὁ Ἰακὼβ, κἀγὼ γυνὴ νεότητος αὐτοῦ. Ἡ δὲ Ῥαχὴλ εἶπε, τί οὖν, ὅτι ἐμοὶ c πρῶτον" ἡρμόσαι, καὶ δι' ἐμὲ ἐδούλευσε τῷ πατρὶ ἡμῶν ἔτη ιδ· Τί σοι ποιήσω, ὅτι ἐπλήθυνεν ὁ δόλος καὶ ἡ πανουργία τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ δόλος

cepit eas. Flevit autem Ruben, & in voce ipsius exivit Lya mater mea. Mandragoræ autem erant mala odorifera, quæ producit terra Aram in excelso sub valle aquarum. Dixit autem Rachel: non dabo 1 hoc" tibi, quoniam erunt mihi pro filiis. Erant autem mala duo. Et dixit Lya: sufficiat tibi, quoniam accepisti virum virginitatis meæ; num & hæc accipies? Illa vero dixit: Ecce sit Jacob tibi nocte hac pro mandragoris filii tui. Dixit autem Lya ad eam: non jactes, & non glorieris, meus enim est Jacob, & ego uxor juventutis ejus. Rachel vero dixit: quid igitur? quoniam mihi primo copulatus est, & propter me servivit patri nostro annis qua-

προ-

a αὐτήν. b αὕτη δὲ ἦν μῆλα εὔοσμα. c πρότερον σοῦ.

1 hæc.

προχωρεῖ ἐπὶ τῆς γῆς. Εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἂν ἦς ὁρῶσα πρόσωπον Ιακώβ. Οὐ γὰρ γυνὴ αὐτοῦ εἶ σύ. ἀλλ' ἐν δόλῳ ἀντὶ ἐμοῦ εἰσήχθης. Καὶ ἐπλάνησέ με ὁ πατὴρ μου, καὶ μεταστήσας τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, οὐκ εἴασέ με ἰδεῖν· ὅτι εἰ ἤμην ἐκεῖ, οὐκ ἐγίνετο τοῦτο. Καὶ εἶπε Ραχὴλ· λάβε a ἕνα" μανδραγόραν, καὶ ἀντὶ b τοῦ ἑνὸς ἐκμισθῶ" σοι αὐτὸν ἐν μιᾷ νυκτί. Καὶ ἔγνω Ιακὼβ τὴν Λείαν, καὶ συλλαβοῦσά με ἔγνω ἔτεκε· καὶ διὰ τὸν μισθὸν ἐκλήθην Ισάχαρ.

tuordecim. 1 Et dixi Lya" quid tibi faciam quoniam multiplicatus est dolus & astutia hominum, & dolus procedit in terra. Si autem secus esset, neque tu quidem videres faciem Jacob. Non enim uxor ipsius tu es, sed in dolo pro me 2 induta" es. Et seduxit me pater meus & transferens me nocte illa, non permisit me videre; quoniam si fuissem illic, non factum fuisset hoc. Et dixit Rachel: accipe unam mandragoram, & pro una in mercede do tibi eum in una nocte. Et cognovit Jacob Lyam, & concipiens me peperit, & propter mercedem vocatus sum Isachar.

β'. Τότε ὤφθη τῷ Ιακὼβ ἄγγελος κυρίου λέγων, ὅτι δύο τέκνα Ραχὴλ τέξεται, ὅτι διέπτυσε συνουσίαν ἀνδρὸς, καὶ ἐξελέ-

II. Tunc apparuit Jacob Angelus Domini dicens, qvoniam duos filios Rachel pariet, qvia respuit coitum viri,

a μίαν. c ταύτης ἐκμισθώσω.

1 Desunt in utroque Codice Latino 62. & 75. & quidem merito, cum sequentia nullo modo ad Lyam quadrent, optime vero a Rachele dici potuerint. Neque Græcus, tam Cantabrigiensis, quam Oxoniensis, Codex tale quippiam habet.
2 inducta.

ξατο ἐγκράτειαν. Καὶ εἰ μὴ Λεία ἡ μήτηρ μου ἀπέδω ἀντὶ συνουσίας τὰ δύο μῆλα, ὀκτὼ υἱοὺς εἶχε τεκεῖν· διὰ τοῦτο ἓξ ἔτεκε, τοὺς δὲ δύο Ραχὴλ, ὅτι ἐν μανδραγόραις ἐπεσκέψατο αὐτὴν ὁ κύριος. Εἶδε γὰρ, ὅτι διὰ τέκνα ἤθελε συνεῖναι τῷ Ιακὼβ, καὶ οὐ διὰ φιληδονίαν. Προσθεῖσα γὰρ καὶ τῇ ἐπαύριον ἀπέδοτο τὸν Ιακὼβ ἵνα λάβῃ καὶ τὸν a ἄλλον μανδραγόραν". Διά τοῦτο b ἐν τοῖς μανδραγόραις" ἐπήκουσε κύριος τῆς Ραχήλ· ὅτι καίγε ποθήσασα αὐτάς, οὐκ ἔφαγεν, ἀλλ' ἀνέθηκεν c αὐτοὺς" ἐν οἴκῳ κυρίου, προσενεγκοῦσα τῷ ἱερεῖ ὑψίστου, τῷ ὄντι ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ.

γ'. Ὅτε οὖν ἡδρύνθην, τέκνα μου, ἐπορευόμην ἐν εὐθύτητι καρδίας, καὶ ἐγενόμην γεωργὸς τῶν πατέρων μου, καὶ τῶν ἀδελφῶν μου, καὶ ἔφερον καρποὺς ἐξ ἀγρῶν

& elegit continentiam. Et nisi Lya mater mea pro coitu reddidisset duo mala, octo filios paritura fuisset, propter hoc sex peperit, duos vero Rachel, quoniam in mandragora visitavit eam Deus. Scivit enim, quod propter filios voluit coire cum Jacob, & non propter desiderium voluptatis. Apponens enim & in crastino reddidit Jacob, ut acciperet & aliam mandragoram. Propter hoc in mandragoris exaudivit Dominus Rachel, quoniam & desiderans eas non comedit sed reposuit eas in domo Domini, offerens Sacerdoti Altissimi, qui erat in tempore illo.

III. Quando ergo factum sum vir, filii mei, ambulavi in rectitudine cordis mei, & factus sum agricola patrum meorum, 1 & attuli fru-

a ἄλλην μανδραγόραν. b μανδραγόραις. c αὐτάς.

1 Et fratrum meorum *adde*.

ἀγρῶν κατὰ καιρὸν αὐτῶν, καὶ εὐλόγησέ με ὁ πατήρ μου, βλέπων, ὅτι ἐν ἁπλότητι πορεύομαι. Οὐκ ἤμην περίεργος ἐν ταῖς πράξεσί μου, οὐδὲ a πονηρὸς" καὶ βάσκανος τῷ πλησίον μου. οὐ κατελάλησά τινος, οὐδὲ ἔψεξα βίον ἀνθρώπου, πορευόμενος ἐν ἁπλότητι ὀφθαλμῶν. Διὰ τοῦτο τριάκοντα b ἐτῶν ἔλαβον ἐμαυτῷ γυναῖκα, ὅτι ὁ κάματος κατήσθιε τὴν ἰσχύν μου· καὶ οὐκ ἐνόουν ἡδονὴν γυναικός, ἀλλὰ διὰ τοῦ κόπου ὕπνος μοι περιεγένετο, καὶ πάντοτε ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἁπλότητί μου ὁ πατήρ μου. Εἶτα ἔκαμνον πᾶσαν c ὀπώραν", καὶ πᾶν πρωτογέννημα διὰ τοῦ ἱερέως κυρίῳ προσέφερον, ἔπειτα τῷ πατρί μου, καὶ τότε ἐγώ. Καὶ κύριος ἐδιπλασίαζε τὰ ἀγαθὰ χερσί μου. ᾔδει δὲ καὶ Ἰακώβ, ὅτι ὁ Θεὸς συνεργεῖ τῇ ἁπλότητί μου· παντὶ γὰρ πένητι καὶ παντὶ

ctus ex agris secundum tempus eorum, & benedixit me pater meus videns, quod in simplicitate ambulabam. * Et non eram perscrutator in 1 omnibus" actibus meis, neque perniciosus aut invidens proximo non oblocutus sum alicui, neque vituperavi vitam hominis, ambulans in simplicitate oculorum. Propter hoc triginta annorum accepi 2 mihi meam" uxorem, quoniam labor devoraverat fortitudinem meam. Et 3 illecebrosam nunquam" intelligebam voluptatem mulieris sed per laborem somnus meus circumdedit me & semper gavisus est in simplicitate mea pater meus. Si quid enim laborabam, omnem fructum & omne primum germen 4 primum" per Sacerdotem Domino

θλιβ

a φθονερός. b πέντε. add. c ὥραν.
* dele. 1 deest. 2 mihi inest. 3 non. 4 dele.

θλιβομένῳ παρεῖχον τῆς γῆς τὰ ἀγαθὰ ἐν ἁπλότητι καρδίας.

offerebam, deinde patri meo, & tunc ego. Et Dominus duplicavit bona in manibus meis. Scivit autem & Jacob, quoniam Deus cooperatur ſimplicitati meæ. Omni enim pauperi & omni tribulato tribuebam terræ bona in ſimplicitate cordis.

δ'. Καὶ νῦν ἀκούσατέ μου, τέκνα, καὶ πορεύεσθε ἐν ἁπλότητι καρδίας, ὅτι εἶδον ἐν αὐτῇ πᾶσαν εὐαρέστησιν κυρίῳ. Ὁ ἁπλοῦς χρυσίον οὐκ ἐπιθυμεῖ, τὸν πλησίον οὐ πλεονεκτεῖ, βρωμάτων ποικίλων οὐκ ἐφίεται, ἐσθῆτα διάφορον οὐ θέλει, χρόνους μακροὺς οὐχ ὑπογράφει ζῆν, ἀλλὰ μόνον ἐκδέχεται τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ· καίγε τὰ πνεύματα τῆς πλάνης a οὐκ" ἰσχύουσι πρὸς αὐτόν. Οὐ γὰρ εἶδεν ἐπιδέξασθαι κάλλος θηλείας, ἵνα μὴ ἐν διαστροφῇ μιάνῃ τὸν νοῦν αὐτοῦ· οὐ ζῆλος ἐν διαβουλίοις αὐτοῦ ἐπελεύσεται. οὐ βασκανία ἐκτήκει ψυχὴν αὐτοῦ, οὐδὲ b πορισμὸν" ἐν

IV. Et nunc audite me filii, & ambulate in ſimplicitate cordis quoniam novi in ipſa omnem beneplacentiam Domini. Simplex, aurum non concupiſcit, proximum non invadit, cibos varios non appetit, veſtem diverſam non vult, tempora longa ſibi non promittit, ſed ſolum recipit voluntatem Dei; & Spiritus erroris nil poſſunt adverſus eum. Non enim novit recipere pulchritudinem mulieris, ne 1 coinquinet mentem ſuam; non zelus in conſiliis 2 ſuis" ſuperveniet, non invidia liquefacit animam ejus, neque lu-

a οὐδέν. b περισπασμόν.
1 *add.* in averſione. 2 ejus.

ἀπληςία ἐννοεῖ. πορεύεται γὰρ ἐν εὐθύτητι a ζωῆς", πάντα ὁρᾷ ἐν ἁπλότητι, μὴ ἐπιδεχόμενος ὀφθαλμοῖς πονηρίας ἀπὸ τῆς πλάνης τοῦ κόσμου, ἵνα μὴ ἴδῃ b διεστραμμένως τι τῶν ἐντολῶν" τοῦ κυρίου.

έ. Φυλάξατε οὖν, τέκνα μου, νόμον θεοῦ, καὶ τὴν ἁπλότητα κτήσασθε, καὶ ἐν ἀκακίᾳ πορεύεσθε, μὴ περιεργαζόμενοι ἐντολὰς κυρίου, καὶ τοῦ πλησίον τὰς πράξεις· ἀλλ' ἀγαπᾶτε κύριον καὶ τὸν πλησίον, πένητα καὶ ἀσθενῆ ἐλεήσατε. Ὑποθέτε τὸν νῶτον ὑμῶν εἰς τὸ γεωργεῖν καὶ ἐργάζεσθαι ἐν ἔργοις γῆς, καθ' ἑκάστην γεωργίαν δῶρα μετ' εὐχαριστίας κυρίῳ προσφέροντες· ὅτι ἐν πρωτογεννήμασι καρπῶν γῆς εὐλόγησέ σε κύριος, καθὼς εὐλόγησε πάντας

crum in avaritia excog[itat]. Ambulat enim i[n] rectitudine vitæ, & o[mnia] mnia videt in ſimplici[tate], tate, non recipiens ocu[lis] lis pernicioſitates ab er[rore] rore mundi, ut non vi[deat] deat perverſe aliqu[od] mandatorum Dei.

V. Cuſtodite ergo le[gem] gem Dei, filii mei, [&] ſimplicitatem posſid[ete], te, & in innocentia am[bulate], bulate, non circumſcru[tantes] tantes mandata Domin[i] & proximi actus; ſe[d] diligite Deum & proxi[mum], mum, pauperis & infi[r]mi miſeremini. Suppo[nite] nite dorſum veſtrum i[n] agriculturam, & * ope[rabimini] rabimini" in operibu[s] terræ, ſecundum unam[quamque] quamque agriculturam dona cum gratiarum actione Domino offe[rentes], rentes, quoniam 1 pri[mis] mis germinibus fru[ctuum]

τῆς

a ψυχῆς. b διεστραμμένας τὰς ἐντολάς.
* *& ad laborandum*, quia in Græco, tam Cantab. quam Oxon. expreſſe legitur Infinitivus ἐργάζεσθαι, non Imperativus ἐργάζεσθε. 1 *Add.* in.

τοὺς ἁγίους, ἀπὸ Ἄβελ ἕως τοῦ νῦν. Οὐ γὰρ δέδοταί σοι ἄλλη μερὶς, ἢ τῆς πιότητος τῆς γῆς, ἧς ἐν πόνοις οἱ καρποί· ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰακὼβ ἐν εὐλογίαις γῆς καὶ ἀπαρχῶν καρπῶν εὐλόγησέ με. Καὶ ὁ Λευῒ καὶ ὁ Ἰούδα ἐδοξάσθησαν παρὰ κυρίου ἐν υἱοῖς Ἰακώβ. Καὶ γὰρ ὁ κύριος ἐκλήρωσεν ἐν αὐτοῖς, καὶ τῷ μὲν ἔδωκε τὴν ἱερατείαν, τῷ δὲ βασιλείαν. Αὐτοῖς ὑπακούσατε, τῇ ἁπλότητι τοῦ πατρὸς ὑμῶν περιπατήσατε. Ὅτι a ἐν" τῷ Γὰδ ἐδόθη ἀπολέσαι τὰ πειρατήρια τὰ ἐπερχόμενα Ἰσραήλ.

ctuum terræ benedixit * Dominus, secundum quod benedixit omnes sanctos, ab Abel usque nunc. Non enim datur tibi alia pars, quam pinguedinis terræ, cujus in doloribus sunt fructus, quoniam pater noster Jacob in benedictionibus terræ & primitiarum fructuum benedixit me. Et Levi & Judas glorificati sunt à Domino in filiis Jacob. Etenim Deus * hæreditavit in illis", & huic quidem dedit Sacerdotium, huic vero Regnum. Eis ergo obedite, & in simplicitate patris 1 nostri" ambulate, quoniam 2 Gad datum est perdere tentationes supervenientes Israel.

ς'. Οἶδα δὲ, τέκνα μου, ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς καταλείψουσιν οἱ υἱοὶ * ἡμῶν" τὴν ἁπλότητα, καὶ κολληθήσονται τῇ ἀπληστίᾳ. καὶ ἀφέντες τὴν ἀκακίαν, προσ-

VI. Novi, filii mei, quoniam in extremis temporibus derelinquent filii vestri simplicitatem, 3 adhærebunt avaritiæ, & dimittentes

a καὶ. * ὑμῶν puto legendum, uti Robertus legisse videtur, licet Oxoniensis pariter ac Cantabrigiensis Codex habeat ἡμῶν.

* *add.* te. * elegit ex istis. 1 vestri. 2 & *add.* 3 &.

πελάσουσι τῇ κακουργίᾳ, καὶ a καταλιπόντες τὰς ἐντολὰς κυρίου, κολληθήσονται τῷ Βελιάρ· καὶ ἀφέντες τὸ γεώργιον, ἐξακολουθήσουσι τοῖς πονηροῖς διαβουλίοις αὐτῶν, καὶ διασπαρήσονται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ δουλεύσουσιν ἐν τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν. Καὶ ὑμεῖς οὖν εἴπατε ταῦτα τοῖς τέκνοις ὑμῶν, ὅπως ἂν b ἁμαρτήσωσι", τάχιον ἐπιστρέψωσι πρὸς κύριον· ὅτι ἐλεήμων ἐστὶ, καὶ ἐξελεῖται αὐτοὺς c τοῦ ἐπιστρέψαι εἰς τὴν γῆν αὐτῶν".

ζ'. Ρκβ ἐτῶν εἰμι ἐγώ· καὶ οὐκ ἔγνων ἐν ἐμοὶ ἁμαρτίαν εἰς θάνατον. Πλὴν τῆς γυναικός μου οὐκ ἔγνων ἄλλην· οὐκ ἐπόρνευσα ἐν μετεωρισμῷ ὀφθαλμῶν, οἶνον εἰς ἀποπλάνησιν οὐκ ἔπιον· πᾶν ἐπιθύμημα τοῦ πλησίον οὐκ ἐπόθησα· δόλος οὐκ ἐγένετο ἐν καρδίᾳ μου· ψεῦδος οὐκ ἂν ἦλθε διὰ χεί-

innocentiam, appro-pinquabunt malignita-ti, & derelinquente mandata Dei, adhære-bunt Beliar. Et dimit-tentes agriculturam, se-quentur perniciosa con-silia sua, & dispergen-tur in gentes, & ser-vient inimicis suis. Vo-ergo dicite hæc filiis ve-stris, ut, si peccent, velo-citer revertantur ad Do-minum, quoniam mi-sericors est, & eripi-eos, ut revertantur i-terram suam.

VII. Centum vigin-duorum annorum sum ego, & non cognovi su-per me peccatum i-mortem. Præter uxo-rem meam non cogno-vi aliam, non fornica-tus sum in elatione ocu-lorum, vinum 1 in ebrietate" non bibi omne desiderabile pro-ximi non desideravi dolus non factus est in

λεί-

a καταλιμπάνοντες. b ἁμάρτωσι. c desunt.

1 In ebriationem.

λεών μου. Παντὶ ἀνθρώπῳ ὀδυνωμένῳ συνεστέναξα, καὶ πτωχῷ μετέδωκα τὸν ἄρτον μου. Οὐκ ἔφαγον μόνος, ὅριον οὐκ ἔλυσα, a εὐσέβειαν ἐποίησα ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις μου ἀλήθειαν". Τὸν κύριον ἠγάπησα ἐν πάσῃ τῇ ἰσχύϊ μου· ὁμοίως καὶ πάντα ἄνθρωπον ἠγάπησα b ὡς" τὰ τέκνα μου. Ταῦτα ποιήσατε καὶ ὑμεῖς, τέκνα μου, καὶ πᾶν πνεῦμα τοῦ Βελιαρ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν, καὶ πᾶσα πρᾶξις πονηρῶν ἀνθρώπων οὐ κυριεύσει ὑμῶν· καὶ πάντα ἄγριον θῆρα καταδουλώσετε, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, συμπορευόμενοι τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἁπλότητι καρδίας. Καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς, ὅπως ἀναγάγωσιν αὐτὸν ἐν Χεβρὼν, κἀκεῖ αὐτὸν θάψωσιν ἐν τῷ σπηλαίῳ μετὰ τῶν πατέρων

corde meo, mendacium non adſcendit per labia mea. Omni homini contriſtato congemui, pauperi dedi 1 panem meum. Non comedi" ſolus, terminum non ſolvi, pietatem feci in omnibus diebus meis, & veritatem. Dominum dilexi in tota fortitudine mea, 2 omnem" hominem dilexi, ut filios meos. 3 Si & vos filii mei hæc feceritis, omnis" Spiritus Beliar fugiet a vobis, & omnis actio pernicioſorum hominum non dominabitur vobis, & omnem agreſtem feram ſervituti ſubjicietis, habentes vobiscum Deum cœli, ambulantes cum hominibus in ſimplicitate cordis. Et mandavit eis, ut reducant eum in Hebron, & illic eum

a εὐσέβειαν ἐποίησα, ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις μου ἀλήθειαν ἐποίησα. b ὑπέρ.

1 Panem meum non comedi &c. 2 ſic & omnem 75. ſimiliter & omnem 62. 3 Hæc & vos faciatis filii mei, & omnis

αὐτῦ. Καὶ ἐξέτεινε τοὺς πόδας αὐτῦ, καὶ ἀπέθανεν a πέμπτος" ἐν γήρει καλῷ, πᾶν μέλος ἔχων ὑγιὲς, καὶ ἰσχύων ὕπνωσεν ὕπνον αἰώνιον.

sepeliant in spelun[ca] cum patribus suis. E[t] extendit pedes suos, [et] mortuus est quintus filius Lyæ", in senectu[te] bona, omne membru[m] habens sanum, & poten[s] dormivit somnum s[æ]cularem.

Ζαβουλών.

Testamentum Zabulon, [de] Commiseratione & Misericordia. VI.

ΑΝτίγραφον Ζαβουλὼν, ὃ διέθετο τοῖς τέκνοις αὐτῦ ἑκατοστῷ * τεσσαρακοστῷ" καὶ δεκάτῳ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτῦ, μετὰ δύο ἔτη τοῦ θανάτου Ιωσήφ. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς. Ακούσατέ μου b, υἱοὶ Ζαβουλῶν,

TRanscriptum Zabulon, quod dis[]posuit filiis suis cen[]tesimo decimo quar[]to anno vitæ suæ, po[st] * triginta" duos an[]nos mortis Joseph. E[t] dixit eis: Audite me fili[i]

a deest. * Τετάρτῳ legendum, licet tam in Oxoniensi, quam Cantabrigiensi Codice habeatur τεσσαρακοστῷ, quamvis in illo ultima pars hujus vocis deleta sit, quod error Chronologicus deprehenderetur. Ruben enim frater natu maximus, eodem, quo Zabulon, anno, secundo scilicet post mortem Josephi, defunctus dicitur supra Testam. I. §. I. Atqui is ibidem mortuus dicitur CXXV. anno vitæ ipsius. Non igitur Zabulon, frater junior, annum CL. attingere potuit, sed utique CX.V. anno mortuus est, ut Latini Codices, Manuscripti pariter ac impressi habent. Sed in his male XXXII. pro duobus annis positi sunt. b λόγων add.

" desunt, & in excusis exemplaribus explicationis gratia addita sunt. * Dele.

λῶν, προσέχετε ῥήμασι πα]ρὸς ὑμῶν. Εγώ εἰμι Ζαβελὼν, δόσις ἀγαθὴ 22) τοῖς γονεῦσί με. Εν γδ τῷ γεννηθῆναί με, ἠυξήθη ὁ πα]ὴρ ἡμῶν ἕως σφόδρα, καὶ τὰ ποίμνια, καὶ τὰ βεκόλια, ὅτε ἐν ταῖς ποικίλαις ῥάβδοις εἶχε]ὸν κλῆρον. Οὐκ ἔγνων, τέκνα με, ὅτι ἥμαρ]ον ἐν ταῖς ἡμέραις παρεκτὸς ἐννοίας· ἐδὲ μιμνήσκομαι, ὅτι παρανομίαν ἐποίησα, πλὴν τὴν ἄγνοιαν, ἣν ἐποίησα, ἐπὶ Ιωσὴφ, ὅτι a ἐσκέπασα" ἐπὶ τοῖς ἀδελφοῖς με, μὴ εἰπεῖν τῷ πα]ρί

Zabulon, 1 datio bona genitoribus meis. Cum enim genitus essem, multum auctus est pater 2 meus" gregibus & armentis, 3 quoniam" in variis virgis habuit sortem. Non cognovi, filii mei, quod peccavi in diebus meis 4, neque 5 enim tunc recordabar", quoniam iniquitatem feci 6 propter" ignorantiam 7 in Joseph, quoniam celavi cum fratribus meis, 8 patri meo, quod factum erat. Et flevi multum in ab-

22) Alludit ad verba matris Leæ, quæ protulisse dicitur, quando eum enixa erat, Genes. XXX. 20. *Bonam portionem largitus est mihi Deus, etiam hac vice habitabit maritus meus mecum, eo quod genuerim ei sex filios: & idcirco appellabit nomen ejus Zabulon.* Consule interpretes in hunc locum.

a ἐβεβαίωσα.

1 *Add.* attendite verbis patris vestri. Ego sum Zabulon. 2 noster. 3 *quando* in utroque MS. quod respondet Græco ὅτε, quod in Oxon. & Cantab. legitur: quamvis & istud aliquando usurpetur causaliter pro *quandoquidem*. 4 *extra mentem* add. 62. & 75. Sed hæc interpretatio est sine mente, ideoque παρεκ]ὸς ἐννοίας reddenda potius sunt *Præterquam mente*, sive *cogitatione*. 5 recordor. 6 præter. 7 *adde*: quam feci. 8 *adde*: non dicere.

μου τὸ γενόμενον. a καὶ ἔκλαιον πολλὰ ἐν κρυφῇ· ἐφοβούμην γὰρ τοὺς ἀδελφούς μου, ὅτι συνέθεντο πάντες ὁμοῦ εἴτις ἐξείπῃ τὸ μυστήριον, ἀναιρεθῆναι αὐτὸν μαχαίρᾳ. Πλὴν δὲ, ὅτε ἐβούλοντο ἀνελεῖν αὐτὸν, πολλὰ διεμαρτυράμην αὐτοῖς μετὰ δακρύων, τοῦ μὴ ποιῆσαι τὴν ἀνομίαν ταύτην.

β'. Ἦλθε γὰρ Συμεὼν καὶ Γὰδ ἐπὶ τὸν Ἰωσὴφ τοῦ ἀνελεῖν αὐτὸν, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον Ἰωσὴφ, ἔλεγεν αὐτοῖς· Ἐλεήσατέ με, ἀδελφοί μου, οἰκτειρήσατε σπλάγχνα Ἰακὼβ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. Μὴ ἐπαγάγητε ἐπ' ἐμὲ τὰς χεῖρας ὑμῶν, τοῦ ἐκχέαι αἷμα ἀθῶον, ὅτι οὐχ ἥμαρτον εἰς ὑμᾶς. Εἰ δὲ ἥμαρτον, ἐν παιδείᾳ παιδεύσατέ με· τὴν δὲ χεῖρα ὑμῶν μὴ ἐπενέγκατε διὰ Ἰακὼβ τὸν πατέρα ἡμῶν. Ὡς δὲ ἔλεγε τὰ ῥήματα ταῦτα, εἰς οἶκτον ἦλθον ἐγὼ, καὶ ἠρξάμην κλαίειν, καὶ

scondito: timui enim fratres meos, quoniam conspirabant omnes simul, ut si quis revelaret mysterium, occiderent eum gladio. Tamen quoniam volebant occidere eum, multa testificatus sum eis lachrymans, ne facerent iniquitatem hanc.

II. Venerunt enim Symeon & Gad super Joseph, ut occiderent eum, & cadens super faciem Joseph, dixit eis: Miseremini mei, fratres mei, miseremini viscerum Jacob patris nostri. Non injiciatis in me manus vestras, ut effundatis sanguinem innocentem, quoniam non peccavi in vos. Si vero peccavi, in disciplina erudite me: manum autem vestram ne inferatis propter Jacob patrem nostrum.

τὰ

a ἀλλ' ἔκλαιον κρυφῇ ἡμέρας πολλὰς περὶ Ἰωσὴφ καὶ ἐφοβούμην τοὺς.

τὰ ἧπατά μου ἐξελύθησαν ἐπ' ἐμὲ, καὶ πᾶσα ἡ ὑπόστασις τῶν σπλάγχνων ἐχαυνοῦτο ἐπὶ τὴν ψυχήν μου. Ἔκλαιε δὲ καὶ Ἰωσὴφ, κἀγὼ σὺν αὐτῷ, καὶ ἐβόμβει ἡ καρδία μου, καὶ οἱ ἁρμοὶ τοῦ σώματός μου ἐξέστησαν, καὶ οὐκ ἠδυνάμην στῆναι. Καὶ ἰδών με συγκλαίοντα αὐτῷ, κἀκείνους ἐπερχομένους ἀνελεῖν αὐτὸν, κατέφυγεν ὀπίσω μου, δεόμενος αὐτῶν. Ἀναστὰς δὲ Ρουβὴμ εἶπεν. ἀδελφοὶ, μὴ ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἀλλὰ ῥίψωμεν αὐτὸν εἰς ἕνα τῶν λάκκων τῶν ξηρῶν τούτων, ὧν ὤρυξαν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ οὐχ εὗραν ὕδωρ. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐκώλυσε κύριος ὕδωρ ἀναβῆναι ἐν αὐτοῖς, ἵνα γένηται περιποίησις τῷ Ἰωσήφ. Καὶ ἐποίησε κύριος οὕτως, ἕως οὗ αὐτὸν τοῖς Ἰσμαηλίταις ἐπώλησαν.

Ubi autem dixit verba hæc, 1 miſeratione commotus veni" ego, & incepi flere, & epata mea reſoluta ſunt in me, & omnis ſubſiſtentia viſcerum meorum laxata eſt ſuper animam meam, Flevit autem Joſeph, & ego cum ipſo, & intremuit cor meum, & juncturæ corporis mei expaverunt, & non potui ſtare. Et videns me flentem cum eo, & illos supervenientes ad occidendum eum, refugit retro me, deprecans eos. Exſurgens autem Ruben, dixit: fratres, ne occidamus eum, ſed projiciamus eum in 2 lacum exſiccatum, quem" foderunt patres noſtri, & non invenerunt aquam. Ideo enim prohibuit Deus aſcendere aquam in 3 eum", ut fieret protectio Joſeph. Et fecit Deus ita, donec vendiderunt eum Iſmaelitis.

1 *In miſerationem veni*, id eſt miſeratione commotus ſum. 2 unum lacuum ſiccorum horum, quos. 3 eis.

γ'. Καὶ a περὶ τ͂ τιμῆς'' τοῦ Ἰωσὴφ ἐγὼ οὐκ ἐκοινώνησα, τέκνα, ἀλλὰ Συμεὼν καὶ Γὰδ, καὶ οἱ b ἀδελφοὶ ἑξ'' ἡμῶν. Καὶ λαβόντες τὴν τιμὴν τοῦ Ἰωσὴφ ἐπρίαντο ὑποδήματα ἑαυτοῖς, καὶ ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν, εἰπόντες, ὅτι τιμὴ αἵματός ἐστιν ἀδελφοῦ ἡμῶν αὕτη, καὶ οὐ φαγώμεθα αὐτὴν, ἀλλὰ καταπατήσει καταπατήσομεν αὐτὴν, ἀνθ' ὧν εἶπεν c βασιλεύειν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἴδωμεν, τί ἐστι τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἐν γραφῇ νόμου Ἐνὼχ γέγραπται, 23) τὸν μὴ θέ-

λοντα

III. 1 Neque in peccato Joseph, filii, ego consensi'', sed Symeon, Gad, & alii sex fratres nostri * accipientes precium Joseph, emerunt calceamenta sibi ipsis & uxoribus suis, & filiis suis, dicentes: non comedamus illud, quoniam precium sanguinis est fratris nostri, sed conculcatione conculcemus illud, pro eo quod dixit, se regnaturum super nos: & 2 videbimus quid portendant'' somnia ejus. 3 Ergo'' in scripturis legis Enoch

a τὸ τίμημα. b ἑξ ἀδελφοί. c ὅτι βασιλεύσει.

1 Etenim pretio Joseph, filii, ego non communicavi, i. e. *nullam partem ejus accepi.* * Juxta Græcum textum nova hic incipienda periodus hoc modo: *Et accipientes*, &c. 2 & videamus, quid erunt. 3 Propter hoc.

23) Idem legitur Deuteronomii XXV. 7. seq ac proinde notanda convenientia inter legem Mosis, & eam quæ Enocho auctori adscripta est. Ceterum quod Christus de circumcisione dixit Joh. VII. 22. eam *non ex Mose*, *sed ex patribus e*[illegible] id de præcepto quoque suscitandi fratri seminis verum esse colligitur ex Genes. XXXVIII. 9. adeoque nec vero est absimile, ritum calcei detrahendi & exspuendi in faciem ejus qui fratris nomen propagare recusaverit, jam olim usitatum

λοντα σπέρμα ἀναστῆσαι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, a ὑπολυθήσεσθαι" τὸ ὑπόδημα, καὶ ἐμπτύεσθαι εἰς τὸ πρόσωπον. Καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἰωσὴφ οὐκ ἠθέλησαν b εἰς" ζωὴν ἀδελφοῦ αὐτῶν. καὶ κύριος ὑπέλυσεν αὐτοῖς τὸ ὑπόδημα c Ἰωσήφ". Καὶ γὰρ ἐλθόντες ἐν Αἰγύπτῳ, ὑπελύθησαν ὑπὸ τῶν παίδων Ἰωσὴφ d κατὰ τὸν τύπον τοῦ Φαραώ. Οὐ μόνον δὲ προσεκύνησαν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἐνεπτύσθησαν, παραχρῆμα πεσόντες ἔμπροσθεν Αἰγυπτίων. Μετὰ ταῦτα γὰρ ἤκουσαν οἱ Αἰγύπτιοι πάντα τὰ κακά, ἃ ἐποιήσαμεν τῷ Ἰωσήφ.

ſcriptum eſt, non volenti ſuſcitare ſemen fratri ſuo, ſolvi calceamentum 1 Joſeph. Etenim venientes in Ægyptum, 2 ſoluta" ſunt a pueris Joſeph ante * portam", & ita adoraverunt Joſeph, ſecundum typum Pharaonis. Non ſolum autem adoraverunt eum, ſed etiam 3 rubore ſuffuſi ſunt" procidentes coram eo, & ſic confuſi ſunt coram Ægyptiis. Deinde 4 audierunt Ægyptii omnia mala, quæ fecimus Joſeph.

δ'. Μετὰ

tum fuiſſe; ſicut alia excalceatio, qua propinquus alteri ſuo jure cedebat, *mos antiquus in Iſrael fuiſſe* dicitur Ruth. IV. 7.

a ὑποδήσεσθαι male. b omiſſum. c ὃ ἐφόρεσαν κατὰ Ἰωσὴφ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν. d add. ex Oxon. ἔμπροσθεν τοῦ πυλῶνος, καὶ οὕτως προσεκύνησαν τῷ Ἰωσήφ.

1 *adde*: & ſpui in faciem. Et fratres Joſeph non voluerunt vitam (*in βitam* 75.) fratris eorum, & Dominus ſolvit eos, ut calceamentum. 2 ſoluti. * *atrium*, Joſephi ſcilicet, hoc enim vox πυλων denotat. 3 conſputi ſunt, confeſtim. 4. *adde* enim.

δ΄. Μετὰ ταῦτα ἔβαλον ἐσθίειν ἐκεῖνοι. Ἐγὼ γὰρ δύο ἡμέρας καὶ νύκτας οὐκ ἐγευσάμην, σπλαγχνιζόμενος ἐπὶ Ἰωσήφ. Καὶ Ἰούδας οὐ συνέτρωγεν αὐτοῖς· προσεῖχε δὲ τῷ λάκκῳ, ὅτι ἐφοβεῖτο, μὴ ἀποπηδήσαντες Συμεὼν καὶ Γὰδ ἀνέλωσιν αὐτόν. Καὶ ὁρῶντες καμὲ μὴ ἐσθίοντα, ἔθεντό με τηρεῖν αὐτὸν, ἕως οὗ ἐπράθη. Ἐποίησε δὲ ἐν τῷ λάκκῳ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, καὶ οὕτως ἐπράθη ἄσιτος. Καὶ ἀκούσας Ῥουβὴμ, ὅτι ἐπράθη ἀπόντος αὐτοῦ, περιχισάμενος ἐθρήνει, λέγων. πῶς ὄψομαι τὸ πρόσωπον Ἰακὼβ τοῦ πατρός μου; καὶ λαβὼν τὸ ἀργύριον, a κατέδραμε" τοῖς ἐμπόροις, καὶ * οὐδὲν" εὑρών· ἀφέντες * τὸν ὁδὸν τὴν μεγάλην, ἐπορεύθησαν διὰ b τρωγλοκολπητῶν"

IV. His factis appo- suerunt 1 fratres" ci- bum, ut comederent. Ego 2 vero" per duos dies & duas noctes non gustavi cibum, misera- tus Joseph. Et Judas non comedit cum eis: inten- debat autem in lacum, quoniam timebat, ne resilientes Symeon & Gad interficerent eum. Et videntes me non co- medentem, posuerunt me custodire ipsum, quousque venditus est. Fuit autem in lacu tres dies & tres noctes, & ita venditus est incibatus, & audiens Ruben, quod venditus * est" absente eo, circumscissus plora- bat, dicens: quomodo videbo faciem Jacob patris mei? & accipiens argentum cucurrit ad mercatores, & nemi-

a καὶ καταδραμών. * forte οὐδένα, quamvis & Oxoniensis Codex habeat οὐδέν. * addendum hic videtur γάρ. b τρωγλοδυτῶν.

1 *Illi*, subintelligendum autem τὸ *fratres*. 2 enim
* Esset.

ἐν τῷ συντόμῳ· καὶ οὐκ a ἔφαγε Ῥουβὴμ" ἄρτον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· Προσελθὼν οὖν ὁ Δὰν εἶπεν αὐτῷ, μὴ κλαῖε, μηδὲ πένθει· εὗρον γὰρ, τί εἴπωμεν τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἰακώβ. Θύσομεν b χίμαῤῥον αἰγῶν, καὶ ἐμβάψομεν τὸν χιτῶνα Ἰωσήφ, καὶ ἐροῦμεν. Ἐπίγνωθι, εἰ χιτὼν τοῦ υἱοῦ σου ἐστὶν οὗτος· c τὸν γὰρ χιτῶνα τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἐξέδυσαν τὸν Ἰωσὴφ ἐν τῷ μέλλειν πιπράσκειν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν ἱμάτιον παλαιὸν δούλου. Τὸν δὲ χιτῶνα εἶχε Συμεὼν, καὶ οὐκ ἤθελε δοῦναι * αὐτῷ, θέλων τῇ ῥομφαίᾳ αὐτοῦ κατακόψαι αὐτὸν, ὀργιζόμενος, ὅτι ἔζησε, καὶ οὐκ ἀνεῖλεν αὐτόν. Ἀναστάντες δὲ κατ' αὐτοῦ πάντες ὁμοῦ, εἴπομεν. ὅτι ἐὰν μὴ δῷ, ἐροῦμεν, ὅτι σὺ μόνος ἐποίησας τὸ πονηρὸν d ἐν Ἰσραήλ". καὶ

nem invenit: dimittentes enim viam 1 regiam", ambulaverunt per devia in velocitate: & non comedit Ruben panem in die illa. Accedens ergo Dan dixit ei: ne fleas neque tristeris 2 de juvene": Scio quid dicturi simus patri nostro Jacob. Occidemus hircum 3 caprorum", & tingemus tunicam Joseph, & dicemus: cognosce, si tunica filii tui 4 est" ista; tunica enim patris nostri exuerunt Joseph, cum vendituri essent eum, & induerunt eum vestimentum vetus servi. Tunicam vero habuit Symeon, & noluit dare eam, volens gladio suo discindere eam, iratus, quod viveret adhuc, nec occidisset eum. Exsurgentes autem adversus eum

οὕτως

a ἔφαγον, omisso Ῥουβήμ. b μαχαίρᾳ add. c καὶ ἐποίησαν οὕτως. * forte αὐτόν. d ἐνώπιον κυρίου.

1 Magnam. 2 desunt. 3 caprarum. 4 sit 75.

ὕτως δίδωσιν αὐτὸν, καὶ ἐποίησαν, καθὼς εἶπεν ὁ Δάν.

έ. Καὶ νῦν, τέκνα μου, ἀναγγέλλω ὑμῖν τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς κυρίου, καὶ ποιεῖν ἔλεος ἐπὶ τὸν πλησίον, καὶ εὐσπλαγχνίαν ἔχειν πρὸς πάντας, οὐ μόνον εἰς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλογα. Διὰ γὰρ ταῦτα εὐλόγησέ με κύριος, καὶ πάντων τῶν ἀδελφῶν μου ἀσθενούντων, ἐγὼ ἄνοσος παρῆλθον· εἶδε γὰρ κύριος ἑκάστου τὴν προαίρεσιν. Ἔχετε οὖν ἔλεος ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν, τέκνα μου, ὅτι ὡς ἄν τις ποιήσῃ τῷ πλησίον αὐτοῦ, οὕτως καὶ κύριος ποιήσει αὐτῷ. Καὶ γὰρ οἱ υἱοὶ τῶν ἀδελφῶν μου ἠσθένουν, ἀπέθνησκον διὰ Ἰωσήφ, ὅτι οὐκ ἐποίησαν ἔλεος ἐν σπλάγχνοις αὐτῶν,

omnes simul 1 dixerunt: quid ni daturus sis, cum tu" solus fecisti hoc malum in Israel. Et ita dedit eam, & fecerunt, sicut dixit Dan.

V. Et nunc, filii mei, annuncio vobis, custodite mandata Domini, & facite misericordiam in proximo, & viscera misericordiæ in omnes habete, non solum ad homines, sed & ad irrationalia. Propter hoc enim benedixit me Dominus, & omnibus fratribus meis ægrotantibus, ego sine ægritudine evasi: novit enim Deus uniuscujusque electionem. Habete ergo misericordiam in visceribus vestris, filii mei, quoniam ut aliquis faciet proximo suo, ita & Dominus faciet ei. Etenim filii fratrum meorum ægrotabant, moriebantur propter Jo-

1 diximus: quod si non des, dicemus, quoniam tu, (id est, *quod tu.*)

τῶν· οἱ δὲ υἱοί μου ἄνοσοι διεφυλάχθησαν, ὡς οἴδατε. Καὶ ὅτε ἤμην ἐν a τῇ Χαναάν, εἰς παράλιον ἐθήρευον b θῆρα ἰχθύων Ἰακὼβ τῷ πατρί μου· καὶ πολλῶν ἀγχομένων ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἐγὼ ἀβλαβὴς διέμεινα.

ſeph, quoniam non fecerunt miſericordiam in viſceribus ſuis: filii autem mei ſine ægritudine cuſtoditi ſunt, ſicut noviſtis. Et 1 eram in Chanaan, in littore venatus ſum venatione piſcium Jacob patri meo, & multis ſuffocatis in mari, ego illæſus permanſi.

ς´. Πρῶτος 24) ἐγὼ ἐποίησα σκάφος ἐπιπλέειν ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὅτι κύριος ἔδωκέ μοι σύνεσιν καὶ σοφίαν ἐν αὐτῷ· καὶ καθῆκα ξύλον ὄπισθεν αὐτοῦ, καὶ ὀθόνην ἐξέτεινα ἐν ὀρθῷ ξύλῳ ἐμμέσῳ. καὶ ἤμην ἐν αὐτῷ διαπορευό-

VI. Primus ego feci ſcapham in mari navigare, quoniam Deus dedit mihi intellectum & ſapientiam in ipſa, & demiſi lignum retro ipſam, & linteamen extendi 2 in ligno medio", & in ipſa perambulans

μενος

a γῆ. b θήραν.

1 Qvando *addit.* 2 *in recto ligno, in medio*, 62. ſed 75. omittit *in medio.*

24) Zabulon itaque connumerandus variis Heroibus, qui ſe inventores artis nauticæ fuiſſe jactarunt, vel ab aliis tales crediti ſunt, & addendus iis, quos Polydorus Vergilius Lib. III. de Inventoribus rerum cap. 15. Salmuthus in Pancirollum Tit. XI. de Pyxidecula nautica, & Cornelius à Lapide aliique Commentatores in Sapientiæ Salomonis cap. XIV. v. I. ſeq. nominarunt. Ex quibus patebit, Zabulone antiquiorem eſſe artem nauticam, ejusque origenem ad Noë ſaltem referendam eſſe.

μενος τοὺς αἰγιαλούς, ἡλίευον οἴκῳ πατρός μου, ἕως ἤλθομεν εἰς Αἴγυπτον· καὶ ἐκ θήρας μου παντὶ ἀνθρώπῳ ξένῳ σπλαγχνιζόμενος ἐδίδουν. Εἰ δὲ ἦν ξένος, ἢ νοσῶν, ἢ γηράσας, ἑψήσας τοὺς ἰχθύας, καὶ ποιήσας αὐτὰ ἀγαθῶς, κατὰ τὴν ἑκάστου χρείαν προσέφερον πᾶσι, συνάγων καὶ συμπάσχων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ κύριος πολὺν ἰχθὺν ἐποίησέ μοι θηρᾶν. Ὁ γὰρ μεταδιδοὺς τῷ πλησίον, λαμβάνει πολλαπλασίονα παρὰ κυρίου. Πέντε ἔτη ἡλίευσα, παντὶ ἀνθρώπῳ ὃν ἑωράκειν μεταδιδοὺς, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου ἐξαρκῶν. Τὸ θέρος ἡλίευον, καὶ ἐν χειμῶνι ἐποίμαινον μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου.

littora, piscabar pisces domui patris mei, usquequo venimus in Ægyptum: & ex venatione mea omni homini peregrino miseratus dabam. Si vero erat peregrinus, vel ægrotans, vel senex; coquens pisces, & faciens hoc bene secundum uniuscujusque necessitatem afferebam omnibus, colligens & compatiens. Propterea Deus multos pisces fecit me venari 1 in mari". Qui enim tribuit proximo, accipit multiplicata a Domino. Quinque annis piscatus sum, omni homini quem videram, tribuens, & omni domui patris mei 2 sufficienter. In autumno piscabar, in hyeme autem pascebam gregem cum fratribus meis.

ζ. a Νῦν ἀναγγελῶ ὑ-

VII. Nunc annuncia-

μῖν

a Hæc omnia omissa sunt in Codice Oxoniensi usque ad ista sequentis paragraphi verba: τοσοῦτον κύριος εἰς αὐτὸν.

1 Desunt. 2 sufficiens.

μῖν, ἃ ἐποίησα. Εἶδον θλιβόμενον ἐν γυμνότητι χειμῶνος, καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐπ' αὐτὸν, κλέψας ἱμάτιον ἐκ τοῦ οἴκου μου κρυφαίως, ἔδωκα τῷ θλιβομένῳ. καὶ ὑμεῖς οὖν, τέκνα μου, ἐξ ὧν παρέχει ὑμῖν ὁ θεὸς, ἀδιακρίτως πᾶσι σπλαγχνιζόμενοι * ἐλεεῖτε, καὶ παρέχετε παντὶ ἀνθρώπῳ ἐν ἀγαθῇ καρδίᾳ. Εἰ δὲ μὴ ἔχετε πρὸς καιρὸν δοῦναι τῷ χρήζοντι, συμπάσχετε ἐν σπλάγχνοις ἐλέους. Οἶδα, ὅτι ἡ χείρ μου οὐχ εὗρε πρὸς τὸ παρὸν ἐπιδοῦναι τῷ χρήζοντι, καὶ ἔτι ἑπτὰ σταδίους συμπορευόμενος αὐτῷ, ἔκλαιον. καὶ τὰ σπλαγχνα μου * ἐτρέφετο ἐπ' αὐτῷ εἰς συμπάθειαν.

bo vobis, quæ feci. Videbam tribulatum in [1] medietate'' hyemis, & miseratus super ipsum, furatus vestimentum ex domo mea abscondite, dedi tribulato. Et vos ergo, filii mei, ex his, quæ tribuit vobis Dominus, indifferenter omnibus miserentes, misericordiam facite, & tribuite omni homini in bono corde; si vero non habetis, [2] ut quamprimum detis'' indigenti, compatiamini in visceribus misericordiæ. Novi quoniam manus mea non [3] neglexit, vel'' horam tribuere indigenti, & amplius septem stadiis ambulans cum ipso, flebam, & viscera mea versa sunt super ipsum in compassionem.

η'. Καὶ ὑμεῖς οὖν, τέκνα μου, ἔχετε εὐσπλαγχνίαν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἐν

VIII. Et vos ergo, filii mei, habete viscera misericordiæ adversus o-

Ss ἐλέει,

* MS. ἐλεᾶτε. * legendum ἐστρέφετο.

1 nuditate 75. 2 ad tempus, dare. 3 invenit ad.

ἐλέει, ἵνα καὶ ὁ κύριος εἰς ὑμᾶς σπλαγχνισθεὶς ἐλεήσῃ ὑμᾶς· ὅτι καίγε ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν ὁ Θεὸς ἀποστέλλει τὸ σπλάγχνον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅπου εὕρῃ σπλάγχνα ἐλέους, ἐν αὐτῷ κατοικεῖ. Ὅσον γὰρ ἄνθρωπος σπλαγχνίζεται εἰς τὸν πλησίον, τοσοῦτον κύριος εἰς αὐτόν. Ὅτε γὰρ κατήλθομεν εἰς Αἴγυπτον, Ἰωσὴφ οὐκ ἐμνησικάκησεν εἰς ἡμᾶς· ἐμὲ δὲ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη. Εἰς ὃν ἐμβλέποντες καὶ ὑμεῖς, ἀμνησίκακοι γίνεσθε, τέκνα μου, καὶ ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καὶ μὴ λογιζέσθω ἕκαστος 25) κακίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ· ὅτι τοῦτο χωρίζει ἑνότητα. καὶ πᾶσαν συγγένειαν διασκορπίζει, καὶ τὴν ψυχὴν ταράσσει a.

mnem hominem in misericordia, ut & Deus in vos propitius misereatur vobis, quoniam 1 in extremis diebus Deus mittet misericordiam suam in terram, & ubi invenerit viscera misericordiæ, in ipso habitabit. Quantum enim homo miseretur erga proximum, tantum Deus ipsi. Quando enim descendimus in Ægyptum, Joseph non recordatus est mali in nos, me vero videns misertus est. In quem inspicientes & vos, immemores malorum efficiamini, filii mei, & diligite invicem, & non cogitetis unusquisque malitiam fratris sui, quoniam hoc dividit unitatem, & o-

ὁ γὰρ

a καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀφανίζει, addit Codex Oxon.

1 & adde.

25) Μὴ λογιζέσθω ἕκαστος κακίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, &c.) Idem monitum Hermæ dabatur Visione II. §.3. his verbis: *Tu autem Herma, noli meminisse injuriarum filiorum tuorum — Memoria enim injuriarum mortem operatur, oblivio vero earum vitam æternam.* Zach. §. 17

Ὁ γὰρ μνησίκακος σπλάγχνα ἐλέους οὐκ ἔχει.

θ'. Προσέχετε a τὰ ὕδατα, ὅτι ὅταν ἐπὶ τὸ αὐτὸ πορεύεται, λίθους, ξύλα, τὴν ἄμμον b κατασύρει″. ἐὰν δὲ εἰς πολλὰ διαιρεθῇ, ἡ γῆ ἀφανίζει αὐτά, καὶ γίνεται εὐκαταφρόνητα. Καὶ ὑμεῖς, ἐὰν διαιρεθῆτε, ἔσεσθε οὕτως. Μὴ σχισθῆτε εἰς δύο κεφαλὰς, ὅτι πᾶν ὃ ἐποίησε κύριος, κεφαλὴν μίαν ἔχει. Ἔδωκε δύο ὤμους, πόδας, χεῖρας, ἀλλὰ πάντα μέλη μιᾷ κεφαλῇ ὑπακούει. Ἔγνων ἐν γραφῇ πατέρων μου, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἀποστήσεσθε ἀπὸ κυρίου, καὶ διαιρεθήσεσθε ἐν c Ἰσραὴλ″, καὶ δυσὶ βασιλεῦσιν ἐξακολουθήσετε, καὶ πᾶν βδέλυγμα ποιήσετε, καί γε πᾶν εἴδωλον προσκυνήσετε, καὶ

mnem consanguinitatem dispergit, & animum perturbat: memor enim mali viscera misericordiæ non habet.

IX. Attendite aquas, quoniam cum simul moventur, lapides, ligna, arenam 1 distrahunt″, si vero in multas dividantur, terra exterminat eas, & fiunt neglectæ. Et vos, si dividamini eritis ita. Nec scindamini in duo capita, quia omne, quod fecit Deus, caput unum habet. Dedit duos humeros, manus, pedes, sed omnia membra uni capiti obediunt. Novi in scriptura patrum meorum, quoniam in ultimis diebus recedetis a Domino, & divisi eritis in Israel, 2 duos reges sequemini, & omnem abominationem facietis, & omne idolum

a ἐπὶ add. b καταφέρει. c Ἱερουσαλήμ.
1 Detrahent 75. 2 add. Et.

αἰχμαλωτεύσουσιν ὑμᾶς οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν, καὶ a καθίσεσθε" ἐν ἔθνεσι ἐν πάσαις ἀσθενείαις, καὶ θλίψεσι, καὶ ὀδύναις ψυχῆς. Καὶ μετὰ ταῦτα μνησθήσεσθε κυρίου, καὶ μετανοήσετε, καὶ ἐπιστρέψει ὑμᾶς, ὅτι ἐλεήμων ἐστὶ καὶ εὔσπλαγχνος, μὴ λογιζόμενος κακίαν τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, διότι σάρξ εἰσι, καὶ τὰ πνεύματα τῆς πλάνης ἀπατᾷ αὐτοὺς ἐπὶ πάσαις ταῖς πράξεσιν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα ἀνατελεῖ ὑμῖν αὐτὸς κύριος, 2ʹ) Φῶς δικαιοσύνης, b καὶ ἴασις καὶ εὐσπλαγχνία ἐπὶ ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ. Αὐτὸς λυτρώσεται πᾶσαν αἰχμαλωσίαν υἱῶν ἀνθρώπου ἐκ τοῦ Βελιὰρ, καὶ πᾶν πνεῦμα πλάνης πατηθήσεται· καὶ ἐπιστρέψει πάντα τὰ ἔθνη εἰς παραζήλωσιν αὐτοῦ, καὶ ὄψεσθε θεὸν

adorabitis, & captivabunt vos inimici vestri, & sedebitis in nationibus, in omnibus, infirmitatibus tribulationibus & doloribus animæ. Et post hoc recordabimini Domini, & pœnitebitis, & convertet vos, quoniam miserator est & misericors, non * excogitans" malitiam filiis hominum, quoniam caro sunt, & Spiritus erroris seducunt eos in omnibus actibus suis. Et post hæc orietur vobis ipse 1 Deus", lumen justitiæ, & sanitas & misericordia in 2 pœnis" ejus. Ipse redimet omnem captivitatem filiorum hominum a Beliar, & omnis Spiritus erroris conculcabitur, & convertet omnes gentes in æmullatio-

a κακωθήσεσθε. b καὶ ἐπιστρέψετε ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ ὄψεσθε κύριον ἐν Ἱερουσαλὴμ διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. habet Codex Oxon. multo concisius.

* Imputans, 1 Dominus 2 pennis.

62) Alludit ad Malachiæ IV. vers. 2.

θεὸν ἐν σχήματι ἀνθρώπου, * ὃν" ἂν ἐκλέξηται κύριος Ἱερουσαλὴμ ὄνομα αὐτῷ". Καὶ πάλιν ἐν πονηρίᾳ λόγων ὑμῶν παροργίσετε αὐτὸν, καὶ ἀπορριφήσεσθε ἕως καιροῦ συντελείας.

nem ejus, & videbitis Deum in forma hominis, quoniam elegit Deus Hieruſalem, nomen 1 Deus" ei. Et rurſus in malitia ſermonum veſtrorum, ad iracundiam provocabitis eum, & abjecti eritis usque ad tempus conſummationis.

ι. Καὶ νῦν, τέκνα μου, μὴ λυπεῖσθε, ὅτι ἀποθνήσκω ἐγὼ, μηδὲ συμπίπτετε, ὅτι ἀπολείπω ὑμῶν. Ἀναστήσομαι γὰρ πάλιν ἐν μέσῳ ὑμῶν, ἡγούμενος ἐν μέσῳ υἱῶν αὐτοῦ, καὶ εὐφρανθήσομαι ἐν μέσῳ τῆς φυλῆς μου, ὅσοι ἐφύλαξαν νόμον κυρίου καὶ ἐντολὰς Ζαβουλὼν πατρὸς αὐτῶν. Ἐπὶ δὲ τοὺς ἀσεβεῖς ἐπάξει κύριος πῦρ αἰώνιον, καὶ ἀπολέσει αὐτοὺς ἕως γενεῶν. Ἐγὼ εἰς τὴν ἀνάπαυσίν μου ἀποτρέχω, ὡς οἱ πατέρες μου· ὑμεῖς δὲ φοβεῖσθε κύριον τὸν θεὸν

X. Et nunc, filii mei, non contriſtemini, quoniam morior ego, neque concidatis, quoniam relinquo vos. Reſurgam enim in medio veſtri, velut dux in medio filiorum ſuorum, & lætabor in medio tribus meæ, quotquot cuſtodierunt legem Domini, & mandata Zabulon patris eorum. Super impios vero inducet Dominus ignem æternum, & perdet eos usque in generationes. Ego in requiem meam recurro, ſicut patres mei; vos

* forte ὅτι.

1 dele.

ὑμῶν ἐν πάσῃ ἰσχύι πάσας ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐκοιμήθη ὕπνῳ καλῷ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν θήκῃ· ὕστερον δὲ ἀναγαγόντες αὐτὸν εἰς Χεβρὼν ἔθαψαν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ.

autem timete Dominum Deum vestrum, in omni fortitudine, omnibus diebus vitæ vestræ. Et hæc dicens dormivit somno bono, & posuerunt eum filii sui in thecam. Postea autem reducentes eum in Hebron, 1 &" sepelierunt eum cum patribus suis.

Δάν.

ΑΝτίγραφον λόγων Δὰν, ὧν εἶπε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἡμερῶν αὐτοῦ. ἑκατοστῷ εἰκοστῷ πέμπτῳ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καλέσας τὴν πατριὰν αὐτοῦ, εἶπεν. Ἀκούσατε υἱοὶ Δὰν λόγων μου, προσέχετε ῥήμασι στόματος πατρὸς ὑμῶν. Ἐπείρασα ἐν καρδίᾳ μου, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ μου, ὅτι καλὸν, καὶ θεῷ εὐάρεστον, ἡ ἀλήθεια μετὰ δικαιοπραγίας. καὶ ὅτι πονηρὸν τὸ

Testamentum Dan, de Ira & Mendacio VII.

TRansscriptum verborum Dan, quæ dixit filiis suis in ultimis diebus suis. Centesimo vicesimo quinto anno vitæ suæ vocans tribum suam, dixit, Audite filii Dan sermones meos, attendite verbis oris patris vestri. Probavi in corde meo, & in omni vita mea, 2 quod bonum est. Nam Deo bene placet" veritas cum justa actione, 3 odi

ψεῦδος,

1 Dele. 2 quoniam (i. e. quod) bonum est & Deo bene placens. 3 & quoniam perniciosum est mendacium & ira.

ψεῦδος, καὶ ὁ a θυμὸς ὅτι πᾶσαν κακίαν ἀνθρώπων ἐκδιδάσκει". Ὁμολογῶ σήμερον ὑμῖν, τέκνα μου, ὅτι ἐν καρδίᾳ μου ἡδόμην περὶ τοῦ θανάτου Ἰωσὴφ, τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀληθινοῦ, καὶ ἔχαιρον ἐπὶ τῇ πράσει Ἰωσὴφ, ὅτι ὑπὲρ ἡμᾶς ὁ πατὴρ αὐτὸν ἠγάπα. Τὸ γὰρ πνεῦμα τοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀλαζονείας ἔλεγέ μοι, καίγε σὺ υἱὸς αὐτοῦ. Καὶ ἓν τῶν πνευμάτων τοῦ Βελιὰρ συνήργει μοι λέγον· Λάβε τὸ ξίφος τοῦτο, καὶ ἐν αὐτῷ ἄνελε τὸν Ἰωσὴφ· καὶ ἀγαπήσει σε ὁ πατήρ σου, ἀποθανόντος αὐτοῦ. Τοῦτό ἐστι τὸ πνεῦμα τοῦ θυμοῦ, τὸ πεῖθόν με, ἵνα ὡς πάρδαλις ἐκμύζει ἔριφον, οὕτως ἐκμυζήσω τὸν Ἰωσήφ. Ἀλλ' ὁ θεὸς Ἰακὼβ τοῦ πατρός μου οὐκ ἐνέβαλεν αὐτὸν εἰς τὰς χεῖράς μου, ἵνα εὕρω αὐτὸν μόνον, οὐδὲ εἴασε τοῦτο

quod perniciosum fuit, ut mendacium & iram", quoniam omnem malitiam hominem 1 edocent". Confiteor vobis hodie, filii mei, quoniam in corde meo lætatus sum de morte Joseph viri 2 veritatis" & boni, & gaudebam in venditione Joseph, quoniam super nos pater eum diligebat. Spiritus enim zeli & elationis dixit mihi: & tu es filius ejus. Et unus spirituum Beliar cooperabatur mihi, dicens: Accipe gladium hunc, & eo occide Joseph, & diliget te pater tuus, mortuo eo. Hic est Spiritus iræ, suadens mihi, ut sicut pardalis devorat hœdum, ita devorarem Joseph. Sed Deus Jacob patris 3 nostri", non immisit eum in manus meas, ut invenirem eum solum, ne-

a θυμὸς πᾶσαν κακίαν ἐκδιδάσκει, omisso ὅτι & ἀνθρώπων, sive potius ἄνθρωπον.

1 docet. 2 veracis. 3 mei.

τὸ ἀνόμημα ποιῆσαι, ἵνα [a] λυθῶσι δύο σκῆπτρα ἐν Ἰσραήλ.

β. Καὶ νῦν, τέκνα μου, ἐγὼ ἀποθνήσκω, καὶ ἐν ἀληθείᾳ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ φυλάξητε ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ψεύδους, καὶ τοῦ θυμοῦ, καὶ ἀγαπήσητε τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴν μακροθυμίαν, ἀπολεῖσθε. Τύφλωσίς ἐστιν ἐν τῷ θυμῷ, τέκνα μου, καὶ οὐκ ἔστι τις θυμώδης ὁρῶν πρόσωπον ἐν ἀληθείᾳ· ὅτι κἂν πατὴρ, κἂν μήτηρ ἐστὶν, ὡς πολεμίοις προσέχει αὐτοῖς· ἐὰν ᾖ ἀδελφὸς, οὐκ οἶδεν· ἐὰν προφήτης κυρίου, παρακούει· ἐὰν δίκαιος, οὐ βλέπει, φίλον οὐ γνωρίζει. περιβάλλει γὰρ αὐτὸν τὸ πνεῦμα τοῦ θυμοῦ τὰ δίκτυα τῆς πλάνης, καὶ τυφλοῖ τοὺς φυσικοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, διὰ τοῦ ψεύδους σκοτοῖ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἰδίαν ὅρασιν παρέχει αὐτῷ. ἐν

que permisit iniquitatem hanc facere, * ut solvantur duo sceptra in Israel.

II. Et nunc, filii mei, ego morior, & in veritate dico vobis, quoniam si non custodiatis vosmetipsos a Spiritu mendacii & iræ, & non diligatis veritatem & longanimitatem, dispeuribitis. Cœcitas est in ira, filii mei, & non est aliquis iracundus videns faciem in veritate, quoniam etsi pater, [1] & mater est", ut hostibus attendit eis, si sit frater, non novit, si propheta Domini, non obedit, si justus, non adspicit, amicum non cognoscit. Circumponit enim eis Spiritus iræ retia erroris, & excœcat naturales oculos ejus, per mendacium obtenebrat mentem ejus, & propriam visionem tribuit ei. In

τίνι

a μὴ add.

* Ne potius legendum juxta Græc, Oxon. 1 Etsi mater.

τίνι δὲ περιβάλλει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ; ἐν μίσει καρδίας, καὶ δίδωσιν αὐτῷ καρδίαν ἰδίαν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, εἰς φθόνον.

γ'. Πονηρὸς ὁ θυμὸς, τέκνα μου, a καὶ γὰρ αὐτῇ τῇ ψυχῇ, αὐτὸς γίνεται ψυχή" καὶ τὸ μὲν σῶμα b ἰδιοποιεῖται" τοῦ θυμώδους, τῆς δὲ ψυχῆς κατακυριεύει, καὶ παρέχει τῷ σώματι δύναμιν ἰδίαν, ἵνα ποιήσῃ πᾶσαν ἀνομίαν· καὶ ὅταν πράξῃ ψυχὴ, δικαιοῖ τὸ πραχθὲν, ἐπειδὴ οὐ βλέπει. Διὰ τοῦτο ὁ θυμούμενος, ἐὰν μὲν ᾖ δυνατὸς, τριπλῆν ἔχει δύναμιν ἐν τῷ θυμῷ, μίαν μὲν c διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς βοηθείας" τῶν ὑπουργούντων, δευτέραν δὲ διὰ τοῦ πλούτου, παραπείθων καὶ νικῶν ἐν ἀδίκῳ, τρίτην τὴν φυσικὴν ἔχων τοῦ σώματος, καὶ δι' ἑαυτοῦ δρῶν τὸ κακόν. Ἐὰν δὲ ἀσθενήσῃ ὁ θυμούμενος, διπλῆν ἔχει τὴν δύναμιν

quo autem circumponit oculis ejus? in odio cordis, & dat ei cor proprium adversus fratrem in invidiam.

III. Perniciosa est ira, filii mei, etenim ipsi animæ ipsa fit anima, & corpus qvidem iracundi proprium sibi facit, animæ autem dominatur, & tribuit corpori potentiam 1, ut faciat omnem iniquitatem. Et cum jam operata fuit anima, justificat quod operatum est, quia non videt. Propter hoc qui iratus est, siquidem sit potens, triplicem habet potentiam in ira: unam quidem per potentiam & adjutorium ministrantium, secundam autem per divitias, persvadens & vincens in injustitia: tertiam naturalem habens corporis, & per seipsum operans malum. Si autem

a omissa sunt. b ἴδιον ποιεῖται. c ἀπὸ βοηθείας.
1 adde propriam.

παρὰ τῆς φύσεως. Βοηθεῖ γὰρ αὐτοῖς ὁ θυμὸς πάντοτε ἐν παρανομίᾳ. Τοῦτο τὸ πνεῦμα ἀεὶ μετὰ τοῦ ψεύδους ἐκ δεξιῶν τοῦ Σατανᾶ πορεύεται, ἵνα ἐν ὠμότητι καὶ ψεύδει γίνωνται αἱ πράξεις αὐτοῦ.

debilis sit qui irascitur, duplam habet potestatem 1 præ ea'', quæ est naturæ: adjuvat enim 2 semper iniquitatem hic Spiritus, ut semper cum mendacio fiant actus ejus. Quapropter intelligite potentiam iræ, quoniam vana est. In sermone enim exacerbat'', a dextris Satanæ ambulat, ut 3 in credulitate'' & mendacio fiant actus.

δ'. Οὐκοῦν συνίετε τὴν δύναμιν τοῦ θυμοῦ, ὅτι ματαία ἐστίν. Ἐν γὰρ λόγῳ a παροξύνει'' πρῶτον· εἶτα ἐν ἔργοις δυνατοῖ τὸν b ἐρεθιζόμενον'', καὶ ἐν ζημίαις c πικραῖς'' ταράσσει τὸ διαβούλιον αὐτοῦ· καὶ οὕτως διεγείρει ἐν θυμῷ μεγάλῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ὅτε οὖν λαλεῖ τις καθ' ὑμῶν, ὑμεῖς μὴ κινεῖσθε εἰς θυμόν. καὶ ἐάν τις ἐπαινῇ ὑμᾶς ὡς d ἀγαθοὺς'', μὴ ἐπαίρεσθε, μήτε μεταβάλλεσθε, μήτε

IV. Quapropter intelligite potentiam iræ, quoniam vana est. In sermone enim exacerbat primum: deinde in operibus fortificat stimulatum, & in jacturis amaris conturbat consilium ejus, & ita exsuscitat in ira magna animam ejus. Quando ergo loquitur aliquis adversum vos, ne moveamini in iram. 4 Si'' laudat vos ut bonos, ne elevemini, ne-

εἰς

a παροξύνεται. b ὀργιζόμενον. c μικραῖς. d ἁγίους.

1 Præter eam. 2 eis ira semper in iniquitate. Hic Spiritus semper cum mendacio. 3 *in crudelitate*, recte habet Codex 62. 4 & si quis.

εἰς τέρψιν, μήτε εἰς a ἀειδίαν″. Πρῶτον γὰρ τέρπει τὴν ἀκοὴν, καὶ οὕτως ὀξύνει τὸν νοῦν, νοῆσαι τὸ ἐρεθισθέν. καὶ τότε θυμωθεὶς νομίζει δικαίως ὀργίζεσθαι. Ἐὰν δὲ ζημία ἢ ἀπωλεία τινὶ b περιπέσῃ″, τέκνα, μὴ θροεῖσθε· ὅτι αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐπιθυμῆσαι ποιεῖ τοῦ ἀπολομένου, ἵνα θυμωθῇ διὰ τοῦ πόθου. c Ἐὰν δὲ ζημιωθῆτε ἑκουσίως, μὴ λυπεῖσθε, ἀπὸ γὰρ λύπης ἐγείρει θυμὸν μετὰ ψεύδους. Ἐστὶ δὲ διπρόσωπον κακὸν, θυμὸς μετὰ ψεύδους, καὶ συνερῶνται ἀλλήλοις, ἵνα ταράξωσι τὸ διαβούλιον. Ταρασσομένης δὲ τῆς ψυχῆς συνεχῶς, ἀφίσταται κύριος ἀπ' αὐτῆς, καὶ κυριεύει αὐτῆς ὁ Βελιάρ.

que transmutemini, neque in petulantiam, neque in rigorem vultus. Primum enim delectat auditum, 1 atque″ exacuit mentem, ut intelligat, quod improperatum est: & tunc iratus existimat juste irasci. Si in jacturam aut perditionem aliquam incideritis filii, ne tumultuemini 2 mihi″, quoniam hic Spiritus concupiscere facit, quod perditum est, ut irascatur per desiderium. Si autem jacturam patiemini voluntarie, ne contristemini, 3 tristitia″ enim suscitat iram cum mendacio. Est autem malum, duplicem 4 habere″ faciem, ira cum mendacio, 5 colloquntur adinvicem, ut conturbent consilium. Turbata autem anima 6 per contumeliam″, recedit Dominus ab ipsa, & dominatur ei Beliar.

ε. Φυ-

a ἀηδίαν. b περιπέτητε. c desunt omnia usque ad finem hujus paragraphi.

1 & ita. 2 dele. 3 a tristitia. 4 Habens. 5 *adde* Et. 6 *continue*, 75. Sed Codex 62. male habet *continuo*, ita ut ad sequens membrum periodi referatur.

ε. Φυλάξατε οὖν τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου, τὸν νόμον αὐτοῦ τηρήσατε· ἀπόστητε δὲ ἀπὸ θυμοῦ, καὶ μισήσατε τὸ ψεῦδος, ἵνα κύριος κατοικήσῃ ἐν ὑμῖν*. Ἀλήθειαν λαλεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἐμπέσητε εἰς μῆνιν καὶ ταραχάς· ἀλλ' ἔσεσθε ἐν εἰρήνῃ, ἔχοντες τὸν θεὸν τῆς εἰρήνης, a καὶ οὐ μὴ κατισχύσῃ ὑμῶν πόλεμος. Ἀγαπᾶτε τὸν κύριον ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ ὑμῶν, καὶ ἀλλήλους ἐν ἀληθινῇ καρδίᾳ. Οἶδα γὰρ, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἀποστήσεσθε τοῦ κυρίου, καὶ προσοχθιεῖτε τὸν Λευΐ, καὶ πρὸς Ἰούδαν ἀντιτάξεσθε· ἀλλ' οὐ δυνήσεσθε πρὸς αὐτούς. Ἄγγελος γὰρ κυρίου ὁδηγεῖ ἑκατέρους, ὅτι ἐν αὐτοῖς στή-

V. Custodite ergo filii mei mandata Domini, & legem ejus servate. 1 Fugite autem" & odite mendacium, ut Dominus habitet in vobis, & fugiat a vobis Beliar. Veritatem loquimini unusquisque ad proximum suum, ut non incidatis 2 voluntariè in" turbationem, sed eritis in pace, habentes Deum pacis, & non prævalebit adversum vos bellum. Diligite Dominum in omni vita vestra, & vosmet ad invicem in veraci corde. Novi enim, quoniam in ultimis diebus recedetis a Domino, & offendetis Levi, & Judæ resistetis, sed non superabitis eos. Angelus

σεται

* Hic in Oxon. & Cantab. Codice comma deesse videtur.

a Omnia in Oxon. Codice desunt usque ad ista sequentis paragraphi verba: καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσι σωτήρ.

1 Recedite autem ab ira. 2 *in voluptatem &*. Verum μῆνις iram inveteratam sive inimicitiam significat, non voluptatem, quæ neque huc quadrat; inimicitia autem textui bene congruit.

σεται Ἰσραήλ. Καὶ ὡς ἂν ἀποστῆτε ἀπὸ κυρίου, ἐν πάσῃ κακίᾳ πορεύεσθε, ποιοῦντες βδελύγματα ἐθνῶν, ἐκπορνεύοντες ἐν γυναιξὶν ἀνόμων, καὶ ἐν πάσῃ πονηρίᾳ ἐνεργούντων ἐν ὑμῖν τῶν πνευμάτων τῆς πλάνης. Ἀνέγνων γὰρ ἐν βίβλῳ Ἐνὼχ τοῦ δικαίου, ὅτι ὁ ἄρχων ὑμῶν ἐστιν ὁ Σατανᾶς, καὶ ὅτι πάντα τὰ πνεύματα, τὰ τῆς πορνείας καὶ τῆς ὑπερηφανείας, τῷ Λευὶ ὑπακούσονται, τοῦ παρεδρεύειν τοῖς υἱοῖς Λευὶ, τοῦ ποιεῖν αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν ἐνώπιον κυρίου. Καὶ υἱοί μου ἐγγίζοντές εἰσι τῷ Λευὶ, καὶ συνεξαμαρτάνοντες αὐτοῖς ἐν πᾶσι· καὶ υἱοὶ Ἰούδα ἔσονται ἐν πλεονεξίᾳ, ἁρπάζοντες τὰ ἀλλότρια, ὡς λέοντες. Διὰ τοῦτο ἀπαχθήσεσθε σὺν αὐτοῖς ἐν αἰχμαλωσίᾳ, κἀκεῖ ἀπολήψεσθε πάσας τὰς πληγὰς Αἰγύπτου, καὶ πάσας πονηρίας τῶν ἐθ-

enim Domini ducit utrosque, quoniam in ipsis stabit Israel. Et cum recedetis a Domino, in omni malitia ambulabitis, facientes abominationes gentium, * abeuntes" ad mulieres iniquorum, in omni malitia Spiritibus erroris operantibus in vobis. Legi enim in libro Enoch justi, quoniam princeps vester 1 est" Satanas, & quoniam omnis Spiritus fornicationis & superbiæ Levi, 2 sese applicabit" ad insidiandum filiis Levi, ut faciat eos peccare coram Domino. 3 Filii autem" appropinquabunt ad Levi, 4 spectantes eum" in omnibus: & filii Judæ erunt in avaritia, rapientes aliena, ut Leones. Propter hoc abducemini cum eis in captivitatem, & illic re-

νῶν,

* Interpres legit ἐκπορεύοντες. 1 erit. 75. 2 Obedient. 3 Et filii vestri 75. Sed Codex 62. filii mei. 4 & compeccantes eis.

νῶν. Καὶ οὕτως ἐπιστρέψαντες πρὸς κύριον, ἐλεηθήσεσθε, καὶ ἄξει ὑμᾶς εἰς τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ, βοῶν ὑμῖν εἰρήνην. Καὶ ἀνατελεῖ ὑμῖν ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα καὶ Λευὶ τὸ σωτήριον κυρίου· καὶ αὐτὸς ποιήσει πρὸς τὸν Βελιὰρ πόλεμον, καὶ τὴν ἐκδίκησιν τοῦ νίκους δώσει πέρασιν ἡμῶν. Καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν λάβῃ ἀπὸ τοῦ Βελιὰρ ψυχὰς ἁγίων, καὶ ἐπιστρέψει καρδίας ἀπειθεῖς πρὸς κύριον, καὶ δώσει τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν εἰρήνην αἰώνιον, καὶ ἀναπαύσονται ἐν Εδὲμ ἅγιοι, καὶ ἐπὶ τῆς νέας Ἱερουσαλὴμ εὐφρανθήσονται δίκαιοι, ἥτις ἔσται εἰς δόξασμα θεοῦ, ἕως τοῦ αἰῶνος. Καὶ οὐκ ἔτι ὑπομένει Ἱερουσαλὴμ 27) ἐρήμωσιν,

cipietis omnes plagas Ægypti, & omnes malitias gentium, & ita revertentes ad Dominum misericordiam consequemini, & ducet vos in sanctificationem suam, 1 clamans" vobis pacem. Et orietur vobis ex tribu Juda & Levi salutare Domini. 2 Ipse faciet adversus Beliar prælium, & ultionem victoriæ dabit 3 juvenibus nostris". Animas sanctorum captivas liberabit a Beliar, & convertet corda incredula 4 vestra" ad Dominum, & dabit invocantibus eum pacem æternam, & requiescent in 5 eodem" sancti, & in nova Hierusalem lætabuntur justi,

οὐδὲ

1 donans 75. 2 Et *adde*. 3 terminis vestris. 4 dele. 5 Eden 62.

27) Promisso, quod superius pag. 509. dedi, exsolvo me per sequentia Rabbinorum testimonia. Primum suppeditat Midrasch Vajikra, *i. e.* Commentarius super Levitici cap. XVII. vers. 3. ubi notatu digna R. Ammi allegantur verba, quæ Latine reddita ita sonant: *Dixit Deus, in seculo isto vos fuistis salvati per manus filiorum Ada; ex Ægypto per manus Mo-*

sis

ὐδὲ αἰχμαλωτίζεται Ἰσραὴλ, ὅτι κύριος ἔσαι ἐν μέσῳ αὐτῆς, τοῖς ἀν-

quæ erit in glorificationem Dei usq; in seculum. Non amplius sustinebit

θρώ-

sis & Aaronis; in diebus Sisseræ per manus Barak & Deboræ: a Madianitis per manus Samgar filii Anath, sicut dictum est (Jud. III. 31.) *Et salvabit etiam ipse Israel: sic quoque per manus judicum aliorum. Et quoniam fuerunt caro & sanguis, fuistis iterum servituti subjecti; sed in futuro egometipse redimam vos,* לעתיד לבא אני בעצמי גואל אתכם *& rursum non redigemini in servitutem, sicut dictum est* (Esaiæ XLV. 17.) *Israil salvatus erit in Domino salvatione æterna; non erubescetis, neque confundemini usque ad secula sempiterna.* Idem plane sonant verba R. Jochanan in Midras Tillim super Psalm XXXVI. v. 10. *Israel servi facti fuerunt in Ægypto & liberati sunt per Mosen & Aaron: rursum deducti fuerunt in servitutem in diebus Sisseræ, & redemit eos Barak & Debora, a Madianitis vero Gedeon; & sic per manus Samgar: sic quoque per manus cujuslibet Judicum: steterunt & redemerunt eos. Iterum facti sunt servi in Babylonia, rursumque redempti fuerunt per manus Ananiæ, Misael & Asariæ: & rursum ducti sunt in servitutem per manus Edom.* (i. e. per Romanos) *Dixerunt ergo Israel: Ecce lassati sumus subjugationibus & redemptionibus, non sumus ulterius quærentes, ut illucescat nobis caro & sanguis, sed Deus ipsemet* הבה״ בעצמו *sicut dictum est* (Psalm. CXVIII. v. 27.) Dominus Deus, & illuxit nobis; *& dicitur* (Esaiæ XLV. 17.) Israel salvatus erit in Domino salvatione æterna Hucusque R. Jochanan, qui duobus hisce Scripturæ locis addere potuisset tertium ex Esaiæ cap. XXXV. v. 4. *Deus ipse veniet, & salvabit vos.* Adque huc etiam pertinet paraphrasis verborum Jacobi Patriarchæ cap XLIX. Geneseos vers. 8. *Salutem tuam exspecto Domine*, in Targum Jonathan Ben Uziel ita sonans: *Dixit Jacob: quando vidit Gedeonem filium Joas, & Simsonem filium Manoi, qui futuri erant liberatores; Non*

libe-

θρώποις συναναστρεφόμενος, καὶ ἅγιος Ἰσραὴλ βασιλεύων ἐπ' αὐτοὺς ἐν ταπ-

Hierusalem desolationem, neque captivabitur Israel, qvoniam Do-

liberationem Gedeonis ego exspecto; neque liberationem Samsonis ego respicio, quia liberatio eorum liberatio temporalis fuit; sed ego salutem tuam exspecto & perspicio, Domino, quia liberatio tua liberatio seculorum. Similiter & Targum Hierosolymitanum verba ista Iacobi exposuit. Unde constat, hanc traditionem universe fere inter Iudæos receptam fuisse, ac proinde ea, quæ in Testamento Dan dicto loco leguntur, à Judæo scribi potuisse, licet Deitas Messiæ per manifestam consequentiam inde deduci queat. Neque obstat, quod Auctor noster dicat Dominum, æternæ redemptionis atque salutis auctorem, *in humilitate & paupertate super eos regnaturum.* Nam hoc expresse docet Zacharias cap. IX. v. 9. *Ecce Rex tuus veniet tibi justus & salvatus sive salvator*, (de qua differentia jam brevitatis ergo nihil dico) *pauper & equitans super asinam*; & Rabbini quoque ex hoc loco paupertatem Messiæ collegerunt, uti patet ex Bereschit Rabba R. Moseh Haddarschan super Gen. XLIX. v. 11. ubi hæc habentur verba: *Quando veniet Rex Messias ad Jerusalem ad salvandum Israel, ipse erit cingulans asinum suum, & equitabit super eum, & veniet ad Jerusalem, ducens se ipsum in paupertate, sicut scriptum est: Pauper & equitans super asinum.* Et mox quasi objectionem movet, ac sibi ipsi respondet sequentem in modum: *Nonne jam dictum erat de Messia* (Dan. VII. 13) *Ecce in nubibus cœli quasi filius hominis veniet?* (Respondet) *Si Israel meruerint, cum nubibus cœli venit; si non meruerint, pauper & equitans super asinum.* Quæ verba eo magis notanda sunt, quia docent, quare & quando Messias in paupertate, quando vero in gloria de cœlo venturus fuerit. In eodem Bereschit Rabba paulo ante super versum 10. ubi citatur dictum Esaiæ cap. XXVI. vers. 6. *Conculcabit eam pes, pedes pauperes*, additur: זה משיח *Iste est Rex Messias, de quo dicitur* (Zachar. IX. 9.) *Pauper & equitans*

ταπεινώσει καὶ ἐν πτωχείᾳ· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ βασιλεύσει ἐν ἀληθείᾳ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

minus erit in medio ejus, cum hominibus converſatus: & ſanctus Iſrael regnans ſuper ipſos in humilitate & paupertate. Et qui credit in eum, regnabit in veritate in cœlis.

ς'. Καὶ νῦν φοβήθητε τὸν κύριον, τέκνα μου, καὶ προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τοῦ Σατανᾶ καὶ τῶν πνευμάτων αὐτοῦ. Ἐγγίζετε δὲ τῷ θεῷ, καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῷ παραιτουμένῳ ὑμᾶς· ὅτι οὗτός ἐστι μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἐπὶ τῆς εἰρήνης Ἰσραήλ. Κατέναντι τῆς βασιλείας τοῦ ἐχθροῦ στήσεται· διὰ τοῦτο σπουδάζει ὁ ἐχθρὸς ὑποσκελίζειν πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸν κύριον. Οἶδε γὰρ, ὅτι ἐν ἡμέρᾳ * πιστεύσει Ἰσραὴλ, συντελεσθήσεται ἡ βασι-

VI. Et nunc timete Dominum, filii mei, 1 attendite vobis a Satana & Spiritus ejus. Appropinquate autem Deo & Angelo excuſanti vos, quoniam hic eſt mediator Dei & hominum ad pacem Iſrael. Contra regnum inimici ſtabit, quapropter 2 conabitur" inimicus ſubvertere omnes invocantes Dominum. Novit enim, quoniam in qua die 3 ceciderit" Iſrael, conſummabitur regnum

Tt λεία

equitans ſuper aſinum. Ita quoque R. Salomo Jarchi ad locum citatum Eſaiæ, explicaturus, quis ſit pes *pauperis*, ait: מלך המשיח *Regis Meſsiæ, de quo dictum eſt: Pauper & equitans ſuper aſinum.* Sed ad alia eſt properandum.

* adde ἡ.

1 *Adde* &. 2 ſtudet. 3 credet.

λεία τοῦ ἐχθροῦ. Αὐτὸς ὁ ἄγγελος τῆς εἰρήνης ἐνισχύσει τὸν Ισραηλ, μὴ ἐμπεσεῖν αὐτὸν εἰς τέλος κακῶν. Εσται δὲ ἐν καιρῷ ἀνομίας τοῦ Ισραὴλ ἀφιστάμενος ἀπ' αὐτῶν κύριος, μετελεύσεται ὅπισθε ποιοῦντα τὸ θέλημα αὐτοῦ (ὅτι οὐδενὶ τῶν ἀγγέλων ἔσται ὡς αὐτῷ.) Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἔσται ἐν παντὶ τόπῳ Ισραὴλ, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσι, Σωτήρ''. Διατηρήσατε οὖν ἑαυτοὺς, τέκνα μου, ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ ἀποῤῥίψατε τὸν θυμὸν καὶ πᾶν ψεῦδος, καὶ ἀγαπήσατε τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν μακροθυμίαν, καὶ ἃ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, μετάδοτε καὶ ὑμεῖς τοῖς τέκνοις ὑμῶν, ἵνα δέξηται ὑμᾶς ὁ πατὴρ τῶν ἐθνῶν· ἔσται γὰρ ἀληθὴς καὶ μακρόθυμος, πρᾶος καὶ ταπεινὸς, ἐκδιδάσκων διὰ τῶν ἔργων νόμον θεοῦ.

inimici. Ipſe Angelus pacis 1 fortificabit'' Iſrael, ne incidat in finem malorum. 2 In tempore illo recedet Iſrael ab iniquitate, & Dominus viſitabit facientes voluntatem ipſius''. Nomen vero ejus erit in omni loco Iſrael, & in gentibus, Salvator. Conſervate igitur voſmetipſos, filii mei, ab omni opere pernicioſo, & abjicite iram & omne mendacium, diligite veritatem & longanimitatem, & quæ audiviſtis a patre veſtro, tradite & vos filiis veſtris, ut recipiat vos pater gentium. Eſt enim verax & longanimis, manſuetus, humilis, & docens per opera legem Dei. Diſcedite 3 ab omni injuſtitia, & adhæreatis juſtitiæ legis

Απο-

1 confortabit. 75. 2 Erit autem, in tempore iniquitatis Iſrael, recedens ab eis Dominus tranſibit poſt facientem (*adde* voluntatem) ejus, quoniam nulli Angelorum erit ut ei. 3 *adde* ergo.

Απόστητε οὖν ἀπὸ πάσης ἀδικίας, καὶ κολλήθητε τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ a Καὶ θάψατέ με ἐγγὺς τῶν πατέρων μου.

Domini, & ſepelite me prope patres meos.

θ΄. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, κατεφίλησεν αὐτοὺς, καὶ ὕπνωσεν ὕπνον αἰώνιον. Καὶ ἔθαψαν αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. καὶ μετὰ ταῦτα ἀνήνεγκαν τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ σύνεγγυς Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ. Πλὴν ὡς ἐπροφήτευσεν αὐτοῖς Δὰν, ὅτι ἐπιλάθωνται b νόμου" Θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἀλλοτριωθήσονται γῆς κλήρου αὐτῶν, καὶ γένους Ἰσραὴλ καὶ πατριᾶς αὐτῶν, c οὕτως καὶ γέγονεν".

VII. Hæc dicens, oſculatus eſt eos, & dormivit ſomnum ſæcularem. Sepelierunt autem eum filii ejus, ac 1 reduxerunt oſſa ejus prope Abraham, Iſaac & Jacob. 2 Et" quemadmodum prophetavit eis Dan, quod legem Dei ſui 3 neglecturi eſſent" 4 aliquando", ac 5 ſeipſos abalienaturi" a terra hæreditatis ipſorum, 6 a genere & patria Iſrael", ita 7 factum eſt.

Νεφθαλεὶμ.

Αντίγραφον διαθήκης Νεφθαλεὶμ, ἃς διέθετο ἐν καιρῷ τέλους

Teſtamentum Nephtalim, de 8 Bonitate. VIII.

TRansſcriptum 9 Teſtamentum" Nephtalim de his, quæ

a καὶ ἔσαι τὸ γένος μου εἰς σωτηρίαν ἕως τοῦ αἰῶνος, addit Cod. Oxon. b deeſt. c Καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῶν, omiſſis οὕτως καὶ γέγονεν.

1 Poſthæc *add.* 2 verumtamen. 3 obliviſcentur. 4 *deeſt.* 5 alienabuntur. 6 & a genere Iſrael & patria ſua. 7 & *add.* 8 *Naturali* add. Cod. 62. 9 Teſtamenti.

τέλους αὐτοῦ, ἐν ἔτει ρλ· ζωῆς αὐτοῦ. Συνελθόντων τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ, a τετάρτῃ" τοῦ μηνὸς, ὑγιαίνοντος αὐτοῦ, ἐποίησε δεῖπνον αὐτοῖς καὶ κώθωνα. Καὶ μετὰ τοῦ ἐξυπνισθῆναι αὐτὸν τὸ πρωῒ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἀποθνήσκω· καὶ οὐκ ἐπίστευον αὐτῷ. Καὶ εὐλογῶν κύριον, ἐκραταίωσεν, ὅτι μετὰ τὸ δεῖπνον τὸ χθὲς ἀποθανεῖται. Ἤρξατο οὖν λέγειν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. Ἀκούσατε, τέκνα μου, υἱοὶ Νεφθαλείμ, ἀκούσατε λόγους πατρὸς ὑμῶν. Ἐγὼ ἐγεννήθην ἀπὸ Βάλλας· καὶ ὅτι ἐν πανουργίᾳ ἐποίησεν ἡ Ραχὴλ, καὶ ἔδωκεν ἀντ' αὐτῆς τὴν Βάλλαν τῷ Ιακὼβ, καὶ ἐπὶ τῶν μηρῶν Ραχὴλ ἔτεκέ με· διὰ τοῦτο

disposuit in tempore finis sui, in anno centesimo tricesimo * secundo" vitæ suæ. Convenientibus filiis suis septimo mense, quarta die mensis, ipso sano existente, jussit apparari cœnam & potum magnificum. Postquam autem excitatus est à somno mane, 1 & quoniam morti proximus erat, laudabat dominum, qui illum confirmabat, & incepit sic loqui filiis suis": Audite filii mei, filii Nephtalim, audite sermones patris vestri. Ego natus sum à Balla, & quoniam astute fecit Rachel, & dedit pro seipsa Ballam Ja-

ἐκλ-

a μία.

* hæc vox, licet in utroque MS. Codice extet, delenda est, si Græcum textum sequi velimus: vel in hoc addendum est β. quod tam in Oxoniensi, quam Cantabrigiensi codice deest. Sed parum refert, quomodòcunque legas. 1 dixit eis, quoniam morior, & non crediderunt ei. Et benedicens Dominum, confirmavit, quoniam post cœnam hesternam moritur. Incepit ergo dicere filiis suis.

ἐκλήθην Νεφθαλεὶμ 28). Καὶ ἠγάπησέ με Ῥαχὴλ, ὅτι ἐπὶ τῶν μηρῶν αὐτῆς ἐγεννήθην. Καὶ εἴδει ἁπαλὸν ὄντα κατεφίλει με, λέγουσα· ἴδοιμι ἀδελφόν σου ἐκ τῆς κοιλίας μου κατά σε. ὅθεν καὶ ὅμοιός μοι ἦν ἐν πᾶσιν Ἰωσὴφ, κατὰ τὰς a εὐχὰς" Ῥαχήλ. Ἡ δὲ μήτηρ μου ἐστὶ Βάλλα, θυγάτηρ b Ῥουθέου", ἀδελφοῦ c Δεβόῤῥας", τῆς τροφοῦ Ῥεβέκκας· ἥτις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐτέχθη, ἐν ᾗ καὶ Ῥαχήλ. Ὁ δὲ d Ῥουθένος" ἐκ τοῦ γένους Ἀβραὰμ, Χαλδαῖος, θεοσεβὴς, ἐλεύθερος καὶ εὐγενής. Καὶ αἰχμαλωτισθεὶς ἠγοράσθη ὑπὸ Λάβαν· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ Αἰνὰν τὴν παιδίσκην αὐτοῦ γυναῖκα· ἥτις ἔτεκε θυγατέρα, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὴν Ζελφὰν,

cob, & super femora Rachel peperit me, propter hoc vocatus sum Nephtalim. Et dilexit me Rachel, quoniam super femora sua natus sum, 1 ipsa" tenerum existentem osculata est me, dicens: videam fratrem tuum ex ventre 2 tuo" secundum te. Unde similis mihi erat in omnibus Joseph secundum petitiones Rachel. Mater autem mea 3 Balla, filia Rothæi, fratris Deboræ, 4 nutricis" Rebeccæ, quæ Balla in una die nata est, in qua & Rachel. Rothæus 5 enim" de genere Abraham erat, Chaldæus, Deum venerans, liber & nobilis: sed cum esset captivus, emptus est a

Tt 3 ἐπ'

28) Peculiarem rationem nominis *Naphtalim* assignat Auctor noster, diversam ab ea, quæ a Mose Genes. XXX. 8 traditur, ac proinde haud approbandam. Genuinum autem sensum hujus nominis, & verborum Mosis de eo, dabunt Commentatores in citatum locum Geneseos.

a εὐλογίας. b Ῥουβαίου. c Δεββώρας. d Ῥουβαῖος.

1 Specie. 2 meo. 3 *adde* est. 4 *male priores edit.* meretricis. 5 vero.

ἐπ' ὀνόματι τῆς κώμης, ἐν ᾗ a ᾐχμαλωτεύθη". Καὶ ἑξῆς ἔτεκε τὴν Βάλλαν, b λέγων· καινόσπουδός μου ἡ θυγάτηρ· εὐθὺς γὰρ τεχθεῖσα ἔσπευδε θηλάζειν".

β. Καὶ ἐπεὶ ἦ κοῦφος ἤμην τοῖς ποσὶν, ὡς ἔλαφος, ἔταξέ με ὁ πατήρ μου Ἰακὼβ εἰς πᾶσαν c ἀποστολὴν καὶ" ἀγγελίαν. καίγε ὡς ἔλαφόν με εὐλόγησε. Καθὼς γὰρ ὁ κεραμεὺς οἶδε τὸ σκεῦος, πόσον χωρεῖ, καὶ πρὸς αὐτὸν φέρει τὸν πηλὸν οὕτως καὶ ὁ κύριος πρὸς ὁμοίωσιν τοῦ πνεύματος ποιεῖ τὸ σῶμα, καὶ πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἐντίθησι, καὶ οὐκ ἔστι d λοιπὸν" ἓν ἐκ τοῦ ἑνὸς e τρίτον τριχός· σταθμῷ γὰρ καὶ μέτρῳ καὶ κανόνι πᾶσα κτίσις ὑψίστου. Καὶ καθάπερ οἶ-

Laban, & dedit ei 1 Evam" ancillam ſuam in uxorem, quæ peperit filiam, & vocavit eam 2 Zelipham", cognomine caſtelli, in quo 3 captus erat". Deinde peperit Ballam, dicens: noviter feſtinans filia mea, confeſtim enim nata feſtinavit lac ſugere.

II. Et quia pedibus levis eram, ut cervus, ordinavit me pater meus Jacob in omnem miſſionem & annunciationem, & ut cervum me benedixit. Quemadmodum enim figulus novit vas, quantum capit, & ad ipſum fert lutum, ita & Dominus ad ſimilitudinem ſpiritus facit corpus, 4 ad potentiam corporis ſpiritum imponit, & non eſt jam una tertia ex uno capillo; pondere enim & menſura & regula.

δεν

a ᾐχμαλωτίσθη. b deſunt. c omiſſa. d ἐλλεῖπον.
e omnia omiſſa usque ad ἢ τῶν ὁμοίων.

1 Bnam. 2 Zelpham. 3 captivus erat. 4 add. &, 62.

δεν ὁ κεραμεὺς ἑνὸς ἑκάστου τὴν χρῆσιν, ὡς ἱκάνει. οὕτως καὶ ὁ κύριος οἶδε τὸ σῶμα, ἕως τίνος διαρκέσει ἐν ἀγαθῷ, καὶ πότε ἄρχεται ἐν κακῷ. Ὅτι οὐκ ἔστι πᾶν πλάσμα καὶ πᾶσα ἔννοια, ἣν οὐκ ἔγνω κύριος· πάντα γὰρ ἄνθρωπον ἔκτισε κατ᾽ εἰκόνα ἑαυτοῦ. Ὡς ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, οὕτω καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. καὶ ὡς ὁ νοῦς αὐτοῦ, οὕτω καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ· καὶ ὡς ἡ προαίρεσις αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἡ πρᾶξις αὐτοῦ· ὡς ἡ καρδία αὐτοῦ, οὕτω καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς ὁ ὀφθαλμὸς αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ ὕπνος αὐτοῦ· ὡς ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ, ἢ ἐν νόμῳ κυρίου, ἢ εν νόμῳ Βελιάρ. Καὶ ὡς κεχώρισται ἀναμέσον φωτὸς καὶ σκότους, ὁράσεως καὶ ἀκοῆς· οὕτω κεχώρισται ἀναμέσον ἀνδρὸς καὶ ἀνδρὸς, καὶ ἀναμέσον γυναικὸς καὶ γυναικὸς, καὶ οὐκ ἔστι εἰ-

omnis creatura altissimi (*consistit.*) Et sicut novit figulus uniuscujusque usum, quibus rebus sufficere queat, ita & Dominus novit corpus, usquequo sufficiat in bono, & quando incipit in malo. Quoniam non est ulla creatura, nec * ullus intellectus, quem" non cognovit Dominus: omnem enim hominem creavit ad imaginem suam. Sicut 1 &" fortitudo ejus, ita & opus ejus, 2 & sicut 3 prælectio" ejus, ita & actus ejus, sicut cor ejus ita & os ejus: sicut oculus ejus, ita & somnus ejus: sicut anima ejus, ita & sermo ejus, vel in lege Domini, vel in lege Beliar. Et sicut divisum est intermedium lucis & tenebræ, visus & auditus, ita divisum est inter medium viri 4 & inter medium mulie-

 πεῖν,

* Ulla cogitatio, quam. 1 *Dele.* 2 *adde*: & sicut mens ejus, & ita opus ejus; 3 prælectio 62. 4 *add.* & viri.

πεῖν, ὅτι ἐν τῷ ἑνὶ τοῖς προσώποις, ἢ τῶν a ὁμοίων". b Πάντα γὰρ ἐν τάξει ἐποίησεν ὁ Θεὸς καλὰ· τὰς πέντε αἰσθήσεις τῇ κεφαλῇ, καὶ τὸν τράχηλον c συνάπτει" τῇ κεφαλῇ, d καὶ τρίχας πρὸς δόξαν"· εἶτα καρδίαν εἰς φρόνησιν, κοιλίαν εἰς e διάκρισιν στομάχου, κάλαμον" πρὸς *ὑγείαν", ἧπαρ πρὸς θυμὸν, χολὴν πρὸς πικρίαν, εἰς γέλωτα σπλῆνα, νεφροὺς εἰς πανουργίαν, ψύας εἰς δύναμιν, πλευρὰς εἰς θήκην, ὀσφὺν εἰς ἰσχὺν, καὶ τὰ ἑξῆς". Οὕτως οὖν, τέκνα μου, f ἐν τάξει ἔστε" εἰς g ἀγαθὰ" ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ μηδὲν ἄτακτον ποιεῖτε ἐν καταφρονήσει, μηδὲ ἔξω καιροῦ αὐτοῦ. Οὐ

ris 1. Neque est dicendum, quod 2 ulla in re faciei vel similium quid præstet". Omnia enim in ordine fecit Deus bona. Quinque sensus in capite, & collum copulavit capiti, & capillos ad gloriam, deinde cor ad prudentiam, ventrem ad 3 excretionem" stomachi, calamum ad sanitatem, epar ad iram, fel ad amaritudinem, ad risum splenem, renes ad astutiam, lumbos ad virtutem, costas ad positionem, 4 spermam" ad fortitudinem, & quæ deinceps. Ita filii mei, in ordine sitis 5 bono" in timore Dei, neque quicquam inordinatum

δύναται

* Hic Græcus textus est corruptus, & unum alterumve verbum deest. b Hæc omnia usque ad καὶ τὰ ἑξῆς. in Oxoniensi Codice transposita sunt, & sequuntur post μηδὲ ἔξω καιροῦ αὐτοῦ. c συνάψας. d καὶ προσθεὶς αὐτῇ καὶ τρίχας εἰς εὐπρέπειαν καὶ δόξαν. e διάκρισιν, στομάχου κάλαμον. * l. ὑδρείαν. f ἔστω πάντα τὰ ἔργα ὑμῶν. g ἀγαθὸν.

1 ἀνδρὸς & mulieris. 2 in una facie erunt illis similium. 3 discretionem 4 spinam. 5 In bono.

δύναται οὖν, a ὅτι" ἐὰν εἴπῃς τῷ ὀφθαλμῷ, ἀκοῦσαι· οὕτως οὐδὲ ἐν σκότει b ποιεῖν ἔργα φωτός.

γ΄. Μὴ οὖν σπουδάζετε ἐν πλεονεξίᾳ διαφθεῖραι τὰς πράξεις ὑμῶν, ἢ ἐν λόγοις κενοῖς ἀπατᾷν τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὅτι σιωπῶντες ἐν καθαρότητι καρδίας δυνήσεσθε τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ κρατεῖν, καὶ ἀπορρίπτειν τὸ θέλημα τοῦ διαβόλου. Ἥλιος καὶ σελήνη καὶ ἀστέρες οὐκ ἀλλοιοῦσι τάξιν αὐτῶν· οὕτως καὶ ὑμεῖς μὴ ἀλλοιώσητε νόμον θεοῦ ἐν ἀταξίᾳ πράξεων ὑμῶν. Ἔθνη πλανηθέντα καὶ ἀφέντα κύριον ἠλλοίωσαν τάξιν αὐτῶν, καὶ ἐπηκολούθησαν λίθοις καὶ ξύλοις, ἐξακολουθήσαντες πνεύμασι πλάνης. Ὑμεῖς μὴ οὕτως, τέκνα μου, γνόντες ἐν στερεώματι, ἐν γῇ, καὶ θαλάσσῃ, καὶ πᾶσι

facite ex contemptu, neque extra tempus suum. Quoniam si dicas oculo, audire, non potest. 1 Itaque" neque in tenebris 2 poteris" facere opera lucis.

III. Non igitur festinate in avaritia corrumpere actus vestros, vel in sermonibus vanis seducere animas vestras, quoniam tacentes in munditia cordis poteritis voluntatem Dei tenere, & abjicere voluntatem diaboli. Sol & Luna & Stellæ non mutant ordinem suum: ita & vos non mutetis legem Dei in inordinatione actuum vestrorum. Gentes errantes, & derelinquentes Dominum, mutaverunt ordinem suum, & sequuti sunt lapides & ligna, sequentes Spiritus erroris. Vos autem non sic 3 filii, unum Deum

a deest. b δυνήσεσθε add.

1 ita. 2 poteritis 62. 3 filii mei, cognoscentes.

τοῖς δημιουργήμασι, κύριον τὸν ποιήσαντα τὰ πάντα ἵνα μὴ γένηθε ὡς Σόδομα, a ἥτις ἐνήλλαξε τάξιν φύσεως αὐτῆς. Ὁμοίως δὲ" καὶ οἱ 29) Ἐγρήγορες b ἐνήλλαξαν τάξιν φύσεως αὐτῶν", οὓς κατηράσατο κύριος ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, c δι' αὐτοὺς ἀπὸ κατοικησίας καὶ καρπῶν τάξας τὴν γῆν ἀοίκητον".

vestrum cognoscite", in firmamento, in terra, & in mari, & in omnibus creaturis Dominum, qui fecit hæc omnia, ut non efficiamini sicut Sodoma, quæ mutavit ordinem naturæ suæ. Similiter autem & vigiles immutaverunt ordinem naturæ ipsorum, 1 & quos" maledixit Dominus in diluvio, propter ipsos ab habitatione & fructibus ordinans terram inhabitabilem.

δ. ταῦτα

a desunt. b omissa. c desunt.

1 quos &.

29) Jam supra horum mentionem fecit Auctor in Testamento Ruben § 5. per eos intelligens Angelos: de quibus quæ utroque loco dixit, ex libro I. Enochi & ista quidem parte desumpsit, quam supra ex Syncello descripsi. Cum vero ibi promiserim, plures, qui hanc pseudo-Enochi sententiam de Angelorum cum mulieribus commercio amplexi sunt, Auctores hoc loco indicare, accipe clarissima nomina Judæorum, Philonis Lib. de Gigantibus, & Josephi Lib I. Antiq. Jud. cap. 4. nec non Christianorum, Justini Martyris Apol. I. (uti vulgo dicitur) p.44. A. & Apol. II. (quæ revera fuit prima) p.55. D. Athenagoræ in Legatione pro Christianis p. 27. & seq. Clementis Alex. Lib. III. Stromat. p. 450. D. & Lib. V. p. 550. B. Tertulliani Lib. de Idololatria cap. 9. de Habitu muliebri cap. 2. de Cultu fœminarum cap. 10. de Velandis virginibus cap 7. Lib. V. adversus Marcionem cap. 18. Cypriani Lib de Disciplina & habitu virginum §. 54, &c.

δ΄. Ταῦτα λέγω, τέκνα μου, ὅτι ἔγνων ἐν γραφῇ a ἁγίᾳ" Ἐνὼχ, ὅτι καίγε ὑμεῖς ἀποστήσεσθε ἀπὸ κυρίου, πορευόμενοι κατὰ πᾶσαν πονηρίαν ἐθνῶν καὶ ποιήσετε κατὰ πᾶσαν ἀνομίαν Σοδόμων. Καὶ ἐπάξει ὑμῖν κύριος αἰχμαλωσίαν, καὶ δουλεύσετε ἐκεῖ τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν, καὶ πάσῃ κακώσει καὶ θλίψει b συγκαλυφθήσεσθε", ἕως ἀναλώσῃ κύριος πάντας ὑμᾶς. Καὶ μετὰ τὸ ὀλιγωθῆναι ὑμᾶς καὶ σμικρυνθῆναι, ἐπιστρέψετε καὶ ἐπιγνώσεσθε κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν· καὶ ἐπιστρέψει ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν ὑμῶν, κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος. c καὶ ἔσται, ὅτ' ἂν ἥξουσιν ἐν γῇ πατρῴῃ αὐτῶν, πάλιν ἐπιλάθωνται κύριον, καὶ ἀσεβήσουσι, καὶ διασπείρει αὐτοὺς κύριος ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς, ἄχρι τοῦ ἐλθεῖν τὸ σπλάγχνον κυρίου,

IV. Hæc dico, filii mei, quoniam legi in ſcriptura 1 ſancta" Enoch, quod & vos recedetis a Domino, ambulantes ſecundum 2 iniquitatem Sodomorum. Et inducet Dominus vobis captivitatem, & ſervietis illic inimicis veſtris, & omni pœna & tribulatione 3 comprehendimini", usquequo conſumat DEUS omnes vos. Et poſtquam pauci effecti fueritis & minorati, revertemini & cognoſcetis Dominum Deum veſtrum, & convertet vos in terram veſtram, ſecundum multam miſericordiam ſuam. Et erit, cum venerint in terram patrum ſuorum, rurſus obliviſcentur Domini, & impie agent, & diſperget eos Dominus ſuper faciem univerſæ

a deeſt. b ἀναστραφήσεσθε. c omiſſa omnia.

1 deeſt in 75. 2 *add.* omnem malitiam gentium, & facietis ſecundum omnem. 3 Comprehendimini.

κυρίου, ἄνθρωπος ποιῶν δικαιοσύνην, καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς πάντας τοὺς μακρὰν, καὶ τοὺς ἐγγύς".

terræ, usquequo venerit misericordia Domini, homo 1 faciens misericordiam & justitiam" in omnes, qui longe sunt, & qui prope sunt.

ε. Ἐν γὰρ ἔτει τεσσαρακοστῷ ζωῆς μου, εἶδον a ἐν ὄρεσιν b ἐλαίου" κατὰ ἀνατολὰς Ἱερουσαλὴμ, ὅτι ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἔστησαν. Καὶ ἰδοὺ Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ τοῦ πατρός μου λέγει ἡμῖν· προσδραμόντες κρατήσατε ἕκαστος κατὰ δύναμιν· καὶ τοῦ πιάσαντος ἔσται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Καὶ πάντες ὁμοῦ ἐπεδράμομεν· καὶ Λευὶ ἐκράτησε τὸν ἥλιον. Ἰούδας φθάσας ἐπίασε τὴν σελήνην· καὶ ὑψώθησαν ἀμφότεροι σὺν αὐτοῖς. Καὶ ὄντος τοῦ Λευὶ ὡς ἡλίου, νεανίας τις ἐπιδίδωσιν αὐτῷ βαΐα φοινίκων ιβ. καὶ Ἰούδας ἦν λαμπρὸς, ὡς ἡ σελήνη,

V. In anno enim quadragesimo vitæ meæ, vidi in montibus olei versus orientem Hierusalem, quoniam Sol & Luna steterunt; & ecce Isaac pater patris mei dicit nobis: Accurrentes tenete unusquisque secundum virtutem suam, 2 potest enim apprehendi" Sol & Luna. Et omnes simul accurrebamus, & Levi tenuit Solem, & Judas 3 accingens" apprehendit Lunam, & exaltati sunt ambo cum eis. Et cum esset Levi, sicut Sol, juvenis quidam tradidit ei ramos palmarum duodecim; & Judas

καὶ

a add. ἐν ὀνείρῳ, ὅτι. b ἐλαιῶν.

1 faciens justitiam, & faciens misericordiam. 2 & apprehendentis erit. 3 attingens 62.

καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν ἦσαν ιβ΄. ἀκτῖνες. Καὶ προσδραμόντες ἀλλήλοις ὁ Λευὶ καὶ ὁ Ἰούδας, ἐκράτησαν ἑαυτούς. Καὶ ἰδοὺ ταῦρος ἐπὶ τῆς γῆς, ἔχων δύο κέρατα μεγάλα, καὶ πτέρυγας ἀετοῦ ἐπὶ τοῦ νώτου αὐτοῦ, καὶ θέλοντες αὐτὸν πιάσαι, οὐκ ἠδυνήθημεν. Φθάσας δὲ Ἰωσὴφ ἔλαβεν αὐτὸν, καὶ συνῆλθεν αὐτῷ εἰς ὕψος. καὶ εἶδον, (ὅτι ἤμην παρὼν ἐκεῖ) καὶ ἰδοὺ γραφὴ ἁγία ὤφθη ἡμῖν, λέγουσα· Ἀσσύριοι, Μῆδοι, Πέρσαι, a Ἐλιμαῖοι", b Γελακαῖοι", Χαλδαῖοι, Σύροι, κληρονομήσουσιν αἰχμαλωσίᾳ τὰ ιβ΄. σκῆπτρα * τοῦ Ἰσραήλ.

ς΄. Πάλιν μετὰ μῆνας ἑπτὰ εἶδον τὸν πατέρα ἡμῶν Ἰακὼβ, ἑστηκότα ἐν τῇ θαλάσσῃ c Ἰαμνὲ", καὶ ἡμεῖς οἱ υἱοὶ αὐτοῦ σὺν αὐτῷ· καὶ ἰδοὺ πλοῖον ἤρχετο ἀρμενίζον, μεστὸν ταρίχων,

erat ſplendens ut Luna, & ſub pedibus ejus erant duodecim radii. Et accurrentes ad invicem Judas & Levi, tenuerunt ſeipſos. Et ecce taurus in terra, habens 1 cornua magna, & alas aquilæ in dorſo ejus, & volentes apprehendere eum, non potuimus. Præveniens enim Joſeph cepit eum, & adſcendit cum ipſo in excelſum. Et vidi, (quoniam eram illic alicubi,) & ecce ſcriptura ſancta apparuit nobis, dicens: Aſſyrii, Medi 2, Elimæi, 3 Gelathæi", Chaldæi, Syri, hæreditabunt in captivitate 4 ſceptrum" Iſrael.

VI. Et rurſus poſt menſes ſeptem vidi patrem noſtrum Jacob, ſtantem in mari Jamme, & nos filii ejus cum eo. Et ecce navis venit, velificans, plena ſiccis carnibus,

ἐκτὸς

a Deeſt. b Χελκαῖοι. c Ἰαμνίας.

1 *Add.* duo. 2 Perſæ *adde.* 3 Gelachæi 62. 4 XII. ſceptra 62.

ἐκτὸς ναυτῶν καὶ κυβερνήτου· ἐπεγέγραπτο δὲ τὸ πλοῖον, πλοῖον Ιακώβ. καὶ λέγει ἡμῖν ὁ πατήρ. Εμβῶμεν εἰς τὸ πλοῖον ἡμῶν. Ως δὲ εἰσήλθομεν, γίνεται χειμὼν σφοδρὸς, καὶ λαίλαψ ἀνέμου μεγάλου, καὶ a ἐφεπτᾶται" ὁ πατὴρ ἀφ' ἡμῶν, ὁ κρατῶν τοὺς αὐχένας· καὶ ἡμεῖς χειμαζόμενοι ἐπὶ τὸ πέλαγος ἐφερόμεθα. καὶ ἐπληρώθη τὸ πλοῖον ὑδάτων, ἐν τρικυμίαις περιρρησσόμενον, ὥστε καὶ συντρίβεσθαι αὐτό. Καὶ Ιωσὴφ ἐπὶ ἀκατίου φεύγει· χωριζόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ἐπὶ σανίδων δέκα. Λευὶ δὲ καὶ Ιούδας ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό. Διεσπάρημεν οὖν πάντες, ἕως εἰς τὰ πέρατα· ὁ δὲ Λευὶ περιβαλλόμενος σάκκον, περὶ πάντων ἡμῶν ἐδέετο τοῦ κυρίου· Ως δὲ ἐπαύσατο ὁ χειμὼν, τὸ σκάφος ἔφθασεν ἐπὶ τὴν γῆν, ὡς ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν Ιακὼβ

sine nautis & gubernatore: inscribebatur autem navis Jacob. Et dixit nobis pater noster: adscendamus in navem nostram. Ut autem intravimus, facta est tempestas vehemens, & turbo venti magni, & avolat pater noster à nobis, tenens gubernacula. Et nos tempestate quassati in pelagus ferebamur; & impleta est navis * aquis tempestatis, undique" quassata 1 & contrita": Joseph autem 2 e" cymba fugit. Dividimur 3 & nos in tabulis decem. Levi autem & Judas erant 4 nobiscum". Dispergimur ergo omnes usque in terminos. Levi autem indutus sacco, pro omnibus nobis precabatur Dominum. Ut autem quievit tempestas, scapha attigit terram,

a lege ἀφίπταται; sed in Cod. Ox. est ἀφίσαται.
* aquis, procellis undique. 1 ita ut contrita esset. 2 in 3 autem *add.* 4 insimul.

Ἰακὼβ ὁ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁμοθυμαδὸν ἠγαλλιώμεθα.

velut in pace. Et ecce venit pater noſter Jacob, & unanimiter exultavimus.

ζʹ. Τὰ δύο ἐνύπνια εἶπον τῷ πατρί μου, καὶ εἶπέ μοι· Δεῖ αὐτὰ πληρωθῆναι κατὰ καιροὺς αὐτῶν, πολλὰ τοῦ Ἰσραὴλ ὑπομείναντος. Τότε λέγει ὁ πατήρ μου· πιστεύω, ὅτι ζῇ Ἰωσήφ· ὁρῶ γὰρ πάντοτε, ὅτι ὁ κύριος συγκαταριθμεῖ αὐτὸν μεθ' ὑμῶν. Καὶ κλαίων ἔλεγε· ζῇς τέκνον μου Ἰωσὴφ, καὶ οὐ βλέπω σε, καὶ οὐχ ὁρᾷς Ἰακὼβ τὸν γεννήσαντά σε καὶ ἐποίησε καὶ ἡμᾶς δακρύσαι ἐν τοῖς λόγοις τούτοις. Καὶ ἐκαιόμην τοῖς σπλάγχνοις ἀναγγεῖλαι, ὅτι πέπραται. ἀλλ' ἐφοβούμην τοὺς ἀδελφούς μου.

VII. Hæc duo ſomnia dicebam patri meo, & dixit mihi: Oportet hæc impleri ſecundum tempus ipſorum, multa Iſrael ſuſtinente. Tunc dixit mihi pater meus: Credo, quoniam 1 venit Joſeph. Video enim ſemper, quoniam Dominus connumerat eum vobiſcum. Et flens dixit: vivis Joſeph fili mi, & non te video, & tu non vides Jacob, qui genuit te. Fecit autem & nos lachrymari in his ſermonibus ſuis. Et accendebar in viſceribus, ut palam facerem, quod venditus eſſet, ſed timui fratres meos.

ηʹ. Ἰδοὺ τέκνα μου, ὑπέδειξα ὑμῖν καιροὺς ἐσχάτους, ὅτι πάντα γενήσεται ἐν Ἰσραήλ. Καὶ ὑμεῖς οὖν ἐντείλασθε τοῖς τέκνοις ὑμῶν,

VIII. Ecce filii mei, oſtendi vobis tempora extrema, quoniam omnia fient in Iſrael. Et vos igitur mandate filiis

ἵνα

1 Vivit.

ἵνα ἑνῶνται τῷ Λευὶ καὶ τῷ Ἰούδα· διὰ γὰρ τοῦ Ἰούδα ἀνατελεῖ σωτηρία τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἐν αὐτῷ εὐλογηθήσεται Ἰακώβ. Διὰ γὰρ τοῦ σκήπτρου αὐτοῦ ὀφθήσεται θεὸς, κατοικῶν ἐν ἀνθρώποις ἐπὶ τῆς γῆς, σῶσαι τὸ γένος Ἰσραὴλ· καὶ ἐπισυνάξει δικαίους ἐκ τῶν ἐθνῶν. Ἐὰν γὰρ ἐργάζησθε τὸ καλὸν, τέκνα μου, εὐλογήσουσιν ὑμᾶς καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ ἄγγελοι· καὶ ὁ θεὸς δοξασθήσεται ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' ὑμῶν, καὶ ὁ διάβολος φεύξεται ἀφ' ὑμῶν, καὶ τὰ θηρία φοβηθήσονται ὑμᾶς, καὶ οἱ ἄγγελοι ἀνθέξονται ὑμῶν· Ὡς ἄν τις τέκνον ἐκθρέψη καλῶς, μνείαν ἔχει ἀγαθὴν, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ καλοῦ ἔργου μνήμη παρὰ θεοῦ ἀγαθή. Τὸν δὲ μὴ [a] ποιοῦντα τὸ καλὸν, καταράσονται καὶ οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ θεὸς ἀδοξήσει ἐν τοῖς

vestris, ut [1] juvantur Levi & Judæ. Per Judam enim orietur salus Israel, & in ipso benedicetur Jacob. Per sceptrum enim ejus apparebit Deus, habitans inter homines in terra, ut salvet [3] Deus" genus Israel: & congregabit justos ex gentibus. Si operemini bonum, filii mei, benedicent vos homines & Angeli, & Deus glorificabitur per vos in gentibus, & Diabolus fugiet a vobis, bestiæ timebunt vos, & Angeli suscipient vos. Sicut enim si quis filium nutriat bene, & perpetuo gratus & memor esse studet": ita & in bono opere memoria est apud Deum bona. Qui vero non fecerit bonum, huic [2] maledicent" homines & Angeli, & Deus contumelia

ἔθνεσι

a ὄντα.

1 uniantur. 2 dele. 3 Memoriam habet bonam. 4 maledicunt.

ἔθνεσι δι' αὐτοῦ, καὶ ὁ διάβολος οἰκειοῦται a αὐτὸν ὡς ἴδιον σκεῦος", καὶ πᾶν θηρίον κατακυριεύσει αὐτοῦ, καὶ ὁ κύριος μισήσει αὐτόν. Καὶ γὰρ αἱ ἐντολαὶ τοῦ νόμου διπλαῖ εἰσι, καὶ εἰ μὴ γένωνται ἐν τάξει αὐτῶν, ἁμαρτίαν παρέχουσιν, b οὕτως ἐστὶ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐντολῶν" ἀλλὰ καὶ μετὰ τέχνης πληροῦνται. Καιρὸς γὰρ συνουσίας γυναικὸς c αὐτοῦ", καὶ καιρὸς ἐγκρατείας εἰς προσευχὴν αὐτοῦ. Γίνεσθε οὖν σοφοὶ ἐν θεῷ καὶ φρόνιμοι, εἰδότες τάξιν ἐντολῶν αὐτοῦ, καὶ θεσμοὺς παντὸς πράγματος, ὅπως ἀγαπήσῃ ὑμᾶς ὁ κύριος.

afficietur per ipſum in gentibus, & Diabolus poſſidebit hunc tanquam proprium vas 1 & inſtrumentum" & omnis beſtia dominabitur ei, & Dominus odio habebit eum. Nam mandata legis duplicia ſunt, * & 2 opere" implentur. Tempus enim eſt coeundi cum uxore ſua, & tempus continendi ab ea ad orationem ſuam. 3 Duo mandata ſunt, quæ, niſi fiant in ordine ſuo, peccatum tribuunt. Ita eſt 4 in reliquis mandatis. Efficiamini ergo ſapientes in Deo & prudentes, ſcientes ordinem mandatorum ejus, & leges omnis rei, ut Deus diligat vos.

θ΄. Καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἐντειλάμενος αὐτοῖς, παρεκάλεσεν, ἵνα μετακομίσωσι τὰ ὀστᾶ d εἰς Χεβρὼν, καὶ θάψωσιν αὐτὸν

IX. Et multa talia mandans eis, precatus eſt, ut transferant oſſa ejus in Hebron, & ſepeliant eum juxta patres

Uu μετὰ

a αὐτῷ, ὡς ἰδίῳ σκεύει. b deſunt. c deeſt. d αὐτοῦ add. in Oxon.

1 deſunt. * *Hic ordo Latini textus a Græco parumper diſcrepat.* 2 cum arte. 3 Et duo. 4 & add.

μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. Καὶ φαγὼν, καὶ πιὼν ἐν ἱλαρότητι ψυχῆς, συνεκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανε. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, κατὰ πάντα, ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς Νεφθαλεὶμ ὁ πατὴρ αὐτῶν.

Γάδ.

ΑΝτίγραφον διαθήκης Γὰδ, ἃ ἐλάλησε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ἐν ἔτει ρκε τῆς ζωῆς αὐτοῦ. a Ἕβδομος" υἱὸς ἐγενόμην τῷ Ἰακὼβ, καὶ ἤμην ἀνδρεῖος ἐπὶ τῶν ποιμνίων. Ἐγὼ ἐφύλαττον ἐν νυκτὶ τὸ ποιμνίον, καὶ ὅταν ἤρχετο ὁ λύκος, ἢ λέων, b ἢ πάρδαλις, ἢ ἄρκτος" ἐπὶ τὴν ποίμνην, κατεδίωκον αὐτὸν, καὶ πιάζων τὸν πόδα

ipsius. Et comedens & bibens in hilaritate animæ, velavit faciem suam, & mortuus est. Et fecerunt filii sui secundum omnia, quæcunque mandavit eis Nephtalim pater eorum.

Testamentum Gad, de Odio. IX.

TRansscriptum 1 Testamentum" Gad, quæcunque locutus est ipse filiis suis in anno centesimo 2 septimo" vitæ suæ, dicens: septimus filius natus sum Jacob, & eram fortis in gregibus 3 pascendis". Ego custodivi in nocte gregem, 4 quando venit Leo, vel Lupus, vel pardus, vel ursus, * vel omnis bestia", super

αὐτοῦ

a ἔννατος, habet Codex Oxon. sed male, ut ex Genes. XXX. constat. b desunt.

1 testamenti. 2 *Vicesimo septimo*, extat in utroque Codice Latino. Sed uterque Græcus habet ρκε, adeoque in alterutro est vitium. Difficile autem est dicere, in quo, ac parum refert. 3 deest. 4 & *add.* * his vocibus in Græco tam Oxon. quam Cantabrig. nihil respondet, ideoque videntur in Latinum textum irrepsisse: aut in Græco Codice, quo Robertus usus est, adscriptæ fuisse.

αὐτῦ τῇ χειρί μου, καὶ γυρεύων ἐσκότουν, καὶ ἀκοντίζων αὐτὸν ἐπὶ δύο σταδίους, οὕτως ἀνῄρουν. Ο οὖν Ιωσὴφ ἐποίμαινε μεθ' ἡμῶν ὡς ἡμερῶν λ'. καὶ τρυφερὸς ὢν, a ἐμαλακίσθη ἀπὸ τοῦ καύματος. καὶ ὑπέστρεψεν εἰς Χεβρὼν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἠγάπα αὐτόν. Καὶ εἶπεν Ιωσὴφ τῷ πατρὶ ἡμῶν, ὅτι οἱ υἱοὶ Ζελφᾶς καὶ Βαλλᾶς θύουσι τὰ καλὰ, καὶ κατεσθίουσιν αὐτά γε παρὰ γνώμην Ιούδα καὶ Ρουβὴμ. Εἶδε γὰρ, ὅτι ἀρνὸν ἐξελόμην ἐκ τοῦ στόματος τῆς ἄρκτου, κακείνην ἐθανάτωσα, καὶ τὸν ἀρνὸν ἔθυσα (περὶ οὗ ἐλυπούμην, ὅτι οὐκ ἠδύνατο ζῆν)

gregem, persequebar eam, & apprehendens pedem ejus manu mea, & girans obtenebrabam, & projiciebam eam ultra duo stadia, & ita interficiebam. Joseph ergo pascebat gregem nobiscum circiter dies triginta. Qui cum tener esset, incidit in morbum propter nimium æstum, & reversus est in Hebron ad patrem suum, & reclinavit eum juxta se, quoniam diligebat eum. Et dixit Joseph patri nostro, quod filii 1 Ballæ & Zelphæ dilapidarent bona'', & devorarent ipsa inсiis Juda & Ruben. Sciebat enim, quoniam agnum eruebam ex ore 2 ursi,

a ἐκαυματίσθη ὑπὸ τοῦ καύσωνος, habet Oxoniensis Codex. Cui licet quoad priorem vocem præferendus videatur Cantabrigiensis, in quo est ἐμαλακίσθη, quoad posteriorem tamen ipse mihi magis placet. Καύσων quippe significat formalem morbum, febrim scilicet ardentem, in quam Josephus incidisse dicitur.

1 Zelphæ & Ballæ occidunt bona, 62. 2 ursæ, & illam interfeci.

ζῆν) καὶ ἐφάγομεν αὐτόν· καὶ εἶπε τῷ πατρὶ ἡμῶν 30). Καὶ ἐνεκότουν τῷ Ἰωσὴφ περὶ τοῦ λόγου τούτου, ἕως ἡμέρας διαπράσεως αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον. Καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ μίσους ἦν ἐν ἐμοί. καὶ οὐκ ἤθελον, οὔτε δι' ὀφθαλμῶν, οὔτε δι' ἀκοῆς ἰδεῖν τὸν Ἰωσήφ. Καὶ κατὰ πρόσωπον ἡμῶν ἤλεγξεν ἡμᾶς, ὅτι ἄνευ Ἰούδα ἐσθίομεν τὰ θρέμματα· καὶ πάντα, ὅσα ἔλεγε τῷ πατρὶ, ἐπείθετο αὐτῷ.

quem interfeci" & agnum occidi, de quo contriſtabar, quoniam non potuit vivere, & comedebamus ipſum: & dixit patri noſtro. Verum [1] fratres moleſte ferebant" iſtud verbum Joſeph in usque diem venditionis ejus in Ægyptum. Et Spiritus odii erat in me, & nolui [2] Joſeph neque audire, neq; videre. Ipſe vero aperte redarguit" nos, quoniam ſine Juda comedimus. [3] Denique" omnia quæcunque dixit patri, perſuaſit ei.

β. Ὁμολογῶ νῦν τὴν ἁμαρτίαν μου, τέκνα, ὅτι πλα-

II. Confitebor [4] autem" nunc peccatum [5],

30) Declarat Auctor his verbis, qua de re Joſephus fratres apud patrem accuſaverit: accuſaſſe enim expreſſe ait Scriptura Geneſ. XXXVII. 2. ſed capita accuſationis non deſignat. Unde variæ Rabbinorum conjecturæ. Contrarius eſt noſtro Auctori R. Salomo, dum non filios Balæ & Zelphæ, ſed Leæ, a Joſepho accuſatos fingit, & quidem ob devoratum *membrum de vivo animante*; quod erat contra legem Dei Noæ datam Gen. IX. 4. Sed nolo hiſce incertis immorari.

1 *moleſti eramus*, in prima perſona habet Codex 62. 2 Neque per oculos, neque per auditum videre Joſeph. Et in faciem noſtram redarguit. 3 Oves, &c. 4 deeſt. 5 meum *add.*

πλειςάκις ἤθελον ἀνελεῖν αὐτὸν, ὅτι ἕως ψυχῆς ἐμίσουν αὐτὸν, a καὶ ὅλως οὐκ ἦν ἐν ἐμοὶ ἤπατα ἐλέους εἰς αὐτόν". Καί γε διὰ τὰ ἐνύπνια προσεθέμην μῖσος, καὶ ἤθελον αὐτὸν ἐκλείψαι ἐκ γῆς ζώντων, b ὃν τρόπον ἐκλείχει ὁ μόσχος τὰ χλωρὰ ἀπὸ τῆς γῆς". Διὸ ἐγὼ καὶ c Ιούδας" πεπράκαμεν αὐτὸν τοῖς Ισμαηλίταις λ' 31) χρυσίων, καὶ τὰ δέκα ἀποκρύψαντες, τὰ κ' ἐδείξαμεν τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν. Καὶ οὕτως τῇ πλεονεξίᾳ ἐπληροφορήθην τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ. Καὶ ὁ θεὸς τῶν πατέρων μου ἐῤῥύσατο αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν μου, ἵνα μὴ ποιήσω ἀνόμημα ἐν Ισραήλ.

filii, quoniam sæpe volui occidere eum: Nam ex animo odio habui eum, & omnino non erant in me viscera misericordiæ erga ipsum. Et propter somnia ipsius concepi tantum odium, & volui ipsum devorare e terra viventium, quemadmodum devorat vitulus herbas a terra. Propter quod ego & Judas vendidimus eum Ismaelitis triginta aureis: de quibus decem furtim subtraximus, viginti autem ostendimus fratribus nostris. Et ita avaritia 1 adductus sum, ut interfectum vellem". Deus autem patrum 2 nostrorum" eripuit eum de manibus meis, ut non facerem iniquitatem in Israel.

Uu 3 γ'. Καὶ

a Desunt. b omissa sunt. c Συμεὼν perperam habet Cod. Ox.

1 certificatus sum de interfectione ejus, i. e. *animum in cædem ejus obfirmaveram.* 2 meorum.

31) *Aureos* dicit Auctor ex versione Græca τῶν ό. *triginta* numerat cum Latino vulgato interprete, juxta quasdam editiones; in utroque autem discedit a Hebræo textu, qui habet *viginti argenteos*, Genes. XXXVII. 28.

γ'. Καὶ νῦν ἀκούσατε λόγους ἀληθείας, τοῦ ποιεῖν δικαιοσύνην καὶ πάντα νόμον ὑψίστου· καὶ μὴ πλανᾶσθε τῷ πνεύματι τοῦ μίσους, ὅτι κακόν ἐστι ἐπὶ πάσαις πράξεσιν ἀνθρώπων. Πᾶν ὃ ἐὰν ποιῇ ὁ μισῶν, βδελύσσεται. ἐὰν ποιεῖ νόμον κυρίου, οὐκ ἐπαινεῖ τοῦτον· ἐὰν φοβῆται κύριον, καὶ θέλῃ δίκαια, τοῦτον οὐκ ἀγαπᾷ· τὴν ἀλήθειαν ψέγει, τῷ κατορθοῦντι φθονεῖ, καταλαλιὰν ἀσπάζεται, ὑπερηφανίαν ἀγαπᾷ, a ὅτι τὸ μῖσος ἐτύφλωσε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καθὼς κἀγὼ ἔβλεπον ἐν τῷ Ἰωσήφ''.

III. Et nunc audite, * filii mei'', sermones veracitatis, ut faciatis justitiam & omnem legem Altissimi, & non erretis Spiritu odii, quoniam malus est in omnibus actibus hominum. Omne quodcunque fecerit 1 homo, odit & abominatur''. Si faciat legem Domini, non laudat eum. Si timeat Dominum & sectetur justa, hunc non diligit, veritatem vituperat, dirigenti prospere res suas, huic invidet, obtrectationem amplectitur, arrogantiam amat. 2 Et quoniam odium excœcavit animam ejus, 3 facit proximo suo, sicut & ego Joseph''.

δ'. Φυλάξασθε οὖν, τέκνα μου, ἀπὸ τοῦ μίσους, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν κύριον ἀνομίαν ποιεῖ. Οὐ γὰρ θέλει

IV. Custodimini igitur, filii mei, ab odio, quoniam in ipsum Dominum iniquitatem fa-

ἀκούειν

a omissa.

* desunt in Græco τέκνα μου.

1 qui odit, abominatur, i. e. abominabile habetur.

2 Deest.

3 sicut & ego respiciebam in Joseph.

ἀκούειν λόγων ἐντολῶν αὐτοῦ περὶ ἀγάπης τοῦ πλησίον, καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτάνει. Ἐὰν γὰρ a πταίσῃ" ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, εὐθὺς θέλει ἀναγγεῖλαι πᾶσι, καὶ σπεύδει, ἵνα κριθῇ περὶ αὐτοῦ, καὶ κολασθεὶς ἀποθάνῃ. Ἐὰν δὲ δοῦλος ᾖ, συμβάλλει αὐτὸν πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ θλίψει ἐπιχαίρει b κατ' αὐτοῦ, εἴπως θανατώσει αὐτόν". c Τὸ γὰρ μῖσος" συνεργεῖ τῷ φόνῳ, καὶ κατὰ τῶν εὐπραγούντων τῇ προκοπῇ, ἀκούων ἢ ὁρῶν, πάντοτε ἀσθενεῖ. Ὥσπερ γὰρ ἡ ἀγάπη καὶ τοὺς νεκροὺς θέλει ζωοποιῆσαι, καὶ τοὺς ἐν ἀποφάσει θανάτου θέλει ἀνακαλέσασθαι· οὕτως τὸ μῖσος τοὺς ζῶντας θέλει ἀποκτεῖναι, καὶ τοὺς ἐν ὀλίγῳ ἁμαρτήσαντας οὐ θέλει ζῆν. Τὸ γὰρ πνεῦμα τοῦ μίσους διὰ τῆς ὀλιγοψυχίας συνεργεῖ

cit. Non enim vult audire verba mandatorum ejus de dilectione proximi, & in Deum peccat. Si enim delinquat frater, ſtatim vult annunciare omnibus, & feſtinat, ut judicetur pro hoc delicto, & punitus moriatur. Si autem fuerit ſervus, accuſat eum apud Dominum ſuum, 1 & omnes perſequendi vias excogitat" adverſus eum, ſi quo modo mortificet eum, odium enim operatur cum invidia, & adverſus bene operantes, profectum audiens & videns, ſemper 2 contriſtatur". Quemadmodum enim dilectio etiam mortuos 3 amat & cupit vivere", & illos, qui ſunt in ſententia mortis, 4 ſi fieri queat, a morte" revocare vel-

a πέσῃ. b αὐτῷ, εἴπως θανατωθῇ. c ὁ γὰρ φθόνος.

1 & in omni tribulatione tentat. 2 infirmatur. 3 vult vivificare. 4 deſunt.

τῷ Σαλανᾶ ἐν πᾶσιν εἰς θάνατον τῶν ἀνθρώπων· τὸ δὲ πνεῦμα τῆς ἀγάπης ἐν μακροθυμίᾳ συνεργεῖ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ εἰς σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων.

let, ita odium viventes 1 conatur delere", & eos, qui paululum quiddam peccaverint, indignos vita judicat. Spiritus enim odii 2 animi perversitate" cooperatur Satanæ in omnibus 3 usque ad" mortem hominum. Spiritus 4 enim" dilectionis in longanimitate cooperatur legi Dei in salutem hominum.

έ. Κακὸν οὖν τὸ μῖσος, ὅτι ἐνδελεχεῖ συνεχῶς τῷ ψεύδει, λαλοῦν κατὰ τῆς ἀληθείας, καὶ τὰ μικρὰ μεγάλα ποιεῖ, a τὸ σκότος φῶς προσέχει", τὸ γλυκὺ πικρὸν λέγει, καὶ συκοφαντίαν ἐκδιδάσκει, καὶ πόλεμον, καὶ ὕβριν, b καὶ πᾶσαν πλεονεξίαν κακῶν, καὶ ἰοῦ διαβολικοῦ τὴν καρδίαν πληροῖ". Ταῦτα ἐκ πείρας λέγω ὑμῖν, ὅπως c φεύξηθε τὸ μῖσος", καὶ κολληθῆτε τῇ ἀγάπῃ τοῦ κυρίου. Η δικαιοσύνη ἐκβάλλει

V. Malum est odium, quoniam permanet 5 cum mendacio, continue loquens" adversus veritatem, & parva magna facit, tenebris * lucem obfuscat, dulce amarum dicit, & calumniam edocet, & bellum, injuriam & omnem abundantiam malorum, denique veneno diabolico cor implet. Hæc edoctus experientia dico vobis, filii mei, ut fugiatis odium, & adhæreatis dilectioni

τὸ

a Desunt. b omissa sunt. c ἐξώσηλε τὸ μῖσος τοῦ διαβόλου.

1 vult occidere. 2 per pusillanimitatem. 3 in. 4 vero 5 continue cum mendacio, loquens. * Velut lumini attendit.

τὸ μῖσ☉, ἡ ταπείνωσις ἀναιρεῖ τὸ μῖσ☉. Ο γδ᾽ δίκαι☉ καὶ ταπεινὸς αἰδεῖται ποιῆσαι ἄδικον, ἐκ ὑπὸ ἄλλε καταγινωσκόμεν☉, ἀλλὰ ὑπὸ τ ἰδίας καρδίας, ὅτι κύρι☉ a ἐπισκέπει" τὸ διαβέλιον αὐτε ἐ καταλαλεῖ ἀνδρὸς b, ἐπειδὴ ὁ φόβ☉ τε θεε νικᾷ τὸ μῖσ☉. Φοβέμεν☉ γδ᾽ μὴ προσκρέσαι κυρίω, ἐ θέλει τὸ c καθ᾽ ὅλον" ἐδὲ ἕως ἐννοιῶν, ἀδικῆσαι ἄνθρωπον. Ταῦτα ἐγὼ ἔχατον ἔγνων μετὰ τὸ μετανοῆσαί με περὶ Ιωσήφ. Η γδ᾽ κατὰ θεὸν ἀληθὴς μετάνοια ἀναιρεῖ τὴν d ἀπείθειαν", ἢ φυγαδέυει τὸ σκότ☉, ἢ φωτίζει τὲς ὀφθαλμὲς, καὶ γνῶσιν παρέχει τῇ ψυχῇ, ἢ ὁδηγεῖ τὸ διαβέλιων πρὸς σωτηρίαν. Οὐκ ἔμαθεν ἀπὸ ἀνθρώπων, οἶδε διὰ τ με-

Domini. Juſtitia ejicit odium, humilitas occidit odium. Juſtus enim & humilis erubeſcit facere 1 injuſte", non ab alio reprehenſus, ſed a proprio corde, quoniam Deus * protegit" conſilium ejus. Non detrahit viro, quia timor Altisſimi vincit odium. Timens enim non offendit Dominum, non vult omnino, neque cogitatione, injuſta facere adverſus hominem. Hæc ego ultimo cognovi, poſteaquam pœnitui de Joſeph. Quæ enim ſecundum Deum eſt vera pœnitentia, 2 ea mortificat hominem ad obedientiam". fugat tenebras, & illuminat oculos, & cognitionem tribuit animæ, & ducit conſilium ad ſalutem. Et quæ non 3 dicit" ab

a ἐπισκοπεῖ rectius. b ὁσίε add. c καθόλε. d ἄγνοιαν.

1 Injuſtum. * *inſpicit* juxta Oxon. 2 occidit inobedientiam 3 didicit.

τανοίας a. Επήγαγε γάρ μοι ὁ Θεὸς νόσον ἥπατος, καὶ εἰ μὴ εὐχαὶ τοῦ πατρός μου Ιακὼβ b, ὀλίγου διεφώνησεν c ἀπ' ἐμοῦ". Δι' ὧν γὰρ ἄνθρωπος παρανομεῖ, δι' ἐκείνων καὶ κολάζεται. Επεὶ οὖν ἀνέκειτο τὰ ἥπατά μου ἀνηλεῶς κατὰ τοῦ Ιωσὴφ, τῷ ἥπατι πάσχων ἀνηλεῶς ἐκρινέμην ἐπὶ μῆνας ἕνδεκα, d καθ' ὅσον χρόνον ἐνεῖχον τῷ Ιωσὴφ, ἕως ἵνα πραθῇ".

hominibus, novit per pœnitentiam. Induxit enim mihi 1 ægritudinem epatis, & nisi fuissent orationes patris mei Jacob, 2 profecto statim spiritus desiisset esse in me". Per quæ enim homo peccat, per illa & punitur. Quia igitur disposita erant epata mea impropitiabiliter adversus Joseph, in epata 3 passus sum impropitiabiliter. Judicium pertuli per menses undecim, 4 ut par esset tempus pœnæ cum tempore, quo urgebam venditionem Joseph".

ϛ'. Καὶ νῦν, τέκνα μου, ἀγαπήσατε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξάρατε τὸ μῖσος ἀπὸ τῶν καρδιῶν

VI. Et nunc, filii mei, diligite unusquisque fratrem 5 vestrum" & auferte odium a cordi-

a τὰς ἐπιστρέφοντας δέχεσθαι, addit Codex Oxon. Quæ alium prorsus sensum faciunt, quasi hæc verba ad Deum essent referenda; sed præfero lectionem Cantabrigiensem. b ἔφθασαν add. in Cod. Oxon. c τὸ πνεῦμα μου. d desunt.

1 Deus *add.* 2 paulo minus dissonuisset a me spiritus meus. 3 Patiens impropitiabiliter, judicium. 4 secundum quantum tempus intendebat (*intendebam*) Joseph, usquequo venderetur. 5 suum.

καρδιῶν ὑμῶν, ἀγαπῶντες ἀλλήλους ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ καὶ διανοίᾳ ψυχῆς. Ἐγὼ γὰρ κατὰ πρόσωπον τοῦ πατρὸς ἡμῶν εἰρηνικὰ ἐλάλουν τῷ Ἰωσήφ 32) καὶ ἐξελθόντος μου, τὸ πνεῦμα τοῦ μίσους ἐσκότιζέ μου τὸν νοῦν, καὶ ἐτάρασσέ μου τὴν ψυχὴν, τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν. a Ἀγαπᾶτε οὖν ἀλλήλους ἀπὸ καρδίας· καὶ ἐὰν ἁμαρτῃ τις εἰς σὲ, εἰπὲ αὐτῷ ἐν εἰρήνῃ, ἐξορίσας τὸν ἰὸν τοῦ μίσους, καὶ ἐν ψυχῇ σου μὴ κρατήσῃς δόλον· καὶ ἐὰν ὁμολογήσας μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ, ἐάν τε ἀρνεῖται, μὴ φιλονείκει αὐτῷ, μήποτε ὀμόσαντος αὐτοῦ, δισσῶς ἁμαρτήσῃς. Μὴ ἀκούσῃ ἐν μάχῃ ἀλλότριος μυστήριον

bus veſtris, diligentes invicem in opere, ſermone & cogitatione animæ. Ego enim coram facie patris noſtri pacifica loquebar ad Joſeph, & exeunte me, ſpiritus odii obtenebravit intellectum meum, & turbavit animam meam ad occidendum eum. Diligite igitur ad invicem ex corde, & ſi peccet in te aliquis, dic ei in pace, exterminans venenum odii, & in anima tua non teneas dolum. Et ſi confitens pœniteat, dimitte ei, & ſi negat, non contendas cum eo, ne quando jurante eo, dupliciter pecces. Non audiat alienus in contentione ſecretum ve-

a omiſſa omnia usque ad πειρασμὸν τῶν ἀνθρώπων.

32) Moſes Geneſ. XXXVII. v. 4. de fratribus Joſephi ait: *Oderant eum, nec poterant quicquam pacifice ad eum loqui.* Auctor vero Teſtamentorum hæc verba non univerſe intelligi voluit, ſed ad colloquia fratrum inter ſe reſtinxit, indeque Gadum coram patre Jacob pacifica cum Joſepho verba miſcuiſſe dixit.

ριον ὑμῶν· ἵνα μὴ μισήσας σε ἐχθράνῃ, καὶ μεγάλην ἁμαρτίαν ἐργάσηται κατά σου· ὅτι πολλάκις * δολοφονῆσαι" ἢ περιεργάζεταί σε ἐν κακῷ, λαβὼν ἀπό σου τὸν ἰόν. Ἐὰν οὖν ἀρνεῖται, καὶ αἰδεσθῇ ἐλεγχόμενος a ἡσυχασθῇ, μὴ ἐξάξῃς αὐτόν. Ὁ γὰρ ἀρνούμενος μετανοεῖ, τοῦ μηκέτι πλημμελῆσαι εἰς σὲ, ἀλλὰ καὶ τιμήσει σε, καὶ φοβηθήσεται, καὶ εἰρηνεύσει. Ἐὰν δὲ ἀναιδὴς ἐστὶ, καὶ ἐνίσταται τῇ κακίᾳ· καὶ οὕτως ἄφες αὐτῷ ἀπὸ καρδίας, καὶ δὸς τῷ θεῷ τὴν ἐκδίκησιν.

ζ΄. Ἐάν τις ὑπὲρ ὑμᾶς εὐοδοῦται, μὴ λυπεῖσθε· ἀλλὰ καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα τελείως εὐοδοῦται.

ſtrum, ne odiens te * immutetur" & magnum peccatum operetur adverſus te. Quoniam multoties dolo loquetur tecum, vel perſcrutabitur te in malo, accipiens a te venenum. Si ergo negat & erubeſcit, & redargutus quieſcit, non educas eum. Negans enim pœnitet, ut non amplius delinquat in te, ſed honorabit te, & timebit, & pacificus erit. Si vero inverecundus eſt, & inſtat malitiæ, I tunc dimitte ex corde Deo vindictam".

VII. Si quis plus quam vos proſperatur, ne contriſtemini, ſed orate pro ipſo, ut perfecte pro-

Ισως

* legendum puto δολοφονήσει, idque Latine reddendum *dolo occidet te.* Id quippe ſignificat verbum δολοφονεῖν, non autem *doloſe loqui*, ut Robertus transtulit, legens forte δολοφωνεῖν; quam tamen vocem in nullo Auctore legiſſe memini. Accedit, quod *cædes per dolum facta* antecedentibus magis congruat, quam *colloquium doloſum*: quippe grandis peccati mentio facta erat, quale eſt utique homicidium. a Hic inſerendum videtur καί.

* inimicus tuus fiat. I Et ita dimitte ei ex corde, & da Deo vindictam.

Ἴσως γὰρ ὑμῖν συμφέρει οὕτως· καὶ ἐὰν ἐπὶ πλεῖον ὑψοῦται, μὴ φθονεῖτε, μνημονεύοντες, ὅτι πᾶσα σὰρξ ἀποθανεῖται. Κυρίῳ δὲ ὕμνον προσφέρετε, τῷ παρέχοντι τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα πᾶσιν ἀνθρώποις. Ἐξέτασον κρίματα * κυρίῳ", καὶ οὕτως καταλείψει καὶ * ἡσυχάζει" τὸ διαβούλιόν σου. Ἐὰν δὲ καὶ ἐκ κακῶν τις πλουτίσῃ, ὡς Ἠσαῦ ὁ πατράδελφός μου, μὴ ζηλώσητε· ὅρον γὰρ κυρίου ἐκδέξασθε· Ἢ γὰρ ἀφαιρεῖται αὐτὰ ἐν κακοῖς, ἢ μετανοοῦσιν ἀφίησιν, ἢ ἀμετανοήτῳ τηρεῖ εἰς αἰῶνα τὴν κόλασιν. Ὁ γὰρ πένης καὶ ἄφθονος ἐπὶ πᾶσι κυρίῳ εὐχαριστῶν, αὐτὸς παρὰ

ſperetur. Forte enim vobis expedit ita: & ſi plus exaltatus fuerit, ne invideatis, recordantes, quoniam omnis caro morietur. Domino autem hymnum 1 afferte", tribuenti bona & utilia omnibus hominibus. Scrutare judicia Domini, & ita dimittet * & quieſcet conſilium tuum. Si vero 2 quis ditatus fuerit, ſicut Eſau frater patris mei, nolite æmulari: terminum enim Domini ſuſcipietis. Vel enim aufert 3 hoc" in malis, vel pœnitentibus dimittit, vel impœnitenti ſervat in 4 æternam" punitionem. Nam pauper 5 abundans" in omnibus Do-

πᾶσι

* forte κυρίου. * forte ἡσυχάσει.

1 *offerte*, habet Cod. 62. & 75. Sed hic pro *hymno* vitioſe *præmium* ſonat. * *add.* te. 2 & *add.* 3 hæc. 4 *Seculum* habent Codices MSS. ſed ſi vox *æternus* retineatur, *æternum* non *æternam* eſt legendum. 5 *& qui eſt abundans* 62. Atqui vox ἄφθονος habet quidem hanc ſignificationem; verum tamen propria ejus notio hic magis locum habet, eaque reddenda potius videtur *Invidia carens*, qualis Character pauperi optime convenit.

πᾶσι πᾶσι πλεῖον, ὅτι οὐκ ἔχει τὸν πονηρὸν παρασπασμὸν τῶν ἀνθρώπων". Ἐξάρατε οὖν τὸ μῖσος ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, καὶ ἀγαπήσατε ἀλλήλους ἐν εὐθύτητι τῆς καρδίας.

mino gratias agit; & ipſe apud omnes citatur, quoniam non habet perniciosam * deprecationem" hominum. Auferte igitur odium ab animabus veſtris, & diligite invicem in rectitudine cordis.

η. Εἴπατε δὲ καὶ ὑμεῖς ταῦτα τοῖς τέκνοις ὑμῶν, ὅπως τιμήσωσιν Ἰούδαν καὶ Λευΐ· ὅτι ἐξ αὐτῶν ἀνατελεῖ ὑμῖν κύριος, σωτὴρ τῷ Ἰσραήλ. Ἔγνων γὰρ, ὅτι ἀπὸ a τέλει" ἀποστήσονται τὰ τέκνα ὑμῶν ἀπ' b αὐτῶν", καὶ ἐν πάσῃ πονηρίᾳ, καὶ κακώσει, καὶ διαφθορᾷ ἔσονται ἐνώπιον κυρίου. Καὶ ὀλίγον ἡσυχάσας πάλιν εἶπεν αὐτοῖς· τέκνα μου, ὑπακούσατε τοῦ πατρὸς ὑμῶν, καὶ θάψατέ με σύνεγγυς τῶν πατέρων μου. Καὶ ἐξάρας τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ. Καὶ μετὰ πέντε ἔτη ἀνήγαγον αὐτὸν

VIII. Dicite autem & vos 1 filiis veſtris, ut honorent Judam & Levi, quoniam ex eis oriri faciet Dominus Salvatorem Iſraeli. Cognovi enim, quoniam in fine recedent filii veſtri ab eis, & in omni pernicie & malignitate & corruptione erunt coram Domino. Et paululum requieſcens, rurſus dixit eis: filiis mei, audite patrem veſtrum, & ſepelite me prope patres meos. Et elevans pedes ſuos, dormivit in pace. Et poſt quinque annos reduxerunt eum, 2 &

a τούτου habet Oxon. b αὐτοῦ.

1 Hæc *add.* 2 deſunt 75.

αὐτὸν εἰς Χεβρὼν a μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ".

Ἀσήρ.

ΑΝτίγραφον διαθήκης Ἀσὴρ, ἃ ἐλάλησε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐν ρκʹ ἔτει τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἔτι ὑγιαίνων, εἶπε πρὸς αὐτούς· Ἀκούσατε, τέκνα Ἀσὴρ, τοῦ πατρὸς ὑμῶν, καὶ πᾶν τὸ εὐθὲς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὑποδείξω ὑμῖν. Δύο ὁδοὺς ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, δύο διαβούλια, καὶ δύο πράξεις, καὶ δύο τόπους, καὶ δύο τέλη. Διὰ τοῦτο πάντα δύο εἰσὶν, b ἓν κατέναντι τοῦ ἑνός". Ὁδοὶ δύο, καλοῦ καὶ κακοῦ, ἐν οἷς εἰσι τὰ δύο διαβούλια ἐν στέρνοις ἡμῶν, διακρίνοντα αὐτάς. Ἐὰν οὖν ἡ ψυχὴ

θέλῃ

posuerunt eum" in Hebron cum patribus suis.

Testamentum Aser, de duabus faciebus malitiæ & 1 virtutis". X.

TRansscriptum 2 Testamentum" Aser, quæ locutus est filiis suis centesimo vicesimo * anno vitæ suæ. adhuc sanus existens, dixit ad eos: Audite filii Aser patrem vestrum, & omne rectum coram DEO ostendam vobis. Duas vias dedit Dominus filiis hominum, duo consilia & duos actus, duo loca & duos fines. Ideoque omnia duo sunt, unum contra 3 &" viæ duæ boni & mali: 4 sunt etiam duo" consilia in pectoribus nostris, 5 quæ nos ad honesta-

a καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐκεῖ, omissis ultimis. b desunt.

1 *Nequitiæ* 62. nam Codex 75. caret inscriptionibus sive titulis istis, ut jam supra monui. 2 testamenti. * addenda vox *sexto*, si Græcum Codicem tam Oxon. quam Cantab. sequi velimus. 3 *unum*, sequenti puncto, quoniam nova posthæc incipit periodus. 4 in quibus sunt duo. 5 dijudicantia eas.

θέλῃ ἐν καλῷ, πᾶσα πρᾶξις αὐτῆς ἐστιν ἐν δικαιοσύνῃ, κἂν ἁμάρτῃ, εὐθὺς μετανοεῖ. Δίκαια γὰρ λογιζόμενος, καὶ ἀποῤῥίπτων τὴν πονηρίαν ἀνατρέπει εὐθὺς τὸ κακὸν, καὶ ἐκριζοῖ τὴν ἁμαρτίαν. Ἐὰν δὲ ἐν πονηρῷ κλίνει τὸ a διαβούλιον, πᾶσα πρᾶξις αὐτῆς ἐστιν ἐν πονηρίᾳ, καὶ ἀπωθούμενος τὸ ἀγαθὸν προσλαμβάνει τὸ κακὸν, καὶ κυριευθεὶς ὑπὸ τοῦ Βελιὰρ, κἂν ἀγαθόν τι πράξῃ, ἐν πονηρίᾳ αὐτὸ μεταστρέφει. Ὅτε γὰρ ἐνάρξηται ὡς ἀγαθὸν ποιῶν, τὸ τέλος τῆς πράξεως αὐτοῦ εἰς a κακὸν ποιεῖν ἀνελαύνει". Ἐπειδὴ ὁ θησαυρὸς b διαβόλου" ἰοῦ πονηροῦ πεπλήρωται πνεύματος.

tem, vel ad turpitudinem impellunt". Si igitur 1 ad bonum ducitur homo", omnes actus ipsius circa justitiam versantur, & si quid deliquerit, tamen ilico pœnitet. Justa enim cogitans, & abjiciens malitiam, statim corrigit sua peccata, & 2 malitiam animi aufert". Si vero ad malum declinat consilium, omnis actus ejus est in malitia, & repellens bonum assumit malum, 3 constitutus sub 4 domino Beliar. Et si bonum operetur, 5 convertitur in malitiam hoc". Cum enim inceperit 6 boni aliquid facere, finem actionis ejus in malum opus perducit. Quia thesaurus diaboli veneno perniciosi spiritus impletus est.

β. Ἐστιν

a εἰς κακοποίησιν ἐλαύνει. b διαβουλίου.

1 anima velit in bono. 2 peccatum eradicat. 3 add. & 4 dominio. 5 in malitiam hoc convertit. 6 addens, i.e. quasi.

β΄. Ἔστιν οὖν ψυχὴ λέγουσα, φησὶ, τὸ καλὸν ὑπὲρ τοῦ κακοῦ, καὶ τὸ τέλος τοῦ πράγματος εἰς κακίαν ἄγει. a Ἔστιν ἄνθρωπος, ὅτι οὐκ οἰκτείρει λειτουργοῦντα αὐτῷ ἐν κακῷ· καίγε τοῦτο διπρόσωπον, ἀλλὰ τὸ ὅλον πονηρόν ἐστι. καὶ ἔστιν ἄνθρωπος ἀγαπῶν τὸν πονηρευόμενον, ὡσαύτως ἐστὶν ἐν πονηρίᾳ· ὅτι καὶ ἀποθανεῖν αἱρεῖται ἐν κακῷ δι᾽ αὐτόν. Καὶ περὶ τούτου φανερὸν, ὅτι διπρόσωπόν ἐστι. τὸ δὲ πᾶν, κακὴ πρᾶξις· καίγε ἀγάπη οὖσα πονηρία ἐστὶ, συγκρύπτουσα τὸ κακόν· ὥσπερ ἐστὶ τῷ ὀνόματι ὡς καλῷ, τὸ δὲ τέλος τῆς πράξεως ἔρχεται εἰς κακόν". Ἄλλος κλέπτει, ἀδικεῖ, ἁρπάζει, πλεονεκτεῖ, καὶ ἐλεεῖ τοὺς πτωχούς. διπρόσωπον μὲν καὶ τοῦτο, τὸ δὲ ὅλον πονηρόν ἐστιν. Ο

II. 1 Dicit igitur anima ipſius bonum ſupra malum eſſe", & finem rei in malitiam ducit. Eſt homo, qui non miſeretur miniſtrantis ei in malum, & hoc duplicem faciem habet, ſed totum perniciosum eſt. Eſt & homo diligens 2 malignitatem", ſimiliter eſt in malitia, quoniam & mori deſiderat in malo propter ipſum. Et de hoc manifeſtum, quoniam duplicis faciei eſt, totum vero malus actus eſt. Et amor exiſtens, malitia eſt, abſcondens malum, ſicut 3 nomine quaſi bono, finis vero actus venit in malum. Alius furatur, injuſte agit, rapit, avarus exiſtit, & 4 non" miſeretur pauperum. Duplicem quidem faciem 5 habet, & in hoc to-

a omnia omiſſa.

1 Eſt igitur anima dicens, ait bonum ſupra malum 62. i. e. *bonum malo præfert.* 2 Malignantem 62. 3 *Eſt* additum in 62. 4 merito deeſt in utroque Latino. 5 habet & hoc, totum vero.

πλεονεκτῶν τὸν πλησίον παροργίζει τὸν Θεὸν, καὶ τὸν ὕψιστον ἐπιορκεῖ, καὶ τὸν πτωχὸν ἐλεεῖ, a τὸν ἐντολέα τοῦ νόμου κυρίου ἀθετεῖ καὶ παροξύνει, καὶ τὸν πένητα ἀναπαύει", τὴν ψυχὴν σπιλοῖ, καὶ τὸ σῶμα λαμπρύνει, πολλοὺς ἀναιρεῖ, καὶ ὀλίγους ἐλεεῖ· καὶ τοῦτο διπρόσωπόν ἐστι. Ἄλλος μοιχεύει, πορνεύει, καὶ ἀπέχεται ἐδεσμάτων· καὶ νηστεύων κακοποιεῖ, καὶ τῇ δυναστείᾳ, b τῷ πλούτῳ", πολλοὺς παρασύρει, καὶ ἐκ τῆς ὑπερόγκου κακίας, ποιεῖ ἐντολάς. Καὶ τοῦτο διπρόσωπόν ἐστι, τὸ δὲ ὅλον κακόν ἐστι. Οἱ τοιοῦτοι * ὅσιοι‴ εἰσι δασύποδες 33), ὅτι

tum" perniciosum est. * Avarus existens erga" proximum, ad iracundiam provocat Deum, & altissimum 1 abnegat" & pauperis non" miseretur. Præceptorem legis* Dominum" spernit & acerbat, 3 nec pauperem requiescere sinit" animam inquinat, 4 ut corpus splendidum reddat, multos occidit & paucorum miseretur. 5 Hoc quidem duplicis faciei est. Alius adulteratur, & fornicatur, & abstinet a cibis, 6 jejunans malefacit, 7 potentia 8 divitiis multos misere vexat. 9 Ex mala conscien-

a desunt. b τοῦ πλούτου. * interpres legit ὡς σύες.

* Defraudans. 1 *Dejerat* 62. pro quo in 75. perperam scriptum est: *deserit*. * Domini. 2 deest. 3 & pauperem requiescere facit (i. e. *recreat.*) 4 &. 5 Et hoc. 6 & *add.* 7 & *add.* 8 & *add.* 9 & ex tumida malitia.

33) Hanc vocem Auctor a LXX. Interpretibus mutuatus est, qui eam Levit. XI. 6 & Deuteronom. XIV. 7. usurparunt; illic pro *cuniculo*, hic pro *lepore*: Utrumque autem animal *mundum* ex parte, ex parte *immundum* apud Judæos habebatur; *mundum* quatenus ruminabat quidem, sed *immundum* quatenus ungulam non findebat: uti contra sus ungulam quidem findit, sed non ruminat, & ipsa proinde immunda

ἐξ ἡμισείας εἰσὶ καθαροὶ, τὸ δὲ ἀληθὲς ἀκάθαρτοί εἰσι. Καὶ γὰρ Θεὸς ἐν ταῖς πλαξὶ τῶν οὐρανῶν εἶπεν οὕτως.

tia" facit mandata, & hoc duplicis faciei est, totum autem malum est. Tales ut sues sunt & lepores, quia ex medietate sunt mundi, revera 1 sunt immundi. 2.

γ'. Ὑμεῖς οὖν, τέκνα μου, μὴ γίνεσθε κατ' αὐτοὺς διπρόσωποι, ἀγαθότητος καὶ κακίας· ἀλλὰ τῇ ἀγαθότητι μόνῃ κολλήθητε, ὅτι ὁ Θεὸς ἀναπαύεται εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ ἄνθρωποι ποθοῦσιν αὐτήν· τὴν δὲ κακίαν a ἀποδράσατε", ἀναιροῦντες τὸν Διάβολον ἐν ταῖς ἀγαθαῖς ὑμῶν πράξεσιν, ὅτι οἱ διπρόσωποι οὐ Θεῷ, ἀλλὰ ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν δουλεύουσιν, ἵνα τῷ Βελιὰρ ἀρέσωσι, καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῶν ἀνθρώποις.

III. Vos igitur, filii mei, non efficiamini secundum ipsos, duplicem habentes faciem, bonitatis & malitiæ; sed bonitati soli adhærete, quoniam Deus requiescit in ipsa, & homines desiderant eam. Malitiam fugite, occidentes Diabolum in bonis vestris actibus, quoniam qui duplicis faciei sunt, non Deo, sed concupiscentiis suis serviunt, ut Beliar complaceant, & 3 his qui sunt ipsis similes".

da. Talibus itaque animantibus merito ab auctore nostro comparantur homines ἐξ ἡμισείας καθαροὶ, i. e. ex parte boni, & ex parte mali, in quibus *mixtura est virtutum & vitiorum*, uti Tacitus loquitur.

a Φεύγετε.

1 autem *add.* 62. 2 *adde*: Etenim Deus in tabulis cœlorum dixit ita. 3 similibus sibi hominibus.

δ΄. Οἱ γὰρ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι, καὶ μονοπρόσωποι, κἂν νομισθῶσι παρὰ τῶν διπροσώπων ἁμαρτάνειν, δίκαιοί εἰσι παρὰ τῷ θεῷ. Πολλοὶ γὰρ ἀναιροῦντες πονηροὺς, δύο ποιοῦσιν ἔργα, a κακὸν διὰ κακοῦ", ὅλον δὲ ἐστι καλόν· ὅτι τὸ κακὸν ἐκριζώσας ἀπόλωλεν. Ἐστι τις μισῶν τὸν ἐλεήμονα, καὶ b ἀδικῶν" τὸν μοιχὸν καὶ c λῃστεύοντα", καὶ αὐτό ἐστι διπρόσωπον· ἀλλὰ τὸ πᾶν ἔργον ἀγαθόν ἐστιν. ὅτι μιμεῖται κύριον, μὴ προσδεχόμενος τὸ δοκοῦν καλὸν μετὰ τοῦ ἀληθινοῦ κακοῦ. Ἕτερος οὐ θέλει ἀγαθὴν ἡμέραν ἰδεῖν μετὰ ἀσώτων, ἵνα μὴ χράνῃ τὸ d στόμα", καὶ μολύνῃ τὴν ψυχήν. καίγε τοῦτο διπρόσωπόν ἐστιν, ὅλον δὲ καλόν ἐστιν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι δόρκοις, καὶ ἐλάφοις ὅμοιοί εἰσιν· ὅτι ἐν ἤθει ἀγρίῳ δοκοῦσιν

IV. 1 Edom autem" viri, & qui ſunt unius faciei, etſi exiſtimentur ab eis, qui duplicis faciei ſunt, peccare, juſti tamen ſunt apud Deum. Multi enim, occidentes perniciosos, duo faciunt opera, malum * per bonum, totum vero eſt bonum. Quoniam qui malum eradicavit, perdidit illud. Eſt aliquis qui odit aliquem miſericordem, 2 & accuſat eundem adulterii vel latrocinii", & hoc eſt duplicis faciei, ſed totum opus bonum eſt, quia imitatur Dominum non 3 adſpiciens" quod videtur bonum, 4 cum vero ſit malum". Alter non vult diem bonum videre cum luxurioſis, ut non maculet 5 eos & inquinet animam. Et hoc duplicis faciei eſt,

a καλὸν διὰ κακοῦ. b ἄδικον. c νηστεύοντα. d σῶμα.

1 Boni enim. * Propter. 2 & injuſtificat eundem mœchum vel latronem. 3 accipiens. 4 cum vero malo. 5 os.

δοκοῦσιν ἀκάθαρτοι εἶναι, τὸ δὲ πᾶν καθαροί εἰσιν, ὅτι ἐν ζήλῳ Θεοῦ πορεύονται, ἀπεχόμενοι ὧν καὶ ὁ Θεὸς διὰ τῶν ἐντολῶν μισῶν ἀπαγορεύει a ἀπείργων τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ".

totum autem bonum est, quoniam tales capreolis & cervis similes sunt, quoniam in consuetudine agresti videntur immundi esse, ex toto autem mundi sunt, quoniam in zelo Dei ambulant, recedentes ab his, a quibus Deus prohibet per mandata, odio 1 habens" eos 2 & necant" malum a bono.

έ. Ὁρᾶτε, τέκνα, πῶς δύο εἰσὶν ἐν πᾶσι, καὶ ἓν ὑπὸ τοῦ ἑνὸς κέκρυπται. b Τὴν ζωὴν ὁ θάνατος διαδέχεται, τὴν δόξαν ἡ ἀτιμία, τὴν ἡμέραν ἡ νὺξ, c καὶ τὸ φῶς τὸ σκότος". Τὰ δὲ πάντα ὑπὸ ἡμέραν εἰσὶν, ὑπὸ ζωὴν τὰ δίκαια· διὸ καὶ τὸν θάνατον ἡ αἰώνιος ζωὴ ἀναμένει· καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τὴν ἀλήθειαν ψεῦδος, οὐδὲ τὸ δίκαιον ἄδικον· ὅτι πᾶσα ἀλήθεια ὑπὸ τοῦ φωτός ἐστι· καθὼς τὰ ὅλα ὑπὸ τὸν Θεόν ἐστι. Ταῦτα πάντα

V. Videte igitur filii, qualiter duo sunt in omnibus, unum contra unum, & unum sub uno absconditur. Vitæ mors succedit, gloriæ ignominia, diei nox, & luci tenebræ. Omnia vero sub die sunt & sub vita, quæ justa sunt, propter quod & mortem æterna vita 3 præexpedit", & non est dicere veritatem mendacium, neque justum injustum, quoniam omnis veritas sub luce est, quemadmodum omnia sub Deo.

Xx 3 ἐδο-

a desunt. b ἐν τῇ εὐφροσύνῃ, μέθη, ἐν τῷ γέλωτι τὸ πένθος, ἐν τῷ γάμῳ ἡ ἀκρασία, add. Cod Ox. c omissa sunt.

1 habens. 2 vetans. 3 præexpetit.

ἐδοκίμασα ἐν τῇ ζωῇ μου· καὶ οὐκ ἐπλανήθην ἀπὸ τῆς ἀληθείας κυρίου, καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ ὑψίστου ἐξεζήτησα, κατὰ πᾶσαν ἰσχὺν μου πορευόμενος μονοπροσώπως εἰς τὸ ἀγαθόν.

Hæc omnia probavi in vita mea, & non erravi a veritate Domini, & mandata altisſimi exquiſivi, ſecundum omnem fortitudinem 1 ambulans ſecundum unam faciem in bonum.

ϛʹ. Προσέχετε οὖν καὶ ὑμεῖς, τέκνα μου, ταῖς ἐντολαῖς κυρίου, μονοπροσώπως ἀκολουθοῦντες τῇ ἀληθείᾳ· ὅτι οἱ διπρόσωποι διστῶς κολάζονται. a Τὰ πνεύματα τῆς πλάνης b μιμήσατε τὰ κατὰ τὸν ἄνθρωπον" ἀγωνιζόμενα. Τὸν νόμον κυρίου φυλάξατε, καὶ μὴ προσέχετε c τὸ κακὸν, ὡς καλόν" ἀλλὰ κατὰ τὸ ὄντως καλὸν ἀποβλέπετε, καὶ διατηρεῖτε αὐτὸ ἐν πάσαις ἐντολαῖς κυρίου, εἰς αὐτὸν ἀναστρεφόμενοι, καὶ ἐν αὐτῷ

VI. Attendite igitur filii & vos mandata Domini, ſecundum unam faciem ſequentes veritatem, quoniam qui duplicis faciei ſunt, dupliciter puniuntur. Spiritus erroris 2 odit" hominem 3 agonizantem". Legem Domini cuſtodite, & non attendite malum ut bonum, ſed revera bonum reſpicite, & obſervate illud in omnibus mandatis Domini, ad eum reverſi, & in 4 eum" quieſcentes,

a ὅτι καὶ πράσσουσι τὸ κακὸν, καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι, addit Codex Oxon. b μιμούμενοι, κατὰ τῶν ἀνθρώπων quæ lectio eſt melior. c τῷ κακῷ, ὡς καλῷ.

1 *Add* meam. 2 odite (μισήσατε) adverſus. 3 agonizantes, 4 eo.

αὐτῷ καταπαύοντες. (ὅτι τὰ τέλη τῶν ἀνθρώπων δείκνυσι τὴν δικαιοσύνην αὐτῶν γνωρίζοντες τοὺς ἀγγέλους Κυρίου, καὶ τοῦ Σατανᾶ. Ὅτε γὰρ τεταραγμένη ψυχὴ ἀπέρχεται, βασανίζεται ὑπὸ τοῦ πονηροῦ πνεύματος, ᾧ καὶ ἐδούλευσεν ἐν ἐπιθυμίαις καὶ ἔργοις πονηροῖς· ἐὰν δὲ ἡσύχως ἐν χαρᾷ ἐγνώρισε τὸν ἄγγελον τῆς εἰρήνης, a παρακαλέσει" αὐτὸν ἐν ζωῇ.

quoniam fines hominum ostendunt justitiam eorum. Et cognoscite Angelos Domini & Satanæ. Si enim 1 adhæseritis Spiritibus malis, anima torquebitur" a pernicioso spiritu, cui 2 servitis" in concupiscentiis & operibus perniciosis. Si autem quiescibiliter in gaudio 3 cognoveritis" Angelum pacis, consolabitur 4 vos" in vita.

ζ΄. Μὴ γίνεσθε ὡς Σόδομα, b ἥτις ἠγνόησε τοὺς ἀγγέλους κυρίου, καὶ ἀπώλετο ἕως αἰῶνος". Οἶδα γὰρ, ὅτι ἁμαρτήσετε, καὶ παραδοθήσεσθε εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ὑμῶν· ἡ γῆ ὑμῶν ἐρημωθήσεται, c καὶ ὑμεῖς διασκορπισθήσεσθε εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, καὶ ἔσεσθε ἐν διασπορᾷ ἐξουθενωμένοι ὡς ὕδωρ ἄχρηστον, ἕως οὗ ὁ

VII. Ne efficiamini filii, ut Sodoma, quæ ignoravit Angelos 5, & periit usque in sæculum. Novi enim, quoniam peccabitis, & trademini in manus inimicorum vestrorum, terra vestra desolabitur, & vos dispergemini in quatuor angulos terræ, & eritis in dispersione despecti, velut aqua inutilis, us-

Xx 4 ὕψι-

a παραμυθεῖται. b desunt. c καὶ τὰ ἅγια ὑμῶν καταφθαρήσεται, add. Cod. Oxon.

1 anima abit turbata, torquetur. 2 servivit 62. 3 cognovit. 4 eum. 5 Domini, *add.*

ὕψιστος ἐπισκέψεται τὴν γῆν, καὶ αὐτὸς ἐλθὼν ὡς ἄνθρωπος, ἐσθίων καὶ πίνων μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ συντρίβων τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος δι' ὕδατος. Οὗτος σώσει τὸν Ἰσραὴλ, καὶ πάντα τὰ ἔθνη, a θεὸς εἰς ἄνδρα ὑποκρινόμενος". Εἴπατε οὖν ταῦτα τοῖς τέκνοις ὑμῶν, μὴ ἀπειθεῖν αὐτῷ. Ἀνέγνων γὰρ ἐν ταῖς πλαξὶ τῶν οὐρανῶν, ὅτι ἀπειθοῦντες b ἐπιθήσετε" αὐτῷ, καὶ ἀσεβοῦντες ἀσεβήσετε εἰς αὐτὸν, μὴ προσέχοντες τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐντολαῖς ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο διασκορπισθήσεσθε, ὡς Γὰδ καὶ Δὰν, οἱ ἀδελφοί μου, οἱ χώρας αὐτῶν ἀγνοήσουσι, καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν αὐτῶν. Ἀλλ' ἐπισυνάξει ὑμᾶς κύριος ἐν πίστει δι' ἐλπίδα εὐσπλαγ-

quequo altissimus visitaverit terram, & 1 veniens ut homo, cum hominibus manducans & bibens, & in silentio conterens caput Draconis. 2 Per aquam" hic salvabit Israel & omnes gentes, Deus in virum absconditus. Dicite igitur hæc filiis vestris, ut non 3 negligant legem Dei scriptam in tabulis cœlorum; nam futurum est, ut increduli fiant in legem Domini. Et vos impie agentes impie agetis in Deum", non attendentes legem Dei, sed mandata hominum. Et propter hoc dispergemini, ut Gad & Dan, fratres mei, qui regiones eorum ignorabant, & tribum & linguam eorum. Sed congrega-

χνίας

a Desunt. b ἀπειθήσετε, quæ genuina est lectio.

1 Ipse *add.* 2 Duæ istæ voces in Codice 75. finem præcedentis periodi faciunt, non vero novam inchoant. Sic quoque Græco in Codice. 3 discredant ei. Legi enim in tabulis cœlorum, quoniam discredentes discredetis ei, & impie agentes impie agetis in eum.

χνίας αὐτοῦ, διὰ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαάκ, καὶ Ἰακώβ.

bit vos Deus in fide propter ſpem miſericordiæ ſuæ, propter Abraham, Iſaac & Jacob.

η΄. Καὶ εἰπὼν αὐτοῖς ταῦτα, ἐνετείλατο αὐτοῖς, λέγων· θάψατέ με εἰς Χεβρών· καὶ ἀπέθανεν, ἐν ὕπνῳ καλῷ κοιμηθείς. Καὶ κατὰ ταῦτα ἐποίησαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ὡς ἐνετείλατο αὐτοῖς, καὶ ἀναγαγόντες αὐτὸν, ἔθαψαν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ.

VIII. Hæc cum 1 dixiſſet, mandavit eis, dicens: ſepelite me in Hebron; & mortuus eſt, ſomno bono dormiens. Et poſt hæc fecerunt illi filii ejus, ſicut mandaverat eis, & reducentes eum, ſepelierunt cum patribus ſuis.

Ἰωσήφ.

Teſtamentum Joſeph de Caſtitate 2 & fraterna dilectione". XI.

Ἀντίγραφον διαθήκης Ἰωσήφ· ἐν τῷ μέλλειν αὐτὸν ἀποθνήσκειν, καλέσας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· τέκνα μου καὶ ἀδελφοὶ, ἀκούσατε Ἰωσὴφ, τοῦ ἠγαπημένου ὑπὸ Ἰσραήλ· ἐνωτίσασθε υἱοὶ πατρὸς ὑμῶν. Ἐγὼ εἶδον ἐν τῇ ζωῇ μου τὸν φθόνον καὶ τὸν θάνατον,

TRanſcriptum 3 Teſtamentum" Joſeph, cum moriturus * erat", vocans filios ſuos: & fratres ſuos, dixit eis: Filii mei & fratres, audite Joſeph, dilectum ab Iſrael, auribus percipite filii patrem veſtrum. Ego ſcivi in vita mea invidiam & mortem,

1 eis *add.* 2 deſunt in Cod, 62. Nam 75. nullum plane titulum habet. 3 teſtamenti. * eſſet.

κ̀ οὐκ ἐπλανήθην ἐν τῇ
ἀληθείᾳ κυρίου. Οἱ ἀδελ-
φοί μου οὗτοι ἐμίσησάν με,
καὶ ὁ κύριος ἠγάπησέ
με· αὐτοὶ ἤθελόν με ἀνε-
λεῖν, καὶ ὁ κύριος τῶν
πατέρων μου ἐφύλαξέ με.
Εἰς λάκκον με ἐχάλασαν,
καὶ ὁ ὕψιστος ἀνήγαγέ
με· ἐπράθην εἰς δοῦλον, κ̀
ὁ θεὸς ἠλευθέρωσέ με· Εἰς
αἰχμαλωσίαν ἐλήφθην,
κ̀ ἡ κραταιὰ χεὶρ αὐτοῦ
ἐβοήθησέ μοι· ἐν λιμῷ
συνεσχέθην, καὶ αὐτὸς ὁ
κύριος διέθρεψέ με. a Ἐν
ἀσθενείᾳ'' ἤμην, κ̀ ὁ ὕψι-
στος ἐπεσκέψατό με. b
Ἐν φυλακῇ ἤμην, κ̀ ὁ
σωτὴρ ἐχαρίτωσέ με''. Ἐν
δεσμοῖς, κ̀ ἔλυσέ με· c
ἐν διαβολαῖς, καὶ συνη-
γόρησέ μοι· ἐν λόγοις Αἰ-
γυπτίων

1 quibus me fratres mei
perdere voluerunt. O-
derunt enim me'', &
Dominus dilexit me.
Ipsi voluerunt occidere
me, & Deus patrum
meorum custodivit me.
In lacum me miserunt.
& altissimus reduxit me.
Venditus sum in ser-
vum, & Dominus libe-
rum me fecit. In capti-
vitatem assumptus sum,
& fortis manus ejus ad-
juvit me. In fame de-
tentus sum, & ipse Do-
minus nutrivit me. 2
Desolatus'' eram, & Deus
consolatus est me. In
infirmitate eram, & al-
tissimus visitavit. 3 In
carcere eram, & Salva-
tor * lætificavit me''. In

a μόνος in Ox. Cod. Sed hic in Græco quædam deesse videntur, si ex Latina versione judicium capiatur. b omissa sunt. c desunt.

1. Et non erravi in veritate Domini. Fratres mei isti oderunt me. 2 Solus. 3 *add.* me. * *charum me sibi habuit, sive gratia sua me complexus est.* Neque enim derivatur a χαρά, sed a χάρις

γυπτίων πικροῖς, καὶ ἐρρύσατό με· ἐν φθόνοις σὺν δόλοις, καὶ ὕψωσέ με".

vinculis * detinebar" & solvit me Dominus. In accusationibus 1 Ægyptiorum 2 ipse causam meam egit" & 3 liberavit 4 ab" invidia & dolo, & exaltavit me.

β'. a Καὶ οὕτως Φωτιμὰρ, ὁ ἀρχιμάγειρος 34) Φαραὼ", ἐπίστευσέ μοι τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἠγωνισάμην πρὸς γυναῖκα ἀναιδῆ b ἐπειγούσῃ" με παρανομεῖν μετ' αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ θεὸς c Ἰσραὴλ" τοῦ πατρός μου

II. 5 Quod etiam" Photimar, princeps coquorum Pharaonis, credidit mihi domum suam. Et periclitatus 6 de vita mea" propter mulierem inverecundam, sollicitantem 7, ut ini-

a ὁ εὐνοῦχος Φαραώ. b ἐπειγούσης habet Codex Oxon. Sed mallem legi ἐπείγουσαν. c Ἰακώβ.

* ad sensum clariorem reddendum hæc vox, ut & mox aliæ quædam additæ sunt, quæ nec in Græcis, nec in Latinis Codicibus MSS habentur. 1 *adde*: & protexit me, (*causam meam egit*): in verbis amaris. 2 *dele*. 3 me *adde*. 4 in 5 Et ita 75. 6 desunt, & legitur solum: *Periclitatus fui*, pro quo mallem reponi: *Decertabi* sive *Luctatus sum contra mulierem*, &c. 7 *adde* me.

34) Vocem hanc Auctor iterum accepit ex LXX. Interpretum versione Genes. XXXVII, 36. Notanda vero observatio Hieronymi in Traditionibus Hebraicis ad hunc locum: *In plerisque locis archimagiros, id est, coquorum principes, pro magistris exercitus scriptura commemorat;* μαγειρεύειν *quippe Græce interpretatur occidere. Venditus est igitur Joseph principi exercitus & bellatorum*, Mihi maxime placet Targum Jonathan & Hierosolymitanum, quæ ambo reddiderunt, רב ספיקלריא *Principi spiculatorum*. Quæ vox occurrit quoque Marc. VI, 27.

μου ἐφύλαξέ με ἐκ φλογὸς καιομένης. Ἐφυλακίσθην, a ἐτυπτίσθην, ἐμυκληρίσθην". καὶ ἔδωκέ με κύριος εἰς οἰκτιρμοὺς ἐνώπιον τοῦ δεσμοφύλακος. Οὐ γὰρ ἐγκαταλείψει κύριος τοὺς φοβουμένους αὐτὸν, οὐκ ἐν σκότει, ἢ δεσμοῖς, ἢ θλίψεσιν, ἢ ἀνάγκαις. Οὐ γὰρ ὡς ἄνθρωπος ἐπαισχύνεται ὁ Θεὸς, οὔτε ὡς b ἄνθρωπος" δειλιᾷ, οὔτε ὡς γηγενὴς ἀσθενεῖ, ἢ ἀπωθεῖται. ἐν πᾶσι δὲ c τόποις" παρίσταται, καὶ ἐν d διαφόροις τρόποις" παρακαλεῖ, ἐν βραχεῖ ἀφιστάμενος εἰς τὸ δοκιμάσαι τῆς ψυχῆς τὸ διαβούλιον. Ἐν δέκα πειρασμοῖς δόκιμόν με ἀνέδειξε, καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῖς ἐμακροθύμησα. ὅτι μέγα φάρμακόν ἐστιν ἡ μακρο-

qua agerem cum ipsa, 1 flamma libidinis æstuante circa pectus illius". In carcerem conjectus sum, verberibus cæsus & subsannatus. Fecit autem Dominus, ut misericordia commotus sit erga me custos carceris. Non enim 2 derelinquit timentes se", non in tenebris, nec in vinculis, nec in ullis tribulationibus. Non enim ut homo confunditur Deus, nec ut filius hominis formidat, neque ut terrenus 3 pavore concutitur" vel repellitur. In omnibus vero locis præsens est, & in 4 gravissimis malis" consolatur 5 suos", in brevi recedens ad probandum animi consilia. In decem tentationibus pro-

a ἐτύφθην, omisso ἐμυκτηρίσθην. b υἱὸς ἀνθρώπου, habet Cod Oxon. c τούτοις. d διαφόροις τόποις.

1 Sed Deus Israel patris mei custodivit me a flamma urente. 2 Derelinquet timentes eum, 62. 3 infirmatur. 4 modis differentibus. 5 Loco vocis, *suos* cum adjuncto puncto, pone comma, neque enim periodus hic finitur.

μακροθυμία, καὶ πολλὰ ἀγαθὰ δίδωσιν ἡ ὑπομονή.

batum me deprehendit, & in omnibus 1 longanimis fui, quoniam magna medicina est longanimitas, & multa bona dat sustinentia.

γ΄. Ποσάκις ἡ Αἰγυπτία ἠπείλησέ μοι θάνατον; ποσάκις τιμωρίαις a παραδοῦσα" b ἀνεκαλέσατό με, καὶ ἠπείλησε μοι μὴ θέλοντι συνελθεῖν αὐτῇ"; ἔλεγε δέ μοι· κυριεύσεις μου καὶ πάντων τῶν ἐμῶν, ἐὰν ἐπιδῷς σεαυτὸν εἰς ἐμὲ, καὶ ἔσῃ ὡς δεσπότης ἡμῶν. Ἐγὼ οὖν ἐμνησκόμην λόγων πατέρων πατρός μου Ἰακὼβ, καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὸ ταμιεῖον, προσηυχόμην κυρίῳ, καὶ ἐνήστευον ἐν τοῖς ἑπτὰ ἔτεσιν ἐκείνοις, καὶ ἐφαινόμην τῷ Αἰγυπτίῳ, ὡς ἐν τρυφῇ διάγων· ὅτι οἱ διὰ τὸν θεὸν νηστεύοντες, τοῦ προσώπου τὴν χάριν προσλαμ-

III. Quoties Ægyptia minata est mihi mortem? quoties pœnis tradens revocavit me mulier? quoties mortem minata, cum recusarem rem habere cum ea? dicebat autem mihi: dominaberis mihi, & omnibus, quæ mea sunt, si tradideris teipsum 2 mihi", 3 atque gesseris morem mihi", & eris 4 dominator nostri. Ego vero recordatus sum sermonem 5 patris mei Jacob, & ingrediens in * thalamum" adoravi Dominum, & jejunavi septem annis 6, apparui autem Ægyptio 7 ea corporis habitudine, quasi qui in delitiis vi-

βάνουσιν

a παραδοῦναι, subintell. ἠπείλησε. b ἀλλ' ὁ θεὸς ἐρρύσατό με.

1 *adde* his. 2 in me. 3 desunt. 4 *adde* sicut. 5 *add.* patrum. * cubile. 6 *add.* illis. 7 quasi in delitiis vivens.

βάνουσιν. Εὰν ᾖ * ἐπεδίδου" μοι οἶνον, οὐκ ἔπινον. καὶ a τριημερίζων" ἐλάμβανόν μου τὴν διαίταν, καὶ ἐδίδουν αὐτὴν πένησι καὶ ἀσθενοῦσιν. ὤρθριζον πρὸς κύριον, καὶ ἔκλαιον περὶ b Μεμφίας" τῆς Αἰγυπτίας, ὅτι σφόδρα ἀδιαλείπτως ἐνώχλει μοι· καὶ ἐν νυκτὶ εἰσῄει πρός με, λόγῳ ἐπισκέψεως· καὶ c τὰ μὲν πρῶτα", ὅτι τέκνον ἀρσενικὸν οὐκ ἦν αὐτῇ, καὶ προσεποιεῖτό με ἔχειν ὡς υἱόν. Καὶ ηὐξάμην πρὸς κύριον, καὶ ἔτεκεν ἄῤῥεν. Ἕως χρόνου ὡς υἱὸν περιεπτύσσετό με, κἀγὼ ἠγνόουν. d ἔσχατον" εἰς πορνείαν με e ἐφελκύσατο". Καὶ νοήσας ἐλυπήθην ἕως θανάτου. καὶ ἐξελθούσης αὐτῆς, ἦλθον εἰς ἐμαυτὸν, καὶ ἐπένθησα περὶ αὐτῆς ἡμέρας πολλάς. καὶ ἔλεγον αὐτῇ ῥήματα ὑψίστου, εἰ ἄρα ἀποστρέψει ἀπὸ

xiſſet", quoniam propter Deum jejunantes faciei gratiam accipiunt. Cumque dabatur mihi vinum, non bibebam, & in triduano jejunio accepi meam diætam, & tribui eam egentibus & infirmis. Et mane evigilavi ad Dominum, & flevi pro Memphitica Ægyptia, quoniam multum & indeſinenter moleſta erat mihi: 1 noctu enim" venit ad me, quaſi quæ me inviſere vellet, & primo quidem, quoniam filius maſculus non erat ei, fingebat habere me, ut filium; & oravi ad Dominum, 2 ut daret illi marem". Per hoc tempus autem ut filium me amplexa eſt, & ego ignorabam. Denique me ad fornicationem attrahebat, & intelli-

* MS. ἐπιδίδῃ. a Deeſt. b omiſſum eſt. c deſunt. d ὅτι, habet Cod. Oxon. quæ lectio melior mihi videtur. e ἐφελκύετο.

1 Et nocte, 2 & peperit marem.

ἀπὸ τ̃ ἐπιθυμίας αὐτῆς τ̃ πονηρᾶς.

gens triſtatus ſum usque ad mortem, & exeunte ipſa redii ad me ipſum, & triſtabar illius cauſa per dies multos, * quia cognovi dolum ejus & errorem". Et dicebam ei verba altisſimi, ſi forte averteretur a 1 concupiſcentia" ſua pernicioſa.

δ'. a Ποσάκις ὡς ἁγίῳ ἀνδρὶ ἐν λόγοις ἐκολάκευσέ με, μετὰ δόλου διὰ ῥημάτων ἐπαινοῦσα τὴν σωφροσύνην μου ἐνώπιον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, βουλομένη καταμόνας ὑποσκελίσαι με"; Εδόξαζέ με ὡς σώφρονα φανερῶς, καὶ ἐν κρυφῇ ἔλεγε μοι· μὴ φοβηθῇς τὸν ἄνδρα μου· καὶ γὰρ πέπεισαι περὶ τ̃ σωφροσύνης σου, ὅτι κἂν εἴπῃ τις αὐτῷ περὶ ἡμῶν, οὐ μὴ πιςεύσῃ. Εν τούτοις χαμοκοιτῶν ἐδεόμην τοῦ θεοῦ b, ὅπως ῥύσηταί με ἐκ τ̃ Αἰγυπτίας. Ως δὲ οὐδὲν ἴσχυσε, πάλιν ἐπὶ λόγῳ κατηχήσεως ἤρχετο πρός με, μαθεῖν λόγον κυρίου,

IV. Multoties ut viro ſancto, in verbis blandita eſt mihi, non ſine dolo 2 laudans caſtitatem meam coram marito, 3 qui penitus extinguere me volebat". 4 In manifeſto, & 5 abſcondito dixit mihi: Ne timeas tibi a viro meo, nam perſuaſum eſt ei de caſtitate tua; quia, etſi dixerit aliquis ei de nobis, non crederet. Propter hæc omnia in terra jacebam ego ſacco indutus, & deprecabar Dominum, ut liberaret me Dominus ab Ægyptia. Ubi vero potuit nihil efficere hac via,

καὶ

a deſunt. b ἐν σάκκῳ add.

* hæc in Græco non habentur. 1 via 75. 2 *add.* per verba. 3 ſuo, volens ſingulariter ſupplantare me. 4 *add.* Glorificavit me ut caſtum. 5 in *add.*

καὶ ἔλεγέ μοι· εἰ θέλεις, ἵνα καταλίπω τὰ εἴδωλα, a συμπείσθητί" μοι· καὶ τὸν Αἰγύπτιον πείσω ἀποστῆναι τῶν εἰδώλων, ἐν νόμῳ κυρίου σου πορευόμενοι. b Λέγω" δὲ πρὸς αὐτὴν, οὐκ ἐν ἀκαθαρσίᾳ c λέγει" κύριος σεβομένους αὐτόν, οὐδὲ ἐν τοῖς μοιχεύουσιν εὐδοκεῖ· κἀκείνη d ἐσιώπησε", ποθοῦσα e ἐκτελῆσαι" τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς· κἀγὼ προσετίθουν νηστείαν καὶ προσευχὴν, ὅπως ῥύσηταί με ὁ κύριος ἀπ' αὐτῆς.

venit denuo 1 aliis instructa rationibus", ut disceret verbum Dei ex me, atque in hunc modum cœpit loqui: si vis, ut relinquam idola, obtempera mihi, & Ægyptium persvadebo recedere ab idolis, & in lege Domini Dei tui ambulabimus. His ergo respondi: in immunditia non vult Dominus esse venerantes ipsum, neque in adulterantibus bene placitum est ei. Et illa siluit, desiderans explere concupiscentiam suam. Et ego apponebam orationem & jejunium, ut liberaret me Dominus ab ipsa.

ε. Πάλιν δὲ ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ λέγει μοι· εἰ μοιχεῦσαι οὐ θέλεις, ἐγὼ ἀναιρῶ τὸν Αἰγύπτιον, καὶ οὕτως f νόμῳ" λήψομαί σε εἰς ἄνδρα. Ἐγὼ οὖν, ὡς ἤκουσα τοῦτο, διέρρηξα τὴν στολήν μου, καὶ εἶπον·

V. Rursus vero alio tempore dicit mihi: si adulterare non vis, ego occidam Ægyptium, & ita lege accipiam te in virum. Ego autem, ut audivi 2, scidi stolam

a συγγενοῦ b ἔλεγον. c θέλει, recte legit Cod. Ox. d ἐφιλονείκει, quod plane contrarium sonat. e τελέσαι. f νομίσας.

1 *In sermone instructionis*, i. e. sub prætextu instructionis capiendæ. 2 hoc *add.*

εἶπον· Γύναι, αἰδέσθητι τὸν κύριον, καὶ μὴ ποιήσῃς τὴν πρᾶξιν ταύτην τὴν πονηρὰν, ἵνα μὴ ἐξολοθρευθῇς· ὅτι καίγε ἐγὼ ἐξαγγελῶ τὴν ἐπίνοίαν τ̃ ἀσεβείας σȣ πᾶσι. φοβηθεῖσα ȣ̃ν ἐκείνη, ἠξίȣ, ἵνα μηδενὶ ἀναγγείλω τὴν κακίαν αὐτῆς· καὶ ἀνεχώρησε * θέλπȣσά" με δώροις, καὶ πέμπȣσα πᾶσαν ἀπόλαυσιν ὑῶν ἀνθρώπων.

meam, & dicebam: mulier, 1 pudeat te quæſo horum coram Deo &" 2 time" Dominum, neque facias tantam perniciosam rem, 3 neque deſperes omnino, ut teipſam devoveas malo". 4 Nam ſi pergas, ego proferam cogitationes impietatis tuæ". Timens igitur illa, rogabat, ut nulli annunciarem malitiam ejus, & recesſit, 5 jam vero tentabat" ſeducere me donis, 6 mittens mihi omnia", quæ ſunt in uſum filiorum hominum.

ς′. Καὶ ἀποςέλλει μοι βρῶμα ἐν γοητείᾳ πεφυρμένον. Καὶ ὡς ἦλθεν ὁ εὐνȣ̃χος ὁ κομίζων μοι αὐτὸ, ἀνέβλεψα, καὶ εἶδον φοβερὸν ἄνδρα, ἐπιδιδόντα μοι μετὰ τ̃ τρυβλίȣ μάχαιραν· Καὶ συνῆκα, ὅτι περιεργία αὕτη εἰς ἀποπλάνησιν ψυχῆς ἐςι. Καὶ ἐξελ-

VI. Et miſit mihi cibum incantatione conſperſum. Et ut venit eunuchus ferens ipſum, reſpexi, & vidi virum terribilem, tradentem mihi cum diſco gladium. Et intellexi, quoniam 7 inſidias ſtruerent animæ meæ". Et exeun-

Yy

* lege θέλγȣσα.

1 *deſunt.* 2 verecundare. 3 ut non diſpereas. 4 quoniam & ego annunciabo cogitationem impietatis tuæ omnibus. 5 tentans. 6 & mittens omnia. 7 Perſcrutatio ejus in ſeductionem animæ eſt.

ἐξελθόντος αὐτῦ, ἔκλαιον, μήτε ἐκείνου, μήτε ἄλλου, γευσάμενος ἐδεσμάτων αὐτῆς. Μετὰ δὲ μίαν ἡμέραν ἐλθοῦσα πρός με, ἐπέγνω τὸ βρῶμα, καὶ λέγει πρός με· Τί οὖτο, ὅτι οὐκ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ βρώματος; καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν· ὅτι ἐπλήρωσας αὐτὸ θανάτου. Καὶ πῶς εἶπας, ὅτι οὐκ ἐγγίζω τοῖς εἰδώλοις, ἀλλὰ κυρίῳ μόνῳ 35); Νῦν οὖν γνῶθι, ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ πατρός μου διὰ ἀγγέλου ἀπεκάλυψέ μοι τὸν κακίαν σου, καὶ ἐτήρησα αὐτὸ εἰς ἐλεγχόν σου, εἰ ἄρα ἰδοῦσα αὐτὸ μετανοήσεις. Ἵνα δὲ μάθῃς, ὅτι τῶν ἐν σωφροσύνῃ Θεὸν σεβόντων οὐ κατισχύει κακία ἀσεβούντων, λαβὼν ἐνώπιον αὐτῆς ἔφαγον, εἰπών. Ο Θεὸς τῶν

te illo flebam, neque illum, neque alium 1 aliquamdiu" ciborum ipsius gustans. Post unum ergo diem ipsa veniens ad me, 2 dixit: quid hoc est, quoniam non comedisti de cibo? Et dicebam ad eam, quoniam implesti illum morte. 3 Scias autem", quoniam non appropinquo idolis, sed Domino soli? Nunc igitur cognosce, quoniam Deus patris mei per Angelum revelavit mihi malitiam tuam, & servavi cibum in redargutionem tui, si forte videns illum pœniteas, 4 aut discas", quoniam his, qui in castitate Dominum venerantur, non prævalet malitia impie agentium,

35) Ex veneficio idolorum cultum colligit Josephus. Idololatria quippe & magia geminæ sunt sorores, ut alii ante me prolixe per exempla docuerunt. Ipse Spiritus S. Babeli una cum idololatria incantationes adscribit & veneficia, Esaiæ XLVII. & Apocalyps. XVIII.

1 deest. 2 *add.* cognovit cibum, & ad me. 3 Et qualiter dixisti. 4 *ut vero discas*, quibus verbis nova incipit periodus.

τῶν πατέρων μου, καὶ ὁ ἄγγελος Ἀβραὰμ ἔσαι μετ' ἐμοῦ. Ἡ δὲ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον εἰς τοὺς πόδας μου, καὶ ἔκλαυσε, καὶ ἀναςήσας αὐτὴν ἐνουθέτησα. Καὶ συνέθετο τοῦ μὴ ποιῆσαι ἔτι τὸν ἀσέβειαν ταύτην.

ζ΄. a Ὅτι" δὲ ἡ καρδία αὐτῆς ἐνέκειτο εἰς ἐμὲ πρὸς ἀκολασίαν, καὶ ςενάζουσα b προσέπιπτεν". Ἰδὼν δὲ ὁ Αἰγύπτιος, λέγει πρὸς αὐτήν. Τί συνέπεσε τὸ πρόσωπόν σου; Ἡ δὲ εἶπε· πόνον καρδίας ἀλγῶ ἐγὼ, καὶ οἱ ςεναγμοὶ τοῦ πνεύματός μου συνέχουσί με. καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὴν μὴ ἀσθενοῦσαν. Τότε εἰσεπήδησε πρός με, ἔτι ἔξω ὄντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ λέγει μοι· Ἄγχομαι, ἢ εἰς Φρέαρ, ἢ εἰς κρημνὸν ῥίπτω ἑαυ-

1 Et" accipiens coram ipsa comedi, dicens: Deus patrum meorum, & angelus Abraham, erit mecum. Illa vero cecidit in faciem suam ad pedes meos, & flevit. Et erigens illam 2 multis adhortatus sum ipsam", & promisit se non esse facturam posthac impietatem hanc.

VII. Quoniam vero cor ipsius in me exarserat ad adulterium, ingemiscens, 3 suspiria trahens ex imo pectore", dejecit vultum. Videns vero eam Ægyptius, dicit ad eam: Quid concidit facies tua? illa vero dixit: dolore cordis ego doleo, & gemitus spiritus mei continent me; & curabas eam non ægrotantem. Tunc insiluit ad me, adhuc foris existente viro suo, & dicit mihi: suffo-

Yy 2 τὴν,

a ἔτι. b συνέπιπτεν.

1 delendum, ac loco præcedentis puncti comma ponendum. 2 *ammonui*, pro admonui. 3 desunt.

τὴν, ἐὰν μὴ a συμπειθῇς" μοι. Καὶ νοήσας, ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Βελιὰρ b αὐτὴν" ἐνοχλεῖ, προσευξάμενος κυρίῳ, εἶπον αὐτῇ· ἵνα τί ταράσσῃ καὶ θορυβῇ, ἐν ἁμαρτίαις τυφλώττουσα; Μνήσθητι, ὅτι ἐὰν ἀνέλῃς σαυτὴν, c ἡ Σηθῶν" ἡ παλλακὴ τοῦ ἀνδρός σου, ἡ ἀντίζηλός σου, d κολαφίσει" τὰ τέκνα σου, καὶ ἀπολέσει τὸ μνημόσυνόν σου ἀπὸ τῆς γῆς. Καὶ λέγει πρός με. Εἰ οὖν ἀγαπᾷς με, ἀρκεῖ μοι μόνον, e ὅτι ἀντιποιῇ" τῆς ζωῆς μου, καὶ τῶν τέκνων μου, καὶ ἔχω προσδοκίαν ἀπολαῦσαι τῆς ἐπιθυμίας μου. Καὶ οὐκ ἔγνω, ὅτι διὰ κύριόν μου εἶπον οὕτως, καὶ οὐχὶ δι' αὐτήν. Ἐὰν γὰρ τις πάθει ὑποπέσῃ ἐπιθυμίας πονηρᾶς, καὶ τούτῳ δουλευθῇ, ὡς κἀκείνη·

cor, vel in puteum, vel præcipitium, projicio meipsam, nisi mihi obtemperaveris. Et intelligens, quoniam spiritus Beliar ipsam conturbat, orans Dominum, dixi ei: Ut quid turbaris, aut quid tumultuaris in peccatis excœcata? * Recordare", quoniam si occidas teipsam, 1 Sechon", concubina viri tui, invidens tibi, colaphos infringet filiis tuis, & perdet memoriam tuam de terra. Et dicit ad me: 2 Eia age video, quod adhuc aliqua tibi mei cura relicta est: satis habeo", quod protegis vitam meam & filiorum meorum; bona me spes habet futurum, ut potiar desiderio meo. Et non cognovit, quoniam propter Deum meum ita dixi, & non propter

κἂν

a συγγένῃ. b αὐτῇ. c omiss. d κονδυλίσαι. e ἀντιποιῆσαι.

* Memento. 1 Sethon. 2 Ecce ergo diligis me: sufficit mihi solum.

κἂν ἀγαθόν τι ἀκούσῃ, εἰς τὸ πάθος, a ᾧ ἡττᾶται", ἐκλαμβάνει αὐτὸ πρὸς ἐπιθυμίαν πονηράν.

ipsam. Si enim aliquis passioni succumbat desiderii perniciosi, 1 huic servus efficietur, ut & illa: & si bonum aliquid audierit, in passione, qua vincitur, accipit illud ad desiderium perniciosum.

η'. Λέγω οὖν ὑμῖν, τέκνα μου, ὅτι ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη, ὅτε ἐξῆλθεν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ γόνυ κλίνας πρὸς κύριον, ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ὅλην τὴν νύκτα συνάψας, πρὸς τὸν ὄρθρον ἀνέστην δακρύων, καὶ αἰτῶν λύτρωσιν ἀπὸ τῆς Αἰγυπτίας. Τέλος ἐπιλαμβάνεταί μου τῶν ἱματίων, μετὰ βίας ἐφελκομένη με εἰς συνουσίαν. Ὡς οὖν εἶδον, ὅτι μαινομένη κρατεῖ τὰ ἱμάτιά μου, γυμνὸς ἔφυγον. Κἀκείνη ἐσυκοφάντησέ με πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ ἐνέβαλέ με εἰς φυλακὴν ἐν οἴκῳ αὐτοῦ ὁ Αἰγύπτιος· καὶ τῇ ἑξῆς μαστίξας με,

VIII. Dico vobis, filii, quoniam hora erat quasi sexta, quando exivit a me, & ego genu flectens 2 oravi" ad Dominum 3 per" totum diem, & totam noctem conjungens, circa diluculum surrexi lachrymans, 4 ut liberaretur tandem Ægyptia". In fine igitur apprehendit mea vestimenta violenter, attrahens me ad concubitum. Ut igitur vidi, quoniam 5 insaniret violentia, ac vi teneret" vestimenta mea, nudus effugi. Illa vero calumniata est me apud virum suum, 6 qui" misit

a deest.

1 *add.* &c. 2 deest. 3 deest. 4 Et petens liberationem ab Ægyptia. 5 insaniens, violentia tenuit. 6 &.

ἔπεμψέ με εἰς a, φυλακὴν ἐν οἴκῳ αὐτοῦ ὁ Αἰγύπτιος". Ὡς οὖν ἤμην ἐν πέδαις, ἡ Αἰγυπτία ἠσθένει ἀπὸ τῆς λύπης, καὶ ἐπηκροᾶτό μου, πῶς ὕμνουν τὸν κύριον ἐν οἴκῳ σκότους, καὶ ἐν ἱλαρᾷ φωνῇ χαίρων ἐδόξαζον τὸν Θεὸν μόνον, ὅτι διὰ προφάσεως ἀπηλλάγην τῆς Αἰγυπτίας.

me in carcerem, 1 qui erat in domo regis". Sequenti die, ubi flagris probe cæſus fueram, rurſus conjectus ſum in carcerem. Et cum vinctus jacerem in compedibus, Ægyptia infirmata eſt nimio dolore, & auſcultabat 2, qualiter laudarem Dominum, exiſtens in domo tenebrarum. Ego autem hilari voce gaudens, 3 glorificavi" Deum meum ſolum, 4 quod" per 5 hanc" occaſionem amovebar ab Ægyptia.

θ'. Πολλάκις ἔπεμψε πρός με λέγουσα· εὐδόκησον πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν καὶ b λυτρώσω" σε τῶν δεσμῶν, καὶ ἀπαλλάξω σε τοῦ σκότους· καὶ οὐδὲ ἕως ἐννοιῶν ἔκλινα πρὸς αὐτήν. Ἀγαπᾷ γὰρ ὁ Θεὸς μᾶλλον τὸν ἐν λάκκῳ σκότους c νηστεύοντα ἐν σωφροσύνῃ, ἢ τὸν ἐν τα-

IX. 6 Ipſa tamen non deſtitit inſtare, ac dicere: Age accipe conditionem, quam offero tibi, ac imple" deſiderium meum, & liberabo te a vinculis, & eripiam te ex tenebris. 7 Verum usque adeo nihil potuit perſuadere mihi, ut ne cogitatione quidem in

μείοις,

a τὸν εἱρκτὴν τοῦ Φαραὼ. b λύσω. c πιστεύοντα perperam habet Cod. Oxon.

1 in domo ſua Ægyptius. 2 me *add.* 3 glorificabam 4 quoniam 5 deeſt. 6 Multoties miſit ad me, dicens: Accepta implere. 7 Et neque usque ad cogitationes aliquando inclinavi ad eam.

μείοις a τρυφῶντα" μετὰ ἀκολασίας. Ὁ δὲ ἐν σωφροσύνῃ διάγων θέλει καὶ δόξαν, καὶ οἶδεν ὁ ὕψιστος, ὅτι συμφέρει, παρέχει αὐτῷ καὶ b ταῦτα", ὡς κἀμοί. Ποσάκις καίπερ ἀσθενοῦσα κατήει πρός με ἐν ἀωρίᾳ, καὶ ἤκουσε τῆς φωνῆς μου προσευχομένου· συνιὼν δὲ τοὺς στεναγμοὺς αὐτῆς, ἐσιώπουν· Καὶ γὰρ ὅτε ἤμην ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς, ἐγύμνου τοὺς βραχίονας αὐτῆς, καὶ τὰ στέρνα, καὶ τὰς κνήμας, ἵνα συμπέσω εἰς αὐτήν· πάνυ γὰρ ἦν ὡραία, μάλιστα κοσμουμένη πρὸς ἀπάτησίν μου. Καὶ ὁ κύριος ἐφύλαξέ με ἀπὸ τῶν ἐγχειρημάτων αὐτῆς.

vota ejus fuerim inclinatus". Diligit enim Deus eum magis, qui in lacu tenebrarum jejunat in castitate, quam eum, qui in *thalamis", deliciatur cum luxuria. Qui autem in castitate vixit, & vult gloriam, & si noverit Altissimus, quod expediat, tribuit ei & 1 hoc", quemadmodum & mihi. Multoties 2 infirmata, descendit ad me 3 immature", & audivit vocem mei orantis, 4 & acrius instabat". Intelligens vero ego suspiria ejus, silui. Etenim cum eram in domo ejus, nudavit brachia sua, pectora, & tibias 5 quo in me amorem sui accenderet": nimis enim erat pulchra, 6 maximeque" ornata, ut me deciperet. Sed Dominus custodivit me ab operationibus ipsius.

ι. Ὁρᾶτε οὖν, τέκνα μου, πόσα κατεργάζεται ἡ ὑπομονὴ, καὶ ἡ προσευχὴ

X. Videte igitur filii mei, quanta operatur sustinentia, & oratio

a βασιλέων add. Cod Oxon. b ταύτην.

* cellis penuariis. 1 hæc. 2 *add.* quamvis. 3 jejunantem 62. 4 desunt. 5 ut inciderem in eam. 6 maxime.

μετὰ νηστείας· καὶ ὑμεῖς ἐὰν τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν ἁγνείαν μετέλθητε, ἐν ὑπομονῇ καὶ ταπεινώσει καρδίας, κύριος κατοικήσει ἐν ὑμῖν, ὅτι ἠγάπησε τὴν σωφροσύνην. ὅπου δὲ κατοικεῖ ὁ ὕψιστος, κἂν τις περιπέσῃ φθόνῳ, ἢ δουλείᾳ, ἢ συκοφαντίᾳ, a κύριος, ὁ ἐν αὐτῷ κατοικῶν, διὰ τὴν σωφροσύνην", οὐ μόνον ἐκ τῶν κακῶν ῥύεται, ἀλλὰ καὶ ὑψοῖ, καὶ δοξάζει αὐτὸν, ὡς κἀμέ. Πάντως γὰρ ἄνθρωπος, ἢ ἐν ἔργῳ, ἢ ἐν λόγῳ, ἢ ἐν διανοίᾳ συνέρχεται. Γινώσκουσιν οἱ ἀδελφοί μου, πῶς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ μου· καὶ οὐκ ὑψούμην ἐν τῇ διανοίᾳ μου, καίπερ νήπιος ὢν, εἶχον τὸν φόβον τοῦ θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ μου. Ἤδειν γὰρ, ὅτι τὰ πάντα παρελεύσεται, καὶ

cum jejunio. Et vos igitur, si sobrietatem & castitatem 1 dilexeritis" in sustinentia & humilitate cordis, Dominus habitabit in vobis, quoniam dilexit sobrietatem. Ubi vero habitat Altissimus, etsi 2 incidat in invidiam, vel servitutem, vel calumniam, Dominus, qui in ipso habitat, non solum propter castitatem hunc a malis liberat, sed exaltat quoque & glorificat ipsum, sicut & me. Omnino enim 3 hic" vel in opere, vel in verbo, vel in cogitatione * continetur". Cognoverunt fratres mei, 4 qualiter" dilexit me pater meus, & non exaltatus sum in corde meo: quamvis puer existens, habebam timorem Dei

ἐμέ-

a ἢ σκότει, addit Cod. Oxon. omissis sequentibus a Κύριος usque σωφροσύνην.

1 transeatis. 2 *add.* aliquis. 3 homo. * Interpres videtur legisse in Græco συνέχεται. 4 *quantum*, habet Cod. 75. quasi in Græco fuisset πόσον.

ἐμέτρουν ἐμαυτὸν, καὶ ἐτίμων τοὺς ἀδελφούς μου· καὶ διὰ τὸν φόβον αὐτῶν ἐσιώπων πιπρασκόμενος, μὴ εἰπεῖν τοῖς Ισμαηλίταις τὸ γένος μου, ὅτι υἱός εἰμι Ιακὼβ, ἀνδρὸς μεγάλου, καὶ δυνατοῦ.

ια΄. Καὶ ὑμεῖς οὖν ἔχετε ἐν ᵃ πράξει ὑμῶν τόν" τοῦ θεοῦ φόβον, καὶ τιμᾶτε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν. Πᾶς γὰρ ὁ ποιῶν νόμον κυρίου, ἀγαπηθήσεται ὑπ' αὐτοῦ. Ελθὼν οὖν εἰς Ινδοκολπίτας μετὰ τῶν Ισμαηλιτῶν, ἠρώτουν με· καὶ εἶπον, ὅτι δοῦλός εἰμι ἐξ οἴκου, ἵνα μὴ αἰσχύνω τοὺς ἀδελφούς μου. Λέγει δέ μοι ὁ μείζων αὐτῶν· οὐκ εἶ δοῦλος, ὅτι καὶ ἡ ὄψις σου δηλοῖ περὶ σοῦ· καὶ ἠπείλει μοι ἕως θανάτου. Εγὼ δὲ ἔλεγον, ὅτι δοῦλος αὐτῶν εἰμι. Ως δὲ ἤλθομεν εἰς Αἴγυπτον, περὶ ἐμοῦ ἐμάχοντο, τίς προσ-

in mente mea. 1 Senui", & moderabar meipſum, & honorabam fratres meos, 2 quos timebam, ſilui" venditus, ut non dicerem Iſmaelitis genus meum, quoniam filius eram Jacob viri magni & potentis.

XI. Et vos igitur habete in actu veſtro Dei timorem, & honorate fratres veſtros. Omnis enim, qui facit legem Dei, diligetur ab ipſo. Veniens 3 enim" ad Indocolpitas cum Iſmaelitis, interrogabant me, & ego dicebam, quoniam ſervus ipſorum ſum ex domo, ut non confunderem fratres meos. Dicit autem major eorum: non es ſervus, quoniam & aſpectus tuus oſtendit de te, & minatus eſt mihi usque ad mortem. Ego vero dicebam, quoniam ſervus

a πάσῃ πράξει ὑμῶν πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν,

1 Scivi enim, quoniam omnia tranſibunt. 2 & propter timorem eorum ſilui. 3 ergo 75.

δὲς χρυσίον λάβῃ με. Διότι πᾶσιν ἔδοξεν εἶναί με εἰς Αἴγυπτον πρὸς μεταβόλον ἐμπορίας αὐτῶν, ἕως ἐπιςρέψωσι φέροντες ἐμπορίαν. Καὶ ὁ κύριος ἔδωκέ μοι χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ μεταβόλου, καὶ ἐπίςευσέ μοι τὸν οἶκον αὐτοῦ. Καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐν χειρί μου, καὶ ἐπλήθυνεν αὐτὸν ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ· καὶ ἤμην μετ' αὐτοῦ μῆνας τρεῖς καὶ ἡμέρας πέντε.

ipſorum ſum. Ut autem venimus in Ægyptum, de me certabant, quis 1 ad theſaurum" acciperet me, 2 &" placuit omnibus, ut eſſem in Ægypto apud negociatorem negociationis ipſorum, usquequo reverterentur ferentes negociationem. Et Dominus dedit mihi gratiam in oculis negociatoris, & credidit mihi domum ſuam. Et benedixit eum Dominus in manu mea, & dedit Dominus ei copiam argenti & auri, & eram cum ipſo menſibus tribus, & diebus quinque.

ιβ. Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν παρήει ἡ a Μεμφία γυνὴ τοῦ 36) Πετεφρὶ" μετὰ δόξης πολλῆς, καὶ ἐπέβαλεν ἐπ' ἐμὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς. ὅτι εἶπον αὐτῇ οἱ εὐνοῦχοι περὶ ἐμοῦ, καὶ λέγει τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς περὶ τοῦ μεταβόλου, ὅτι ἐπλούτησεν ἐν χειρὶ νέου τινὸς Εβραίου.

XII. Hoc tempore tranſivit Memphitica mulier Pethefri 3 in" gloria multa, & injecit ſuper me oculos ſuos, quoniam dixerant ei eunuchi de me, & dicit viro ſuo de negociatore, quoniam ditatus eſſet in manu juvenis

a Μεμφὶς ἡ ἐλλακπίνη τοῦ πεντεφρῆ.

1 addens aurum 75. 2 propter quod. 3 Cum.

36) Ita is, qui in Hebræo dicitur *Potiphar*, vocatur a LXX. juxta exemplar Vaticanum, niſi quod η loco ι habeat.

Εβραίου. λέγουσι δὲ, ὅτι καὶ κλοπῇ ἔκλεψαν αὐτὸν ἐκ γῆς Χαναάν. Νῦν οὖν ποίησον μετ' αὐτοῦ κρίσιν, καὶ ἄφελε τὸν νεανίαν εἰς a οἰκονόμον" σου, καὶ εὐλογήσει σε ὁ τῶν Εβραίων Θεὸς, ὅτι χάρις ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐστιν ἐπ' αὐτῷ.

cujusdam Hebræi: & dicebant, quod furto furati essent eum de terra Chanaan. Nunc ergo fac cum eo judicium, & aufer juvenem in dispensatorem tuum, & benedicet te Deus Hebræorum, quoniam gratia ex cœlo est in ipso.

ιγ. Ο δὲ b Πετεφρὶς" πεισθεὶς τοῖς λόγοις αὐτῆς, ἐκέλευσεν ἀχθῆναι τὸν μετάβολον, καὶ λέγει αὐτῷ· τί ταῦτα ἀκούω, ὅτι κλέπτεις ψυχὰς ἐκ γῆς c Εβραίων" εἰς παῖδας d μετεμπολῶν"; πεσὼν οὖν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ὁ μετάβολος, ἐδέετο λέγων. Δέομαί σου κύριε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. Ο δὲ ἔφη· πόθεν οὖν ὁ παῖς σοι ὁ Εβραῖος; καὶ εἶπεν· οἱ Ισμαηλῖται παρέθεντό μοι αὐτὸν, ἕως οὗ ἐπιστρέψωσι. Καὶ οὐκ

XIII. Pethefris vero persuasus verbis ipsius, jussit adduci negociatorem, & dicit ei: Quid 1 hic" audio, quoniam furaris animas ex terra Hebræorum, 2 in pueris vendendis"? cadens igitur negociator in faciem suam, rogabat dicens: Rogo te domine, non novi quod dicis. Ille vero dicit: unde igitur tibi iste puer Hebræus? & dixit: Ismaelitæ commendaverunt

ἐπί-

a οἶκον. b Πεντεφρῆς. c Χαναὰν. d ἀπεμπολῶν rectius legitur in Cod. Oxon. Neque enim verbum μετεμπολάω in ullo Scriptore legisse memini.

1 hæc. 2 *in pueros vendens*, i. e. in servos sive famulos.

ἐπίστευσεν αὐτῷ ἀλλ' ἐκέλευσε γυμνὸν τύπτεσθαι αὐτόν, Ἐπιμένοντος δὲ αὐτοῦ, λέγει ὁ Πεντεφρῆς· a ἀχθήτω" ὁ νεανίσκος. Καὶ εἰσαχθεὶς προσεκύνησα τῷ ἀρχιευνούχῳ· τρίτος γὰρ ἦν ἐν ἀξίᾳ παρὰ τῷ Φαραώ, ἄρχων πάντων τῶν εὐνούχων, ἔχων γυναῖκας καὶ παλλακὰς καὶ τέκνα. Καὶ διαχωρίσας με ἀπ' αὐτοῦ, εἶπε· δοῦλος εἶ, ἢ ἐλεύθερος; καὶ εἶπον, δοῦλος. Καὶ λέγει πρός με· τίνος εἶ δοῦλος; καὶ λέγω αὐτῷ· τῶν Ἰσμαηλιτῶν. Καὶ πάλιν λέγει μοι· πῶς αὐτῶν ἐγένου δοῦλος; καὶ εἶπον· ὅτι ἐκ γῆς Χαναὰν ἐπρίαντό με. Ὁ δὲ ἠπίστησε, λέγων, ὅτι ψεύδῃ· καὶ γυμνὸν ἐκέλευσέ με τύπτεσθαι.

mihi ipsum, usquequo revertantur. Et non credidit ei, 1 jussit" flagellari ipsum. Sustinente vero eo, dixit Pethefris, adducatur juvenis. Et inductus adoravi principem eunuchorum: Tertius enim erat in dignitate apud Pharaonem, princeps omnium eunuchorum, habens 2 uxorem", & filios, & concubinas. Et cum me seorsum duxisset, dixit: servus es vel liber? & dicebam: servus. Et dicit ad me: cujus es servus? & dico ei, Ismaelitarum. Et rursus dixit mihi: qualiter ipsorum factus es servus? & dicebam: quoniam ex terra Chanaan emerunt me. Ille vero non credidit, dicens: sane mentiris; & nudum jussit me flagellari.

ιδ'. Ἡ δὲ Μέμφις ἑώρα διὰ θυρίδος τυπτόμενον

XIV. Memphitica vero vidit per fenestram

μου,

a ἀποκριθήτω.

1 sed jussit nudum. 2 uxores, 75.

μου, καὶ ἀποστέλλει πρὸς τὸν ἄνδρα, λέγουσα· Ἄδικος ἡ κρίσις, ὅτι καὶ τὸν κλαπέντα ἐλεύθερον τιμωρεῖς, ὡς ἀδικήσαντα. Ὡς δὲ οὐκ ἤλλαξα τὸν λόγον τυπτόμενος, ἐκέλευσε a φυλακιθῆναι" ἡμᾶς, ἕως οὗ ἔλθωσι, φησὶν, οἱ κύριοι τοῦ παιδός. Καὶ ἡ γυνὴ λέγει πρὸς αὐτόν. Διὰ τί συνέχεις τὸν αἰχμάλωτον εὐγενῆ παῖδα, ὃν ἔδει μᾶλλον ἄνετον εἶναι, καὶ ὑπηρετεῖν σου; ἤθελε γὰρ με ὁρᾷν ἐν πόθῳ ἁμαρτίας καὶ ἠγνόουν ἐν πᾶσι τούτοις.) Ὁ δὲ εἶπε πρὸς τὴν Μέμφιν. Οὐκ ἔστι τοῖς Αἰγυπτίοις, πρὸ ἀποδείξεως ἀφαιρεῖσθαι τὰ ἀλλότρια. Ταῦτα εἶπε περὶ μεταβόλου, b ὅτι ὀφείλει ἐγκατάκλειστος εἶναι.

me flagellatum, & mittit ad virum suum, dicens: Injustum est judicium tuum, quoniam & furatum liberum punis, 1 &" injuste agentem. Ubi autem non mutavi 2 verba, denuo flagellatum jussit" custodiri * me", usquequo veniant (ait) Domini pueri. Et uxor ejus dicit ad eum: propter quid detines captivum & nobilem puerum, 3 quoniam" oportuit magis dimitti 4 eum atque te flagellari"? voluit enim me videre in desiderio peccati, & ignorabam de omnibus his. Ille vero dixit ad Memphiticam: non est honestum apud Ægyptios, ante ostensionem auferri aliena. Hoc dixit de negociatore, & de me, quoniam debui inclusus teneri.

ιέ. Μετὰ δὲ εἴκοσι τέσ-

XV. Post viginti vero

σαρας

a Φυλαχθῆναι. b Cod. Oxon. hic inserit: Καὶ ὁ παῖς οὖν ὀφείλει.

1 Ut. 2 verba flagellatus, jussit. * nos. 3 quem. 4 & famulari tibi 62. Codex 75. hic plane vitiosus est.

σαρας ἡμέρας ἦλθον οἱ Ἰσμαηλῖται· καὶ ἀκούσαντες, ὅτι Ἰακὼβ ὁ πατήρ μου πένθει περὶ ἐμοῦ, εἶπασι πρός με· τί ὅτι εἶπας σεαυτὸν, ὅτι δοῦλός εἰμι; Καὶ ἰδοὺ ἔγνωμεν, ὅτι υἱὸς εἶ ἀνδρὸς μεγάλου ἐν τῇ γῇ Χαναάν· καὶ πενθεῖ περί σου ὁ πατήρ σου ἐν σάκκῳ. Καὶ a πάλιν ἤθελον″ δακρῦσαι, ἐπέχον ἐμαυτὸν, ἵνα μὴ αἰσχύνω τοὺς ἀδελφούς μου. Καὶ εἶπον· Ἐγὼ οὐκ οἶδα· Δοῦλός εἰμι. Τότε βουλεύονται πωλῆσαί με, ἵνα μὴ εὑρεθῶ ἐν χερσὶν αὐτῶν. Ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν Ἰακὼβ, ἵνα μὴ ποιήσῃ ἐν αὐτοῖς ἐκδίκησιν κινδύνου. Ἠκούσθη γὰρ, ὅτι μέγας ἐστὶ παρὰ κυρίῳ καὶ ἀνθρώποις. Τότε λέγει ὁ μετάβολος αὐτοῖς· λύσατέ με ἀπὸ τῆς κρίσεως Πετεφρί. Προσελθόντες οὖν ᾔτουν με, λέγοντες· εἰπὲ, ὅτι ἐν ἀργυρίῳ b ἠγοράσθη″ ἡμῖν,

& quatuor dies venerunt 1 Ifraelitæ″, &* audientes″, quoniam Jacob pater meus triftatur de me, dixerunt ad me: quid eft, quod dixifti teipfum fervum effe? & ecce cognovimus, quoniam es filius viri magni in terra Chanaan; & triftatur pater tuus in facco. Et rurfus volui lachrymari, & continui meipfum, ut non confunderem fratres meos. Et dixi: ego iftud non novi, fervus fum. Tunc inibant confilium, 2 quo me venderent″, ne invenirer in manibus eorum. Timuerunt enim Jacob, ne 3 ulcifceretur fe de ipfis″. Auditum eft enim, quod effet magnus apud Deum & homines. Tunc dicit negociator eis: 4 Redimite eum nunc″ a judicio Pethefri. 5 Audientes″

κά-

a πάνυ θέλων. b ἐπράθης.

a Ifmaelitæ. * quia audiverant. 2 Vendere me. 3 faceret in eis vindictam periculi. 4 Solvite me. 5 Accedentes.

κἀκεῖνος a ἀπέλυσεν'' ἡμᾶς.

ιϛ΄. Ἐδήλωσε δὲ ἡ Μέμφις τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, πριᾶσθαί με· ἀκούω γὰρ, φησιν ὅτι πωλοῦσιν αὐτόν. Καὶ ἀπέστειλεν εὐνοῦχον τοῖς 37) Ἰσμαηλίταις, b ᾐτεῖτο εἰς πρᾶσιν''. Καὶ μὴ θελήσας ποιῆσαι μετ' αὐτῶν, c ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ εὐνοῦχος'' πειρασθεὶς αὐτῶν;

igitur petebant me, dicentes: * quoniam argento emptus * est'' a nobis, & ille absolvit 1 me''.

XVI. Memphitica vero ostendit viro suo, ut emeret me. Audio enim (ait) quoniam vendunt eum. Et misit eunuchum ad Ismaelitas, 2 qui'' petiit me in venditionem; & non volens facere * cum eis, reversus est. Eunuchus vero

Δηλοῖ

a ἀπολύσει. b αἰτοῦσά με εἰς διάπρασιν. Καλέσας οὖν ὁ ἀρχιμάγειρος τοὺς Ἰσμαηλίτας ᾔτει με εἰς πρᾶσιν. c ἀνεχώρησεν ὁ εὐνοῦχος habet Cod. Ox, omisso δὲ, ita ut periodus non in duo cola distinguatur. Quæ lectio melior est, præsertim si punctum post αὐτῶν ponatur, ut in Oxon. pariter & Cantabr Codice factum.

* *add*: Dic. * es. 1 nos. 2 &. * subintellige *contractum emptionis*, ob magnitudinem scilicet pretii, quod Ismaelitæ popoſcerunt.

37) Statuit Auctor noster, Josephum Potiphari ab Ismaelitis venditum esse. Contra R. Salomo Jarchi Josephum vult sæpius venditum, primum Ismaelitis, inde Midianitis, & ab his tandem Potipharo. Verum a partibus nostri Auctoris stat Moses Genes. XXXIX. 1. Raschi autem erravit, dum Ismaelitas & Madianitas ambos Genes. XXXVII. 28 nominatos, distinctus a se invicem populos fuisse putavit, quos eosdem, diversis licet nominibus appellatos, fuisse ex Judic. VIII. 24. bene probavit Abenezra in locum cit. Geneseos,

δηλοῖ ᾗ τῇ δεσποίνῃ, ὅτι πολλὴν αἰτοῦσι τιμὴν τοῦ παιδός. Η δ᾽ ἀπέστειλεν ἕτερον εὐνοῦχον, λέγουσα· Εὰν καὶ δύο μνᾶς χρυσίου αἰτῶσι, a πρόσεχε". Μὴ Φείσασθε χρυσίου, μόνον * πριάμενος" τὸν παῖδα ἀγάγετε. Καὶ b δίδει αὐτοῖς π̄ χρυσίους" ἀντ᾽ ἐμοῦ, ἑκατὸν εἰπὼν τῇ Αἰγυπτίᾳ δεδεκότα ἀντ᾽ ἐμοῦ. Καὶ ἰδὼν ἐγὼ ἐσιώπησα, ἵνα μὴ c ἐτασθῇ" ὁ εὐνοῦχος.

cum tentaſſet 1, oſtendit Dominæ, quoniam ingens petiverint pretium pueri. Illa vero miſit alterum eunuchum, dicens: etſi duas minas auri petiverint, * vide ne parcas auro", tantum emas puerum, & * duc ad me". Ille vero dedit octoginta aureos pro me, centum dicens Ægyptiæ datos eſſe pro me. Et videns ego ſilui, ut non * exquireretur" eunuchus.

ιζ΄. Ορᾶτε, τέκνα μου, πόσα ὑπέμεινα, ἵνα μὴ καταισχύνω τοὺς ἀδελφούς μου. Καὶ ὑμεῖς οὖν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· ἐν μακροθυμίᾳ συγκρύπτετε ἀλλήλων τὰ ἐλαττώματα. Τέρπεται ὁ Θεὸς ἐπὶ ὁμονοίᾳ ἀδελφῶν, καὶ ἐπὶ προαιρέσει καρ-

XVII. Videte filii, quanta ſuſtinui, 2 diligite adinvicem, & in longanimitate 3 ejicite ad invicem ex animo ſimultates". Delectatur enim Deus concordia fratrum, & electione cordis probati in dile-

a παρέχετε. * πριάμενοι. b δοὺς αὐτοῖς π̄ χρυσίνους. c αἰκισθῇ.

1 *add.* eos. Oxon. Oxon. ergo. * *date, nec parcite auro*, &c juxta Græcum * adducite. * flagris cæderetur, juxta Græc. 2 *Add.* ut non confunderem fratres meos: & vos 3 abſcondite minorationes (*offenſas*) ad invicem. 62.

καρδίας εὐδοκιμούσης εἰς a ἀγάπην" Καὶ ὅτε ἦλθον οἱ ἀδελφοί μου εἰς Αἴγυπτον, ὡς οἴδασιν, ὅτι ἀπέστρεψα τὸ ἀργύριον αὐτοῖς, καὶ οὐκ ὠνείδισα, ἀλλὰ b παρεκάλεσα αὐτοὺς, καὶ μετὰ θάνατον Ἰακὼβ περισσοτέρως ἠγάπησα αὐτοὺς, καὶ πάντα, ὅσα 38) c ἐκέλευσεν", ἐκ περισσοῦ ἐποίησα, καὶ ἐθαύμαζον. Οὐκ ἀφῆκα γὰρ d αὐτοῖς" θλιβῆναι, ἕως μικροῦ πράγματος, Καίγε πᾶν, ὃ ἦν ἐν χειρί μου, αὐτοῖς δέδωκα. Οἱ υἱοὶ αὐτῶν, υἱοί μου· καὶ υἱοί μου, ὡς δοῦλοι αὐτῶν. Ἡ ψυχὴ αὐτῶν, ψυχή μου· καὶ πᾶν ἄλγημα αὐτῶν, ἄλγημά μου, καὶ πᾶσα μαλακία αὐτῶν, ἀσθένειά μου. e Ἡ γῆ μου, γῆ αὐτῶν. ἡ βουλή μου, βουλὴ αὐτῶν. καὶ οὐχ ὕψωσα ἐμαυτὸν

ctione. Quando autem venerunt fratres mei in Ægyptum, 1 &" cognoverunt 2 me", reddidi argentum eis, & non exprobravi quicquam illis, ſed & conſolatus ſum eos, & poſt mortem Jacob abundantius dilexi eos, & omnia quæcunque * juſſit", feci ex abundanti, & admirabuntur. Non enim dimiſi eos tribulari usque ad parvam rem. Et omne, quod erat in manu mea, eis dedi. Filii eorum, filii mei apud me habiti ſunt: & filii mei, ut ſervi eorum. Anima eorum anima mea, & omnis dolor eorum dolor meus, & omnis infirmitas eorum infirmitas mea. Terra mea, terra eo-

a ἀγαθὸν. b καὶ add. c ἠθέλησαν. d αὐτοὺς. e omiſſa ſunt.

1 *ut* i. e. *poſtquam.* 2 *quoniam*, i. e. quod. * ſcilicet *pater Jacob*. Sed ſi Græcum Oxon. ſequamur, loco *juſſit* reponendum *voluerunt*, nempe fratres.

38) Lege Geneſ. L. 16. ſeq. & hæc bene intelliges.

ἐν αὐτοῖς ἐν ἀλαζονείᾳ διὰ τὴν κοσμικὴν δόξαν μου, ἀλλ' ἤμην ἐν αὐτοῖς ὡς εἷς τῶν ἐλαχίστων".

rum, consilium meum, consilium eorum: & non exaltavi me ipsum in eis in superbia, propter mundanam gloriam meam, sed eram in eis, sicut unus minimorum.

ιη΄. Ἐὰν οὖν καὶ ὑμεῖς πορευθῆτε ἐν ταῖς ἐντολαῖς κυρίου, τέκνα μου, ὑψώσει ὑμᾶς a ἐνταῦθα, καὶ εὐλογήσει ἐν ἀγαθοῖς εἰς αἰῶνας. Καὶ ἐὰν θέλῃ τις κακοποιῆσαι ὑμᾶς, ὑμεῖς ἐν ἀγαθοποιΐᾳ εὔχεσθε ὑπὲρ αὐτοῦ· καὶ ἀπὸ παντὸς κακοῦ λυτρωθήσεσθε διὰ κυρίου. b Ἰδοὺ γὰρ ὁρᾶτε, ὅτι διὰ τὴν μακροθυμίαν, καὶ 39) θυ-γα-

XVIII. Si igitur & vos ambuletis in mandatis Domini, filii mei, exaltabit 1 & vos Dominus", & benedicet vobis in bonis 2 perpetuo". Et si voluerit quis malefacere vobis, vos in benignitate orate pro eo, & ab omni malo * liberamini" per Dominum. Ecce enim videtis, quoniam propter longanimitatem, 3 filiam Do-

a desunt. b Desunt omnia usque ad ἐν πᾶσι τῷ Ἰακώβ.
1 vos hic. 2 in secula. * liberabimini. 3 *Add.* &c.

39) Ex his verbis patet, Auctorem nostrum per *Potipheram*; cujus filiam *Asenath* Josephus in uxorem accepisse dicitur Genes. XLI. 45. intellexisse ipsum *Potipharum*, qui Josephum emerat, adeo ut ex servo gener ejus factus fuerit. In qua sententia etiam fuit ex Judæis R Salomo Jarchi, ex Christianis Hieronymus in h l. Ast recentiores Commentatores, quos legisse mihi contigit, omnes fere *Potipheram*, socerum Josephi, a *Potipharo*, Domino ejus, diversum fuisse volunt. Mihi jam non vacat accuratius inquirere, cujus

γατέρα κυρίου μου ἔλαβον εἰς γυναῖκα· καὶ ἑκατὸν τάλαντά μοι χρυσίου δέδοται σὺν αὐτῇ, ὅτι κύριός μοι * αὐτὸς ἐδούλευσε". Καίγε ὡραιότητα ἔδωκέ μοι ὡς ἄνθος ὑπὲρ ὡραίους Ἰσραήλ· καὶ διεφύλαξέ με ἕως γήρως ἐν δυνάμει καὶ ἐν κάλλει, ὅτι ἐγὼ ὅμοιος ἐν πᾶσι τῷ Ἰακώβ".

minorum meorum accepi in uxorem, & centum talenta auri mihi data ſunt cum ea. Quoniam * eos" Deus mihi ſervire fecit, & pulchritudinem dedit mihi, ut quaſi flos ſuper pulchros forem in Iſrael. Et cuſtodivit me usque ad ſenectutem in * virtute" & pulchritudine, quoniam ego ſimilis in omnibus Jacob extiteram.

ιθ'. Ἀκούσατε οὖν τέκνα μου, ὃ εἶδον ἐνύπνιον. Δώδεκα ἔλαφοι ἐνέμοντο, καὶ οἱ ἐννέα a διῃρέθησαν καὶ" διεσπάρησαν b τῇ γῇ".

XIX. Audite filii mei & quæ vidi ſomnia. Duodecim cervi paſcebantur, & novem diviſi ſunt & diſperſi in terra:

cujus filia fuerit virgo *Aſenath*, uxor Joſephi, quia ad aliam magis neceſſariam Annotationem me vocat melioris notæ virgo, B. Maria mater Domini, cujus Joſephus in eadem pagina mentionem facit, & cujus partum virgineum teſtimoniis Rabbinorum illuſtrare, ſupra p. 510. pollicitus ſum, meque hoc debito jamjam exſolvo.

* lege αὐτοὺς ἐδούλωσε. a deſunt. b εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

* Robertus legit αὐτοὺς ἐδούλωσε; contra in Cod. Cantabrig. extat αὐτος ἐδούλευσε, quod prorſus alium reddit ſenſum, ſed non cohærentem cum ſequentibus. Unde Roberti lectio eſt retinenda. * robore.

γῆ". ὁμοίως καὶ οἱ τρεῖς. Καὶ εἶδον, ὅτι ἐκ τοῦ Ἰούδα ἐγεννήθη παρθένος, ἔχουσα στολὴν βυσσίνην· καὶ ἐξ αὐτῆς προῆλθεν ἀμνὸς ἄμωμος, 40) καὶ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ, ὡς λέων· καὶ πάντα τὰ θηρία ὥρμουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐνίκησεν αὐτὰ ὁ ἀμνὸς, καὶ ἀπώλεσεν a εἰς καταπάτησιν. Καὶ ἔχαιρον ἐπ' b αὐτῷ" οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ πᾶσα ἡ γῆ. Ταῦτα δὲ γεννήσεται ἐν και-

similiter & tres 1 vidi, quoniam ex Juda nata est virgo, habens stolam byssinam, & ex ipsa prodiit agnus immaculatus, & a sinistris ejus agni ut Leo: & omnes bestiæ impetum fecerunt adversus eum, & vicit eas agnus, & perdidit in conculcationem. Et gaudebant in eo Angeli, & homines, & omnis terra. Hæc autem fient in tempore suo, in ultimis diebus.

ρῷ

a αὐτὰ add. b αὐτὰ

1 Hic punctum ponendum, ita ut nova dehinc incipiat periodus hoc modo: *Et vidi*, &c.

40) Hæc nativitatem Messiæ ex virgine spectare, quilibet videt. Ad redarguendos autem cæcos judæos, qui hanc, tanquam absurdam, rejiciunt, Turcis eam admittentibus pejores, multum facit illustre dictum Rabbi Berachiæ, in R. Mosis Hadarschan *Bereschit Rabba*, sive Commentario super Genes. XXXIII. 22. (ubi de ipso Josepho male a fratribus suis tractato agitur) citatum, quod est hujus tenoris: *Dixit Deus sanctus benedictus Israeli: Vos dixistis coram me, pupilli facti sumus sine Patre. Redemptor quoque, quem ego excitabo ex vobis, sine Patre erit, sicut dictum est:* (Zachar. VI. 12.) *Ecce vir, germen nomen ejus, & de sub se germinabit. Et sic dicit* (Esaias cap. LIII. 3.) *& adscendet sicut virgultum coram eo. Super illo David quoque dicit* (Psal. CX. 3.) *ex matrice ante auroram tibi ros juventutis tuæ.*

ρῷ αὐτῶν, ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. Ὑμεῖς οὖν, τέκνα μου, φυλάξατε τὰς ἐντολὰς κυρίου, καὶ τιμᾶτε τὸν Ἰούδαν, καὶ τὸν Λευί. ὅτι ἐξ αὐτῶν ἀνατελεῖ ὑμῖν ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, χάριτι σώζων πάντα τὰ ἔθνη, καὶ τὸν Ἰσραήλ. Ἡ γὰρ βασιλεία αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος, ἥτις οὐ παρασαλεύσεται· ἡ δὲ ἐμὴ βασιλεία ἐν ὑμῖν ἐπιτελεῖται, ὡς ὀπωροφυλάκιον, ὅτι μετὰ τὸ θέρος οὐ φανήσεται.

κ΄. Οἶδα, ὅτι μετὰ τὴν τελευτήν μου οἱ Αἰγύπτιοι θλίψουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ὁ θεὸς ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν a ὑμῶν, καὶ εἰσάξει ὑμᾶς εἰς τὴν ἐπαγγελίαν τῶν πατέρων ὑμῶν. Ἀλλὰ συνανοίσετε τὰ ὀστᾶ μου μεθ' ὑμῶν, ὅτι ἀναγομένων τῶν ὀστέων μου, κύριος ἐν φωτὶ ἔσται μεθ' ὑμῶν 41),

Vos igitur, filii mei, custodite mandata Domini, & honorate Judam & Levi, quoniam ex ipsis orietur vobis agnus Dei, gratia salvans omnes gentes & Israel. Regnum enim ejus regnum æternum, quod non præteribit. Meum enim regnum in vobis consummatur, ut pomorum custodia, quoniam post messem non apparebit.

XX. Novi, quoniam post mortem meam Ægyptii tribulabunt vos, sed Deus faciet ultionem vestram, & inducet vos in repromissionem patrum vestrorum. Sed comportate ossa mea vobiscum, quoniam si reduxeritis ossa mea, Dominus in luce erit vobiscum 1 contra Æ-

a Desunt usque θέτε αὐτὴν.

1 Desunt.

41) Introduxit Auctor Josephum, deportationi ossium suorum hoc quasi præmium promittentem, quod Deus Dux itineris

καὶ Βελιὰρ ἐν σκότει μετὰ τῶν Αἰγυπτίων. Καὶ Ζελφὰν τὴν μητέρα ὑμῶν ἀναγάγετε, καὶ ἐγγὺς Βάλλας παρὰ τὸν Ἱππόδρομον, πλησίον Ῥαχὴλ, θέτε αὐτήν". Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐκτείνας τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐκοιμήθη ὕπνον αἰώνιον· καὶ ἐπένθησεν αὐτὸν πᾶς Ἰσραὴλ, καὶ πᾶσα ἡ Αἴγυπτος, πένθος μέγα. Καὶ γὰρ καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις ὡς ἰδίοις μέλεσι συνέπαθε, καὶ εὐηργέτει, παντὶ ἔργῳ, καὶ βουλῇ, καὶ πράγματι παριστάμενος.

gyptios", & Beliar erit in tenebris cum Ægyptiis. Et Zelpham matrem vestram reducite, & prope Ballam juxta Hypodromum proximam Rachel 1 ponentes" eam. Et hæc dicens, extendens pedes suos, dormivit somnum secularem. Et planxerunt eum omnis Jacob, & omnis Ægyptus, planctu magno. Etenim & Ægyptiis, ut proprius membris, compassus est, & benefecit omni 2 tempore omni" consilio & re assistens.

Βενιαμίν.

Testamentum Benjamin, de mente munda. XII.

Ἀντίγραφον λόγων Βενιαμὶν, ὧν διέθετο τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ζήσας ἔτη

TRansscriptum verborum Benjamin, quæ disposuit Filiis

neris eorum in luce sit futurus. Cujus assertionis occasionem cepit, uti conjicio, ex Exodi cap. XIII. ubi versu 19. dicitur: *Tulit quoque Moses ossa Joseph secum, & quod adjurasset filios Israel, dicens: Visitabit vos Deus, efferte ossa mea hinc vobiscum,* & mox vers. 21. additur: *Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux itineris esset utroque tempore.*

1 ponite. 2 opere & 62.

ἔτη ρκ´. Καὶ φιλήσας αὐτοὺς, εἶπεν. Ὡς Ἰσαὰκ ἑκατοστῷ ἔτει ἐτέχθη τῷ Ἀβραὰμ, οὕτως κἀγὼ τῷ Ἰακώβ. Καὶ ἐπειδὴ Ῥαχὴλ τέθνηκε γεννῶσά με, γάλα οὐκ ἔσχον. Βάλαν οὖν τὴν παιδίσκην αὐτῆς ἐθήλασα· Ἡ γὰρ Ῥαχὴλ, μετὰ τὸ τεκεῖν αὐτὴν τὸν Ἰωσὴφ, δώδεκα ἔτη ἐστείρευσε· καὶ προσηύξατο κυρίῳ μετὰ νηστείας δώδεκα ἡμέρας· καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκέ με. Σφόδρα γὰρ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἠγάπα τὴν Ῥαχὴλ, καὶ ηὔχετο δύο υἱοὺς τεκεῖν ἀπ' αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἐκλήθην υἱὸς ἡμερῶν, ὅ ἐστι Βενιαμίν 42).

ſuis, vivens annos centum viginti *. Et oſculans eos, dixit: Sicut Iſaac centeſimo anno natus eſt Abraham, ita & ego Jacob. Quia igitur Rachel mortua eſt, cum pareret 1, lac non habui. Ballam igitur ancillam ejus ſuxi. Rachel 2 poſtquam enim" peperit Joſeph, duodecim annis ſterilis fuit, & oravit Dominum cum jejunio duodecim 3 annis", & concipiens peperit me. Valde enim pater 4 meus" dilexit Rachel, & optavit duos filios videre ex ipſa; propter hoc vocatus ſum filius dierum, 5 vel luctus, quia mater in partu mortua eſt", quod eſt Benjamin.

Zz 4 β´. Οτε

* *quinque* adde, ſi Græcum textum Codicis Oxon. ſequi velis. 1 *add.* me. 2 enim, poſtquam. 3 Diebus. 4 noſter 62. 5 dele.

42) Auctor *Benjamin* interpretatur *filium dierum*, quia a Jacobo jam centenario genitus erat; quæ interpretatio confirmari videtur Geneſ. XLIV. 20. ubi Benjamin vocatur *filius ſenectutum*. Rejicit tamen eam Hieronymus in Traditionibus Hebraicis ad h. l. ſcribens: *Errant, qui putant Benjamin filium dierum interpretari. Cum enim dextera appelletur*

β'. Ὅτε οὖν εἰσῆλθον εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐγνώρισέ με Ἰωσὴφ ὁ ἀδελφός μου, λέγει μοι· Τί εἶπον τῷ πατρί μου, ὅτε ἐπώλησάν με. Καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι ἔφυρον τὸν χιτῶνά σου αἵματι, καὶ πέμψαντες εἶπον, ἐπίγνωθι, εἰ χιτὼν τοῦ υἱοῦ σου ἐστὶν οὗτος. Καὶ λέγει μοι· Ναὶ ἀδελφέ· καὶ γὰρ ὅτε ἔλαβόν με οἱ Ἰσμαηλῖται, εἷς ἐξ αὐτῶν ἀποδύσας με τὸν χιτῶνα, ἔδωκέ μοι περίζωμα, καὶ φραγελλώσας με, εἶπε τρέχειν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν κρύψαι τὸ ἱμάτιόν μου, ὑπήντησεν αὐτῷ λέων, καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν. Καὶ οὕτως οἱ μέτοχοι φοβηθέντες διαπωλοῦσί με τοῖς ἑταίροις αὐτῶν.

II. 1 Quoniam" igitur intravi in Ægyptum, & recognovit me frater meus Joſeph, dixit mihi: Quid dixerunt patri meo, quando vendiderunt me? Et dicebam ei, quoniam conſperſerunt tunicam tuam ſanguine, & mittentes dixerunt: cognoſce. ſi tunica filii tui 2 eſt" iſta. Et dicit mihi: etiam frater. Etenim quando accipiebant me Iſmaelitæ, unus ex iis, exuens me tunicam, dedit mihi perizoma, & flagellans me dixit, ut currerem. Cum vero abiret ipſe, ut abſconderet veſtimentum meum, obviavit ei Leo, & occidit eum. Et ita participes timentes vendunt me ſociis ſuis.

γ'. Καὶ

pelletur Jamin & finiatur in n. *literam, dies quidem appellantur & ipſi Jamim, ſed in* m. *literam terminatur.* Si jam interpretationem Auctoris Teſtamenti Benjamin defendendam ſuſciperem, reſponderem, *Jamin* pro *Jamim* acceptum eſſe dialecto Syriaca, qua Jacobus modo e Syria adveniens bene uti poterat. Sed non eſt tanti, huic rei immorari.

1 Quando. 2 ſit 75.

γ΄. Καὶ ὑμεῖς οὖν, τέκνα μου, ἀγαπήσατε καὶ ὑμεῖς τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ φυλάξατε τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, μιμούμενοι τὸν ἀγαθὸν καὶ ὅσιον ἄνδρα Ἰωσήφ. Καὶ ἔστω ἡ διάνοια ὑμῶν εἰς τὸ ἀγαθὸν, a ὡς κἀμὲ οἴδατε. Ὁ ἔχων τὴν διάνοιαν ἀγαθὴν, πάντα βλέπει ὀρθῶς. Φοβεῖσθε κύριον'', καὶ ἀγαπᾶτε τὸν πλησίον, καὶ ἐὰν τὰ πνεύματα τοῦ Βελιὰρ εἰς πᾶσαν πονηρίαν θλίψεως ἐξαιτήσωνται ὑμᾶς, οὐ μὴ κατακυριεύσῃ ὑμῶν πᾶσα πονηρία θλίψεως, ὡς οὐδὲ Ἰωσὴφ τοῦ ἀδελφοῦ μου. Πόσοι τῶν ἀνθρώπων ἠθέλησαν ἀνελεῖν αὐτὸν, καὶ ὁ θεὸς ἐσκέπασεν αὐτόν; Ὁ γὰρ φοβούμενος τὸν θεὸν, καὶ ἀγαπῶν τὸν πλησίον αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ ἀερίου πνεύματος τοῦ Βελιὰρ οὐ δύναται πληγῆναι, σκεπαζόμενος ὑπὸ τοῦ φόβου

III. Et vos igitur, filii mei, diligite Dominum Deum cœli, & 1 audite'' mandata ejus, imitantes bonum & ſanctum virum Joſeph. Et ſit mens veſtra in bonum, ut & me noſtis. Quia habet mentem bonam, omnia reſpicit recte. Timete Deum, & diligite proximum: & ſi ſpiritus Beliar in omnem malitiam tribulationis * ſollicitaverit'' vos, non 2 dominabitur'' in vobis omnis malitia tribulationis, ſicut nec Joſeph fratri meo. 3 Quot homines'' voluerunt occidere eum, & Deus protexit 4? Qui enim timet Deum, & diligit proximum ſuum, ab aereo ſpiritu Beliar non poteſt vulnerari. 5 Et'' protectus timore Domini, & ab inſidiis

a Deſunt, usque ad κύριον.
1 cuſtodite. * ſollicitaverint. 2 dominetur. 3 Quanti hominum. 4 *add.* eum. 5 dele *Et* cum præcedente puncto; neque enim hic nova incipit periodus.

τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπὸ ἐπιβουλῆς ἀνθρώπων, ἢ θηρίων οὐ δύναται κυριευθῆναι, βοηθούμενος ὑπὸ τῆς τοῦ κυρίου ἀγάπης, ἧς ἔχει πρὸς τὸν πλησίον. Καὶ γὰρ ἐδεήθη 43) τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ιακὼβ, ἵνα προσεύξηται περὶ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἵνα μὴ λογίσηται αὐτοῖς κύριος, a ὅτε" ἐνεθυμήθησαν πονηρὸν περὶ αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐβόα Ιακώβ· Ὦ τέκνον b Ιωσὴφ", ἐνίκησας τὰ σπλάγχνα Ιακωβ τοῦ πατρός σου. Καὶ περιλαβὼν αὐτὸν, δύο ὥρας κατεφίλει, λέγων· Πληρωθήσεται ἐπὶ σοὶ προφητεία οὐρανοῦ περὶ τοῦ ἀμνοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ σωτῆρος τοῦ κόσμου, ὅτι ἄμωμος ὑπὲρ ἀνόμων παραδοθήσεται, καὶ ἀναμάρτητος ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀποθανεῖται, ἐν αἵματι διαθήκης, ἐπὶ σωτη-

hominum & beſtiarum non poteſt ſubjugari, adjutus a Domini dilectione, quam habet erga proximum. Etenim deprecatus eſt patrem noſtrum Jacob, ut oraret pro fratribus noſtris, 1 &" non imputaret eis Dominus 2 ſi quid excogitaverunt" pernicioſum de ipſo. Et ita clamavit Jacob: O fili Joſeph, viciſti viſcera patris tui 3. Et amplexans eum, per duas horas oſculabatur eum, dicens: Adimplebitur in te Prophetia cœli de agno Dei & Salvatore mundi, quoniam immaculatus pro iniquis tradetur, & qui ſine peccato eſt, pro impiis morietur in ſanguine Teſtamenti, in ſalutem

a ὅτι. b χρηστὸν.

1 ut. 2 quod excogitaverint. 3 *add.* Jacob.

43) Statuit Auctor noſter, ut ex hoc loco patet, mala, Joſepho a fratribus illata, Jacobo patri tandem detecta eſſe, quod & Geneſ. L. verſ. 16. claris verbis aſſeritur, ac proinde a *Rambam* male negatur.

σωτηρία Ισραὴλ καὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ a καταργήσει Βελιὰρ καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτῷ.

δ'. Εἴδετε, τέκνα, τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς τὸ τέλος· μιμήσασθε οὖν ἐν ἀγαθῇ διανοίᾳ τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ, ἵνα καὶ ὑμεῖς στεφάνους δόξης φορέσητε. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔχει σκοτεινὸν ὀφθαλμόν· ἐλεεῖ γὰρ πάντας, κἂν ὦσιν ἁμαρτωλοί, κἂν βουλεύωνται περὶ αὐτοῦ b εἰς" κακά. Οὗτος ἀγαθοποιῶν νικᾷ τὸν κακόν, c σκεπαζόμενος" ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ· τοὺς δὲ δικαίους ἀγαπᾷ, ὡς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐάν τις δοξάζηται οὐ φθονεῖ· ἐάν τις πλουτεῖ, οὐ ζηλοῖ· d ἐάν τις ἀνδρεῖος, ἐπαινεῖ· τὸν σώφρονα πιστεύων, ὑμνεῖ". Τὸν πένητα ἐλεεῖ· e τῷ ἀσθενεῖ συμπαθεῖ".

Gentium & Iſrael, & evacuabit Beliar & miniſtrantes ei.

IV. Videte, filii, boni viri finem: imitamini in bona mente miſericordiam ipſius, ut & vos coronis gloriæ induamini. Bonus homo non habet tenebroſum oculum, miſeretur enim omnibus, etiamſi ſint peccatores, & inierint conſilia de ipſo mala. 1 Nam" qui benefacit, vincit malum, protectus a bono: Juſtos autem diligit, ut animam ſuam. Si quis glorificatur, non invidet, ſi quis ditatur, non zelat, ſi quis fortis eſt, hunc laudat, caſtum credens, laudat: 2 eum, qui habet Dei timorem protegit, dili-

a καταλύσει. b deest. c σκεπόμενος. d deſunt. e deſunt.

1 *Ita* habet uterque Codex MS. Latinus, adeo ut Robertus in Græco textu legiſſe videatur οὕτως. 2 Inſere hoc loco verba, quæ inferius ſequuntur: *pauperi miſeretur, infirmo compatitur, Deum laudat.*

θεῷ''. Τὸν Θεὸν ἀνυμνεῖ· a τὸν ἔχοντα φόβον Θεοῦ, ὑπερασπίζει αὐτοῦ· Τῷ ἀγαπῶντι τὸν Θεὸν συνεργεῖ· τὸν ἀθετοῦντα τὸν ὕψιστον νουθετῶν ἐπιστρέφει, καὶ τὸν ἔχοντα χάριν πνεύματος ἀγαθοῦ ἀγαπᾷ κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ''.

gentì Deum cooperatur, reprobantem altissimum 1 admonet, ut convertatur'', & habentem gratiam spiritus boni diligit secundum animam suam. 2 Pauperi miseretur, infirmo compatitur, Deum laudat & veneratur''.

έ. Ἐὰν οὖν ἔχητε ἀγαθὴν διάνοιαν, τέκνα, καὶ οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι εἰρηνεύσουσιν ὑμῖν, καὶ οἱ ἄσωτοι αἰδεσθέντες ὑμᾶς, ἐπιστρέψουσιν εἰς ἀγαθὸν, καὶ οἱ πλεονέκται οὐ μόνον ἀποστήσονται τοῦ πάθους, ἀλλὰ καὶ b τὰ'' τῆς πλεονεξίας δώσουσι τοῖς θλιβομένοις. Ἐὰν ἦτε ἀγαθοποιοῦντες, καὶ τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα φεύξονται ἀφ' ὑμῶν, καὶ αὐτὰ τὰ θηρία φοβηθήσονται ὑμᾶς. Ὅπου

V. Si habeatis bonam mentem, filii, & mali homines pacificabuntur vobis, & luxurïosi erubescentes vos, convertentur in bonum, & avari non solum recedent a passione, sed quæ superabundant, dabunt tribulatis. Si sitis benefacientes, & immundi spiritus fugient a vobis & ipsæ 3 malæ'' bestiæ fugient a vobis timentes. Ubi enim est bono-

a omissa sunt omnia usque ad finem hujus periodi. b τίσιν habet Cod. Oxon, quæ vox significat pœnam, adeo ut secundum istam lectionem hic significetur, avaros, ubi pœnituerint, in pœnam, sive, ut voce Ecclesiastica utar, satisfactionem pro pristina habendi cupidine eleemosynas erogare.

1 admonens convertit. 2 Jam dixi, hæc ad antecedentia pertinere. 3 deest.

γὰρ ἐνὶ a φόβος" ἀγαθῶν ἔργων εἰς διάνοιαν, τὸ σκότος ἀποδιδράσκει b αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ ὑβρίσῃ τις ἄνδρα ὅσιον, μετανοεῖ· ἐλεεῖ γὰρ ὅσιος τὸν λοίδορον, καὶ σιωπᾷ. c Κἂν τις ψυχὴν δικαίαν προδοίη, καὶ ὁ δίκαιος προσευχόμενος πρὸς ὀλίγον ταπεινωθῇ, μεθ' οὐ πολὺ φαιδρότερος ἀναφαίνεται, οἷος γέγονεν Ἰωσὴφ ὁ ἀδελφός μου.

ς'. Τὸ διαβούλιον τοῦ ἀγαθοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἔστιν ἐν χειρὶ πλάνης πνεύματος Βελιάρ. Ὁ γὰρ ἄγγελος τῆς εἰρήνης ὁδηγεῖ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ· οὐχ ὁρᾷ ἐμπαθῶς d τοῖς φθαρτοῖς", οὐδὲ συνάγει πλοῦτον εἰς φιληδονίαν, οὐ τέρπεται ἡδονῇ, οὐ λυπεῖ τὸν πλησίον, οὐκ ἐμπιπλᾶται e τροφῆς", οὐ πλανᾶται μετεωρισμοῖς ὀφθαλμῶν· κύ-

rum operum * timor" in mente, tenebræ fugient ab eo. Si enim injurietur quis sancto viro, pœnitet: miseretur enim sanctus injurianti, & silet. Et si quis animam justam tradat, & justus 1 oraverit, nonnihil" humiliatur, 2 is qui facit injuriam, &" postea multo clarior apparet, qualis etiam factus est Joseph frater meus.

VI. Consilium boni viri non est in manu spiritus erroris Beliar. Angelus enim pacis ducit animam ipsius. Non aspicit in passionibus corruptibilia, neque congregat divitias in desideriis voluptatis: non delectatur voluptate, non contristat proximum, non impletur cibo, non errat in fastu oculorum. Domi-

ριος

a φῶς in Ox. melius. b ἀπ' additum. c desunt. d τὰ φθαρτά. e τρυφῆς.

* *lumen*, juxta Græc. Oxon, 1 orans ad modicum. 2 dele.

ριος γὰρ ἐστι μερὶς αὐτοῦ. a Τὸ ἀγαθὸν διαβούλιον οὐκ ἐπιδέχεται δόξης καὶ ἀτιμίας ἀνθρώπων, καὶ πάντα δόλον ἢ ψεῦδος", μάχην καὶ λοιδορίαν οὐκ οἶδε· Κύριος γὰρ ἐν αὐτῷ κατοικεῖ, καὶ φωτίζει ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ χαίρει πρὸς πάντας ἐν παντὶ καιρῷ. Η ἀγαθὴ διάνοια οὐκ ἔχει δύο γλώσσας, εὐλογίας καὶ κατάρας, ὕβρεως καὶ τιμῆς, λύπης καὶ χαρᾶς, b ἡσυχίας καὶ ταραχῆς, ὑποκρίσεως καὶ ἀληθείας", πενίας καὶ πλούτου· ἀλλὰ μίαν ἔχει περὶ πάντας εἰλικρινῆ καὶ καθαρὰν διάθεσιν. Οὐκ ἔχει ὅρασιν, οὐδὲ ἀκοὴν διπλῆν· πᾶν γὰρ, ὃ ποιεῖ, ἢ λαλεῖ, ἢ ὁρᾷ, οἶδεν ὅτι κύριος c ἐπισκέπτει ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ καθαίρει τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, πρὸς τὸ μὴ καταγνωσθῆναι ὑπὸ θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· καὶ τοῦ

nus enim pars est ejus. 1 Propter" bonum consilium non recipit gloriam 2, inhonorationem hominum 3 non curat" & omnem dolum vel mendacium, pugnam 4 vel" contumeliam non novit. Dominus enim in eo habitat, & illuminat animam ejus, & gaudet coram omnibus in omni tempore. Bona mens non habet duas linguas, benedictionis & maledictionis, injuriæ & honoris, tristitiæ & gaudii, quietis & turbationis, simulationis & veritatis, inopiæ & divitiarum; sed unam habet circa omnes sinceram & puram dispositionem. Non habet visum, neque auditum, duplicem: In omni enim, quod facit, vel loquitur, vel videt, novit quoniam

Βελιὰρ

a desunt. b desunt. c ἐπισκοπεύει, omissis reliquis usque ἁπλότητα.

1 Deest. 2 add, &. 3 dele. 4 &.

Βελιὰρ δὲ πᾶν ἔργον διπλοῦν ἐστι, καὶ οὐκ ἔχει ἁπλότητα".

ζ. Διὰ τοῦτο, τέκνα μου, φεύγετε τὴν κακίαν τοῦ Βελιὰρ, ὅτι μάχαιραν δίδωσι τοῖς πειθομένοις αὐτῷ. Ἡ δὲ μάχαιρα ἑπτὰ κακῶν μήτηρ ἐστί. Πρῶτον συλλαμβάνει ἡ διάνοια διὰ τοῦ Βελιάρ. Ἔστι δὲ a πρῶτον, φθόνος· δεύτερον, ἀπώλεια· τρίτον, θλίψις· τέταρτον, αἰχμαλωσία· πέμπτον, ἔνδεια· ἕκτον, ταραχή· ἕβδομον, ἐρήμωσις". Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κάϊν ἑπτὰ b ἐπιδικίαις παραδίδοται" ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· κατὰ γὰρ ἑκατὸν ἔτη μίαν πληγὴν ἐπήγαγεν αὐτῷ ὁ κύριος. Διακοσίων ἐτῶν πάσχει, καὶ ἐνακοσιοστῷ ἔτη

Deus visitat animam ejus, & purgat animum ejus, ut non 1 reprehendantur" à Deo & hominibus : sed omne opus Beliar duplex est, neque habet simplicitatem.

VII. Propter hoc, filii mei, fugite malitiam Beliar, quoniam 2 gaudium" dat obedientibus ei. Gladius autem septem malorum mater est. Primum concipit mens per Beliar: Est autem primum invidia, secundum perditio, tertium tribulatio, quartum captivitas, quintum indigentia, sextum turbatio, septimum desolatio. Propter quod & Cain septem vindictis 3 trahitur" à Deo. Nam secundum 4 septem" annos unam plagam induxit ei Dominus. Du-

a ὅτε τίκτει πρῶτον φθόνον. δεύτερον ἀπώλειαν, τρίτον θλίψιν, τέταρτον αἰχμαλωσίαν, πέμπτον ἔνδειαν, ἕκτον ταραχήν, ἕβδομον ἐρήμωσιν.
b ἀδικίαις παρεδόθη.

1 reprehendatur. 2 Gladium. 3 traditur. 4 centum.

ἔτει ἐρημοῦται a ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ" διὰ Ἄβελ τὸν δίκαιον ἀδελφὸν αὐτοῦ. Ἐν τοῖς b ἑπτακοσίοις ἔτεσιν" ὁ Κάϊν ἐκρίνετο 44,) ὁ δὲ Λαμὲχ ἐν τοῖς ἑβδομηκοντάκις ἑπτά· c ὅτι ἕως τοῦ αἰῶνος οἱ ὁμοιούμενοι τῷ Κάϊν ἐν φθόνῳ εἰς τὴν μισαδελφίαν, τῇ αὐτῇ κολάσει κριθήσονται".

centis annis patitur, & nongentesimo anno desolatur in diluvio propter Abel justum fratrem ejus. In septingentis annis Cain judicatur, Lamech vero in septuagies septem, quoniam usque in seculum assimilati Cain in invidia in odium fraternum, eadem punitione 1 vindicabuntur".

η'. Καὶ ὑμεῖς οὖν, τέκνα μου, ἀποδράσατε τὴν κακίαν, φθόνον τε καὶ τὴν μισαδελφίαν, καὶ προσκολλᾶσθε τῇ ἀγαθότητι καὶ τῇ ἀγάπῃ. Ὁ ἔχων διάνοιαν καθαρὰν ἐν ἀγάπῃ, οὐχ ὁρᾷ γυναῖκα εἰς

VIII. Et vos igitur, filii mei, fugite malitiam, invidiamque & odium fraternum, & adhærete bonitati & dilectioni. Qui habet mentem puram in dilectione, non videt mulierem

a desunt, & quidem merito. b ἑπτὰ, omisso ἔτεσιν. c desunt.

1 judicabuntur 62.

44) Cum eis, quæ auctor noster dicit, satis conveniunt veterum & recentiorum quorundam Judæorum sententiæ, de quibus vide Fagium, Cartwrightum, aliosque in Genes. IV. 15. Sed bene Cartwrigthus notavit, Scripturam loc. cit. aperte loqui de pœna, non ipsi Caino, sed ei, qui eum occiderit, infligenda. Grandis quoque est error Chronologicus nostri auctoris, diluvium ad annum nongentesimum Caini referentis, dummodo ipsemet ita scripserit: nam voces ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ in Oxoniensi exemplari Græco haud leguntur, ut modo notavi.

εἰς πορνείαν· οὐ γὰρ ἔχει μιασμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ, ὅτι ἀναπέπαυται ἐπ' αὐτῷ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος οὐ μιαίνεται προσέχων ἐπὶ κόπρον καὶ a βόρβορον", ἀλλὰ μᾶλλον ἀμφότερα ξηραίνει, καὶ ἀπελαίνει τὴν δυσωδίαν· οὕτως καὶ ὁ καθαρὸς νοῦς ἐν τοῖς μιάσμασι τῆς γῆς συνεχόμενος, μᾶλλον b οἰκοδομεῖ αὐτὸς, καὶ" οὐ μιαίνεται.

θ'. Ὑπονοῶ δὲ καὶ πράξεις ἐν ὑμῖν οὐ καλὰς ἔσεσθαι, ἀπὸ λόγων Ἐνὼχ τοῦ δικαίου. Πορνεύσετε γὰρ πορνείαν Σοδομιτῶν, καὶ ἀπολεῖσθε ἕως βραχὺ, c καὶ ἀνανεώσεσθε ἐν γυναιξὶ στρήνους", καὶ ἡ βασιλεία κυρίου οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν· ὅτι εὐθὺς αὐτὸς λήψεται αὐτήν· Πλὴν ἐν μερίδι ὑμῶν γενήσεται ναὸς Θεοῦ, καὶ ἔνδοξος ἔσται ἐν ὑμῖν d. e Ὅτι αὐτὸς λήψεται αὐτὴν",

in fornicationem. Non enim habet inquinationem in corde, quoniam requiescit in eo spiritus Domini. Quemadmodum enim sol non inquinatur attingens 1 gurgitem, vel stercus", sed magis 2 siccat, & abigit fœtorem; ita & pura mens in inquinationibus terræ 3 contendat, ut magis ædificet", ipsa vero non inquinatur.

IX. Intelligo autem ex sermonibus Enoch justi, & actus in vobis malos fore. Fornicabimini enim fornicatione Sodomorum, & peribitis usque ad 4 paucos, & renovabitis in mulieribus motus inordinatos, & regnum Domini non erit in vobis, quoniam confestim ille accipiet illud. Verumtamen in parte 5 nostra" fiet tem-

a βέλθωνον. b οἰκοδομεῖ, αὐτὸς δὲ. c desunt. d ὑπὲρ τὸν πρῶτον add Cod. Oxon. e desunt.

1 stercus vel gurgitem. 2 *add.* ambo. 3 *contenta* (i. e. detenta) *magis ædificat.* 4 Breve. 5 vestra.

τὴν", καὶ δώδεκα Φυλαὶ ἐκεῖ συναχθήσονται, καὶ πάντα τὰ ἔθνη· ἕως οὗ ὁ ὕψιστος a ἀποστείλῃ" τὸ σωτήριον αὐτοῦ, ἐν ἐπισκοπῇ μονογενοῦς b. Καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὸν πρῶτον 45) ναὸν, καὶ ἐκεῖ κύ-

plum Dei, & gloriosum erit in vobis. Quoniam ipse Dominus accipiet regnum, & duodecim tribus illic congregabuntur, & omnes gentes, usquequo altissimus mittat suum salutare in

ριος

a ἀνατέλλει. b προφήτου add. Cod. Oxon.

45) Vox πρῶτος non de *tempore*, sed *loco* est explicanda: neque enim Auctor templum *primum* a Salomone conditum hic intelligere potuit, sed ad *primam partem templi* quæ dicebatur *Sanctum*, digitum intendisse videtur. Cedam tamen hac expositione, ubi aliam meliorem allatam videro. Cæterum de illusione ac reliqua passione Messiæ, cujus mentionem hoc loco facit Benjamin, & de qua testimonia quædam Rabbinorum me hic adducturum superius p. 510. promisi, apprime notanda sunt verba, quæ leguntur in Bereschith Rabba sive commentario super caput I. Geneseos, & Latine solum translata dabo, quoniam prolixa sunt: *Incepit Deus pacisci cum Messia, dixitque ei: Messia mi juste, isti, qui sunt repositi apud te, peccatis suis inducent te in seculum grave. Oculi tui non videbunt lucem, aures autem tuæ audient opprobrium magnum populorum mundi: nasus tuus odorabitur fætorem: os tuum gustabit amaritudines, & lingua tua adhærebit palato tuo, ossa vero cuti, & extenuabitur corpus tuum in luctu & gemitu. Est ne voluntas tua in eis? Nam si tu suscipis, bene quidem: sin minus, ecce ego ex nunc ea abjiciam. Dixit coram eos* (Messias): *Domine seculi, in hoc ego lætus sum, ac suscipio super me tribulationes istas sub hac conditione, ut resuscites mortuos in diebus meis, & quidem eos, qui mortui sunt a primo Adam usque nunc,* &c. *Dixit ei Deus sanctus, & benedictus: Sit ita. Statim suscepit Messias omnes tribulationes ex dilectione, sicut dictum est:* (Esaiæ LIII. 7.) Afflictus & humilitatus est. In eodem Bereschith

ριῳ ὑβριθήσεται, καὶ ἐπὶ ξύλου ὑψωθήσεται. Καὶ ἔσται τὸ ἅπλωμα τοῦ	visitatione unigeniti. Et ingredietur in primum templum, & illic

reschith Rabba super cap XXXIX. v. 13. hæc leguntur: *R. Joden ait, Davidem dixisse: Sicut ego non cantavi canticum, priusquam fui exprobratus; sic Israel non dicet canticum, quando veniet Rex Messias, donec ipse Messias fuerit exprobratus, sicut dictum est:* (Psalm LXXXIX. 52.) *Quod exprobraverunt inimici tui, quod exprobraverunt talos sive vestigia Messiæ tui.* His consona plane habentur in Midras Tillim ad Psalm. XVIII. v. 1. *Cum venerit Messias, non in festinatione dicent canticum, donec fuerit exprobratus Messias, sicut dictum est: Quia exprobraverunt talos Messiæ tui.* Et hi quidem Rabbini putarunt, gentibus solum in Romano imperio Messiam opprobrio futurum, ut ex sequentibus in Midras Tillim verbis apparet; verum ipsos quoque impios Judæos Messiam contempturos, atque gratis odio habituros fore, & Prophetæ prædixerunt, & traditio Rabbinorum egregie confirmat. In Massechet *Joma* Distinct. *Schibbat Jamim* ubi de destructione primi & secundi templi agitur, ratio destructionis primi templi hæc datur: *quia in eo fuerunt tres res, idololatria, revelatio pudendorum, & effusio sanguinum*, Prophetarum scilicet & aliorum justorum. De secundo sequentia dicuntur: *Sed sanctuarium secundum (de quo nobis certo constat, quod occupati fuerint in lege, & in præceptis, & in operibus misericordiæ) cur desolatum est? Propter odium gratis,* (Psalm. XXXV. 19.) *ut te doceret, quod præponderet odium gratis, quod fuit inter illos, præ tribus illis transgressionibus, idololatria, revelatione pudendorum* (i. e. incestu) *& effusione sanguinum. Et in sanctuario primo odium gratis non fuit, &c.* Eadem fere habentur in Talmud Hierosolymitano in eodem libro *Joma*, & eadem distinctione *Schibbat Jamim.* Equidem refertur hoc ibi ad odium, quo Judæi erga se invicem gratis ac sine causa flagrarunt. Verum istud non est peccatum gravius idololatria & effusione sanguinis Prophetarum, ac vigebat quoque inter Judæos,

ναοῦ σχιζόμενον, καὶ μεταβήσεται 46) τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὰ ἔθνη, ὡς πῦρ ἐκχυνόμενον. Καὶ ἀνελθὼν ἐκ τοῦ ᾅδου, ἔσται ἀναβαί-

Dominus injuriam patietur, 1 & contemnetur", & in ligno exaltabitur. Et erit velum templi ſciſſum, & * deſcendet" ſpiritus Domi-

νων

dæos, cum primum templum ſtaret; quocirca aliud odium intelligendum eſt, nempe Meſſiæ, Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui ſibi ipſi hoc Davidis dictum applicavit in ultimo ſuo ſermone Joh. XV. 24. ſeq dicens: *Oderunt me & patrem meum, ut adimpleatur ſermo; qui in lege eorum ſcriptus eſt: Quia odio habuerunt me gratis.* Addo ſolum de contemptu Meſſiæ & prædicationis ejus, quo Judæi graviter peccarunt, egregia verba, quæ in Midras Tillim ſuper Pſalm. X. v 2. leguntur: *Quare Domine a longe ſtas? Hoc eſt ac ſi dixeris Scriptura:* (Zachar. VII 13.) *Et factum eſt, ſicut vocavit, & non audierunt. Dixit R. Jochanan: Tribus annis & dimidio fuit Divinitas* (שכינה) *in monte Olivarum ſtans, & vociferans: Quærite Dominum, dum inveniri poteſt*, &c.

46) Innuit Auctor verbo μεταβήσεται, fore, ut Spiritus S. a Synagoga Judæorum auferatur, & detur Eccleſiæ gentium. Prius factum eſſe, ipſi Judæi fatentur in Excerptis Gemaræ libri Sota, (quem edidit Cl. Wagenſeilius rerum Talmudicarum peritisſimus, imo Doctorum in hoc genere princeps) Diſtinct. *Egla harupha* ubi dicitur: *Ex quo mortui ſunt Prophetæ ultimi, Haggæus, Zacharias, Malachias, ablatus eſt Spiritus S. ab Iſrael* נסתלקה רוח הקודש מישראל Super Eccleſiam gentium autem effuſum eſſe Spiritum S ipſumque donum prophetiæ illis datum fuiſſe, ex hiſtoria Actuum Apoſtolicorum & Eccleſiæ Apoſtolicæ clare patet Atque hoc eſt maximum pro Eccleſia contra Synagogam argumentum, quod acriter urget S. Juſtinus Martyr in Dialogo cum Tryphone Judæo.

1 deſunt in Græco, tam Cantab. quam Oxon. * *tranſibit ad gentes.*

ϰων 47) ἀπὸ γῆς εἰς ὐρανόν. Ἔγνων γὰρ, οἷος ἔσαι ταπεινὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οἷος ἔνδοξος ἐν ὐρανῷ.

ni super gentes, ut ignis effusus. Et ascendens ex inferno, ascendet a terra in cœlum. 1 Recordabitur, quam fuerit humilis in terra, & quam gloriosus in cœlo.

1 Cognovit enim, qualis erit.

47) Priusquam testimonia Rabbinorum de Messiæ regressu ex inferno & adscensione in cœlum proferam, corrigendus hac occasione mihi videtur locus Theodoreti, in Comment. ad Esaiæ cap. VII. vers 14. ubi probare intendit, Emmanuelem, *i. e.* Christum, fuisse signum, & in inferno, & in cœlo. Qua de re Tom. II. p. 34. optimæ alioquin editionis Sirmondi hæc leguntur verba: ὁ δὲ Ἐμμανουὴλ καὶ εἰς τὸν ᾅδην κείμενον Ἀδὰμ εἰς τοὺς ὐρανοὺς ἀνεβίβασεν. Mutila sane, nec adeo plene probantia, quod propositum erat, ac si legantur, prout ipse doctissimus Pater scripsit, ego vero descripsi ex MS. Catena Patrum in Esaiam, quæ hic Oxonii in Bibliotheca Novi Collegii asservatur, ubi ita sese habent: ὁ δὲ Ἐμμανουὴλ καὶ εἰς τὸν ᾅδην καταλήλυθεν, καὶ εἰς τὸν ὐρανὸν ἀνελήλυθεν, καὶ εἰς τὸν ᾅδην κείμενον Ἀδὰμ εἰς ὐρανοὺς ἀνεβίβασεν. (Ex quibus media verba ob recurrentia ista: καὶ εἰς τὸν ᾅδην in illo Codice, ex quo textus Theodoreti excusus est, per incuriam Scribæ omissa fuere) i. e: *Immanuel vero & in infernum descendit, & in cœlum adscendit, & in inferno jacentem Adamum in cœlos reduxit.* Observavi jam, ut id obiter moneam, & alias Theodoreti atque Cyrilli correctiones, habeoque magnam partem deperditorum Commentariorum Eusebii Cæsariensis in Esaiam, descriptam ex hac Catena, cujus usum in suo Museo benevole mihi concessit Vir optimus ac Fautor meus honoratissimus D. Richardus Traffles, laudati Collegii

ι. Ὅτι δὲ Ἰωσὴφ ἐν Αἰγύπτῳ ἦν ἐπεθύμουν ἰδεῖν τὴν ἰδέαν αὐτοῦ καὶ τὴν μόρφωσιν τῆς ὄψεως αὐτοῦ·

X. Quando autem Joseph erat in Ægypto, desiderabam videre 1 speciem" ejus, & for-

καὶ

1 faciem 75.

gii Senior Socius; & hæc suo tempore, si Deus voluerit, erudito orbi communicabo. Sed jam ad propositum meum revertor, & cum Auctor noster adscensum Messiæ ex inferno in terram, a terra in cœlum, memoraverit, de utroque testimonia Rabbinorum adducam. De priori intelligenda sunt, quæ leguntur in sæpe citato Bereschith Rabba R. Mosis Hadarsan super Genes. XLIV. 18. ubi post allegatum dictum Cantici Salomonis cap. I. vers. 4. *Lætabimur & exultabimus in te*, hæc explicationis ergo adduntur: *Quando hoc fiet: quando adscendent captivi ex inferno, & Deitas* (השכינה) *in capite eorum, sicut dictum est:* (Mich. II. 13) *Et transibit Rex eorum, ante eos, & Dominus in capite illorum.* De posteriori exponi forte, vel eo referri saltem potest, alia explicatio, quæ ibidem præcedit: *Quando nos gaudebimus? quando stabunt pedes Divinitatis in monte Olivarum, sicut dictum est:* (Zachar. XIV. 4.) *Et stabunt in die illo pedes ejus super montem Olivarum, qui est coram Jerusalem ad orientem.* Quod utique factum, cum de hoc monte in cœlum adscendit. Verum clariora de exaltatione Messiæ in eodem Bereschith Rabba habentur super caput XXVIII. vers. 10. ubi verba Esaiæ LII. 13. ita explicantur: *Dictum est:* Ecce servus meus intelligit, *iste est Messias:* exaltabitur, *plus quam Abraham, de quo dicitur* (Genes. XIV. 22.) *Exalto manus meas ad Dominum.* Et elevabitur, *plus quam Moses, de quo dictum est* (Numer. XI. 10.) *Porta eum in sinu tuo*, &c. & sublimis erit valde, *plus quam Angeli ministerii, de quibus dictum est:* (Ezech. I. 18.) *Et sublimitas eis*, &c. Qui locus sane summatim complectitur, quod prolixius docet Apostolus in epistola ad Hebræos, ubi cap. I. eminentiam Christi super Angelos, quos itidem vocat *ministratorios spiritus*, demonstrat: cap. III. prærogativam Christi præ Mose osten-

καὶ δι' εὐχῶν τοῦ πατρὸς Ἰακὼβ εἶδον αὐτὸν, ἐν ἡμέρᾳ γρηγορῶν, καθ' ὃ ἦν πᾶσα ἡ ἰδέα αὐτοῦ. Γινώσκετε οὖν, τέκνα μου, ὅτι ἀποθνήσκω, Ποιήσατε οὖν ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην, ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, a καὶ κρίμα εἰς πιστοποίησιν", καὶ τὸν νόμον κυρίου, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάξατε. Ταῦτα γὰρ ἀντὶ πάσης κληρονομίας ὑμᾶς διδάσκω, Καὶ ὑμεῖς οὖν δότε

mam aspectus ejus, & per orationes Jacob patris mei vidi eum, in die vigilans, secundum quod erat omnis species ejus. Cognoscite igitur filii mei, quoniam 1 nunc" morior. Facite igitur veritatem & justitiam, unusquisque cum proximo suo, 2 judicium * &" fidei operationem, & legem Domini, & mandata ejus custodite. |3 Hoc" enim

ostendit, cap. VII. eundem in typo Melchisedeci superiorem Abrahamo facit. Addo adhuc quædam ex Midras Tillim super Psalm XXI. v. 7. *Dixit R. Berachia in nomine R. Samuel: Una scriptura dixit de Messia:* (Daniel VII. 13.) *Et in nubibus cœli venit sicut filius hominis, ac usque ad antiquum dierum pervenit, & coram illo appropinquare fecerunt illum. Alia vero scriptura dicit:* (Ierem. XXX. 21.) *Et applicabo eum, & accedet ad me. Ecce per quem modum* (hæc scilicet fient, vel hæc sibi invicem quasi adversa concilientur)? *Angeli perducunt ipsum usque ad medium eorum; Deus autem sanctus benedictus extendit manum suam, & introducit eum ad se. Propter hoc dictum est de Rege Messia: Et applicabo eum, & accedet ad me.* Quæ adscensioni Domini nostri optime congruunt. Nam uti in Actis Apostolorum cap. 1. ipso *in nube evecto in cœlum, Angeli* præsto fuisse narrantur, eum quasi subvehentes; ita cap. II. v. 33. *dextera Dei exaltatus* expresse dicitur.

a Omissa sunt.

1 deest. 2 *Add.* Et. * in. 3 Hæc.

ταῦτα τοῖς τέκνοις ὑμῶν εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον. Τοῦτο γὰρ ἐποίησεν Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακώβ. Ταῦτα πάντα ὑμᾶς κατεκληρονόμησαν, εἰπόντες· Φυλάξασθε τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἕως ὅτου ὁ κύριος ἀποκαλύψει τὸ σωτήριον αὐτοῦ πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. Τότε ὄψεσθε Ἐνὼχ, Νῶε, Σὴμ, καὶ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ ἀνισαμένους ἐκ δεξιῶν ἐν ἀγαλλιάσει. Τότε καὶ ἡμεῖς ἀναστησόμεθα, 48) ἕκαστος ἐπὶ σκῆπτρον ἡμῶν, προσκυνοῦντες τὸν βασιλέα τῶν οὐρανῶν, τὸν ἐπὶ γῆς φανέντα ἐν μορφῇ ἀνθρώπου a ταπεινώσεως". Καὶ

vos pro omni hæreditate doceo. Et vos igitur date hæc filiis veſtris in poſſeſſionem ſempiternam. Hoc enim fecerunt Abraham, Iſaac, & Jacob: Omnia hæc dederunt nobis in hæreditatem, dicentes: Cuſtodite mandata Dei, usquequo revelet Dominus ſalutare ſuum omnibus Gentibus. Tunc videbitis Enoch, Noe, Sem, Abraham, Iſaac & Jacob reſurgentes à dextris exultatione. Tunc 1 nos reſurgemus, unusquisque in ſceptrum noſtrum, adorantes Regem cœlorum, qui in

ὅσοι

a Deeſt.

1 *add.* &.

48) Ultima verba deſumpta ſunt ex Danielis cap. XII. v. 2. quibus hanc in rem citatis quoque in Midras Tillim ſuper Pſalm. X[illegible] v. 2. idem de reſuſcitatione mortuorum per Meſſiam docetur, quod Auctor noſter dixit. Verba ibi ſe habent ſequentem in modum: *Futurum eſt, ut naſci faciat* (Meſſias) *omnes dormientes in pulvere. Dixit R. Nachmon: Dormientes in pulvere ſunt mortui, ſicut dictum eſt. Et multi de his, qui dormiunt in terræ pulvere*, &c. Confer ſupra p. 738.

ὅσοι ἐπίστευσαν αὐτῷ ἐπὶ γῆς, συγχαρήσονται αὐτῷ, ὅτε καὶ πάντες ἀναστήσονται, οἱ μὲν εἰς δόξαν, οἱ δὲ εἰς ἀτιμίαν. Καὶ κρινεῖ κύριος ἐν πρώτοις τὸν Ἰσραὴλ καὶ περὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἀδικίας, ὅτι παραγενόμενον θεὸν ἐν σαρκὶ ἐλευθερωτὴν οὐκ ἐπίστευσαν. Καὶ τότε κρινεῖ πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα οὐκ ἐπίστευσαν αὐτῷ ἐπὶ γῆς φανέντι· καὶ ἐλέγξει ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς τῶν ἐθνῶν τὸν Ἰσραὴλ, ὥσπερ ἤλεγξε τὸν Ἠσαῦ ἐν τοῖς Μαδηναίοις, τοῖς a ἀπατήσασιν" ἀδελφὸν αὐτῶν γενέσθαι διὰ τῆς πορνείας, καὶ τῆς εἰδωλολατρείας· καὶ ἀπηλλοτριώθησαν θεοῦ. Γενόμενοι οὖν, τέκνα, ἐν με-

terra apparuit in forma 1 humanæ" humilitatis. Et quotquot crediderunt ei in terra, congaudebunt ei 2 tunc. Et" omnes 3 hi quidem resurgent" in gloriam, isti vero in ignominiam. Et judicabit Dominus in primis Israel, de ea, quæ in ipsum, injustitia. Quoniam 4 in" advenientem Deum in carne liberatorem non crediderunt. Et tunc judicabit omnes gentes, quotquot non crediderunt ei in terra apparenti. Et arguet in electis gentium Israel, quemadmodum redarguit Esau in 5 Madmeis", seducentibus 6 fratres ipsius" per forni-

Aaa 5 ρίδι

a ἀπιστήσασιν habet Cod. Oxon.

1 hominis. 2 In Cod. 62. vox *Tunc* novam incipit periodum. Legit nimirum interpres τότε pro ὅτε, quod & in Oxon. & in Cantabrig exemplari Græco extat. Unde si Græcum textum exacte exprimere velimus, ita reddere debemus; *Quando & omnes*, &c. 3 resurgent, hi quidem. 4 deest. 5 Madinæis 62. Nam Cod 75. vitiose habet Machinæis. 6 *Fratres suos fieri*, habet uterque Codex MS. Sed juxta Græcum ita repone; *ut frater eorum fieret*.

ρίδι φοβȣμένων τὸν κύριον. ὑμεῖς δὲ ἐὰν πορεύησθε ἐν ἁγιασμῷ κατὰ πρόσωπον κυρίȣ, πάλιν κατοικήσετε ἐν ἐλπίδι ἐν ἐμοί· καὶ συναχθήσεται πρὸς κύριον πᾶς Ισραήλ.

cationem & idololatriam, & abalienati sunt à Deo, 1 excidentes ab hæreditate filiorum, qui non timent Deum". Vos autem si ambuletis in sanctificatione secundum faciem Domini, rursus habitabitis in spe in me. Et congregabitur omnis Israel ad Dominum.

ιά. Καὶ οὐκ ἔτι κληθήσομαι λύκος ἅρπαξ, διὰ τὰς ἁρπαγὰς ὑμῶν, ἀλλ' ἐργάτης κυρίȣ, διαδιδῶν τροφὴν τοῖς ἐργαζομένοις τὸ ἀγαθόν. Καὶ ἀναστήσεται ἐκ τȣ͂ σπέρματός μȣ ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀγαπητὸς κυρίȣ, ἀκȣ́ων τὴν φωνὴν αὐτȣ͂, a γνῶσιν καινὴν φωτίζων πάντα τὰ ἔθνη,

XI. Et non amplius vocabor lupus rapax propter rapinas vestras, sed operator Domini, tribuens cibum operantibus bonum. Et suscitabitur ex semine meo in extremis 2 dilectus Domini, audiens * in terra" vocem ejus, cognitionem novam illumi-

a Καὶ ποιῶν εὐδοκίαν θελήματος αὐτȣ͂, add. Cod. Oxon.

1 *facti non filii in parte timentium Dominum*, habet uterque Codex MS., adeo ut Robertus pro ȣ̓̂ν, quod in Græco Oxon. pariter & Cantabrig. habetur, legisse videatur ȣ̓ vel ȣ̓κ, cunctaque hæc verba ad præcedentem periodum retulerit. Sed in utroque Græco Codice â voce γενόμενοι nova incipit periodus, cujus primum colon ita Latine est reddendum: *Estis itaque, filii, in parte timentium Dominum.* 2 *adde* temporibus. * hæc forte ab interprete addita sunt; neque enim in Græco est ἐπὶ τῆς γῆς.

ἔθνη, Φῶς γνώσεως a ἐπεμβαίνων" ἐν σωτηρίᾳ τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἁρπάζων ὡς λύκος ἀπ' αὐτοῦ, καὶ διδοὺς τῇ συναγωγῇ τῶν ἐθνῶν, καὶ ἕως συντελείας τῶν αἰώνων ἔσται ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὡς μουσικὸν μέλος ἐν στόματι πάντων· καὶ ἐν βίβλοις ταῖς ἁγίαις ἔσται ἀναγραφόμενος, καὶ τὸ ἔργον, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ· καὶ ἔσται ἐκλεκτὸς Θεοῦ ἕως τοῦ αἰῶνος, καὶ δι' αὐτὸν συνέτισέ με Ἰακὼβ ὁ πατήρ μου, λέγων· αὐτὸς ἀναπληρώσει τὰ ὑστερήματα τῆς φυλῆς σου.

ιβʹ. Καὶ ὡς ἐπλήρωσε τοὺς λόγους αὐτοῦ, εἶπεν· Ἐντέλλομαι ὑμῖν, τέκνα μου, ἀνενέγκατε τὰ ὀστᾶ μου ἐξ Αἰγύπτου, καὶ θάψατέ με εἰς Χεβρὼν ἐγγὺς τῶν πατέρων μου. Καὶ ἀπέθανε Βενιαμὶν ρκε ἐτῶν ἐν γήρει καλῷ, καὶ

nans 1 omnes Gentes, * lux" cognitionis, 2 aſcendens" Iſraeli in ſalutem. Et rapiens ut lupus ab ipſis, & dans ſynagogæ gentium, & usque in conſummationem ſæculorum erit in ſynagogis gentium, & in principibus earum ſicut muſicum melos in ore omnium: & in libris ſanctis erit inſcriptus, & opus & ſermo ejus. Et erit electus Dei usque in ſæculum, & propter ipſum inſtruxit me pater meus Jacob, dicens: ipſe replebit defectus tribus tuæ.

XII. Et ut implevit ſermones ſuos, dixit: Mando vobis filii mei, referte oſſa mea ex Ægypto, & ſepelite me in Hebron prope patres meos. Et mortuus eſt Benjamin centum viginti annorum & quin-

ἔθη-

a λάμπων.

1 hic Cod. 62. inſerit præpoſitionem *In* * lucem. 2 aſcendeus 62.

ἔθηκαν αὐτὸν ἐν a παραθήκῃ". Καὶ ἐν τῷ ϟα´ ἔτει 49) τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, αὐτοί, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, ἀνήγαγον τὰ ὀστᾶ τῶν πατέρων αὐτῶν ἐν κρυφῇ, ἐν b τόπῳ λεγομένῳ" Χαναὰν, καὶ ἔθαψαν αὐτοὺς ἐν Χεβρὼν, παρὰ τοὺς πόδας τῶν πατέρων αὐτῶν. Καὶ αὐτοὶ ἐπέστρεψαν ἐκ γῆς Χαναὰν, καὶ ᾤκησαν ἐν Αἰγύπτῳ, ἕως ἡμέρας ἐξόδου αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου.

que in senectute bona & posuerunt eum in thecam. Et in nonagesimo primo anno, ante exitum filiorum Israel ex Ægypto, ipsi, & fratres eorum, reduxerunt ossa patrum suorum in abscondito, in locum dictum Canaan. Et sepeliverunt 1 eum" in Hebron juxta pedes patrum suorum. Et ipsi reversi sunt ex terra Canaan, & habitaverunt in Ægypto, usque ad diem exitus eorum 2 de" terra Ægypti.

Τέλος τῶν ιβ´ διαθηκῶν τῶν υἱῶν Ἰακώβ.

3 Finis Testamentorum XII. filiorum Jacob".

49) Hæc bene correxit doctissimus Dn. Dodwellus, ut mox apparebit.

Cæterum majus est, quod Vir Clarissimus mihi pariter ac erudito Lectori exhibuit beneficium, dum nuper Oxonium veniens, meque parandæ Tabulæ Chronologicæ superius p. 515. promissæ manus admoventem inveniens, rogatus hoc onere me levare, ac eam, quæ mox sequitur, Tabulam longe doctiori manu sua exarare, mihique communicare voluit. Quam ejus benevolentiam grato animo agnosco, gratoque calamo publice testatam facio.

a παρακαταθήκη. b τῷ πολέμῳ.

1 Eos 62. 2 ex. 3 In Codice 62. hæc ad finem sunt adscripta: *Expliciunt Testamenta XII. Patriarcharum secundum translationem Domini Roberti Grosseteste, Lincoln. Episcopi.*

Tabula Chronologica contracta de annis Patriarcharum ex mente Clariſſ. Dodwelli, cum ejus obſervationibus.

Ab anno 75 Abrahami.	Jacobi ætatis.
161	76 (qui erat ſervitutis Jacobi apud Labanem octavus) natus Ruben.
164	79 Natus Simeon.
166	81 Natus Levi.
169	84 Natus Juda.
170	85 Natus Dan.
171	86 Nati Iſaſchar, Naphtalim & Gad.
172	87 Nati Zabulon & Aſer.
173	88 Nata Dina.
174	89 Natus Joſeph.
186	101 Natus Benjamin.
232	147 Mortuus Jacobus.
283	Mortui Simeon ætatis 120. & Joſephus 110.
285	Mortui Ruben ætatis 125. & Zabulon 114.
287	Mortuus Juda, ætatis 119.
292	Mortuus Iſaſchar, ætatis 122.
294	Mortuus Dan, ætatis 125.
295	Mortuus Gad, ætatis 125.
297	Mortuus Asher, ætatis 126.
300	Mortuus Naphtali, ætatis 130.
302	Mortuus Levi, ætatis 137.
310	Mortuus Benjamin, ætatis 125.

Cum

Cum annum ſervitutis VII. abſolviſſet Jacobus, tum demum Liam duxit uxorem. Recte ergo filius primogenitus ad annum ſequentem refertur, qui erat ſervitutis VIII.

VIII. anno Levi ingreſſi ſunt in Canaanem, *Levi* 12. Atqui hoc cum anno XX. ſervitutis factum eſſe conſtet, Levi hoc anno ex mente Auctoris Teſtamenti XII. Patriarcharum natus eſt.

Hoc anno natus videtur Iſſaſchar, minor Juda & major Zabulone. Notam autem anni nullam exhibet Auctor.

Naphtalim major Joſepho, Naphtal. 1.

Gad, licet pro ordine horum teſtamentorum ſit filius ἔνναῖος, & talis in Codice Græco Oxonienſi dicatur, ordine tamen Natalium filius ἕβδομος fuiſſe videtur, uti dicitur in Græco Cantabrigienſi, & Latina Roberti verſione.

Zabulon cum naſceretur; (ἐν τῷ γεννηθῆναί με, inquit) Jacobus auctus eſt gregibus ſorte virgarum Zabul. 1. Unde conſtat, ex mente Auctoris nativitatem Zabulonis uni iſtorum adſcribendam eſſe annorum, quibus Jacobus Labani propter mercedem ex pecore ſervivit, non illis, quibus propter filias ſervitutem obiit.

Joſephi annus natalis ex mente hujus auctoris incidit in XX. annum ſervitutis, ultimum propter pecora, quem tamen ſacræ literæ ad finem anni XIV. ſervitutis propter filias referunt, cum nondum mercedem e pecore pactus eſſet, Geneſ. XXX. 25. 31. ſeqq.

Levi

Levi anno XVIII. ætatis occidit Sichem, Levi 12. Ex quo loco explicandus & determinandus est laxior numerus §. 2. ubi Levi dicit se ὡσεὶ ἐτῶν κ´ fuisse, quando hanc cædem fecit.

Levi anno ætatis XIX. ἱεράτευσε Levi 12. nempe Sacerdos factus & edoctus ritum sacrificiorum ab avo Isaaco, tunc adhuc superstite.

Benjamin natus anno Jacobi C. nempe expleto. Benjam. 1. Proinde anno Jacobi CI. labente.

Judæ anno XX. Bellum in Cananæos. Jud. 7.

Hoc ætatis suæ anno XXX. Ruben Balam polluit. Rub. 1. Morbo per menses VII. multatus, pœnitentiam egit per annos VII. ibid. Tum Jacob apud Isaacum patrem fuit, Rub. 3. Supererat Isaacus ad annum Jacobi CXX. Gen. XXV. 26. XXXV. 28.

Judæ 22. incipiunt induciæ cum Esavo annorum XVIII. Jud. 9.

Josephus XVII. anno venditus, a cujus fine incipiunt forte anni VII. quibus Potiphari servivit, Joseph. 3.

Levi annos natus XXVIII. uxorem duxit Melcham. Lev. 11. 12. primus ejus filius Gerson dictus ibid.

Expletis annis VII. Josephus in carcerem conjicitur.

Levi ann. XXXV. natus filius secundus Caath. Lev. 11.

Issachar anno XXX. duxit uxorem. Issach. 3.

Anno XXVIII. socios habuit captivitatis Joseph pincernam Pharaonis & pistorem.

Post

Post duos annos in gratiam Pharaonis receptus Josephus anno ætatis XXX. Gen. XLI. 1. 46.

Levi anno XL. natus filius tertius Merari. Lev. 11. Græc.

Judæ XL. Bellum cum Esavo, quo cecidit Esavus τόξῳ Jacobi. Jud. 9. Jacobi τόξȣ mentio fit Gen. XLVIII. 22. Sed in Amoritas, non Idumæos. Judas nondum in Ægypto. ib. Imo sequitur annus unus, quo vixerit cum Thamare Annan. Tum anni duo viduitatis, antea quam rem cum ea haberet Judas, cap. 11. 12.

Zabulon ann. 38. vel 39. piscari cœpit, quinque ante annis quam descenderent in Ægyptum. Zab. 6.

Naphthalimi somnia, anno ejus XL. quæ eum adhuc in Palæstina fuisse supponunt, nondum in Ægypto. Naphth. 5. πάλιν μετὰ μῆνας ἑπ]ὰ Naphth. 6. Post venditionem Josephi, & tamen antea quam descenderent in Ægyptum. Naphth. 7.

Descendit Levi in Ægyptum anno æt. XL. Levi 12. Sed deest numerus supra XL. Juda enim Levi junior annum tunc agebat XLVI. Jud. 12. Levi ergo annum absolverat XLIX. qui in annum Jacobi incurrebat CXXX. quo descenderunt in Ægyptum. Gen. XLVII. 9.

Judæ XLVI. descensio in Ægyptum. Inde per annos LXXIII. vixit in Ægypto, Jud. 12.

Levi anno LXIV. nata Jochabed. Et quidem in Ægypto. Lev. 11. Eodem die natus maritus ejus Amram, Lev. 12.

Levi anno XCIV. nupsit Jochabed Amramo. Lev. 12.

Simeon

Simeon mortuus anno vitæ CXX. eodem, quo mortuus eſt Joſeph. Sim. 1. 8. Joſephi oſſa cuſtodiebant Ægyptii, quo minus deportarentur in Hebron, cum ſepeliretur Simeon. Sim. 1, Hinc etiam conſtat, eodem anno utrumque mortuum eſſe, pro hujus Auctoris rationibus.

Anno Levi CXVIII. mortuus Joſephus Lev. 12.

Ruben mortuus anno vitæ CXXV. poſt duos annos a morte Joſephi, Rub. 1.

Zabulon mortuus an. CXIV. Lat. in Græco ἑκατοστῷ τεσσαρακοστῷ καὶ δεκάτῳ. Inepte, pro ἑκατοστῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ. Viciſſim rectius in Græco 2. annis poſt mortem Joſephi, quam in Latino 32. Zab. 1.

Judas mortuus ann. CXIX. Jud. 12. 26. Poſt Rubenem. Rub, 1.

Iſſachar mortuus anno ætat. CXXII. Iſſach. 7.

Dan mortuus anno ætatis CXXV. Dan. 1. Μετὰ ταῦτα ἀνήνεγκαν τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ. Dan. 9.

Gad mortuus anno æt. CXXV. Gad. 1. vixit autem certe, pro noſtri Auctoris rationibus, poſt Joſephum. Monet enim ille moriens de Zelpha matre, prope Ballam & Rachelem ſepelienda, Zelphæ, ut videtur, filios, tam Gadum quam Aſerum. Imo etiam poſt Rubenem vixit. Utrumque enim alloquitur moribundus. Rub. 1.

Mortuus Aſer anno vit. CXXVI. Gr. Aſ. 1. Nec enim fidendum exemplari Roberti Lincoln. qua diſcrepat à Cod. Cantabrig. Certe poſt Joſephum & Rubenem vixit, ut ex ſupra dictis patet.

Naphthalim mortuus anno CXXX. Græc. CXXXII. Lat. Naphth. 1.

Levi Mortuus anno vitæ CXXXVII. Lev. 19. Exod. VI. 16. Adhuc posteri ejus tertiæ duntaxat generationis erant, Lev. 12. Nondum ergo nati liberi e conjugio Amrami cum Jochabed, pro hujus Auctoris hypothesibus. Ne quidem nata Mirjam, quæ, cum nasceretur Moses, erat Adolescentula.

Benjamin mortuus anno vitæ CXXV. Benj. I. 12. Gr. Deest in Latinis Codicibus numerus postremus loco tantummodo priori.

Anno Promissionis 340. Patriarcharum reliquias in Hebronem transtulerunt Israelitæ, præterquam Josephi: Pro hujus nimirum Auctoris rationibus. Moses natus est anno Promissionis 350. Nam annum egit 80. anno Promissionis 430. quo discessit ex Ægypto. Sic fuerit Amramus annorum 121. cum nasceretur Moses, pro hujus Auctoris rationibus. Alia omnia de Amramo Demetrius. Et profecto verisimiliora.

Situm Patriarcharum plerorumque ex anno emortuali Josephi elicuimus Josephi autem natalem didicimus è natali Benjamini, & quo pacto fuerit cum Jacobi ætate, promissionisque adeo Abrahamo factæ æra committendus. Hæc invicem collata docent, quem situm Patriarchæ illi teneant in annis 430. à promissione illa numerandis. Si minus vere, at saltem pro hujus Auctoris hypothesibus. Desunt autem, fateor, in aliis Patriarchis notæ temporum accuratæ, & in harum defectu ratiociniis indulgendum est, quæ tamen è propriis ejusdem rationibus arcessenda sunt.

ſunt. Sic fuerit neceſſario Iſſacharis natalis ad annum aliquem medium inter Judæ Zabulonisque natales referendus. Eſt autem obſcurisſimum, quid ſenſerit noſter de filiis ancillarum. Sic autem ſunt collocandi, ut juniores fuerint Juda, & Joſephum tamen omnes ætate ſuperarint. Nam poſt natum Judam Rachel ancillam marito dedit, ſuo tamen ipſi nomine parituram; cum ſcilicet Lia, parere deſiiſſet. Gen. XXIX. 35. Innuit profecto Liam uno ſaltem anno partum intermiſiſſe. Itaque illo ipſo anno, quem intermiſit Lia, primum filium Rachel è 'ala ſuſceperit, nempe Danem, & ſequenti ſecundum Naphthalimum. Sic duos habuerit Rachel filios eo ſpatio quo unicum pepererit Lia Iſſacharem. Inde gloriatur victam a ſe in Puerperii lucta illa ſororem. Mox tamen ſororis exemplum æmulata Lia, ipſa quoque Zelpham ancillam marito collocavit; adeo ut ille primus Zelphæ filius Gadus in eundem cum Naphthalimo annum concurrerit, ſic tamen, ut fuerit Naphthalimo paulo junior. Referentur ad ſequentes annos Aſer & Dina, quos Joſepho majores fuiſſe docet Textus Geneſeos. Nec ullus ſupererit hiatus inter Judam & Joſephum. Sic annum egerit Dina, cum raperetur XIII. cum Levi frater ageret, pro noſtri Auctoris mente, XX. Uno nimirum anno major ætate nubili, pro more Romanorum. Sic incidet mors Gadi in annum Promisſionis CCXCV. Annum ſcilicet ante reliquiarum translationem XLV. Credidit enim Auctor, poſt mortem Joſephi, reliquias Joſephi, ne transferrentur in Hebronem, ab Ægyptiis fuiſſe cuſtoditas, pro-

pter quoddam, quod comminiſcitur, Oraculum: nec inde licuiſſe Patriarchas alios, qui poſt illum obierunt, in Hebrone ſepelire. Sic legimus in Teſtamento Simeonis, c. 8. Pariarchas ergo illi ſuperſtites thecis reconditos fuiſſe ait, donec otium eſſet ab Ægyptiis, quo illos liceret in Hebronem deportare. Sic in Teſtamento Rubenis, cap. ult. *Et poſuerunt eum in thecam, usquequo referentes eum ex Ægypto, ſepelierunt in Hebron in ſpelunca duplici, ubi Patres ejus dormierunt.* Et in Simeone c. 8. *Et poſuerunt eum in thecam lignorum, quæ non putreſcunt, ut reducerent oſſa ejus in Hebron.* In Levi c. ult. *Et poſuerunt eum in thecam, & poſtea ſepelierunt eum in Hebron* &c. Videmus hic unam eandemque operam fuiſſe in plurium Patriarcharum funeribus procurandis. Itaque hinc intelligenda ſunt aliorum Teſtamentorum loca, in quibus idem innuitur, ſed obſcurius. Tempus docemur in Teſtamento Benjamini, quo Patriarchas omnes, excepto Joſepho, in Hebronem tranſtulerint Iſraelitæ: nempe annum fuiſſe ante exitum filiorum Iſrael ex Ægypto nonageſimum. Sic enim Codex uterque Græcus. Male ergo Codices Latini qui unum præterea addunt annum. Eſt enim ſane veriſimillimum, Robertum Lincolnienſem non alio uſum eſſe Codice ad verſionem ſuam concinnandam, quam Cantabrigienſi, vel qui ei admodum ſimilis fuerit. Sed viciſſim e Latinis corrigenda Græca: καὶ ἐν τῷ ϟ ἔτει τῆς ἐξόδου Legendum πρὸ τῆς ἐξόδου. Annus ille ante Exodum nonageſimus, idem erat a Promiſſione Abrahamo facta & quadrageſimus. Tum ergo tranſlatæ fuerint, ſi huic Auctori fides, Patriar-

triarcharum reliquiæ. Reversos enim e Canaam Israelitas habitasse tradit in Ægypto, usque ad diem exitus eorum. Ita Testamentum ejusdem Benjamini. Tum bello aliquo occupatis Ægyptiis, occasionem captasse refert Israelitas, Patriarchas suos ad Hebronem transferendis, opera tamen, ut vel ita Ægyptios laterent, clancularia. Ita Test. Simeonis loc. cit. *Et reduxerunt ea clam in bello Ægyptiorum.* Hunc annum cum anno a morte Gadi V. committit illius Testamentum. Sic enim habet: καὶ μετὰ πέντε ἔτη ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς χεβρών. Ita sentire ne quidem potuit Auctor. Sic enim natus fuisset post venditum Iosephum, quem tamen noster facit Josepho infensissimum. Facile inde constat, deesse numerum majorem. Rescribendum ergo: μετὰ τεσσαράκοντα πέντε vel, μετὰ μ΄. πέντε. Ita procedunt omnia, pro nostris calculis, rectissime. Obierit enim Dan anno Promissionis 225. qui erat annus ante reliquiarum deportationem XLV. Inde situs ille, quem Gado assignavimus, mirifice confirmatur. Ita ergo sensit noster Auctor, si quid senserit sibi consentaneum. Non tamen proinde pro vero mox habendum est, quod verum ipse crediderit. Id potius colligerem, Chronologiam illam de his temporibus omnem, quæ sacro Textu non nititur, vel e ratiociniis hominum, vel fide mala oriundam esse. Noster certe alia omnia sentit a Demetrio apud Eusebium lib. IX. de Præparat. Evangel. c. 21. Quod sane fieri vix potuit, si fuerint, utrivis coæva, quæ nescimus, præter sacras literas monumenta. Hoc itaque operam dedimus, ut Auctori, qualescunque

 fuerint,

fuerint, suæ saltem constarent rationes; non autem, ut pro illis fide nostra juberemus. Erit autem ne quidem hoc inutile, ut intelligantur veteres, nostro tamen juniores, si qui forte venerandis Patriarcharum nominibus hallucinati illum secuti fuerint, etiam errantem. Est autem admodum receptus apud nuperos Chronologos error errorumque aliorum fons, quod ne quidem in veteribus satis accurate distinguant Historica de rebus sibi exploratis Testimonia ab eorundem veterum conjecturis atque ratiociniis. Hæc enim si internoscerentur, non quælibet effata pro Historicis haberent Testimoniis. *Hucusque Clarissimus Dodwellus.*

H*Abes ita* Lector Benevole, *Testamentum XII. Patriarchis falso quidem inscriptum, lectum tamen jampridem Origeni & aliis antiquis, recusum igitur hoc loco integrum ita uti Græce illud ex Codd. MSS. Cantabrig. & Oxon. primus edidit notisque illustravit vir Clariss.* Jo. Ernestus Grabe, * *in spicilegio Patrum & hæreticorum sæculi I. Oxoniæ* 1699. 8. *adjuncta veteri latina versione quam* Robertus Groossetest, *Episcopus Lincolniensis, condidit circa A. C.* 1242. *Grabius vero contulit cum duobus MSS. Bibl. Bodlejanæ. Sæpius hæc ante lucem viderat sed minus emendate ut A.* 1483. *per Mennadum Molterum & Augustinum Landskron. & Hagenoæ* 1532. 8. *Paris.* 1549. *&c. Usus illa calamo exarata jam est Vincentius Bellovacensis, Roberti æqualis, in speculo*

* Obiit diem supremum vir doctissimus atque de Antiquitate Ecclesiastica insigniter meritus anno superiore 1712.

lo Historiali l.b. 2 cap. 125. seq. Occurrit & MSta in variis Bibliothecis ut Basileensi, ubi teste Spizelio in arcanis Bibliothecar. detectis p. 46 inscribitur Testamenta Patriarcharum XII. de Christi Nativitate: *nec minus in Paulina Lipsiensi, quem Codicem evolvere me olim memini beneficio Joachimi Felleri τȣ μακαρίτȣ, qui tum Bibliothecæ illi in patria mea cum magna laude præerat. Germanice sæpius prodiit ut Augustæ Vindel. 1544. 12. Argentorati 1596. 12. & Hamburgi 1637 8. Etiam Belgice exscriptum typis est, Amstelod 8. & Danice A. 1601. Quod vero ex Hebraico translatum sit Græce, ut in præfatione versionibus præfixa legas, vellem certioribus constaret testimoniis, licet auctori præfationis illius hoc assentiuntur viri præstantissimi Tho. Bangius in Cælo Orientis p. 21. & Rev. Benthemius in Commentario de statu Ecclesiæ Anglicanæ p. 587. aliique. Neque stylus ostendit Hebraice scripta fuisse, ut affirmat Sgambatus in Archivis V. T. p. 206. Sed verisimilius videtur, compositum esse Græce (sub idem tempus quo Hermæ Pastor & Sibyllina quæ antiqui Patres Christiani laudant fuere supposita) ab aliquo Judaizante Christiano in lectione LXX. Interpretum neutiquam hospite. Aubertus Miræus in auctario de Scriptoribus Ecclesiasticis scribit Sixtum Senensem Testamentum hoc Bibliothecæ suæ sanctæ inseruisse: Sed fefellit eum memoria. Legitur tamen illud latine in Micropresbytico Basil. 1550. & in Orthodoxographis utriusque editionis ibid. 1555. & 1569. & in Bibliothecis Patrum toties repetitis, & cum Emmanuelis Thesauri Patricii Taurinensis & Aloysii Iuglaris S. I. elogiis Patriarcharum & Christi JEsu Dei Hominis, Moguntiæ 1665. 8.*

CXXXVI. JOSEPHUS *Phœnix, Serapis, Adonis, Thamuz item & Osiris atque Hermes Ægyptiorum, Literarum & Matheseos inventor.*

SUb fabula de *phœnice* ave res Jacobi & Josephi quærere jubet Petrus Texelius in Phœnice viso & audito, Roterdam. 1703. 4. Aliis Josephus est *Serapis* cujus lepidam etiam proferunt etymologiam, volunt enim dictum veluti Σαῤῥᾶς ἀπὸ, *Saræ progeniem.* Vide Mottanum Vayerum T. 12. Operum p. 38. Pingi autem Serapim cum modio super capite, in memoriam curæ frumenti quam pro Ægypto gessit Josephus, cum eam caritas annonæ tam graviter affligeret. Paulinus natali XI. S. Felicis versu 100.

— — ut Serapis sanctum formaret Joseph
Nomine ferali abscondens venerabile nomen
Cum tamen ipsa fidem simulacri forma doceret
Qua modius capiti superest — —

Confer Rufinum II. 23. Hist. Eccles. Baronium ad A. C. 389 & præcipue Guilelmum Bonjour in diss. laudanda infra cap. CXLI. Nec minus latere Josephum, cultumque esse sub nominibus *Thamuz, Osiridis* & *Adonidis*, contendit V. C. Io. Braunius IV. 13. selector. sacrorum. Aliis denique est *Theût* sive *Hermes* Ægyptiorum, clarus ille artium & scientiarum repertor, ut Theophilo Galeo in Philosophia generali p. 15. seq. Vide etiam Lambecium prodromi Hist. literar. p. 57. seq. & Sgambatum Archiv. V. T. p. 205. Aben Esra ad Psalm. CV. 22. *Quod Psalmus habet, Seniores Pharaonis eruditos esse à Jose-*

Josepho, id ita est intelligendum, consedisse nempe illos, discipulorum instar, coram Josepho. Et vox יחכם; *qua erudisse dicitur, est hoc loco accipienda, ut ea, quo aves cœli erudiri dicuntur & homines* (Job. XXXV. 11.) *Docuit nempe eos ignotam illis antea sapientiam* Confer Eybonis Hoppe Exercitationem de philosophia Josephi proregis Ægypti, Helmstad. 1706.

CXXXVII. Josephi Precatio *.

Origenes Tomo III. in Genesin apud Eusebium VI. præparat. c. 11. p. 292. & in Philocalia Origenis c. 23. p. 76.

Ἀλλὰ παραπλησίως βιβλίῳ περιέχοντι τὰ μέλλοντα προφητικῶς ὁ πᾶς οὐρανὸς δύναται, οἱονεὶ βίβλος ὢν θεοῦ, περιέχειν τὰ μέλλοντα. διόπερ ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Ἰωσὴφ δύναται οὕτω νοεῖσθαι τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Ἰα-

SEd voluminis alicujus instar, futurum prophetica dictione complexi, universo quoque cœlo, qui Dei liber quidam est, contineri futura possunt. Itaque hunc in modum intelligi potest, quod

Bbb 5 καὶ β,

* Henr. Dodwellus in loco supra p. 555. adducto προσευχὴν Ἰωσὴφ accipit non de precibus quas dixerit Ioseph, sed quibus Josepho benedixerit pater ejus Jacobus. Apud Lambecium vero p. 64. prodromi Hist. literariæ, ubi de hac Apocrypha precatione disserit, duo gravissima typorum vel calami errata in utraque editione emendanda sunt, Nam pro verbis: *& Procopius Gazæus in sua synopsi*, legendum: *Procopius Gazæus & Athanasius in sua synopsi* Deinde pro verbis: *Et S. Athanasii quidem locus qui hic ab Origene citatur*, legendum: *qui hic à Sixto Senensi citatur.*

κὼβ, ἀνέγνων γὰρ ἐν ταῖς πλαξὶ τοῦ οὐρανοῦ, ὅσα συμβήσεται ὑμῖν καὶ τοῖς υἱοῖς ὑμῶν. τάχα δὲ καὶ τὸ, εἱλιγήσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον, τοὺς λόγους τοὺς περιεχομένους, σημαντικοὺς τῶν ἐσομένων δηλοῖ ἀπαρτισθησομένους, καὶ ἵν᾽ οὕτως εἴπω, πληρωθησομένους, ὥσπερ λέγονται αἱ προφητεῖαι πεπληρῶσθαι τῷ ἐκβεβηκέναι.

in Josephi precatione à Jacobo dicitur; *Legi in tabulis cœli, quæcunque accident vobis & filiis vestris.* Quin etiam illud *, *Complicabitur Cælum quasi liber*, eo fortassis pertinet, ut impressas ipsi rerum futurarum significationes perfectum, quasique completum iri demonstret, quemadmodum ipso rerum exitu completa vulgo Prophetarum dicuntur oracula.

Petrus Daniel Huetius in notis ad h. l.

Crederes locum hunc respexisse Plotinum cum ait lib. 3. Enn. 2 cap. 7. ἔστω τοίνυν ὥσπερ γράμματα ἐν οὐρανῷ γραφόμενα ἀεὶ, εἰ γεγραμμένα καὶ κινούμενα, ποιοῦντα μέν τι ἔργον καὶ ἄλλο. ἐπακολουθήτω δὲ τῷ δὲ ἡ παρ᾽ αὐτῶν σημασία, &c. *Sint igitur velut literæ in cælo, quæ scribantur, vel si jam scripta sunt, moveantur perpetuo, & hoc aliudque opus efficiant. Unde sequatur significatio quæ ab ipsis portenditur*, & Enn. 3. lib. 1. cap. 6. de astris loquens: παρέχεται δὲ καὶ ἄλλην χρείαν τὴν τοῦ εἰς αὐτὰ ὥσπερ γράμματα βλε-

* Locum hunc ex Es. 34. 4. producit Origenes, non ex precatione Josephi, ut sibi persuasit Sandius lib. de Origine animæ p. 103. qui inde venit in falsam hanc opinionem, ut Esaiam & Johannem Apocalyps. VI. 14. verba Apocryphi illius scripti repetiisse crederet, ac profiteretur,

βλέποντας, τοὺς τὴν τοιαύτην γραμματικὴν εἰδότας, ἀναγινώσκειν τὰ μέλλοντα, ἐκ τῶν σχημάτων κατὰ τὸ ἀνάλογον μεθοδεύοντας τὸ σημαινόμενον· *Alteri quoque usui sunt, quod nempe qui ejusmodi literaturæ periti sunt, ea tanquam literas aspicientes legant futura, ex figuris servata analogia significationem rimantes.* Origenem autem hic fere αὐτολεξεὶ sequitur Procopius in Genesin.

Idem Origenes in eadem Philocalia p. 79. edit. Oxon.

Νῦν γὰρ, ὡς πρὸς τὴν λέξιν, τὸ προφητικὸν ἐξειλήφαμεν· εἰ δέ φησιν ὁ Ἰακὼβ ἀνεγνωκέναι ἐν ταῖς πλαξὶ τοῦ οὐρανοῦ τὰ συμβησόμενα τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ ὅσον ἐπὶ τούτῳ ἀντιλέγοι τις ἂν ἡμῖν, ὅτι ἐναντία οἷς εἰρήκαμεν δηλοῦται διὰ τῆς γραφῆς· ἐλέγομεν γὰρ ἄνθρωπον ἀκαταλήπτως ἔχειν τῶν σημείων, ὁ δὲ Ἰακὼβ φησιν ἀνεγνωκέναι ἐν ταῖς πλαξὶ τοῦ οὐρανοῦ· ἀπολογησόμεθα ὅτι οἱ καθ' ἡμᾶς σοφοὶ, πνεύματι κρειττοτέρῳ χρησάμενοι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, οὐκ ἀνθρωπίνως, θείως δὲ διδάσκονται τὰ ἀπόρρητα.

Jam dictum Prophetæ, quoad nudam literam, exposuimus: si vero Jacob ait legisse se in tabulis cœli quæ filiis suis eventura sunt, atque idcirco nobis opponat aliquis contraria iis, quæ diximus, per Scripturas declarari: hominem quidem dicebamus signa non posse comprehendere; at Jacob in tabulis cœli ait se legisse: respondebimus nostros sapientes, excellentiore spiritu quam pro humana natura usos, non humanitus, sed divinitus arcana edoctos; quemadmodum Paulus

ὥσπερ

ὥσπερ ὁ Παῦλος, λέγων. Ἤκουσα ἄῤῥητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι· ἴσασι γὰρ τροπῶν ἀλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν, ἐνιαυτῶν κύκλους, καὶ ἀστέρων θέσεις, οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων, ἀλλὰ τοῦ πνεύματος ἀποκαλύπτοντος αὐτοῖς, καὶ καθαρῶς, ὡς θέλει ὁ Θεὸς, τὰ θεῖα ἀπαγγέλλοντος. καὶ ἄλλως δὲ ὁ Ἰακὼβ μείζων ἢ κατὰ ἄνθρωπον ἦν, πτερνίζων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ὁμολογῶν ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ βίβλῳ, ἀφ' ἧς παρεθέμεθα τὸ, Ἀνέγνων ἐν ταῖς πλαξὶ τοῦ οὐρανοῦ, εἶναι ἀρχιχιλίαρχος δυνάμεως Κυρίου· καὶ ὄνομα πάλαι κεκτημένος Ἰσραήλ· ὅπερ ἐν σώματι λειτουργῶν ἀναγνωρίζει, ὑπομιμνήσκοντος αὐτὸν τοῦ ἀρχαγγέλου Οὐριήλ.

dicit,* *Audivi arcana verba quæ non licet homini loqui:* ſciunt enim converſionum mutationes & temporum, annorum orbes, ſiderum poſitiones, non ab hominibus neque per homines, ſed ſpiritu aperiente ipſis, & pure nudeque, ut vult Deus, res divinas enuntiante. Nam & Jacob homine major erat, qui ſupplantaret fratrem ſuum, & fatetur in eo ipſo libro, ex quo protulimus, *Legi in tabulis cœli*, ſe eſſe principem tribunorum potentiæ Domini, & jampridem habere nomen Iſrael: quod quidem corpore miniſtrans recognoſcit, in memoriam revocante, ipſumque ſubmonente Uriel archangelo.

Procopius Gazaus in I. Geneſeos p. 29.

Præterea ut magis ſuam opinionem ſtabiliant, adducunt illud teſtimonium ab Jacobo dictum ex ora-

* 2. Cor. XII. 4.

oratione Josephi: *Legi in tabulis cæli quanta contingent vobis & filiis vestris.* Huc applicant & illud Esaiæ: *involventur cæli ut liber.*

Idem Origenes Tomo V. in Johannem p. 77. seq.

Εἰ δέ τις προσίεται καὶ τῶν παρ' ἑβραίοις φερομένων ἀποκρύφων τὴν ἐπιγραφομένην ἰωσὴφ προσευχὴν, ἀντικρυς τοῦτο τὸ δόγμα καὶ σαφῶς εἰρημένον ἐκεῖθεν λήψεται. ὡς ἄρα οἱ ἀρχῆθεν ἐξαίρετόν τι ἐσχηκότες παρὰ ἀνθρώπους, πολλῷ κρείττους τυγχάνοντες τῶν λοιπῶν ψυχῶν, ἀπὸ τοῦ εἶναι ἄγγελοι ἐπὶ τὴν ἀνθρωπίνην καταβεβήκασι φύσιν· φησὶ γοῦν ὁ ἰακώβ. ὁ γὰρ λαλῶν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ ἰακὼβ, καὶ ἰσραὴλ, ἄγγελος θεοῦ εἰμὶ ἐγὼ, καὶ πνεῦμα ἀρχικὸν, καὶ ἀβραὰμ, καὶ ἰσαὰκ προεκτίσθησαν πρὸ παντὸς ἔργου. ἐγὼ δὲ ἰακώβου * κληθεὶς ὑπὸ ἀνθρώπων ἰακὼβ, τὸ δὲ ὄνομά μου ἰσραὴλ, ὁ κληθεὶς ὑπὸ θεοῦ ἰσραὴλ, ἀνὴρ ὁρῶν θεὸν, ὅτι

Quod siquis admittat Precationem Joseph inscriptam in his libris, qui apud Hebræos dicuntur apocryphi, mox hoc dogma etiam aperte dictum inde sumpturus est: perinde quasi qui à principio eximium aliquid præ hominibus habuerunt, longe meliores cæteris animabus, cum Angeli essent, ad humanam descenderint naturam. Inquit ergo Jacob: *Ego qui ad vos loquor, Jacob sum & Israël, Angelus Dei sum ego, & spiritus primarius, & Abraham, & Isaac ante omne opus creati fuerunt. Ego autem Jacob, vocatus ab hominibus Jacob, nomen vero meum Israël, qui vocor Israël à Deo, vir videns Deum, quoniam ego primoge-*

* Interpres legit ὁ κληθεὶς, rectius.

ὅτι ἐγὼ πρωτόγονος παντὸς ζώου ζωουμένου ὑπὸ θεοῦ. καὶ ἐπιφέρει. ἐγὼ δὲ ὅτε ἠρχόμην ἀπὸ μεσοποταμίας τῆς συρίας, ἐξῆλθεν οὐριὴλ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν ὅτι κατέβην ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ κατεσκήνωσα ἐν ἀνθρώποις, καὶ ὅτι ἐκλήθην ὀνόματι ἰακὼβ, ἐζήλωσε καὶ ἐμαχέσατό μοι, καὶ ἐπάλαιε πρός με, λέγων προτερήσειν ἐπάνω τοῦ ὀνόματός μου τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τοῦ πρὸ παντὸς ἀγγέλου. καὶ εἶπα αὐτῷ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ a) πρῶτός ἐστιν ἐν υἱοῖς θεοῦ. οὐχὶ σὺ οὐριὴλ ὄγδοος ἐμοῦ, κἀγὼ ἰσραὴλ ἀρχάγγελος, δυνάμεως κυρίου, καὶ ἀρχιχιλίαρχός εἰμι ἐν υἱοῖς θεοῦ; οὐχὶ ἐγὼ ἰσραὴλ ὁ ἐν προσώπῳ θεοῦ λειτουργὸς πρῶτος, καὶ ἐπεκαλεσάμην ἐν ὀνόματι ἀσβέστῳ τὸν θεόν μου. εἰκὸς γὰρ τούτων ἀληθῶς ὑπὸ τοῦ ἰακὼβ λεγομένων, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγεγραμμένων, καὶ

nitus omnis animantis Deo animati. Et subjungit: *Cum vero ego venissem à Mesopotamia Syriæ, exi[it] Uriel Angelus Dei, & dix[it] se descendisse ad terram, & habitasse inter homines, & quod vocatus fuisset nomi[ne] Jacob, æmulatusque est, & pugnavit mecum, & lucta[tus] est, mihi dicens, sum[m]... nomen primas habere sup[ra] nomen meum, & ante o[m]nem Angelum. Interr[o]gavique eum de nomin[e] suo, & quotus esset int[er] filios Dei. Nonne tu es Uri[el] octavus à me, & ego Isra[ël] Archangelus, potentia Do[mi]mini, & princeps tribun[o]rum militum inter filios Dei? Nonne ego Israël in person[a] Dei, minister primus, & in[vo]vocavi nomine inextingu[i]bili Deum meum?* Proba[]bile enim est his à Jacob vere dictis, & ob hoc scriptis, etiam illud: * *In utero supplantavit fra[]trem suum,* prudente[r]

* Os. 12. 4.

a) *leg.* πόσος *cum Ambrosio Ferrario interprete.*

το· ἐν κοιλίᾳ ἐπτέρνισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, συνετῶς γεγονέναι· ἐπίσκεψαι δὲ εἰ τὸ διαβόητον περὶ ἰακὼβ καὶ ἠσαῦ ζήτημα λύσιν ἔχει, ἐπεὶ μηδέπω γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρήθη, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι, καθάπερ γέγραπται, τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα· τί οὖν ἐροῦμεν, μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο. μήπω δὲ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ φαῦλον, ἵν' ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ καλοῦντος ἐρρήθη· οὐ κατατρεχόντων οὖν ἡμῶν ἐπὶ τὰ πρὸ τοῦ βίου τούτου ἔργα, πῶς ἀληθὲς τὸ μὴ εἶναι ἄδικον παρὰ θεῷ τοῦ μείζονος δουλεύοντος τῷ ἐλάττονι καὶ μισουμένου πρὶν ποιῆσαι τὰ ἄξια τοῦ δουλεύειν καὶ τὰ

factum fuisse. Inspice vero, num celeberrima quæstio de Iacob & Esau solutionem habeat: quandoquidem ** *nondum natis pueris, cum neque boni quidpiam fecissent, neque mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est illi: Major serviet minori: sicut scriptum est, Jacob dilexi, Esau vero odio habui. Quid igitur dicemus? Num injustitia est apud Deum? Absit.* Si autem cum nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est. Non recurrentibus ergo nobis ad opera hanc vitam præcedentia; quomodo verum erit, injustitiam non esse apud Deum, si major minori serviat, odio ha-

ἄξια

** *Rom. 9. 11, & seq.*

ἄξια τοῦ μισεῖσθαι, ἐπὶ πλεῖον δὲ παρεξέβημεν παραλαβόντες τὸν περὶ ἰακὼβ λόγον, καὶ μαρτυρούμενοι ἡμῖν οὐκ εὐκαταφρόνητον γραφὴν, ἵνα πιστικώτερον ὁ περὶ ἰωάννου γένηται λόγος, κατασκευάζων αὐτὸν, κατὰ τὴν τοῦ ἠσαΐου φωνὴν, ἄγγελον ὄντα ἐν σώματι γεγονέναι ὑπὲρ τοῦ μαρτυρῆσαι τῷ φωτί.

bitus, antequam dign[a] vel ſervitute, vel odio faciat? Sed latius digreſſi ſumus ſermonem Jacob aſſumentes, & adducentes nobis in teſtimonium Scripturam haud ita facile contemnendam, ut confirmatior de Joanne oratio eſſet, quæ aſtruit eum Angelum exiſtentem, juxta Eſaiæ vocem, in corpore adveniſſe teſtificaturum de luce.

Michael Glycas parte 2. *Annalium p.* 171.

Τὸ δὲ Οὐριὴλ, καθά φησιν σοφὸς τῷ ὄντι ψελλὸς, οὔτε τὰ τῆς παλαιᾶς οὔτε τὰ τῆς νέας ἡμῖν ἐγνώρισεν, ἔστι δέ τι βιβλίον Ἑβραϊκὸν ἄγνωστον τοῖς πολλοῖς, προσευχὴ δὲ Ἰωσὴφ ἐπιγεγραμμένον. Ἔνθεν δὴ ὁ ἐκείνου πατὴρ Ἰακὼβ εἰσῆκται τούτῳ δὴ τῷ ἀγγέλῳ (καὶ τῷ) Ῥαφαὴλ διαλεγόμενος, καὶ ἄρτι τοῖς Ἑβραίοις ὡς καὶ

Apellatio Urielis, ut vere ſapiens vir Pſellus ſcripſit, nec priſci fœderis libris, nec novi continetur, ſed extat in libro quodam Hebraico qui vulgo non eſt notus, habetque inſcriptionem precationis Joſephi: quo in libro Joſephi pater Jacobus hoc cum Angelo (& cum) Raphaële colloquens introducitur. Liber ipſe

τὰ

τὰ ἄλλα τῶν ἀποκρύφων ἀπωσαῖτε καὶ ἠθέτηται.

apud Hebræos, ut alii quoque Apocryphi pro rejectitio ducitur, & nihil auctoritatis habet.

Locum Athanasii e Synopsi S. Scripturæ, qui Προσευχῆς Ἰωσὴφ diserte inter Apocrypha V. T. meminit, & Nicephori qui in stichometria sua ei tribuit στίχους αρ̄ sive versus MC. habes supra p. 402. 403.

Rich. Simon T. 2. Bibl. Criticæ p. 238-242.

Origene, qui met ordinairement tout en œuvre dans ses Ecrits, a employé l'autorité de la Priere de Joseph, pour montrer que S. Jean Baptiste, qui étoit un Ange, a été envoyé en cette qualité pour servir JESUS CHRIST. Mais les principes que ce sçavant Homme suppose apres son pretendu Joseph, ne s'accommodent gueres avec nôtre Théologie. Ils conviennent plûtôt avec le Platonisme, qu'avec la veritable croyance de l'Eglise. On y voit je ne sçai quoi qui n'est gueres eloigné de la Doctrine des Juifs Cabbalistes. Origene * insinuë la préexistence des ames, qui ayant fait des actions au dessus de la nature humaine, & étant bien plus excellentes que les autres ames, parce qu'elles sont Ange, sont descenduës pour se revêtir d'un corps. Il est aisé de voir, que cette Vision a été prise des Platoniciens, laquelle a été adoptée par les anciens Juifs Hellenistes, qui sont les Auteurs de cette Priere, selon Origene,

* *Orig. to. 5. in Joan. p. 77.*

desquels les anciens Sectaires l' auront emprun- tée.

Origene a donné de l' autorité a ces anciens Livres apocryphes, parce qu'ils lui ſervoient à établir de certains dogmes qu'il avoit plûtôt tiré de la Philoſophie Platonicienne, que des Ecrits de Apôtres.

Comme il ne nous reſte que fort peu de choſes de l' ancienne Priere attribuée à Joſeph, il eſt difficile de ſçavoir, ſi les Juifs Helleniſtes ou les anciens Sectaires du Chriſtianisme en ſont les Auteurs. Il ſe peut faire qu' originairement elle vienne des premiers, & que les autres qui les ont ſouvent copiez, l'ayent adoptée. On doit dire la même choſe de pluſieurs autres Livres de cette nature, dont on trouve les penſées dans quelques uns des plus anciens Ecrivains Eccleſtaſtiques. Comme dans ces tems-la on n' avoit pas reglé & fixé la Théologie ſur le pied qu'elle eſt depuis pluſieurs ſiecles, les Theologiens d' alors prenoient de grandes libertez. Ils ne faiſoient aucun ſcrupule d' inſerer dans leurs écrits les témoignages de pluſieurs pieces, qui étoient manifeſtement apocryphes & ſous de faux noms. Ils ne ſe piquoient pas de juſteſſe & d' ex actitude.

Il eſt conſtant, qu' avant l' établiſſement de la Religion Chrétienne, les Juifs appellez Helleniſtes grands Faux-monnoyeurs en fait de Livres en avoient fabriqué pluſieurs qu'ils attribuoient à leurs anciens Patriarches, pour faire illuſion plus facilement par ces noms illuſtres. Des qu'ils eurent la connoiſſance des Livres Grecs par le moyen

moyen de la langue Grecque, qui devint leur langue maternelle dans les lieux ou ils furent dispersez, ils imitérent la methode des Ecrivains Grecs qui ont été de grands menteurs. Ce fut à l'imitation de ces Ecrivains, qu'ils remplirent leurs Livres de fictions & de contes qu'ils forgérent exprés. J'aurois beaucoup d'autres choses a vous dire la-dessus: mais ce que je viens d'observer en general est plus que suffisant, pour vous faire connoitre l'origine de certaines opinions étranges, qui se trouvent dans quelques uns de nos anciens Ecrivains Ecclesiastiques, & principalement dans Clement d'Alexandrie, & dans Origene.

CXXXVIII. *Colloquium Josephi cum uxore Potipharis, in Talm. Babylonico Tract. Joma, c. 3. fol. 35. col. 2. ex versione V. C. Georgii Elieseris Edzardi.*

RAbbini tradiderunt: Pauper, & dives, & impius, comparebunt (*aliquando*) coram judicio (*divino.*) Ad pauperem dicent; Quare non vacasti studio Legis? Si respondeat, pauper fui & solicitus circa victum, excipient, num pauperior fuisti Hillele? Narrant de Hillele Seniore, quod singulis diebus (*antequam se conferret in Scholam*) negociando fuerit lucratus dimidium denarium, cujus partem dimidiam dederit ostiario, (*qui in scholam ingressuros vel intromittebat vel excludebat,*) partem vero alteram insumserit in suum familiæque suæ victum. Aliquando autem Hillelem

lem hunc dicunt nihil invenisse quod lucraretur, tumque ostiarium non admisisse illum in scholam; Hillelem autem per parietes scholæ sursum reptasse, atque (*extra scholam*) ante fenestram consedisse, ut ibi audiret verba Dei vivi ex ore Schemajæ & Astaljon. Tradunt, fuisse tum vesperam Sabbati (*s. profestum*,) & solstitium Decembris, nivemque (*copiose*) super ipsum de cœlo decidisse. Quando autem aurora esset exorta, dixisse Schemajam ad Astaljon; O Astaljon frater mi! Domus, hæc nunquam non solebat esse lucida, hodie autem est caliginosa, forte ergo est dies nubilosus. Sed quum accuratius suspexissent, vidisse ipsos imaginem hominis in fenestra. Ascendisse proinde, atque invenisse Hillelem ad trium ulnarum altitudinem nive tectum; protinusque ipsum liberasse nivi ista, qua tegebatur, lavisse, obtexisse atque ad pyram locasse, (*ut calefieret*,) quin & pronunciasse, dignum omnino illum fuisse, cujus caussa profanaretur Sabbatum. Ad divitem dicent; Quare tu non vacasti studio Legis? Si respondeat, dives fui, & solicitus circa administrationem opum mearum; excipient, num opulentior fuisti R. Eleazare? Narrant de Eleazare hoc, filio Charsum, quod Parens ipsius ipsi reliquerit mille civitates in continenti, similiterque etiam mille naves in mari, ipse tamen quotidie utrem farinæ (*pro viatico*) sumserit super humeros atque ex una urbe in alteram, itemque ex una provincia in alteram obambulaverit, ut disceret Legem. Tradunt, servos ipsius aliquando in ipsum incidisse, atque fecisse cum illo angariam, (*i.e.*

ad-

adigere eum voluiſſe ad opus diurnum Principi regionis præſtandum, neſcientes ſcilicet, quod ipſe eſſet Princeps regionis, ſuusque Dominus;) ipſum vero ab initio eos ſubmiſſe rogaſſe, ut dimitterent, ad diſcendam Legem abiturum, ſed cum per vitam R. Eleaſaris domini ſui juraſſent ſe ipſum non dimiſſurum, dediſſe ipſis non exiguam nummorum ſummam, atque ſic tandem ab illis fuiſſe dimiſſum. Addunt, ipſum (*tot urbium atque navium Dominum*) nunquam tamen ad illas inſpiciendas fuiſſe progreſſum, ſed ſediſſe, atque totas dies noctesque in ſtudio Legis exegiſſe. Ad impium ſimiliter dicent; Quare tu non vacaſti ſtudio Legis? Si reſpondeat, ſe formoſum fuiſſe, atque hinc pravæ concupiſcentiæ dominio expoſitum; excipient, num formoſior fuiſti Joſepho? Narrant de Joſepho juſto, quod uxor Potipharis ipſum quotidie blandis verbis ad concubitum allexerit, ſingulisque mane atque veſperi ipſius perſuadendi cauſſa alias veſtes induerit, hortataque crebro fuerit, ut ſibi obſequeretur, ipſe autem conſtanter ſe id facturum negaverit. Addunt, ipſam ei fuiſſe interminatam, ſe in carcerem atque vincula illum miſſuram, (*ni obſequeretur,*) ſed regeſſiſſe Joſephum, Dominus ſolvit vinctos; interminatam fuiſſe, ſe ſtaturam ipſius eſſe incurvaturam, ſed regeſſiſſe Joſephum, Dominus erigit incurvatos; interminatam fuiſſe, ſe oculos ipſius excœcaturam, ſed regeſſiſſe Joſephum, Dominus aperit oculos cœcorum; optuliſſe denique mille talenta argenti, ut obſequeretur ſibi, concumberetque ſecum, atque apud ſe verſaretur, ſed Joſephum noluiſſe obſequi illi, ut

 cubaret

cubaret cum illa in hoc seculo, atq; versaretur apud illam in seculo venturo. Sic Hillel (*olim*) condemnabit pauperes, R. Eleazarus filius Charsum divites, Josephus impios.

CXXXIX. *Historia Asseneth,* * *filiæ Potipharis, uxoris Josephi.*

Hebræi quidam tradunt Jobum post calamitates suas superatas mortuamque uxorem deinde duxisse Dinam Jacobi filiam, ex qua & Potiphare nata sit Aseneth quæ nupserit Josepho. Idem in Comestoris Historia scholastica legere est, sed ejusdem fidei videtur ac fabulosa illa narratio de Aseneth, quam Vincentius Bellovacensis speculo suo Historiali lib. 2. cap. 118. seq. inseruit, quæque plus simplici vice edita est cum Testamento XII. Patriarcharum, etiam Germanice hoc titulo: Die Historia Assenath, von Josephs Verkauffung und wieder Erlösung aus dem Kercker. Von seiner Heyrath und Ausgang / eine liebliche Historia voller Geheimniß Christi und seiner Gespons. Aus alten lang verborgenen Büchern und Schrifften ersunden verdeutscht und an Tag bracht / darin grosse Geheimniß ersehen werden / gantz tröstlich und lieblich zu lesen. *Eam qualiscunque est, hoc etiam loco exstare volui.*

I. In

* Ἀσενὲθ Potipharis, Sacerdotis Heliopoli filia Josephi uxor memeratur Genes. XLI. 45. 50. & XLVI. 20. Utrum vero Potiphar ille idem sit cum eo qui Josephum emerat Gen. XXXIX. 1. ut auctori Testamenti Patriarcharum persvasum est, videtur incertum. Hic quidem dicitur פוטיפר ille vero פוטיפרע sed in Græca versione idem nomen est Πετεφρῆς. Vide quæ supra p. 722. Muhamedani Potipharis uxorem quæ Josephum ad amores sollicitavit vocant *Zoleikha*, & Pharaonis Regis filiam esse fabulantur.

I. In primo anno ſeptem annorum ubertatis miſit Pharao Joſeph, ut congregaret frumenta. Qui venit in fines Heliopoleos, cujus regionis princeps erat *Putifar* ſacerdos, princeps ſatraparum & conſiliarius Pharaonis. Hujus filia erat *Aſſeneth*, pulchra ſuper omnes virgines terræ, per omnia ſimilis filiabus Hebræorum: elata & ſuperba, deſpiciens omnem virum, quam etiam nullus unquam viderat virorum. Erat enim turris conjuncta domui Putifaris magna & excelſa, ſuper quam erat cœnaculum habens thalamos decem, quorum primus magnus & decorus lapidibus porphyreticis ſtratus: parietes lapidibus pretioſis induti, laquearia aurea. Et erant intus Dii Ægyptiorum aurei & argentei, quos colebat Aſſeneth, & timebat, & quotidie eis immolabat.

II. Secundus thalamus ſervabat ornatum Aſſeneth in auro & argento, & lapidibus ac linteaminibus pretioſis. In tertio thalamo erant omnia bona terræ, erat enim ibi promptuarium Aſſeneth. Reliqui ſeptem, ſeptem virginum erant quæ illi ſerviebant pulchræ nimis, quibus locutus non erat vir neque puer maſculus. In thalamo Aſſeneth erant tres feneſtræ, prima magna valde, proſpiciens ad Orientem: ſecunda ad meridiem, tertia ad aquilonem. Erat ibi lectus aureus ſtratus peplis purpureis auro textis ex hyacintho & purpura & byſſo, in quo dormiebat Aſſeneth ſola, & vir nunquam ſederat ſuper illum, & erat atrium magnum in circuitu domus, cujus paries excelſus valde, lapidibus quadratis erat conſtructus, in quo atrio erant quatuor portæ ferreæ, quas cuſtodie-

bant ſimul decem & octo viri fortisſimi juvenes armati. Erat in dextra parte atrii fons aquæ viventis, & deorſum fontis ciſterna ſuſcipiens ejus aquam & irrigans omnes arbores in atrio plantatas quæ pulchræ erant & fructiferæ. Erat autem Aſſeneth magna ut Sara, ſpecioſa ut Rebecca, formoſa ut Rahel.

III. Miſit ergo *Joſeph* ad Putifarem nuncium, quod vellet divertere ad domum ejus. Et gaviſus eſt Putifar, & dixit filiæ ſuæ quod veniret Joſeph fortis Dei, & vellet eam illi tradere uxorem. Quæ indignata reſpondit ſe nolle dari viro captivo, ſed filio Regis. Illis autem loquentibus venit Joſeph ſedens in curru Pharaonis, qui erat totus aureus, quem trahebant quatuor equi albi ſicut nix, frenis deauratis. Et erat Joſeph indutus tunica candida ſplendidisſima, & pallio purpureo & auro texto, & corona aurea ſuper caput ejus. Et in circuitu coronæ erant duodecim lapides electi, ſuper quos erant duodecim aſtra aurea, & virga regia in manu ejus, & ramus olivæ fructu pinguisſimo.

IV. Et venerunt Putifar & uxor ejus in occurſum ejus, & adoraverunt eum. Et intravit Joſeph in atrium, & clauſa ſunt oſtia atrii, & vidit Aſſeneth Joſeph, & conturbata eſt ſuper ſermone quem dixerat de eo, & dixit: Ecce Sol venit de cœlo ad nos in curru ſuo, neſciebam quod Joſeph filius Dei erat, quis enim hominum tantam potuit generare pulchritudinem? aut quis venter mulieris tantum portare lumen? Et intravit Joſeph in domum Putifaris, & laverunt pedes ejus.

V. Et

V. Et ait Joſeph: quæ erat mulier illa quæ erat in cœnaculo ad feneſtram? Abeat nunc de domo iſta. Timebat enim ne moleſta eſſet illi ſicut omnes aliæ, quæ certatim mittebant nuncios ſuos ei cum muneribus diverſi generis, quos projiciebat cum indignatione & injuria. Et ait Putifar: Domine, filia mea eſt virgo, & odio habens omnem virum, quam nunquam vidit vir niſi ego, & tu hodie. Si vis, veniat & ſalutet te. Cogitans ergo Joſeph, quod ſi odibat omnem virum, nunquam ei importuna eſſet, ait patri ejus: Si virgo eſt filia veſtra, diligo eam ſicut ſororem meam. Et aſcendit mater ejus ut adduceret eam, quam ſtatuit in conſpectu Joſeph.

VI. Et ait Pater ejus: ſaluta fratrem tuum, qui odit omnes mulieres alienigenas, ſicut tu omnes viros. Et ait Aſſeneth: ave, benedicte à DEO excelſo. Et ait Joſeph: benedicat te Deus, qui vivificat omnia. Et dixit Putifar filiæ ſuæ ut oſcularetur Joſeph. Quod cum illa vellet facere, extendit Joſeph manum ſuam, & poſuit ad pectus ejus, dicens: non decet virum colentem DEum viventem, & manducantem panem vitæ, & calicem incorruptionis bibentem oſculari mulierem alienigenam oſculantem idola ſurda & muta, & manducantem à menſa eorum panem * anchonis, & bibentem de ſpondis eorum calicem ane-

* leg. *panem maledictionis*, cui infra c. 10. *panis benedictionis* opponitur.

dras, ** calicem occultum, & unguentem ſe oleo † inſcrutabili.

VII. Audiens Aſſeneth verba Joſeph, contriſtata eſt valde, & ploravit. Et miſertus eſt ejus Joſeph, & poſuit manum ſuper caput ejus, & benedixit eam. Et gaviſa eſt Aſſeneth in benedictione, & miſit ſe ſuper lectum ſuum, & infirmata eſt præ timore & gaudio. Et egit pœnitentiam à Diis quos colebat, & abrenunciavit illis. Et manducavit Joſeph & bibit. Et cum vellet recedere, voluit eum Putiſar retinere una die, & non potuit, ſed receſſit Joſeph, promittens ſe octava die reverſurum.

VIII. Et accepit Aſſeneth tunicam nigram, quod erat indumentum triſtitiæ ejus, quando mortuus erat frater ejus minor. Et clauſo ſuper ſe oſtio flevit, & projecit omnia idola ſua per feneſtram quæ reſpiciebat ad aquilonem, & omnem cœnam ſuam regiam projecit canibus, & poſuit cinerem ſuper caput ſuum, & ſuper pavimentum. Et flevit amare per ſeptem dies.

IX. Et octavo die diluculo galli, cantaverunt, & canes latraverunt. Et proſpiciens Aſſeneth per feneſtram quæ proſpiciebat ad orientem; vidit, & ecce ſtella lucifer, & prope eam fiſſum eſt cœlum, & apparuit lux magna. Et videns Aſſeneth cecidit in faciem ſuam ſuper cineres, & ecce vir deſcendens de cœlo ſtetit ſuper caput Aſſeneth, & vocavit eam ex nomine, quæ præ timore non

** leg. ἐνέδρας, *inſidiarum.*

† Interpres Germanicus: und ſchmieret ſich mit unheiligen Oel. Infra c. 10. & 12. *ungaris Chriſmate ſacro.*

non reſpondit. Et vocavit eam ſecundo Aſſeneht, Aſſeneth. Quæ reſpondit: Ecce ego, Domine, quis es? annuncia mihi. Qui ait: ego ſum princeps domus Dei & princeps exercitus Domini. Surge & ſta ſuper pedes tuos & loquar ad te.

X. Et levavit Aſſeneth caput. Et ecce vir per omnia ſimilis Joſeph, ſtola & corona & virga regia, cujus vultus ſicut fulgur, & oculi ejus ſicut radii ſolis, capilli capitis ut flamma ignis. Et videns Aſſeneth, timore percuſſa cecidit in faciem ſuam, quam confortans *Angelus* & elevans ait: Depone cilicium iſtud nigrum quo induta es, & cinctorium triſtitiæ tuæ, & ſaccum de lumbis tuis, & excute cinerem de capite tuo, & lava faciem tuam, & manus tuas aqua vivente, & orna te ornamentis tuis, & loquar ad te. Quæ cum ornaſſet ſe feſtinanter, rediit ad Angelum. Cui Angelus: denuda caput tuum à * theriſtro, quia virgo es. Confortare & gaude Aſſeneth virgo, quoniam nomen tuum ſcriptum eſt in libro viventium, & non delebitur in æternum. Ecce ab hodierno die renovata es & vivificata, & manducabis panem benedictionis, & potum bibes incorruptionis, quæ ungeris chriſmate ſacro. Ecce dedi te hodie ſponſam Joſeph, & nomen tuum non vocabitur amplius Aſſeneth ** ſed multi refugii. Nam pœnitentia exoravit pro te altisſimum, quæ eſt filia altisſimi. Virgo hilaris ridens ſemper & modeſta. Cumque quæreret Aſſeneth ab Angelo nomen ejus, reſpondit: nomen meum ſcri-

ptum

* θέριϛρον velamentum capitis quo æſtate utebantur.

** Hieronymus nomen Aſſeneth *ruinam* interpretatur.

ptum est digito DEI in libro altissimi, & omnia quæ in libro illo scripta sunt, insatiabilia * sunt, nec convenit homini mortali vel audire illa vel dicere.

XI. Et ait Asseneth tenens summitatem pallii ejus: Si inveni gratiam in oculis tuis, sede nunc paululum super lectum istum, super quem nemo unquam sedit, & præparabo tibi mensam. Et dixit Angelus: affer cito. Et apposuit panem & vinum svave, oleris vetusti & mensam novam. Et ait Angelus: affer mihi & favum mellis. Cumque illa contristata staret, eo quod favum non haberet, ait ei Angelus: intra in cellarium tuum, & invenies favum mellis super mensam tuam. Et invenit favum candidum sicut nivem, & mel mundissimum, & odor ejus svavis. Et ait Asseneth: Domine, non habebam favum, & dixisti ore tuo sancto, & factum est, unde & odor ejus est sicut spiramen oris tui.

XII. Et subrisit Angelus super intelligentiam Asseneth, & extensa manu tetigit caput ejus, dicens: Beata es tu, quoniam dimisisti idola, & credidisti in DEUM unum. Et beati advenientes Domino meo in pœnitentia, quoniam comedent de hoc favo, quem fecerunt apes paradisi DEI de rore rosarum in paradiso: Et ex hoc comedunt omnes Angeli DEI, & quicunque ex illo comederint, non morientur in æternum. Et extensa manu confregit de favo partem minimam, & comedit ipse, reliquumque dedit in os Asseneth, & dixit: Ecce comedisti panem vitæ, & uncta es chrismate sancto, & ab hodierno die carnes tuæ [illegible] reno-

* Forte legendum *inscrutabilia*.

renovabuntur, & ossa tua sanabuntur, & virtus tua erit indeficiens, & juventus tua senectutem non videbit, & pulchritudo tua non deficiet, & eris sicut metropolis ædificata omnium confugientium ad nomen Domini DEI omnipotentis Regis sæculorum.

XIII. Et extendit manum, & tetigit favum quem fregerat, & factus est totus integer sicut prius. Extensaque manu dextra, tetigit digito suo indice summitatem mellis, prospicientem versus Orientem. Et retraxit digitum suum ad seipsum, & induxit super extremum favi quod respiciebat ad occasum: Et via digiti ejus facta est in sanguinem. Extendit manum suam secundo, & tetigit summitate digiti sui favum mellis juxta partem respicientem ad aquilonem, & traxit eum super partem respicientem ad meridiem, & facta est via digiti ejus in sanguinem adspiciente Asseneth, & ait: inspice favum. Et exierunt de favo apes multæ candidæ sicut nix, & alæ earum purpureæ sicut hyacinthus: circumdederunt omnes Asseneth, & operabantur in manibus ejus favum mellis, & manducaverunt ex eo. Et ait Angelus apibus: ite in locum vestrum. Et abierunt omnes versus orientem in Paradisum. Et ait Angelus: Sic erunt omnia verba quæ locutus sum ad te hodie. Et extendit tertio Angelus manum suam & tetigit favum. Et ascendit ignis de mensa & comedit favum, & mensam non tetigit: & fragrantia incendii favi dulcis valde facta est.

XIV. Et dixit Asseneth ad Angelum: Domine, sunt mihi septem virgines, nutritæ mecum ab infantia,

ſantia, & una nocte mecum genitæ: Vocabo eas, & benedices eas ſicut me. Quas ille juſſit vocari, & benedixit eas dicens: Benedicat vos Dominus DEus altisſimus, & ſitis ſicut columnæ ſeptem civitatis refugii. Et juſſit Aſſeneth ut levaret menſam, quam cum levatam ſeponere pergeret, recesſit Angelus ab oculis ejus. Et reverſa vidit ſicut currum quatuor equorum procedentem verſus orientem in cœlum.

XV. Cumque oraret Aſſeneth ut indulgeret ei quod tam audacter locuta fuerat cum eo, ecce unus adoleſcens ex famulis Putifaris nunciavit dicens: Ecce Joſeph DEI fortis venit, jam enim præcurſor ejus eſt ad portam atrii veſtri. Feſtinavitq; Aſſeneth in occurſum Joſeph, & ſtetit in hypodromio domus. Et cum intraſſet Joſeph atrium, ſalutavit eum Aſſeneth, & dixit ei verba quæ erat locutus Angelus ad ſe, & lavit pedes ejus. Craſtina die rogavit Joſeph Pharaonem *ut daret ei Aſſeneth in uxorem*, & dedit eam illi Pharao, & impoſuit eis coronas aureas meliores quas habebat, & fecit eos oſculari ad invicem, & fecit eis nuptias, & cœnam magnam ultra ſeptem dies, & præcepit ut nemo faceret opus in diebus nuptiarum Joſeph. Et vocavit Joſeph filium DEi, & Aſſeneth filiam Altisſimi.

XVI. * In anno ſecundo famis, menſe ſecundo, vigeſimo primo die menſis venit *Iſrael* in Ægyptum cum cognatione ſua, & intravit terram Geſen. Viditque Aſſeneth Jacobum, & admirata eſt,

* In Vincentio Bellovacenſi lib. 2, c, 123. notatur, hæc petita eſſe è Parva Geneſi.

est, quoniam senectus ejus erat speciosa sicut juventus. Erat quippe caput ejus candidissimum, sicut nix, & barba candida cadens super pectus ejus, oculi ejus fulgarantes, & nervi ejus & humeri & brachia firma, genua & crura & pedes ut gigantis. Et benedixit eis Jacob & osculatus est. Et reversi sunt post prandium Joseph & Asseneth in domum, & Levi cum eis & Simeon.

XVII. Et cum vidisset *filius Pharaonis*, Asseneth in domo Parentis sui deambulantem, exarsit in pulchritudine ejus, & locutus est Levi & Simeoni ut interficerent Joseph, & haberet eam uxorem quæ illi debebatur, & daret eis aurum & argentum multum, qui vero non intenderunt in sermones ejus. Et cœpit filius Pharaonis accusare Iosephum apud fratres suos Dan & Gad, qui erant filii ancillarum Jacob, dicens se audiisse Joseph dicentem apud * Pharaonem, quod post mortem parentis sui destrueret eos, ne essent heredes cum fratribus suis, eo quod essent filii ancillarum & eum vendidissent Ismaëlitis, & inviderent ei. Persuasitque eis ut interficerent Joseph, & ipse interficeret Pharaonem patrem suum, qui erat tanquam Pater Josephi.

XVIII. Quod cum vellet facere nocte, prohibuerunt eum custodes parentis sui introire ad eum, dicentes: Pater tuus doluit caput, & modo dormit, & prohibuit nobis ne quis ad eum intret, nec etiam filius suus primogenitus. Et assumtis qvin-

* Vincentius Bellovacensis ex Comestore suo nomen Pharaonis hujus a t fuisse *Nefrem*, Eusebius *Amosin* vel *Anchlen*: Vide Scaligerum ad Græca Eusebii p. 412.

quinquaginta viris armatis perrexit ad locum insidiarum ubi erant Dan & Gad, quoniam illuc debebant pergere Joſeph & Aſſeneth cum DC. viris qui omnes ab insidiis trucidati ſunt præter unum qui fugit ad Simeonem & Levi. Aſſeneth autem fugit in curru, & cum ea Benjamin. Simeon autem & Levi aſſumentes omnes qui ſecum erant armatos perſecuti ſunt eos. Et irruerunt in eos ſubito, & plurimos occiderunt. Dan autem & Gad abſconſi ſunt in denſitate calami.

XIX. Poſt illud bellum Benjamin ſedens in curru cum Aſſeneth, videns filium Pharaonis venientem contra ſe ut tolleret Aſſeneth, lapidem de torrente arripiens percusſit eum in cervice ſiniſtra, & deduxit eum de equo ſuper terram quaſi mortuum. Poſtea videns Benjamin Simeonem & Levi venientes, confortatus eſt, qui quærebant fratres ſuos Dan & Gad, ut interficeret eos, quorum iram compeſcuit. Illi vero levantes filium Pharaonis a terra, laverunt plagam ejus, ligaverunt eam & duxerunt eum ad Patrem ſuum Pharaonem, & narraverunt omnia verba hæc. Pharao vero gratias egit quod non interfecerunt eum. Tertio vero die mortuus eſt filius Pharaonis de vulnere. Et Pharao non multo poſt mortuus eſt dolore mortis filii ſui, annorum XCIX. Et reliquit regnum ſuum Joſepho, qui regnavit pro puero in Ægypto annis XLVIII. Et poſt hoc dedit diadema filio Pharaonis, qui erat ad ubera, quando mortuus eſt Pharao. Et Joſeph nuncupatus eſt Pater in terra Ægypti.

CXL. *Liber Magicus* Speculum Josephi. *Poculum per quod augurabatur.*

DE augurandi ſcientia quæ fuerit in Joſepho, & de poculo per quod divinaverit, videndi Interpretes Judæi & Chriſtiani ad Geneſ. XLIV. Gabr. Naudæus in Apologia pro viris claris Magiæ accuſatis cap. XV. ubi etiam explodit librum Magicum *Speculum Joſephi* inſcriptum, memoratumque a Jo. Trithemio: Lambecius prodromo Hiſt. literariæ p. 55. Mich. Chriſtianus Tierof in diſſ. de ſacris Judæorum vinculis, voto Jephtæ, ſtatua ſalis, & ſcypho Joſephi, Jenæ 1657. D. Jo. Andreas Schmidius de Joſepho non ex ſcipho divinante, ibid. Gotlieb Seliger in conamine Apologiæ pro Joſepho Patriarcha, qui minus recte κυλικομαντειας arguitur. Lipſ. 1704. & Auctor obſervationis quartæ in Additamento ad decem volumina obſervationum ſelectarum Hallenſium. Libenter autem aſſentior viris doctis, quibus verba Moyſis nihil aliud ſonare videntur, quam Joſephum conjeciſſe rem de poculo ab advenis illis ablato, vel ex poculo illo ſublato auguratum fuiſſe ipſos eſſe exploratores.

CXLI. *Joſephi Interpretatio ſomniorum. Nomen Pſontomphanech.*

JUſtinus XXXVI. 2. e Trogo Pompejo tradit Joſephum in Ægypto Magicas artes ſolerti ingenio perdidiciſſe, prodigiorum fuiſſe ſaga-

 ciſſi-

vissimum & *somniorum* primum *intelligentiam* condidisse. Huc facere multis videtur nomen a Pharaone Josepho Genes. 41.45. inditum צפנת פענח quod LXX. exprimunt ψονθομφανὴχ, Iosephus & Philo lib. de nominum mutatione ψονθομφάνηχος. Hugo Grotius insigni illo dramate, Sophonpaneas. Idem Philo libro de Josepho: *μετονομάζει δὲ αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὀνειροκριτικῆς ἐγχωρίῳ γλώττῃ προσαγορεύσας.* Chronicon Paschale f. 76. ψομθομφανχθὴ ᾧ ἀπεκαλύφθη μέλλον. Atque *arcanorum interpretem* & ἑρμῆν significari illa vocabulo, doctissimi interpretum Judæorum Christianorumque consentiunt, de quo plura qui legere velit, præter eos qui in Genesim commentati sunt, adibit Jo Gregorium Anglum cap. 16. observationum sacrarum T. IX. Critic. sacrorum: D. Augustum Pfeiferum in diss Dubiis ejus vexatis subjecta, T. I. Opp. p. 564. seq. Vitringam lib. I. Observat. sacr. p. 67. seq. Bochartum in Phaleg. p. 67. Kircherum in Prodromo Copto p. 125. seq. Drusium quæst. Hebr. II. 82. Jaquelotum libro edito Gallice de existentia DEI adversus Atheos p. 23. Coptis *Fsotem Pane* Salvatorem Mundi denotat, unde est quod in vulgata versione & apud Hieron. * quæst. Hebr. nomen Josephi ita explicatur. Vide Andreæ Mulleri Greifenhagii glossarium sacrum & notas ad fragmentum Azizi Tartari, Coloniæ Brandenb. 1665. 4. editum, nota 21. Stephani le Moyne notas ad Varia sacra p. 132. seq. Jo. Marcianæum ad Hieronymum T. 2. p. 335. & Gvilelmum Bonjour To-

* Rejicit illam interpretationem Guil. Beveregius de præstantia linguar. Oriental. p. 27. & Jo. Gregorius loco laudato.

Tolosanum in diss. de nomine Patriarchæ Josephi a Pharaone imposito, in defensionem vulgatæ editionis & Patrum, qui Josephum in *Serapide* adumbratum tradiderunt. Rom 1696.

CXLII. Josephus mensurarum repertor. Templa ab eo condita. Josepho positus obeliscus. Sepultura, nomen. Alia quædam.

Artapanus apud Eusebium IX. 23 præparationis Evangelicæ p. 429.

Ἀρτάπανος δέ φησιν ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων, τοῦ Ἀβραὰμ ἀπόγονον γενέσθαι, υἱὸν δὲ Ἰακώβου. συνέσει δὲ καὶ φρονήσει παρὰ τοὺς ἄλλους διενεγκόντα, ὑπὸ ἀδελφῶν ἐπιβουλευθῆναι προειδόμενον δὲ τὴν ἐπισύστασιν, δεηθῆναι τῶν ἀστυγειτόνων Ἀράβων, εἰς τὴν Αἴγυπτον αὐτὸν διακομίσαι. τοὺς δὲ τὸ ἐντυγχανόμενον ποιῆσαι. εἶναι γὰρ τοὺς τῶν Ἀράβων βασιλεῖς ἀπογόνους Ἰσραὴλ, υἱοὺς τοῦ Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ δὲ ἀδελφούς. ἐλθόντα δὲ αὐτὸν εἰς

Artapanus in suo de Judæis commentario Josephum ait Abraami nepotem, Jacobi filium, cum reliquis fratribus ingenio, sapientiaque præstaret, eorum insidiis appetitum esse; quorum ipse conjuratione prospecta, vicinos Arabas, uti se in Ægyptum abducerent, obsecrarit, ejusque precibus illos annuisse. Arabum enim Reges Israelis Nepotes, Abraami filios, & Isaaci fratres esse. Ergo Josephum, paulo

τὴν Αἴγυπτον, καὶ συσταθέντα τῷ Βασιλεῖ, διοικητὴν τῆς ὅλης γενέσθαι χώρας. καὶ πρότερον ἀτάκτως τῶν Αἰγυπτίων γεωμορούντων, διὰ τὸ τὴν χώραν ἀδιαίρετον εἶναι, καὶ τῶν ἐλασσόνων ὑπὸ τῶν κρεισσόνων ἀδικουμένων· τοῦτον πρῶτον τήν τε γῆν διελεῖν, καὶ ὅροις διασημήνασθαι, καὶ τὴν πολλὴν χερσευομένην γεωργήσιμον ἀποτελέσαι, καὶ τινὰς τῶν ἀρουρῶν τοῖς Ἱερεῦσιν ἀποκληρῶσαι· τοῦτον δὲ καὶ μέτρα εὑρεῖν, καὶ μεγάλως αὐτὸν ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων διὰ ταῦτα ἀγαπηθῆναι. γῆμαι δ' αὐτὸν Ἡλιουπολίτου Ἱερέως Ἀσενὲθ θυγατέρα, ἐξ ἧς γεννῆσαι παῖδας. μετὰ δὲ ταῦτα παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν τόν τε Πατέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς κομίζοντας πολλὴν ὕπαρξιν, καὶ κατοικισθῆναι ἐν τῇ πόλει Καισὰν, καὶ τοὺς Σύρους πλεονάσαι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ. τούτους δέ φησι καὶ

postquam Ægyptum attigisset, eo Regis studio ac benevolentia exceptum esse, ut Præfectus ab eo totius Regni constitutus fuerit. Eundem vero, cum Ægyptii terram eatenus magna perturbatione coluissent, quod neque divisa Regio esset, ac tenuioris fortunæ homines a potentioribus iniquius haberentur; Agros ante omnia divisisse, certis passim finibus terminisque descriptos, adeoque magnam Soli partem incultam prius atque sylvescentem, culturæ opportunam commodamque reddidisse, suosque sacerdotibus agros singulares ac proprios assignasse. Mensuras præterea invenisse Quibus ille officiis Ægyptiorum sibi voluntatem majorem in modum devinxerit. Cæterum, Asenethen Heliopolitani Sacerdo-

τὸ

τὸ ἐν Ἀθὼς καὶ τὸ ἐν Ἡλιουπόλει ἱερὸν κατασκευάσαι τοὺς Ἑρμιοὺθ ὀνομαζομένους· μετὰ δὲ ταῦτα τελευτῆσαι τὸν Ἰωσὴφ, καὶ τὸν Βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων. τὸν οὖν Ἰωσὴφ κρατοῦντα τῆς Αἰγύπτου, τὸν ἐτῶν ἑπτὰ σῖτον, γενόμενον κατὰ τὴν φορὰν ἄπλετον, παραθέσθαι, καὶ τῆς Αἰγύπτου Δεσπότην γενέσθαι.

tis filiam uxorem duxisse, ac liberos ex ea suscepisse. Postea vero, Patrem cunctosque fratres, multis cum opibus ac facultatibus ad eum venisse, fixisque in urbe Cæsana domiciliis, Syrorum in Ægypto auctam admodum ac propagatam sobolem fuisse. Eosdem insuper tum quod apud Athon, tum quod apud Heliopolim est, Templum condidisse, Hermiuthios vulgo nominatos. Postremo, Josephum Ægyptiorumque Regem obiisse. Ac Josephum quidem, cum Ægypto præesset, immensam frumenti vim, quæ toto septennio provenerat, in medium contulisse, ac totius Ægypti Dominum fuisse.

Idem Eusebius IX 21. p. 424. Demetrii de Iosepho testimonium adducit & IX. 24. p. 430. Philonis poetæ e libro XIV. de Hierosolymis, quæ apud ipsum videantur. De sepultura Iosephi cujus Mausoleum adhuc Hieronymi temporibus cernebatur, ut ipse traditionibus Hebraicis in Genesin auctor est, Io. Benedicti Carpzovii nepotis Exercitatio subjecta legitur disputationibus Academicis D. Carpzovii filii τοῦ μακαρίτου Lips. 1699, 4. cui addendus Io. Braunius IV. 13. selectorum sacrorum. In illa Carpzoviana exercitatione va-

ria etiam Epitaphia extant Iosepho posita, quibus ex Io. Conradi Dieterici Antiquitatibus Biblicis Vet. Test. ad Es. XIII. 3. p. 597. addi potest, quod Iosephi memoriæ ab Ægyptiis quidam referunt positum obeliscum cum hujusmodi inscriptione;

JOSEPHO

Pro meritis eximiæ Beneficentiæ

Et beneficæ Administrationis

SUPREMO TERRÆ JUDICI,

VINDICI PATRIÆ,

quo

Major nullus fuit & clarior,

Pro tot tantisque bonis

Hoc Monumentum Perenne

voluit esse

Amoris honorisque gratiæ

ÆGYPTUS.

Nomen ipsum Iosephi Hebræis *Augustum* sonat, de quo videndæ B. D. Augusti Pfeiferi animadversiones quas addidit Homiliæ in inaugurationem Iosephi imperatoris Rom. ubi plura etiam de Iosepho, de quo Muhamedanorum fabulas ubi voles leges in Alcorani Surata XII. de Iosepho, quam Lugd. B. 16[illegible]. separatim cum versione & notis vul-

vulgavit Thomas Erpenius, & in Barthol. Herbeloti Bibl. Orientali in *Jousouf*.

CXLIII. Verba Uxoris JOBI, ex Græca versione Libri Jobi II. 9. Num DINA * Jacobi filia?

Χρόνου δὲ πολλοῦ προβεβηκότος εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνὴ αὐτοῦ.

Μέχρι τίνος καρτερήσεις λέγων, ἰδοὺ ἀναμένω χρόνον ἔτι μικρὸν προσδεχόμενος τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας μου;

ἰδοὺ γὰρ, ἠφάνισαί σου τὸ μνημόσυνον ἀπὸ τῆς γῆς.

υἱοὶ καὶ θυγατέρες ἐ-

Tempore autem multo transacto dixit ei uxor ejus:

Quousque sustinebis, dicens: Ecce permaneo tempus adhuc parvum expectans spem salutis meæ.

Ecce enim deletum est memoriale tuum de terra.

Filii & Filiæ, mei u-

* In Chaldaica Paraphrasi edit. Venetæ & Buxtorf. & in Polyglottis Londinensibus uxor Jobi vocatur *Dina*, quod nomen in Regiis Antwerp deest, uti nec in Hebræo reperitur, neque in Græca, Syra vel Arabica versione. Suntque alii qui non primam illam, sed alteram quam fortunis suis restitutus duxerit Jobus uxorem, Dinam vocant Jacobi Patriarchæ filiam. Vide supra p 774. At Philo (quæstionibus in Genesim quæ interciderunt) Dinam eandem esse affirmavit ex qua XIV. filios & VI. filias genuerit, septem videlicet filios & tres filias ante percussionem, totidem filios ac totidem filias post percussionem. Vide Rupertum Tuitiensem lib. VIII. II. in Genesin, ex quo hauserunt Tostatus, Genebrardus &c. Muhamedani uxorem Jobi *Rahmam* appellant.

μῆς κοιλίας ὠδῖνες καὶ πόνοι.

Οὓς εἰς τὸ κενὸν ἐκοπίασα μετὰ μόχθων.

Σύ τε αὐτὸς ἐν σαπρίᾳ σκωλήκων κάθησαι διανυκτερεύων αἴθριος.

Κἀγὼ πλανῆτις καὶ λάτρις τόπον ἐκ τόπου περιερχομένη, καὶ οἰκίαν ἐξ οἰκίας.

Προσδεχομένη τὸν ἥλιον πότε δύσεται, ἵνα ἀναπαύσωμαι τῶν μόχθων μου, καὶ τῶν ὀδυνῶν αἵ με νῦν συνέχουσιν.

Ἀλλὰ εἰπόν * τι ῥῆμα εἰς κύριον, καὶ τελεύτα.

teri dolores & labores.

Quos in vacuum laboravi cum ærumnis.

Tu vero ipſe in putredine vermium ſedes pernoctans ſub dio.

Et ego errans & ancilla locum ex loco & domum e domo circumeo.

Expectans ſolem quando occidet, ut requieſcam ab ærumnis meis & doloribus qui me nunc premunt.

Sed dicito aliquod verbum in Dominum & morere.

CXLIV. De regina Sabæorum, quæ Jobi armenta depopulata fuit.

Steph. le Moyne notis ad Hippolyti ſermonem T. 2. Var. ſacr. p. 1111.

INterpres Chaldæus in Job. C. 1. 15. ונפלת בתכיף לילית מלכת זמרגד ודברתנון *Et irruit repente Lilit Regina Smargad, & Bartianon.* Sic vir immortalis memoriæ & poſt illum alii. Quaſi דברתנון eſſet nomen proprium Regionis ubi Lilit

* Symmachus: κατάρασον τὸν Θεόν. Laterem lavant, & Jobum ipſum iniquitatis arguunt qui his verbis pium ſenſum volunt inducere.

lit fæmina barbara imperaret, & cujus ſub armis regio iſta Baratena vel Baratenum cum Smargad alia Provincia jaceret. Sed "דברת est verbum. ד ibi non eſt particula indicativa, vel nota genitivi; eſt radicalis, & primitivum eſt דבר, quod Chaldaice notat rapere, auferre, abducere. Venit ergo Lilit Regina Smarag, & abſtulit & abduxit Paſtores & Servos Jobi, & omnia vaſtavit & populata eſt, ודברתנון & abſtulit eos. Adeo ut fruſtra quæratur Provincia Bartenum cum Smargad, quæ vox etiam in mendo cubare mihi videtur. Nam exiſtimo reddendum eſſe non per Smargad, ſed Samarcanda, quæ regia fuit Tamerlanis, ſed ante illum condita, & forſan regia Cingiſcanorum & Tartarorum, & remotisſima quidem a Patria Jobi, ſed quæ a Rabinis facile potuit hic memorari, cum in Chronologia, & Geographia, ſtoliditatem, & ignorantiam ſupinam ubique fere prodant. Venit ergo Lilit Regina Samarcandæ, & abduxit Servos & armenta Jobi, non vero Regina Bartenon vel Barathenæ aut Berotai, urbis Arabiæ deſertæ, quæ forſan ſic dicebatur quaſi ברת נוה deſerti habitatio, & quæ, vel pagus quidam, in deſerto Arabiæ vicinus, Patria erat Hippolyti.

CXLV. Additamenta Libri JOBI * Apocrypha ex verſione Græca Job. XLII. poſt verſum 17. una cum ſcholiis quibusdam ex Catena Græca in Jobum.

Scriptum autem eſt, ip- Γέγραπται ἢ, αὐτὸν

 πάλιν

* Hæc uti in Hebræo non ſunt, ita nec Aquila habuit, nec Symmachus

πάλιν ἀναστήσεσθαι μεθ' ὧν Κύριος ἀνίστησιν.

sum rursus resurrecturum cum quibus resuscitat Dominus.

Οὗτος ἑρμηνεύεται ἐκ τῆς Συριακῆς βίβλου.

*Hic in interpretatione redditur * ex libro Syriaco,*

Συριακὴν νῦν τὴν Ἑ-

Hebræorum diale-

Ἑβραίων

machus ut in Catena Græca notatur, Theodotio autem exemplo LXX. Interpretum posuit. Desunt etiam in Syr. & Chald. atque in Vulgato interprete latino. Sed in Arabica leguntur illis similia in hanc sententiam: *Job vero habitabat in terra US inter terminos Edom & Arabiæ, & antea vocabatur Jobab. Hic duxit uxorem alienigenam ipsique natus est filius dictus Anun. Job vero erat filius Zaræ filii filiorum Esau, & mater ejus erat de Basra & ipse erat sextus ab Abrahamo. Ex regibus vero qui regnarunt in Edom, regnavit super illam terram primo Balac filius Beor & nomen urbis Danaba, & post hunc Jobab iste qui vocatur Job & post Job quoque nomen ejus qui erat princeps de Terra Temaniæ, & post eum filius Barac, hic est qui occidit & fugavit Madiam in planitie Moab, & nomen urbis ejus Giatem. Et ex amicis Job qui eum convenerunt, erat Elifaz de filiis Esau rex Temanitarum.*

* Polychronius: παραγράφονταί τινες τὴν ἐν τῷ τέλει γενεαλογίαν ὡς μὴ ἐμφερομένην ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, οὗ δὲ τέλους ὄντος ἄχρι οὗ καὶ ἐτελεύτησεν Ἰὼβ πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν. Ἀλλ' ἀπάτης φασὶ γενομένης ἀπὸ τῆς ὁμωνυμίας τῆς ἐν Γενέσει φερομένης εἰς τὴν κατὰ τὸν Ἡσαῦ γενεαλογίαν, ἔνθα μέμνηται ἸΩΒΑΒ, τὸ τοιοῦτόν τινες ἐσχολιογράφησαν, καὶ λοιπὸν ἕτεροι τῷ χρόνῳ ὡς ὑφὴν τοῦ παντὸς βιβλίου εἰργάσαντο τὰ παραγεγραμμένα.

βραίων διάλεκτον καλεῖ, διὰ τὸ γειτνιάζειν ταύτην τῇ τῶν Σύρων, καὶ εἰκοσιδύο στοιχεῖα ἔχειν, καθάπερ οἱ Ἑβραῖοι. καὶ Συρίαν δὲ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ Σύρους οἱ πολλοὶ τοὺς Παλαιστίνους ὀνομάζουσιν, ὡς Ἡρόδοτος * λέγει, περιτέμνονται δὲ Ἰνδοὶ, καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Ἄραβες, καὶ οἱ ἐν Παλαιστίνῃ Σύροι, τοὺς Ἰουδαίους λέγων.

* Herodot. II. 104.

ctum hoc loco ** Syriacam vocat, quia Syrorum lingua proxime ad eam accedat, & viginti duabus literis Hebræi & Syri pariter utantur. Judæam etiam Syriam, & Palæstinos plerique Syros appellant, prout Herodotus, Judæos innuens, scribit, Circumciduntur autem Indi, Ægyptii, Arabes, & Syri qui Palæstinam incolunt.

Ἐν μὲν γῇ κατοικῶν τῇ Αὐσίτιδι, ἐπὶ τοῖς ὁρίοις τῆς Ἰδουμαίας καὶ Ἀραβίας· προϋπῆρχε δὲ αὐτῷ ὄνομα Ἰωβάβ.

In terra quidem Ausitide habitans, in finibus Idumææ & Arabiæ; & erat ei nomen Jobab.

Ἐντεῦθεν δῆλον ὅτι ἡ Αὐσίτις γῆ ἐν μεθορίῳ κεῖται τῆς Ἰδουμαίας καὶ Ἀραβίας· καὶ ὅτι Ἰδουμαῖος ἦν ὁ δίκαιος, προϋπῆρχε

Hinc apparet terram Ausitidem in confinio Idumææ & Arabiæ sitam esse; justum autem Jobum gente Idumæum,

δε

** Parum hoc credibile est, cum in Hebraicis Codicibus ista non exstent; neque olim exstiterint. Potius igitur dicendum de Syriaca veteri versione hoc dici, in cujus Codicibus hæc lacinia fuerit deprehensa, cum ad illam versionem sæpe antiqui scriptores provocent, ex quibus fragmenta quædam collegit Andreas Mullerus Greifenhagius in diss. de versione Syriaca Novi Test.

δὲ αὐτῷ ὄνομα Ἰωβάβ. Τὰς μετονομασίας ἐπὶ τῶν ἁγίων εὑρίσκομεν γινομένας, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀβραάμ, τοῦ Ἰσραήλ, καὶ τοῦ Πέτρου, καὶ τοῦ Σαύλου· ὥστε σημεῖον καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Ἰὼβ ἀρετῆς, ἡ τοῦ ὀνόματος μετάθεσις.

Λαβὼν δὲ γυναῖκα Ἀράβισσαν, γεννᾷ υἱὸν ᾧ ὄνομα Ἐννών.

*Ἦν δὲ αὐτὸς πατρὸς μὲν Ζαρέ, ἐκ τῶν Ἡσαῦ υἱός, μητρὸς δὲ ** Βοσόρρας· ὥστε εἶναι αὐτὸν πέμπτον ἀπὸ Ἀβραάμ.*

ΟΛΥΜΠ. Κεῖται ἡ γενεαλογία ἐν Παραλειπομέναις· ἀπὸ γὰρ Ἀβραὰμ ὁ Ἰσαάκ, ἐκ δὲ τούτου Ἡσαῦ ἐξ οὗ Ραγουήλ, ἀπὸ δὲ τούτου Ζαρά, ὁ τοῦ Ἰὼβ πατήρ· πέμπτος οὖν ἀπὸ Ἀβραὰμ ὁ Ἰώβ, μὴ συναριθμουμένου, δηλονότι, τοῦ Ἀβραάμ. ὅθεν καὶ λεγόμενον αὐτὸν πρὸ νόμου τυγ-

& nomen *Jobab* *ei primitus inditum fuisse. Sanctorum autem nomina in Scripturis mutata reperimus, ut Abrahami, Israelis, Petri, & Pauli: ita ut nominis Jobi mutatio, virtutis ejus manifestum indicium sit.

Cum autem accepisset uxorem Arabissam, generat filium cui nomen Ennon.

Erat autem ipse ex patre quidem Zare, de filiis Esau filius, matris autem Bosorræ; ita ut ipse sit quintus ab Abraham.

OLYMP. In Paralipomenis † exstat genealogia: Ab Abrahamo enim Isaacus originem traxit. ab illo vero Esau, a quo Raguel, ab illo vero Zara, Jobi pater. quintus igitur ab Abrahamo est Jobus, non numerato, scilicet, Abrahamo. Unde etiam ante Legem eum exsti-

χάνειν

* Genes. XXXVI. 33. Confer Petavium ad Epiphan. p. 14.

** Βασσάραν vocat Aristæus apud Eusebium IX. 25. præpar. quem vide.

† I. Paral. I. 44.

χάνειν· ὁ γὰρ Μωσῆς ἕκτος ἀπὸ Ἀβραὰμ εὑρίσκεται οὕτως, Ἀβραὰμ, Ἰσαὰκ, Ἰακὼβ, Λευὶ, Καὰθ, Ἀμβρὰμ Μωσέως πατήρ.

tisse dicimus: Moyses enim ab Abrahamo sextus in hunc modum deprehenditur, Abrahamus, Isaacus, Jacob, Levi, Caath, Ambram pater Moysis.

ΙΟΥΛ. Ἔστι μέντοι Ζαρὲθ πόλις τῆς Ἰδουμαίας, καὶ Βοσὸρ τῆς Ἀραβίας, ἡ νῦν καλουμένη Βόστρα· ἐπώνυμοι δὲ αὗται τῶν γεναμένων τὸν θεσπέσιον Ἰώβ.

JULIANI. Est quidem Zareth urbs Idumææ, & Bosor Arabiæ, quæ hodie Bostra vocatur: à divini autem Jobi parentibus nomina illis imposita sunt.

Καὶ οὗτοι οἱ βασιλεῖς οἱ βασιλεύσαντες ἐν Ἐδὼμ, ἧς καὶ αὐτὸς ἦρξε χώρας.

Et hi sunt Reges qui regnaverunt in Edom, cujus etiam ipse dominatus est.

Πρῶτος Βαλὰκ ὁ τοῦ Βεὼρ, καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ Δενναβά.

Primus Balac filius Beor, & nomen civitatis ejus Dennaba.

Μετὰ δὲ Βαλὰκ, Ἰωβὰβ ὁ καλούμενος Ἰώβ· μετὰ δὲ

Post Balac autem, Jobab * *qui vocatur Job: post*

τοῦτον,

* Hæc convenientia nominum totum hoc nobis additamentum peperit, licet in Hebraico major sit congruentia soni quam literarum, Jobus enim est איוב, at Jobab יובב Jobi nomen denotat ὑπομονὴν patientiam observante Didymo in Catena, quod alii veteres interpretantur ἀγαπητὸν κυρίου, unde in Hieronymo Marcianæi T. 2. p. 259. ἐρατὸς est legendum pro ὁρατός. Hieronymus ipse exponit *magnum* אוב id p. 215. At Jobab ei est *Dominus Pater*, sive ut in Græco Origenis, πατὴρ κυρίου. p. 211.

τοῦτον. Ασὼμ ὁ ὑπάρχων ἡγεμὼν ἐκ τῆς Θαιμανίτιδος χώρας· μετὰ δὲ τοῦτον, Αδὰδ ὑὸς Βαρὰδ, ὁ ἐκκόψας Μαδιὰμ ἐν τῷ πεδίῳ Μωὰβ καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ Γεθαίμ.

hunc autem, Asom qui erat dux ex regione Thæmanitide: post hunc autem, Adad filius Barad, qui excidit Madiam in campo Moab; & nomen civitatis ejus Gethæm.

Οἱ δὲ ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν Φίλοι, Ελιφὰζ τῶν Ησαῦ ὑῶν, Θαιμανῶν βασιλεὺς, (ὁ δὲ Θεοδοτίων ὑὸς, ἐξέδωκεν, Ιωσαφάτ.) Βαλδὰδ ὁ Σαυχαίων τύραννος, (πάλιν ὁ Θεοδοτίων, ὑὸς Αμμὼν τοῦ Χωβόρ.) Σωφὰρ ὁ Μιναίων βασιλεύς.

Amici autem qui ad eum venerunt, Eliphaz de filiis Esau Thæmanorum Rex, (Theodotio autem, *Filius Josaphat,* reddidit.) *Baldad Tyrannus Sauchæorum,* (Theodotio addit, *Filius Ammon, filii Chobor.*) *Sophar Rex Minæorum.*

ΕΥΑΓ. Τοῦ Ελιφὰζ ἦν ὑὸς. Σωφὰρ, καὶ Αμαλὴκ, ἐκ παλλακίδος αὐτῷ γεννηθείς· ὁ οὖν Ελιφὰζ καὶ ὁ Σωχὰρ γεγόνασι μαθηταὶ τοῦ Ιακὼβ, ὁ δὲ Αμαλὴκ τοῦ Ησαῦ.

EVAGRII. Eliphazi filius fuit Sophar, & Amelec, quem pellex ei peperit. Eliphaz autem & Sophar discipuli fuerunt Jacob, Amelec autem Esau.

CXLVI. JOB ejusque filius * Basarus ad Syros a DEO missus.

Abraham Ecchellensis in Historia Arabum c. 20. f. 254.

CEntum viginti quatuor Prophetarum millia ab

* Bosor sive Beor, Bileami Pater.

ab Mundi conditu usque ad Mahometum numerant Arabes. Horum ſingulos ad ſingulas gentes miſſos fuiſſe autumant, Mahometo excepto, quem ad omnes deſtinatum fuiſſe delirant. Hinc Muſcacanus Iudæus neci traditus eſt Babylone, etſi Mahometum ſummum Prophetam, & Dei Apoſtolum faſſus ſit, quia aſſeruit illum ablegatum fuiſſe ad omnes nationes, Iudæis exceptis, ut Scimhinſciah in Hiſtoria gentium auctor eſt. Itaque ajunt Hudum, qui idem illis eſt ac Heber filius Sale, miſſum tantum ad Haditas, Salehum ad Thamuditas, Hantalam ad Raſſitas, provinciæ Hadhramitæ montium incolas; Abraham ad Chaldæos, Loth ad Pentapolitanos, Iobum & poſt illum Baſarum ejus filium ad Syros, Sciohailum qui Iethro ipſis eſt Moyſis ſocer, ad Madianitas, Moyſen ad Hebræos, & ſic de cæteris.

CXLVI. Jobi Teſtamentum. Alia quædam. Liber OGIÆ Gigantis.

IN Appendice Reginonis cap. 55. & apud Vincentium Bellovacenſem, quemadmodum & in Tomo X. Conciliorum editionis Regiæ, ne alias Gelaſiani de Apocryphis decreti editiones memorem, inter libros nulla fide, rejicitur *Liber qui appellatur Teſtamentum Jobi.* Sed videtur præferenda lectio emendatiorum Iuris Canonici editionum, ut Petri Matthæi & Pithœorum fratrum, in quibus legitur *Teſtamentum Jacobi.* In eodem decreto Gelaſiano à variis interpolato exploditur *Liber Ogiæ nomine Gigantis, qui ante diluvium*

*um * cum Dracone pugnasse ab hæreticis perhibetur.* Ubi non dubium est intelligi Ogum Regem Basani Num. XXI. 33. memoratum, de cujus stupenda proceritate & multorum ætate sæculorum fabulas Talmudicorum leget qui volet in Io. Morini Exercitationibus Biblicis p. 325. seq. Cæterum quæ de Iobo ejusque ætate ** & libro (quem ad Moysen autorem multi referunt) dici possunt, occupavit pleraque omnia Fridericus Spanhemius in præclara sua lucubratione de Jobi Historia, Tomo II. Opp. Eam recusam nuper pluribus observationibus auxit D. Georgius Serpilius Antistes Ratisbonensis in vitis scriptorum Biblicorum parte VII. quæ tota est de Iobo. Vide etiam sis Hottingerum in Historia Orientali p. 54. seq. Maraccium ad Alcoranum p. 457. & Acta Sanctor. T. 2. Maji p. 494. seq. & T. 7. p. 664. seq. Chymiæ peritiam Iobo qui tribuunt, eos sine causa hoc facere ostendit laudatus Serpilius p. 272. seq.

CXLVIII.

* Male quidam viri docti emendant *post diluvium*, est enim fabula Judæorum, Ogum evasisse e diluvio, & arcæ inequitavisse. Targum Uzielidis ad Genes. XIV. 13. *Et venit Og qui evaserat ex viris qui mortui erant in diluvio, & inequitaverat arcæ, & erat operimentum in cacumine ejus. Alebatur autem ex cibis Noach, nec justitia sua ereptus est, sed ut viderent incolæ Mundi fortitudinem DEI, & dicerent: Annon Gigantes qui erant ab initio, rebellarunt in Dominum Mundi, & perditi sunt ex terra* &c.

** Abrahami æqualem facit Eugubinus de perenni Philosophia libro & capite primo. Ex Semi fuisse nepotibus Jo. Wallisius diss. de Jobo T. 3. Opp. p. 289. Ἱερατικὸν ἀξίωμα a DEO ipso injunctum Iobo & Melchisedecho tribuunt Constitutiones Apostolicæ in extremo libri VIII. & cap. 5

CXLVIII. Liber HELDAM & MODAL.

S. Hermæ Paſtor lib. I. viſione 2. cap. 5.

PRope eſt Dominus convertentibus, ſicut ſcriptum eſt in Heldam & Modal, qui vaticinati ſunt in ſolitudine populo.

Jo. Baptiſta Cotelerius, notis ad hunc Hermæ locum.

Iſtorum Prophetarum nomina Numer. XI. 26. 27. in Hebræo & in Vulgata ſunt Eldad & Medad. In LXX. Ἐλδὰδ (f. Ἐλδὰδ, quemadmodum habet Græcus Baſilius lib. de Spiritu ſancto cap. 26. necnon Editio Commeliniana Athanaſii. in Synopſi) καὶ Μωδάδ: quippe qui legerint ו pro י, מודד loco מידד: hinque corruptè apud Auctorem Reſponſionum ad Quæſtiones Pauli Samoſatenſis. exiſtimatum Dionyſium Alexandrinum, Reſp. ad Quæſt. 4. Ἀλδᾶς καὶ Μωδᾶς; & apud Epiphanium lib. 3. tom. 2. Expoſit. Fidei num. 4. Ἐλαδ καὶ Μωδὰδ, quo modo profert quoque Nicephorus Conſtantinopolitanus Catalogo & Stichometriâ Scripturarum, ſeu fine Chronographiæ, ubi ab Anaſtaſio Bibliothecario vertitur *Elad & Modad*. Pari errato in Theodoriti Quæſt. 21. ad Numeros Ἐλδὰδ καὶ Μωδάβ. Hieronymus interdum, & multi, atque etiam in veteribus Bibliis *Heldad & Medad*. In Scripturarum Indiculo, quem infrà initio Notarum ad Conſtitutiones Apoſtolicas

edendum curabimus, Ἐλδὰμ καὶ Μοδάμ. Indiculo Prophetarum edendo pariter ad Constitut. IV. 6. Ἐλδὰμ & Μωδάμ. Μωδὰμ quoque Cyrillo Alexandrino. Denique hîc *Heldam & Modal*, quamquam vetusta manus in MS. Bibliothecæ S. Germani correxit *Heldad & Modad*. Fuerunt porrò Eldadus & Medadus duo homines, aut ex septuaginta Senibus à Mose electis ad gubernandum populum Israëliticum; quæ est sententia Cyrilli Hierosolymitani Catechesi 10. & Cyrilli Alexandrini ad Johannis XX. 22. aut ex septuaginta duobus iisdem viris, septuaginta dictis numero brevi ac rotundo; quemadmodum arbitratur Epiphanius in loco laudato, ac fortè qui composuit librum de mirabilibus sacræ Scripturæ (Tom. 3. S. Augustini) lib. 1. cap. 9. aut extra numerum LXX. positi, pari tamen dignitate; quod censet Theodoritus: super quos, cùm jubente Moyse ut omnes ad ostium tabernaculi starent, remansissent in castris, *non imperii negligentes*, docet Hieronymus Epist. 127. mans. 13. *sed humilitate submissi, dum se bonore arbitrantur indignos*; super quos, inquam, tunc Spiritus requievit, ornans illos Prophetiæ dono, non quidem temporario, ut reliquos ex LXX. si fides Basilio ubi suprà, sed permanenti. Atque ex hac sacræ Scripturæ Historia Numer. cap. 11. antiquus aliquis ansam accepit fabricandi librum sub persona & nomine eorum Prophetarum: cujus Apocryphi meminerunt præter Hermam Athanasius aut alius sub finem Synopseos, Auctor Indiculi inediti, ac Nicephorus CP. Fierique potest ut inde accepta fuerit Genealogia quæ exstat in Traditio-

ditionibus Hebraicis ad I. Paralipomenon, Tom. 3. Operum B. Hieronymi; quo loci ad I. Paralip. IV. 17. hæc habentur; *Ezra interpretatur auxilium: ipsum enim dicunt Amram; patrem Moysi & Aaron. Mared, rebellans; ipse est Moyses. Effer, pulvis: ipse est Eldad. Ialon ilex: ipse est Medad: iidem duo qui prophetabant. Traditur enim Moysem post acceptam Legem in Eremo, patri iniunxisse ut matrem dimitteret, eò quòd illius amita esset, filia enim fuit Levi; post cujus dissidium duxisse aliam uxorem Amram, ex qua suscepit duos filios hos, Eldad & Medad:* & cætera. in quibus corrigenda hæc. *Et Amaret, id est Moysi accepta esse dicitur,* rescribendo *Et à Mared, id est Moyse accepta esse dicitur.* Cæterùm illud *Prope est Dominus convertentibus*, vicinum est oraculo Davidico, *Juxtà est Dominus iis qui tribulato sunt corde.* Psalm. XXXIII. 19. In *Clementis* Libro qui inscribitur, Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, paullò ante finem; θεὸς πᾶσιν ἐγγύς ἐστι τοῖς πιστεύουσι καὶ πόρρω τοῖς ἀθέοις, ἂν μὴ μετανοήσωσιν.

Scipio Sgambatus in Archivis Vet. Test. lib. 2. p. 258.

Qui, aut quo genere orti fuerint Eldad & Medad, Hebræi variant. Tanchuma ait, eos vocatos aliis nominibus: Eldad, Ben-Caslon, & Medad, Kamuel Ben-Saphtan. Midras ait, eos esse Epher, & Jalon Levitas, quos 1. Paral. 11. habes filios Amram Patris Moysis ex alia uxore. Quòd scilicet Moyses post latam legem jusserit Amramum dimittere uxorem Jocabed, quam habebat;

quòd esset ejus magna Amita, qui, aliâ ductâ, genuit Eldad, & Medad Sic Auctor Traditionum Hebraicarum, quæ Hieronymo adscribuntur. At R. Ghedolias idem è Medras aliter narrat. Elizaphen filium Pharnach duxisse Jocabedem Moysis matrem, & ex ea suscepisse hos duos Prophetas; idque post mortem Amram. Cur autem præ cæteris meruerint Prophetiæ donum, sic narrant Tract Sanhedrin c. I. Cùm eos vocasset Moyses, ut in Numerum LXX. Seniorum eos eligeret, responderunt, se indignos, quibus id honoris demandaretur. Tanchuma: *Quia se exiguos fecerunt, magni effecti sunt supra ipsos* LXX. *Seniores, multis rebus, I. Seniores prædicebant proxima quædam, aut quæ essent crastino eventura, ipsi autem longinqua, ut quæ essent eventura post annos* XL. *II. Seniorum nomina non explicantur in sacris literis, ipsorum explicantur. III. Seniorum Prophetia defecit, quia erat ex Moyse desumpta; scriptum est enim: Sumam de spiritu tuo; ipsorum non defecit, qui erat ex Deo. IV. Seniores non sunt ingressi Terram promissam, ipsi ingressi sunt.* Quærit deinde, qua de re vaticinati sint Eldad, & Medad; responderque: alii dicunt eos dixisse moriturum in Deserto Moysem, & Josuem futurum Ducem Populi in ingressu Terræ. Alii de Coturnicibus eos vaticinatos dicunt: alii de Gog, & Magog.

CXLIX.

CXLIX. JETHRO, Mosis socer, sacris scriptoribus annumeratus. Varia ejus nomina.

Idem Sgambatus, libro laudato p. 256.

JEthro Sacerdos, ac Princeps Madianitarum, Socer Moysis, inter Scriptores numeratur apud Hebræos; ajunt enim Sectionem, * quæ ejus nomine nuncupatur, ab eo scriptam: quod iis minimè credendum arbitror. Fuit quidem Vir sapientiâ, & consilio pollens, ut indicat munus, & locus apud suos, & Moysis erga illum observantia, qui ejus admonitu Synedrium magnum instituit LXX. Presbyterùm. Adscribam aliqua de eo apud Hebræos pervulgata, nostris fortè ignota. Septem nomina fertur habuisse; Jethro, Jether, Raguel, ** Chobab, Kani †, Puthiel, Cheber: sic Mechilta, & Tanchuma, quæ addunt jure vocatum *Iether*, quod sonat *additamentum*, quòd addiderit sectionem unam Pentateucho, *Succa* cap. 1. & *Dibre Iamim* referunt, eum fuisse Consiliarium Pharaonis, & cùm in causa Hebræorum justa, ac moderata consuleret, Regis indignationem incurrisse, quam fugiens in Madian venerit, ubi &

 Sa-

* Exod. XVIII.

** Exod. II 18. licet *Raguelem* ibi memoratum cum Iethrone eundem esse negat adversus Iosephum & Hieronymum Drusius p. 161. ad difficilia loca Pentateuchi. Muhamedanis pro Jethrone dicitur *Soaib*, quod & retinet Saadias & versio altera Exodi Arabica. Vide Selden l. de Synedriis p. 336.

† Judic. I. 16. Confer Selden. p. 343 ubi de Kinitis, cognatione scribarum ab illo Kini sive Kani appellatis.

Sacerdotium Gentis, & Principatum sit adeptus. Ex ejus filiis, qui Hebræis se adjunxerunt, Senatores, & rei capitalis Iudices eligebantur, qui in cubiculo dolato לשכת הגזית jus dicerent. Fertur auditor fuisse Sapientum Virorum, & qui traditionem Theologicam ab ipsis Theologiæ proceribus Abrahamo, & Semo audissent. Hoc significare dicunt illam in Medrascim fabulosam narrationem, quam R. Ghodolias sic narrat in Catena: *Cùm exisset Moyses ad Pomarium Jethro, ut orationi vacaret, vidit virgam è Sapphiro humi defixam, & invocato Dei nomine, arcano explicato, eam toto conatu aggressus extraxit. Hæc virga illa est, quam Deus sexta die condidit, atque Adamo tradidit in manus, à quo successione devenit in manus Noë, Abrahami, Isaac, Iacobi, & Josephi, qui Ægypto præfuit; ex quo in manus Pharaonis devenit: ab hoc accepit Raguel, qui Sapientum in ejus aula Princeps erat. Sed cùm is Pharaoni suaderet pro Hebræis, contra id, quod suadebat Balaam, qui secundus erat, Regis indignationem incurrit: ob quam aulâ excedens in Patriam rediit, & virgam hanc secum allatam in Pomario suo defixit. Factum est autem divinitùs, ut simul atque humi defixa est, neque à Raguele, neque ab alio refigi potuerit: quod tandem Moysi cessit; quod cùm vidisset Jethro, ei Sephoram uxorem dedit.* Hanc non inanem veri fabulam sic explicant: Virgam, sive Sceptrum hoc esse Sapientiam, quam Deus Adamo dederit: quâ rebus omnibus, ac sibi imperaret; eam sapientiam, ac Dei notitiam longa successione ad Iosephum pervenisse, qui eam in aula Pharaonis plurimos docuerit, quorum cûm primus esset Iethro, is maximè eam secum in Madia-

nitidem

nitidem tulisse dicitur, & in Pomario defixisse, in quo fortè de ambulans vel ipse commentari soleret, vel alios in rebus Divinis instituere. Nemo tamen inventus est, qui ejus Sceptri compos fieret ante Moysem, quem cùm videret Jethro tam feliciter arripuisse Sceptrum hoc, ei filiam despon-derit. Quæ si quid in historia ipsa veri haberent, crederem hunc Jethro ex iis fuisse, qui Moysem in aula Pharaonis erudierint. Jethro à Josepho † vocatur Jetheglæus.

CL. Διδαχὴ * Βαλαάμ. BILEAMI Prophetia.

MAgos qui à stellâ moniti ex Persia venerunt adoraturi recens natum Regem Judæorum, hanc significationem stellæ edoctos fuisse ex Prophetiis Bileami, quarum & Moyses Num. XXIV. 17. meminit, persvasum Origeni I. contra Celsum p. 46. δοκεῖ μοι οὖν, ὅτι ἔχοντες τὰς Βαλαὰμ ἃς καὶ Μωϋσῆς ἀνέγραψε προφητείας. Auctor Operis imperfecti in Matthæum Homilia II. *Legi apud aliquem*

† Ed. Bernhardus putat Josephum scripsisse Ἰεθεραῖον unde librarii fecerunt Ἰεθεγλαῖον, latinus interpres Josephi vetus *Jetheleg.*

* Balaami nomen Philo lib. de confusione linguarum p. 268. μάταιον λαὸν interpretatur: Hieron. *præcipitantem eos*, vel *sine populo.* Balaam Philoni in eodem libro p. 258. est ἄνους, ut recte vidit interpres, licet in Græco est ὁ νοῦς. Hieronymo *lingens*, vel *elidens*, aut *insolbens.* Midianitam fuisse Balaamum suspicatur Masius ad Josuæ XIII. 22. altero pede claudum fabulantur Judæi, Vide Gatakeri Adversaria p. 257.

aliquem, Magos istos ex libris Balaam Divinatoris, apparituræ hujus stellæ scientiam accepisse, cujus divinatio posita est & in Veteri Testamento: ** Orietur stella ex Jacob, & exsurget homo ex Israël, & dominabitur omnium gentium.

Διδαχὴ Βαλαὰμ Apocalyps. II. 14. est, quod svasit Balaco, Iudæos ut redderet invisos apud DEum, pelliciendos ad stupra cum filiabus Moab, Num. XXV. 1. XXXI. 16. Mich. VI. 5. & 2. Petri II. 15. & Iudæ II. ad quæ loca confer Grotium & Campegii Vitringæ observationes sacras lib. IV. c. 9. p. 998 seq. & D. Georgii Mœbii τοῦ μακαρίτου Exercitationes de Historia Bileami, tum Io. Wilhelmi Hilligeri Witeb. 1702. Alberti Ioach. Krakwitzii, Rostoch. 1706. &c.

Scipio Sgambatus lib. 2. Archivorum Vet. Test. p. 252.

Balaam F. Beor Ammonitæ, ex urbe fuit Pethor * Syriæ juxta Euphratem, seu potiùs Mesopotamiæ,

** Confer Rich. Simonis Epistolas selectas parte III. p. 42. seq. & Montacut. 1. Orig. Eccles. p. 195. 208. Cæterum verba: ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακὼβ, Esaiæ tanquam auctori tribuunt Iustinus Martyr. Apologia I. pro Christianis p. 74. & Irenæus I. l. 9 ex memoriæ ut videtur lapsu. De Christo intelligenda esse contra Iudæos probat B. D. Io. Benedictus Carpzovius in disputatt. Academicis p. 1059. seq.

* Pro Phetor. 2. Petr. II. 15. Βοσὸρ poni putant viri docti. Vide Grotium ad h. l. Sed verius est poni pro Βεὼρ בְּעוֹר, siquidem non novum est ע mutari in sigma, ut notavit Clarissimus Vitringa p. 1001 Obs. qui Petrum etiam ad vocabulū *basar*, quod carnem notat Hebræis, allusisse putat. Etiã Beor

tamiæ, ut ſcribit Targum Onkelos Deuter. XXIII. v. 4. & confirmat Num. XXII. v. 5. Hebræi omnes veteres ajunt, eum fuiſſe ex Conſiliariis Pharaonis, ita Zohar, & Medraſcim, à qvibus etiam longa narratio texitur de Balaami profectione in Æthiopiam, ubi cum urbem quamdam, Cicano Rege abſente, gubernandam accepiſſet, ei Auctor fuerit defectionis a Rege, qvi ad eam expugnandam tendens, Moyſem ſibi adſciverit ſocium profectionis, & Regni: Moyſem ipſum deniqve, Rege mortuo, exercitum rexiſſe, Civitatem expugnaſſe, Balaamum fugaſſe; qvæ fusè denarrat ** in Catena Kabbalæ R. Ghedolias. Verùm ut ad rem literariam redeam, reperio nonnulla Balaamo adſcripta. Primùm Hebræi in Bava Batra de Moyſe dicunt, eum ſcripſiſſe *librum ſuum, ſectionem Balaam*, & *librum Job*. Si ſectio Balaam intelligatur illa, quæ eſt in libro Numerorum à cap. XXII. incipiens, in qua vaticinium Balaam deſcribitur, quam ſectionem Hebræi *Balack* vocant, cujus opinionis cum R. Salomone ſunt pleriqve Hebræorum; quæritur cur dicatur Moyſes ſcripſiſſe librum ſuum, id eſt, *Pentateuchum*, & ſectionem hanc, cùm hæc ſectio ſit pars Pentateuchi? Nonne *Benedictio Iacobi*, Carmen *Cantemus Domino*, & alia multa, ſic poterant ſeorſim adnotari, ſicut hæc

Beor pro Boſor in Petri loco legunt Codices quidam', ut Barberinianus ſecundus. & Syrus interpres (non Arabs ut ſcribit Grotius) & Auguſtinus qv. 48. in Numeros, notante Clariſſ. Millio.

** Eadem leguntur in vita Moyſis à Gaulmino edita. Vide & Ioſephum lib. 2. Antiqvitat. Iud. cap. 10.

sectio Baalami? Quamobrem R. Iacob Aben Habib scribit in Commentario in Bava Bathra, nonnullos existimare per nomen *Perascia Balaam* intelligi libellum seorsim à Lege conscriptum à Moyse de rebus à Balaamo gestis, ejusque vaticiniis. Alii verò existimant *ipsum de rebus suis scripsisse Balaamum*, cujus Commentarium Moyses Hebraicè verterit, ut librum Iobi. Tertia, & verò proxima sententia est, *scripsisse Balaamnm libros Vaticiniorum*, & Moysem non quidem eos seorsim à Pentateucho vertisse, sed ex ejus libro in Pentateuchum inseruisse. Aliter tamen Origenes sensit Homilia XIII. in Numeros. *Si à Moyse*, inquit, *Balaami Prophetiæ insertæ sunt in sacros libros, quanto magis descriptæ sunt ab iis, qui habitabant tunc Mesopotamiam, apud quos magnificus habebatur Balaam, quosque artis ejus constat fuisse Discipulos, ex illo fertur denique Magorum genus, & institutio in partibus Orientis vigere.* Hæc ille, qui putat Magos, qui ad Christum ritè venerandum ex Oriente venerunt, ex iis libris, quos Balaam scriptos reliquerit, aut quos de ejus vaticiniis alii scripserint, quid ea indicaret Stella recèns orta, didicisse. De Balaami verò vita, & moribus Hieronymus ex Traditione Hebraica scribit in hunc modum: *Primum Vir Sanctissimus, & Prophetes Dei, postea per inobedientiam, & desiderium munerum, dum Israeli maledicere cupit, Divini vocabuli nuncupatur.* Sed hoc dixit Hieronymus ex eorum opinione, qui putant eundem esse Balaamum, & *Eliu*; * cum constet Eliu fuisse Prophetam, & pium,

* Hieronymi verba sunt Tradit. Hebr. ad Gen. 22. *Secundum* *Hebraeos*

um, etſi nimis iracundum, & gloriolæ cujusdam, & confidentiæ notatum. Hoc certum eſt, Balaamum damnari tamquam Cultorem Idolorum, Ariolum & qui mercede conduci ſoleret, ut benediceret, aut malediceret cuilibet; cujus nefarium conſilium habes Num. XXXI. v. 16. avaritiam in Epiſtola Iudæ, falſam doctrinam * 2. Pet. II. v. 15. & Apocalypſis II. v. 14. an. verò poſteà ad meliorem frugem redierit, dubium. Quidam affirmant ex illis verbis Num. XXIV. v. 3. *Dixit homo, cujus obturatus eſt oculus, qui cadit, & ſic aperiuntur oculi ejus.* Cui ſententiæ favent Auguſtinus lib. II. quæſt. ad Simpl. Theodoretus ad quæſt. ſuper Numeros. Alii, quod videant eum ſemper in ſacris Literis male audire, & conſilium nefarium dediſſe etiam poſt hæc verba, nunquam ſui diſſimilem fuiſſe conjiciunt. Verùm ut ad Hebræos redeam, Ialkut ſect. *Scemoth* ait, quosdam ex Traditione Veterum referre, *Laban* eſſe Balaamum, id, quod omninò falſum puto. Cur enim filius Beor diceretur? Siphri ait, eum ſolitum loqui cum Deo, ſic tamen ut priùs humi caderet; Tana R. Eliæ ait eum fuiſſe ultimum Prophetam Gentium. Tanchuma ait eum priùs fuiſſe Ὀνειροκριτὴν *Somniorum conjectorem*, deinde Ariolum, poſtremò Pro-

natus eſt (Nachori Abrahami fratri) *è Melcha Buz, & ex hujus genere eſt Balaam ille divinus ut Hebræi tradunt, qui in libro Job vocatur Eliu.*

* Ὁδὸς τοῦ Βαλαάμ ibi eſt impietas, uti *filios Bileam* Iudæi ſolent ponere pro impiis eosque opponere filiis Abraami. Vide Pirke Aboth in Tom. IV, Miſhnæ Surenhuſianæ p. 480.

Prophetam. In Sanhedrim capite Chelek dicitur fuiſſe luſcus, & ſeptem altaria erexiſſe nominibus ſeptem Iuſtorum dicata: Adami, Noë, Sem, Abraham, Iſaac, Iacob, Moyſis. Siphri audet Balaam comparare Moyſi, hoc ſenſu: ſicut inter Hebræos nullus Propheta extitit Moyſi par, ita inter Gentes nullum ſimilem extitiſſe Balaamo, quod falſum eſſe vel Iob oſtendit.

Beor Pater Balaami, Propheta creditur apud Hebræos, ex ea perſvaſione, qvod qvoties nomini Prophetæ alicujus additur nomen Patris, putent eum qvoqve fuiſſe Prophetam, ut Amoz Patrem Iſaiæ, & Beeri Patrem Oſeæ. Verùm hos ſeptem * Prophetas Gentium Hebræi negant pari jure cum Prophetis Iſraelis eſſe. Vajikra Rabba: *Quid intereſt inter Prophetas Iſraëlis, & Prophetas Gentium? R. Chama Bar Chanina dixit: Deus B. non loquitur Prophetis Gentium, niſi ſermone dimidiato: in hujus rei ſignum dicitur* ויקר *& vocavit Deus Balaam (vox* ויקר *eſt imperfecta, deeſt enim* א, *quid eſt* ווקר *niſi lingua polluta?) Sed cum Prophetis Iſraelis loquitur Deus ſermone integro, linguâ ſanctâ, linguâ Angelorum Miniſterii, qui eum laudant, ſicut dicitur* ווקרא *& clamabat alter ad alterum. R. Ioſeph Bar Biſa dixit: Deus B. non loquitur cum Prophetis Gentium, niſi tempore, quo Filii hominum non ſolent diſcernere rem à re, ſicut dictum eſt, per ſomnium in viſione nocturna; vel certè à longè, ſicut dictum eſt, de Terra longinqua veniunt ad me, ſed cum Prophetis Iſraelis loquitur † ſtatim. Magiſtri noſtri rem hanc ſimilem eſſe dixerunt Regi, qui Uxorem, &*

pelli-

* Hi ſunt Iob, Eliphaz, Baldad, Sophar, Eliu, Balaam & Beor, de quibus Sgambatus p. 250. ſeq.

† Aperte & de propinquo.

pellicem habeat: Uxorem enim palàm habet, pellicem clàm.

CLI, JANNES & MAMBRES, Mosis præceptores & deinde adversarii. Liber eis tributus.

TEdac Levi libro de decem numerationibus, Balaami filios *Aves* & *Samres* vocat, corrupte ut existimo pro Ianes & Mamres. Gilb. Gaulminus notis ad libr. de morte Moysis p. 211.

Greg. Abulpharajius in Historia Dynastiarum p. 17.

Cum natus esset Moses, Parentes ejus ipsum in arca pice oblitâ positum in Nilum injecerunt præ metu Pharaonis Amunphathis * qui natos Hebræorum strangulavit. Ipsum autem inventum filia Pharaonis istius ** filium sibi adoptavit, traditque *Ianni* & *Jambri* sapientibus, qvi instituerunt eum in sapientia. Historiæ vero qua proditur eum ab iis didicisse, nulla fit in Lege mentio, at ejus meminit Apostolus Paulus ex Aristamuniso † desumens.

Ori-

* Hic est qui *Amenophis*, Manethoni, Chæremonique, licet illud ψευδὲς ὄνομα & ἐμβόλιμον βασιλέα esse clamat Josephus.

** *Thermutis* hæc Josepho dicitur.

† Alibi hunc *Aristamenem* vocat Abulpharaji interpres. Sed forte latet vocabulum quo significatur, ex traditione Paulum hæc hausisse.

Origenes tractat. XXVI. in Matthæi XXIII. 34. 35. ubi de occiso Zacharia, Barachiæ filio.

Videndum, ne forte oporteat ex libris secretioribus, qui apud Judæos feruntur, ostendere verbum Christi, & non solum Christi sed etiam discipulorum ejus, Stephani quoque Martyris (Act. VII. 51. 52.) & Pauli Apostoli (1. Thess. II. 15. & Hebr. XI. 37.) Fertur ergo in Scripturis non manifestis, serratum esse Esaiam & Zachariam occisum & Ezechielem. Arbitror autem circuisse in melotis, in pellibus caprinis Heliam, qui in solitudine & in montibus vagabatur. Sed pone aliquem abdicare Epistolam ad Hebræos, qu si non Pauli, nec non & secretum abjicere Esaiæ: sed quid faciat in sermones Stephani, vel Pauli ad Thessalonicenses de Prophetis interfectis prolatos, vel ipsius Domini nostri. Aut quomodo abdicet illud (2. Tim. III. 8.) Nec enim scimus in libris Canonizatis historiam de Ianne & Mambre resistentibus Moysi. Si autem adspiciant & quod (1. Cor. II. 9.) positum est, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, *numquid poterit hæc omnia aliquis abdicare? Hæc omnia diximus discutientes sermonem, non ignorantes quoniam multa secretorum facta sunt à quibusdam impiis & iniquitatem in excelsum loquentibus, & utuntur quibusdam fictis* Hypythiani, *aliis autem qui sunt* Basilidis. *Oportet ergo caute considerare, ut nec omnia secreta quæ feruntur in nomine Sanctorum, suscipiamus, propter iudæos, qui forte ad destructionem veritatis Scripturarum nostrarum quædam finxerunt, confirmantes dogmata falsa: nec omnia abjiciamus quæ pertinent ad demonstrationem Scripturarum nostrarum. Magni ergo viri est audire & adimplere quod dictum est,* omnia probate & quod bonum est tenete. (1. Thess. V. 21.)

Idem

Idem in Matthæum tractatu XXXV. ad verba: tunc impletum eſt quod dictum fuerat per Prophetam Jeremiam:

Inter ea quæ ſcripta ſunt, non invenitur hoc Hieremias alicubi prophetaſſe in libris ſuis, qui vel in Eccleſiis leguntur, vel apud Iudæos referuntur: ſi quis autem poteſt ſcire, oſtendat ubi ſit ſcriptum: ſuſpicor aut errorem eſſe ſcripturæ, & pro Zacharia poſitum Hieremiam, aut eſſe aliquam ſecretam Hieremiæ ſcripturam in qua ſcribitur. Talis eſt autem textus apud Zachariam * Prophetam. *Et dicam ad eos: Si bonum eſt in conſpectu veſtro, date mercedem meam, aut abnegate: & ſtatuerunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit Dominus ad me: Depone eos in fornacem, & vide ſi probum eſt, ſicut probatus ſum pro eis. Et accepit tringinta argenteos, & miſit eos in domum Domini in fornacem.* Si autem hæc dicens aliquis exiſtimat ſe offendere, videat ne alicubi in ſecretis Hieremiæ hoc prophetatur, ſciens quoniam & Apoſtolus ſcripturas quasdam ſecretorum profert, ſicut dicit alicubi, ** *Quod oculus non vidit, nec auris audivit:* in nullo enim regulari libro hoc poſitum invenitur, niſi in ſecretis Heliæ prophetæ. Item quod ait, *Sicut Iamnes & Mambres reſtiterunt Moyſi*, non invenitur in publicis ſcripturis, ſed in libro ſecreto; qui ſupraſcribitur, Iamnes & Mambres liber. Unde auſi ſunt quidam epiſtolam ad Timotheum repellere, quaſi habentem in ſe textum alicujus ſecreti, ſed non potuerunt. Primam autem

* *Zach.* II. 13.
** I. *Cor.* 2. 9.

autem epiſtolam ad Corinthios, propter hoc ali-quem refutaſſe quaſi adulterinam, ad aures meas nunquam pervenit.

Samuel Bochartus in Hierozoico lib. 2. c. 53. T. I. p. 644. ſeq.

Et *Iannes*, & * *Iambres*, qui *Moſi* obſiſtere auſi ſunt, tam ex *Paulo* noti ſunt 2. *Tim.* 3. *v.* 8. quam ex *Iudæorum*, *Græcorum*. *Romanorum* que monimentis. Sic *Exod.* 7. *v.* 11. verba *Moſis*; *etiam Ægypti Magi ſi-militer fecerunt per incantationes ſuas*, *Ionathan* ſic παραφράζει, עבדו לחוד הנון יניס וימבריס חרשין דמצרים בלחשי קוסמיון היכדין *Etiam ſimili-ter fecerunt* Ianes & Iambres, Ægyptii *Magi, per muſſi-tationes incantationum ſuarum.* Et *Talmud Babyloni-cum* Tractatu *Menachoth* † capite nono in *Gema-ra*,

* *Mambres* legunt Latinus interpres & Evangel pſeudo Nicodemi c 5. Pſeudo Abdias VI. 15. auctor Conflictus Arnobii cum Serapione, & Commentarius in Epiſtolas Pauli ſub Ambroſii nomine: *Exemplum hoc de Apocryphis eſt Jannes enim & Mambres fratres erant Magi, vel venefici Ægyptiorum.* Ita & Codices Conſtitutt. Apoſt. VIII. I. Antiochus Homil. Cyprianus, Optatus, Lucifer Calaritanus & alii Latini, notante Millio. Sed Numenius apud Origenem & apud Euſeb. in omnibus tribus Græca & Græco latinis editionibus Ἰαμβρῆς, non Μαμβρῆς ut Grotius ad 2. Timoth. III. 8. & ad lib. I. de Veritate Relig. Chriſtianæi. Talmudici loco allato, Midraſch ad Exod XV. 10. & vita Moyſis à Gaulmino edita, ממרא Apud Leonem Grammaticum in Theophilo p. 453. Ιαμαρῆς & apud Glycam Ζαμβρῆς pro Ιαμβρῆς, calami errore. Coteler. III. monument. p. 588. & ad Conſt. Apoſt. p. 388.

† De oblationibus.

ra, אמר ליה יוחני וממרא למשה תבן את
מכניס לעפריים ואמר להון אמרי אנשי למתא
דירקא ירקא שקול Mosi *dixerunt* Janes & Jambres, *Stramen tu infers in* Aphraim (*Ægypti* urbem, ubi multum straminis) *Et respondit* Moses, *Vulgo dicere homines, In urbem oleris olera deferto. Numenius* apud *Eusebium, Præpar. Evang.* lib. 9. pag. 241. Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς Αἰγύπτιοι ἱερογραμματεῖς † ἄνδρες οὐδενὸς ἥττους μαγεῦσαι κριθέντες εἶναι, ἐπὶ Ἰουδαίων ἐξελαυνομένων ἐξ Αἰγύπτου· Μουσαίῳ γοῦν τῷ Ἰουδαίων ἐξηγησαμένῳ ἀνδρὶ γενομένῳ Θεῷ εὔξασθαι δυνατωτάτῳ, οἱ παραστῆναι ἀξιωθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους τοῦ τῶν Αἰγυπτίων, οὗτοι ἦσαν, τῶν τε συμφορῶν, ἃς ὁ Μουσαῖος ἐπῆγε τῇ Αἰγύπτῳ, τὰς νεανικωτάτας αὐτῶν ἐπιλύεσθαι ὤφθησαν δυνατοί. Janes & Jambres *sacri scribæ* Ægyptii, *viri Magicis artibus excellere judicati: tum cum* Judæi *ex* Ægypto *expulsi sunt.* Musæo (Mosi) *igitur* Judæorum *duci, viro, qui precibus apud Deum multum poterat, hi opponi digni habiti sunt ab* Ægyptiorum *populo. Et calamitatum, quas* Musæus Ægypto *intulit, potissimas solvere posse visi sunt. Plinius* lib. 30. cap. 1. *Est & alia Magices factio a* Mose, & Jamne, & Jochabele, Judæis *pendens.* In his erratum multiplex. 1. Quod *Mosem* Prophetam sanctissimum in Magorum censu numerat. 2. Quod *Jamnem*, vel *Jannem*, *Mosis* in *Ægypto* antagonistam, pro *Judæo* habet. 3. Quod *Jochabelem*, seu *Jochabedem* verius, matrem *Mosis Exod.* 6. v. 20. & *Num.* 26. v. 59. inter Magos recenset; quia in aliquo *Græculo* legerat Magorum factionem aliquam

Fff cœpisse

† Artapanus apud eundem Eusebium IX. 27. præparat. p. 435. ἱερεῖς τοὺς ὑπὲρ Μέμφιν appellat.

cœpisse ἀπὸ τοῦ Μωυσέως τοῦ Ἰωχάβηλος, καὶ τοῦ Ἰαννοῦ, quod reddi debuerat a *Mose*, *Iochabelis* filio, & *Janne*: non a *Mose*, *Jochabele*, & *Janne*, quomodo putavit *Plinius*. Sunt, qui pro *Jochabele* scribunt *Jotape*, nullo sensu. *Apulejus Apologia* secunda: *Ego ille sim* Carinondas, *vel* Damigeron, *vel* Hismoles, *vel* Joannes (lege *vel is* Moses, vel Jannes) *vel* Apollonius, *vel ipse* Dardanus, *vel quicunque alius post Zoroastrem & Hosthanem inter Magos celebratus est.* Ubi rursus *Moses* cum *Ianne* inter Magos recensetur eodem errore, quo prius. In *Palladii Lausiacis* capite vigesimo narratur *Macarius* in vasta solitudine *Iannis* & *Iambris* fratrum, qui propter Magicæ artis peritiam apud *Pharaonem* primo loco erant, κηποτάφιον, id est, *sepulchrum* in horto visitasse. Verba sunt, Ἐπεθύμησέν ποτε εἰς τὸ κηποτάφιον * εἰσελθεῖν τοῦ Ιαννοῦ, καὶ Ἰαμβροῦ, τῶν μαγῶν τῶν ἐπὶ τοῦ Φαραὼ, χάριν ἱστορίας, ἢ καὶ συντυχίας τῶν ἐκεῖσε δαιμόνων. Ἐλέγετο γὰρ παμπόλλους, καὶ χαλεποὺς ἀποκεκληρῶσθαι παρ᾽ αὐτῶν ἐκείνων τῷ τόπῳ ἐκείνῳ δαίμονας δι᾽ ὑπερβολὴν τῆς ἀτίμου τέχνης αὐτῶν. Τοῦτο δὲ τὸ κηποτάφιον γέγονεν παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Ἰαννοῦ καὶ Ἰαμβροῦ τῶν ἀδελφῶν δι᾽ ὑπερβολὴν τῆς μαγικῆς τέχνης τὰ πρῶτα ἐχόντων κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ παρὰ τῷ Φαραῷ. *Optavit aliquando in sepulchrum ingredi, quod in horto habebant* Jannes & Jambres *sub* Pharaone *Magi, ut videret, & occurreret dæmonibus, qui illic sunt. Dicebantur enim infamis illorum artis vi locum illum esse sortiti multi & molesti dæmones. Factumque fuerat hoc hortense sepulchrum ab illis ipsis fratribus* Janne & Jambre, *qui propter Magicæ artis præstantiam*

* Κενοτάφιον legit Hammondus, infra p. 820.

etiam tum temporis apud Pharaonem *primas tenebant.*

Henricus Hammondus ad 2. Timoth. III.

Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς) Hæc nomina non leguntur in historia Veteris Testamenti, sed petita sunt ex aliis Judæorum monumentis; suntque sine dubio nomina præcipuorum Magorum, qui miracula ediderunt coram Pharaone, Exod. VII. Alia ejusmodi, quæ non occurrunt in Veteri Testamento, memorantur tamen in Novo. Exempli causa Moses dicitur *educatus in sapientia Ægyptiorum*, Actor. VII. 22. & *quadraginta annos natus*, cum fratr invisit, vers. 23 quæ non habentur Exod. II. sed *Midrasch Bereschith Rabba*. Quod sciret aut rev tione accepisset a Deo se fore *liberatorem popu* quo videtur respici Actor. VII. 25. id nequaqn legitur in Veteri Testamento. Sic in Talmudis Babylonici Tr. *Menachoth*, Cap. IX. ostenditur qua ratione *Jochanne* & *Mamre*, adversati sint Mosi, contra quem proverbio usi sint: *affers tu stramen in Afraim?* hoc est, an aggrederis miracula facere in Ægypto, quæ plena est Magis? In Chaldaica paraphrasi *Jonathanis* Exod. VII. 11. vocantur *Janes* & *Jambres*, & Exod. I. 15. dicuntur principes Magorum. In Talmude, vocantur *Jochanne* & *Mamre*; in vita Mosis, *Jane*, & *Mamre*; in *Zohar* ad Num. XXII. 22. *Jones* & *Jambres*; in *Schalschebeleth*, *Joannes* & *Ambrosius*; & in *Tanchuma*, *Jonos* & *Jombros*. Quid dicant de hisce Rabbini vide apud *Joan. Buxtorfium* in Lex. Thalm col. 945. Inter Ethnicos, *Plinius* Hist. Nat. Lib. XXXI. 1. loquitur de

de *Mose, Janne* & *Cabala*, aut *Jotape*, ut habent alii Codices, quasi de Judæis qui Magicis artibus usi sunt. *Origenes* contra Celsum Lib. IV. p. 205. ex Celso citat τὴν περὶ Μωϋσέως, καὶ Ἰαννοῦ καὶ Ἰαμβρῆ ἱστορίαν, *historiam de Mose, Janne & Jambre*. *Palladius* in vita Macarii, memorat κηποτάφιον τοῦ Ἰαννοῦ, καὶ τοῦ Ἰαμβροῦ τῶν Μάγων ἐπὶ τοῦ Φαραώ: *monumentum in horto Jannis & Jambris Magorum, qui Pharaonis tempore vixerant.* Verum hoc esse non potuit verum sepulcrum, si falsum non est quod legitur in vetere *Midrasch*, ad Exod. XV. 10. Johannem & Mamrem submersos fuisse in mari rubro. Cum eo consentit Arabica Catena MS. in Pentateuchum, ipsis verbis: *hæc sunt nomina Magorum, qui steterunt contra Mosem*, Dejannes, Jambaras, & Sarudas. *Deus vero eos perdidit in mari rubro, cum Pharaone & exercitu.* Itaque credibile est pro κηποτάφιον apud *Palladium*, legi oportere κενοτάφιον, *vacuum monumentum*, absque eorum cadaveribus, in memoriam eorum peccati, non ad servandas eorum reliquias. Eosdem respicere videtur *Apulejus* in Apolog. II. ubi inter principum Magorum nomina recenset *Joannem.*

Jo. Buxtorfius in Lexico Talmudico p. 945.

יוחנא וממרא *Jochanna & Mamre. Duorum principum magorum nomina, qui tempore Mosis floruerunt in Ægypto, & ei restiterunt, cum divina signa ederet coram Rege Pharaone, imitando nimirum Magicis suis imposturis ea, quæ Moses divina virtute peragebat.* Horum duorum cum Apostolus Paulus mentionem faciat

faciat 2. ad Timoth. 3. 8. Ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωυσεῖ &c, nec uſpiam alibi in tota Sacra Scriptura commemorentur; operæ pretium erit ex antiquis Hebræorum monumentis pleniorem illorum deſcriptionem indagare & cognoſcere. Videbimus autem primo Nomina, deinde Perſonas, conditionem, & facta illorum. *Nomina* illorum diverſimode ſcribuntur, יוֹחָנָא vel יוּחַנָּא, יוֹחָנֵי: Apud Targumiſtas יַנִּיס vel יַנְבִּיס. Apud Rabbinos vulgares יונוס יוחני יניס. Omnia hæc corrupta ſunt ex primitiva forma. יוחנן, quæ in authore Aruch exprimitur, & valet Ἰωάννης, Johannes. Unde contracte Græcum Ἰαννὴς. In vulgata Latina *Jamnes*. Id corruptum eſt pro *Iannes*. Alterum ממרא. ממרי. Hæc ſcriptio eſt Talmudicis uſitata. Apud Targumiſtas וּמַבְרִיס. In Tzohar וומברוס. Græce Ἰαμβρὴς. Hæ poſtremæ ſcriptiones ortæ ſunt ex prima ממרא, primo מ mutato in ו, inſerta litera B, ut in Μάμβρη; Geneſ. 13. 18. & 14. 13. &c. Νέμβρωδ, Geneſ. 10. 8. &c. addita denique terminatione *Es* ex uſu Græcorum. In Schalscheleth hakkabala fol. 13. col. 2. ſcribitur, hæc duo nomina eſſe in lingua vernacula יואני ואמברוסיאו *Iohannes & Ambroſius*. Id non usque adeo abſurdum videri debet; quia conſtat, veterem linguam Ægyptiacam magnam convenientiam habuiſſe cum lingua Græca. *Perſonas* autem illorum quod attinet, ſcribunt Hebræi, eos fuiſſe *duos filios Bileami*. Originem ducit hæc explicatio & conjectura ex Num. 22. 22. ubi dicitur, וְהוּא רֹכֵב עַל אֲתֹנוֹ וּשְׁנֵי נְעָרָיו עִמּוֹ *Et ipſe inſidebat aſino ſuo, & duo pueri ejus*

 erant

erant cum eo. Hinc expresse eos hoc loco nominat Jonathan, inquiens, *Et ipse insidebat asino suo, & duo pueri ejus Jannes & Iambres cum eo.* Hos duos *pueros* scil. pro duobus *filiis* acceperunt. In Zohar Numerorum fol. 90. col. 2. *Postquam vidisset Bileam Pinchasum, volavit, (scil. Bileam) per aerem, & duo filii ejus cum ipso, Jonos & Jombros.* Et mox; *Et ceciderunt e populo die illa in 3000. virorum;* אילין בנוי דבלעם יונוס ויומברוס *Hi sunt filii Bileami Jonos & Jombros, qui æquivalebant tribus millibus.* Sic in Commentariolo quodam Legali Jonathanis ad Exod. 1. & 7. scribitur, fuisse שני בנוי של בלעם. Hinc natum, quod Ambrosius scribit, *Jamnes & Jambres fratres erant Magi, &c.* Et Glossa ordinaria Latina interlinearis hoc loco scribit, *fuisse duos fratres.* Nam si duo filii Bileami fuerunt; ergo & fratres. *Statum* illorum describunt Hebræi, dum eos vocans ראשי החרטומים, vel Chaldaice רישי חרשיא Capita, principes, Primarios præstigiatorum, ראשי מכשפים Capita incantatorum. *Facta* denique illorum quod attinet, eorum diversa recensent Hebræi. *Primum* & præcipuum est, quod Mosi divina signa coram Pharaone edenti, verbis & factis restiterint, arguentes Mosen frustra artes magicas in Ægyptum introducere, quæ ipsa Magica sit celeberrima, omniaque ejus miracula artibus suis imitantes. Hinc est quod in Talmud libro מנחות fol. 85. 1. scribitur: *Dicunt ipsi (Mosi scil.) Jochana & Mamre, Fœnum tu importas in Aphrajim! Respondit ipsis Moses: Vulgo dicunt homines; In urbem olerum olera deferto.* Author Aruch locum hunc Talmudicum producens, sic

ſic eum enarrat: *Quando venit Moſes in Ægyptum cum ſignis quæ dederat ei Deus, dixerunt ipſi Iochane & Mambre, capita Præſtigiatorum Pharaonis Regis: Hoc eſt artificium noſtrum, nos poſſumus ea præſtare præſtigiis noſtris. Tu autem ſimilis es ei qui infert ſtramen in Aphrajim urbem frugum, unde etiam in alia plurima loca divenditur. Quomodo ergo poteſt aliquis ad eam urbem ſtramen aut fœnum aſportare? Reſpondet ipſis Moſes: dicunt vulgo homines; In urbem oleris olera inferto. Hæc ibi.* Proverbium hoc vulgare R. Salomon in Gloſſa Talmudica ſic declarat: *In urbem in qua creſcit oleris multum, inferto etiam olus tuum, ut vendas. Congregantur enim eo ubi copia eſt, multi homines ad emendum.* Hæc ille. Sic cuneum cuneo ſimili truſit Moſes. Idem hoc legitur in Medraſch Schemoth rabba ſect. 9. Huc pertinet quod in Targum Jonathanis, Exod. 7. v. 11. legitur: *Et vocavit etiam Pharao ſapientes & præſtigiatores, & fecerunt etiam ipſi, nempe Iannes & Iambres magi in Ægypto, incantamentis præſtigiarum ſuarum ſic &c.* In Medraſch Tanchuma ſect. כי תשא legitur: *Et duo præſtigiatores Ægypti erant cum eis, quorum nomina ſunt Jonos & Iombros, qui fecerunt coram Pharaone omnes iſtas magias, ſicut ſcriptum eſt: Et fecerunt etiam ipſi præſtigiatores Ægypti præſtigiis ſuis ſic*, Exod. 7. 12. Atque hoc illud ipſum eſt cujus meminit Apoſtolus, dum ait; quod *Iannes & Iambres reſtiterint Moſi.* Nam Paulum ex Traditione Majorum iſta ſciviſſe, dubitari non poteſt, cum inter doctos, ad magni & celeberrimi Doctoris Gamalielis pedes fuerit inſtitutus, & traditiones Majorum ab eo edoctus. Fuiſſe autem iſtam hiſtoriam in Judæorum ſcholis notiſſimam:

 pro-

productæ authoritates ex Talmudicis & aliis Hebræorum ſcriptis, docent. Nec vero propter iſtorum magorum nomina, ſpirituali revelatione opus habuiſſe videtur Paulus. *Sed præter hanc contra Moſen rebellionem, alia quoque eorundem facta recenſent Hebræi.* Targumiſta Jonathan in Legem, Exod. 1. cauſam & occaſionem referens, quare Pharao infantes Hebræorum maſculos occidi voluerit, inquit: *Pharao dormiens vidit in ſomno totam terram Ægypti in lance bilancis una poſitam, & agnum in lance altera, qui depreſſit lanceam ſuam. Evigilans Pharao confeſtim advocavit ſapientes Ægypti, quibus ſomnium ſuum enarravit:* מִן יד פתחון פומהון יניס וימברס רישי חרשיא *Protinus aperuerunt os ſuum Jannes & Jambres capita præſtigiatorum, & dixerunt Pharaoni,* ביר חד עתיד למהוי מתיליד *Filius quidam naſciturus eſt in congregatione Iſraelitarum, per quem vaſtabitur tota terra Ægypti. Idcirco capto conſilio præcepit Pharao rex Ægypti obſtetricibus Judaicis, &c.* In libro Zohar, loco ſupra adducto, adſcribitur ipſis quoque fabricatio vituli: *Et duo filii ejus Jonos & Jombros cum eo. Quod ſi dicas; Annon mortui ſunt in fabricatione vituli: nam illi fecerunt illud, &c.* In antiquisſimo Medraſch Conſtantinopoli impreſſo, quod vocatur מדרש ויושע (ex Exod. 14. 30. ויושע Et ſervavit Deus Iſraelem) quia Homiliam continet ſuper Hiſtoriam liberationis ex Ægypto, ad hæc verba Exod. 15. 10. *Flaviſti vento tuo, & operuit eos mare,* legitur: *Dixerunt Sapientes noſtri; Quando in mari ſubmerſi ſunt Ægyptii, fuerunt inter ipſos duo magi, quorum nomina Iochane & Iamre, qui dixerunt Pharaoni; Si per manum Dei fiat hoc, non prævalebimus ei: ſed*

sed si per manus Angelorum fiat, poterimus illos prosternere in mare. Fecerunt igitur miracula, & dejecerunt eos (Angelos) in mare. Tunc dixerunt Angeli; Serva nos o Deus, quia intraverunt aquæ usque ad animam, ex Psal. 69. 2. Hactenus Buxtorfius.

Confer quæ de Janne & Mambre Hugo Menardus ad Epist. S. Barnabæ p. 22. T. 1. Patrum Apostol. Cotelerii: Lambecius prodromi Hist. literar. p. 154. Sgambatus Archiv. V. Test. p. 249. & Jac. Godofredus ad Philostrogium IX. 2.

Meminit libri illius suppositi etiam Gelasius in decreto de Apocryphis: *Liber qui appellatur Jamnæ & Mambræ Apocryphus.*

CLII. MOYSIS nomina, Sapientia, literæ ab eo inventæ. Alia quædam ex Apocryphis Judæorum libris.

Clemens Alexandrinus 1. Strom. p. 343.

Εἶτα τίθεται τῷ παιδίῳ ὄνομα ἡ βασιλὶς Μωυσῆν, ἐτύμως, διὰ τὸ ἐξ ὕδατος ἀνελέσθαι αὐτό. τὸ γὰρ ὕδωρ μῶυ ὀνομάζουσιν Αἰγύπτιοι· εἰς ὃ ἐκτέθειται τεθνηξόμενος· καὶ γάρ τοι Μωσῆν, τὸν ἀποπνεύσαντα τῷ ὕδατι προσαγορεύουσι. δῆλον

Deinde puero imponit nomen Regina, Moses, apta etymologia, eo quod eum ex aqua sustulisset. Aquam enim Moy vocant Ægyptii, * in qua moriturus fuerat expositus. Moysem enim vocant eum, † qui a-

* Joseph. II. 9. Antiqv. Hinc Μωσηλὲ *Deus maris*, Tzetz. Chiliad. IX. vers. 164.

† Male Hervetus: *eum qui ex aqua emersus respiraverit.* Secutus Josephum cui μῶ, aqua, μωΰσης ὁ ἐξ ὕδατος σωθείς.

οὖν ὡς ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ περιτμηθέντι τῷ παιδίῳ οἱ γονεῖς ἔθεντο ὄνομά τι. ἐκαλεῖτο δὲ Ἰωακείμ. ἔσχεν δὲ καὶ τρίτον ὄνομα ἐν οὐρανῷ μετὰ τὴν ἀνάληψιν, ὥς φασιν οἱ μύσται, Μελχί. ἐν δὲ ἡλικίᾳ γενόμενος, ἀριθμητικήν τε καὶ γεωμετρίαν ῥυθμητικήν τε καὶ ἁρμονικήν· ἔτι τε ἰατρικὴν ἅμα καὶ μουσικὴν, παρὰ τοῖς διαπρέπουσιν, Αἰγυπτίων ἐδιδάσκετο· καὶ προσέτι τὴν διὰ συμβόλων φιλοσοφίαν, ἣν ἐν τοῖς ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν ἐπιδείκνυνται· τὴν δὲ ἄλλην ἐγκύκλιον παιδείαν, Ἕλληνες ἐδίδασκον ἐν Αἰ-

qua demersus** exspiraverit. Clarum est ergo, quod prius circumciso puero, parentes aliquod nomen imposuerunt. Vocabatur autem Joachim. Habuit autem tertium quoque nomen in cœlo, postquam assumptus est, ut dicunt Mystæ, nempe Melchi. Cum autem ætate esset grandior, † Arithmeticam & Geometriam, Rythmicam & Harmonicam & præterea Medicinam simul & Musicam doctus est ab iis, qui erant insignes inter Ægyptios, & præterea eam, quæ traditur per

γύπτῳ,

** Confer Scal. ad fragmenta Vetera p. 48. ad calcem operis de emendat. temporum, Drus. quæsit. per Epist. 13. & quæst. Ebr. II, 82. ubi & de aliis Moysis nominibus; Liberium de S. amore Epist. XI. p. 272. & Jo. Nicolai librum de Moyse Alpha dicto Lugd. Bat. 1703. 12. Sgambatum p. 214. seq.

† De Philosophia ac sapientia Moysis Theoph. Galeus in Philosophia generali p. 19. seq. Marsham. Canone Chron. p. 142. sq edit. Lips. Lambecius prodromo Hist. literar. p. 143. seq. Sgambatus in Archivis V. T. p. 214. seq. Bartoloccius Bibl. Rabbin. Tom. IV. &c. B. D. Augusti Pfeifferi Pansophia Mosaica; Cornel. Dieterici Koch de eloquentia & Poësi Mosis, atque Edmundus Dickinson c. 20. Physicæ veteris & veræ ubi de Chemica & Astronomica Moysis peritia.

γύπτῳ, ὡς ἂν βασιλικὸν παιδίον, ἤ φησι Φίλων ἐν τῷ Μωυσέως βίῳ. προσεμάνθανε δὲ τὰ Αἰγυπτίων γράμματα, καὶ τὴν τῶν οὐρανίων ἐπιστήμην, παρά τε Χαλδαίων, παρά τε Αἰγυπτίων· ὅθεν ἐν ταῖς πράξεσι πᾶσαν σοφίαν Αἰγυπτίων πεπαιδεῦσθαι φέρεται. Εὐπόλεμος δὲ ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ βασιλέων, τὸν Μωσῆ φησι πρῶτον σοφὸν γενέσθαι, καὶ γραμματικὴν πρῶτον τοῖς Ἰουδαίοις παραδοῦναι· καὶ παρὰ Ἰουδαίων Φοίνικας παραλαβεῖν· Ἕλληνας δὲ παρὰ Φοινίκων· εἰς δὲ τὴν αὐτῶν φύσιν ἄξας, ἐπέτεινε τὴν φρόνησιν, τὴν συγγενικὴν καὶ προγονικὴν ζηλώσας παιδείαν ἄχρι καὶ τὸν Αἰγύπτιον τὸν τῷ Ἑβραίῳ ἀδίκως ἐπιθέμενον πατάξας,

ſymbola ſeu ſigna, philoſophiam, quam in literis oſtendunt Hieroglyphicis. Alium autem doctrinæ orbem, tanquam puerum regium, Græci eum docuere in Ægypto, ut dicit Philo in vita Moſis. Didicit autem literas Ægyptiorum, & rerum cœleſtium ſcientiam a Chaldæis & ab Ægyptiis. Unde in * Actis dicitur doctus fuiſſe in omni ſapientia Ægyptiorum. Eupolemus autem in libro de Judææ regibus, dicit Moſen primum fuiſſe ſapientem, & Grammaticam ** primum tradidiſſe Judæis, & Phœnices accepiſſe a Judæis, Græcos autem a Phœnicibus. Ad eorum autem deductus natu-

ἀπο-

* Actor. VII. 22. Philon. I. de vita Moyſis, adde Juſtin. qu. 25. ad Orthodox. Origenem III. contra Celſum p. 139. Male Hervetus verba Clementis ἐν ταῖς πράξεσι reddit; *in ejus rebus geſtis.*

** De literis Hebraicis a Moyſe repertis vide Eugenii & Iſidori loca ſupra p. 343. Guil. Saldeni Otia Theolog. lib. I. de primo ſcriptore. Jo. Henrici Urſini de Moſis antiquitate &c.

ἀποκτεῖναι. Φασὶ δὲ οἱ μύσται λόγῳ μόνῳ ἀνελεῖν τὸν Αἰγύπτιον, ὥσπερ ἀμέλει ὕστερον Πέτρος, ἐν ταῖς Πράξεσι, φέρεται τοὺς νοσφισαμένους τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου καὶ ψευσαμένους, λόγῳ ἀποκτείνας. Ἀρτάπανος γοῦν ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων συγγράμματι, ἱστορεῖ κατακλεισθέντα εἰς φυλακὴν Μωυσέα ὑπὸ Νεχεφρέους τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως, ἐπὶ τῷ παραιτεῖσθαι τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου ἀπολυθῆναι, νύκτωρ ἀνοιχθέντος τοῦ δεσμωτηρίου κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ἐξελθόντα καὶ εἰς τὰ βασίλεια παρελθόντα, ἐπιστῆναι κοιμωμένῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐξεγεῖραι αὐτόν· τὸν δὲ, καταπλαγεντα τῷ γεγονότι, κελεῦσαι τῷ Μωυσεῖ τὸ τοῦ πέμψαντος εἰπεῖν ὄνομα Θεοῦ· καὶ τὸν μὲν, προσκύψαντα πρὸς τὸ οὖς εἰπεῖν· ἀκούσαντα δὲ τὸν βασιλέα, ἄφωνον πεσεῖν, διακρατηθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ Μωυσέως πάλιν ἀναβιῶναι.

ram, auxit prudentiam eam, quæ erat sui generis & majorum suorum æmulatus doctrinam, adeo ut etiam Ægyptium, qui Hebræum injuste invaserat, percutiens interfecerit. Ajunt autem Mystæ eum solo verbo * occidisse Ægyptium, sicut certe postea Petrus in Actibus fertur eos, qui precium agri sibi usurpaverant, & mentiti erant, verbo interfecisse. Artapanus certe in opere de Judæis, refert Mosen in custodia inclusum a Nechephre rege Ægyptiorum, eo quod peteret, ut populus liberaretur ex Ægypto: noctu aperto carcere Dei voluntate egressum, cum in regiam accessisset, dormienti regi adstitisse, & eum excitasse: eum autem, eo quod factum fuerat stupefa-

ctum

* Confer Gaulmin ad mortem Moysis p. 207.

ctum præcepisse Mosi, ut diceret nomen ejus, qui miserat, & illum quidem cum ad aurem se inclinasset, dixisse. Regem autem, cum audiisset, mutum cecidisse: cum eum autem Moses tenuisset, rursus revixisse.

His addenda quæ prolixe de Moyse Artapanus apud Eusebium IX. 27. præparat. Evangel.

Georgius Syncellus in Chronologia p. 120. seq.

Τὸν δὲ Μωϋσέα τεχθέντα μετὰ τριμηνιαῖον χρόνον οἱ γονεῖς ἐν θήκῃ κατησφαλτωμένῃ καταθέμενοι * Μάβραμ, καὶ Ιωχαμ ἔτι μήτηρ, πρὸς ταῖς ὄχθαις τοῦ ποταμοῦ, φόβῳ τοῦ προστάγματος τοῦ Φαραὼ, μὴ ζωογονεῖσθαι πᾶν ἄρσεν Εβραίοις κελεύσαντος, ἔρριψαν. τοῦτο μὲν διὰ πολλὴν ἀστειότητα κατοκνοῦντες θανάτῳ τοιοῦτον κάλλος ἐξαφανίσαι· τοῦτο δὲ ὅτι προκεχρημάτιστο θεόθεν τὰ κατ' αὐτὸν τῷ πατρὶ θεοφιλεῖ ὄντι, καθώς τινες τῶν ἐκ περιτομῆς ἱστορήκασιν, ὅτι γε τοῦ Ισραὴλ καθηγήσηται, καὶ ὅτι τῶν Αἰγυπτίων τὴν δυναστείαν θείῳ συντρίψαιτο πολέμῳ. τοῦτον ἡ θυγάτηρ Φαραὼ περι-

Moysen natum, elapso trium mensium spatio, Amram & Jochabed quoque mater regii mandati metu, (Pharao siquidem nulli masculo vitam servari præceperat) in cista bitumine illita ad ripas fluminis depositum projecerunt, eumque propter amandam oris venustatem & hilaritatem festinæ morti objicere sunt veriti: nisi satius, quod nonnulli ex circumcisione referunt, ejus patri ceu viro religione præstanti divino revelatum fuisse vaticinio, filium ducem Israel futurum, & Ægyptiaci regni robur cœlestibus armis comminuturum

* Αμβραμ καὶ Ιοχαβέδ.

τυ-

τυχῦσα κατά τινα πρόνοιαν καὶ τὸ κάλλος ἐκπλαγεῖσα τῦ βρέφους ἐν τῷ πλεῖν ἔσαι σὺν ταῖς ἄβραις τῦ αὐτόθι λειμῶνος, πολλαῖς θηλείαις ἀλλοτρίαις προσάγυσα, πάσας εὗρεν ἀποστρεφόμενον· τροφῷ ῇ χρησαμένη τῇ ἰδίᾳ μητρὶ Ιωχαβὲτ, ὡς ἀλλοτρίᾳ, τῇ συμβυλῇ τῆς ἀδελφῆς αὐτῦ, ἢ καὶ παρείπετο σκοπῦσα ῥιφέντι τὸ ἐκβησόμενον, ὡς οἰκεῖον ἡ ἀλλοτρία τον παῖδα τροφεύεσθαι κελεύεται, μισθὺς ὑποχομένη τῆς τιθείας, Μωυσέα τε ὀνομάζει μετὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἀνδρυνθέντα, διότι, φησὶν, ἀπὸ τῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνειλόμην, τὸν Μελχίαν ὑπὸ τῶν γονέων πρὶν κληθέντα· ἦν δὲ ἄρα διπλῆτις καὶ ἀξία τῶν ὑπ' αὐτῶν πραχθέντων ἡ τηλικαύτη προσηγορία. Μελχιας γδ' βασιλεὺς ἑρμηνεύεται· Μωυσῆς ῇ ἐκ τῦ ὕδατος, τῇ ἱερᾷ παρ' Αἰγυπτίοις φωνῇ· ὁ δὲ αὐτὸς ὑιὸς τῇ θυγατρὶ Φα-

dixero. Hunc cum, secreto numine duce, filia Pharaonis cum puellis fluminis oras navigio lustrans forte collegisset, gratam pueri formam mirata, plurium alieno sanguine ortarum commissum ulnis, cunctas aversari conspexit: propria vero pueri matre Jochabed nomine, velut aliena nutrice, sororis ejus quod eventurum projecto puero foret contemplaturæ consilio usa, ipsa puero aliena velut sibi proprium propriæ matri mercedem alimentorum pollicita commendant, exactaque infantiæ ætate puerascentem vocat Moysen: eo quod, ait, ex aquis eum eripuerim; cum prius a parentibus Melchiæ nomen accepisset. Gemino itaque nomine fuit insignitus, & rerum ab eo gestarum commendatio ge-

gaia

ραῷ Θερμουτίδι, τῇ καὶ Φαρίῃ, βασιλίδι οὔσῃ εἰσποιηθεὶς, καὶ πᾶσαν Αἰγυπτίων ἀσκηθεὶς παίδευσιν, ὡς βασιλίδος υἱὸς, δικαίως ἂν κληθείη κατὰ κόσμον βασιλεὺς ἐξ ὕδατος· ἵνα τὰ μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν ἐρυθρὰν ἐπ' αὐτῷ πραχθέντα περὶ τὴν τοῦ λαοῦ δι' αὐτῆς πορείαν, καὶ τὸν ὄλεθρον τῶν Αἰγυπτίων ἐν αὐτῇ τις ἐάσας, τὴν ἐν τοῖς βασιλείοις ἀγωγὴν αὐτοῦ καταμάθοι, καὶ ἔτι τὴν κατὰ τῶν Αἰθιόπων στρατηγικὴν εὐδοκίμησιν, ἔνθα φασὶ πολιορκηθῆναι τῶν Αἰθιόπων Σαβᾶ καλουμένην πόλιν πρὸ αὐτοῦ, καὶ προδοθῆναι τελείως ὑπὸ Θαρβῆς θυγατρὸς τοῦ τηνικαῦτα βασιλέως Αἰθιόπων, ἁλούσης τῆς κόρης τῷ Μωυσέως ἔρωτι. Τοσαύτην γὰρ αὐτῷ μαρτυροῦσιν, αἵ τε θεῖαι γραφαὶ, αἵ τε λοιπαὶ ἱστορίαι, καὶ περὶ τῆς θεοπτίας ὡραιότητα, ὡς πάντας ὁρῶντας αὐτὸν ἐπιλανθάνεσθαι καὶ κα-

minæ titulus extitit appellationis. Melchias enim, rex: Moyſes, ſacra Ægyptiorum lingua, ex aquis ereptus, exponitur. Idem autem a Thermutide Pharaonis filia, quæ & Pharia, regina adoptatus, litteris Ægyptiorum apprime, velut reginæ filius eruditus, regnantis ex aquis nomine merito ſuſpiciendus vocatus eſt: eo maxime, ut ſilentio præteritis, quæ circa mare rubrum populo educendo, mittendisque in perniciem Ægyptiis, geſta ſunt, mirandis facinoribus, ejusdem in regia educationem virtutemque bellicam adverſus Æthiopas probatam quilibet percipiat obſeſſam: Sane ab eo civitatem Æthiopum Saba nomine, & a Tharbe regis Æthiopum filia Moyſis amore capta proditam ex integro ferunt. Tan-

ta-

ταλιμπάνειν τὸ ἐν χερσὶ σπουδαζόμενον. Ταύτητοι καὶ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ Θέρμουθις αὐτὸν υἱοθετήσασα, καὶ Θαρβὴ θυγάτηρ Φαραὼ Αἰθιόπων βασιλέως, ἐκπλαγεῖσα τὸ κάλλος αὐτοῦ, τὴν εἰρημένην Σαβᾶ μητρόπολιν, ὡς Ἰώσηππος, προὔδωκεν, ἣν χρόνοις ὕστερον Καμβύσης ἑλὼν ὁ Κῦρος Μερόην εἰς ὄνομα καλεῖσθαι τῆς ἀδελφῆς ἐκέλευσεν. Φασὶ δὲ ὅτι ποτὲ τοῦτον ἡ θετὴ μήτηρ Φαρία προσάγουσα τῷ Φαραὼ τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον βασιλικὸν ἀφελὼν περιέθηκε τῷ Μωυσῇ ῥιπίζοντι. τοῦτον δὲ ῥίψαντα καταπατῆσαι αὐτὸν λόγος. τὰ μέντοι τῶν Ἑβραίων ἄῤῥενα, φησὶν Ἰώσηππος, ἀναιρεῖσθαι προσέταξεν Φαραὼ, δεινοῦ τινὸς Ἑβραίων ἱερογραμματέως πρόῤῥησιν ἀκούσας· ὅτι γενώμενον παιδίον τὴν

tum enim ei corporis orisque decus insitum, etiam ante familiare illud habitum cum Deo colloquium, ut ejus spectatores extra se rapti, quod charum sibi præ manibus foret, desererent, tum divinæ Scripturæ, tum aliæ testantur historiæ. Eaque de causa Thermuthis Pharaonis filia sibi voluit adoptatum, ejusque specie victa regis Æthiopum filia Tharbe præfatam Sabam regni caput, ut Josephus*ait, prodere non metuit; quam Chambyses Cyrus deinceps subjectam, Meroem, de sororis nomine, dicendam mandavit. Phariam autem matrem illam adoptione comparatam, eum quandoque ad Pharaonis conspectum adduxisse, detractamque patri regiam coronam **

Αἰγυπ-

* Josephus.

** Aliter in vita Moysis à Gaulmino edita p. 10. & in Elle Semoth Rabba sect. 11.

Αἰγυπτίων ἀρχὴν καταλύσει. ludibundi Moysis capiti joco imposuisse: quam illum in terram dejectam pedibus calcasse narrant: ac eapropter Judæorum masculos necari Pharaonem jussisse tradit † Josephus, quod eruditi cujusdam Hebræorum sacri doctoris vaticinium, quo a puero jam nato Ægyptiorum imperium devastandum prædiceretur, audivisset.

De Moysis nominibus videndus præter supra laudatos Andreas Mullerus Greifenhagius in Onomastico sacro p. 25. seq.

CLIII. Moyses Musæus, * Bacchus, Hermes &c.

Multus inprimis est illustris dignitate ac doctrina Vir Petrus Daniel Huetius, in Demonstratione Evangelica ut in Ethnicorum scriptis Græcorum Romanorumque non sub his modo nominibus Moysen tradi, sed & sub plerisque aliis narrationibus illorum & fabulis res Moysis innui demonstret. Ingeniose omnia atque erudite, nonnulla verisimillime, quædam fateor paullo audacius. Idem antea in nonnullis tetigerant Scaliger ad fragmenta Græca, Vossius in opere de idololatria, Bochartus in Phaleg, Grotius ad librum I. de Veritate relig. quorum vestigia multi alii postea sunt insecuti.

CLIV. De Vita & morte Moysis, libri a Gilberto Gaulmino editi.

Gilbertus Gaulminus Molinensis Vir doctissimus Paris. 1629. 8 primus Hebraice vulga-

† Lib. 2. Antiqu. c. 9.

* Confer Memorias Trevultinas A. 1705. p. 1245. seq.

vit cum latina versione sua atque præclaris observationibus libros tres, unum *de Vita Moysis* משה דברי הימים * alterum פטירת משה *De Moysis exitu* sive *Morte*, & tertium ejusdem argumenti sed minoris ut videtur antiquitatis מדרש לפטירת משה In his libris quin pleraque illa contineantur, quæ in Apocryphis scriptis sub Moysis nomine quæ mox commemorabo lecta fuerunt, minime dubito. *Rabbinicum opus*, inquit Gaulminus, *id est nullius auctoritatis, sed maximæ antiquitatis scriptum edimus. Saltem traditionum vetustatem infitias non ibit, qui Michaelis cum Samaele contentionem Judæ Apostolo* ** *cognitam advertet.* Hi libelli jampridem in tabernis nostris librariis desiderati, & notæ Gaulmini pulcherrimis observationibus refertæ sunt,

* Hoc est *Chronicon Mosaicum* quod laudat Ed. Bernhardus ad Josephum p. 321. ubi notat fabulam librorum Gaulminianorum compactam aut interpolatam ex Talmude Babylonico, Siphre; aliisque veteribus libris, præsertim ex Debarim Rabba, cujus ultima folia cum Petirat Mosch sive libro de morte Mosis κατὰ λέξιν conspirant præter quædam episodia ingenio malo nescio cujus passim intrusa. *Unde non plus*, inquit, *dimidia editionis Gaulminianæ sapit priscum Commentarium τὴν ἀνάληψιν Μωϋσέως, ut Tanchuma, Samuel Nachmanides, aliaque nomina Talmudica ostendunt.* Multa deinde ex Talmudicis adjungit de tempore mortis Moysis, quæ apud ipsum legi possunt. Vide & Rich. Simonem lib. 3. Epist. select. 8. & Drusium ad loca difficilia Numeror. cap. 52. ubi de uxore Moysis Æthiopum Regis filia quæ Josepho II. 10. Antiqu. vocatur Θάβεις.

** Certe falluntur viri docti, qui in Judæ Epistola v. 9. pro περὶ τοῦ Μωυσέως σώματος legunt Ἰησοῦ atque ad Zachar. III. 1. respici putant. Confer quæ infra de ἀναλήψει Mosis.

ſunt, igitur totos eos hic una cum Gaulmini notis libenter addidiſſem, niſi molem hujus Codicis Apocryphi noluiſſem nimis excreſcere, daturus eos proinde ſeparatim, ſi Vita & occaſio mihi ſuppeditaverint.

CLV. Libri Apocryphi qui a Samaritanis, Judæis, Armenis &c. ad Moyſen referuntur.

SAmaritani *librum precum* ab ipſo Moyſe ſcriptum ſibique traditum, & ſervatum a ſummis Sacerdotibus Garizenis usque ad Pontificatum cujusdam Adriani affirmant. Quod commentum explodunt Judæi, Samaritanis & Karæis viciſſim ridentibus quod Talmudici ajunt Talmudem Moyſi in monte Sinai * traditum a DEo eſſe. Uti veteres Judæi primam e quatuor quas jactabant *δευτερώσεσι* referebant ad Moyſen, teſte Epiphanio hæreſi XXXIII. 9. p. 224. quem de tribus cæteris vide ſis etiam XLII. pag. 332. *Sacerdos Armenus*, inquit Joh. Gregorius præfat ad obſervationes ſacras T. IX. Critic ſacror. Angl. *mihi narravit, plures eſſe Armenis libros Moyſis quam nos habemus.* Sed haud dubie vel falſus ipſe fuit ſacerdos ille, vel Gregorium falſa narratione fefellit. Credat etiam qui volet Moyſem auctorem eſſe libri cui titulus מעין חכמה *fons Sapientiæ* quem inter Moyſis ſcripta memorat R. Schabtai Strimer in labiis dormientium, obvium in libro qui inſcribitur ארזי לבנון *cedri Libanon.*

* Vide Caput I. Berachot cum verſione & notis V. C. Georgii Elieſeris Edzardi p. 35. 142. 172. 191. &c.

CLVI. Moysis argumentum ad Regem Atheum ab errore suo revocandum. Aliæ Muhamedanorum de Moyse narrationes.

Jo. Chardin in descriptione PersiæT. X. p. 46.

QUant au *Pentateuque*, ils l' appellent *Taurat*, comme les *Juifs*, soit du mot *Hebreu Tora*, qui veut dire *Loi*, soit de celui de *Tour*, qui est le nom qu'ils donnent particulierement a cette branche du mont *Taurus*, que nous appellons *Sina*, sur laquelle la *Loi Mosaique* fut délivrée. J'ai observé ci-dessus en général, que les *Mahometans* font de longues Histoires des *Patriarches* & des *Prophetes* de l' *ancien Testament*. En voici une qu'ils font de *Moyse*, pour servir d'échantillon. Ils disent qve ce *Prophete* ayant été long-tems à prêcher au Roi *Pharaon*, qvi étoit *Athée*, & Tyran, l' existence d' un *Dieu Eternel*, & la création du monde, voyant qv'il ne gagnoit rien sur son esprit, ni sur celui de sa Cour, il fit bâtir en secret un beau Palais, dans un endroit désert, à deux journées d' une maison de Campagne, où le Roi alloit passer tous les Etez, & quelques années après il fit en sorte que le Roi étant à la Chasse, fût s' engager de lui-même à aller de ce côté-là. Le Prince apercevant de loin un grand édifice dans ce lieu desert, voulut voir ce que c'étoit, & demanda qui l' avoit fait bâtir. Personne de la suite n' en savoit rien. *Moyse* s'avança à la fin, & dit au Roi, *qu' il falloit que ce Palais se fut bâti de lui même.* Le Roi se mit à rire, & lui dit,

dit, quæ pour un homme qui se disoit *Prophete*, c'étoit une belle chose à dire, *qu'un tel Palais se fût bâti de lui-méme au milieu d'un désert. Moyse* arrêta le Roi là-dessus, & lui dit, *Sire, vous trouvez extravagant qu'on dise que cette maison s'est faite d'elle-même, comme étant une chose impossible; & cependant vous croyez bien que le Monde s'est fait de lui-même. Si ce beau Palais, qui n'est qu'un Atome en comparaison, ne peut étre venu de soi-même en ce desert, comme en effet cela est impossible, combien plus est-il impossible que ce Monde, aussi solide, aussi grand, & aussi admirable qu'il est en toutes ses parties, se soit fait de lui même: & ne soit pas au contraire l'ouvrage d'un architecte très-sage & très puissant.* Le Roi fut convaincu par ce raisonnement, & adora *Dieu*, comme *Moyse* lui enseigna de faire.

Alias Muhamedanorum narrationes traditionesque Apocryphas vide si placet apud Hottingerum in Historia Orientali & Balthasarem Herbelotum Bibl. Orientali in Moussa. *&c.* In Sadi pomario Persico p. 8. Magister Mosis *Chisser* memoratur. Cabbalistæ Judæi Magistrum Mosi tribuunt *Metatron* vel *Zagzagaëlem*, uti Josepho Gabrielem, Jacobo Raphaëlem &c.

CLVII. Psalmi Moysi tributi. Alius Moses Junior, Davidis æqualis.

PSalmum XC. una cum proximis undecim ad Moysem veluti auctorem referendum esse antiqua est traditio. Hieronymus adversus Rufinum T. 2. p. 137. *Octogesimum quoque nonum Psalmum qui inscribitur:* Oratio Moysi hominis

 Dei,

Dei, *& reliquos undecim qui non habent titulos, Origenes secundum Huilli* (forte *Hilleli*, Patriarchæ Hebræi *expositionem, ejusdem Moysi putat.* Atque Psalmum XC. inter ὑπομνήματα Moysis laudant veteres ut Johannes Malala p. 294. Chronographiæ. Sed non prætereundum quod Cosmas Indopleustes lib. V. Cosmographiæ p. 223. auctorem Psalmi illius non veterem illum legislatorem, sed alium juniorem hoc nomine, qui Davidis tempore vixerit, existimat. En ejus verba: Ἕκαστος δὲ χορὸς (e choris Davidis) ἔξαρχον εἶχον, ὁ μὲν ἐλέγετο Ἀσάφ, ἄλλος Ἰδιθοὺμ, ἕτεροι υἱοὶ Κορὲ, ἄλλος Αἰθὰμ ὁ Ἰσραηλίτης, ἕτερος Μωϋσῆς ἄνθρωπος Θεοῦ.

CLVIII. Apocalypsis Moysis.

EX Apocalypsi Moysis petitum esse quod Paulus Galat. V. 6. & VI. 15.* ait *in CHristo neque circumcisionem quicquam valere nec præputium, sed novam creaturam & fidem in Charitate operantem*, notavit Gregorius Syncellus p. 27. ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐκ τῆς Μωϋσέως ἀποκαλύψεως, οὔτε περιτομή τί ἐστιν, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. Cui consentaneum est quod Clariss. Montfauconus in Diario Italico p. 212. in Codice MS. membranaceo un-

* Grotius ad hunc locum: οὔτε περιτομή τί ἐστιν οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις, *dicunt veterum quidam scriptum fuisse in libro cui nomen* ἀποκάλυψις Μωϋσέως, *& iisdem verbis locus hic legitur in Manuscripto. Forte is liber ab aliquo Christiano scriptus fuit: nam* καινὴ κτίσις *locutio est Christiana 2. Cor. V. 17. quanquam res ipsa prædicta Es. XLII. 9.*

undecimi ſæculi Romæ, qui eſt Patrum Ordinis S. Baſilii, teſtatur ſignificari locum illum Epiſtolæ ad Galatas eſſe uſurpatum ex Apocrypho Moyſis. Alios duos Codices Regis Chriſtianisſimi 607. & 1253. idem teſtantes memorat Cotelerius ad Conſtitutiones Apoſtolicas VI. 16. p. 346. Cæterum Cedrenus p. 3. ſcribit Apocalyſin Moyſis quibusdam eundem librum videri cum parva Geneſi, de qua mox. ὡς ἐν λεπτῇ φέρεται γενέσει, ἣν καὶ Μωυσέως εἶναί φασί τινες ἀποκάλυψιν.

CLIX. Ἀνάβασις ſive Ἀνάληψις * Moyſis.

Hugo Grotius ad S. Judæ Epiſt. v. 9.

EAdem verba Michaeli contra Diabolum decertanti de corpore Moyſis, quod Michael ex DEI imperio volebat abſcondere Deut. XXXIV. 16. Diabolus autem in apertum proferre, ut ad idololatriam populus alliceretur, quod metuendum fuiſſe ſi id corpus apparuiſſet teſtatur & Joſephus IV. 8. tribuerat ſcriptor libri qui Hebraice dicebatur פטירת משה Græce vero ἀνάληψις Μωυσέως: unde hæc deſumpſit Judas, velut conceſſo utens. Solebant Rabbini & Angelis & magnis hominibus tribuere ea verba, quæ veriſimiliter dicere potuerunt. Tale illud de Henocho: & illud quod Hebr. XII. 21. & Act. VII. 26. Similia habes in Midraſch ad Deuteronomium, in Aboth Rabbi Nathan & aliis. Librum illum ἀναλή-

 ψεως

* Fallitur Lambecius, qui hæc tamquam duo diverſa ſcripta diſtinguit p. 149. Hiſt. literariæ. Lambecium ſequuntur alii, ut Sgambatus p. 220. Archiv. Vet. Teſt.

ψεως nominant Origenes περὶ ἀρχῶν III. 2. & Epiphanius *in Synopſi, nec dubito quin indidem ſit deſumpta narratio quæ eſt apud Clementem Strom. VI. Simile certamen inter Angelos bonos & malos de Abrahæ ſalute & interitu** commemorat Origenes Homilia in Lucam XXXV. In libro Hebraico qui vocatur דברי הימים של משה referuntur verba quædam Diaboli ad Moſen ante mortem ejus, & miniſteria quæ Angeli Moyſi exhibuere. Sed quæ hic leguntur verba, in eo libro non comparent, unde credibile fit librum illum Ἀναλήψεως pridem intercidiſſe.

Edwardus Bernhardus ad Joſephi IV. ult. Antiquitat. p. 323.

Ne quis miretur, quod huc non ſiſtam de Legislatoris reliquiis altercationem Satanæ, eximio nomine Samaëlis, quem inter Egregoros recenſet vetuſtiſſima fabula Enochi, Debarimque rabba *merito nuncupat* ראש כל השטנים *ἀρχισατανᾶν, nec non* Petirat Moſeh τὸν πονηρὸν סמאל הרשע *& capitulum* XIII. *Eleazari* Serpentis *callidæ beſtiæ callidiorem* aurigam, *cum Michaele, Defenſore magno & Imperatore Hebræorum, i. e.* שר צבא יהוה*, & in Moyſis Analepſi* שר של ישראל *ſub quo militabant Moyſes ille & Joſue & Chaſamonæi, Ex. c. 23. 23. Joſ. c. 5. 14. & Dan. c. 12. 1. Malo equi-*

* *Athanaſium* dicere voluit, cujus locum uti *Nicephori* quoque qui in Stichometria librorum Apocryphorum ἀνάληψιν Moyſis, verſuum mille & quadringentorum commemorat, dedi ſupra p. 402. 403.

** Locum habes ſupra p. 401. ſeq.

equidem versum nonum Judæ Apostoli περὶ τοῦ ἰωσῆ σώματος, בגוף של יהושע, de persona polluta, *ut Latine loquar, quod est,* de habitu minus puro Josue Pontificis summi, *saltem interpretari: nam sic legere absque exemplaribus Ecclesiæ quis ausit? Ita vero convenient probe Judas & Zacharias vates c, 3. 2. itidemque Petrus Apostolus. Nam* παρὰ κυρίῳ *abundat in Epistola altera ejus c. 2. 11. contra fidem codicum Orientalium & Occidentalium, quiquivetustatem præferunt. Quandoquidem vero antiquissimis apographis N. T. adnotent literis majusculis ad nonum Judæ* ΜΩΥΣΕΩΣ ΑΠΟΚΡΥΦΟΝ: *Adamantius etiam* περὶ ἀρχῶν *tertio referat* ἐκ τῆς ἀναβάσεως μωυσέως cujus libelli meminit in Epistola sua Judas Apostolus, (*Origenis hæc sunt*) Michaelem diabolo objicientem, causam extitisse prævaricationis Adæ & Evæ inspiratum serpentem: *cujus equidem simillimum legimus in libro Judaice* de Moysis obitu, & *in* Zoharo f. 45. c. *Præcipue vero, quia prolixe admodum disputant bonus Michael, Samaelque nefarius tam in* Debarim rabba, *quam in proxime laudato opere* Petirat Moseh; *litem istam Angelicam ad Commentaria nostra in Panarion Epiphanii, quasi ad fundum proprium, deferri placet. Interea obtineant, quantum possunt, lectio & sententia communis, vetus, & Cabalistis Christianis gratissima, non tantum in hoc loco Judæ, sed & Gal. c. 6. 15. Istum enim versiculum Georgius Syncellus Tarasii, & Novi Testamenti meliores membranæ, eidem Moysi Apocrypho tribuunt. Sentio autem ex veteri Analepsi Moyseos derivatum, ut alia non pauca, ita maxime blandam illam evocationem animæ Mosaicæ* בתי ק״ וכ״ שנה קצבתי לך וגו״, βαττὶ, O mea filia, exactis nunc, CXX. annis, quos tibi

 (ait

(ait Optimus, qui mox illam obosculando exhausit) in corpore istius justi commorari decrevi, egredere absque mora. Te mox Cherubinis Seraphinisque inseram prope Thronum meum. Respondisse tamen mentem tam sanctam Moysis jam in exitu solis jubare illustrioris, & gloriam Seraphica non minorem, adversus Samaelem carnificem spirantis, טוב לי בזה (sicut in monte sancto Petrus Apostolus) Præstat heic esse; quoniam cœlo lapsi Azas & Azaelis flagitiose agunt in terris. *Vetus etiam arbitror piumve Epiphonema illud intermorientis Legislatoris ad populum suum,* אראה אתכם לתחיית המתים, Rursus vos Hebræos videbo, quando resurgent mortui. *Antiqui operis & illa,* Gabrielem, Michaelem patronum Hebræorum, & Doctorem Moysis scribamque eundem cœlituum *Zagzagelem* זגזגאל *in* Rabbot, *aut Zanghielem* זנגיאל *in* Petirat Moseh, de Moyse liberando cum lethifero Samaele contendisse, & increpuisse dæmonem hisce verbis, רשע אני בוכה ואתה שוחק וגו״: eosdem subinde splendidissimos & curasse & deflevisse funus Moysis, cæli terræque communem luctum. *Cætera* Petirat Moseh *aut sunt momenti levioris, aut otium nostrum uberius expostulant.*

Clemens Alex. VI. Strom. p. 679. seq.

Εἰκότως ἄρα καὶ τὸν Μωυσέα ἀναλαμβανόμενον διττὸν εἶδεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ· καὶ τὸν μὲν, μετ'

Merito ergo Moysen quoque, qui assumebatur, duplicem vidit Jesus filius Nave, & unum

Ἀγ-

Ἀγγέλων· τὸν δὲ ἐπὶ τὰ ὄρη περὶ τὰς φάραγγας κηδείας ἀξιούμενον. εἶδεν δὲ Ἰησοῦς τὴν θέαν ταύτην κάτω, πνεύματι ἐπαρθεὶς, σὺν καὶ τῷ Χαλέβ. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἄμφω θεῶνται· ἀλλ' ὁ μὲν, καὶ θᾶττον κατῆλθεν, πολὺ τὸ βρίθον ἐπαγόμενος· ὁ δὲ, ἐπικατελθὼν, ὕστερον τὴν δόξαν διηγεῖτο ἣν ἐθεᾶτο, διαθρῆσαι δυνηθεὶς μᾶλλον θατέρου, ἅτε καὶ καθαρώτερος γενόμενος· δηλούσης οἶμαι τῆς ἱστορίας, μὴ πάντων εἶναι τὴν γνῶσιν. ἐπεὶ οἱ μὲν, τὸ σῶμα τῶν γραφῶν τὰς λέξεις καὶ τὰ ὀνόματα, καθάπερ τὸ σῶμα τὸ Μωυσέως, προσβλέπουσιν· οἱ δὲ, τὰς διανοίας καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνομάτων δηλούμενα διορῶσι, τὸν μετὰ Ἀγγέλων Μωυσέα πολυπραγμονοῦντες.

quidem cum Angelis; alterum autem supra montes, qui dignus erat, cui in convallibus justa fierent. Vidit autem Jesus hoc spectaculum inferius, sublatus spiritu, una cum Chaleb: sed non vident ambo similiter. Verum hic quidem descendit citius, ut qui multum, quod gravabat, inferret: ille autem cum descendisset, postea narravit gloriam, quam erat contemplatus, ut qui magis, quam alter, posset perspicere, ut qui esset purior: significante, ut arbitror, historia, non omnium esse cognitionem. Nam alii quidem corpus literarum, nempe dictiones & nomina perinde ac corpus Mosis respiciunt: alii vero sententias, & quæ a nominibus significantur pervident, eum, qui est cum Angelis, Moysen curiose inquirentes.

Ori-

Origenes III. 2. περὶ ἀρχῶν, ex versione Rufini.

Primo quidem ut in Genesi serpens Evam seduxisse describitur, de quo in Ascensione Moysis, (cujus libelli meminit in Epistola sua Apostolus Judas) Michael Archangelus cum Diabolo disputans de corpore Moysis, ait, Diabolo inspiratum serpentem causam extitisse prævaricationis Adæ & Evæ.

In Actis Synodi I. Nicænæ * *p. 33. lib. 2. cap. 20.*

Episcopus: *ἐν βιβλίῳ τῆς Ἀναλήψεως Μωϋσέως Μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος διαλεγόμενος τῷ Διαβόλῳ λέγει· ἀπὸ γὰρ πνεύματος ἁγίου αὐτοῦ πάντες ἐκτίσθημεν. In libro Assumtionis Moysis Michaël Archangelus loquens cum Diabolo, à sancto spiritu ejus, inquit, omnes creati sumus. καὶ πάλιν λέγει· ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο, Atque iterum ait: A persona DEI exiit Spiritus ejus, & Mundus factus est.* Philosophus: *Περὶ τῆς ῥηθείσης Ἀναλήψεως Μωϋσέως, περὶ ἧς ἀρτίως εἰρήκατε, οὐδὲ ἀκήκοά ποτε εἰ μὴ νῦν, ὅθεν αἰτῶ ὑμᾶς σαφεστέραν μοι τῶν λεχθέντων παραστῆσαι τὴν σύστασιν. De libro quem memoratis Assumptionis Moysis nunquam nisi nunc primum inaudivi, ita rogo vos ut evidentius rem mihi confirmetis.*

In

* Confer Rainoldum prælect. XVI. de libris Apocryphis p. 135. Rob. Cocum in censura Scriptorum veterum p. 449. & G. Calixtum de numero librorum Canonicorum Vet. Test. §. XXXVIII.

In iisdem Actis lib. 2. cap. 18. p. 28.

Τὰ ἐκ τῆς γραφῆς λέξωμεν. Μέλλων ὁ Προφήτης Μωϋσῆς ἐξιέναι τοῦ βίου, ὡς γέγραπται ἐν Βίβλῳ Ἀναλήψεως Μωϋσέως, προσκαλεσάμενος Ἰησοῦν υἱὸν Ναυῆ, καὶ διαλεγόμενος πρὸς αὐτὸν ἔφη· καὶ προεθεάσατό με ὁ Θεὸς πρὸ καταβολῆς κόσμου εἶναί με τῆς Διαθήκης αὐτοῦ μεσίτην. Καὶ ἐν Βίβλῳ ΛΟΓΟΝ ΜΥΣΤΙΚΩΝ ΜΩΥΣΕΩΣ, αὐτὸς Μωϋσῆς προεῖπε περὶ τοῦ Δαβὶδ καὶ Σαλομῶντος, περὶ τοῦ Σαλομῶντος οὕτως προεῖπε· Καὶ διαδοχεύσει εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς σοφίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἐπιστήμην πλήρη· αὐτὸς οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ex ſcriptura quædam proferamus. Exiturus è vita Moyſes Propheta, ut ſcriptum eſt in libro Analepſis Moyſis, cum vocaſſet ad ſe Joſue filium Nave, loquens ad eum dixit: Prævidit DEus ante mundi conſtitutionem futurum me Teſtamenti ſui mediatorem. Et in *libro ſermonum Myſticorum Moyſis* ipſe Moyſes de Davide & Salomone prædixit, ac de Salomone quidem ſic: Infundet ei DEus ſapientiam atque juſtitiam & ſcientiam plenam. Ipſe domum DEI ædificabit. Et quæ ſequuntur.

Evodius Epiſtola ad S. Auguſtinum, inter Auguſtinianas CCLIX, in Hieron. Vignierii ſupplemento Auguſtini T. 1. p. 498.

Deinde cum conſtet Samuelem in corpore fuiſſe viſum, quando excitatus ad petitionem Saül,

Saul, & Moyſes (cujus corpus ſepultum eſt) ſecundum Evangelium manifeſtum ſit in corpore eum veniſſe ad Dominum, in monte cum conſtitiſſent. Quanquam & in Apocryphis, & in ſecretis ipſius Moyſi, quæ Scriptura caret auctoritate, tunc cum aſcenderet in montem ut moreretur vi corporis, efficitur ut aliud eſſet quod terræ mandaretur, aliud quod Angelo comitanti ſociaretur. Sed non ſatis urget me Apocryphorum præferre ſententiam illis ſuperioribus rebus definitis.

Didymus Alex. in Epiſtolam Judæ, T. IV. Bibl. Patrum p. 326.

Oſtenditur itaque ex communi ſenſu quem habemus de cunctis rationalibus, quoniam cum ſint arbitrii liberi, & converſio ſit facta Diaboli, natura non malus eſt, quomodo nec ipſe qui cunctos malignitate tranſcendit, hujusmodi eſt. Licet Adverſarii hujus contemplationis præſcribunt præſenti Epiſtolæ & Moyſeos aſſumptioni propter eum locum ubi ſignificatur verbum Archangeli de corpore Moyſis ad Angelum factum. Non enim ex his tantum ſed in omni Divina Scriptura monſtratur de caſu ejus.

Oecumenius in Epiſtolam S. Judæ p. 348.

Ἡ δὲ περὶ τοῦ Μωϋσέως σώματος κρίσις ἔστιν αὕτη. λέγεται τὸν Μιχαὴλ τὸν ἀρχάγγελον, τῇ τοῦ

Porro de Moſi corpore hoc eſt judicium. Dicitur Michael Archangelus miniſterium præſtitiſſe in ſepe-

Μωϋ

Μωϋσέως ταφῇ δεδιηκονηκέναι. οὐ γὰρ διαβόλου τοῦτο μὴ καταδεχομένου, ἀλλ' ἐπιφέροντος ἔγκλημα διὰ τὸν τοῦ Αἰγυπτίου φόνον, ὡς αὐτοῦ ὄντος τοῦ Μωϋσέως, καὶ διὰ τοῦτο μὴ συγχωρεῖσθαι αὐτῷ τυχεῖν τῆς ἐντίμου ταφῆς.

liendo Moſe, id non ferebat diabolus, ſed accuſationem afferebat, propter cædem Ægyptii, quaſi Moſes ipſius eſſet, & propterea non permittebat ut ille honorificam conſequeretur ſepulturam.

CLX. Libri à Sethianis ſuppoſiti Moyſi. Liber λόγων Moyſis μυστικῶν. Moyſis Teſtamentum.

Librorum à Sethianis ſuppoſitorum meminit S. Epiphanius in verbis ſupra p. 405. à me productis: Atque p. 221. ex Conſtitutionibus Clementis VI. 16. inter Patriarchas & Prophetas quorum nominibus φθοροποιὰ & ἀληθείας ἐχθρὰ volumina ſuppoſita ab hæreticis fuerunt, Moyſes quoque nominatur. Libri Moyſis λόγων μυστικῶν fragmentum ex Actis Synodi Nicænæ habes itidem ſupra p. 845. Διαθήκην ſive Teſtamentum Moyſis, verſibus ſive στίχοις conſtans millenis ac centum, meminit Stichometria Nicephori deſcripta a me p. 402. & Athanaſius in Synopſi S. Scripturæ, & indiculus librorum ſacrorum quem è Codice 1789. Regis Chriſtianisſimi Græce & latine vulgavit Cotelerius ante Conſtitutiones quæ ambulant ſub nomine Clementis Romani.

CLXI. Dicta Moysis in Epistola ad Hebræos & Clementis ad Corinthios laudata.

S. Paulus in Epistola ad Hebræos XII. 21. testatur Moysem Majestatis DEI ad montem Sina conspicatum dixisse ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος. *Exterritus sum & tremebundus.* Quod in Pentateucho legi negant, atque ex traditione * vel Scripto Apocrypho haustum volunt viri Docti. Verisimile tamen est petiisse illud Apostolum ex Deuteron. IX. 19. ubi in Græca versione diserte ait Moyses: καὶ ἔκφοβός εἰμι. Nihil vero sensui, sed tantum ad emphasim vocis יגרתי magis declarandam, vocabulum synonymum ἔντρομος Paulus addidit. Similiter quod in Clementis Romani Epistola Catholica c. 17. videtur Moysi tribui, atque ex scripto Apocrypho repetitum viri docti contendunt, possit videri summum ex Psal. CXIX. 83. vel Hoseæ XIII. 3. quæ loca Jo. Fellus Episcopus Oxoniensis annotavit, licet Græca versio utroque loco aliud sonat. Neque opus est cum eodem illustri viro verba Clementis sollicitare, ut Davidis nomen præmittatur. Nam post verba Moysis, ex Exodi III. 11. IV. 10. addit Clemens: καὶ πάλιν λέγει (non Moyses quidem sed scriptor sacer alius, ita enim solenne apud Christianos scriptores ex diversis S. Scripturæ codicibus citata loca conjungere) ἐγὼ δέ εἰμι ἀτμὶς ἀπὸ χύτρας. Cæte-

* Vide Jo. Braunium in Epist. ad Hebræos p. 878. seq. & Rev. D. Albertum a Felde in Decade Observationum sacrarum ex Patribus Apostolicis, Observatione VIII. Kil. 1711. 4.

Cæterum quæ apud eundem Clementem c. 43. de virgis duodecim Φυλάρχων Iſraelis a Moyſe obſignatis leguntur, ea ex traditione fide digna atque inter Judæos conſtante, & forte ſcripto etiam conſignata petiiſſe virum illum Apoſtolicum, libenter mihi perſvadeo.

CLXII. Parva Geneſis.

S. Epiphanius hæreſi XXXIX. 5. p. 287.

Ὡς ἐστὶ ἐν τοῖς Ἰωβηλαίοις * εὑρίσκεται, τῇ καὶ λεπτογενέσει καλουμένῃ &c.

Extant in Jubilæis, qui Liber Geneſis parva dicitur &c. *Vide ſupra p. 128.*

Si Lambecium audimus lib. V. Commentar. de Bibl. Vindobonenſi p. 28. Fragmentum hujus

Hhh operis

* *Obſcurum*, inquit Cotelerius ad Conſt. Apoſtol. p. 346. *cur* τῇ λεπτῇ γενέσει *nomen* τὰ Ἰωβηλαῖα *inditum fuerit, tacuitque qui docere poterat doctiſſimus Petavius. Conjecerim, quia verbum* יבל *ſignificat deducere, & nomen* יובל *rivum, aquarum proceſſum, quæ Geneſi atque originibus conveniunt, ut fuſius videre eſt in R. Moſe Nachmanide, ubi de Jubileo diſſerit.* Alia Scaligeri eſt ſententia p. 16. ad Euſebium, qui putat Ἰωβηλαίους dictam eſſe, quod per Jobelæa digeſta eſſet. Aitque Euſebium a primo anno Abrahami in Canone ſuo Chronico annos per 50. annorum Jobelæa digeſſiſſe *exemplo illius libri qui* μικρὰ Γένεσις, λεπτὴ Γένεσις & λεπτογενέσιον *dicebatur, non poſtremæ apud priſcos Eccleſiaſticos auctoritatis opus, mendaciorum multa impenſa factum, quod quia per Jobelæa digeſtum eſſet, ab eo* Ἰωβηλαῖοι *vocatum eſt auctore Epiphanio.* Eduardus Bernhardus ad Joſephum p. 322. librum Ἰωβηλαῖον interpretatur ספר הקבלה quod præplacet, nam per Jobelæa diſpertitam fuiſſe parvam illam Geneſin, nullo teſtimonio ſatis conſtat.

operis superest in duobus Codicibus MSS. Bibl. Cæsareæ hoc titulo: *Διήγησις τοῦ μεγάλου Θεόπτου Μωϋσέως περὶ τῆς πολιτείας Ἀδὰμ καὶ Εὔας τῶν πρωτοπλάστων, ἀποκαλυφθεῖσα* (nota quod Apocalypsin Moysis cum parva Genesi eandem faciunt quidam apud Cedrenum & Syncellum &c.) *παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτε τὰς πλάκας τοῦ νόμου ἐδέξατο ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, διδαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ.* *Narratio magni, qui a facie ad faciem Deum vidit, Moysi de vita Adami & Evæ protoplastorum, revelata illi a Deo, cum tabulas Legis e manu ipsius accepit edoctus ab Archangelo Michaele.* Incipit: *Μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν Ἀδὰμ ἀπὸ τοῦ παραδείσου κ. τ. λ.* *Cum Adam e paradiso fuisset egressus &c.* Addit Lambecius huc pertinere Lutwini antiquum MS. poema Germanicum de Vita Adami & Evæ, maxima ex parte futilibus fabulis refertum, ex quo versiculos quosdam adduxit lib. 2. p. 876.

S. Hieronymus Epist. CXXVII. ad Fabiolam, mansione 18.

Hoc verbum (רסה) quantum memoria suggerit, nusquam alibi in Scripturis sanctis apud Hebræos invenisse me novi, absque libro Apocrypho qui a Græcis *μικρογένεσις* appellatur. Ibi in ædificatione turris, pro stadio ponitur in quo exercentur pugiles & athletæ, & cursorum velocitas comprobatur.

Idem mansione 24.

Hoc eodem vocabulo (תרה) & iisdem literis scri-

ſcriptum invenio patrem Abraham, qui in ſupradicto Apocrypho Geneſeos volumine abactis corvis qui hominum frumenta vaſtabant, abactoris vel depulſoris ſortitus eſt nomen.

Ex his locis patet librum hunc, quem Hieronymus legit, ſcriptum fuiſſe Hebraice.

Jo. Zonaras libro 1. Annalium p. 4.

Οἶδα μὲν οὖν ἐν τῇ λεπτῇ γενέσει γεγραμμένον, ὡς ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ καὶ αἱ οὐράνιαι δυνάμεις πρὸ τῶν ἄλλων ὑπέστησαν παρὰ τοῦ τῶν ὅλων δημιουργοῦ, ἀλλ' ὅτι μὴ ταῖς παρὰ τῶν θείων πατέρων ἐγγεγραμμέναις βιβλίοις τῆς ἑβραϊκῆς σοφίας καὶ ἡ λεπτὴ αὕτη συγκρίθημεται γένεσις, οὐδὲν τι τῶν ἐν ἐκείνῃ γεγραμμένων λογίζομαι βέβαιον, οὐδὲ τούτῳ λόγῳ συντίθεμαι.

Equidem ſcio in parva Geneſi ſcriptum, primo die cœleſtes etiam poteſtates, ante cætera, ab univerſitatis Opifice eſſe conditas. Sed quoniam parva iſta Geneſis a divinis patribus non relata eſt in approbatos Hebraicæ ſapientiæ libros: nihil quod in ea ſcriptum eſt, ſatis firmum judico, neque iſti rationi aſſentior.

Georgius Syncellus in Chronographia p. 4.

Τῇ ϛ' ἡμέρᾳ ἕκτῃ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὰ τετράποδα, καὶ τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς, τὰ θηρία, καὶ τὸν ἄνθρωπον·

Sexto vero die produxit Deus quadrupedia, terræque reptilia, & hominem; quatuor

ἔργα τέσσαρα. ὁμοῦ τὰ πάντα ἔργα εἴκοσι δύο, ἰσάριθμα τοῖς εἴκοσι δύο Ἑβραϊκοῖς γράμμασι, καὶ ταῖς εἴκοσι δύο Ἑβραϊκαῖς βίβλοις, καὶ ταῖς ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Ἰακὼβ εἴκοσι δύο γεναρχίαις, ὡς ἐν λεπτῇ φέρεται γενέσει, ἣν καὶ Μωυσέως εἶναι φασί τινες ἀποκάλυψιν. αὕτη τὰς οὐρανίους δυνάμεις τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ λέγει ἐκτίσθαι.

opera. Cuncta simul opera duo & viginti sunt, duabus ac viginti litteris Hebraicis, eorumdemque Hebræorum libris viginti duobus, ac insuper viginti duabus ab Adam ad Jacob usque generationibus paria numero, prout in parva Genesi, quam quidam Moysis revelationem vocant, circumfertur. Hæc eadem cœlestes virtutes primo die conditas enarrat.

Idem p. 5.

Ἀναγκαίως προήχθην καὶ περὶ τούτου δηλῶσαι ἐν μέρει, ἅτε καὶ ἄλλοις ἱστορικοῖς Ἰουδαϊκὰς ἀρχαιολογίας καὶ Χριστιανικὰς ἱστορίας γράψασιν περὶ τούτου εἴρηται ἐκ τῆς λεπτῆς γενέσεως, καὶ τοῦ λεγομένου βίου Ἀδὰμ, εἰ καὶ μὴ κύρια εἶναι δοκεῖ, ὡς ἂν μὴ εἰς ἀτοπωτέρας δόξας ἐκπέσοιεν οἱ ταῦτα

Compulit me licet inuitum necessitas nonnihil in medium proferre de his, quæ ab aliis Historicis Judaicas antiquitates, Christianasque narrationes scripto recensentibus ex parva Genesi, ac libro, cui titulus, Adami vita, dubiæ licet fidei voluminibus, fuerunt excerpta

su-

συζητοῦντες. κεῖται γοῦν ἐν τῷ γεγομένῳ βίῳ Ἀδὰμ ὁ τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸς τῆς ὀνομασίας τῶν θηρίων, καὶ τῆς πλάσεως τῆς γυναικὸς, καὶ τῆς εἰσόδου αὐτοῦ Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ τῆς περὶ τοῦ ξύλου τῆς βρώσεως ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν, καὶ τῆς μετὰ τοῦτο εἰσόδου τῆς Εὔας ἐν τῷ παραδείσῳ, τάτε τῆς παραβάσεως, καὶ μετὰ τὴν παράβασιν, ὡς ὑποτέτακται.

ne qui de hujusmodi curiosius investigant in absurdiores opiniones incidant. In præfata igitur Adami vita comperitur dierum numerus, quo nomen animalia sortita sunt, vel quo mulier formata, vel Adamus in Paradisum inductus, vel de vitando ligni esu præceptum ei positum a Deo, vel quod, Eva in paradisum ingressa, renovatum est, cunctaque transgressionis series, nec non quæ transgressionem sunt sequuta: ut deinceps expositum est.

Quæ sequuntur ex Apocrypha illa Adami vita, habes supra p. 12. seq. Vide & p. 142.

Idem Syncellus p. 8.

Ἐκ τῶν λεπτῶν Γενέσεως.

Τῷ ἑβδόμῳ ἔτει παρέβη καὶ τῷ ὀγδόῳ ἐξεῤῥίφησαν τοῦ παραδείσου, ὥς φησι, μετὰ τεσσαράκοντα πέντε

Ex minuta Genesi.

Septimo anno transgressus est Adamus, octavo vero à præcepti violatione ad quadragesimum usque & quin-

ἡμέρας τῆς παραβάσεως, ἐν τῇ ἐπιτολῇ τῶν Πλειάδων.

tum diem, ejecti sunt (ut ait) e paradiso, Pleiadibus exorientibus.

Ἐποίησεν δὲ ὁ Ἀδὰμ ἐν τῷ παραδείσῳ ἑβδομάδα ἡμερῶν τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε. καὶ ἐξεβλήθη σὺν τῇ γυναικὶ Εὔα, διὰ τὴν παράβασιν τῇ δεκάτῃ τοῦ Μαΐου μηνός.

Trecentorum sexaginta quinque dierum septenarium egit Adamus in paradiso: tum vero Maji decimo, cum uxore Eva violati præcepti reus ejectus est.

Τὰ θηρία, καὶ τὰ τετράποδα, καὶ τὰ ἑρπετὰ, φησὶν ὁ Ἰώσηππος, καὶ ἡ λεπτὴ Γένεσις, ὁμόφωνα εἶναι πρὸ τῆς παραβάσεως τοῖς πρωτοπλάστοις· διότι, φησὶν, ὁ ὄφις ἀνθρωπίνῃ φωνῇ ἐλάλησεν τῇ Εὔα, ὅπερ ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ· πᾶσα γὰρ λογικὴ φύσις κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐστίν· ταῦτα δὲ οὐκ εἰσὶν κατ' εἰκόνα Θεοῦ.

Feræ, quadrupedia, nec non reptilia, si fidem Josepho, *parvæque Genesi dederimus, una loquendi ratione cum primo creatis parentibus nondum Dei præceptum transgressis utebantur; atque ideo dicunt illi, sermone hominibus consueto Evam serpens allocutus est: quod quidem absurdum omnino censendum. Rationalis enim quævis natura ad imaginem Dei formata est: illa vero a Dei imagine censentur aliena.

* Josephus lib. I. c. 2. Antiquitat.

Τῷ ὀγδόῳ ἔτει, φησὶν,

Octavo, ut refert, an.

ἔγνω

ἔγνω ὁ Ἀδὰμ Εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτῆ.

Τῷ ἑβδομηκοςῷ ἔτει ἐγεννήθη αὐτοῖς πρωτότοκ☉ ὑὸς ὁ Καΐν.

Τῷ ἑβδομηκοςῷ ἑβδόμῳ ἔτει φασὶ γεγεννῆσθαι τὸν δίκαιον Ἄβελ.

Τῷ ὀγδοηκοςῷ πέμπτῳ ἔτει ἐγεννήθη αὐτοῖς θυγάτηρ, καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν * Ἀσουάμ.

Τῷ ἐνενηκοςῷ ἑβδόμῳ ἔτει προσήνεγκε Καΐν.

Τῷ ἐνενηκοςῷ ἐννάτῳ ἔτει Ἄβελ ἀνήνεγκεν θυσίαν τῷ Θεῷ, εἰκοςὸν δεύτερον ἔτ☉ ἄγων, κατὰ τὴν πανσέληνον τῦ ἑβδόμυ μηνὸς παρ' Ἑβραίοις, ἤγουν ἐν τῇ σκηνοπηγίᾳ.

Σημειωτέον ὅτι τὴν Καΐν καρποφορίαν καλεῖ ἡ γραφὴ, τὰ δὲ τῦ Ἄβελ δῶρα, δηλῦσα τὸν τρόπον ἑκατέρυ.

Τῷ αὐτῷ ἐνενηκοςῷ ἐννάτῳ ἔτει ἀνεῖλεν ὁ Καΐν τὸν Ἄβελ, καὶ ἐπένθησαν αὐτὸν οἱ πρωτόπλαςοι ἑβδο-

no Adamus uxorem Evam cognovit.

Anno ſeptuageſimo natus eſt eis Cain primogenitus.

Anno ſeptuageſimo ſeptimo juſtum Abel in lucem veniſſe dicunt.

Anno octogeſimo quinto nata eſt eis filia nomine Aſuam.

Anno nonageſimo ſeptimo ſacrificavit Cain.

Anno nonageſimo nono in plenilunio ſeptimi Hebræorum menſis, hoc eſt, in Scenopegia, Abel annum agens ſecundum & viceſimum, obtulit ſacrificium Deo.

Obſerva, Scripturam, ut utriusque rationem deſignet, Cain ſacrificium vocare fructuum oblationem, Abel autem, dona.

Anno eodem ſupra nonageſimum nono Cain occidit Abel, quem primi parentes,

* Mox nominatur Ἀσουρά, Vide ſupra p. 129.

μαδικοὺς τέσσαρας ἐνιαυτοὺς, ἤγουν ἔτη εἴκοσι ὀκτώ.

annorum hebdomadibus quatuor, id est viginti octo, luxerunt.

Τῷ ἑκατοστῷ εἰκοστῷ ἑβδόμῳ ἔτει ὁ Ἀδὰμ καὶ Εὔα ἀπέθεντο τὸ πένθος.

Anno centesimo vicesimo septimo Adamus & Eva luctum deposuerunt.

Τῷ ἑκατοστῷ τριακοστῷ πέμπτῳ ἔτει ἔλαβεν ὁ Καῒν τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Ἀσαυρᾶν οὖσαν ἐτῶν ν΄· αὐτὸς δὲ ἦν ἐτῶν ἑξήκοντα πέντε.

Anno centesimo tricesimo quinto, cum esset Cain annorum sexaginta quinque propriam sororem Asuam annis quinquaginta natam duxit in uxorem.

Idem p. 99.

Ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ Μωυσῇ, εἶπεν αὐτῷ· ὅτι τὸν Ἀβραὰμ ἐγὼ ἐδίδαξα τὴν Ἑβραΐδα γλῶσσαν κατὰ τὴν ἀπ᾽ ἀρχῆς κτίσεως λαλεῖν τὰ πάτρια πάντα, ὡς ἐν λεπτῇ κεῖται γενέσει.

Angelus familiari colloquio cum Moyse solitus uti dixit ei: Hebræam linguam, qualis primitus purior erat, ego docui Abraham, ut ea velut patria loqui noverit. Hæc refert parva Genesis.

Idem p. 108. referens Esavum, cum bello Jacobum invasisset ab eodem victum & Juda impellente interfectum & sagitta transfixum esse, subjungit:

Ταῦτα ἐν λεπτῇ γενέσει φέρεται.

Hæc in parva Genesi narrantur.

Michael

Michael Glycas p. 104. Annalium.

οὐδὲ γὰρ ὡς πόδας κεκλημένος τὸ πρότερον Ἰώσηπός τέ φησί καὶ ἡ λεγομένη λεπτὴ Γένεσις, νῦν ἀποφαίνεται τὸν ἐπὶ τῇ κοιλίᾳ περίπατον· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ χρυσοῤῥήμονα Ἰωάννην ἀπὸ τοῦ ὀρθίου σχήματος τοιαύτην ἄδειαν εἶχεν, ὥστε πρὸς τὸ οὖς τῇ Εὔα πλησιάσαι καὶ περὶ τούτων διαλεχθῆναι, τῇ γῇ καὶ πάνυ δικαίως ἐπισύρεσθαι καταδικάζεται.

Non enim propterea Deus inambulaturum ventri ſerpentem pronuntiat, quaſi prius ille pedes habuiſſet, ut Joſephus & parvus ille de rerum ortu liber ajunt: ſed quia de ſententia Chryſoſtomi prius facultatem habens erecto corpore conveniendi Evam, & cum ea colloquendi, nunc damnatus fuerit, ac merito quidem, ut humi ſerperet.

Idem p. 108.

Ἡ δὲ λεπτὴ Γένεσις λέγει τὸν Ἀδὰμ ἀπροόπτως ἀπὸ τοῦ ξύλου λαβεῖν καὶ φαγεῖν, καὶ μὴ προσχεῖν ὅλως τῷ λόγῳ τῆς Εὔας, ὅτι λειποθυμῶν ἦν ἀπότε μόχθου καὶ πείνης. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἀγαπητὲ, σιωπᾶν ἄμεινον, ὅτι καὶ σιωπῆς, ὡς προείρηται, τυγχάνουσιν ἄξια· Εἰ μὴ

Cæterum parvus ille de ortu rerum liber Adamum citra circumſpectionem ſumſiſſe de ligno & comediſſe, prorſus Evæ verbis haud impulſum, tradit. Senſiſſe nimirum moleſtiam animi quamdam ex fatigatione ac fame. Verum hæc ſilentio tegi præſtat, quum perpe-

βούλει καὶ συλλέγειν ὅτι γυναῖκα ἔλαβεν ὁ Ἀδὰμ, ἵνα μὴ ἐφ᾽ ἕτερα τῶν ζώων τραπήσηται. Ὁ ὄφις ἀπὸ κτήνους ἑρπετῶν ἐγένετο. χεῖράς τε καὶ πόδας ἐκέκτητο. Ἀφῃρέθη δὲ ταῦτα διὰ τὸ τολμηρῶν εἰς τὸν παράδεισον εἰσελθεῖν, καὶ διὰ τὸ πρῶτος ἀπὸ τοῦ ξύλου λαβεῖν καὶ φαγεῖν. Ὁ Ἀδὰμ ἀπεσόβει τὰ πετεινὰ καὶ τὰ ἑρπετὰ, συνῆγε τὸν καρπὸν ἐν παραδείσῳ, καὶ σὺν τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἤσθιεν αὐτόν. Ταῦτα μὲν οὖν, ἵνα μὴ λέγω καὶ ἔτι πολλῷ πλείονα τούτων, ἡ λεπτὴ διέξεισι Γένεσις. Ἀλλ᾽ ἄφες αὐτά. Τοῖς γὰρ ὁπωσοῦν ἐγκύπτουσι τῇ ἁγίᾳ γραφῇ γέλως ἄντικρυς δοκοῦσι καὶ παίγνια.

tuum silentium mereantur: nisi tu quoque velis dicere, mulierem Adamo concessam, ne alia se ad animalia converteret: serpentem ex jumento factum bestiam reptilem, quum manus ac pedes prius haberet, quibus spoliatus propterea fuerit, quod paullo audacius paradisum fuisset ingressus, ac primus de ligno sumsisset & comedisset: Adamum volucres & reptiles bestias abegisse, ac fructibus paradisi congestis una cum uxore victitasse: quæ quidem (ne multo his plura commemorem) parvus ille de rerum ortu liber narrat, omnino tibi rejicienda, uti quæ pro ludo jocoque ducant, quotquot aliquo saltem modo litteras sacras inspectarunt.

Idem Glycas p. 211.

Ἡ δὲ λεγομένη λεπτὴ Γένεσις, οὐκ οἶδα ὅθεν συγγραφεῖσα καὶ ὅπως, φησὶν

Cæterum liber ille, qui parva Genesis dicitur, haud scio cujus

ὅτι μεθ' ἡμέρας μ' εἰσῆλθεν ὁ Ἀδὰμ εἰς τὸν Παράδεισον, ἡ δὲ Εὔα μεθ' ἡμέρας π'. καὶ τούτου χάριν ἐν ἡμέραις τοσαύταις προσάγονται τῷ ναῷ τό, τε ἄῤῥεν καὶ θῆλυ, ἀναλόγως τάχα τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ Εὔα· ἀλλ' ἄφες αὐτήν. Ἡ γὰρ τοῦ Μωϋσέως ἀληθὴς ἱστορία δείκνυσιν ὅτι τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ τὸν Ἀδὰμ ἔπλασεν ὁ Θεὸς καὶ ἔθετο αὐτὸν εὐθέως ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ τὴν Εὔαν ὡσαύτως ἐν αὐτῷ πλάττει τῷ παραδείσῳ ἐν τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ μίαν τῶν πλευρῶν λαβὼν τοῦ Ἀδάμ.

auctoris, Adamum quidem ait post XL. dies paradiſum eſſe ingresſum: Evam vero poſt LXXX. eaque de cauſſa poſt totidem dies tam mares quam femellas in templo ſiſti. Verum tu mihi librum hunc misſum facito. Nam vera Moyſis hiſtoria monſtrat, Deum die ſexto Adamum finxiſſe, ac mox in paradiſum collocaſſe. Conſimiliter Evam die ſexto de Adami coſta, quam ſumſerat, formatam, ſexto item die in paradiſum collocat.

Georgius Cedrenus in Compendio Hiſtoriarum pag. I.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ τῆς λεπτῆς Γενέσεως οὐκ ὀλίγα συλλέξαντες καὶ ἀπὸ ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν, καὶ ἀφ' ἑτέρων βιβλίων κ.τ.λ.

Non pauca etiam ex parva Geneſi, Eccleſiaſticis Hiſtoriis, aliisque libris conplexi &c.

Idem pag. 3.

Ὁμοῦ πάντα τὰ ἔργα εἰ-

Numerus omnium

κοσι

κοσι δύο, ἰσάριθμα τοῖς Ἑβραϊκοῖς γράμμασι, καὶ ταῖς εἰκοσιδεύο αὐτῶν βίβλοις, καὶ ταῖς ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Ἰακὼβ εἰκοσιδύο γενεαρχίαις, ὡς ἐν λεπτῇ φέρεται γενέσει, ἣν καὶ Μωυσέως εἶναί φασί τινες ἀποκάλυψιν. αὕτη, τὰς οὐρανίους δυνάμεις τῇ πρώτῃ ἡμέρα λέγει ἐκτίσθαι. τίνος δὲ χάριν τὴν ζ ἡμέραν εὐλόγησεν ὁ Θεὸς, καὶ οὐ πάσας; φασί τινες. λέγομεν οὖν, ὅτι ἑκάστη τῶν ἄλλων ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας ἔχει τὴν εὐλογίαν· ἐπειδὴ δὲ ἔμελλεν αὕτη μόνη μένειν ἀγέραστος, μηδεμιᾶς ἐν αὐτῇ γενομένης δημιουργίας, τούτου χάριν ηὐλογήθη καὶ αὕτη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡγιάσθη, καὶ σάββατον ὡς καταπαύσιμος προσηγορεύθη, καὶ ὡς τύπος τῆς ἑβδόμης χιλιοετηρίδος, καὶ τῆς τῶν ἁμαρτωλῶν συντελείας· ὡς Ἰώσηππος μαρτυρεῖ, καὶ ἡ λεπτὴ Γένεσις.

operum DEI ſimul, viginti duo: quæ ſumma æquat numerum literarum Ebraicarum, & rurſus librorum quibus Judæi utuntur, itemque viginti duo graduum generis ab Adamo usque ad Jacobum, ut in parva Geneſi legitur, quam etiam nonnulli ajunt eſſe Moſis patefactionem. Idem liber tradit, cœleſtes quoque potentias prima die creatas eſſe. Cur autem, inquiunt quidam, non omnes, ſed ſeptimum duntaxat diem DEUS fauſtum eſſe jusſit? Reſpondemus, reliquarum unamquanque ex opificio quod ea die peractum eſt, ſuam habere proſperitatis denunciationem, cum autem ſola ſeptima eo honore eſſet caritura, nullo ea die opere condito: ideo ipſa quoque à Deo fauſta eſſe juſſa eſt, ac conſecrata, & Sabbatum appel-

appellata: ut quæ requietem afferat, & repræsentet septimum annorum millenarium, finemque peccantium hominum: ut Josephus testatur, & parva Genesis.

Idem pag. 6.

Οὗτος ὁ Καΐν ὡς ἡ λεπτὴ Μωυσέως Γένεσίς φησιν, τῆς οἰκίας πεσούσης ἐπ' αὐτὸν τελευτᾷ. Λίθοις γὰρ τὸν ἀδελφὸν Ἄβελ ἀπέκτεινε. καὶ λίθοις ὁμοίως καὶ αὐτὸς ἀπεκτάνθη.

Cainum hunc parva Genesis, quæ Moysi inscribitur, ruina domus suæ oppressum vitam finivisse tradit. Lapidibus enim fratrem suum Abelem necaverat, itaque ipse quoque lapidibus est interfectus.

Eadem habet Georgius Syncellus loco supra p. 120. adducto.

Idem Cedrenus p. 21.

Ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐδίδαξεν τὸν Ἀβραὰμ τὴν Ἑβραΐδα γλῶσσαν, καθὼς αὐτὸς ὁ Ἄγγελος τῷ Μωυσῇ εἶπεν, ὡς ἐπὶ τῇ λεπτῇ κεῖται Γενέσει.

Angelus Dei docuit Abramum Ebraicum sermonem, sicut idem Angelus Moysi dixit, ut est in parva Genesi.

Idem pag. 24.

Ἐν τῇ λεπτῇ Γενέσει κεῖται, ὅτι Μαστιφὰτ ὁ ἄρχων τῶν δαιμονίων προσελθὼν τῷ Θεῷ εἶπεν. εἰ

Scriptum est in parva Genesi, Mastiphatem Dæmoniorum Principem ad Deum

ἀγα-

ἀγαπᾷ σε Ἀβραὰμ, θυσάτω σοι τὸν υἱὸν αὐτοῦ.

accesſiſſe & dixiſſe: ſi te diligit Abrahamus, immolet tibi filium ſuum.

Fortaſſe etiam ex Geneſi parva hauſit quam ibidem narrat Cedrenus Abrahami diſceptationem cum Aſtrologis & Magis.

Idem pag. 38. & 39.

Ὅτι ἐν τῇ λεπτῇ γενέσει κεῖται, μόνους δέκα μῆνας ῥιφῆναι τὰ βρέφη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῷ ποταμῷ, ἕως οὗ ἀνελήφθη Μωϋσῆς ὑπὸ τῆς βασιλίσσης. Διὰ τοῦτο δέκα πληγαὶ ἐδόθησαν ἐν δέκα μησὶ τοῖς Αἰγυπτίοις· καὶ τέλος ἐν τῇ θαλάσσῃ κατεστράφησαν, ὃν τρόπον τὰ βρέφη τῶν Ἑβραίων ἐν τῷ ποταμῷ ἀπέπνιγον, χιλίων ἀνδρῶν ἀποπνιγέντων ἰσχυρῶν Αἰγυπτίων ἀνθ' ἑνὸς βρέφους Ἰσραηλιτικοῦ. Αὐτὸν δὲ τὸν Μωϋσῆν, εἰς τὸ βασιλικὸν γένος εἰσεποιήσατο ἡ θυγάτηρ Φαραώ· οὐ μέντοι ἀνῆκε τῆς ἐπιταγείσης ἐργασίας τοὺς Ἰσραηλίτας.

In parva Geneſi ſcriptum eſt, ſolos decem menſes abjectos fuiſſe in amnem pueros Iſraelicorum, donec a regina Moſes inde exemtus fuit. Ideo etiam decem genera calamitatum per decem menſes Ægyptiis inflicta, eosque demum in mari periiſſe, quomodo Ebræorum pueros in fluvio ſuffocaverant: ita quidem, ut loco unius infantis Iſraelici, mille validi viri Ægyptii interierint. Cæterum Moſen Pharaonis filia in regium genus adoptavit: neque tamen Iſraelitis de imperato opere quicquam remiſit.

Νόμους δὲ πρῶτον Μωϋσῆς γράφει τοῖς Ἰουδαίοις.

Primus Moſes Judæis leges poſuit. Idem ho-

καταλιπὼν ὁ Μωϋσῆς τὰς κατ' Αἴγυπτον διατριβὰς, εἰς τὴν ἔρημον ἐφιλοσόφει, διδασκόμενος παρὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, καὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον, καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ τῆς συγχύσεως, καὶ τῶν γλωσσῶν, καὶ τῶν περὶ τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, καὶ τῶν μέχρις αὐτοῦ χρόνων, καὶ περὶ τῆς νομοθεσίας τῆς μελλούσης παρ' αὐτοῦ δίδοσθαι τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, καὶ τὰς τῶν ἄστρων θέσεις, καὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀριθμητικὴν, καὶ γεωμετρίαν, καὶ πᾶσαν σοφίαν, ὡς ἐν τῇ λεπτῇ γενέσει κεῖται. Καὶ ὅτι ἐν ρμδ' ἔτει τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δουλείας, ἤρξαντο Αἰγύπτιοι δέχεσθαι τὴν δεκάπληγον ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ, τὰ ὕδατα εἰς αἷμα μετεβλήθη. Ἰουλίῳ, βάτραχοι. Αὐγούστῳ, σκνῖπες. Σεπτεμβρίῳ, κυνόμυια. Ὀκτωβρίῳ κτηνῶν πτῶσις

minum in Ægypto consvetudine relicta, in solitudinem ut sapientiæ studio vacaret, se contulit. Ibi (ita quidem parva Genesis refert) à Gabrielo angelorum principe edoctus fuit de origine mundi, de primo homine & eum subsecutis, de diluvio, de confusione & diversitate lingvarum, de statu primi hominis, de temporibus usque ad ipsum elapsis, de lege quam Judæis erat traditurus, de siderum positu, elementis, Arithmetica, Geometria, & omnibus scientiis. Ut ibidem perscriptum est, anno servitutis in Ægypto Judaicæ centesimo quadragesimo quarto, decem plagis Ægyptus affligi divinitus cœpit. Mense Junio aquæ in sangvinem sunt conversæ, Julio ranæ, Augusto sciniphes, Septembri musca canina, Octo-

Νοεμ-

Νοεμβρίῳ, φλυκτίδες καὶ ἕλκη. Δεκεβρίῳ, χάλαζα· Ἰαννουαρίῳ, ἀκρίς. Φευρουαρίῳ, σκότος ἡμέρας τρεῖς. Μαρτίῳ, τὰ πρωτότοκα. Τῇ ιδ τούτου τοῦ μηνὸς, σκυλεύσαντες τοὺς Αἰγυπτίους, ἐξῆλθον, προστάξει Θεοῦ τοῦτο πεποιηκότες.

bri pestis pecoris, Novembri pustulæ & ulcera, Decembri grando, Januario locustæ, Februario triduanæ tenebræ, Martio primogenitorum interitus. Die Martii decimoquarto deprædati jussu DEI Ægyptios Judæi, exiverunt.

Non dubito tum apud Hieronymum Quæst. & tradit. Hebraicis in Genesin, tum apud Georgium Syncellum & Cedrenum plura legi ex parva Genesi repetita: quoniam tamen diserte illa non indicant, hæc satis esse volui.

Nescio idem ne sit qui in Gelasii decreto de libris Apocryphis rejicitur *liber qui appellatur de filiabus Adæ sive Geneseos*, & quem Sixtus Senensis ait à Synodo Tridentina damnatum esse sub titulo *flosculorum Bibliæ*.

CLXIII. Χημευτικὴ σύνταξις Moysi tributa. Aureæ Judæorum Barbæ.

VIde Delrionis & Bocharti loca quæ retuli supra p. 32. & 304. & de Chemica quam Moysi quidam tribuunt scientia, præter Dickinsonum (quem supra laudavi) c. 20. physicæ Veteris & Novæ, Interpretes ad Exod. XXXII. 20. & Deut. IX. 21. Olaum Borrichium de ortu & progressu Chemiæ

miæ p. 47 ſeq. Jo. Danielis Majoris genium errantem c. 31. & Dan. Sennertum de Chymicorum cum Ariſtotelicis conſenſu p. 46. ſeq. Quod vero Nicolaus de Lira ad laudatum Exodi locum narrat à Judæis tradi, filios Iſrael bibentes de aqua in quam comminutum ex aureo vitulo pulverem Moyſes injecerat, quotquot idololatriam commiſiſſent, colorem aureum in barbis traxiſſe, ante Liram Petrus de Riga Rhemenſis presbyter in Aurora ſua ſive Metaphraſi S. Scripturæ, quam ſæculo duodecimo compoſuit, his tetigit verſibus, quos è Codice Cottoniano pridem etiam deſcripſit Seldenus ſyntagm. 1. de Diis Syris c. 4.

Comminuit, commiſcet aquis, potum dat Hebræis,
Exeat ut fœdus per loca fœda Deus.
Hebræi tradunt Moyſem feciſſe quod audis,
Ut ſciret ſolos hac ratione reos.
Nam rutilans auro monſtrabat barba nocentes,
Dum patulo latices fluminis ore bibunt.
Aurum quod fudit Aaron, deſcendit eorum
In barbas tantum, qui coluere bovem.
Nequitiæ plumbum barbæ monſtratur in auro,
Et culpæ pondus aurea barba notat.

Omitto alia quæ de Moyſe, ſcriptisque ei tributis videri poſſunt in Lambecii prodromo Hiſt. literariæ, Sgambati Archivis Vet. Teſt. & Rev. Georgii Serpilii vitis ſcriptorum Biblicorum Germanice editis Tomo I.

CLXIII. Moyſes cornutus. Numi cum Moyſis effigie.

Ezech. Spanhemius diſſ. VII. * *de præſtantia & uſu numiſmatum p. 400. edit. Londinenſis*

DE Moyſe cui & vulgo *cornua* in numis ejusdem & ſimulacris, ſed recentioris fabricæ tributa, res nata ex homonymia vocis קרן quam cum alii Interpretes de radiante & ſplendente Moyſis facie explicent loco Exodi πολυθρυλλήτῳ XXXIV. 29. 30. Vulgatus expreſſit, *quod cornuta eſſet facies:* unde nata illa pictorum & cælatorum de adfingendis Moyſi cornibus præpoſtera induſtria. Quamquam & Hieronymum ** haud ignorem, cornutam revera effectam Moyſis faciem exiſtimantem, neque alienum ab illa ſententia illuſtrem Grotium, † qui inde factum obſervat,

* Edit. Amſtelod. diſſertatione V. p. 369.

** Laudat Sphanhemius Hieronymum in Eſaiæ LX. ubi hoc non invenio. Sed ad Amos VII. *unde & in Exodo,* inquit, *juxta Hebraicum & Aquilæ editionem legimus* & Moyſes neſciebat quia cornuta erat ſpecies vultus ejus, *qui bene dicere poterat* (*ex Pſal.* 148. 14.) In te inimicos meos cornu ventilo.

†. Verba Grotii ſunt: *Nihil eſt quod vetet credere radios illos de facie Moyſis ſurrexiſſe in cornuum ſpeciem, indeque factum ut Mnebes qui apud Ægyptios cum cornibus colebatur, ipſi Aben Esdræ ad caput Exodi II. credatur eſſe non alius a Moyſe, ſicut & Juſtinus Martyr aut quisquis eſt ſcriptor Admonitionis ad Græcos, ubi in Diodoro Siculo eſt* Μνεύην, *poſuit Moyſen, quo in loco idem ſcriptor* (uti Cyrillus quoque contra Julian.) *pro* ἀγράπτοις *habet* ἐγ-

servat, ut *Mneves*, qui apud Ægyptios cum cornibus colebatur, ipsi Aben Esdræ non alius credatur a Moyse. Neque tamen dissimulandum, præter vulgatum Interpretem reliquos omnes, Græcos, Samaritanum, Syrum, Chaldæum. Arabem de *radiis* & *splendore* vultus Moysis eundem Exodi locum simpliciter interpretari; quibus certe accedit fide dignus interpres Paulus 2. Cor. III. 7. cui per *δόξαν τοῦ προσώπου* redditur, juxta nempe LXX. Interpretes, *δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρώματος τοῦ προσώπου αὐτοῦ*, & quod explicat Chaldæus Paraphrastes, *quod multiplicat* [illegible] *esset splendor gloriæ cultus sui.* Quo respexisse etiam videtur Photius, seu quicunque Auctor Etymologici MS. *κέρας ἐπὶ διαφόρων, τὴν τρίχα* &c. *καὶ τὴν* ΔΟΞΑΝ, *καὶ κρατῆρα.* Facta autem cornuti Moysis τοῦ Νομοθέτου mentio revocat etiam mihi antiquum Catinensium numum, quem *Charondæ*, patriæ suæ aliarumque adhuc Urbium Legislatori tribuebat vir doctus & harum Antiquitatum bene peritus Raphael Triquetus du Fresne in Epistola †† edita ad Clariss. Seguinum. Quam sententiam dum inde adstruit diligens Antiquarius, quod vulgo divinis honoribus, ut id etiam observat alicubi Clemens Alexandrinus I.

ἐγγράφοις, & *pro* κοινότατον *habet* ἱκανώτατον, *sensu meliore. Nimirum Moyses alter erat Josephus populi pastor. Josephus autem ut diximus, bobis* (Apis) *nomine ac figura significatus.*

†† Paris. A. 1658. 8. & ad calcem numismatum Petri Seguini ibid. 1665. 4. & T. X thesauri Antiquitatum Græcarum Gronoviani p. 569. Vide etiam Gronovium T. 2. tabula 47. & Huetii demonstrat. Evangel. p. 80. Gregorium Michaelis ad Gaffarelli curiositates inauditas p. 224. seq.

Strom. p. 303. adfecti sint Legumlatores, & Zaleuci exemplo evincit, firmare luculentius poterat Jamblichi testimonio, qui de Charonda id nominatim observat in vita Pythagoræ c. 30. divinos eum honores a Civibus suis consequutum. Sed ut ingenue dicam, *Silenum* omnino referre mihi videtur producta a viro docto & expressa illo numo effigies, quem frons calva, simus nasus, reliqua facies, ipsum denique Cornu, verum Bacchi nutritium satis superque arguunt. *Hæc Spanhemius.*

Numum cum facie Moysis cornuta Romæ nactus Tho. Bartholinus, publicavit libro de unicornu, cap. 3. unde repetiit Lambecius p. 120. prodromi Hist. literariæ & Seldenus II. 6. de jure Naturæ & gentium, ubi & alius numus occurrit Moysis vultum sed sine cornibus repræsentans. Hunc primus vulgaverat acceptam a Thoma Lansio Guil. Schickardus in Tarich Persico p. 33. atque inde Salmasius libro de Coma p. 79. Utrumque licet commentitium etiam hoc loco spectandum exhibet

Figura 2. & 3. in Tabula quam habes supra ad pag. 414.

Tertium præterea apud B. D. Martinum Geierum vidisse se memorat D. Jo. Benedictus Carpzovius ὁ μακαρίτης in schediasmate erudito de numis Moysen cornutum exhibentibus, Lips. 1659. & in ejus dispp. Academicis junctim excusis p. 104. per omnia Lansiano similem, nisi quod cornua recta antrorsum habet. In omnibus tribus numis aversa facies hæc legenda offert verba literis Hebraicis: לא יהיה לך אלהים אחרים על פני *Non erunt tibi Dii alieni coram me.*

CLXV.

CLXV. MARIA sive MIRJAM Moyſis ſoror. Liber Chymicus ei tributus.

Georgius Syncellus p. 248. Chronographiæ.

Δημόκριτος Ἀβδηρίτης φυσικὸς φιλόσοφος ἤκμαζεν ἐν Αἰγύπτῳ μυηθεὶς ὑπὸ Ὀστάνου τοῦ Μήδου σταλέντος ἐν Αἰγύπτῳ παρὰ τῶν τηνικαῦτα βασιλέων Περσῶν ἄρχειν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱερῶν, ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μέμφεως, σὺν ἄλλοις ἱερεῦσι καὶ φιλοσόφοις, ἐν οἷς ἦν καὶ Μαρία τις Ἑβραία σοφὴ, καὶ Παμμένης. Συνέγραψεν περὶ χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου, καὶ λίθων, καὶ πορφύρας λοξῶς. ὁμοίως δὲ καὶ Μαρία. ἀλλ' οὗτοι μὲν Δημόκριτος καὶ Μαρία ἐπῃνέθησαν παρὰ Ὀστάνου, πολλοῖς καὶ σοφοῖς

Democriti Abderitæ Phyſici Philoſophi præclarum nomen. Hic ab Oſtano * Medo ab ejus ævi Perſarum regibus ſacrorum præfecturæ cauſa in Ægyptum miſſo ſacris litteris initiatur & imbuitur, in Memphis fano, inter Sacerdotes & Philoſophos, cum quibus erat † *Maria* mulier quædam Hebræa omni diſciplinarum genere exculta, & Pammenes, De auro, & argento, & lapidibus, & purpura ſermone per ambages compoſito ſcripſit, quo dicendi genere uſa eſt ai-

Iii 3

* Mira temporum confuſio Mariam Moſis ſororem, Oſtanem & Democritum coævos fingere. Porro ex hoc Syncelli loco hauſit Scaliger quæ habet in Græcis Euſebianis p. 53. atque is Syncellum à Panodoro hæc putat accepiſſe.

† Confer Conringium de Hermetica Medicina p. 29. 31. 34.

αἰνίγμασιν κρύψαντες τὴν τέχνην, Παμμένης δὲ κατέγνωσαν ἀφθόνως γράψαντος.

etiam *Maria.* Verum hi quidem Democritus & Maria quod ænigmatibus plurimis & eruditis artem occultaſſent laudati ſunt: Pammenes, quod abunde & aperte ſcripſiſſet, vituperatus eſt.

Daniel Sennertus de Chymicorum cum Ariſtotelicis & Galenicis conſenſu cap. 3. p. 47.

Referunt etiam nonnulli in Chymicorum claſſem Mariam Prophetiſſam, Moſis ſororem: nec id primum a Monachis ſuperiorum ſeculorum vel Arabibus factum; ſed Græci aliqui tale jam aliquid crediderunt. Refert enim Iſaacus Caſaubonus, Exerc. 1. 10. ad Baron. in Galliarum Regis Bibliotheca librum de Chryſopœia, ſub hoc titulo, ἱερὰ τέχνη, *Ars Sacra*, extare, in quo non ſolum laudetur Hermes, ſed & citetur Μαριὰμ καὶ Ἰουδαϊκαὶ γραφαὶ, *Maria & ſcripta Judaica*: qui liber forſan non eſt disſimilis ei, qui hodie ſub titulo, *Turba Philoſophorum*, * circumfertur; cui additus eſt libellus, cui titulus; *Practica Mariæ Prophetiſſæ, ſororis Moſis.* Verum tam credibile eſt, hunc librum eſſe Moſis ſororis, quam credibile eſt, alium librum eidem tractatui adjectum nomine! *Practica Ariſtotelis*, eſſe Ariſtotelis, utpote qui ipſum Ariſtotelem, qui Avicennam, qui Arabes nominat; & alterum libellum, qui *Epiſtola Alexandri Regis* inſcri-

* Ita vocatur Syntagma ſcriptorum Artis auriferæ Baſil. 1593. 1610. 8. in cujus operis Tom. I. num. II. legitur.

ſcribitur, eſſe Alexandri Regis Macedonum. Nimirum uſitatum eſt Chymicis, ut libris ſuis famam concilient, eos ſub magnorum virorum nominibus edere, aut ſi auctores ignorentur, iis præclarorum virorum nomina præſcribere.

Olaus Borrichius in conſpectu ſcriptorum Chymicorum p. 40.

Sunt qui exiſtiment Mariam Hebræam triduo negotium potuiſſe tranſigere, immo tandem & trihorio, juxta illud vulgatum: *Maria lux roris ligam ligat in tribus horis.* Verum haud dubie de repetitionibus poſt abſolutum iterum iterumque lapidem hæc intelligenda. Utut ſit, ſat cito ſi ſat bene.

CLXVI. JOSUÆ Benedictio, & Preces.

APud Lambecium lib. III. commentar. p. 54. Εὐλογία ἣν εὐλόγησεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ ἐξαγαγὼν ἄρτον, στηρίξαι καρδίαν ἀνθρώπου· ὁ Θεὸς ἡμῶν εὐλογητὸς εἶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Etiam Judæi auctorem eſſe Joſuam ajunt precationis celebris עלינו quam quum Synagoga exire volunt orant. Ejus formula integra ex Wagenſeilii verſione hæc eſt: *Noſtrum eſt laudare Dominum univerſi, & magni facere creatorem Orbis: Quia non ſimiles nos effecit reliquis gentibus terrarum, neque æquiparavit nos familiis mundi; quodque nobis aliam quam iis portionem,*

longeque ab omnibus eorundem opibus diversam hæreditatem tribuit. Ipsi enim incurvant se coram vanitate & inaniis, coram homine, quem cinerem, sanguinem, & fel merum esse, (vel ipsum nomen arguit.) *Coram carne,* (cujus nomen & res ipsa) *pudorem, putorem, & vermes* (arguunt. Incurvant se coram Numinibus) *utriusque sexus, impuris, adulteris, quæ in peccatis suis perierunt, & in sceleribus suis fuere extincta: quæ consumptio, pulvis, putredo, vermes & insecta manserunt. Adorant Deum qui juvare non potest, Solem, Lunam, Sidera, Planetas: omnemque exercitum cœlorum. At nos incurvamus nos, & procumbimus, coram Rege imperante Regum Regibus, qui insidet Cherubinis, Deo exercituum, Deo Deorum, Domino Dominorum, qui creavit cœlos, eosque extendit, qui formavit omnem ipsius sanctitatem expavescentem exercitum illorum;* (qui formavit) *cœlum & terram, & quicquid in ea reperitur, maria, & quæ illis insunt. Huic soli conveniunt majestas, potentia, excellentia, laus; gloria, æternitas, decusque; cœlos enim terramque sustinet. Tua sunt Domine, regnum, imperium, in omnes res summa autoritas, opes, honosque. Ab illo prodeunt vita, pax, sapientia, prudentia,* (imo bona) *prodeunt universa. Ipse enim imperat rebus omnibus, oculis suis attendit res omnes. Is est Deus noster, Deus exercituum, insidens Cherubinis, stabiliens cuncta, vivificans cuncta, confirmans cuncta, consumens cuncta. Nullus finis longitudini dierum ejus, nec complentur anni ejus. Ipse solus est rupes æterna, non est Deus præter eum. Solium gloriæ ejus est in cœlis superne, & providentia roboris ejus inhabitat celsissima excelsorum, regnum illius in universa se extendit, sibi in decus, laudem, gloriamque. Mirabilium operum ejus nec finis est nec terminus, nec consum-*

ſummatio. Ipſe rebus omnibus exiſtit excellentior, gloria & laus ejus omnia regna & poteſtates transcendunt. Benedictus ſit ipſe, benedictum ſit nomen ejus, qui elegit nos in portionem ſuam, & paravit nos ſuo miniſterio. In eum ſolum ſperamus & confidimus, miſericordiam & benignitatem illius expectamus, & in ſalutem ejus collocamus fiduciam. Ejus ſolius nomen immenſum unum prædicamus, & mane veſperique collaudamus. Vere ipſe eſt Deus noſter, nec ullus præter eum; vere Rex noſter, nec quisquam alius: prout ſcriptum in Lege ejus (Deut. 4, 39.) *Agnoscas igitur hodie, & revoces in animum tuum, Jehovam Deum ipſum eſſe in cœlis ſuperne, & in terra inferne: nullum amplius eſſe.* Solent in hac formula codices Judæorum typis excuſi nonnulla omittere, & Judæi ipſi inter orandum illam blasphemias in ſacra noſtra effundere, de quibus vide Buxtorfii Synagogam Judaicam cap. 10. Wagenſeilii tela ignea Satanæ p. 217. ſeq. 223. & ſcriptum Germanice altera vice editus * Bericht was es mit den ſo übel beruffenen Jüdiſchen Gebet Olenu, welches an einigen Orten ferner zu gebrauchen verwehret wird/ für eine eigentliche Bewandniß habe. Jo. Wulferi theriacam p. 311. & Eiſenmengeri Judaismum detectum T. 1. p. 84. 87.

* In der Hoffnung der Erlöſung Iſraelis, Norimb. 1707. 4.

CLXVII. Decem Decreta Josuæ & Synedrii ejus, tempore quo terram sanctam divisit & describi jussit, Josuæ XVIII. 8.

HÆc ex Talmudicis a) & Maimonide refert Seldenus lib. VI. de jure Naturæ & gentium juxta disciplinam Hebræorum cap. 2. unde illa præsenti loco mutuari placet.

I. *Ut minuta pecora* b) *in sylvis pascerent, ubi crassiores essent arbores; non item pecora grandiora. Silva autem cujus tenuiores aut teneriores arbores, non pascerent nec grandiora nec minuta citra domini consensum.* Consensum domini aut in locatione Sylvæ aut in ejusdem postmodum novatione seu mutatione, expressis verbis Conductori indultum. II. *Unicuique hominum* (Ebræorum, in ditione Israelitica) *fas esse colligere sibi frutices* seu *arbuscula in agro alieno, minora scilicet & quæ pro spinis habita, veluti rubos & vepres adhuc virides atque crescentes, modo illa non succidat. Arbuscula vero ibi & arbores ceteræ ei vetantur.* III. *Unicuique hominum fas esse colligere sibi herbas sponte nascentes quocunque locorum, præter agrum fœno græco, in jumentorum depastionem, satum.* IV. *Fas esse cuilibet plantarium quocunque locorum putare, exceptis olivarum termetibus. Ita ut non amplius amputet ex arboribus, quam quod olivæ aut ovo par fuerit, nec ramos alibi putet*

a) Gemara Babilonica ad tit. Baba Kama cap. 7. fol. 80. 81. Maimonides halach. *Naziki Mammon*, sive de damnis pecuniariis cap. 5.

b) *Vide tit.* Baba Kama *cap.* 7. §. *ult.* & *ibi Constant. L' Empereur pag.* 165.

putet quam sursum ab ea parte qua diffundi cœpit. Nec vites aliasve arbores in loco ubi rami pauci, sed tantum ubi densi. Nec exscindat quid ex veteri arboris parte quæ fructum ferat, sed tantum ex nova quæ nondum ferat fructum. Neque demum omnino ejusmodi quid faciat, nisi ubi solis radii non admittuntur. V. *Ubi fons fuerit, e quo fluvius intra terminos alicujus urbis seu provinciæ labitur, ita ut antur fruantur illius urbis seu provinciæ incolæ fluvio illo (tametsi fons ejus non fuerit in parte ipsis assignata) ut nec alii cum illis eo utantur fruantur.* VI. *Eas fore hominum cuilibet* (semper de Ebræis intellige) *pisces captare e mari Tiberiadis, modo scilicet hamis solummodo piscatus fuerit. Neque enim sepimentum* qualecunque piscibus capiendis plicatum, paxillis figendo ibi, *expandet* (ita scilicet קלע explicat glossa Talmudica; nec aliud puto, est ab epochis illis, Tranis, seu remoris piscatoriis, quales in Leonis constitutione c) memorantur) aut navi *Piscatoria utetur alius præter tribuum incolas, quarum partem assignatam mare illud alluit.* Sic ex Gemara Maimonides. Verba autem Gemaræ d) sunt, *Hamis piscantur* (cuilibet piscari sic licet) *in mari Tiberiadis; sed ita solum ut sepimentum*, quale diximus, *non expandat, nec navi piscatoria utatur.* Adeo ut Maimonidi locus ille sic intelligatur, ut exceptio de sepimento & navi ad eos, qui Tiberiadi confines non essent, solum spectaret; hamorum autem & retium, quæ injici ut ἀμφίβληστρα solent, parilis haberetur e) ratio. At vero existimant alii hoc Gemaram innuisse, omnino nemini quidem fas fuisse

c) *Novell.* 56.
d) *Ad tit.* Baba Kama c. 7. *fol.* 81. *a.*
e) Magid Misna *fol.* 540. *a.*

fuiſſe ex veteri illa conſtitutione ſive navicula piſcatoria ſive ſepimento quale memoratur, uti, ſed Tribui, quæ allueretur, fas fuiſſe *piscari retibus & hamis, reliquis vero tantummodo hamis.* Vide, ſi placet, de piſcationibus Apoſtolorum, in hoc mari, apud Evangeliſtas. Certe Petrus, Andreas, & Philippus ex urbe Bethſaida f) fuere, quæ mari illi vicina. Sed ad decreta Joſuæ redimus. VII. *Cuilibet fas fore quoties neceſſe ei fuerit ventrem exonerare, è via diverti & pene ſepem quæ proximat illud facere, idque etiamſi locus fuerit croco* (aliisque quantivis pretii ſationibus) *plenus, & fasciculum ad abſtergendum ibi ſumere.* VIII. *Cuilibet per vineam aliumve ejusmodi locum erranti hinc inde pervagari licebit, usque dum in viam ſuam redierit.* IX. *Tempore quo cœnoſæ nimis fuerint viæ publicæ aut aquis impeditæ, fas erit viatoribus, viis ipſis relictis, in vicina quæ adjacent loca ſe conferre atque ibi tranſire, tametſi tranſierit in via quæ ſuos habuerit Dominos.* X. *Qui forte mortuus repertus fuerit, locum ſuum ſibi adquiret & ſepeliendus erit loco in ipſo quo fuerit repertus, modo is non fuerit angiportiis nec intra limites urbis. Tunc enim in locum mortuorum ſepulturæ deſtinanatum avehendus erit.*

CLXVIII. Liber JOSUÆ quem jactant Samaritani. Joſua Samaritanis † quibusdam Meſſias.

Joſephus Scaliger lib. VII. de emendat. temporum pag. 669.

HAbemus Samaritanorum magnum Chronicon

f) *D. Joann.* I. 44. & 12. 21,

† Eulogius apud Photium Cod. 230. p. 466. Τῶν Σαμαρειτῶν

con ex Hebraica lingua in Arabicam converſum, ſed charactere Samaritano deſcriptum. In eo ſunt multa cognitu digna, quamvis aliquando commentis Samaritanis incruſtata. Is liber incipit ab exceſſu Moyſis, deſinit infra tempora Imperatoris Hadriani. Propterea vocatur liber Joſuæ, quod ab exceſſu Moyſis & Ducatu Joſuæ incipit.

*Hunc librum Scaliger poſtea legavit * Bibliothecæ publicæ, Academiæ Leidenſis, ex quo Codice deſcripſit Hottingerus atque latine vertere & edere promiſit. Vide ejus Exercitationes anti Morinianas p. 64. ſeq. & 106. ſeq. Sed quoniam conatus ejus fata interruperunt, placet hoc loco ſaltim argumenta capitum Joſuæ illius Samaritani ex eodem Hottingero apponere, cujus etiam Enneadem videre operæ pretium eſt pag. 18. ſeq. & Hiſtoriam Orientalem p. 60. ſeq.*

ρειτῶν τὸ πλῆθος οἱ μὲν Ἰησοῦν τὸν Ναυῆ ἐδόξαζον εἶναι περὶ οὗ Μωυσῆς εἶπε, προφήτην ἡμῖν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς μέ. Οἱ δὲ τοῦτο παρεγράφοντο, Δοσθὴν δέ τινα τοὔνομα ἢ Δοσίθεον ἀνεκήρυττον &c. *Samaritanorum plerique, Joſuam alii filium Nabe exiſtimarunt eſſe illum de quo Moyſes:* Prophetam vobis ut me excitabit Dominus e fratribus veſtris: *alii iſtud rejecerunt & Doſthenem ſive Doſitheum extulerunt &c.*

* In Catalogo Bibl. Leidenſis p. 282. inter Codices MSS memoratur Chronicon Samaritanum dictum liber Joſuæ, ab exitu filiorum Iſrael ex Ægypto ad tempora usque Antoninorum, incerto auctore, lingua Arabica ſed charactere Samaritico. Circa finem tamen, cum properaret librarius, literas Arabicas quæ celerius pinguntur Samaritanis, quin voces etiam, & interdum quoque lineas integras Samaritanis inſperſit.

** Adriani & perſecutionis ab eo in Judæos motæ meminit auctor, addito voto: *Deus conterat os ejus.* Hoc eſt quod in libro Juchaſim vocatur Chronicon Cuthæorum.

60. seq. 131. nec non Clarissimi Relandi partem secundam dissertationum, qui ejusdem Chronici apographum Golianum, manu Golii passim emendatum possidere se p. 16. testatur.

Epitome Capitum
LIBRI JOSUÆ.

1. Σκιαγραφία *est atque Epitome totius opusculi, Israelitarum potissimum statum tum sub Mose in deserto, tum sub Josua & reliquis Judicibus adhibens.*

2. *Moses morti vicinus imperii fasceis, cum omnium applausu & congratulatione, Josuæ defert. Eleazari sacerdoti curam religionis veræ tradit. Tandemque collectis copiis impetum facit in Midianitas.*

3. *Bileamus Magus a qvinqve Midianitarum & Moabitarum regibus vocatur: ad maledicendum Israelitis solicitatur: a Deo prohibetur: Israelitis, indignantibus Regibus, benedicit.* Prolixum est caput & maximam partem ex Num. c, XXII. XXIII. & XXIV. desumptum.

4. Εὕρημα *astutum Bileamus in Israelitas excogitat: Reges, qvorum desiderio hactenus incantationibus divina gratia impeditis satisfacere non poterat, nunc, ut de alia excutienda qvercu cogitent, monet: Svadet, ut agmen formosarum, auro gemmisqve micantium puellarum in Israelitarum castra ablegent, ita enim fore, ut Israelitæ ad lasciviam & profusam libidinem pellecti, maledictionem manumqve Dei ultricem mereantur. Placet Regibus hoc consilium, & puellas numero 24000. ipso die Sabbathi dimittunt, qvarum adventu Israelitæ ita seducti, ut nihil non illarum gratia voluerint. Hinc Deus justissima in*

in populum ſuum accenſus ira, momento ingentem ſtragem edidit, multaque utriusque ſexus millia tum Iſraelitarum, tum gentilium morte ſubita ſuſtulit. Tandem vero Eliezer zelo, quo fervens, filiam Regis lancea transfodit, iratum Deum placavit. Confer Num. c. XXV. Et Apocal. II. v. 14.

5. *Moſes divino mandato excitatus, impiam hanc Midianitarum fraudem non inultam dimiſſurus, magno exercitu eos invadit: Reges illos quinque ob felicem ſtrategematis ſui ſucceſſum ſecuros opprimit. Bileamus ſacris gentilibus intentus, renitente Joſua, qui vivum ipſum Moſi adduci optaſſet, interimitur.* De his Num. c. XXXI. v. 19. 32. 33. 49.

6. *Moſes ſeriis præmiſſis ad populum exhortationibus, vaticiniisque de rebus, ſingulis tribubus eventuris, in Monte Nebo diem ſuum obit. Iſraelitæ magno eum luctu proſequuntur.*

7. Joſuæ pro Moſe Epicedium *oratoria pompa deſcribitur Moſis res geſtæ a capite ad calcem recitantur: Ejusdemque ſingularia, præ omnibus reliquis hominibus, dona divinitus conceſſa enarrantur.*

8. *Ioſua ad Iſraelitarum caſtra revertitur: Moſen triginta dies luget. Cananæi, ex Moſis morte, recipientes animum Iſraelitas oppugnare denuo decreverunt.*

9. *Deus Joſuam auxilii ſui præſentia erigit: eum animo bono eſſe vult: jubetque transire Jordanem, atque terræ ſanctæ occupandæ facere initium.*

10. *Congregatum Iſraelitarum cœtum univerſum graviſſime Joſua officii ſui monet: fœdus novum cum iis icit: dehortatur ne majorum ſuorum* σκληροτραχήλων *veſtigiis inſiſtant. Tandemque vocem Dei audientibus bene-*

benedictionem, & contra hostium vim defensionem promittit.

11. *Populus animis abjectis, & lachrymis largissime fusis omnibus se monitis datarum locum, a Dei verbo neque ad dextram, neque ad sinistram recessurum sancte in se recipit.*

12. *Israelitæ recensentur* (vide Num. XXVI. & XXXII.) *Tribui Ruben, Gad, & dimidiæ tribui Menasse portio assignata repetitur.*

13. *Lepidam de Exploratoribus Hierichuntinis (quam in multis cum Gibeonitarum historia confundit) fingit fabellam.* Cum Samaritani solum recipiant Pentateuchum, mirum non est, si, ut in cæteris, ita & in hac historia cœcutiant, eamque insulsis figmentis defœdent.

14. *Josua, post exploratorum reditum, ad expeditionem populum parat: Miraculum, cui post hominum memoriam simile nullum obtigit, in Jordane exsiccato prænuntiat: Sacerdotes cum arca fœderis præcedunt, quos sequitur populus reliquus. Hymnus Levitarum post transitum commemoratur.*

15. *Hymno Deum Josua celebrat pro ingenti beneficio, quo Jordane exsiccato, Israelitas in terram sanctam deduxit: Vicini reges tanto miraculo terrentur; multique eo nomine mortui concidunt. Josua interim de benedictione Dei certus, confirmatusque redditur.*

16. *Hiericho urbs expugnatur: Internecioni devovetur. Acan sacrilegus deprehenditur.* Petita sunt illa, iisdem fere verbis retentis, ex c. VII. Josuæ.

17. *Scelus Acani revocatur ad sortem. Morti cum omnibus suis, postquam prolixe culpam fuisset confessus, addicitur, Deus iratus placatur.* Conveniunt cum

c. VII.

c. VII. & VIII. lib. Josuæ, excepta nova plane, quam habet, & Scripturæ ignota sortilegii descriptione.

18. *Gibeonitæ astu vitam sibi redimunt. E longinquis enim venire se simulantes terris, fœdus a Josua & Israelitis obtinuerunt.* Ex lib. Jos. c. IX.

19. *Quinque duces sive Reguli* (Reges Jos. X v. 5. appellantur) *bello tentant Gibeonitas: Gibeonitæ, ut instans amolirentur periculum, auxilium Josuæ implorant. Reges in fugam conversi in latebras se abscondunt & speluncas, ex quibus extracti interimuntur.*

20. *Deus Josuæ contra hostes; qui terga vertere coacti fuerunt, victricia concessit arma: Igni cœlitus iidem tacti panico terrore corripiuntur. Josua per Epistolam alis aviculæ alligatam Eleazarum victoriæ gloriosæ certiorem reddit: monetque non se prius reversurum, quam omnem, Israelitis, terram promissam, in potestatem suam redegerit. Subacta tandem terra Canaan Josua redit domum, ibique in fluvio ex Montis Benedicti cacumine summo excurrente se cum exercitu lustrat. Post καθαρισμὸν offeruntur sacrificia: celebratur dies festus, Deusque pro occupata terra sancta laudatur.*

21. *Terræ promissæ termini mensurantur: Asylaque tria constituuntur.* Vide Josuæ XIV. & deinceps.

22. *Josua, expugnatis jam hostibus, duarum tribuum & mediæ deprædicat ingenuitatem, iis nomine reliquarum tribuum gratias agit, quod ad sedes suas, armis occupatas, non properarint, antequam reliquos quoque fratres suos, domicilia parare, hostibusque*

eripere juvissent. Iisdem deinde Jordanem transfretaturis magna solennitate Vicarium Regium Nebichum, *a quo omnia dependerent, commendat. Rex autem iste, cum patriæ jam esset vicinus, ab obviis sibi subditis trans Jordanem relictis, humanissime & honorificentissime excipitur.*

23. *Geometræ singulis X. tribubus suas adjudicant possessiones. Eas Eleazar suffragio suo probat. Josua* פי טור בריך יערף שמרון in Monte Benedicto, id est, Samaritano *non tantum arcem, sed &* כניסה עלי ראסה templum in vertice ejus *extruxit.*

24. *Israelitæ in terra sancta habitantes Deo juxta Legis præscriptum serviunt. Unde cumulate ejus experiuntur beneficia: Alta fruentes per annos viginti pace, omnibusque regibus & principibus multis parasangis superiores.*

25. *Bellum Israelitarum cum gentibus exteris recrudescit.* Schaubecus *enim filius* Hemami, *Regis Persarum a Josua occisi, ad arma excitat omnes per universum orbem Reges, ut* ἀρετῇ συμφερτῇ *mortem parentis vindicaret, atque Israelitas penitus extirparet.*

26. *Exemplar est Epistolæ Schaubeci Regis ad Josuam.* Versionem Hebræam in compendium contractam habes in libro Juchasin p. 153. fol. 1.

27. *Mittitur hæc Epistola ad Josuam per legatum die decimo mensis secundi, post annum XXI. ab ingressu in terram sanctam: Sed cum decidendis litibus Josua esset intentus, diesque festus immineret, noluit Josua Epistolam illam, ne ea consternati, fierent remis-*

remisſiores Iſraelitæ, legi. Lecta autem fuit feſto finito, præſentibus proceribus, qui crudelitate, quam Schaubecus minabatur, multum quidem fuerunt territi, ſed auxilio divino freti eam tandem deluſerunt.

28. *Joſua Regibus, eorumque temeritati fuſe reſpondet. Minas & bellum, quas intentant, parvi facit. Iisque opem divinam, qua miraculoſe hactenus cum Iſraelitis fuerit ſuſtentatus, quaque omnium hactenus inimicorum impetus repreſſerit, opponit.*

29. *Animum Iſraelitæ ex ſingulari Joſuæ in literis ad Reges expreſſæ magnanimitate recipiunt, eoque nomine gratias agunt. Interea, jubente ſic Joſua, turma equitum collecta, intraque horæ ſpatium hominum* 300000. *confluxerunt. Tandem reſponſio Joſuæ, ad ipſius Legati præſentiam, repetitur.*

30. *Legatus regius, exercitus caſtrorumque Iſraeliticorum teſtis* αὐτόπτης, *animo fracto prorſus & abjecto cum literis Joſuæ ad ſuos revertitur.*

31. *Legatus legatione ſua defunctus, Joſuæ literas publice recitat. Reges, vel ſolo audito titulo, quo honorificentisſime Joſua cum ſuis, ignominioſisſime vero Reges appellabantur, animum deſpondent; deque victoria, quod & lachrymarum profuſa vi magna teſtati fuerunt, deſperarunt. Interim vero, dum ſuam deplorant ſortem, mater Schaubeci magiæ peritisſima, cum ſene quodam, mago, in medium prorupit, puſillanimitatem regum reprehendentes. Num quid,* inquiebant, *quem ne quidem vidiſtis hoſtem tantopere extimeſcatis? Agite, nos quoque legatum audiamus. Prodiit legatus, omnemque ſpem ipſis vel incantationibus, vel ſtratagematibus, vel aperto*

Marte expugnandorum Israelitarum ademit. Istis tamen Legati verbis adeo non cesserunt, ut ultima etiam magiæ specimina contra populum Dei tentare constituerint.

32. *Josua ad expeditionem contra Reges istos se parat: antequam vero exercitum eduxit, jubet Eleazarem convocare populum; eidem, juxta mandatum legis, benedicere; pro salute populi, dum cum hostibus confligeret, orare.*

33. *Josuæ, cæterisque Israelitis, artibus magicis ita fuerunt præstricti oculi, ut muris ferreis circumsepti sibi viderentur: Ideo autem, permissione divina Israelitis hoc obtigit, ut Regis Nebichi gloriæ & æternæ famæ consuleretur. Tandem ad sonitum tubæ Eleazaris sacerdotis, muri isti corruerunt, hostesque in fugam dati sunt.*

34. *Josuæ literis, ministerio columbæ, ad Nebichum patris sui filium, vicarium Regium duarum tribuum & dimidiæ missis, suam deplorat sortem.*

35. *Exemplar Epistolæ Josuæ ad Nebichum. Conqueritur autem, quam male de se intra septem muros ferreos constituto agatur, rogatque, ut, omni abjecta mora, sibi suisque suppetias ferat.*

36. *Nebichus* (quem filium Gileadis, nepotem Maciri, pronepotem Menasſis appellat) *acceptis Josuæ literis, e vestigio numeroso exercitu in subsidium Israelitarum properat. Schaubecum Regis filium, quo cum ante oretenus locutus, telo trajicit. Reliqui hostes fugantur. Laudesque Deo pro victoria dicuntur.*

37. Com-

37. *Compendium Legum, rituum, & cæremoniarum. Iſraelitis, poſt diuturna cum Regibus bella tempore tranquillo, & a dimicationibus immuni præſctiptarum de Jubilæo;* שְׁמִטָּה *ſive* anno remisſionis; *De feſtis; De decimis Levitis & Sacerdotibus pendendis; De manumisſione ſervorum Hebraicorum; De ſacrificiis animalium mundorum, quorum oblationem etiam tempore Joſuæ & deinceps ineptisſime reſtringit* עלי מרבה טור בריך ad altare Montis Benedicti; *De præceptis* עשה *ſive* affirmativis & לא תעשה (quam ipſam diſtinctionem a Talmudicis deſumſiſſe videntur) negativis; *De exploranda zelotypia; De officio Levitarum in deſcribendis Legis exemplaribus, coatexendis genealogiarum catalogis & hymnis: Cuſtodiendis templi vaſis: De ſacrificio jugi. De precibus & benedictionibus, aliisque, quorum in Pentateucho Moſis ſit mentio, pietatis officiis.*

38. *Joſua morti vicinus Iſraelitis valedicit. Sorte ſucceſſorem relinquit* Babelem, *qui nepos fuit Chalebi ex fratre, e tribu Juda* (vide Jud. c. 1.) *Hortatur illos, ut ne a viis Domini recedant,* (Joſ. XXIV.) *Moritur, ac ſepelitur in ſpelunca Sed & Babel, cum annos novem populum judicaſſet, vivis excesſit, relicto ſucceſſore* Terſio *Ephraimita. Reliquorum Judicum, Simſonem ſi exceperis, quorum cura Respublica Judaica per* 260. *annos adminiſtrata fuit, nomina non expresſit.*

39. *Eleazarus Pontifex moriturus, Iſraelitarum principes officii ſui monet, curamque cultus divini commendat. Exit ad ſpeluncam, in qua exutis veſtibus ſacerdotalibus,*

 mortuus

mortuus sepelitur. Surrogatur ipsi filius Pinchas, qui iisdem ceremoniis, in agone mortis constitutus sacerdotio se abdicavit, eodemque cum Patre tumulo conditur. Subnectitur ἀνακεφαλαίωσις beneficiorum, quæ in Israelitas ab Adamo ad Judicum usque tempora collata fuerunt.

40. *Tragice Simson perit. Gentes ex Bileami libris edocentur, nulla ratione interitum afferri posse Israelitis, nisi impietate & apostasia Deum provocent. Mittuntur itaque maleferiati homines, quorum commercio non tantum usi Israelitæ, sed & iisdem omnia arcana detexerunt. Hinc familiarius æquo cum iis conversantes, corruptissimos ipsis affricuerunt mores, quibus ita ira Dei concitata, ut Templum splendore gloriæ suæ, igni cœlesti orbatum, planeque obscuratum fuerit.*

41. *Tacite pergit Chronologus ad librorum Samuelis historias, quas misere dilaniat. Refertque discordiam inter filios Pinchasi, & sacerdotem Eli, ob sacerdotium exortam. Unde pium illum senem Eli calumniose traducit, & tanquam famosissimum Magum, qui infinitas magia sua corraserit divitias calumniatur. Impingit ipsi, quod sacrificia contra Dei mandatum obtulerit, cultumque sacrum Schiluntem, schismatico ausu, transtulerit. Quin & ipsum virum Dei Samuelem, magicis artibus imbutum fuisse blaspheme deblaterat.*

42. *Multa Scripturæ congruentia refert; de Philistæis contra Israelitas congregatis: filiorum Eli cæde; Arcæ ablatione: morte Eli.*

43. Con-

43. *Continetur fabula de Rege Persiæ* Bachtnezar, *quam in Exerc. Antimorin. sect. XLIX. Hottingerus attulit.*

44. *Historia Iddonis & Alexandri M. (qua de in eadem Exerc. sect. LV.) tribuitur Samaritanis. Commemorantur urbes, loca, ab Alexandro occupata. Samaritanis, reliquisque Judæis ab Alexandro imperatum, ut statuas, more gentium, erigerent: cujus mandato ut satisfacerent, infantes recens natos nomine Alexandri appellari illi voluerunt. Unde cum ex Ægypto redux a Judæis, ubi nam statuæ essent Rex percontaretur? Statim illi, productis filiis, exclamarunt: Hæ, ô Rex! sunt statuæ vivæ, quibus nomen tuum imposuimus singulis.*

45. *Obsidio urbis Hierosolymitanæ per Adrianum fuse pertexitur. Adrianus Neapolim concessit, ibique nonnullos pontes fecit. Eodem tempore Samaritanis ablati libri præstantissimi, Historici, Genealogici, adeo ut de Israelitis male fuerit actum ad tempora usque Babarraba, filii Nathanael, filii Akban, de quo plurima memorabilia recenset.*

46. *Nathanaeli nati sunt Babarraba, Akbas & Pinchas. Prohibent Romani ne quenquam Samaritani ex Infantibus suis circumciderent. Ne vero Samaritani circumcisionem temerarie violarent, eduxerunt clam in speluncas filiolos suos, quos circumcisos, ancillarum opera domum deduxerunt. Neque vero hanc tantum iis legem fixerunt Romani, sed & adipe, carne suilla cibum & potum eorum infecerunt. Quin etiam avem æneam* (Tilseman vulgo, juxta Arabum & Hebræorum consvetudinem in Chronico, illa appellatur) *in monte*

Garizim collocarunt, quæ ubi Samaritani ad cultum suum peragendum ascendere voluerunt, exclamasse fertur, Hebræus! *Qua voce Romani excubias ibi agentes excitati confestim proruperunt, obviumque Hebræum occiderunt.*

47. *Mittitur a Babarraba, Levi, nepos ex fratre, Constantinopolim ut liberales ibi disceret artes: hic tam felices fecit in literis progressus, ut summus Episcopus fuerit electus, petiitque, ut sibi venia adeundi montis Garizim concederetur, eam ab Imperatore impetrat, magnoque cum satellitio Neapolim pervenit.* An vero hac ratione Samaritani, quod unum intendebat, Romanum excusserint jugum, ex Chronologo non liquet.

Finis libri JOSUÆ.

CLXIX. Columnæ à Cananæis in Josuæ * memoriam positæ.

Procopius Vandalicor. lib. II. cap. 20. p. 135. cum versione Hug. Grotii.

Ἐπειδὴ Ἑβραῖοι ἐξ Αἰγύπτου ἀνεχώρησαν, καὶ ἀγχὶ τῶν Παλαιστίνης ὅρων ἐγένοντο· Μωυσῆς μὲν σοφὸς ἀνήρ, ὃς αὐτός τῆς ὁδοῦ ἡγήσατο, θνήσκει· διαδέχεται δὲ τὴν ἡγεμονίαν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ· ὃς εἴς τήν τε Παλαιστίνην τὸν λεὼν τοῦτον εἰσήγαγε· καὶ ἀρετὴν ἐν τῷ πολέμῳ κρείσσω ἢ κατ' ἀνθρώπου φύσιν ἐπιδειξάμενος (τὴν χώραν ἔσχε, καὶ τὰ ἔθνη πάντα καταστρεψάμενος) τὰς πόλεις εὐπετῶς παρεστήσατο, ἀνίκητός τε παντάπασιν ἔδοξεν εἶναι· τότε

QUo tempore egressi Ægyptum Hebræi jam prope Palæstinæ fines venerant, mortuus ibi Moses vir sapiens, dux itineris. Successor imperii factus Jesus Navæ filius intra Palæstinam duxit popularium agmen, & virtute usus supra humanum modum, terram occupavit, gentibusque excisis urbes ditionis suæ fecit & invicti famam tulit. Maritima ora quæ à Sidone ad Ægypti limitem extenditur, nomen habebat Phœnices. Rex unus

* De nomine Josuæ priore Num. XIII. 17. quod pro Ὡσηὲ, quidam veteres Αὐσῆ efferunt, & perperam etiam Ναυσῆ, atque ut in S. Nili lib. I. Epist. 52. Αὐσὶν, vide Cotelerium ad Epist. Barnabæ c. 12. Pearsonium ad Symbolum Apostol. p. 125. seq & Steph. le Moine notas ad Varia sacra p. 949.

ἡ δ' ἡ ἐπιθαλασσία χώρα, ἐκ Σιδῶνος μέχρι τῶν Αἰγύπτου ὁρίων, Φοινίκη ξύμπασα ὠνομάζετο· βασιλεὺς δ' εἷς τὸ παλαιὸν ἐφειστήκει· ὥσπερ ἅπασιν ὡμολόγηται, οἳ Φοινίκων τὰ ἀρχαιότατα ἀνεγράψαντο. ἐνταῦθα ᾤκηντο ἔθνη πολλανθρωπότατα, Γεργεσαῖοι τε καὶ Ἰεβουσαῖοι καὶ ἄλλα ἄττα ὀνόματα ἔχοντα, οἷς δὴ αὐτὰ ἡ τῶν Ἑβραίων ἱστορία καλεῖ· οὗτος ὁ λαὸς ἐπεὶ ἄμαχόν τι χρῆμα τὸν ἐπηλύτην στρατὸν εἶδον· ἐξ ἐθῶν τῶν πατρίων ἐξαναστάντες ἐπ' Αἰγύπτου ὁμόρου οὔσης ἐχώρησαν, ἔνθα χῶρον οὐδένα σφίσιν ἱκανὸν ἐνοικήσασθαι εὑρόντες, ἐπεὶ ἐν Αἰγύπτῳ πολυανθρωπία ἐκ παλαιοῦ ἦν· εἰς Λιβύην ἐστάλησαν, πόλεις τε οἰκίσαντες πολλὰς, ξύμπασαν Λιβύην μέχρι στηλῶν τῶν Ἡρακλέους ἔσχον· ἐνταῦθα τε καὶ ἐς ἐμὲ Φοινίκων φωνῇ χρώμενοι ᾤκηνται· ἐδείμαντο δὲ καὶ φρούριον ἐν Νουμιδίᾳ, οὗ νῦν πόλις

imperabat, ut omnes qui res Phœnicias scripsere, consentiunt. In eo tractu numerosæ gentes erant, Gergesæi, Jebusæi, quosque aliis nominibus, Hebræorum annales memorant. Hi homines ut impares se advenæ imperatori videre, derelicto patriæ solo ad finitimam primum venere Ægyptum. Sed ibi capacem tantæ multitudinis locum non reperientes, erat enim Ægyptus jam ab antiquo fæcunda populis, in Africam profecti, multis conditis urbibus, omnem eam, Herculis columnas usque, obtinuerunt: ubi ad meam ætatem sermone Phœnicio utentes habitant. Etiam in Numidia castellum posuere quo loco nunc urbs est dicta Tingis. Hic duæ stant e lapide candido columnæ propter magnum fontem, inscriptæ Phœ-

Τίγισις

Τίγισίς ἐςί τε καὶ ὀνομάζεται· ἔνθα ςῆλαι δύο ἐκ λίθων λευκῶν πεποιημέναι ἄγχι κρήνης εἰσὶ τῆς μεγάλης γράμματα Φοινικικὰ ἐγκεκολαμμένα ἔχουσαι, τῇ Φοινίκων γλώσσῃ λέγοντα ὧδε· ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ φεύγοντες ἀπὸ προσώπου Ἰησοῦ τοῦ λῃςοῦ, υἱοῦ Ναυῆ.

nicias literas, quarum ex sermone Phœnicio hæc est interpretatio: *Nos illi sumus, qui prædonem effugimus Jesum, Navæ filium.*

Confer Evagrium lib. IV. Hist. Eccles. cap. 18. Nicephorum XVII. 12. Theophanem &c. & quod in Chronico Græco Eusebii Scaligeriano p. 11. de Chananæis: οὗτοι ἔφυγον ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ κατῴκησαν Τρίπολιν τῆς Ἀφρικῆς, ὡς οὖσαν ἐν τῷ κλήρῳ τοῦ χάμ.

Svidas in χαναάν.

Μωϋσῆς τεσσαράκοντα ἔτη συμφιλοσοφήσας τῷ λαῷ, τελευτᾷ, διάδοχον καταλιπὼν Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ· ὅς τις κατῴκισε τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῇ γῇ, ἣν ἐπηγγείλατο Κύριος τῷ Ἀβραάμ· (ἔςι δὲ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Αἰγύπτου κυκλουμένη διὰ θαλάσσης, καὶ ξηρᾶς) ἐκβαλὼν πάντας τοὺς

Moses annos XL. in religionis legumque studio cum populo versatus, obiit, relicto successore Jesu, Nave filio, qui Israelem collocavit in illa terra, quam Deus Abrahamo promiserat, (extenditur autem a flumine Ægypti, mari & continente cincta)

τοὺς βασιλεῖς καὶ δυνάστας τῶν ἐθνῶν. οἵτινες ὑπ' αὐτοῦ, διωκόμενοι, διὰ τῆς παραλίου Αἰγύπτου τε καὶ Λιβύης κατέφυγον εἰς τὴν τῶν Ἄφρων χώραν, τῶν Αἰγυπτίων μὴ προσδεξαμένων αὐτοὺς, διὰ τὴν μνήμην τὴν προτέραν, ἣν ἔπαθον δι' αὐτοὺς ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ καταποντισθέντες θαλάσσῃ· καὶ προσφυγόντες τοῖς Ἄφροις τὴν ἔρημον αὐτῶν ᾤκησαν χώραν, ἀναδεξάμενοι τὸ σχῆμα, καὶ τὰ ἔθη, καὶ ἐν πλαξὶ λιθίναις ἀναγραψάμενοι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἀπὸ τῆς Χαναναίων γῆς ᾤκισαν τὴν Ἀφρικήν. καὶ εἰσὶ μέχρι νῦν αἱ τοιαῦται πλάκες ἐν τῇ Νουμιδίᾳ, περιέχουσαι οὕτως· Ἡμεῖς ἐσμὲν Χαναναῖοι, οὓς ἐδίωξεν Ἰησοῦς ὁ λῃστής.

ejectis omnibus Regibus & Principibus gentium. Qui, cum ab eo profligarentur, per maritimam Ægyptum & Libyam in Africam confugerunt, cum eos Ægyptii non suscepissent, propter memoriam priorem eorum, quæ propter ipsos perpessi fuerant, in rubro mari submersi. Cum igitur ad Afros confugissent, desertam illorum regionem incoluerunt, eorum habitu & institutis receptis, & causa in lapideis tabulis inscripta, cur ex Chananæa regione in Africam habitandi causa migrassent. Hæ vero tabulæ adhuc sunt in Numidia, quæ hæc verba continent: *Nos Chananæi sumus, quos profligavit Jesus latro.*

Huic narrationi, quam non audent plane rejicere Scaliger ad Euseb. Bochartus præf. ad Chanaan & lib. 1. cap. 24. Seldenus prolegom. de Diis Syris p. 18.

p. 18. Bernardus Aldrete in Antiquitatibus Hispaniæ & Africæ III. 15. Hottingerus in Hist. Orientali p. 68. Huetius in Demonstratione Evangelica, Grotius aliique, fidem omnem detrahere conatur Antonius van Dale Epistola ad Theodor. Jansonium ab Almeloveen, quam vide sis ad calcem dissertationum de Origine Idololatriæ & superstitionum p. 749. seq. Cæterum quod Cananæi à Josua pulsi in Africam & Insulas mediterraneas confugerint, novis argumentis nuper confirmavit Augustinus Calmet, Monachus Benedictinus in dissertatione commentariis Gallice editis in librum Josuæ subjuncta Paris. 1711. 4.

CLXX. PHINEÆ Explanatio nominum sacrorum.

Sgambatus Archiv. Veteris Test. lib. II. p. 277.

PHinees F. Ithamari, Sacerdos Magnus, quem stirpe materna tradunt è tribu Joseph natum, dicitur & ipse nonnulla scripsisse. Primum enim in Bava Bathra dicunt eum libro Josuæ addidisse quicquid Eleazar * non potuit, ad minimum ultimum versum, quo mors Eleazari narratur. Deinde apud Hebræos librum reperio hoc nomine: ביאור שמות קדש של פינחס *Explanatio nominum Sanctorum, Phineæ.* Hebræi putant

* Ajunt enim Eleazarum addidisse libro Josuæ versus illos postremi capitis: *Et post hæc mortuus est Josua filius Nun &c.* Quemadmodum Josuam ajunt addidisse Pentateucho quæ capite ultimo Deuteronomii leguntur de morte ac sepultura Moysis.

tant Phineæ illius magni esse, quod si quis credere velit, suo periculo credat. Mihi liber neque visus unquam, neque aliunde quam nomine notus ex indice Bibliotheca Bavaricæ. Quod si Phinees esset idem qui ** Elias, ut scribunt in Medras, multo plura eum scripsisse dicendum esset. Phinees porro idem quod Phœnix †. Quid mirum igitur si quemadmodum Phœnix longævus & post fata redivivus fingitur, ita idem de Phinea Hebræi veteres tradant.

CLXXI.

** Origenes Tom. VII. in Johannem: *Nescio unde veluti in Apocryphis moti Hebræi tradunt Phineam illum qui est Eleazari filius, ipsum esse Heliam, & immortalitatem ipsi promissam in Numerorum libro per pacem, nominatam fœdus, eo quod Zelum habuit.* Hinc est quod annos prope quingentos Phineem vixisse fabulantur Judæi. Vide Jo. Morini Exercitationes Biblicas p. 285. Ut autem Phineæ animam in Eliam venisse dicerent, inde factum, quod Eliæ Zelus similis esset illi qui fuit in Phinea. Confer Grotium ad Matth. XI. 14. & Lightfooti Opera T. I. p. 586. seq. Male in Chronico Eusebii ad A. 860. de Heli Pontifice quod dicendum erat de Propheta Helia: *Hebræi hunc tradunt esse Phineem.* Nam & in traditionibus Hebraicis quæ inter ejusdem Hieronymi opera leguntur, ad 1. Reg. 2. non de Heli Pontifice sed de viro Dei qui ad Heli illum locutus est: *Hunc virum Dei, Judæi Phinees dicunt, quem & Eliam autumant.*

† Scaliger p. 38. ad Euseb. ut probet nomen Φοῖνιξ esse Phœnicium sive Cananæum, observat nomina פנחס sive *Phineas* & Φοῖνιξ iisdem literis constare, non tamen inde colligit fabulæ de Phœnice ave quicquam cum Phinea esse commune.

CLXXI. SAMUELIS Prophetæ liber de jure Majeſtatis.

Jo. Bodinus lib. 1. de Republica c. 10. p. 231.

CUm Samuel Regem quem Deus antea deſignarat, ſacris initiatum coram populo quaſi ſorte oblatum renunciaſſet, *De jure Majeſtatis*, librum * ſcripſiſſe dicitur, quem Hebræorum ſacerdotes ac Magiſtri à Regibus ipſis concerptum ac dilaceratum prodiderunt, ut liberius in ſuos tyrannidem exercerent.

Sgambatus in Archivis V. T. p. 281.

1. Reg. X. dicitur ſcriptus à Samuele ספר משפט המלוכה *liber de jure Regni.* R. Levi ben Gerſon ait, hoc libro illum egiſſe de Regis auctoritate, ac poteſtate in populum, eumque librum collocatum eſſe à Samuele in Arca. Alii vero putant illum hoc libro non tam egiſſe de jure quam de more, ** ſeu potius abuſu Regiæ poteſtatis, & vaticinatum eſſe incommoda & clades quæ inde orituræ eſſent.

CLXXII.

* Colligunt hoc ex 1 Samuelis X. 25. Sed non videtur fuiſſe aliud quam quod de Regio Imperio legitur 1 Sam. VIII. 10--18. Quod vero nonnulli ad Samuelem referunt librum Judicum, & Ruthæ, tanquam rem parum certam prætereo, Cæterum in duobus quos habemus ſub Samuelis nomine libris veriſimile eſt contineri ſcripta Samuelis, Nathani & Gadi Prophetarum, quæ laudantur 1. Chron. ult. verſu 29.

** Confer ſcriptores laudatos à B. D. Carpzovio in limine notarum ad Schickardi Miſchpat hammelech, & in Bibliographia mea Antiquaria c. XIV. §. 3.

CLXXII. Septem Prophetides & duodequinquaginta Prophetæ Veteris Test.

NUmerum hunc ineunt Talmudici in Gemara Megilla p. 14. ac Prophetidas quidem enumerant 1) *Saram*, 2) *Mirjam*, 3) *Deboram*, 4) *Hannam*, 5) *Abigail*, 6) *Holdam* & 7) *Esther*. De his præter Sgambatum p. 269. seq. qui contra Judæorum mentem p. 274. pro Sara Juditham septimo loco numerat, videndæ Rev. D. Gustavi Georgii Zeltneri dissertationes de fœminis ex Hebræa gente eruditis, quarum primam de Debora Altorfii 1708. editam evolvere me memini. De XLVIII. Prophetis hæc Bartoloccius T. 3. Bibl. Rabbinicæ p. 457. ex eadem Gemara: *Multi fuerunt Prophetæ in Israel, duplo plures quum fuerint illi qui egressi sunt ex Ægypto. Et scripserunt prophetias illas quibus opus erat illi ævo; quæ necessariæ non erant, non scripserunt.* (R. Salomo: *Prophetia cujus opus habebat illa ætas, ut addiscerent pœnitentiam aut doctrinam. Et omnes isti quadraginta octo fuerunt necessarii, & in* Halachoth ghedoloth, & Seder Olam *numerantur:* 1) Abraham, 2) Isaac, 3) Jacob, 4) Moses, 5) Aaron, 6) Josue, 7) Phinees, 8) Elkana, 9) Eli, 10) Samuel, 11) Gad, 12) Nathan, 13) David, 14) Salomon, 15) Iddo, 16) Michiau, (Jemblæ filius 1. Reg. XXII. 8.) 17) Abdia, 18) Achias, 19) Jehu, 20) Azarias, 21) Chaziel, (2. Chron. XX. 14.) 22) Eleazar. (2. Chron. XX. 37.) *Omnes isti fuerunt in diebus Josaphat. Et in diebus Jeroboam*

roboam ben Joas, 23) Osee, 24) Amos. *In diebus Jotham*: 25) Micheas. *In diebus Amasiæ.* 26) Amos (Esaiæ pater, diversus ab eo cujus Prophetia extat) 27) Elias, 28) Elisæus, 29) Jonas, 30) Isaias. *In diebus Manasse*: 31) Joel, 32) Nachum, 33) Habakuk. *In diebus Josiæ*, 34) Sophonias, 35) Jeremias. *In captivitate* 36) Urias (Schemajæ F. Jerem. XXVI. 20.) 37) Ezechiel, 38) Daniel. *Anno secundo Darii:* 39) Baruch, 40) Neriah, 41) Sceriah, 42) Machasia, 43) Aggæus, 44) Zacharias, 45) Malachias & 46) Mardochæus. *Sed quia de Daniele diximus, eum non esse Prophetam*, * *igitur excipe* Danielem, *& repone* Scemaajah (2. Reg. XII. 22. & 2. Chron. XI. 2. XII. 15.) *qui dixit Roboamo*: *Ne ascendatis, neque pugnetis contra filios Israel.* Deficiunt duo a numero. Rabbi Salomo ingenue dicit: *Duos* qui deficiunt *non novi.* Hactenus R. Salomon ex Auctore Halachoth ghedoloth. Eosdem refert Auctor Scialscelet Hakkabala p. 18. qui cum & ipse inveniat deficere duos, hunc numerum supplet addendo *Chanamel* & *Scialum* (ex Jerem. XXXII. 7.) Vide En Israel parte I. pag. 150. columna 3 num. 20. Ab Abarbanele † autem in Præfatione lib. Regum Diss. 10. referuntur *XXVI. Prophetæ, quorum Nomina in Scripturis expressa, & oracula victuris char-*

Lll *tis*

* Notum est Danielem a Judæis quibusdam non haberi pro Propheta & annumerari Hagiographis, licet Abarbanel contra Maimonidem diserte contendit summum Prophetiæ gradum Danieli neutiquam posse denegari. Vide Jo. Frischmuthi diss. de divisione S. Scripturæ V. T. in Legem, Prophetas & Hagiographa. Jen. 1665. & Buxtorfii diss. Philologico Theol. p. 496. seq.

† Jo. Meyerus in Seder Olam p. 963.

tis commissa, qui inde a Rehabeamo usque ad Zedekiam Hierosolymis prophetarunt, nempe 1) Schemaja, 2) Iddo, 3) Asaria filius Oded, 4) Chanani. 5) Jehu Chanani F. 6) Obadia, 7) Jechasiel, 8) Micha ben Jemlæ, 9) Eliesser filius Dodiæ, 10) Zacharias filius Jehojadæ, 11) Amos frater Amaziæ, 12) Amos pater Jesaiæ, 13) Hoseas, 14) Amos, 15) Jesaias, 16) Micha Moraschtites, 17) Oded, 18) Joël, 19) Nachum, 20) Habacuk, 21) Jeremias, 22) Zephania, 23) Hulda Prophetis, 24) Urias, 25) Seraja, & 26) Ezechiel. *Et X. Prophetæ recensentur, qui Israelitis sive* decem tribubus *prophetarunt*: 1) Achia Silonita, 2) Iddo, 3) Jehu, 4) Elias, 5) Micha filius Jemblæ, 6) Obadia, 7) Elisa, 8) Jonas, 9) Hoseas & 10) Amos. *In regno Israelitico*, inquit, *multi erant impii, & pauci Prophetæ: Contra in regno Judæ non erant tot prævaricatores, & multi Prophetæ, juxta Jes. II. 3.* Sed Epiphanio sive quisquis ille cujus apospasmation e Codicibus Regis Christianissimi, 1067. & 1789. edidit Cotelerius ad lib. IV. Constitutionum Apostolicarum c. 6. Prophetides utriusque fœderis decem, ac Prophetæ duo & septuaginta computantur sic:

Περὶ τῶν οβ΄. προφητῶν, καὶ προφητητίδων, Ἐπιφανίȣ.	*Epiphanii, de LXXII. Prophetis; & de Prophetissis.*
α΄. Ἀδάμ. β΄. Ἐνώχ. γ΄. Νῶε. δ΄. Ἀβραάμ. ε΄. Ἰσαάκ. ς΄. Ἰακώβ. ζ΄. Μωϋσῆς. η΄. Ἀαρών. θ΄.	1. Adam. 2. Enoch. 3. Noê. 4. Abraham. 5. Isaac. 6. Jacob. 7. Moyses. 8. Aaron. 9. Jesus.

Ἰησȣ̃ς.

Ἰησοῦς. ι. Ἐλδάμ. a) ια΄. Μωδάμ. ιβ΄ Ἰώβ. ιγ΄. Σαμουήλ. ιδ΄. Ναθάν. ιέ. Δαυίδ. ις΄. Γάδ. ιζ. Ἰδιθοὺμ. ιή. Ἀσάφ. ιθ΄. Αἰμάν. κ΄. Αἰθάμ. κα΄. Σολομών. κβ΄. Ἀχίας. κγ΄. b) Σαμέας. κδ. c) ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ Ὁσήθ. κέ. Ἡλὶ ὁ d) καὶ e) Σιλώμ, κς΄. f) Ἰωάδ. κζ΄. Ἀδδῶ. κή. Ἀζαρίας. κθ΄. Ἀνανὶ, ὁ καὶ Ἀνανίας. λ΄. g) Ἰηοῦ. λά. Μιχαίας. λβ΄ Ἡλίας. λγ΄. Ὀζιήλ. λδ΄. Ἐλιάδ. λέ. h) Ἰησοῦς υἱὸς Ἀνανίου. λς΄. Ἐλισσαῖος. λζ΄. i) Ἰωναδάμ. λή. Ζαχαρίας, ὁ καὶ k) Ἀζαρίας. λθ΄. Ζαχαρίας ἄλλος. μ΄. Ὠσηέ. μά. Ἰωήλ. μβ΄. Ἀμώς. μγ΄.

10. Eldam. 11. Modam. 12. Job. 13. Samuel. 14. Nathan. 15. David. 16. Gad. 17. Idithum. 18. Asaph. 19. Æmam. 20. Ætham. 21. Salomon. 22. Achias. 23. Sameas. 24. Homo Dei Hodeth. 25. Heli qui e Silon. 26. Joad. 27. Addo. 28. Azarias. 29. Anani, qui & Ananias. 30. Jeu. 31. Michæas. 32. Elias. 33. Oziel. 34. Eliad. 35. Jesus filius Ananiæ. 36. Elisæus. 37. Jonadam. 38. Zacharias, qui & Azarias. 39. alius Zacharias. 40. Osee. 41. Joel. 42. Amos. 43. Abdias. 44. Jonas. 45. Esaias. 46.

a) MS. 1067. Ἐλδάδ. Μωδάδ. Vide ad Hermæ lib. 1. vis. 2. c. 3.

b) Al. Σαμαίας.

c) Desideratur ille in Cod. 1067.

d) f. ἐκ.

e) Al. Σιλών.

f) Al. Ἰωδάδ.

g) Al. Ἰοῦ.

h) f. Ἰηοῦ.

i) Al. Ἰωναδάβ.

k) Al. Ἀνανίας.

μγ΄. Ἀβδιȣ. μδ΄. Ἰωνᾶς. με΄. Ἡσαΐας. μς΄. Μιχαίας. μζ΄. Ναȣ́μ. μη΄. Ἀμβακȣ́μ. μθ΄. Ὠβὴδ. ν΄. Ἀβδαδών. να΄. Ἰερεμίας. νβ΄. Βαρȣ́χ. νγ΄. Σοφονίας. νδ΄. Οὐρίας. νε΄. Ἰεζεκιήλ. νς΄. Δανιήλ. νζ΄. Ἔσδρας. νη΄. Ἀγγαῖος. νθ΄. Ζαχαρίας. ξ΄. Μαλαχίας. ξα΄. Ζαχαρίας ὁ πατὴρ Ἰωάννȣ. ξβ΄ Συμεών. ξγ΄. Ἰωάννης ὁ βαπτιστής. Ἔτι δὲ καὶ ἄλλȣς εὑρεθέντας ἔγνωμεν, μέρος ἐλάχιστον προφητείας ἔχοντας, ἢ καὶ προφάσει προφητικῇ· τȣ̀ς δὲ καὶ πλειοσότερόν τι προφητεύσαντας· τȣ̀ς μὲν ἀπὸ τȣ̃ Ἀδάμ, τȣ̀ς δὲ ἀπὸ τῶν καθεξῆς χρόνων· ȣ̀ς δεῖν ᾠήθην μὴ παραλεῖψαι αὖθις μετὰ τὸν ξγ. ἀριθμὸν, ἀλλὰ συνάψαι τῇ τῆς ἀνακεφαλαιώσεως ἀκολȣθίᾳ. οἷον καὶ εἰσιν οἵδε. ξδ. Ἐνώς. ξε. Μαθȣσάλα. ξς΄. Λάμεχ. ξζ΄. Βαλαάμ. ξη΄. Σαȣ́λ, ξθ΄. Ἀβιμέλεχ, ὁ καὶ Ἀχιμέλεχ. ο.1) Ἀμα-

Michæas. 47. Nahum. 48. Ambacum. 49. Obed. 50. Abdadon. 51. Hieremias. 52. Baruch. 53. Sophonias. 54. Urias. 55. Ezechiel. 56. Daniel. 57. Esdras. 58. Aggæus. 59. Zacharias. 60. Malachias. 61. Zacharias pater Johannis. 62. Symeon. 63. Johannes Baptiſta. Sed & alios inventum iri novimus, qui partem minimam prophetiæ habuerunt, vel & ſpecie prophetica; item alios qui aliquid majoris momenti vaticinati ſunt: quorum quidam paullo poſt Adamum, quidam ſequentibus temporibus vixerunt: quos omnes non prætermittendos cenſui hic poſt numerum 63. ſed magis adjungendos ſerie enumerationis. Sunt autem hi: 64. Enos. 65. Mathuſala. 66. Lamech. 67. Balaam. 68. Saul. 69.

σε.

1) In LXX. Ἀμασαὶ, 1. Paral. 12. 18.

σέ. οά. Σαδὼκ. οβ΄. ὁ γέρων ὁ ἐν Βεθῆλ. Ἄγαβος ὁ ἐν ταῖς πράξεσιν.

Abimelech, qui & Achimelech. 70. Amaſe. 71. Sadoc. 72. Senex qui Bethele. Agabus de quo in Actis Apoſtolorum.

Καὶ ὅσαι προφήτιδες.

ά. Σάῤῥα. β΄. Ῥεβέκκα. γ΄. Μαρία ἡ τοῦ Μωυσέως ἀδελφή. δ΄. Δεβόῤῥα. έ. Ὀλδᾶ. ς΄. Ἄννα ἡ μήτηρ Σαμουήλ. ζ΄. Ἰουδίθ. ή. Ἐλισάβετ ἡ μήτηρ Ἰωάννου. θ΄. Ἄννα ἡ θυγάτηρ Φανουήλ. ί. Μαρία ἡ θεοτόκος.

Et quæ Prophetides.

1. Sara. 2. Rebecca. 3. Maria Moſis ſoror. 4. Debora. 5. Olda. 6. Anna mater Samuelis. 7. Judith. 8. Eliſabeth mater Johannis. 9. Anna filia Phanuelis. 10. Maria Dei genitrix.

De ſingulis horum Sgambatus in Archivis V. T. Nicolaus Gurtlerus in præclaro opere quod Syſtema Theologiæ Propheticæ inſcripſit, & Jo. Meyerus Hardervicinianæ Academiæ Theologus in commentario ad Seder Olam Rabba cap. 20. 21. &c.

CLXXIII. Prophetæ qui geſta Regum Iſraelis & Judæ in commentarios retulerunt.

Joſephus Chriſtianus ſcriptor in Hypomneſtico MS. † *libro 5 cap.* 130.

† Hoc ex Codice MS. Bibl. Cantabrigienſis deſcripſit, & mecum communicavit amicus & Collega meus conjunctisſimus Jo. Chriſtophorus Wolfius.

Τὴν τῶν βασιλειῶν βίβλον τίς κατέγραψε; τοῦ μὲν Σαοὺλ τὰς πράξεις Σαμουὴλ ὁ προφήτης ἀναγραψάμενος ἔθηκεν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τοῦ δὲ Δαβὶδ τὰς προτέρας μὲν ὁ αὐτὸς Σαμουὴλ, Γὰδ δὲ καὶ Ναθὰν οἱ προφῆται τὰς μετὰ ταύτας. Τοῦ δὲ Σολομῶντος τὰς μὲν προτέρας πράξεις Ναθὰν ἀνεγράψατο, τὰς δὲ μετέπειτα Ἀχίας ὁ Σειλωνίτης καὶ Ἰωὴλ. Τοῦ δὲ Ροβοὰμ Σαμαίας καὶ Ἀδδώ. Τοῦ δὲ Ἀβιᾶ Ἀδδὼ καὶ τοῦ Ἀσᾶ. Τοῦ δὲ Ἰωσαφὰτ Ἰησοῦς ὁ Ἀνανῆ. Οὗτος δὲ ὁ Ἰησοῦς ἑκάστας τῶν βασιλέων τοῦ Ἰσραὴλ ἀναζητήσας πράξεις ἀνεγράψατο. Τῶν δὲ ἑξῆς βασιλέων τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωρὰμ καὶ τοῦ Ὀχοζίου καὶ Ἰὰς καὶ Ἀμαζίου γέγονε τῶν πράξεων ἀναγραφὴ, καὶ ἀπε-

Regum * librum ecquis composuit? Saulus quidem res gestas *Samuel* Propheta scripsit, & in tabernaculo reposuit. Priora Davidis idem Samuel, posteriora *Gad* & *Nathan*. Salomonis priores res gestas Nathan, posteriores *Achias* Silonites & *Joël* tradiderunt. Roboami *Samæas* & *Addo*. Abiæ & Assæ Addo, uti Josaphati *Jesus Chanani* F. Hic Jesus gesta quæque Regum Israëlis persecutus exposuit. Regum Juda qui deinceps fuerunt, Jorami, Achaziæ, Ioasi & Amaziæ Acta in Commentarios redacta sunt atque in Regia ** reposita. Oziæ, Joathani Ahasi & Ezechiæ res non modo publicis com-

* Intellige quatuor libros, quorum duo priores vulgo veniunt sub nomine Samuelis, posteriores duo, Regum.

** Possit etiam sententia esse: libris Regum inserta. Sed alterum sensum præfero, quia paulo ante meminit librorum in Tabernaculo repositorum.

ἀπέκειτο ἐν τοῖς βασιλείοις. Ὀζίου δὲ καὶ Ἰωάθαν καὶ Ἄχαζ καὶ Ἐζεκίου οὐ μόνον δημόσιος τὰς πράξεις συνέλεξε βίβλος, ἀλλὰ καὶ Ἡσαΐας ὁ προφήτης αὐτὰς ἀνεγράψατο. Τοῦ δὲ Μανασσῆ οἱ ὁρῶντες, οἵτινές εἰσιν οἱ τότε προφῆται, τὰς δυσσεβεῖς ἀνεγράψαντο πράξεις, καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις ἀπέθεντο. Ἀμασίου δὲ καὶ Ἰωσίου καὶ Ἰωακεὶμ ἀναγραφαὶ δημόσιοι γεγένηνται τῶν πράξεων, καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις ὁμοίως ἀνετέθησαν. Ἰεχωνίου δὲ καὶ Σεδεκίου ἐφ' ὧν καὶ ὁ λαὸς εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπήχθη, καὶ ὁ ναὸς ἥλω, καὶ ἡ βασίλεια κατηνέχθη, Ἱερεμίας ὁ προφήτης τοὺς οἰκτροὺς ἀνεγράψατο βίους, ὁμοῦ δὲ τῶν βασιλέων τὰς πράξεις καὶ τὰ τέλη. Ἔσδρας ὁ σοφὸς ἐν τῇ ἐπανόδῳ γενόμενος τοῦ λαοῦ τῇ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ἀπομνημονεύσας ἅπασαν τὴν βίβλον τῶν βασιλέων,

mentariis ſunt comprehenſa, ſed easdem ſcripſit etiam *Eſaias* Propheta. Manaſſæ impia facinora ſcripſerunt videntes ſive illius ætatis Prophetæ atque in Regia repoſuerunt. Amaſiæ vero & Joſiæ & Jojakimi actorum commentarii publici compoſiti atque ſimiliter in Regia collocati ſunt. Jechoniæ porro & Sedeciæ, quorum tempore populus in captivitatem abductus, captum templum, regnum everſum eſt, Jeremias Propheta miſerandas vitas Regumque geſta & finem deſcripſit. *Esdras* vir ſapiens in reditu populi e captivitate ex memoria reſtituit univerſum de Regibus librum & illorum qui pie ex illis vixerunt res geſtas. Poſtea intelligens quænam in Regum libro

τῶν τε εὐσεβῶς βιωσάντων τὰς πράξεις. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιγνοὺς τίνα εἰσὶ τὰ παραλειφθέντα αὐτῷ ἐν τῇ βασιλέων βίβλῳ, ἰδίᾳ ταῦτα πάλιν ἀνενέγκας ἐξέθετο, ἐπείπερ ἡ προτέρα βίβλος ἡ ἐκδοθεῖσα περὶ πολλῶν ἐξείλειπτο. Ἥντινα βίβλον ἐν δυσὶ τόμοις ἐγγραφεῖσαν Ἰουδαῖοι μὲν λόγον ἡμερῶν, ἡ δὲ Ἐκκλησία παραλειπομένων βίβλον ἐπέγραψεν.

prætermisisset, de suo illa exposuit & in medium protulit, prior enim liber ex pluribus collectus fuerat. Atque hunc duobus voluminibus distinctum Iudæi quidem verba dierum inscribunt, Ecclesia librum Paralipomenon sive Derelictorum.

CLXXIV. HEMAN & ETHAN Auctores Psalmorum LXXXVIII. & LXXXIX.

Nicolaus Gurtlerus in Theologia Prophetica cap. IX. p. 104.

CLariss. Ligthfootus existimat, Hemanem Ethanemque Psalmi 88. & 89 autores, fuisse nepotes Iudæ Patriarchæ ex Thamare, & filios Serahi, memoratos 1. Chron. 2: 4, 6. & cantica sua composuisse in Ægypto quum Israel gravissime affligeretur. Utrumque enim appellari האזרחי *Ezrahitam*, i. e. Serahitam. Sed & erat *Heman* cantor nepos Profetæ Samuelis ex filio Joele. 1. Chron. 7: 33. oriundus è tribu Levi per Koram v. 37, 38. nam

nam liberi hujus viri contra Moſen rebellantis non perierunt cum cætera turba. Num. 26: 11. *Aſaphus* dicitur Hemanis frater ad dexteram poſitus, 1. Chron. 7: 39. quia fuere Levitæ, & Aſaphus Gerſonites, Heman Kahathites. *Ethan* eorum collega deſcendit e tertio Levi filio Merari. 1. Chron. 7: 44. 1. Chron. 16: 17-19. forte & Jedithum nominatus 1. Chron. 26: 1, 3.

Veri multo eſt ſimilius, Hemanem Ethanemque Davidi æquales ac Levitas ſcripſiſſe Pſalmum 88. & 89.

Nam α. diſerte vocantur Profetæ & videntes. 1. Chron. 26: 1. 5.

β. Pſ. 89: vſ. 21. 36. fit mentio Davidis, at Meſſiam fore Davidem, aut Davidis filium, in Ægypto Iſraelitæ nondum ſciebant.

γ. Aſſaphus illorum collega compoſuit ſacra carmina. 2. Chron. 29: 30. igitur cauſſa nulla eſt, cur Hemani Ethanique cantoribus nolimus Pſ. 88. & 89. attribuere. Vide *Coccej.* ad Pſ. 88. *Witſium* l. 1. Miſcell. c. 21. *Huet.* Demonſtr. Evang. propos. IV. de Pſalmis.

CLXXV. Pſalmus DAVIDI tributus CLI.

οὗτος ὁ ψαλμὸς ἰδιόγραφος εἰς Δαυὶδ, καὶ

*Hic Pſalmus * proprie ſcriptus David & extra numerum, cum pugnavit*

Lll 5 ἐξω-

* *Antiqua hæc verſio latina a Joſepho Maria Caro, presbytero tunc Congregationis Clericorum Regularium, hodie E. R. Cardinali edita eſt una cum titulis & capitulis Bibliorum, Romæ* 1688. *vulgatis parte* I. *p.* 101.

ἔξωθεν τοῦ ἀριθμοῦ, ὅτε ἐμονομάχησε τῷ Γολιάδ.

cum Goliath. Hic Psalmus in Hebraeis codicibus non habetur, sed ne à LXX. quidem interpretibus additus est, & idcirco repudiandus.

Μικρὸς ἤμην ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ νεώτερος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου.

Pusillus eram inter fratres meos & adolescentior in domo patris mei pascebam oves patris mei.

2. Ἐποίμαινον τὰ πρόβατα τοῦ πατρός μου, αἱ χεῖρές μου ἐποίησαν ὄργανον, καὶ οἱ δάκτυλοί μου ἥρμοσαν ψαλτήριον.

2. Manus meæ fecerunt organum, & digiti mei aptaverunt psalterium.

3. Καὶ τίς ἀναγγελεῖ τῷ κυρίῳ μου; αὐτὸς κύριος, αὐτὸς εἰσακούει.

3. Et quis adnunciavit Domino meo? Ipse Dominus, ipse omnium exaudivit.

4. Αὐτὸς ἐξαπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἦρέ με ἐκ τῶν προβάτων τοῦ πατρός μου, καὶ ἔχρισέ με ἐν τῷ ἐλαίῳ τῆς χρίσεως αὐτοῦ.

4. Ipse misit Angelum suum, & tulit me de ovibus Patris mei, & unxit me in misericordia unctionis suæ.

5. Οἱ ἀδελφοί μου καλοὶ καὶ μεγάλοι, καὶ οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς κύριος.

5. Fratres mei boni & magni: & non fuit beneplacitum in eis Domino.

6. Ἐξῆλθον εἰς συνάντησιν τῷ ἀλλοφύλῳ, καὶ

6. Exivi obviam alie-

ἐπι-

ἐπικατηράσατό με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτοῦ.

7. Ἐγὼ δὲ σπασάμενος τὴν παρ' αὐτοῦ μάχαιραν, ἀπεκεφάλισα αὐτὸν, καὶ ἦρα ὄνειδος ἐξ υἱῶν Ἰσραήλ.

nigenæ, & maledixit me in ſimulacris ſuis.

7. Ego autem evaginato ab eo ipſius gladio amputavi caput ejus, & abſtuli opprobrium à filiis Iſraël.

METAPHRASIS APOLLINARIS LAODICENI.

Πέμπτης πρὸς δεκάτῃ δεκάδος πέλει ἔκτοθεν ὕμνος

Ὃν Γολιάτῳ μουνομαχήσας ἦσε Δαυΐδος.
Ἀμφὶ κασιγνήτοισιν ἐμοῖς μάλα τυτθὸς ἐτύχθην
Πατρῷον κατὰ δῶμα νέος μετὰ πᾶσιν ἀκούων.
Εἰροπόκων ὀΐων ἀγέλαις ἀγροῖσι νομεύων.
Χεῖρες ἐμαὶ φόρμιγγα λιγύθροον ἐντείναντο,
Δάκτυλα δὲ ἁρμονίην θεοτερπέα τεκτήναντο,
Τίς κεν ἀπαγγείλειεν ἐρισθενέτῃ βασιλῆϊ;
Αὐτὸς ἄναξ δεδάηκεν ἐμῶν ἐπέων ὑπακοῦσαι.
Αὐτὸς ἐπουρανίου στρατιῆς ταχὺν ἄγγελον ἧκεν,
Ἐκ δέ με πατρῴης ἀγέλης ἐξείλετο μήλων,
Καί μεν πιαλέῳ δέμας αὐτὸς ἔχρισεν ἐλαίῳ.
Ἠ μὲν ἀδελφειοὺς μεγάλους ἔχον ἠδὲ καὶ ἐσθλούς.
Ἀλλ' οὔ σφιν βασιλεὺς κλέος ἤθελεν ἐσθλὸν ὀπάσσαι.
Ἀλλοδαποῦ καλέοντος ἐναντίον ἀνέρος ἤειν,
Αὐτὰρ ὅ μ' εἰδώλοισιν ἑοῖς νείκεσσε πεποιθώς.
Τοῖο δ' ἐγὼ ξίφος ὀξὺ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ
Αὐχένος ὑψηλοῖο κάρη ἀπέκοψα παράσας.
Λώβην δ' ἐξαλάωσα περίφρονος Ἰσραήλου.

META-

METAPHRASIS OLYMPIÆ FULVIÆ MORATÆ.

Μικρότερος μὲν ἔην δέμας ἐν μεγάροισι τοκήων
Ἠδὲ κασιγνήτων ὁπλότερος γενεῇ.
Εἰροκόπους τ' οἴας ποίμαινον ἀν' οὔρεα μακρὰ
Καὶ σύριγγι καλῇ θυμὸν ἔτερπον ἐμόν.
Γνωτοὶ δ' ἦσαν ἐμοὶ μεγαλοίτε καὶ εἶδος ἄριστοι
Ἀλλ' οὐ σφὶν χραῖσμεν σώματος ἀγλαΐη.
Σκῆπτρον γάρ μοι δῶκεν ὅδ' ᾧπερ ἅπαντα μέμηλε
Συμπάντων ἀΐων πάνθ' ὁρόωντε Θεός.

Ejusdem Latina Metaphrasis.

Non erat in patria me quisquam junior aula,
Corpore nec fratrum me minor ullus erat.
Lanigeras pavi pecudes in montibus altis
Mulcebatque animum fistula grata meum.
Et licet insigni fuerint mihi corpore fratres,
Nil tamen his quicquam profuit ille decor.
Nam dedit ille mihi, quem sunt penes omnia, sceptrum,
Qui cunctos audit cuncta videtque DEUS.

Paulus Colomesius in Observationibus sacris p. 621. Operum, junctim à me editorum Hamb. 1709.

Post Psalmum CL. exstat in Psalteriis quibusdam Græcis a) juxta LXX. Interpretum editionem, Hymnus Davidis nomine inscriptus, quum singulari

a) Etiam in Horologio Græcorum, & in versione Psalmorum Arabica, Æthiopica, Syriaca Sionitæ & Anglosaxonica.

lari certamine Goliath stravisset. Hujus initium, μικρὸς ἤμην &c. Mariæ ex Castobelis laudatur in Epistola ad Ignatium, b) ab Is. Vossio primum edita. Eundem laudat Athanasius sermone ad Marcellinum de Interpretatione Psalmorum, c) & in S. Scripturæ synopsi. Vigilius Tapsensis d) in conflictu

b) Cap. IV. Δαβὶδ δὲ ὁ προφήτης ὁμοῦ καὶ βασιλεὺς, ἡ τῆς σωτηρίας κατὰ σάρκα ῥίζα, μειράκιον χρίεται ὑπὸ Σαμουὴλ εἰς βασιλέα· φησὶ γάρ πε αὐτὸς, ὅτι μικρὸς ἤμην ἐν τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ νεώτερος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου.

c) T. I. p. 958. ἐὰν δὲ μικρὸς ὢν προκριθῇς εἰς χρειάν τινα τῶν ἀδελφῶν σου, μὴ ἐπαίρου κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ ἐκλεξαμένῳ σε Κυρίῳ διδοὺς τὴν δόξαν, ψάλλε καὶ σὺ τὸν ἑκατοστὸν πεντηκοστὸν πρῶτον, ἴδιον ὄντα τοῦ Δαβίδ. Male priores editiones vocabulum ἑκατοστὸν omittunt, & in versione ponunt *Psalmum quinquagesimum secundum.* Ejusdem Psalmi 151. meminit Athanasius in Synopsi S. Scripturæ quatuor locis p. 57 T. 2. ψαλτήριον Δαβιδικὸν ἔχον ψάλμους ρνα´. Et p. 57. ἴδιοι μὲν γάρ εἰσιν αὐτοῦ τοῦ Δαβὶδ ὅσοι. καὶ τὴν ἐπιγραφὴν οὕτως ἔχουσι, τοῦ Δαβὶδ, οἵ τινες ὑπάρχουσιν οὗτοι, κέ, κϛ´, κζ´, λϛ´, ρνα´. Et p. 89. τοῦ Δαβὶδ μόνου ἴδιοι αὐτοῦ, κέ, κϛ´, κζ´, λϛ´, καὶ ρνα´. Et p. 90. πρὸς τὸν Γολιὰθ ὁ ρνα´, ἰδιόγραφος οὗτος ὁ ψαλμὸς τοῦ Δαβὶδ, καὶ ἔξωθεν τοῦ ἀριθμοῦ. ὅτε ἐμονομάχησε τὸν Γολιάθ. Videtur etiam Athanasius commentario suo in Psalmos hunc cum aliis illustrasse.

d) Verba sunt lib. I. *Dabid quoque in suo proprio Psalmo sic dicit de Deo: Ipse misit Angelum suum & tulit me de ovibus Patris mei, & unxit me unctione misericordiæ suæ.* Exstat hic conflictus sive altercatio ad calcem Irenæi editi à Fevarden.

conflictu Arnobii ac Serapionis pag. 537. & Euthymius prologo in Psalmos. Addo, Psalmum istum Græcis versibus fuisse redditum ab Apollinari Alexandrino circa annum 360. & memoria nostra e) a piissima ac eruditissima fœmina, Olympia Fulvia Morata. Gallice vertit Blasius Vigenerius Sanportianus apud Borbonios.

Joh. Gregorius præfat. in Observationes sacras T. 9. Critic. Angl.

Ut taceam Psalterium Salomonis nuper a Cerda editum, nos Psalmos Davidis 150. numeramus, Arabica & aliæ aliquot versiones unum insuper adjiciunt. Josephus Hypomnesticus (Gr. MS.) asserit Davidem composuisse ψαλμοὺς ἀπείρους, Psalmos infinitos numero. Athanasius in Synopsi assignat 3000, inter quos & hunc numerat πρὸς τὸν Γολιὰθ ὁ ρνά. In Psalteriis Græcis MSS. non raro occurrit, extat in plus quam tribus Bibliothecæ nostræ publicæ. Habet unum Exemplar Collegii

Magda-

vardentio. Euthymius præf. in Psalmos, in variis sacris Stephani le Moyne p. 152. περὶ μὲν τῆς σοφίας ὁ Δαβὶδ φησιν οὕτω περὶ τῶν ἑαυτοῦ λόγων, βαθύτερον καὶ ἀσαφέστερον διαλαμβάνων· αἱ χεῖρές μου ἐποίησαν ὄργανον, καὶ οἱ δάκτυλοί μου ἥρμοσαν ψαλτήριον. Allegat & versum 6. & 7. p. 154. seq.

e) Obiit Morata Heidelbergæ A. 1555. centum & triginta fere annis antequam hæc scriberet Colomesius. Præter Moratam latinis versibus Psalmum CLI. reddidit etiam Adamus Theodorus Siberus p. 348. Poematum. Plura huic Psalmo illustrando afferet Rev. amicus noster Paulus Christianus Hillischerus, Pastor meritissimus Palæo Drosdensis, in vita quam parat Goliathi Gigantis.

Magdalen. alterum collegii Trinitatis, tertium etiam Collegium corporis Christi ei datum a Claimundo primo illius præside. In recenter excusis libris non est expectandus, in antiquioribus invenitur, præsertim illo Aldi, & Justinus Decaduus, qui Epistolam ad lectorem scripsit, ait se talem adjutorem nactum ac revera fuit Aldus, in animo habuisse (erat ars typographica tum recens inventa) τὴν θεόπνευστον βίβλον τῶν θείων ψαλμῶν primum edere, nec tamen supernumerarium hunc omisere. Inter idioticos Psalmos a Canone Laodicensi * expunctus cuipiam forsan videatur, verum scholia Arabica in istum Canonem aliam sententiam præ se ferunt. *Nemo leget in Ecclesia ullos alios Psalmos præter illos Davidis, nam relatum est ad sacram Synodum quosdam hæreticos alios Psalmos sibi composuisse præter illos quos composuit Davides Propheta, & illos in Ecclesia lectitasse, arroganter pro seipsis affirmantes, se viros bonos & honestos esse æque ac Davides Propheta fuit, & posse se æque ac illum Prophetare: allegantes illud ex libro Actorum & Joele Propheta, filii & filiæ vestræ prophetabunt, & senes vestri videbunt visiones* &c. *Et erant qui reciperent hos nuper compositos Psalmos, sed Concilium hic interdicit ne recipiantur.* Josephus Ægyptius Cod. Concil. Arab. MS. in Arch. Roan. Bibl. Bodlej. Sed habeo quod parum faciet ad æstimationem hujusce Psalmi. In editione Maronitarum invenies numerum in capite illius, & quod pejus est, illic dicitur *David occidisse Gigantem tribus lapidibus quos emisit in viribus Domini.* Utrumvis horum non facile invenies in MSS. Codicibus.

Exstant

* Can. 59.

Exstant hic diversi, & unum habeo de meo, in quo nulla mentio facta est aut numeri aut hujus circumstantiæ.

CLXXVI. Psalmi Davidis CL. è trecentis vel ter millenis, ab amicis Ezechiæ Regis vel ab Esdra selecti.

*Josephus Christianus * in Hypomnestico lib. II. capite* 120.

Τίνα εἰσὶ τὰ μνημονευόμενα βιβλία, μὴ εὑρισκόμενα δέ. 2

Νάθαν, καὶ Ἀδδὼ, καὶ Ἀχιὰ τοῦ Σηλωνίτου, καὶ Συμεεὶ, καὶ Ἰηοῦ ἐν τῇ βίβλῳ τῶν βασιλειῶν γέγραπται εἶναι βιβλία. προφῆται γὰρ οὗτοι εἰσὶν, οἵτε γεγράφασι, περὶ ὧν προεφήτευον, ἃ οὐχ εὑρίσκονται.

Ψαλμοὺς τρισχιλίους a)

Quinam Libri Sacræ Scripturæ commemorentur quidem sed nusquam inveniantur.

NAthanis, & Addo, & Achiæ Silonitæ, & Semei, & Jehu Libri commemorantur in libro Regum. Hi enim Prophetæ existentes, peculiares de Prophetiis suis scripserunt Libros, qui nunc non inveniuntur.

De Psalmis Davidis λέγε·

* Latina quam addidi versio est Petri Lambecii, qui hoc caput ex codice Cæsareo edidit lib. 3. de Bibl. Vindobonensi p. 33. Alia Wolfgangi Musculi interpretatio legitur inter Athanasii Opera ad calcem Synopseos S. Scripturæ.

a) Psalmos Davidis ter mille fuisse, in Paralipomenis haud legitur, uti nec Salomonis proverbiorum fuisse quinque millia

λέγεται ἐν Παραλειπομένοις εἶναι τοῦ Δαβίδ, μόνους δὲ ἐξ αὐτῶν τοὺς ρν΄ ὑπὸ τῶν φίλων Ἐζεχίου τοῦ βασιλέως ἐξελέχθαι, τοὺς δὲ ἄλλους ἀποκεκρύφθαι.

legitur quidem in Paralipomenis, eos fuiſſe numero ter mille: ex illis tamen centum quinquaginta tantum ab amicis Regis Ezechiæ ſelecti, reliqui autem abſconditi ſunt.

Πενταϰισχιλίας παροιμίας ὑπὸ τοῦ Σολομῶντος ἐκθέσθαι ἡ τῶν Παραλειπομένων λέγει γραφή· ἀλλ' οὐκ εἰσιν νῦν εἰ μὴ μόναι αἱ ἐκκλησιαζόμεναι.

Quinque millia Parœmiarum a Salomone edita eſſe, Paralipomenorum tradit Scriptura; nunc autem non ſuperſunt aliæ, quam quæ in Eccleſia inter ſcripturas Canonicas receptæ ſunt.

Τὸ ᾆσμα τοῦ Σολομῶντος τὸ μυστικὸν ἐξ ᾀσμάτων πλειόνων ἐξελέχθαι ἐπιγέγραπται.

Canticum Salomonis myſticum ex pluribus aliis Canticis ſelectum eſſe, ipſa ejus indicat Inſcriptio.

Ἰώσηππος δὲ ἱστορεῖ δύο βιβλία προφητειῶν τὸν προφήτην Ἐζεκιὴλ γεγράφθαι· ἓν δὲ μόνον ἐπιγινώσκομεν εὑρίσκεσθαι.

Joſephus autem narrat, duos Prophetiarum libros a Propheta Ezechiele eſſe ſcriptos; nobis autem nonniſi unum nunc inveniri compertum eſt.

millia. At 3. Reg. IV. 32. de Salomone: καὶ ἐλάλησε Σαλομὼν τρισχιλίας παραβολὰς, καὶ ἦσαν ᾠδαὶ αὐτοῦ πεντακισχίλιαι. In Hebræo h. l. non ſunt Odæ Salomonis 5000. ſed 1005.

Michael Glycas parte II. Annalium p. 182.

Οὗτο μὲν οὖν ὁ Ἐζεκίας καὶ ἐπὶ τοῦ Δαβὶδ ἐποίησε ψαλμοῖς. Τούτων καὶ γὰρ ἐν ταῖς αἰχμαλωσίαις ἀπολωλότων, Ἔσδρας τις ἀνὴρ εἰς ἄκρον τῆς Ἑβραΐδος διαλέκτου ἐληλακὼς, τοὺς ὅλους ἀπηριθμήσατο, ἢ καὶ πλείους συλλέξας. Ἀλλ' ὁ Ἐζεκίας τοὺς πλείους τῶν ψαλμῶν ἀθετήσας, ὡς μὴ τοῦ Δαβὶδ εἶναι ὁμολογημένους, τοὺς ρν' καὶ μόνους ἀπέκρινεν, ὡς ὁ σοφώτατος Ψελλὸς ἱστορεῖ.

Idem hic Ezecias in Davidicis etiam psalmis præstitit. Nam quum in captivitatibus illi amissi forent, Esdras quidam, vir ad summum Hebraicæ linguæ peritus, trecentos, immo plures collectos recensuit. Verum Ezecias compluribus ex hisce psalmis plane rejectis, ut qui citra controversiam Davidis appellari nequirent, solos CL. reliquos suffragio suo approbavit; quemadmodum Psellus ille doctissimus scripsit.

CLXXVII. PSALTERIUM SALOMONIS.

Petrus Daniel Huetius in Demonstratione Evangelica propositione IV. p. 397.

DE Psalmorum collectione agentibus nobis, minime prætermittendum est Salomonis Psalterium, ex Augustanæ Bibliothecæ vetustissimis membranis ab Andrea Schotto descriptum, a Johanne Ludovico de La Cerda e Græco ser-

ſermone Latine redditum, & cum ejusdem Scholiis *editum. Conſtat illud Pſalmis octodecim, Græce ſcriptis, ita tamen ut Ebraismum & Septuaginta Senum ſtylum referant. Salomonis nomen præfixum gerunt, his verbis: ψαλμὸς τῷ σαλομῶν. (*Pſalmus Salomonicus.*) Quid de his ſtatuat Cerdanus incertus hæret, atque eo demum inclinat, ut vel Salomonis, vel viri ſacrarum literarum peritisſimi, ex Salomonis perſona diſſerentis, fœtum eſſe ſtatuat. Ego vero Salomonis eſſe præciſe nego: nec enim tam auguſtum ſacræ antiquitatis monumentum, tamdiu, tantisque in tenebris jacuiſſe poſſe puto, ut aut Judæorum recentiorum ac veterum diligentiam effugeret, aut priſcorum Eccleſiæ Patrum, aut piorum hominum, aut doctorum denique, tam ſedula cura ſcrutantium quæcunque ad ſacra ſtudia promovenda pertinerent. Nam quis putet tam venerandas ſacrorum Codicum reliquias nulla aura afflaviſſe Origenem, aut Pamphilum, aut Euſebium, aut Hieronymum, qui tanto ſtudio priſca ſanctorum Voluminum exemplaria & interpretationes undique comparaverant? Tutius utique credi poteſt, Helleniſtæ alicujus opus eſſe, hominis in Librorum ſacrorum lectione detriti, plurimaque cum ex Davidis Pſalmis, tum ex Iſaia, & Ezechiele, & aliunde etiam ad id opus mutuati. Ejusmodi enim figmentis ſæpe induſtriam ſuam exercuiſſe

 Helle-

* Ad calcem Adverſariorum ſacrorum Lugd. 1626. fol. Confer Jo. Euſebium Nierenbergium lib. IX. de Origine S. Scripturæ c. 37. ſeq. D. Jo. Georgii Neumanni τ̃ μακαρίτȣ diſſ. de Pſalterio Salomonis editam Witeb. 1687. & quæ infra ad calcem horum Pſalmorum.

Hellenistas eruditi sciunt. Tempus assignare promptum non est: aliquanto tamen post Christi tempora scriptum reor: alioquin ad notitiam sanctorum Patrum pervenisset. Salomonis autem personam Auctor assumsit, quod Psalmos complures a Salomone scriptos intercidisse sciret: non ut Lectoribus faceret fucum, & ab incautis pro genuina Salomonis lucubratione haberi vellet, sed ut se ad imitationem Salomonis componeret, & ea ex illius persona proferret, quæ ipse proferre potuisset. Id indicat lemma istud, ψαλμὸς τῷ σαλομών. * (*Psalmus Salomonicus.*) Non enim hic titulus, ut dixi, Salomonis hunc esse Psalmum ostendit, cui præfixus est, sed Salomoni esse adscriptum, ejusque personæ accommodatum. Quod autem a Judæo proficisci hoc opus potuisse negat Cerdanus, quia quæ de Christo vaticinatur, religionem Christianam adversus Judæos firmant, de nihilo est: nam & ei quem expectant Messiæ eadem Judæi tribuunt, & in Prophetarum libris similia reperiuntur. Quod de octodecim illis Psalmis a me dictum est, idem de eo Psalmo dicendum arbitror, quem extra centum & quinquaginta Canonicorum numerum exhibent editiones Septuaginta Interpretum, & Horologia Græcorum, quemque Synopseos Auctor commemoravit, aliis de eo altum silentibus.

ΨΑΛ-

* At constat Psalmos etiam quosdam Davidicos inscribi מזמור לדוד ψαλμὸς τῷ Δαβίδ. Igitur præstat aliis argumentis uti, silentio veterum, mentione abducti populi in peregrinas terras &c.

ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ Σολομῶντος. | PSALTERIUM Salomonis.

Joh. Ludovico de la Cerda Interprete.

Ejusdem notæ ad calcem horum Psalmorum leguntur, castigationes enim & notulæ quas hic adspersas vides, non Cerdæ sed meæ editoris sunt.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν ά.

ΕΒόησα πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με εἰς τέλος, a) πρὸς τὸν Θεὸν, ἐν τῷ ἐπιθέσθαι ἁμαρτωλούς.

2. Ἐξάπινα ἠκούσθη κραυγὴ πολέμου ἐνώπιόν μου. ἐπακούσεταί μου, ὅτι ἐπλήσθην δικαιοσύνης.

3. Ἐλογισάμην ἐν καρδίᾳ μου ὅτι ἐπλήσθην δικαιοσύνης ἐν τῷ εὐθυνῆσαί με b), καὶ πολὺν γενέσθαι ἐν τέκνοις.

4. Ὁ πλοῦτος αὐτῶν διέλθοι † εἰς πᾶσαν τὴν

Psalmus Salomoni I.

CLamavi ad Dominum cum tribularer in finem, a) ad Deum, cum persequerentur peccatores.

2. Subito auditus est clamor belli coram me. Audivit me * quia plenus sum justitia.

3. Cogitavi in corde meo, quoniam plenus justitia, ** in abundantia mea b) & multitudine filiorum.

4. Divitiæ illorum pervenerunt in univer-

* Gr. *audiet me.*

** Innuit ex opibus & rebus prospere fluentibus male colligi Deo esse acceptum qui illa possidet.

† Forte διῆλθε.

γῆν, καὶ ἡ δόξα αὐτῶν ἕως ἐσχάτε τῆς γῆς.

5. Ὑψώθησαν ἕως τῶν ἄστρων. εἶπαν † ἐ μὴ πέσωσιν.

6. Καὶ ἐξύβρισαν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς αὐτῶν, καὶ ἐκ ἤνεγκαν.

7. Αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ἐν ἀποκρύφοις, κἀγὼ ἐκ ᾔδειν.

8. Αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ὑπὲρ τὰ πρὸ αὐτῶν ἔθνη c), ἐβεβήλωσαν τὰ ἅγια κυρίε ἐν βεβηλώσει.

sam terram, & gloria illorum usque ad fines terræ.

5. Exaltati sunt usque ad sidera, dixerunt, nequaquam cadent.

6. Abundarunt in bonis suis, & non * attulerunt.

7. Iniquitates illorum in absconditis, & ego non **novi.

8. Iniquitates illorum supra gentes c) quæ antecesserunt eos, profanarunt sancta Domini in contaminatione.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν d) β´ περὶ ἱερεσαλήμ.

ΕΝ τῷ ὑπερηφανεύεσθαι τὸν ἁμαρτωλὸν, ἐν κριῷ e) κατέβαλε τείχη ὀχυρὰ, καὶ ἐκ ἐκώλυσας.

2. Ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν σε ἔθνη ἀλλότρια, κατεπάτεν ἐν

Psalmus Salomoni d) 2. *de Hierusalem.*

CUm superbiret peccator, in machina e) dejecit muros munitos, & non prohibuisti.

2. Ascenderunt ad altare tuum gentes extraneæ, ambulabant in

ὑπο-

† Videtur deesse ὅτι.

* Decimas, primitias, sacrificia offerre omiserunt.

** Rectius, *non noveram.*

ὑποδήμασιν αὐτῶν ἐν ὑπερηφανίᾳ.

calceamentis ſuis in ſuperbia.

3. Ἀνθ' ὧν οἱ υἱοὶ Ἱερουσαλὴμ ἐμίαναν τὰ ἅγια κυρίου, ἐβεβήλουν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ ἐν ἀνομίαις.

3. Quoniam filii Hieruſalem polluerunt ſancta Domini, profanarunt dona DEI in iniquitatibus.

4. ἕνεκεν τούτων εἶπεν. ἀποῤῥίψατε αὐτὰ μακρὰν ἀπ' ἐμοῦ, οὐκ * εὐωδώδει εὐωδία, f) ἡ αὐτοῖς τὸ κάλλος τῆς δόξης αὐτοῦ.

4. Propterea dixit: Projicite illa a me procul non bene odorata ſvavitate, f) quæ in ipſis pulchritudo gloriæ ejus.

5. ἐξουθενήθη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἠτιμώθη εἰς τέλος.

5. Ad nihilum reducta coram DEO, inhonorata in finem.

6. Οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες ἐν αἰχμαλωσίᾳ πονηρᾷ, ἐν σφραγῖδι g), ὁ τράχηλος αὐτῶν ἐν ἐπισήμῳ ἐν τοῖς ἔθνεσι. h)

6. Filii & filiæ in captivitate dura, in ſtigmate g) cervix illorum in ſigno inter gentes. h)

7. κατὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐποίησεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγκατέλιπεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας κατισχυόντων.

7. Secundum iniquitates illorum fecit cum illis, quoniam dereliquit eos in manus robuſtorum.

8. Ἀπέστρεψε γὰρ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ ἐλέους αὐτῶν, νέον καὶ πρεσβύτην καὶ τέκνα αὐτῶν εἰς ἅπαξ.

8. Etenim avertit faciem ſuam a miſericordia illorum, juvenem & ſenem & filios illorum ſimul.

Mmm 4 9. Ὅτι

* Videtur legendum: οὐκ εὐωδώθη εὐοδία ἐν αὐτοῖς, *non proſperata eſt in illis &c.*

9. Ὅτι πονηρὰ ἐποίησαν εἰς ἅπαξ τοῦ μὴ ἀκούειν.

10. Καὶ ὁ οὐρανὸς ἐβαρυθύμησε, καὶ ἡ γῆ ἐβδελύξατο αὐτούς.

11. Ὅτι οὐκ ἐποίησε πᾶς ἄνθρωπος ἐπ᾽ αὐτῆς, ὅσα ἐποίησαν.

12. Καὶ γνώσεται ἡ γῆ τὰ κρίματά σου πάντα τὰ δίκαια ὁ Θεός. ἔστησεν τοὺς υἱοὺς ἱερουσαλὴμ εἰς ἐμπαιγμὸν ἀντὶ πορνῶν ἐν αὐτῇ.

13. πᾶς ὁ παραπορευόμενος † εἰσεπορεύετο κατέναντι τοῦ ἡλίου, ἐνέπαιζον ταῖς ανομίαις αὐτῶν.

14. Καθὰ ἐποίουν αὐτοὶ, ἐπέναντι τοῦ ἡλίου παρεδειγμάτισαν ἀδικίας αὐτῶν, καὶ θυγατέρες ἱερουσαλὴμ, βέβηλοι κατὰ τὸ κρίμα σου.

9. Quoniam iniqua egerunt simul ut non audirent.

10. Et cœlum iratum est, & terra abominata est illos.

11. Quoniam non omnis homo * fecit in ipsa quanta fecerunt.

12. Et cognoscet terra judicia tua, omnes justitias tuas Deus, posuisti ** filios Hierusalem in derisum propter fornicationes in illa.

13. Omnis qui adambulat, † incedit contra solem i), illudebant iniquitatibus suis.

14. Quemadmodum fecerunt ipsi, contra solem i) dabunt †† in exemplum injustias suas, & filiæ Hierusalem pollutæ secundum judicium tuum.

15. Ἀνθ᾽

* Noto Hebraismo *non omnis* i. e. *nullus*.

** Gr. *posuit*.

† παραπορευόμενος *perverse ambulans*, *transgressor*, nisi legendum παραπορνευόμενος, *qui fornicatur facit id palam*.

†† Gr. *dederunt*,

15. Ἀνθ' ὧν αὗται ἐμίαινον ἑαυτὰς ἐν φυρμῷ ἀναμίξεως. Τὴν κοιλίαν μου καὶ τὰ σπλάγχνα μου πονῶ ἐπὶ τούτοις.	15. Quoniam ipſæ polluerunt ſeipſas in ſordibus commixtionis, ventrem meum & viſcera mea laboro in his.
16. Ἐγὼ δικαιώσω σε ὁ Θεὸς ἐν εὐθύτητι καρδίας, ὅτι ἐν τοῖς κρίμασί σου ἡ δικαιοσύνη σου ὁ Θεός.	16. Ego juſtificabo te, DEUS, in directione cordis, quoniam in judiciis tuis juſtitia tua, DEUS.
17. Ὅτι ἀπέδωκας τοῖς ἁμαρτωλοῖς κατὰ ἔργα αὐτῶν, κατὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν τὰς πονηρὰς σφόδρα.	17. Quoniam retribuiſti peccatoribus ſecundum opera ipſorum, juxta peccata ipſorum maligna valde.
18. Ἀνεκάλυψας τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ἵνα φανῇ τὸ κρῖμά σου.	18. Revelaſti peccata ipſorum, ut appareat judicium tuum.
19. Ἐξήλειψας τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς. ὁ Θεὸς κριτὴς δίκαιος, καὶ οὐ θαυμάσει πρόσωπον.	19. Deleviſti memoriam illorum de terra DEUS judex juſtus, & non admirabitur,* vultus.
20. Κατέσπασε τὸ κάλλος αὐτῆς, ἀπὸ θρόνου δόξης. k) ὠνείδισαν γὰρ ἔθνη Ἱερουσαλὴμ ἐν καταπατήσει.	20. Detraxit decus illius a throno majeſtatis, k) quoniam gentes exprobraverunt Hieruſalem in conculcatione.
21. Περιεζώσατο σάκ-	21. Præcinxit ſaccum

* Πρόσωπον h. l. eſt accuſativus & ſignificat perſonam non accipi apud DEum.

κον ἀντὶ ἐνδύματος εὐπρεπείας, σχοινίον περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἀντὶ στεφάνου. l)

22. Περιείλετο μίτραν δόξης, ἣν περιέθηκεν αὐτῇ ὁ Θεός.

63. Ἐν ἀτιμίᾳ τὸ κάλλος αὐτῆς ἀπερρίφη ἐπὶ τὴν γῆν.

24 Καὶ ἐγὼ εἶδον, καὶ ἐδεήθην τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ εἶπον· ἱκάνωσον, κύριε, τοῦ βαρύνεσθαι χεῖρά σου ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἐν ἀπαγωγῇ ἐθνῶν. m)

25. Ὅτι ἔπαιξαν, καὶ οὐκ ἐφείσαντο ἐν ὀργῇ καὶ θυμῷ μετὰ μηνίσεως.

26. Καὶ συντελεσθήσονται, ἐὰν μὴ σὺ κύριε ἐπιτιμήσῃς αὐτοῖς ἐν ὀργῇ σου.

27. Ὅτι οὐκ ἐν ζήλῳ ἐποίησαν, ἀλλὰ ἐν ἐπιθυμίᾳ ψυχῆς.

28. Ἐκχέαι τὴν ὀργὴν αὐτῶν εἰς ἡμᾶς ἐν ἁρπάγ-

pro veſtimento decoris, funiculum circa caput illius pro corona. l)

22. Abſtulit mitram gloriæ, quam impoſuit *illi Deus.

23. In ignominia pulchritudo ejus dejecta eſt in terra.

24. Et ego vidi, & deprecatus ſum faciem Domini, & dixi: Satis ſit jam Domine gravari manum tuam ſuper Hieruſalem in captivitate gentium. m)

25. Quoniam irriſerunt & non pepercerunt in ira & furore cum iracundia.

26. Et conſummasſent, **niſi tu, Domine, increpaveris illos in ira tua.

27. Quoniam non in Zelo fecerunt, ſed in concupiſcentia ànimæ.

28. Ut effundant iram ſuam ſuper nos in rapi-

ματι

* *Impoſuerat.*

** Gr. & *conſummabunt.*

ματι· μὴ χρονίσῃς ὁ θεὸς τοῦ ἀποδοῦναι αὐτοῖς εἰς κεφαλάς.

29. Τοῦ εἰπεῖν † τὴν ὑπερηφανίαν τοῦ δράκοντος n) ἐν ἀτιμίᾳ.

30. Καὶ οὐκ ἐχρόνισα, ἕως ἔδειξέ μοι ὁ θεὸς τὴν ὕβριν αὐτοῦ, ἐκκεκεντημένον ἐπὶ τῶν ὀρέων Αἰγύπτου o) ὑπὲρ ἐλαχίστου ἐξουδενωμένον p) ἐπὶ γῆς καὶ θαλάσσης.

31. Τὸ σῶμα αὐτοῦ διεφθαρμένον q) ἐπὶ κυμάτων ἐν ὕβρει πολλῇ, r) καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων.

32. Ὅτι ἐξουδένωσεν αὐτὸν ἐν ἀτιμίᾳ, οὐκ ἐλογίσατο ὅτι ἄνθρωπός ἐστι· καὶ τὸ ὕστερον οὐκ ἐλογίσατο.

33. Εἶπεν· ἐγὼ κύριος γῆς καὶ θαλάσσης ἔσομαι, s) καὶ οὐκ ἐπέγνω, ὅτι ὁ θεὸς μέγας κρα-

na, ne differas DEUS retribuere illis super capita.

29. Ut dicant † superbiam draconis n) in ignominia.

30. Et non distulit, †† donec ostendit mihi DEus opprobrium ejus, percussum in montibus Ægypti o) super novissimum despectum p) in terra & mari.

31. Cadaver ejus putridum q) in fluctibus in opprobrio multo, r) & non erat qui sepeliret.

32. Quoniam ad nihilum reduxit illum in ignominia, non reputavit * quoniam homo est, & novissima non cogitavit.

33. Dixit: ego Dominus terræ & maris s) ero, & non novit quoniam Deus magnus po-

ταιὸς

† Forte ἰδεῖν. *ut videant.*

†† Gr. *non diu expectavi.*

* Qui jam punitur, non reputaverat antea præ insolentia &c.

ταιὸς ἐν ἰσχύϊ αὐτοῦ μεγάλη.

34. Αὐτὸς βασιλεὺς ἐπὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ κρίνων βασιλεῖς καὶ ἀρχάς.

35. Ἀνιστῶν ἐμὲ εἰς δόξαν, καὶ κοιμίζων ὑπερηφάνους εἰς ἀπώλειαν αἰώνιον ἐν ἀτιμίᾳ, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν αὐτόν.

36. Καὶ νῦν ἴδετε οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς τὸ κρίμα κυρίου, ὅτι μέγας βασιλεὺς καὶ δίκαιος κρίνων τὴν ὑπ' οὐρανόν.

37. Εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον ἐν ἐπιστήμῃ· ὅτι τὸ ἔλεος κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν μετὰ κρίματος.

38. Τοῦ διαστεῖλαι ἀναμέσον δικαίου καὶ ἁμαρτωλοῦ, ἀποδοῦναι ἁμαρτωλοῖς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

39. Καὶ ἐλεῆσαι δίκαιον ἀπὸ ταπεινώσεως ἁμαρτωλοῦ, καὶ ἀποδοῦναι ἁμαρ-

tens in fortitudine ejus magna.

34. Ipſe Rex in cœlis, & judicans Reges & Principatus.

35. Reſtituens me in gloriam, & faciens dormire ſuperbos in perditione æterna in ignominia, quia non noverunt eum.

36. Et nunc vidiſtis * magnates terræ judicium Domini, quoniam magnus Rex & juſtus judicans ſub cœlo.

37. Benedicite DEum qui timetis Dominum in ſcientia, quoniam miſericordia Domini ſuper timentes illum in judicio.

38. Ut diſcernat inter juſtum & peccatorem, & retribuat peccatoribus in æternum ſecundum opera ſua.

39. Et miſereatur juſti ab humilitate peccatoris, & retribuat pecca-

τωλῷ,

* Gr. videte.

τῷ λαῷ, ἀνθ' ὧν ἐποίησε δικαίῳ.

40. Ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ὑπομονῇ, ποιῆσαι κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ τοῖς μετ' αὐτοῦ παρεστάναι διαπαντὸς αὐτοῦ ἐν ἰσχύϊ.

41. Εὐλογητὸς κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, ἐνώπιον τῶν δούλων αὐτοῦ.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν γ΄. περὶ δικαίων.

Ἵνα τί ὑπνοῖς ψυχὴ, καὶ οὐκ εὐλογεῖς τὸν κύριον;

2. Ὕμνον καινὸν ψάλλετε τῷ Θεῷ τῷ αἰνετῷ. ψάλλε καὶ γρηγόρησον ἐπὶ τὴν γρηγόρησιν αὐτοῦ, ὅτι ἀγαθὸς ψαλμὸς τῷ Θεῷ ἐξ ὅλης καρδίας.

3. Δίκαιοι μνημονεύουσι διαπαντὸς τοῦ κυρίου, ἐν ἐξομολογήσει καὶ δικαιώσει τὰ κρίματα κυρίου.

4. οὐκ ὀλιγωρήσει δίκαιος

tori pro qvibus fecit justo.

40. Quoniam benignus Dominus invocantibus illum in patientia, ut faciat secundum misericordiam ejus his qui cum ipso assistunt semper coram ipso in fortitudine.

41. Benedictus Dominus in æternum coram servis suis.

Psalmus Salomoni 3. de justis.

QUare dormis anima & non benedicis Dominum?

2. Hymnum novum cantate DEO laudabili, psalle & vigila ad vigiliam tuam, * quoniam bonus Psalmus DEO ex toto corde.

3. Justi recordantur semper Domini, in confessione & justitia judicia illius.

4. Non negliget ju-

* Gr. *ejus.*

καὶ ὁ παιδευόμενος ὑπὸ κυρίου, ἡ εὐδοκία αὐτοῦ διὰ παντὸς ἐνάντιον κυρίου.

5. Προσέκοψεν ὁ δίκαιος, καὶ ἐδικαίωσε τὸν κύριον. ἔπεσε καὶ ἀποβλέπει τί ποιήσει αὐτῷ ὁ Θεός.

6. Ἀποσκοπεύει ὅθεν ἥξει σωτηρία t) αὐτοῦ.

7. Ἀλήθεια τῶν δικαίων παρὰ Θεοῦ σωτῆρος αὐτῶν, οὐκ αὐλίζεται ἐν οἴκῳ τοῦ δικαίου ἁμαρτία ἐφ' ἁμαρτίαν.

7. Ἐπισκέπτεται διὰ παντὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὁ δίκαιος, τοῦ ἐξᾶραι ἀδικίαν ἐν παραπτώματι αὐτοῦ.

9. Ἐξιλάσατο περὶ ἀγνοίας u) ἐν νηστείᾳ, καὶ ταπεινώσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

10. Καὶ ὁ κύριος καθαρίζει πάντα ἄνδρα ὅσιον καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ.

11. Προσέκοψεν ἁμαρτωλὸς, καὶ καταρᾶται ζωὴν,

ſtus correptus a Domino, complacentia illius ſemper coram Domino.

5. Offendit juſtus * & juſtificavit Dominum, cecidit & videt quid faciat illi Dominus.

6. Speculatur unde adveniat ſalutare ejus.

7. Veritas juſtorum apud DEum ſalvatorem ſuum, non habitabit in domo juſti peccatum in peccatum.

8. Viſitat ſemper domum ſuam juſtus ut auferat injuſtitiam in lapſu illius. **

9. Expiavit ab errore u) in jejunio & humilitate animam ſuam.

10. Et Dominus mundat omnem virum ſanctum & domum ejus.

11. Offendit peccator & execratur vitam ſuam,

* i. e. In rebus adverſis juſtitiam Dei agnoſcit, & in calamitate ſua reſpicit illius auxilium.

** Suo.

ζωὴν, τὴν ἡμέραν γενέσεως αὐτοῦ καὶ ὠδῖνας.

12. Προσέθηκεν x) ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίας τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

13. Ἔπεσεν, ὅτι πονηρὸν τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀναστήσεται ἡ ἀπώλεια τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

14. Καὶ οὐ μνησθήσεται, ὅτ' ἂν ἐπισκέπτηται δικαίους.

15. Αὕτη μερὶς τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς τὸν αἰῶνα.

16. Οἱ δὲ φοβούμενοι κύριον ἀναστήσονται εἰς ζωὴν αἰώνιον· καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν ἐν φωτὶ κυρίου, καὶ οὐκ ἐκλείψει ἔτι.

diem genarationis ejus & † dolores.

12. Addidit x) peccatum ad peccatum in vita sua.

13. Cecidit, quoniam malus est casus ejus, & non reparabitur perditio peccatoris in æternum.

14. Et non recordabitur, quoniam * visitat justos.

15. Hæc pars peccatorum in seculum.

16. Qui autem timent Dominum, resurgent in vitam æternam, & vita eorum in lumine Domini, & non deficiet amplius.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομῶν δ΄. τοῖς ἀνθρωπαρέσκοις.

Psalmus Salomoni 4. de his qui placere hominibus student.

Ἵνα τί σὺ κάθησαι βέβηλε ἐν συνεδρίῳ, καὶ ἡ καρδία σου μακρὰν ἀφέστηκεν ἀπὸ τοῦ κυρίου,

UT quid tu sedes in concilio, profane, & cor tuum longe stetit a Domino: in

ει

† Dolores matris in partu.

* Gr. *quando.*

ἐν παρανομίαις παροργίζων τὸν Θεὸν Ἰσραήλ.

2. Περιοσὸς ἐν λόγοις περιοσὸς ἐν * σημειῶσαι ὑπὲρ πάντας, ὁ σκληρὸς ἐν λόγοις καταχρίνων ἁμαρτωλοὺς ἐν κρίσει.

3. Καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐν πρώτοις ἐπ' αὐτὸν ὡς ἐν ζήλῳ, καὶ αὐτὸς ἔνοχος ἐν ποικιλίᾳ y) ἁμαρτιῶν, καὶ ἐν ἀκρασίαις.

4. Ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πᾶσαν γυναῖκα ἄνευ διαστολῆς, ἡ γλῶσσα αὐτοῦ ψευδὴς ἐν συναλλάγματι μεθ' ὅρκου.

5. Ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἀποκρύφοις ἁμαρτάνει, ὡς οὐχ ὁρώμενος, ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ λαλεῖ πάσῃ γυναικὶ ἐν συνταγῇ z) κακίας.

6. Ταχὺς εἰσόδῳ εἰς πᾶσαν οἰκίαν ἐν ἱλαρότητι ὡς ἄκακος.

7. Ἐξάραι ὁ Θεὸς τοὺς

transgresſione exaſperans DEum Iſraël.

2. Superfluus verbis, ſuperfluus in ſignificando ſuper omnes, qui durus eſt verbis, condemnans peccatores in judicio.

3. Et manus ejus in primis ſuper ipſum ** tanquam in Zelo, & ipſe obnoxius in diverſitate peccatorum y) & in incontinentiis.

5. Oculi ejus in omnem fœminam ſine diſcrimine, lingua ejus mendax in pacto cum juramento.

5. In nocte & in abſcondito peccat, quaſi non videretur, in oculis ſuis loquitur omni mulieri in ſigno z) malitiæ.

6. Celer introitu ad omnem domum in hilaritate, tanquam non iniquus.

7. Auſer DEUS vi-

ἐν

* Forte σημειώσει, ſignum veluti malitiæ ſuſtollendo.
** Scil. peccatorem.

ἐν ὑποκρίσει ζῶντας μετὰ ὁσίων, ἐν φθορᾷ σαρκὸς αὐτοῦ καὶ πενίᾳ τὴν ζωὴν αὐτοῦ,

ventes in ſimulatione cum Sanctis, in corruptione carnis † ejus & inopia vitam ejus.

8. Ἀνακαλύψαι ὁ Θεὸς τὰ ἔργα ἀνθρώπων ἀνθρωπαρέσκων, ἐν καταγέλωτι μυκτηρισμῷ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

8 Revela DEus opera hominum ſtudentium placere hominibus, in riſu & ſubſannatione opera ejus.

9. Καὶ δικαιώσαιεν οἱ ὅσιοι τὸ κρίμα τοῦ Θεοῦ αὐτῶν, ἐν ἐξαίρεσθαι ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ προσώπου δικαίου.

9. Et juſtificent Sancti judicium DEI ſui, in auferendo peccatores à facie juſti.

10. Ἀνθρωπάρεσκον λαλοῦντα νόμον μετὰ δόλου.

10. Adulatorem loquentem legem cum dolo.

11. Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐν οἴκῳ ἀνδρὸς ἐν εὐσταθείᾳ, ὡς ὄφις διαλύσαι σοφίαν ἀλλήλων ἐν λόγοις παρανόμων.

11. Et oculi eorum in domo viri * in conſtantia, tanquam ſerpens diſſolve ſapientiam eorum invicem in verbis transgreſſorum.

12. Οἱ λόγοι αὐτοῦ παραλογισμοὶ εἰς πρᾶξιν ἐπιθυμίας ἀδίκου.

12. Verba illius hallucinationes ad operandum concupiſcentiam injuſti.

13. Οὐκ ἀνέστη ἕως ἐνίκησε σκορπίσαι ὡς ἐν ὀρφα-

3. Non ſurrexit, donec vicit diſſipare a) velut in orbitate & deva-

† Nempe ut pereant & ad paupertatem redigantur. infra v. 16. 17. * Viri rebus ſecundis florentis.

νία, καὶ ἠρήμωσεν ἕνεκεν ἐπιθυμίας τοῦ παρανόμου.

14. Παρελογίσατο ἐν λόγοις, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁρῶν καὶ κρίνων.

15. Ἐπλήσθη ἐν παρανομίᾳ ἐν ταύτῃ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπ' οἶκον ἕτερον, ὀλοθρεῦσαι ἐν λόγοις ἀναπτερώσεως. οὐκ ἐμπίπλαται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν πᾶσι τούτοις.

16. Γένοιτο κύριε ἡ μερὶς αὐτοῦ ἐν ἀτιμίᾳ ἐνώπιόν σου, ἡ ἔξοδος αὐτοῦ ἐν στεναγμοῖς, καὶ ἡ εἴσοδος αὐτοῦ ἐν ἀρᾷ.

17. Ἐν ὀδύναις καὶ ἐν πενίᾳ καὶ ἀπορίᾳ ἡ ζωὴ αὐτοῦ, κύριε· ὁ ὕπνος αὐτοῦ ἐν ὀδύναις, καὶ ἡ ἐξέγερσις αὐτοῦ ἐν ἀπορίαις.

18. Ἀφαιρεθείη ὕπνος ἀπὸ κροτάφων αὐτοῦ νυκτί. ἀποπέσοι ἀπὸ παντὸς ἔργου χειρῶν αὐτοῦ ἐν ἀτιμίᾳ.

19. Κενὸς c) χερσὶν αὐτοῦ

ſtavit propter concupiſcentiam iniqui.

14. Decepit in verbis, quoniam † non eſt qui videat, nec judicet.

15. Repletus in transgresſione in ipſa, & oculi ejus in domum alteram, ut perdat in verbis ſublimitatis: non ſatiatur anima ejus in his omnibus.

16. Fiat Domine pars ejus in ignominia coram te, exitus ejus in * affectionibus, & introitus ejus in calamitate.

17. In doloribus & paupertate & inopia vita ejus Domine, ſomnus ejus in doloribus & expergefactio illius in indigentiis.

18. Ablatus ** eſt ſomnus à temporibus ejus b) in nocte, decidat ab omni opere manuum ejus *** in ignominia.

19. Vacuus c) mani-

εἰσέλθοι

† i. e. perinde ac ſi non eſſet.
* Afflictionibus, ejulatibus.
** Gr. *Auferatur.* *** Gr. *ſuarum.*

εἰσέλθοι εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐλλιπὴς ὁ οἶκος αὐτοῦ ἀπὸ παντὸς, οὐ ἐμπλῆσαι ψυχὴν αὐτοῦ.

bus suis ingrediatur domum suam, & egena domus ejus ab omni quo satiaret animam suam.

20. Ἐν μονώσει ἀτεκνίας τὸ γῆρας αὐτοῦ εἰς ἀνάληψιν.

20. In solitudine absque prole senectus ejus in reparationem.

21. Σκορπίσθησαν σάρκες ἀνθρωπαρέσκων ἀπὸ θηρίων, d) καὶ ὀστᾶ παρανόμων κατέναντι τοῦ ἡλίου ἐν ἀτιμίᾳ.

21. Laceratæ sunt à feris d) carnes studentium placere hominibus, & ossa transgressorum contra solem in ignominia.

22. Ἐκκόψειαν e) κόρακες ὀφθαλμοὺς ἀνθρώπων ὑποκρινομένων.

22. Eruant e) corvi oculos hominum simulatorum.

23. Ὅτι ἠρήμωσαν οἴκους πολλοὺς ἀνθρώπων ἐν ἀτιμίᾳ, καὶ ἐσκόρπησαν ἐν ἐπιθυμίᾳ.

23. Quoniam devastarunt domos multas hominum in ignominia, & dissiparunt in concupiscentia.

24. Καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν Θεὸν ἐν πᾶσι τούτοις.

24. Et non meminerunt DEI, & non timuerunt DEum in his omnibus.

25. Καὶ παρώργισαν τὸν Θεὸν, καὶ παρώξυναν ἐξᾶραι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς, ὅτι ψυχὰς ἀκάκων

25. Et exasperarunt DEum & irritarunt, ut tollat illos de terra quoniam animas innocen-

τῷ παραλογισμῷ ὑπεκρίνοντο.

26. Μακάριοι οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον ἐν ἀκακίᾳ αὐτῶν.

27. Ὁ κύριος ῥύσεται αὐτοὺς ἀπὸ ἀνθρώπων δολίων καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ῥύσεται ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς σκανδάλου παρανόμου.

28. Ἐξάραι ὁ θεὸς τὰς ποιοῦντας ἐν ὑπερηφανίᾳ πᾶσαν ἀδικίαν, ὅτι κριτὴς μέγας καὶ κραταιός.

29. Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν δικαιοσύνῃ. γένοιτο κύριε τὸ ἔλεός σου ἐπὶ παντας τοὺς ἀγαπῶντάς σε.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν ε.

Κύριε ὁ θεὸς αἰνέτω τῷ ὀνόματί σου ἐν ἀγαλλιάσει, ἐν μέσῳ ἐπισταμένων τὰ κρίματά σου τὰ δίκαια.

2. Ὅτι σὺ χρηστὸς καὶ ἐλεήμων εἶ, καταφυγὴ τοῦ πτωχοῦ.

tium hallucinatione * simulant.

26. Beati qui timen[t] Dominum, in innocen[tia] tia sua.

27. Dominus libera[bit] bit illos ab hominibu[s] dolosis & peccatoribu[s] liberabit nos ab omn[i] scandalo iniqui.

28. Aufer Deus facien[tes] tes in superbia omne[m] injustitiam, quonian[m] judex magnus & po[tens].

29. Dominus DEU[s] noster in justitia, fia[t] Domine misericordi[a] tua super omnes dili[gentes] gentes te.

Psalmus Salomoni 5.

DOmine DEus lau[detur] detur nomini tuo in exultatione, in me[dio] dio cognoscentium ju[dicia] dicia tua justa.

2. Quoniam tu be[nignus] nignus & misericors es refugium pauperis.

3. Et

* Falsa fraude simulant se innocentes.

3. Ἐν τῷ κεκραγέναι με πρός σε, μὴ παρασιωπήσῃς f) ἀπ' ἐμοῦ.

3. Cum clamavero ad te, ne ſileas f) à me.

4. οὐ γὰρ λήψεται σκῦλα ἄνθρωπος παρὰ ἀνδρὸς δυνατοῦ.

4. Quoniam non capiet ſpolia homo de viro potente.

5. Καὶ τίς λήψεται ἀπὸ πάντων ὧν ἐποίησας, ἐὰν μὴ σὺ δῷς.

5. Et quis capiet ex omnibus quæ feciſti niſi tu dederis.

6. Ὅτι ἄνθρωπος καὶ ἡ μερὶς αὐτοῦ παρὰ σοὶ ἐν σταθμῷ, οὐ προσθήσει τοῦ πλεονάσαι παρὰ τὸ κρῖμα σου ὁ Θεός.

6. Quoniam homo & pars ejus apud te in ſtatera, non adjiciet ut redundet contra judicium tuum, * DEus.

7. Ἐν τῷ θλίβεσθαι ἡμᾶς ἐπικαλεσόμεθα σὲ εἰς βοήθειαν, καὶ σὺ οὐκ ἀποστρέψεις τὴν δέησιν ἡμῶν, ὅτι σὺ εἶς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

7. Cum tribulamur, invocabimus te in adjutorium, & tu non avertes deprecationem noſtram, quoniam tu es DEus noſter.

8. Μὴ βαρύνῃς τὴν χεῖρά σου ἐφ' ἡμᾶς, ἵνα μὴ δι' ἀνάγκην ἁμαρτάνωμεν.

8. Ne graves manum tuam ſuper nos, ne propter neceſſitatem peccemus.

9. Καὶ ἐὰν μὴ ἐπιστρέψῃς ἡμᾶς, οὐκ ἀφεξόμεθα, ἀλλὰ ἐπὶ σὲ ἥξομεν.

9. Et niſi converteris nos, † non ſuſtinebimus ſed ad te veniemus.

* Contra ſententiam tuam o DEus, adjicere vel demere nemo poterit.

† Et licet non reverti facias nos, tamen non à te deſiſtemus ſed ad te veniemus.

10. Ἐὰν γὰρ πεινάσω, πρὸς σὲ κεκράξομαι ὁ Θεός, καὶ σὺ δώσεις μοι.

11. Τὰ πετεινὰ καὶ τοὺς ἰχθύας σὺ τρέφεις, ἐν τῷ διδόναι σε ὑετὸν ἐν ἐρήμοις εἰς ἀνατολὴν χλόης ἑτοιμάσαι χορτάσματα ἐν ἐρήμῳ παντὶ ζῶντι.

12. Καὶ ἐὰν πεινάσωσι, πρὸς σὲ ἀροῦσι πρόσωπα αὐτῶν.

13. Τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ λαοὺς σὺ τρέφεις ὁ Θεός. καὶ πτωχοῦ καὶ πένητος ἡ ἐλπὶς τίς ἐστιν εἰ μὴ σὺ κύριε.

14. Καὶ σὺ ἐπακούσῃ· ὅτι τίς χρηστὸς καὶ ἐπιεικὴς ἀλλ᾽ ἢ σύ; εὐφρᾶναι ψυχὴν ταπεινοῦ, ἐν τῷ ἀνοῖξαι χεῖρά σου ἐν ἐλέῳ.

15. Ἡ χρηστότης ἀνθρώπου ἐν φίλῳ, καὶ ἡ αὔριον καὶ ἐὰν καὶ δευτερώσῃ g) ἄνευ γογγυσμοῦ, καὶ τοῦτο θαυμάσειας.

16. Τὸ δὲ δόμα σου πολὺ μετὰ χρηστότητος καὶ

10. Si esuriero ad te clamabo DEus, & tu dabis mihi.

11. Volatilia & pisces tu alis, cum tu dederis pluviam in desertis ad orientem pascis *, ad præparandum pabula in eremo omni viventi.

12. Et si esurierint, ad te attollent facies suas.

13 Reges & principes & populos tu alis DEus, & pauperis & mendici quæ spes est nisi tu Domine?

14. Et tu exaudies, quoniam quis benignus & svavis nisi tu, lætificare animam humilis, cum aperueris manum tuam in misericordia.

15. Benignitas hominis cum amico, & illa cras, & si secundo fecerit g) sine murmuratione, & hoc ** miraberis.

16. Donum autem tuum multum cum be-

πλου-

* Gr. *ad germinationem herbæ.*

** Mirum si etiam amicus amico bis eidem sine murmuratione gratificetur.

πλούσιον, καὶ οὗ ἐστιν ἐπί σε κύριε ἡ ἐλπὶς, οὐ φυσάεται h) ἐν δόματι.

nignitate & locuples, & cujus eſt in te, Domine, ſpes, non inflabitur h) in dono.

17. Ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν τὸ ἔλεός σου, κύριε, ἐν χρηστότητι.

17. In omnem terram miſericordia tua, Domine, in benignitate.

18. Μακάριος οὗ μνημονεύει ὁ Θεὸς ἐν συμμετρίᾳ αὐταρκεσίας.

18. Beatus cujus recordatur DEus in moderatione frugalitatis.

19. Ἐὰν ὑπερπλεονάσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐξαμαρτάνει.

19. Si abundaverit homo, peccat.

20. Ἱκανὸν τὸ μέτριον ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ εὐλογία κυρίου εἰς πλησμονὴν ἐν δικαιοσύνῃ.

20. Sufficiens mediocritas in juſtitia, & in hoc benedictio Domini ad ſatietatem in juſtitia.

21. Εὐφράνθησαν οἱ φοβούμενοι κύριον ἐν ἀγαθοῖς, καὶ ἡ χρηστότης σου ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

21. Lætati ſunt qui timent Dominum in bonis, & benignitas tua ſuper Iſrael in regno tuo.

22. Εὐλογημένη ἡ δόξα κυρίου, ὅτι αὐτὸς βασιλεὺς ἡμῶν.

22. Benedicta gloria Domini, quoniam ipſe Rex noſter.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν ϛ'. ἐν ἐλπίδι.

Μακάριος ἀνὴρ ὃ ἡ καρδία αὐτοῦ ἑτοίμη ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου.

2. Ἐν τῷ μνημονεύειν αὐτὸν τὸ ὄνομα κυρίου σωθήσεται.

3. Αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κατευθύνονται ὑπὸ κυρίου καὶ πεφυλαγμένα ἔργα χειρῶν αὐτοῦ.

4. Ἀπὸ ὁράσεων πονηρῶν ἐνυπνίων αὐτοῦ οὐ ταραχθήσεται.

5. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν διαβάσει ποταμῶν καὶ σάλων i) θαλασσῶν οὐ πτοηθήσεται.

6. Ἐξανέστη ἐξ ὕπνου αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸ ὄνομα κυρίου.

7 Ἐπ' εὐσταθείᾳ καρδίας αὐτοῦ ἐξύμνησε τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐδεήθη k) τοῦ προσώπου κυρίου

Psalmus Salomoni 6. In Spe.

BEatus vir cujus cor ſuum paratum invocare nomen Domini.

2. Cum ille recordetur nominis Domini, ſalvabitur.

3. Viæ illius diriguntur à Domino, & dilecta * opera manuum ejus.

4. A viſionibus malis ſomniorum ejus ** non conturbabitur.

5. Anima illius in tranſitu fluviorum, & procellarum i) [naufragans] non pavebit.

6. Surrexit ex ſomno ſuo, & benedixit nomen Domini.

7. In cordis ſui conſtantia † benedixit nomen Dei ſui: & deprecatus k) eſt faciem Do-

περὶ

* Gr. *cuſtodita opera.*

** Gr. *ſuorum.*

† Bona & tranquilla conſtitutione, quæ Democrito εὐεστώ. Epicuro etiam εὐστάθεια. ſupra IV. II.

περὶ παντὸς τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

mini pro omni domo ſua.

8. Καὶ κύριος εἰσήκουσε 1) προσευχὴν παντὸς ἐν φόβῳ θεοῦ, καὶ πᾶν αἴτημα ψυχῆς ἐλπιζούσης πρὸς αὐτὸν ἐπιτελεῖ κύριος.

8. Et Dominus exaudivit 1) orationem omnis qui eſt in timore DEI: & omnem petitionem animæ ſperantis in ipſum implebit Dominus.

9. Εὐλογήτω κύριος, ὁ ποιῶν ἔλεον τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ.

9. Benedicatur Dominus faciens miſericordiam diligentibus eum in veritate.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν ζ'. ἐπιστροφῆς.

Pſalmus Salomoni 7. Converſionis.

Μὴ ἀποσκηνώσῃς ἀφ' ἡμῶν ὁ θεὸς, ἵνα μὴ ἐπιθῶνται ὑμῖν οἱ μισήσαντες ἡμᾶς δωρεάν.

NE diſcedas à nobis DEus, ne irruant in nos qui oderunt nos gratis.

2. Ὅτι ἀπώσω αὐτοὺς ὁ θεὸς, μὴ πατησάτω ὁ ποῦς αὐτῶν κληρονομίαν ἁγιάσματός σου.

2. Quoniam repuliſti illos Deus, ne conculcet pes eorum hæreditatem ſanctificationis tuæ.

3. Σὺ ἐν θελήματί σου παίδευσον ἡμᾶς, καὶ μὴ δῷς ἔθνεσιν.

3. Tu in voluntate tua caſtiga nos, & ne nos tradas gentibus.

4. Ἐὰν γὰρ ἀποστείλῃς θάνατον, σὺν ἐντολῇ

4. Nam ſi miſeris mortem, cum manda-

αὐτῷ m) περὶ ἡμῶν. ὅτι σὺ ἐλεήμων καὶ οὐκ ὀργισθήσῃ, τοῦ συντελέσαι ἡμᾶς.

to * illi de nobis; m) quoniam tu misericors & non irasceris ut consumas nos.

5. Ἐν τῷ κατασκηνοῦν τὸ ὄνομά σου ἐν μέσῳ ἡμῶν ἐλεηθησόμεθα.

5. Cum habitet nomen tuum in medio nostri, misericordiam assequemur.

6. Καὶ οὐκ ἰσχύσει πρὸς ἡμᾶς ἔθνος, ὅτι σὺ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν.

6. Nec prævalebit natio adversus nos: quoniam tu protector noster.

7. Καὶ ἡμεῖς ἐπικαλεσόμεθά σε, καὶ σὺ ἐπακούσῃ ἡμῶν.

7. Et nos invocabimus te, & tu exaudies nos.

8. Ὅτι σὺ οἰκτηρήσεις τὸ γένος Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐκ ἀπώσῃ. καὶ ἡμεῖς ὑπὸ ζυγόν σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ** μάστιγα παιδείας σου.

8. Quoniam tu misereberis generis Israel in æternum, & non repelles, & nos sub jugo tuo in seculum, & flagellum ** disciplinæ tuæ.

9. Κατευθύνεις ὑμᾶς ἐν καιρῷ ἀντιλήψεώς σου τοῦ ἐλεῆσαι τὸν οἶκον Ἰακώβ, εἰς ἡμέραν ἐν ᾗ ἐπαγγείλω n) αὐτοῖς.

9. Diriges † nos in tempore adjutorii tui ad miserendum Domui Jacob: in die qua †† annunciavero n) illis.

Ψαλμὸς

* Veluti cum restrictione, ne omnino nos perdat.

** Subintellige ὑπὸ, *sub flagello disciplinæ tuæ.*

† Gr. *Dirigis.*

†† Gr. *annunciasti.*

Ψαλμὸς τῷ Σαλομῶν ή. εἰς νίκας.

Θλῖψιν καὶ φωνὴν πολέμου ἤκουσε τὸ οὖς μου φωνὴν σάλπιγγος ἠχούσης σφαγὴν καὶ ὄλεθρον.

2. Φωνὴ λαοῦ πολλοῦ ὡς ἀνέμου πολλοῦ σφόδρα, ὡς καταιγὶς πυρὸς πολλοῦ φερομένου δι' ἐρήμου.

3. Καὶ εἶπον τῇ καρδίᾳ μου· ποῦ ἄρα κρινεῖ αὐτὸν ὁ Θεός;

4. Φωνὴν ἤκουσα ἐν Ἱερουσαλὴμ πόλει ἁγιάσματος.

5. Συνετρίβη ἡ ὀσφύς μου ἀπὸ ἀκοῆς, παρελύθη γόνατά o) μου.

6. Ἐφοβήθη ἡ καρδία μου, ἐταράχθη τὰ ὀστᾶ μου ὡς λίνον.

7. Εἶπον· κατευθύνουσιν ὁδοὺς αὐτῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ἀνελογισάμην τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ κτίσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, ἐδικαίωσα τὸν

Θεὸν

Psalmus Salomoni 8. In victorias.

TRibulationem & vocem belli audivit auris mea, vocem tubæ ſonantis cædem & interitum.

2. Vox populi multi, ut venti validi nimis, ut procella ignis multi, lati per eremum.

3. Et dixi cordi meo: Numquid judicabit illum Deus

4. Vocem audivi in Hieruſalem civitate ſanctificationis.

5. Concusſi ſunt lumbi mei ab auditione: diſſoluta o) genua mea.

6. Contremuit cor meum: turbata ſunt oſſa mea, ut linum.

7. Dixi: dirigunt vias illorum ** in juſtitia. contemplatus ſum judicia Dei a creatione cœli, & terræ: juſtificavi DE-

** Gr. *vias ſuas.* De judiciis DEI intellige, rectam juſtamque viam incedentibus.

θεὸν ἐν τοῖς κρίμασιν αὐτοῦ τοῖς ἀπ' αἰῶνος.

8. Ἀνεκάλυψεν † ὁ Θεὸς τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐναντίον ἡλίου, ἔγνω πᾶσα ἡ γῆ τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ τὰ δίκαια.

9. Ἐν καταγαίοις κρυφίοις αἱ παρανομίαι αὐτῶν ἐν p) παροργισμῷ.

10. υἱὸς μετὰ μητρὸς, καὶ πατὴρ μετὰ θυγατρὸς συνεφύροντο.

11. Ἐμοιχῶντο ἕκαστος γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, συνέθεντο αὐτοῖς συνθήκας μετὰ ὅρκου.

12. Περὶ τούτων τὰ ἅγια τοῦ Θεοῦ διήρπαζον, οὐκ ὄντος κληρονόμου λυτρουμένου.

13. Ἐπάτουν τὸ θυσιαστήριον κυρίου ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας, καὶ ἐν ἀφέδρῳ q) αἵματος ἐμίαινον τὰς θυσίας ὡς κρέα βέβηλα.

14. οὐ παρέλιπον ἀ-

um in judiciis ſuis quæ ſunt a ſeculo.

8. Revelabit † Deus peccata eorum in conſpectu ſolis, agnovit univerſa terra judicia Dei juſta.

9. In ſubterraneis latebris iniquitates eorum in p) irritatione.

10. Filius cum matre, & pater cum filia commiſti ſunt.

11. Mœchati ſunt ſinguli cum uxore proximi ſui, convenerunt cum illis pacta cum juramento.

12. Super hæc ſancta Dei diripuerunt: non exiſtente hærede qui redimeret.

13. Conculcarunt altare Dei in omni immunditia, & in fluento ſanguinis q) polluerunt hoſtias ut carnes prophanas.

14. Non reliquerunt peccatum quod non fe- mag-

† Gr. *Revelavit.*

μαρτίαν ἣν οὐκ ἐποίησαν ὑπὲρ τὰ ἔθνη.

15. Διὰ τοῦτο ἐκέρασεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς πνεῦμα πλανήσεως, ἐπότισεν αὐτοῖς ποτήριον οἴνου r) ἀκράτου εἰς μέθην.

16. Ἤγαγε τὸν ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, τὸν παίοντα κραταιῶς.

17. Ἔκρινε τὸν πόλεμον ἐπὶ ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν γῆν αὐτῆς.

18. Ἀπήντησαν αὐτῷ οἱ ἄρχοντες τῆς γῆς μετὰ χαρᾶς εἶπον αὐτῷ· ἐπαυκτὴ ἡ ὁδός σου, δεῦτε, εἰσέλθετε μετ' εἰρήνης.

19. Ὡμάλισαν ὁδοὺς τραχείας ἀπὸ εἰσόδου αὐτῶν, ἤνοιξαν πύλας ἐπὶ ἱερουσαλήμ. ἐστεφάνωσαν τείχη αὐτῆς.

20. Εἰσῆλθεν ὡς πατὴρ εἰς οἶκον υἱῶν αὐτοῦ μετ' εἰρήνης, ἔστησε τοὺς πόδας αὐτοῦ μετ' ἀσφαλείας πολλῆς.

21. Κατελάβετο τὰς

cissent supra gentes. *

15. Propter hoc miscuit illis Deus spiritum erroris, ingurgitavit illos calice vini meri r) ad ebrietatem.

16. Deduxit ab extremis terræ percutientem fortiter.

17. Judicavit bellum in Hierusalem, & terram ejus.

18. Occurrerunt illi Principes terræ, cum gaudio dixerunt illi: Dilatata via tua, venite ingredimini cum pace.

19. Æquarunt vias difficiles ab introitu illorum, aperuerunt portas in Hierusalem, coronarunt muros ejus.

20. Advenit ut Pater in domum filiorum † ejus: cum pace posuit pedes suos cum securitate multa.

21. Occupavit turres

πυργο-

* i. e. gentes quasvis supergressi sunt omni genere criminum.

† Gr. *suorum*.

πυργοβάρεις αὐτῆς, καὶ τὸ τεῖχος ἱερουσαλήμ.

22. Ὅτι Θεὸς ἤγαγεν αὐτὸν μετὰ ἀσφαλείας ἐν τῇ πλανήσει αὐτῶν.

23. Ἀπώλεσεν ἄρχοντας αὐτῶν καὶ πάντα σοφὸν ἐν βουλῇ· ἐξέχεε τὸ αἷμα τῶν οἰκούντων ἱερουσαλὴμ, ὡς ὕδωρ ἀκαθαρσίας.

24. Ἀπήγαγε τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν, ἃς ἐγέννησαν ἐν βεβηλώσει.

25. Ἐποίησαν κατὰ τὰς ἀκαθαρσίας αὐτῶν, καθὼς οἱ πατέρες αὐτῶν.

26. Ἐμίαναν ἱερουσαλὴμ καὶ τὰ ἡγιασμένα τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ.

27. Ἐδικαιώθη ὁ Θεὸς ἐν τοῖς κρίμασιν αὐτοῦ, ἐν τοῖς ἔθνεσι τῆς γῆς.

28. Καὶ οἱ ὅσιοι τοῦ Θεοῦ ὡς ἀρνία ἐν ἀκακίᾳ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

29. αἰνετὸς κύριος ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν ἐν δικαιοσύνῃ αὐτοῦ.

30. Ἰδοὺ δὴ ὁ Θεὸς ἔδει-

illius, & murum Hierusalem.

22. Quoniam DEus deduxit illum, cum securitate in deceptione.

23. Perdidit Principes illorum, & omnem sapientem in consilio: effudit sanguinem habitantium in Israel, ut aquam immunditiæ.

24. Abduxit filios, & filias illorum, quas genuerant in profanatione.

25. Fecerunt secundum immunditias suas sicut patres eorum.

26. Polluerunt Hierusalem, & sanctificata nomini Dei.

27. Justificatus Deus in Judiciis suis, in gentibus terræ.

28. Et Sancti Dei, ut agni in innocentia in medio illorum.

29. Laudabilis Dominus, qui judicat omnem terram in justitia sua.

30. Ecce nunc Deus

ξας

ξας ἡμῖν τὸ κρίμα σου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου.

31. Εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τὰ κρίματά σου ὁ Θεός. ἐδικαιώσαμεν τὸ ὄνομά σου τὸ ἔντιμον εἰς αἰῶνας.

32. Ὅτι σὺ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης, κρίνων τὸν Ἰσραὴλ ἐν παιδείᾳ.

33. Ἐπίστρεψον ὁ Θεὸς τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ οἰκτήρησον ἡμᾶς.

34. Συνάγαγε τὴν διασπορὰν Ἰσραὴλ μετ' ἐλέους καὶ χρηστότητος.

35. Ὅτι ἡ πίστις σου μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς ἐσκληρύναμεν τὸν τράχηλον ἡμῶν, καὶ σὺ παιδευτὴς ἡμῶν εἶ.

36. Μὴ ὑπερίδῃς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἵνα μὴ καταπίῃ ἡμᾶς ἔθνη, μὴ ὄντος λυτρουμένου.

37. Καὶ σὺ s) ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐπί σε ἠλπίσαμεν κύριε.

ostendisti nobis judicium tuum in justitia tua.

31. Viderunt oculi eorum judicia tua Deus. Justificavimus nomen tuum honorabile in sæcula.

22. Quoniam tu Deus justitiæ, judicans Israel in correptione.

33. Converte Domine misericordiam tuam ad nos, & miserere nostri.

34. Congrega dispersionem Israel cum misericordia, & benignitate.

35. Quoniam fides tua in nobis, & nos obduravimus * cervicem nostram, & tu correptor noster es.

36. Ne contemnas nos Deus noster, ne absorbeant nos gentes, non existente qui redimat.

37. Tu DEus s) noster ab initio, & in te speravimus Domine.

38 Καὶ

* Obduraveramus.

38. Καὶ ἡμεῖς ἀφεξόμεθά * σου, ὅτι χρηστὰ τὰ κρίματά σου ἐφ᾽ ἡμᾶς.

39. Ἡμῖν καὶ τοῖς τέκνοις ἡμῶν ἡ εὐδοκία εἰς τὸν αἰῶνα· κύριε σωτὴρ ἡμῶν οὐ σαλευθησώμεθα ἔτι τὸν αἰῶνα χρόνον.

40. Αἰνετὸς t) κύριος ἐν τοῖς κρίμασιν αὐτοῦ ἐν στόματι ὁσίων.

41. Καὶ σὺ εὐλογημένος Ἰσραὴλ ὑπὸ κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα.

38. Et nos sustinebimu[s] te, quoniam benign[a] judicia tua super nos.

39. Nobis & filiis no[stris] beneplacitum i[n] æternum Domine Sal[vator] noster, non mo[vebimur] vebimur in æternu[m] tempus.

40. Laudabilis t) Do[minus] minus in judiciis suis, i[n] ore sanctorum.

41. Et tu benedictu[s] Israël à Domino in secu[lum].

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν θ′. εἰς ἔλεγχον.

Psalmus Salomoni 9. In coargutionem.

ΕΝ τῷ ἀπαχθῆναι Ισραὴλ ἐν ἀποικησίᾳ εἰς γῆν ἀλλοτρίαν, ἐν τῷ ἀποστῆναι αὐτοὺς ἀπὸ κυρίου τοῦ λυτρωσαμένου αὐτούς.

2. Απερρίφησαν ἀπὸ κληρονομίας ἣ ἔδωκεν αὐτοῖς κύριος ἐν παντὶ ἔθνει, ἐπὶ διασπορᾷ τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ.

IN abducendo Israë[l] in migratione a[d] terram alienam, cum desinceret illi à Domin[o] redemtore suo.

2. Abjecti sunt ab hæ[r]editate quam dedit illi[s] Dominus in omni gen[-] te, in dispersione Israë[l] juxta verbum Domini.

3. Is[...]

* Forte ἀντεξόμεθα, *adhærebimus tibi.* Nam ἀπέχεσθ[αι] est abstinere, ut supra V. 9.

3. Ἵνα δικαιωθῇς ὁ Θεὸς ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐν ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν.

4. Ὅτι σὺ κριτὴς δίκαιος ἐπὶ πάντας τοὺς λαοὺς τῆς γῆς.

5. οὐ γὰρ κρυβήσεται u) ἀπὸ τῆς γνώσεώς σου πᾶς ποιῶν κακά.

6. Καὶ αἱ δικαιοσύναι τῶν ὁσίων σου ἐνώπιόν σου κύριε, καὶ οὐ κρυβήσεται ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς γνώσεώς σου.

7. Ὁ Θεὸς, τὰ ἔργα ἡμῶν ἐν ἐκλογῇ, x) καὶ ἐξουσία τῆς ψυχῆς ἡμῶν, τοῦ ποιῆσαι δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν ἐν ἔργοις χειρῶν ἡμῶν.

8. Καὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐπισκέπτεις υἱοὺς ἀνθρώπων.

9. Ὁ ποιῶν δικαιοσύνην θησαυρίζει ζωὴν ἑαυτῷ παρὰ κυρίῳ, καὶ ὁ ποιῶν ἄδικα, αὐτὸς αἴτιος τῆς ψυχῆς ἐν ἀπωλείᾳ.

10. Τὰ γὰρ κρίματα

3. Ut justificeris Deus in justitia tua, in iniquitatibus nostris.

4. Quoniam tu judex justus in omnes populos terræ.

5. Etenim non occultabitur u) à cognitione tua omnis qui facit iniqua.

6. Et justitiæ sanctorum tuorum in conspectu tuo Domine, & non occultabitur homo à cognitione tua.

7. Deus, opera nostra in electione, x) & potestas animæ nostræ ad faciendum justitiam, & iniquitatem in operibus manuum nostrarum.

8. Et in tua justitia visitas filios hominum.

9. Faciens justitiam thesaurizat vitam sibi apud Dominum, & faciens iniqua ipse est causa animæ in perditione.

10. Nam judicia Do-

κυρίου ἐν δικαιοσύνῃ κατ' ἄνδρα καὶ οἶκον.

11. Τίνι χρηστεύσῃ ὁ Θεὸς εἰ μὴ τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸν κύριον;

12. Καθαρίσει ἐν ἁμαρτίαις ψυχὴν, ἐν ὁμολογήσει, ἐν ἐξηγορίαις.

13. Ὅτι αἰσχύνη ἡμῖν καὶ τοῖς προσώποις ἡμῶν περὶ ἁπάντων.

14. Καὶ τίνι ἀφήσει ἁμαρτίας, εἰ μὴ τοῖς ἡμαρτηκόσι;

15. Δικαίους εὐλογήσεις, καὶ οὐκ εὐθυνεῖς περὶ ὧν ἥμαρτον, καὶ ἡ χρηστότης σου περὶ ἁμαρτάνοντας ἐν μεταμελείᾳ.

16. Καὶ νῦν σὺ ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ, ὅτι σου ἐσμὲν, καὶ μὴ ἀποστήσεις ἔλεόν σου ἀφ' ἡμῶν, ἵνα μὴ ἐπιθῶνται ἡμῖν.

17. Ὅτι σὺ ᾑρέτισας τὸ σπέρμα Ἀβραὰμ (παρὰ) πάντα τὰ ἔθνη.

18. Καὶ ἔθου τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς κύριε, καὶ οὐ καταπαύσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

mini in juſtitia, juxta virum & domum.

11. Cui benignus erit DEus niſi invocantibus Dominum?

12. Mundabit animam in peccatis, in confeſſione, in accuſationibus.

13. Quoniam verecundia nobis & faciebus noſtris in omnibus.

14. Et cui dimittet peccata niſi * peccantibus?

15. Juſtos benedices, & non punies pro quibus peccarunt, & benignitas tua erga peccatores in pœnitentia.

16. Et nunc tu DEus Iſrael, quoniam tui ſumus, & non ſeparabis miſericordiam tuam a nobis, ne irruant in nos.

17. Quoniam tu elegiſti ſemen Abraam præ omnibus gentibus.

18. Et pone nomen tuum ſuper nos Domine, & non deficiat in æternum.

* Gr. iis qui peccaverunt.

19. Ἐν

19. Ἐν διαθήκῃ διέθου τοῖς πατράσιν ἡμῶν περὶ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς ἐλπιοῦμεν ἐπὶ σὲ ἐν ἐπιστροφῇ ψυχῆς ἡμῶν.

19. In teſtamento promiſiſti patribus noſtris ſuper nos, & nos ſperamus in te in converſione animarum noſtrarum.

20. Τοῦ κυρίου ἡ ἐλεημοσύνη ἡ ἐπὶ οἶκον Ἰσραὴλ, εἰς τὸν αἰῶνα καὶ y) ἔτι τέλος.

20. Domini miſericordia ſuper domum Iſrael in ſeculum & adhuc y) in finem.

Ὕμνος τῷ Σαλωμὼν ι'.

Hymnus Salomoni 10.

Μακάριος ἀνὴρ οὗ ὁ κύριος ἐμνήσθη ἐν ἐλέγχῳ, καὶ ἐκυκλώθη z) ἀπὸ ὁδοῦ πονηρᾶς ἐν μάστιγι, καὶ καθαρισθῆναι ἀπὸ ἁμαρτίας τοῦ μὴ πληθῦναι.

Beatus vir cujus recordatur Dominus in reprehenſione, & qui deviavit z) a via malitiæ in flagello, & ut mundetur a peccato quo non ſit plenus.

2. Ὁ ἑτοιμάζων νῶτον εἰς μάστιγας καθαρισθήσεται, χρηστὸς γὰρ ὁ κύριος τοῖς ὑπομένουσι παιδείαν.

2. Qui præparat terga ad flagella, mundabitur, benignus * Dominus patientibus diſciplinam.

3. Ὀρθώσει γὰρ ὁδοὺς δικαίων, καὶ οὐ διαστρέψει ἐν παιδείᾳ.

3. Rectas faciet juſtorum ſemitas, & non obliquabit in correptione.

4. Καὶ τὸ ἔλεος κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐ-

4. Et miſericordia Domini ſuper diligen-

* Gr. bonus enim;

τὸν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ μνησθήσεται κύριος τῶν δούλων αὐτοῦ ἐν ἐλέει.

5. Ἡ μαρτυρία ἐν νόμῳ διαθήκης αἰωνίου· ἡ μαρτυρία κυρίου ἐπὶ ὁδοὺς ἀνθρώπων ἐν ἐπισκοπῇ.

6. Δίκαιος καὶ ὅσιος κύριος ἡμῶν κρίμασιν αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ Ἰσραὴλ αἰνέσει τὸ ὄνομα κυρίου ἐν εὐφροσύνῃ.

7. Καὶ ὅσιοι ἐξομολογήσονται ἐν ἐκκλησίᾳ λαοῦ, καὶ πτωχοὺς ἐλεήσει ὁ Θεὸς ἐν εὐφροσύνῃ Ἰσραήλ.

8. Ὅτι χρηστὸς καὶ ἐλεήμων ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ συναγωγαὶ Ἰσραὴλ δοξάσουσι τὸ ὄνομα κυρίου.

9. Τοῦ κυρίου ἡ σωτηρία ἐπ' οἶκον Ἰσραὴλ εἰς εὐφροσύνην a) αἰώνιον.

tes illum in veritate, & recordabitur Dominus servorum ſuorum in miſericordia.

5. Teſtimonium in lege teſtamenti æterni, teſtimonium Domini in ſemitas hominum in viſitatione.

6. Juſtus & ſanctus Dominus noſter judiciis ſuis in æternum, & Iſrael laudabit nomen Domini in lætitia.

7. Et ſancti confitebuntur in Eccleſia populi, & pauperum miſerebitur DEus in lætitia Iſrael.

8. Quoniam ſvavis & miſericors Deus in ſecula, & Synagogæ Iſrael glorificabunt nomen Domini.

9. Domini ſalus in domo Iſrael, in lætitiam a) æternam.

Τῷ Σαλομὼν εἰς προσδοκίαν.

Ψαλμὸς ιά.

Σαλπίσατε ἐν Σιὼν, ἐν σάλπιγγι σημασίας ἁγίων.

2. Κηρύξατε ἐν Ἱερουσαλὴμ φωνὴν εὐαγγελιζομένου, ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς ἐν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν.

3. Στῆθι Ἱερουσαλὴμ ἐφ' ὑψηλοῦ, καὶ ἴδε τὰ τέκνα σου ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, συνηγμένα εἰς ἅπαξ ὑπὸ κυρίου.

4. Ἀπὸ βοῤῥᾶ ἔρχονται, τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ Θεοῦ αὐτῶν ἐκ νήσων μακρόθεν συνήγαγεν αὐτοὺς ὁ Θεός.

5. Ὄρη ὑψηλὰ ἐταπείνωσεν εἰς ὁμαλισμὸν αὐτοῖς.

6. Οἱ βουνοὶ ἔφυγον ἀπὸ εἰσόδου αὐτῶν, οἱ δρυμοὶ b) ἐσκίασαν αὐτοῖς ἐν τῇ παρόδῳ αὐτῶν.

7. Πᾶν ξύλον εὐωδίας ἀνέτειλεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ἵνα παρέλθῃ Ἰσραὴλ ἐν ἐπι-

Salomoni in Expectatione.

Pſalmus II.

BUccinate in Sion, in tuba ſignificationis Sanctorum.

2. Prædicate in Hieruſalem vocem annunciantis bona, quoniam miſertus DEUS in Iſrael in viſitatione illorum.

3. Sta Hieruſalem in alto, & vide filios tuos in oriente & occidente congregatos ſimul a Domino.

4. Ab aquilone venient, lætitia DEI ſui ex meridie, a longinquo congregavit eos Deus.

5. Montes ſublimes humiliavit illis in planitiem.

6. Colles fugerunt ab introitu illorum, nemora b) obumbrabant illis in tranſitu ſuo.

7. Omne lignum odoriferum pullulavit * illis, DEUS, ut tranſeat

* *Gr. produxit* in eorum gratiam Deus.

ἐπισκοπῇ δόξης Θεοῦ αὐτῶν.

Israel in visitatione gloriæ DEI sui.

8. Ἔνδυσαι Ἱερουσαλὴμ τὰ ἱμάτια τῆς δόξης σου, ἑτοίμασον τὴν στολὴν τοῦ ἁγιάσματός σου, ὅτι ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἀγαθὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι.

8. Indue Hierusalem vestimenta gloriæ tuæ, præpara stolam sanctificationis tuæ, quoniam* locutus bonum Israel in æternum & amplius.

9. Ποιήσαι κύριος ἃ ἐλάλησεν ἐπὶ Ἰσραὴλ καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ· ἀναστήσαι κύριος τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι.

9. Faciet ** Dominus quæ locutus est in Israel & in Hierusalem, suscitabit Dominus Hierusalem in æternum & amplius.

Τῷ Σαλομὼν ἐν γλώσσῃ παρανόμων.

Ψαλμὸς ιβ΄.

Salomoni in lingua iniquorum.

Psalmus 12.

ΚΎριε ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου ἀπὸ ἀνδρὸς παρανόμου καὶ πονηροῦ, ἀπὸ γλώσσης παρανόμου καὶ ψιθύρου, καὶ λαλούσης ψευδῆ καὶ δόλια.

DOmine libera animam meam a viro prævaricatore & iniquo, a lingua transgressoris & susurronis, & loquente mendacia & dolosa.

2. Ἐν ποιήσει διαστροφῆς οἱ λόγοι τῆς γλώσσης ἀνδρὸς πονηροῦ, ὥσπερ ἐν ἀ-

2. In opere obliquitatis verba linguæ viri iniqui tanquam ignis in

λα

* Gr. addit: *Deus.*
** Gr. *Faciat*, & mox: *suscitet.*

λῳ πῦρ ἀνάπτον καλάμην αὐτοῦ.

3. Ἡ παροικία αὐτοῦ ἐμπλῆσαι οἴκους ἐν γλώσσῃ ψευδεῖ, ἐκκόψαι δένδρα εὐφροσύνης φλογιζούσης παρανόμου.

4. Συγχέαι παρανόμους οἴκους ἐν πολέμῳ χείλεσι ψιθύροις, μακρύναι ὁ Θεὸς ἀπὸ ἀκάκων κύριον. c)

5. Ἐν πυρὶ φλογὸς γλῶσσα ψίθυρος ἀπόλοιτο ἀπὸ ὁσίων.

6. Φυλάξαι κύριος ψυχὴν ἡσύχιον μισοῦσαν ἀδίκους, καὶ κατευθύναι κύριος ἄνδρα ποιοῦντα εἰρήνην ἐν οἴκῳ.

7. Τοῦ κυρίου ἡ σωτηρία ἐπὶ Ἰσραὴλ παῖδα αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

8. Καὶ ἀπόλοιντο οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου κυρίου ἅπαξ, καὶ ὅσιοι κυρίου κληρονομήσαιεν ἐπαγγελίας κυρίου.

area incendens ſtipulam ejus.

3. Vicinia ejus implebit † domos in lingua falſa, ut percutiat †† arbores inflammante lætitia transgreſſoris.

4. Confunde domos iniquas in bello labiis ſuſurronis, elonga DEus ab innocentibus c) ignitabulum.

5. In igne flammæ lingua ſuſurrans pereat a ſanctis.

6. Cuſtodiat Dominus animam tacentem quæ odit injuſtos, & dirigat Dominus virum facientem in domo pacem.

7. Domini ſalus in Iſrael filio ſuo in æternum.

8. Et pereant peccatores a facie Domini ſemel, & ſancti Domini hereditent in promisſione Domini.

† Gr. *ad implendum.*

†† *Exſcindito* (o DEus) *arbores flagrantis lætitia peccatoris.*

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν ιγ. παράκλησις τῶν δικαίων.

Δεξιὰ κυρίου * ἐσκέπασέ με, δεξιὰ κυρίου ἐφείσατο ἡμῶν.

* ἐπέσπασε.

2. Ὁ βραχίων κυρίου ἔσωσεν ἡμᾶς ἀπὸ ῥομφαίας διαπορευομένης, ἀπὸ λιμοῦ καὶ θανάτου ἁμαρτωλῶν.

3. Θηρία ἐπέδραμον αὐτοῖς πονηρὰ ἐν τοῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ἔτιλλον σάρκας αὐτῶν, καὶ ἐν ταῖς μύλαις αὐτῶν ἔθλων ὀστᾶ αὐτῶν, καὶ ἐκ τούτων ἁπάντων ἐρρύσατο ἡμᾶς κύριος.

4. Ἐταράχθη ὁ ἀσεβὴς διὰ τὰ παραπτώματα αὐτοῦ, μήποτε συμπαραληφθῇ μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν.

5. Ὅτι δεινὴ καταστροφὴ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, καὶ οὐχ ἅψεται δικαίου ἐκ πάντων τούτων οὐδέν.

6. Ὅτι οὐχ ὁμοία παιδεία τῶν δικαίων ἐν ἀγνοίᾳ,

Psalmus Salomoni 13. *Consolatio justorum.*

Dextera Domini conciliavit me, dextera Domini pepercit nobis.

2. Brachium Domini salvabit ** nos a romphæa transeunte, a fame & morte peccatorum.

3. Feræ noxiæ accurrebant illis in viis illorum, laniabant carnes eorum, & in molis tundebant ossa eorum, & ex his omnibus liberavit nos DEus.

4. Turbatus est impius propter peccata sua, ne quando simul comprehendatur cum † peccatis.

5. Quoniam gravis subversio peccatoris, & non attinget justum quicquam ex his omnibus.

6. Quoniam non similis correptio justo-

** Salvabit. † Gr. cum peccatoribus.

καὶ ἡ καταῤῥοφὴ τῶν ἁμαρτωλῶν.

7. Ἐν περιστολῇ παιδεύεται δίκαιος ἵνα μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἁμαρτωλὸς τῷ δικαίῳ.

8. Ὅτι νουθετήσει δίκαιον ὡς υἱὸν ἀγαπήσεως, καὶ ἡ παιδεία αὐτοῦ ὡς πρωτοτόκου.

9. Ὅτι φείσεται κύριος τῶν ὁσίων αὐτοῦ, καὶ τὰ παραπτώματα αὐτῶν ἐξαλείψει ἐν παιδείᾳ, ἡ γὰρ ζωὴ τῶν δικαίων εἰς τὸν αἰῶνα.

10. Ἁμαρτωλοὶ δὲ ἀρθήσονται εἰς ἀπώλειαν, καὶ οὐκ εὑρεθήσεται d) μνημόσυνον αὐτῶν ἔτι.

11. Ἐπὶ δὲ τοὺς ὁσίους τὸ ἔλεος κυρίου, καὶ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Ὕμνος τῷ Σαλομὼν ιδ.

Πιστὸς κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, τοῖς ὑπομένουσι

rum in ignorantia & subversio peccatorum.

7. In occulto castigatur justus, ne † insultet peccator justo.

8. Quoniam admonebit justum ut filium dilectionis, & disciplina ipsius ut primogeniti.

9. Quoniam parcet Dominus sanctis suis, & delicta illorum delebit in correptione, nam vita justorum in æternum.

10. Peccatores elevabuntur in perditionem, & non invenietur memoria d) eorum amplius.

11. Super sanctos misericordia Domini, & super timentes illum misericordia ejus.

Hymnus Salomoni 14.

FIdelis DEUS diligentibus eum in veritate, & sustinenti-

† Gr. *ne lætetur super justo peccator.*

παιδείαν αὐτȣ̃, τοῖς πορευομένοις ἐν δικαιοσύνῃ προσαγμάτων αὐτȣ̃, ἐν νόμῳ ὡς ἐνετείλατο ἡμῖν εἰς ζωὴν ἡμῶν.

2. Ὅσιοι κυρίȣ ζήσονται ἐν αὐτῷ εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ παράδεισος κυρίȣ e) τὰ ξύλα τῆς ζωῆς ὅσιοι αὐτȣ̃.

3. Ἡ φυτεία αὐτῶν ἐῤῥιζωμένη εἰς τὸν αἰῶνα, ȣ̓κ ἐκτιλήσονται πάσας τὰς ἡμέρας, ὅτι ἡ μερὶς καὶ ἡ κληρονομία τȣ̃ Θεȣ̃ ἐστὶν ὁ Ἰσραήλ.

4. ȣ̓χ ȣ̔́τως οἱ ἁμαρτωλοὶ f) καὶ παράνομοι, οἳ ἠγάπησαν ἡμέραν ἐν μετοχῇ ἁμαρτίας αὐτῶν, ἐν μικρότητι σαπρίας ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν.

5. Καὶ ȣ̓κ ἐμνήσθησαν τȣ̃ Θεȣ̃, ὅτι ὁδοὶ ἀνθρώπων γνωσταὶ ἐνώπιον αὐτȣ̃ διαπαντὸς, καὶ ταμιεῖα καρδίας ἐπίσταται πρὸ τȣ̃ γενέσθαι.

6. Διὰ τȣ̃το ἡ κληρονομία αὐτῶν ᾅδης καὶ σκότος, καὶ ἀπώλεια, καὶ

bus correptionem ejus, ambulantibus in justiti[a] præceptorum ejus in lege, ſicut mandavit nobi[s] ad vitam noſtram.

2. Sancti Domini vivent in ipſo in æternum, paradiſus Domini e) ligna vitæ ſancti ejus.

3. Plantatio illorum radicata in ſeculum, non evellentur omnibus diebus, quoniam pars & hereditas DEI eſt Iſrael.

4. Non ſic peccatores f) & iniqui, qui dilexerunt diem in participatione peccati * illorum, in parvitate putredinis in concupiſcentia ſua.

5. Et non ſunt recordati DEI, quoniam viæ hominum notæ in conſpectu ejus ſemper, & penetralia cordis novit antequam fiant.

6. Propter hoc hereditas illorum infernus & tenebræ & perditio,

ȣ̓χ

* Gr. peccati ſui.

οὐχ εὑρεθήσονται ἐν ἡμέρᾳ ἐλέου δικαίων.

& non invenientur in die miſericordiæ juſtorum.

7. Οἱ δ᾽ ὅσιοι κυρίου κληρονομήσουσι ζωὴν ἐν εὐφροσύνῃ.

7. Sancti autem Domini hæreditabunt vitam in lætitia.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν ιέ. μετ᾽ ᾠδῆς.

Pſalmus Salomoni 15. *Cum Cantico.*

ΕΝ τῷ θλίβεσθαί με ἐπεκαλεσάμην τὸ ὄνομα κυρίου εἰς βοήθειαν ἤλπισα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἐσώθην.

CUm tribularer, invocavi nomen Domini, in adjutorio ſperavi DEI Jacob, & ſalvus ſum.

2. Ὅτι ἐλπὶς καὶ καταφυγὴ τῶν πτωχῶν σὺ ὁ Θεός.

2. Quoniam ſpes & refugium pauperum tu DEus.

3. Τίς γὰρ ἰσχύει, ὁ Θεός, εἰ μὴ ἐξομολογήσασθαί σοι ἐν ἀληθείᾳ;

3. Quis enim * poteſt, DEus, niſi confiteatur tibi in veritate?

4. Καὶ τί δυνατὸς ἄνθρωπος, εἰ μὴ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου.

4. Et quid poteſt homo, niſi confiteatur nomen tuum?

5. Ψαλμὸν καὶ αἶνον μετ᾽ ᾠδῆς ἐν εὐφροσύνῃ καρδίας, καρπὸν χειλέων ἐν ὀργάνῳ ἡρμοσμένῳ γλώσσης, ἀπαρχὴν χει-

5. Pſalmum & laudem cum cantico in lætitia cordis, fructum labiorum in organo præparato lingvæ, primitias

λεων

* Quis poteſt Tibi, o DEUS, gratias ex animo non agere?

λέων ἀπὸ καρδίας ὁσίας καὶ δικαίας.

6. Ὁ ποιῶν ταῦτα οὐ σαλευθήσεται g) εἰς τὸν αἰῶνα ἀπὸ κακοῦ, φλὸξ πυρὸς καὶ ὀργὴ ἀδίκων οὐχ ἅψεται αὐτοῦ.

7. Ὅτι ἂν ἐξέλθῃ ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ προσώπου κυρίου, ὀλοθρεῦσαι πᾶσαν ὑπόστασιν ἁμαρτωλῶν.

8. Ὅτι τὸ σημεῖον τοῦ Θεοῦ ἐπὶ δικαίους εἰς σωτηρίαν, λιμὸς καὶ ῥομφαία καὶ θάνατος μακρὰν ἀπὸ δικαίων.

9. Φεύξονται γὰρ ὡς διωκόμενοι λιμοῦ ἀπὸ ὁσίων, καταδιώξεται δὲ ἁμαρτωλοὺς καὶ καταλήψεται, καὶ οὐκ ἐκφεύξονται οἱ ποιοῦντες ἀνομίαν τὸ κρῖμα κυρίου, ὡς ὑπὸ πολεμίων ἐμπείρων καταληφθήσονται.

10. Τὸ γὰρ σημεῖον ἀπωλείας ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῶν.

11. Καὶ ἡ κληρονομία

labiorum a corde ſa
cto & juſto.

6. Faciens hæc n
movebitur g) in æt
num a malo, flam
ignis & ira injuſtoru
non attinget eum.

7. Quia venit ſu
peccatores a facie D
mini, ad perdend
omnem ſubſtanti
peccatorum.

8. Quoniam ſignu
Domini ſuper juſtos
ſalutem, fames, ro
phæa † & mors long
juſtis.

9. Nam fugient ta
quam perſequente
me a ſanctis, perſequ
tur peccatores & app
hendet & non fugien
facientes iniquitate
judicium DEI, tanqu
a bellatoribus exper
comprehendentur.

10. Nam ſignum pe
ditionis in fronte ill
rum.

11. Et hereditas pe

† Gladius.

* Gr. non effugient.

τῶν ἁμαρτωλῶν ἀπώλεια
καὶ σκότος, καὶ αἱ ἀνο-
μίαι διώξονται αὐτοὺς ἕως
ᾅδου κάτω.

12. Ἡ κληρονομία αὐ-
τῶν οὐχ εὑρεθήσεται τοῖς
τέκνοις αὐτῶν.

13. Αἱ γὰρ ἀνομίαι
ἐξερημώσουσιν οἴκους ἁμαρ-
τωλῶν, καὶ ἀπολοῦνται
οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐν ἡμέρᾳ
κρίσεως κυρίου εἰς τὸν αἰῶ-
να.

14. Ὅτ' ἂν ἐπισκέ-
πτηται ὁ Θεὸς τὴν γῆν ἐν
κρίματι αὐτοῦ, ἀποδοῦναι
ἁμαρτωλοῖς εἰς τὸν αἰῶνα
χρόνον.

15. Οἱ δὲ φοβούμενοι τὸν
κύριον ἐλεηθήσονται ἐν
αὐτῇ, καὶ ζήσονται ἐν τῇ
ἐλεημοσύνῃ τοῦ Θεοῦ αὐτῶν.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν ιϛ'.
εἰς ἀντίληψιν.

ΕΝ τῷ νυστάξαι ψυ-
χήν μου ἀπὸ κυ-
ρίου, παρὰ μικρὸν ὠλί-
σθησα

catorum perditio, & tenebræ, & iniquitates illorum ſequentur eos usque ad inferos.

12. Hereditas illorum non invenietur † in filiis ſuis.

13. Etenim iniquitates deſolabunt domos peccatorum, & peribunt peccatores in die judicii Domini in æternum.

14. Quando viſitaverit DEus terram in judicio ſuo, ut retribuat peccatoribus in æternum tempus.

15. Timentes autem Dominum miſericordiam conſequentur in illa, & vivent in miſericordia DEI ſui.

Pſalmus Salomoni 16.
In adjutorio.

CUm dormitaret anima mea, Domine, pene lapſus *

† Gr. *a filiis ipſorum.*

* Gr. *a Deo pene prolapſus eſſem in gravitate ſomni.*

ϑησα ἐν καλαφορᾷ h) ὕπνȣ.

2. Τῷ μακρὰν ἀπὸ Θεȣ͂ παρ' ὀλίγον ἐξεχώϑη ἡ ψυχή μȣ εἰς ϑάνατον, σύνεγγυς πυλῶν ᾅδȣ μελὰ ἁμαρτωλȣ͂.

3. Ἐν τῷ διενεχϑῆναι ψυχήν μȣ ἀπὸ κυρίȣ Θεȣ͂ Ἰσραήλ, εἰ μὴ ὁ κύριος ἀντελάβελό μȣ τῷ ἐλέει αὐλȣ͂ εἰς τὸν αἰῶνα.

4. Ἔνυξέ με ὡς κέντρον ἵππȣ ἐπὶ τὴν γρηγόρησιν αὐλȣ͂, ὁ σωλὴρ καὶ ἀντιλήπλωρ μȣ ἐν πανλὶ καιρῷ ἔσωσέ με.

5. Ἐξομολογήσομαί σοι ὁ Θεὸς, ὅτι ἀντελάβȣ μȣ εἰς σωληρίαν, καὶ ȣ̓κ ἐλλογίσω με μελὰ τῶν ἁμαρλωλῶν εἰς ἀπώλειαν.

6. Μὴ ἀποςήσῃς τὸ ἔλεός σȣ ἀπ' ἐμȣ͂ ὁ Θεὸς, μηδὲ τὴν μνήμην σȣ ἀπὸ καρδίας μȣ ἕως ϑανάτȣ.

DEI in correptione somni.

2. Cum longe a DE essem, pene advenir anima mea in morte prope portas infer cum peccatore.

3. Cum discederet nima mea a Domin DEO Israel, nisi Dom nus præveniret me m sericordia sua in æte num.

4. Pupugit me ut ca car equi ad vigilia suam Salvator & defen sor, in * tempore salva vit me.

5. Confitebor tib DEus quoniam ** pr occupas me ad salutem & non † reputabo m cum peccatoribus in perditionem.

6. Ne amoveas mise ricordiam tuam a me DEus, nec memoriam tuam a corde meo usque ad mortem.

7. Ἐπὶ

* Gr. omni tempore.

** Suscepisti.

† Gr. non reputasti.

7. Ἐπικράτησόν μου ὁ θεὸς ἀπὸ ἁμαρτίας πονηρᾶς, καὶ ἀπὸ πάσης γυναικὸς πονηρᾶς σκανδαλιζούσης ἄφρονα.

7. Tene me DEus a peccato maligno, & ab omni muliere mala quæ offendit insipientem.

8. Καὶ μὴ ἀπατησάτω με κάλλος γυναικὸς παρανομούσης, καὶ παντὸς ὑποκειμένου ἀπὸ ἁμαρτίας ἀνωφελοῦς.

8. Et ne pessundet me pulchritudo mulieris iniquæ, & omnis subjecti a peccato inutili.

9. Τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μου κατεύθυνον ἐν τόπῳ σου, καὶ τὰ διαβήματά μου ἐν τῇ μνήμῃ σου διαφύλαξον.

9. Opera manuum mearum dirige in locum tuum, & gressus meos in memoria tua custodi.

10. Τὴν γλῶσσαν μου καὶ τὰ χείλη μου ἐν λόγοις ἀληθείας περίστειλον, ὀργὴν καὶ θυμὸν ἄλογον μακρὰν ποίησον ἀπ᾽ ἐμοῦ.

10. Linguam meam & labia mea in verbis veritatis protege, iram & furorem irrationalem longe fac a me.

11. Γογγυσμὸν καὶ ὀλιγοψυχίαν ἐν θλίψει μάκρυνον ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἐὰν ἁμαρτήσω ἐν τῷ σε παιδεύειν i) εἰς ἐπιστροφήν.

11. Murmurationem & pusillanimitatem in tribulatione elonga a me, si peccavero cum animadvertis i) in correctione. *

12. Εὐδοκίᾳ δὲ μετὰ ἱλαρότητος στήριξον τὴν ψυχήν μου. ἐν τῷ ἐνισχῦσαι

12. In complacentia cum hilaritate firma animam meam, cum tu roboraveris animam

σε

* *Gr. ad conversionem*, sive ut ad te redeam.

σε τὴν ψυχήν μου ἀρκέσαι μοι τὸ δοθέν.

13. Ὅτι ἐὰν μὴ σὺ ἐνισχύσῃς, τίς ὑφέξεται παιδείαν ἐν πενίᾳ;

14. Ἐν τῷ ἐλέγχεσθαι ψυχὴν ἐν χειρὶ σαπρίας αὐτῆς, ἡ δοκιμασία σου ἐν σαρκὶ αὐτοῦ καὶ ἐν θλίψει πενίας.

15. Ἐν τῷ ὑπομεῖναι δίκαιον ἐν τούτοις ἐλεηθήσεται ὑπὸ κυρίου.

Ψαλμὸς ιζ. τῷ Σαλομών. μετ' ᾠδῆς τῷ βασιλεῖ.

Κύριε σὺ αὐτὸς βασιλεὺς ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι, ὅτι ἐν σοὶ ὁ Θεὸς καυχήσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν.

2. Καὶ τίς ὁ χρόνος ζωῆς ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸν χρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν;

3. Ἡμεῖς δὲ ἐλπιοῦμεν

meam, ſufficit mihi h
† donum.

13. Quoniam niſi
fulcieris, quis ſuſtine
correptionem in in
pia?

14. Cum caſtigare
anima in manibus p
tredinis ſuæ, benepl
citum tuum in ca
ejus, & in tribulatio
inopiæ.

15. Cum ſuſtineat j
ſtus in his, miſerico
diam conſequetur a D
mino.

Pſalmus 17. *Salomo*
Cum cantico, Regi.

DOmine tu ipſe R
noſter in æternu
& adhuc, quoniam
te DEus gloriabitur a
ma noſtra.

2. Et quod temp
vitæ hominis ſuper te
ram juxta tempus ſuu
& ſpes ejus in ipſo?

3. Nos ſperamus

† Gr. *ſatis eſt quod tu mihi dediſti.*

ἐπὶ θεὸν τὸν σωτῆρα ἡμῶν, ὅτι τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα μετ' ἐλέους.

4. Καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐν κρίσει.

5. Σὺ κύριε ᾑρετίσω τὸν Δαυὶδ βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ, καὶ σὺ ὤμοσας αὐτῷ περὶ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, τοῦ μὴ ἐκλείπειν ἀπέναντί σου βασιλείαν αὐτοῦ.

6. Καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἐπανέστησαν ἡμῖν ἁμαρτωλοὶ, ἐπέθεντο ἡμῖν, καὶ ἐξῶσαν ἡμᾶς οἷς οὐκ ἐπαγγείλω k) μετὰ βίας ἀφείλοντο.

7. Καὶ οὐκ ἐδόξασαν τὸ ὄνομά σου τὸ ἔντιμον ἐν δόξῃ, ἔθεντο βασίλειον l) ἀντὶ ὕψους αὐτῶν.

8. Ἠρήμωσαν τὸν θρόνον Δαυὶδ ἐν ὑπερηφανίᾳ ἀλαλάγματος, καὶ σὺ ὁ θεὸς καταβαλεῖς

DEO Salvatore noſtro, quoniam potentia DEI noſtri in ſeculum cum miſericordia

4. Et regnum DEI noſtri in æternum ſuper gentes in judicio.

5. Et tu Domine elegiſti David Regem ſuper Iſrael, & tu juraſti illi ſuper ſemine ejus in ſeculum, ut non declinaret in conſpectu tuo regnum ejus.

6. Et in peccatis noſtris inſurrexerunt nobis peccatores, irruerunt in nos, expulerunt nos quibus non * annunciem, k) cum violentia abſtulerunt.

7. Et non glorificarunt nomen tuum honorabile, in gloria poſuerunt diadema l) pro altitudine ſua.

8. Deſolarunt thronum David in ſuperbia jubilationis, & tu Deus dejicies illos, & tolles

* Gr. *quibus non mandaſti*, vel *quibus non annunciatus es*, qui te non norunt.

αὐτοὺς, καὶ ἀρεῖς τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς.

9. Ἐν τῷ ἐπαναστῆναι αὐτοῖς ἄνθρωπον ἀλλότριον γένος ἡριτῶν. m)

10. Κατὰ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν ἀποδώσεις αὐτοῖς ὁ Θεός. εὑρεθείη n) αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

11. Κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν ἐλεήσει αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ἐξηρεύνησε τὸ σπέρμα αὐτῶν καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτούς.

12. Πιστὸς ὁ κύριος ἐν πᾶσι τοῖς κρίμασιν αὐτοῦ τὰ ποιεῖ ἐπὶ τὴν γῆν.

13. Ἠρήμωσεν ὁ ἄνεμος τὴν γῆν ἡμῶν ἀπὸ ἐνοικούντων αὐτὴν, ἠφάνισαν νέον καὶ πρεσβύτην καὶ τέκνα αὐτῶν ἅμα.

14. Ἐν ὀργῇ κάλλους αὐτοῦ ἐξαπέστειλεν αὐτὰ ἕως ἐπὶ δυσμῶν, καὶ τοὺς ἄρχοντας

semen suum † de terra.

9. Cum insurgeret †† illis homo genere m bellatorum.

10. Secundum peccata eorum retribue ipsis, DEus, inveniar illi n) secundum opera eorum.

11. Secundum opera eorum miserebitur eorum DEus, scrutatus est semen eorum & non liberavit * eos.

12. Fidelis Dominus in omnibus judiciis suis quæ facit super terram.

13. Desolavit ventus terram nostram ab inhabitantibus eam, obruerunt ** juvenem & senem & filios eorum una.

14. In ira decoris ejus dimisit illa usque ad occasum, & principes ter

† Gr. *ipsorum.*

†† Gr. Cum excitabis in illos hominem qui alienum genus occidat. infra v. 23. & 47.

* *Non dimisit eos.* Gr.

** *Peremerunt.*

τῆς γῆς εἰς ἐμπαιγμὸν, καὶ οὐκ ἐφείσατο.

ræ in desiderium, & non † dimisit.

15. Ἐν ἀλλοτριότητι ὁ ἐχθρὸς ἐποίησεν ὑπερηφανίαν, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἀλλοτρία ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

15. In alienatione inimicus superbiam fecit, & cor ejus alienatio a Deo nostro.

16. Καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλὴμ, καθὼς καὶ τὰ ἔθνη ἐν ταῖς πόλεσι τοῖς θεοῖς αὐτῶν.

16. Et omnia quæ fecit in Hierusalem, sicut & in civitatibus gentes cum Diis suis.

17. Καὶ ἐπεκράτουν αὐτῶν οἱ υἱοὶ τῆς διαθήκης ἐν μέσῳ ἐθνῶν συμμίκτων, οὐκ ἦν ὁ ποιῶν ἐν αὐτοῖς ἐν μέσῳ Ἱερουσαλὴμ ἔλεος καὶ ἀλήθειαν.

17. Prævaluerunt illis filii testamenti in medio gentium commixtarum, non erat qui faceret in ipsis in medio Hierusalem misericordiam & veritatem.

18. Ἔφυγον ἀπ' αὐτῶν οἱ ἀγαπῶντες συναγωγὰς ὁσίων, ὡς στρουθία ἐξεπετάσθησαν ἀπὸ κοίτης αὐτῶν.

18. Fugerunt ab illis diligentes congregationes sanctorum, ut passeres evolaverunt a cubili suo.

19. Ἐπλανῶντο ἐν ἐρήμοις, σωθῆναι ψυχὰς αὐτῶν ἀπὸ κακοῦ, καὶ τίμιον ἐν ὀφθαλμοῖς παροικίας ψυχὴ σεσωσμένη ἐξ αὐτῶν.

19. Percussi sunt in desertis ad salvandum animas eorum a malo, & punitio * in oculis regionis anima ex ipsis salva facta est.

† Gr. *non pepercit.*

* Gr. *pretiosa res*, i. e. magnum erat si vel unus vivus evaderet.

20. Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐγενήθη ὁ σκορπισμὸς αὐτῶν ὑπὸ ἀνόμων, ὅτι ἀνέσχεν ὁ οὐρανὸς τοῦ στάξαι ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς.

21. Πηγαὶ συνεσχέθησαν αἰώνιοι ἐξ ἀβύσσων ἀπὸ ὀρέων ὑψηλῶν, ὅτι οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς ποιῶν δικαιοσύνην καὶ κρίμα, ἀπὸ ἄρχοντος αὐτῶν καὶ λαοῦ ἐλαχίστου ἐν πάσῃ ἁμαρτίᾳ.

22. Ὁ βασιλεὺς ἐν παρανομίᾳ, καὶ ὁ κριτὴς ἐν ἀληθείᾳ †, καὶ ὁ λαὸς ἐν ἁμαρτίᾳ.

23. Ἴδε κύριε, καὶ ἀνάστησον αὐτοῖς τὸν βασιλέα αὐτῶν υἱὸν Δαυὶδ εἰς τὸν καιρὸν ὃν εἶδες σὺ ὁ θεὸς τοῦ βασιλεῦσαι ἐπὶ Ἰσραὴλ παῖδά σου.

24. Καὶ ὑπόζωσον αὐτὸν ἰσχύι τοῦ θραῦσαι ἄρχοντας ἀδίκους.

25. Καθάρισον Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ἐθνῶν καταπα-

20. In omnem terra facta est dispersio e rum ab iniquis, qu niam cessavit cœlu pluviam stillare sup terram.

21. Conclusi sunt fo tes æterni ex abyssis, montibus altis, qu niam non est in illis f ciens justitiam, & ju cium a principe illoru * & populo novissim in omni peccato.

22. Rex in transgre sione & judex in verit te & populus in pecca to.

23. Vide Domine, suscita illis Regem suu filium David in temp re quod vides tu DEu ad regnandum sup Israel filium tuum.

24. Et subcinge illu fortitudine ad cont rendum principes inju stos.

25. Munda Hierusalem a gentibus deambulan

τῶν

† leg. ἀλητείᾳ errore.

* a principe ad vilissimos e plebe, nemo probus.

τούντων ἐν ἀπωλείᾳ, ἐν σοφίᾳ, ἐν δικαιοσύνῃ.

26. Ἐξῶσαι ἁμαρτωλοὺς ἀπὸ κληρονομίας, ἐκτρίψαι ὑπερηφανίαν ἁμαρτωλῶν, ὡς σκεύη κεραμέως ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ συντρίψαι πᾶσαν ὑπόστασιν αὐτῶν.

27. Ὀλοθρεῦσαι ἔθνη παράνομα ἐν λόγῳ στόματος αὐτοῦ, ἐν ἀπηλλῇ ο) αὐτοῦ φυγεῖν ἔθνη ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἐλέγξαι ἁμαρτωλοὺς ἐν λόγῳ καρδίας αὐτῶν.

28. Καὶ συνάξει λαὸν ἅγιον, οὗ ἀφηγήσεται ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κρινεῖ φυλὰς λαοῦ ἡγιασμένου ὑπὸ κυρίου Θεοῦ αὐτοῦ.

29. Καὶ οὐκ ἀφήσει ἀδικίαν ἐν μέσῳ αὐτῶν αὐλισθῆναι, καὶ οὐ κατοικήσει πᾶς ἄνθρωπος μετ' αὐτῶν εἰδὼς κακίαν.

30. Γνώσεται γὰρ αὐ-

tibus in perditione, in ſapientia, in juſtitia.

26. Repelle peccatores ab hereditate, contere ſuperbiam peccatorum, ut vaſa figuli in virga ferrea contere omnem ſubſtantiam eorum.

27. Perde gentes iniquas in verbo oris illius in concione o) ejus, ut fugiant gentes a facie illius, & increpa peccatores in verbo cordis ſui.

28. Et congregabit populum ſanctum, quem ductabit in juſtitia, & judicabit tribus populi ſanctificati a Domino DEO ſuo.

29. Et non dimittet * injuſtitiam in medio illorum habitare, & non † habitabit omnis homo cum illis ſciens malitiam.

30. Etenim cognoſcet

* *Non permittet.*

† Nulli improbo erit inter illos locus.

τοὺς, ὅτι πάντες υἱοὶ Θεοῦ αὐτῶν εἰσὶ, καὶ καταμετρήσει αὐτοὺς ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

31 Καὶ πάροικος καὶ ἀλλογενὴς οὐ παροικήσει αὐτοῖς ἔτι, κρινεῖ ἔθνη καὶ λαοὺς ἐν σοφίᾳ δικαιοσύνης αὐτοῦ. Διάψαλμα.

32. Καὶ ἕξει λαοὺς ἐθνῶν δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν αὐτοῦ, καὶ δοξάσει ἐν ἐπισήμῳ p) πάσης τῆς γῆς.

33. Καὶ καθαρίσει Ἱερουσαλὴμ ἐν ἁγιασμῷ, ὡς καὶ τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς.

34. Ἔρχεσθαι ἔθνη ἀπ᾽ ἄκρου τῆς γῆς ἰδεῖν τὴν δόξαν αὐτοῦ, φέροντες δῶρα τοὺς ἐξησθενηκότας υἱοὺς αὐτῆς.

35. Καὶ ἰδεῖν τὴν δόξαν κυρίου ἣν ἐδόξασεν αὐτὴν ὁ Θεὸς, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς δίκαιος διδακτὸς ὑπὸ Θεοῦ ἐπ᾽ αὐτούς.

36. Καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐν

illos, quoniam omn
ſunt filii DEI ſui, & d
metietur illos in tribu
bus ſuis ſuper terram.

31. Et incola & e
traneus non cohabit
bit cum ipſis ampliu
judicabit gentes & p
pulos in ſapientia juſ
tiæ ſuæ. Diapſalma.

32. Et habebit popu
los gentium ad ſervien
dum illi ſub jugo ejus, &
glorificabit in celebrita
te p) univerſæ terræ.

33 Et purgabit Hie
ruſalem in ſanctificatio
ne, quemadmodum &
quod ab initio.

34. Ut veniant gen
tes ab extremis terræ ad
videndum gloriam ejus
portantes munera infir
matos filios ejus.

35. Et ad videndum
gloriam Domini qua
glorificavit illam DEus,
& ipſe Rex juſtus doctus
a Domino ſuper illos.

36. Et non eſt injuſti
tia in diebus ejus in me

μέσῳ

μέσῳ αὐτῶν, ὅτι πάντες ἅγιοι, καὶ βασιλεὺς αὐτῶν χριστὸς κύριος.

37. οὐ γὰρ ἐλπιεῖ ἐπὶ ἵππον καὶ ἀναβάτην καὶ τόξον, οὐδὲ πληθυνεῖ αὐτῷ χρυσίον καὶ ἀργύριον εἰς πόλεμον, καὶ πολλοῖς οὐ συνάξει ἐλπίδας εἰς ἡμέραν πολέμου.

38. Κύριος αὐτὸς βασιλεὺς αὐτοῦ ἐλπὶς τοῦ δυνατοῦ ἐλπίδι Θεοῦ, καὶ ἐλεήσει πάντα τὰ ἔθνη ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν φόβῳ.

39. Πατάξει γὰρ γῆν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ εἰς αἰῶνα.

40. Εὐλογήσει λαὸν κυρίου ἐν σοφίᾳ μετ' εὐφροσύνης.

41. Καὶ αὐτὸς καθαρὸς ἀπὸ ἁμαρτίας, τοῦ ἄρχειν λαοῦ μεγάλου, ἐλέγξαι ἄρχοντας καὶ ἐξᾶραι ἁμαρτωλοὺς ἐν ἰσχυῖ λόγου.

42. Καὶ οὐκ ἀσθενήσει ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐπὶ

dio ipſorum, quoniam omnes ſancti & Rex illorum Chriſtus Dominus.

37. Etenim non ſperat in equo & adſcenſore & arcu, neque multiplicabit ſibi aurum & argentum ad bellum, & multis non congregabit fiducias in diem belli.

38. Dominus ipſe Rex ejus ſpes potentis in ſpe DEI, & miſerebitur omnium gentium in conſpectu ſuo in timore.

39. Etenim concutiet terram verbo oris ſui in æternum.

40. Benedicet populum Domini in ſapientia cum lætitia.

41. Et ipſe mundus à peccato ad regendum populum magnum, ad increpandum principes, auferendum peccatores in fortitudine verbi.

42. Et non infirmabitur in diebus ſuis in

θεῷ αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς κατειργάσατο αὐτὸν δυνατὸν ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ σοφὸν ἐν βουλῇ συνέσεως μετ' ἰσχύος καὶ δικαιοσύνης.

DEO ** ejus, quoniam DEUS effecit illum potentem in Spiritu sancto, & sapientem in consilio prudentiæ cum fortitudine & justitia.

43. Καὶ εὐλογία κυρίου μετ' αὐτοῦ ἐν ἰσχύϊ, καὶ οὐκ ἀσθενήσει.

43. Et benedictio Domini cum ipso in fortitudine, & non infirmabitur.

44 Ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ ἐπὶ κύριον, καὶ τίς δύναται πρὸς αὐτόν; ἰσχυρὸς ἐν ἔργοις αὐτοῦ, καὶ κραταιὸς ἐν φόβῳ Θεοῦ.

44. Spes ejus ad Dominum, & quis potens contra illum? fortis in operibus suis & potens in timore DEI.

45. Ποιμαίνων τὸ ποίμνιον κυρίου ἐν πίστει καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ οὐκ ἀφήσει ἀσθενῆσαι ἐν αὐτοῖς ἐν τῇ νομῇ αὐτῶν.

45. Pascens ovile Domini in fide & justitia, & non dimittet † ut infirmetur inter illos in pastu suo.

46. Ἐν ὁσιότητι πάντας αὐτοὺς ἄξει, καὶ οὐκ ἔσται ἐν αὐτοῖς ὑπερηφανία, τοῦ καταδυναστευθῆναι ἐν αὐτοῖς.

4 . Omnes illos in sanctitate ducet, & non est * in illis superbia dominandi inter eos.

47. Αὕτη ἡ εὐπρέπεια q) τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ ἣν ἔγνω ὁ θεὸς ἀναστῆναι

47. Ipse nitor q) Regis Israel quem novit DEus, ut suscitet illum

αὐτὸν

** *In DEO suo.*
† *Non permittet.*
* *Gr. non erit.*

αὐτὸν ἐπ' οἶκον Ἰσραὴλ παιδεῦσαι αὐτόν.

48. Τὰ ῥήματα αὐτοῦ πεπυρωμένα r) ὑπὲρ χρυσίον τίμιον τὸ πρῶτον, ἐν συναγωγαῖς διακρινεῖ λαοὺς, φυλὰς ἡγιασμένων.

49. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ὡς λόγοι ἁγίων ἐν μέσῳ λαῶν ἡγιασμένων.

50. Μακάριοι οἱ γινόμενοι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ Ἰσραὴλ ἐν συναγωγῇ φυλῶν ἃ ποιήσει ὁ Θεός.

51. Ταχύναι ὁ Θεὸς ἐπὶ Ἰσραὴλ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ῥύσεται * ἡμᾶς ἀπὸ ἀκαθαρσίας ἐχθρῶν βεβήλων. Κύριος αὐτὸς βασιλεὺς ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ ἔτι.

Ψαλμὸς τῷ Σαλομὼν ιη΄.
ἐπὶ τοῦ χριστοῦ κυρίου.

Κύριε τὸ ἔλεός σου ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰς τὸν αἰῶνα.

* Forte ῥῦσαι *libera nos*

in domum Israel ut corripiat illum.

48. Verba ejus ignita r) super aurum pretiosum, & primum, in synagogis dijudicabit populos, tribus sanctificatorum.

49. Sermones ejus ut verba sanctorum in medio populorum sanctificatorum.

50. Beati qui nascuntur in diebus illis ad videndum bona Israel in congregatione tribuum quæ faciet DEus.

51. Accelera DEus super Israel misericordiam tuam. Liberabit nos ab impuritate inimicorum profanorum: Dominus ipse Rex noster in seculum & adhuc.

Psalmus Salomoni 18.
De Christo Domino.

DOmine misericordia tua super opera manuum tuarum in æternum.

2. Ἡ χρηςότης s) σου μετὰ δόματος πλουσίου ἐπὶ Ἰσραὴλ, οἱ ὀφθαλμοί σου ἐπιβλέποντες ἐπ᾽ αὐτὰ, καὶ οὐχ ὑςερήσει ἐξ αὐτῶν.

3. Τὰ ὦτά σου ἐπακούσει εἰς δέησιν πτωχοῦ ἐν ἐλπίδι, τὰ κρίματά σου ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν μετ᾽ ἐλέου.

4. Καὶ ἡ ἀγάπη σου ἐπὶ σπέρμα Ἀβραάμ † υἱοῦ Ἰσραήλ. ἡ παιδεία σου ἐφ᾽ ἡμᾶς ὡς υἱὸν πρωτότοκον μονογενῆ.

5. Ἀποςρέψαι t) ψυχὴν ὑπήκοον ἀπὸ ἀμαρτίας ἐν ἀγνοίᾳ.

6. Καθαρίσαι ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ εἰς ἡμέραν ἐλέου ἐν εὐλογίᾳ, εἰς ἡμέραν ἐκλογῆς ἐν ἀνάξει χριςοῦ αὐτοῦ.

7. Μακάριοι οἱ γινόμενοι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ κυ-

2. Dulcedo s) tua cu
munere divite su
Iſrael, oculi tui conſid
rantes ſuper ea, &
ipſis non tardabit.

3. Aures tuæ audie
petitionem pauperis
ſpe, judicia tua in un
verſam terram cum mi
ſericordia.

4. Et dilectio tua ſu
per ſemen Abraham f
lii Iſrael, correptio tu
ſuper nos tanquam fi
lium primogenitum u
nigenitum.

5. Ut avertas t) ani
mam obedientem a
imperitia * in ignoran
tia.

6. Ut mundes DEus
Iſraelem in die miſeri
cordiæ in benedictione
in die electionis in re
gno Chriſti ejus.

7. Beati qui nati ſunt
diebus illis ad viden
dum bona Domini, quæ

† leg. υἱοὺς filios Iſrael.

* Gr. a peccato.

ρίȢ ἃ ποιήσει γενεᾷ τῇ ἐρχομένῃ.

8. Ὑπὸ ῥάβδον παιδείας χριςȢ̃ κυρίȢ, ἐν φόβῳ ΘεȢ̃ αὐτȢ̃, ἐν σοφίᾳ πνεύματος, καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἰχύος.

9. Κατευθύναι ἄνδρα ἐν ἔργοις δικαιοσύνης φόβῳ ΘεȢ̃, καταςῆναι πάντας αὐτȢ̀ς ἐν φόβῳ κυρίȢ.

10. Γενεὰ ἀγαθὴ ἐν φόβῳ ΘεȢ̃, ἐν ἡμέραις ἐλέȢ. Διάψαλμα.

11. Μέγας ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ ἔνδοξος ἐν ὑψίςοις κατοικῶν.

12. Ὁ διατάξας ἐν κυρείᾳ φωςῆρας εἰς καιρȢ̀ς ὡρῶν, ἀφ᾽ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας, καὶ Ȣ̓ παρέβησαν ἀπὸ ὁδȢ̃ ἣν ἐνετείλω αὐτοῖς.

13. Ἐν φόβῳ ΘεȢ̃ ἡ ὁδὸς αὐτῶν καθ᾽ ἑκάςην ἡμέραν ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἔκτισεν αὐτȢ̀ς ὁ Θεὸς, καὶ αἰῶνος.

faciet generationi venturæ.

8. Sub virga increpationis Christi Domini in timore DEI sui, in sapientia spiritus & justitiæ & fortitudinis.

9. Ad dirigendum virum in operibus justitiæ timore DEI, constituendum omnes illos in timore Domini.

10. Generatio bona in timore DEI, in diebus misericordiæ. Diapsalma.

11. Magnus DEUS noster & gloriosus in altissimis habitans.

12. Ordinans in potestate luminaria in tempora horarum a diebus in dies, & non transgredientur * a via quam præcepit illis.

13. In timore DEI via illorum quotidie, a die qua creavit illa DEus, & † in seculum.

14. Καὶ

* Gr. *non transgressi sunt a via quam ipsis præcepisti.*

† Gr. & *a seculo.*

14. Καὶ οὐκ ἐπλανήθησαν, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἔκτισεν αὐτοὺς, ἀπὸ γενεῶν ἀρχαίων οὐκ ἀπέστησαν ἀπὸ ὁδοῦ αὐτῶν, εἰ μὴ ὁ Θεὸς ἐνετείλατο αὐτοῖς ἐν ἐπιταγῇ u) δούλων αὐτοῦ.

14. Et non erraru a die qua creavit i DEus, a generationib antiquis: non rece runt a via sua, ni DEus * præcipiat ill in mandato u) serv rum ejus.

Ψαλμοὶ Σαλομῶντος ιη΄ ἔχουσιν ἔπη α΄.

Psalmi Salomonis octodec habent a primo †

Τέλος σὺν Θεῷ.

Finem cum DEO.

* Gr. *nisi præceperit illis per mandatum servorum suorum*, Josuæ & Esaiæ.

† Ita Cerda, quasi legisset ἐπὶ α΄. Sed in Græco est: *Psal Salomonis XVIII. habent versus mille*. Ut monuerunt etia Stephanus le Moyne & alii viri eruditi. Mirum tame ἔπη dici, non στίχους. Nam Græca certe ἔπη no sunt, licet ex Hebraico metro translata dici queant. Quo vero in Nicephori stichometria Psalmi & ᾠδαὶ Salomonis dicuntur fuisse στίχων 2100. facit ut conjiciam plures fuisse olim ᾠδὰς Salomoni tributas, præter hos psalmos qui soli ætatem tulere.

JO.

JO. LUDOVICI DE LA CERDA
Scholia in Psalterium SALOMONIS.

Prooemium.

Reperti sunt hi Psalmi in Bibliotheca Augustana * antiquissimis membranis sine interpretis nomine ex Hebræo, ut de eorum antiquitate dubitare non liceat, vel eo solo nomine non contemnendi, quamvis de auctoritate possint scrupulosi, qui eo titulo tantum quod præ se Salomonicum præferant, vel alium antiquitatis venerandum nondum auditum, statim sinistre sentiunt, cum iniqui judicis sit facile etiam in re dubia damnare. Nullam fateor in veterum monumentis ** memoriam potuisse inveniri hujus Salomonici

* Exemplar allatum CPoli ad Hœschelium, ut didici ex literis A. Schotti ad Meursium IX. Cal. Nov. 1615. Ab hoc Schotto apographum Cerda accepisse se profitetur. Alium MS. Codicem in Bibl. Cæsarea, ubi medii hi Psalmi inter librum Sapientiæ & Sirachidis leguntur, memorat Lambecius lib III. p. 20. Fuerunt etiam hi Psalmi in Codice Alexandrino Græcorum Bibliorum antiquissimo quem servat Bibliotheca Reginæ Angliæ, ex quo Clementis Romani Epistolas publicavit Patricius Junius. His enim ad calcem Novi Test. positis subjunctos fuisse XVIII. Psalmo Salomonis, testatur index publicatus a Bevergio in Codice Canonum Ecclesiæ primitivæ vindicato II 9. & Grabio prolegomen. ad Octateuchum. Sed Psalmi ipsi ab illo Codice abscissi aut perditi sunt.

** Imo memorat Synopsis Athanasii inter ἀντιλεγόμενα scripta veteris Test. ψαλμοὺς καὶ ᾠδὰς Σολομῶντος.

Simi-

lomonici Psalterii: Nam Psalmi quos damnat Tertullianus lib. de carne Christi cap. 17. & adi quos laudat Dionysius Alexand. lib. 2. contra Nepotem Episcopum, ut testatur Eusebius lib. 7. hist. cap. 29. quos memorat Nicephor. lib. 6. cap. 30. non fuerunt isti Salomonici, nam Tertullianus condemnat Psalmos Valentinianorum, nullius idoneo auctore, & cum impudentia magna introductos; at isti idoneum auctorem præferunt Salomonem, nec in illis est aliquid pudendum, sed plura sancte. Dionysius laudat Psalmos, & hymnos compositos ab ipso Nepote, quem eo nomine venerandum putat; nostri vero auctore Salomone inscribuntur, neque contemnendi essent S. Dionysii auctoritate, etiamsi adscriberentur Nepoti: qui vero referuntur a Nicephoro, Paulli Samosateni encomia erant, qui horribili, ut ait, impudentia, rejecto Davidis Psalterio, laudes suas in Ecclesia compositis Psalmis decantare fecit: quare licet de hoc Salomonis opere nulla laus fuerit apud veteres, nulla tamen est censura notatum nec dubito quin si viderent commendarent. Redolent Davidis parentis pietatem & argumentum

præ-

Similiter Nicephori stichometria testata esse στίχων β, sive versus continere 2100, ut confirmat etiam latina Anastasii Bibliothecarii interpretatio. Jo Zonaras ad can. 59. Laodicen. ἐκτὸς μὲν τῶν ρν´ ψαλμῶν τοῦ Δαβὶδ εὑρίσκονται καί τινες ἕτεροι λεγόμενοι τοῦ Σολομῶντος εἶναι, καὶ ἄλλων τινῶν, οὓς καὶ ἰδιωτικοὺς ὠνόμασαν οἱ πατέρες, καὶ μὴ λέγεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διετάξαντο. Eadem habet Balsamo ad illum Canonem.

præclare de misericordia, & spe in Deo sentiunt, dira peccatoribus minitantur, justis opem divinam pollicentur, agunt de superbia peccatorum, afflictione justorum, de Christo Domino prophetant, & tempore legis Evangelicæ, ut vel inde aliqua nostræ fidei dogmata fulciri possent; miscent plures Dei laudes: itaque sicut cum Davidici Psalterii materia consentiunt, ita stilus Græcus quam proximus est versioni LXX. phrasis ferme similis, & pariter Hebraismos nonnullos sapit, ut prope dicerem ab iisdem LXX. translatos. Accedit quod interpres utatur interdum antiquissimis vocabulis, quibus tamen usi etiam fuerunt LXX. phrasim peculiarem eorundem LXX. servat, quæ in Hebraico non est, sed tantum in eorum versione, ut in scholiis sequentibus suo quoque loco admonebo nonnihil, non omnia, nam festino & avido calamo percucurri. Aliqua duxi notanda quæ ad versionem meam & castigationem spectarent, e quibus adhuc præterii plura. Idem quoque mihi fuit studium ut vulgatæ versioni hanc meam interpretationem accommodarem eadem stili sinceritate, & phrasi redolente interdum hellenismos & hebraismos, sicut vulgata. Denique meum judicium de his Psalmis statuo non facile & inconsulte rejiciendos esse, nam Salomonem plurima concinnasse quæ non vidimus Scriptura testatur 3. Reg. cap. 4. *Tria millia parabolas, & fuisse carmina ejus quinque millia, & disputasse super lignis, & disseruisse de jumentis.* Idem repetit Joseph. lib. 8. cap. 2. ubi sub nomine carminum vel odarum clauduntur Psalmi plures, sed singillatim composuisse

ſuiſſe Pſalmos ſentiunt plures. Origenes lib. 3. πε ἀρχῶν, ſcribit repertos ſua ætate qui Pſalmos in ſcriptos ᾠδὴ τῶν ἀναβαθμῶν, *Canticum graduum*, a Sa lomone compoſitos putarent: apud Hebræos Pſal mus 27. qui incipit, *Deus judicium tuum Regi da*, Salo moni inſcribitur, & Hieronymus prolog. in Pſalm Euſeb. Athan. Iſidor. 6. Etymol. auctores Pſalmo rum faciunt eos qui in titulis præferuntur, idcirc Salomonem condidiſſe Pſalm. 72. & 127. qui illiu nomine inſigniuntur; tum & ſequentes 128. 12 & 130. ad eundem auctorem proxime præceden tem ſpectabunt ex Origenis quadam regula, ut obſervavit noſter Pineda lib. 3. de rebus Salom cap. 29. neque ego dubito duobus vel tribus Pſa mis qui ab Athanaſio in ſynopſi & aliis graviſſim Patribus tribuuntur Salomoni, contentum fuiſ uber & pronum ingenium Salomonicum, ſed al os quoque concinnate effudiſſe; an vero iſti nu per reperti eodem numero accipiendi ſint plen fide, libentiſſime inclinarem, cum noſtræ rel gioni, fidei & pietati faveant plerique, & anti quiſſimi ſint; nolim tamen præoccupare alienum judicium, ſed integrum relinquo; tantum mo neo, quod noſter Mariana notatione pro epiſtol Paulli ad Laodicenſes, ne iniqui judices adverſu nos ſimus. Id demum ſentio, cujuſcunque ſint indignos eſſe repulſa & contemptu, nam ſi Salo mon Rex eorum auctor non fuit, compoſiti fue runt ab viro peritiſſimo in ſacris litteris, ut phraſis alluſio, conſonantia, ſententia, & pietas ſimilis oſtendunt, eoſque Salomonis nomine inſcripſit non quod vellet illum auctorem falſo haberi, vel

qui

quia ipſe auctor Salomon nuncuparetur ut Rex ipſe (quod ſuſpicari quis poſſet;) ſed quia induceret illum loquentem & pſallentem, ac parens David fortaſſe etiam accederet ut ipſe auctor diceretur Salomon, niſi id feciſſet Nepos Epiſcopus laudatus a Dionyſio Alexandrino. Non credo fuiſſe otium alicujus hæretici meditantis, ut ſolent, corruptionem alicujus dogmatis: neque Judæi, cum potius quæ de Chriſto canit, noſtram Religionem adverſus Judæos firment. Et plane non aliud argumentum eſt, quo Salomoni denegetur hoc opuſculum, quam mirum ſilentium tot ſeculis de illo; ſed temporum furta & caſus contemplantem, haud penitus convincet unicum hoc indicium.

PSALMUS PRIMUS.

a) Verſ. I. *In finem*) Similiter LXX. ſæpe. & vulgatus Pſalm. 75. ἵνα τί ὁ θεὸς ἀπώσω εἰς τέλος, *ut quid repuliſti in finem.* Pſalm 37. ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους, *miſer factus ſum, & curvatus ſum usque in finem.* Ideo retineo cum illis phraſim eandem in hoc adagio, quamvis latiniſſime id reddere poſſem, qua elegantia hac verſione abſtinebo, juxta ſinceritatem vulgati interpretis. Significatur eo genere dicendi idem quod omnino, & penitus ſeu res ultima & extrema; proverbium idem Latinis cum dicunt, *extrema linea.* Unde quod Joan. cap 13. ait, *in finem dilexit*, valet idem quod apud Terent. in Eunuch. *extrema linea amare*, & nos dicimus *por el cabo*, vel *rematada mente*,

vel *astanomas*. Apud Græcos quoque aliquid hujusmodi. Euripid. in Antigone:

Ἐπ' ἄκραν ἥκομεν γραμμὴν κακῶν:
Devenimus ad extremam lineam malorum.

Ad hanc extremam lineam malorum tribulati isthæc Psalmographi nostri devenerat.

b) 3. *In abundantia & multitudine filiorum.*) Græce ἐν τῷ εὐθυνῆσαι καὶ πολὺν γενέσθαι ἐν τέκνοις. Hellenismus hic frequentissimus apud LXX. ut Psalm 104. ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἀριθμῷ βραχεῖς. & Psalm 125. ἐν τῷ ἐπιστρέψαι κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν σιὼ ut vix sit pagina quæ hujusmodi locutione non sc[...]teat, quam per nomina verti modo, alioqui v[...]rie, ut & vulgatus. Nam illud Psalm 104. transt[...]lit, *cum essent ipsi numero modici*, & id Psalm. 125. *convertendo Dominus captivitatem Sion.*

c) 8. *Supra gentes quæ antecesserunt eos.*) Sic cla[...]tatis ergo transfero Hellenismum ὑπὲρ τὰ π[...] αὐτῶν ἔθνη. *Supra* Sodomitas notat fortasse, [...] Ezech. cap. 16. 47. & 48.

PSALMUS II.

d) *Salomoni.*) Ita inscribuntur a B. Hieronym[...] Psalmus 72. *Salomoni*, & Psalm. 127. *Canticum gr[...]duum Salomoni*, qui propterea à nonnullis Patrib[...] Salomoni auctori imputantur.

e) 1. *In machina.*) Græce ἐν κριῷ, *in ariete.* Te[...]tullianus lib. de pallio cap. 1. loquens de ariete *machina est, quæ muros frangere militat.* Ita transt[...] *machina* generice *pro ariete*, quia tempore Salom[...]

nis tormentum hoc invisum, teste Tertull. Pausania & Vitruvio: hi primos Carthaginienses ariete oppugnatorio usos produnt, qui fuerunt post Salomonem. Hiram enim, sive Iramus apud Græcos, Abibali filius Rex Tyri & amicus Salomonis præcessit annis 155. conditionem Carthaginis ab Elisa Pygmalionis regis sorore. Et interest nihil ut suspectum habeas hoc opus κριὸν, *arietem* dixisse, Salomonico seculo inauditum, nam is mos est interpretum nonnullorum, quo rem facilius exprimant, notiori vocabulo explicare, quod in dialecto originali non sit. Ut Hieronym. & Septuaginta interdum: ille Proverb. 26. vertit, *sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurii*, cum in Hebræa *acervus Mercurii* non sit: sed generice *cumulus*. & LXX. ubi vulgatus juxta Hebræum habet Job. cap. 42 *& nomen tertiæ cornu stibii*, id est. copia stibii quo oculi unguntur, & pulchri fiunt, transferunt τὴν δὲ τρίτην ἀμαλθείας κέρας, *tertiam autem* (scilicet nominavit) *Amalthea cornu*.

f) 4. *Non bene odorata suavitate.*) Perperam scripta hæc in Græco ut legere nequirem, suspicor scriptum, οὐκ εὐωδώδει εὐωδία.

g) 6. *In stigmate.*) Græce ἐν σφραγίδι, *in signo*, id est, nota rei impressa, ut dignosci queat, ut ab Herodoto accipitur, licet alioqui de signo annulo impresso, vel ipso sigillo plerumque sumatur. Ego verti *in stigmate*, nam alludit ad captivitatis signa & notas quæ *stigmata* dicuntur. Petronius in Satyr. *Vera enim stigmata credebat captivorum frontibus impressa*, & prius *frontes notans inscriptione solerti, ut videamini stigmate esse puncti* Unde Cicer. 2. de of-

ficiis dixit *stigmaticum*. Columella Hortulo, *sig* dixit:

Dejectura quidem fronti data signa fugarum.

Notatur a Psalmographo summa abjectio, & con tumelia captivitatis Judæorum, Valerius lib. 6. ca 8. *Servus ab eo vinculorum pœna coercitus inexpiabili litterarum nota per summam oris contumeliam inustus.* h) *Cervix illorum in signo inter gentes.*) Græce ὁ τρ χηλ⊙ αὐτῶν ἐν ἐπισήμῳ ἐν τοῖς ἔθνεσι. Signific tur vinculum seu jugum aliquod servilis notæ collo illorum dum captivi essent inter gentes, q secundum quosdam alludit Psalm. 28. *Dominus* *stus concidet cervices peccatorum.* Theodotio ver κλοιὰς, qui sunt torques & vincula cervicum cap vorum, ut quæ Hispani dicunt *argollas*, quæ si num servitutis sunt. Hesychius exponit δεσ περιτραχήλι⊙, κολλάριον, *vinculum cervicale*, co re. Plutarchus in Fabio: ἐπιθήσει κλοιὸν σιδηρὰν περὶ τράχηλόν σε, *ponit jugum, seu collare ferreum in* *vice tua.* Xenophon hellen. lib. 3. ait, τὸν τράχ λον ἐν κλοιῷ, *cervicem in torque*, seu *collari* vinct Aquila & Symmachus habent βρόχες, *laqueos*, gnificantes gutturalia ista vincula peccatorum, licet quæ a peccatoribus injecta sunt justis, ea concidet Dominus, ita Theodoretus & alii Græ exponunt. Salomonicum hoc vaticinium te pore Sedeciæ impletum videtur, cum Nabuch donosor Hierosolymam expugnavit, cujus cap vitatem ut prædiceret Jeremias, jussus est cap. sibi facere δεσμὰς καὶ κλοιὰς καὶ περιθεῖναι περὶ τράχηλον αὐτᾶ, *vincula & catenas* (id est, coll illa, juxta Græcum) *& ponere eas in collo tuo*, in s

boi

bolum ſcilicet ſervitutis futuræ, nam κλοιός ille, ſeu *collare* fuerat captivorum ſignum & nota: quare illud ἐν ἐπισήμῳ, *in ſigno* verti, tum quia ponebatur aliquando κλοιός in ſignum ignominiæ, ut illuderentur, nam Hieronym. κλοιοὺς explicuit *boias*, quæ, Iſidoro auctore, 5. Etym. ſunt torques damnatorum, quaſi jugum boum, ſic quidam vertunt κλοιὸν, *jugum*, & credo eſſe quod dicunt Latini furcam, cui in deductione rei ad ludibrium & ignominiam collum inſerunt: unde frequens in conviciis nomen furciferi; & familiare ſupplicium fuiſſe prodit plutarch. in Romanis quæſt. ut alligati furca per loca publica traducantur. Facit huc quod Jerem. 5.28. ligneas fuiſſe catenas, ſeu torques illas indicat: quamvis puto non ſemper ligneas, ſed interdum ferreas fuiſſe.

i) 14. *Contra ſolem dederunt in exemplum injuſtitias ſuas.*) Id eſt, quia publice & nulla verecundia deliquerunt, ut antecedenti verſiculo inſinuatur, luent injuſtitias ſuas publice, Græce παρεδειγμάτισαν ἀδικίας. ſic Num. 25. λάβε τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ παραδειγμάτισον αὐτοὺς τῷ κυρίῳ κατέναντι τοῦ ἡλίου. Reddit vulgatus, *tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis.* Verti tamen ejusmodi, ut nonnihil adhuc ſaperet Græcum παραδειγματίζω, Latinis non abhorrentibus, nam apud Terentium in Eunucho & cæteros *exemplum* pro atroci pœna accipitur. Sicut Plato in Gorgia, tum alii Philoſophi inter genera pœnarum *exemplum* poſuerunt. Vis verbi Græci explicatur ex Demoſth. contra Æſchin. falſæ legationis, ἂν μέντοι διὰ πονηρίαν ἀργύριον λαβόντων καὶ δῶρα

κα· ὅτο ἐξελέγχθη σαφῶς ὑπ' αὐτῶν τῶν πεπραγμένων, μάλιςα μὲν εἰ ἐνόντες ἀποκτείνατε. εἰ δὲ μὴ, ζῶντα τοῖς λοιποῖς παράδειγμα ποιήσατε. quod si per facinus pecunia, muneribusque acceptis, & hoc plane coarguatur ex rebus ipsis quas gessit. præcipuum quidem fuerit si potestis ut occidatis, sin minus, viventem ceteris faciatis exemplum. Nazian. orat. de Baptismo non junxit cum persona, sed cum delicto, ut hic, *δείξῃς ὅτι τὴν ἁμαρτίαν ὄντως μεμίσηκας, παραδειγματίσας αὐτὴν καὶ θριαμβεύσας ὡς ἀξίαν ὕβρεως: Ostendas te odio peccatum habuisse illud tanquam contumelia dignum traducendo* (nempe in exemplum) *& de eo triumphando.* Inde hujus vocis inscitia diversa sententia est in Matth. 1. *Nollet traducere eam.* Græce *παραδειγματίσαι.* Ubi certissime Josephus non sui nominis rationem habens noluit ad domum suam traducere sponsam. tanqvam sibi indignam, sed Mariæ honori consulens, noluit ad populum & judices traducere, exemplum futuram aliis in supplicio ut Petronius in Satyr. *Neve traducere velitis tot amicorum consilia secreta.* Scilicet deferre ad judices ut puniantur.

k) 20. *A throno majestatis.*) Grece *ἀπὸ θρόνου δόξης, a throno gloriæ* Sed vulgatus Psalm. 71. *δόξαν* vertit *majestatem.* Similem status mutationem prædixit Isaias cap. 3.

l) 21. *Pro corona.*) Credo fuisse in Hebræo פאר qvod vulgatus vertit Isaiæ 61. *corona*, & Esaiæ 3. *discriminale*, cujus munus continendis crinibus resticulam qvandam suppleturam prædicitur, si qvi crevissent, vel reliqvi essent e calvitio servili: vel saltem qvia deplorantes fœminæ suam summam

mam miſeriam reſtibus caput circumdederunt: ut 3. Regum cap. 20. *Ponamus itaque ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos in capitibus noſtris.* Fuit Syrorum is mos, teſte Philone lib. 8. antiquit. Porro στεφάνην *coronam* poſuit Pollux lib. 5. cap. 16. in mundo muliebri, ex verſu illo:

Τῶν δ' αἱ μὲν πλεκτὰς στεφάνας ἔχον, οἱ δὲ μαχαίρας:

Horum hæ flexas coronas, hi vero enſes habebant.

m) 24. *In captivitate gentium.*) Malui ita, quamvis Græce ſit ἐν ἀπαγωγῇ. Nam & interpres Iſaiæ cap. 14. vertit ex LXX. idem vocabulum *in vinculo.*

n) 29. *Superbiam draconis.*) Nabuchodonoſorem draconem vocat, ut & David de Pharaone Pſalm. 73. σὺ συνέθλασας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος, *tu confregiſti caput Draconis* & Ezech. cap. 29.

o) 30. *Percuſſum in montibus Ægypti.*) Græc. ἐκκεκεντημένον ἐπὶ τῶν ὀρέων Αἰγύπτου, ejusmodi verti potius, qvam *ſtimulatum*, vel *confoſſum*, ut & percuſſio magis generice Nabuchodonoſoris ſignificetur. Septuaginta in Iſa. cap. 14. eadem voce utuntur in ſimili plaga. At cum mentionem *Ægypti* faciat, non inepte prophetia hæc intelligenda fuiſſet de Pharaone, ut eadem ſit ac vaticinium Ezechielis 29. *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te Pharao Rex Ægypti Draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & projiciam te in deſertum, & omnes piſces fluminis tui. Super faciem terræ cades, non colligeris, neque congregaberis, beſtiis terræ, & volatilibus cœli dedi te ad devorandum.* Cui mire conſentiunt

 omnia

omnia quæ hic minatur Pſalmographus. Primo nomen draconis. Secundo projectum & percuſſum in deſerto. hoc eſt, montibus Ægypti. Tertio ejus corpus inhumatum, ut mox. Quarto quod verſiculo ſequenti dicitur *corruptum in fluctibus* quadrat cum cubatione *in medio fluminum.* Accipio nihilominus integrum Pſalmum de excidio & captivitate Babylonica, & ſumma denique humiliatione regum Chaldæorum, qui Judæos oppreſſerant. Quibus æque aptanda omnia in ſequentibus; hic *percuſſum in montibus* dicit, quia Nabuchodonoſor ferino more & geſtu percuſſus a Deo per montes, ut bellua vagavit, vel quia cadaver Nabuchodonoſoris, vel Balthaſaris in montibus fuerit ejectum, ut LXX. habent Eſaiæ cap. 14. σὺ ῥιφήσῃ ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς νεκρὸς ἐβδελυγμένος, *tu autem projicieris in montibus ſicut mortuus abominabilis.* Nec intereſt qvidqvam qvod hic additur *in montibus Ægypti.* Nam illud *Ægypti*, allegorice accipiendum, ut ſimilia ſolent, eo ſenſu quo Hieronymus, qui, neſcio quomodo, hoc olfecit, & reſpondit comment. in locum citatum Iſaiæ his verbis: *Juxta Septuaginta cadaver Nabuchodonoſor cum plurimis interfectis pollutum atque confoſſum jacebit in ſuperbis montibus.*

p) 30. *Supra noviſſimum deſpectum.*) Græc. ὑπὲρ ἐλαχίστου ἐξουδενωμένον, *Super minimo annihilatum*, verti ejusmodi, quia ſumma opprobria Chriſti Domini juxta Hieronymum, explicaturus Iſaiæ cap. 53. dixit, *deſpectum & noviſſimum virorum*, & aliquando vulgatus ἐξουδενέω transfert per *deſpicio.*

Pſ.

Pſ. 68. τȣ̀ς πεπεδημένȣς αὐτȣ̃ ȣ̓κ ἐξȣδένωσεν, *vinctos ſuos non deſpexit.*

q) 31. *Cadaver ejus putridum.*) Græc. τὸ σῶμα αὐτȣ̃ διεφθαρμένον, *corpus ejus corruptum.* Licet idem ſonet, libuit illiusmodi vertere, nam eadem omnino hiſtoria hic refertur ac 14. Eſaiæ, ubi Hieronymus ex Hebræo tranſcripſit, *cadaver putridum.* De hac putredine & corruptione, ibidem Iſaias, *tu autem projectus es de ſepulchro tuo ſicut ſanies pollutus.* Aquila ἰχῶρα interpretatur, *tabem* ſcilicet & *pedorem*, Symmachus ἔκτρωμα, *abortivum*, certisſime calamitas ejus regis hic prædicitur, quæ ab Eſaia ſup. ſive de Nabuchodonoſore, ſub quo Hieroſolymæ excidium & captivitas, accipiatur, ut ſit a plerisque, quem exhumatum a filio Evilmerodach dicunt. Sive de ſucceſſore ejus Balthaſſare, qui eadem captivitate retinuit Judæos ſuperbisſime, ac eamdem perſonam & dignitatem gesſit cum avo, & tandem ſuperatus a Medis, & confoſſus jacuit inhumatus, de quo Iſaias etiam, *non habebis conſortium: neque cum eis in ſepultura.* Ego credo nec de Nabuchodonoſore tantum, nec de Balthaſſare tantum intelligendum Eſaiam, ſed in communi de rege Babylonico, alioqui ejus capitis difficultates expediri commode nequeunt. Nam quod ibi dicitur de rege Babylonico, non eſt verum in ſingulis, vel in aliquo, ſed in omnibus, & in Balthaſſare illud de inhumatione completum.

r) *In fluctibus in opprobrio multo.*) Græce ἐπὶ κυμάτων ἐν ὕβρει πολλῇ, paullulum hæſi num illud ἐπὶ κυμάτων verterem *verſus fluctus*, ſcilicet mare.

 Nam

Nam ἐπὶ cum secundo casu id significare solet, ut ἐπ' οἴκου, *domum versus*, ut denotaretur qvorsum cadaver inhumatum & putridum projectum esset: nihilominus transcripsi syncere, & sensus est, *in fluctibus opprobrii maximi*, adhuc in cadaver e putrido dejectam superbiam Draconis, nam Hieronymus laudato loco ait: *Nabuchodonosor projectus est a sepulchro suo, nec in morte a cruciatibus conquievit.* Hanc inquietudinem & fluctuationem extremæ & posthumæ fortunæ hujus Regis denotat Psalmographus. Sic Plinius dixit lib. 5. cap. 17. *Quos vitâ fessos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat*, Significaturque per fluctus magna vis & copia opprobriorum, ut apud Tullium lib. 7. ad Attic. *fluctum enim totius barbariæ una ferre urbs non poterat.* Neque id a stylo Græcanico abhorret. Plato lib. 5. de rep. κῦμα usurpat pro magna irrisione & opprobrii risus. εἰρήσεται δ' οὖν, εἰ καὶ μέλλει γέλωτί τε ἀτεχνῶς ὥσπερ κῦμα ἐκγελῶν καὶ ἀδοξίᾳ καταλύσειν: *dicetur igitur quamvis risu effusiori, velut fluctu cachinnorum & pervicaciorum ignominia obruatur.* Et sæpe antea quoties irrisio fieret, fluctum dixit. Bona pars opprobrium fuerat quam statim Psalmi auctor indicat, *& non erat qui sepeliret.* Nam summa hæc omnium rerum injuria & odium. Mezentius lib. 10. Æneid.

Corpus humo patiare tegi, scio acerba meorum
Circumstare odia. Hunc ore defende furorem,
Et me consortem gnati concede sepulchro.

Simile quid accidisse Mario, acerbissimo odio Syllæ prodit Tullius 2. de legibus.

s) 33. *Ego Dominus terræ & maris ero.*) Firmatur harmonia hujus Psalmi cum Esa. 14. ubi similis præsumptio Babylonici regis.

PSALMUS III.

t) 6. *Salutare.*) σωτηρία, *incolumitas*, *salus*; sed ex LXX. aliquando vulgatus *salutare* vertit, ut Psalm. 70. τὴν ἡμέραν σωτηρίαν σου, *tota die salutare tuum*. Aliquando *salus*, Psalm. 68. ἡ σωτηρία σου ὁ θεός ἀντιλάβοιτό μου, *salus tua Deus suscipiat me.*

u) 9. *Expiavit ab errore.*) ἐξιλάσατο περὶ ἀγνοίας. istiusmodi transtuli ἐξιλάσκομαι, quod est *propitio*, *placo*, *pacifico*. Nam sic versum est Levit. cap. 16. ἐξιλάσεται τὸ ἅγιον ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, *& expiet sanctuarium ab immunditiis filiorum Israel*. Et rursus eodem sensu idem verbum repetit. Licet Levit. 14. pro *placare* accipiat, & aliquando *deprecari*. Illud περὶ ἀγνοίας *ab errore* dixi. Nam ἄγνοια non simpliciter ignorantia est, sed perniciosus habitus errandi & decipiendi. Svidas, εἴ τις λέγει ἄγνοιαν εἶναι στέρησιν ἐπιστήμης, ἁμαρτάνει, ἔστι γὰρ ἄγνοια ἕξις μοχθηρὰ, καὶ ἠπατημένη, *si quis dicit ἄγνοιαν esse privationem scientiæ, fallitur, nam est habitus pravus, & inducens homines ad errorem.* Significatur jejunio & humili afflictione expiandam animam ab omni intellectus pravitate, & errore quo in peccata prona ruit.

x) 12. *Addidit.*) προσέθηκαν, *addiderunt*, erat in Græco, credo, προσέθηκεν, *addidit*, quia ante & post in singulari loquitur de peccatore.

PSAL-

PSALMUS IV.

y) 3. *In diversitate peccatorum.*) Græce ἐν ποικιλία rebar significare *in astutia* peccatorum. Cum enim Psalmographus inducat peccatorem in senatu supremo Judæorum, Synedrio dicto, ut est in Græco, & judicis officium agentem, hinc ejus prudentiam, & partes declarare videbatur, cur adeo præsumeret ut primus vellet suffragium ferre, hoc notat cum ait: *manus ejus in primis*, prudentiam ejus appellans vafritiem versipellem, & calliditatem in peccando. ποικίλος enim pro vafro, versuto, vario, & versicolore homine accipitur, ut a Hesiodo in oper. dictus προμηθεὺς ποικίλος, *Prometheus versutus.*

z) 5. *In signo malitiæ.*) Græce ἐν συνταγῇ, discid hujusmodi, quod unica dictione compactum ἐν συνταγῇ. Significat συνταγὴ *signum*, & *præceptum* lubenter verterem *in malitia.* Nam nihil aliud hic notatur quam conniventia & jactus oculorum lasciviis, quibus reciprocatæ libidines insinuantur. Quo alludens ludit Georgius Pisides Constantinop. lib. de opific. admiratus DEI providentiam;

Εἴπερ δι' αὐτῶν ἐμβαλοῦσα τοὺς ῥύπους,
Πάλιν δι' αὐτῶν ἐκβάλῃ τὰ δάκρυα.
Τὰς εἰσόδους πλύνασα ταῖς διεξόδοις.
Sed enim per oculos eum notas turpes trahat,
Rursus per ipsos lacrymas fundit pias.
Egressione ut eluat quæ ingressa sunt.

Chrysost. hom. 3. ad populum hæc signa & oculorum

rum allocutiones & reſponſiones notans dixit, ὄψεσιν εὐμόρφοις ἐπιπηδᾷν, *obtutibus inſilire formoſis.* Rurſus: μὴ φάγῃς ἀκολασίαν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, *Ne devores laſciviam oculis*, probe Clemens Alex. pædag. 3. cap. 11. κλαδαραὶ δὲ ὄψεις καὶ τὸ ἐνιλλώττειν ὃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν βλεφαρίζειν ἐστὶν, οὐδὲν ἀλλ' ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μοιχεύειν ἐστὶν, ἀκροβολιζομένης τῆς ἐπιθυμίας δι' αὐτῶν: *laſcivæ intuitiones & cernere oculis verſatilibus & conniventibus, nihil eſt aliud quam mœchari oculis, cum per illos cupiditas ineat prima pugnæ præludia.*

a) 13. *Donec vicit diſſipare.*) Vertere poteram *donec vicit, donec diſſipavit velut in orbitate.* Malui alterius modi, & affectare Hebraiſmum illum, ut interdum alios, ſæpe etiam retinent Septuaginta, & ex eis vulgatus. Pſalm. 26. *Credo videre bona Domini in terra viventium.* & Pſalm. 71. ὁ θεὸς τὸ κρῖμά σου τῷ βασιλεῖ δὸς κρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ: *Deus judicium tuum regi da judicare populum tuum in juſtitia.*

b) 18. *A temporibus ejus.*) ἀπὸ κροτάφων, phraſis hæc & periphraſis ſomni Septuaginta propria Pſ. 131. ἀνάπαυσιν κροτάφοις μου, & ex eis vulgatus. *requiem temporibus meis*, quod in Hebræo non eſt, nec Chaldaico targum, ubi tantum eſt אִם־אֶתֵּן שְׁנַת לְעֵינָי לְעַפְעַפַּי תְּנוּמָה: *ſi dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.* Quamvis Theodotio, pro βλεφάροις tranſcribat κροτάφοις: monui hæc ut conſtet, quam ſapiat Septuaginta hujus Pſalterii interpretatio.

c) 19. *Vacuus.*) Obſcure in meo Græco Codice, ut

ut κεῖνος potius legeretur, ſed abſque Dubio κεῖ... eſt.

d) 21. *A feris.*) Qvidqvam hujus dictionis perperam ſcriptum erat, ut tantum ſineret legi ἀπηλιώτων, ſed vel cœcus videt legendum ἀπὸ θηρίων.

e) 22. *Eruant.*) Græce ἐκκόψειαν. Illius modi optime verto. Ariſtoph. εἴθ' ἐξεκόπην πρότερον τὸν ὀφθαλμὸν λίθῳ: *utinam oculus prius mihi erutus fuiſſet lapide.*

PSALMUS V.

f) 3. *Ne ſileas a me.*) μὴ παρασιωπήσῃς ἀπ' ἐμοῦ. Ipſiſſima verba LXX. ter repetita, Pſal. 27. 34. & 38. ſtylus eorum proprius, nam in Hebraico deeſt imo Pſalm. 38. & 39. nihil eſt in Hebræo cui reſpondeat illud *ne ſileas.*

g) 15. *ſi ſecundo fecerit.*) Græce δευτερώσῃ, ejus vis non adeo ſimpliciter Latine exprimi poteſt ſicut Hiſpanice, *ſi aſſegundare.* Vulgatus tamen 3. Regum 18. ejusmodi interpretatur, καὶ εἶπε δευτερώσατε καὶ ἐδευτέρωσαν, *rurſumque dixit etiam ſecundo facite, qui cum feciſſent ſecundo.* & 1. Reg. cap. 26. quaſi periphraſi uſus, καὶ οὐ δευτερώσω αὐτῷ, *& ſecundo opus non erit.* Hiſpane, *y no aſſegundare.*

h) 16. *Non inflabitur.*) Perperam in Codice quem vidi, ſcriptum hoc φύσαι, conjeci legendum φυσᾶται.

PSALMUS VI.

i) 5. *Procellarum naufragans.*) Græc. hujusmodi erat, καὶ σαλῶν θαλασσῶν. Primam vocem non judicavi fuiſſe verbum, ſed nomen, ideo retraxi accen-

accentum, & lego, σάλων. Vox θαλασσῶν *naufragans* verto. Usus est ea Aristot. lib. de mundo, pro obrutus, vel summersus mari.

k) 7. *Deprecatus.*) Sic lego, ex Græco ἐδεήθη, a me restituto, nam barbare, seu inscite a librario inveni exaratum, ut & alia levia quæ omitto.

l) 8. *Exaudivit.*) Similiter hic, & rescribendum εἰσήκουσε.

PSALMUS VII.

m) 4. *Cum mandato illi de nobis.*) Quamvis non recte scriptum in Græco, clare colligitur scriptum, σὺν ἐντολῇ αὐτῷ περὶ ἡμῶν, sensus est, dimittes mortem peculiari mandato ipsi insinuato circa nos, ne nos funditus verrat.

n) 9. *Annunciavero.*) Vix permittit Græcum legi, credo scriptum ἐπαγγείλω.

PSALMUS VIII.

o) 5. *Dissoluta genua mea.*) παρελύθη γόνατά μου, eodem verbo usus Paullus ad Hebræos 12. & Isaias cap. 35. sed vulgatus illic, *dissoluta genua*, vertit, hic, *debilia genua*. Prætuli priorem interpretationem Græco omnino respondentem.

p) 9. *In irritatione.*) Græce ἐν παροργισμῷ, hæsi paullulum. Nam legendum ἐν παραλογισμῷ, *in deceptione.*

q) 13. *Et in fluento sanguinis.*) Perperam scriptum a librario ἐν φέδρῳ * αἵματος, rescribendum omnino est, ἐν ῥεέθρῳ, vel ῥείθρῳ αἵματος.

r) 15. *Propinavit illis calicem vini meri.*) Gr. ἐπότισεν

* Leg. ἐν ἀφέδρῳ.

σεν αὐτοῖς ποτήριον οἴνȣ ἀκράτȣ. Totus hic versiculus Davidicam illam ſententiam reſpectat Pſ. 74. & ſtilus idem ac LXX. ibid. ποτήριον ἐν χειρὶ κυρίȣ οἴνȣ ἀκράτȣ, *calix in manu Domini vini meri*, quo peccatores ingurgitare dixit; ſed & ex hoc calice πλανήσεως *erroris* ortam quis diceret fictionem Cebetis Thebani in ſua tabula de calice illo etiam πλανήσεως *erroris*, ubi inducitur mulier τῇ χειρὶ ἔχȣσα ποτήριόν τι. ὁρῶ, ἀλλὰ τίς ἐστιν αὕτη ἔφην; ἀπάτη καλεῖται, φησιν, ἡ πάντας τȣ̀ς ἀνθρώπȣς πλανῶσα. εἶτα τί πράττει αὕτη; τȣ̀ς εἰσπορευομένȣς εἰς τὸν βίον ποτίζει τῇ ἑαυτῆς δυνάμει· ȣ̓͂τος ἐστι τὸ ποτόν; πλάνη, ἔφη, καὶ ἄγνοια, *in manu calicem quendam tenens. Video, inquam: ſed quæ ea eſt? impoſtura, inquit, quæ omnes homines ſeducit. Et quid agit ea? iis qui in vitam ingrediuntur vim ſuam propinat. Quæ vero eſt illa potio? error, inquit, & ignorantia.*

s) 37. *Tu Deus noſter.*) Prima vox hujus verſiculi deleta; apparet exclamationem aliquam eſſe, forte exclamatio aliqua obſoleta ἐαὶ, quam potius credo ἔα, *Ah*, vel conjunctionem καὶ reſcribendam, illam omiſi, tum quia non integre percepi, tum quia hanc eandem exclamationem vulgatus non expreſſit cap. 1. Marci, quamvis in Græco eſſet ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησȣ̃ ναζαρηνέ. Et Latine omiſſa exclamatione tantum eſt, *Quid nobis & tibi Jeſu Nazarene?*

t) 40. *Laudabilis Dominus.*) Scriptum erat ἀνετὸς, quod ſi non fuiſſet accentu alieno, vertiſſem *liber*, vel *abſolutus Dominus in judiciis ſuis*, ſed accentus ille monſtrat legendum αἰνετὸς, *laude dignus*, vel *laudabilis*

dabilis, firmatur ex ſequentibus cum dicat, *in ore Sanctorum.*

PSALMUS IX.

u) 5. *Non occultabitur.*) ȣ̓ κρυβήσεται, utitur interpres interdum hoc verbo perantiquo & obſoleto κρύβω, ut vel hinc conjici quoquo modo queat, antiquam hanc interpretationem, & fortaſſe convenire in tempore cum LXX. ſicut in aliis, quorum ætate uſitatius hoc verbum, quo utuntur illi, ut Pſalm. 69. ἀπὸ σȣ̃ ȣ̓κ ἀπεκρύβησαν, *a te non ſunt abscondita.*

x) 7. *Opera noſtra in electione.*) Multa incuria librarii, ſcriptum videbatur, ἔρνα ἡμῶν ἐν εὐλογῇ, quaſi diceret *germina noſtra in benedictione*, ſed certiſſimum mihi, potius ſcriptum ἔργα ἡμῶν ἐν ἐκλογῇ, *opera noſtra in electione*, luculentus locus pro libero arbitrio, cujus eximius aſſertor alibi etiam fuit Salomon.

y) 20. *Et adhuc in finem.*) Vox τέλος ſub finem totius Pſalmi ſeparata erat, ut in calce alicujus operis ſcribi ſolet *finis*. Verum neſcio cur in extremo hujus Pſalmi quam aliorum foret appingenda, ideo connecto illam cum ultimo verſiculo retrotracta præpoſitione εἰς, ut ſolet interpres, uti εἰς τέλος.

PSALMUS X.

z) 1. *Qui deviavit a via malitiæ.*) Græce ἐκυκλώθη ἀπὸ ὁδȣ̃ πονηρᾶς. Vis verbi Græci non exprimitur Latine, eſt *circulatus*, hoc eſt, *circumverſus a via malitiæ*, non omnino ſine alluſione ad ritum il-

lum, quo ut via remeandi aliquo penitus ignor retur, circumversio fiebat & agitatio circulatim sic putabant viam illam non repetenda sed perpetuo ignoratam & oblitam: quema modum apud Romanos sponsa obtecto flan meo capite, cum e primis ædibus pedem e tulisset vertebatur in gyrum, atque in domu sponsi hoc ritu ducebatur, ne sciret vias remea di in paternas ædes: hac allusione irremeabiles v malitiæ pulcherrime ostenduntur, sicut ostendu Sancti allusione ad alia, quibus Gentiles irreme bile iter significarunt. S. Isacius allusione ad S renum incantationem, S. Diadochus ad aqua lethes, Clemens Alex. ad transitum Acheront Quædam eorum verba appingam, quamvis d gressiuncula divertar. Primus lib. de contemp mundi c. 52. *Dicitur de Sirene, quod audiens voc ipsius modulationis, proprii obliviscitur itineris, & cant dulcedine captus cadens moritur; sic & res animæ, cu pervenerit in ipsam dulcedo cœlestis præ modulatione su vitatis verborum Dei.* Idem admonens Diadoch cap. 22. aurei sui operis: *Non enim patitur profu dum fidei quod est aqua oblivionis ut curiosis cogitation illud contemplemur.* Ad rem est commentatio Tu riani nostri ad hunc locum. Deniq; postremus 3. p dagog. cap. 11. ἀλλὰ ἀποπήδησόν φησιν, μὴ χρο σῃς ἐν τῷ τόπῳ, ὁ παιδαγωγός· μηδὲ ἐπιστήσῃς τὸ ὄμμα πρὸς αὐτήν. οὕτως γὰρ διαβήσῃ ὕδωρ ἀλλότρ ον, καὶ ὑπερβήσῃ τὸν ἀχέροντα: *sed resilias, inquit pæd gogus, neque in loco diutius habites, neque in eam in defigas oculos. Ita enim aquam alienam trajicies; transibis Acherontem.*

a)

a) 8. *In lætitiam æternam.*) Græce rescribendum est εὐφροσύνην. Nam quod inveni σωφροσύνην, insigne mendum judico.

PSALMUS XI.

b) 6. *Nemora.*) Scriptum erat δρομοὶ; sed in promptu fuit castigatio δρυμοὶ.

PSALMUS XII.

c) 4. *Ignitabulum.*) πύριον. Fateor hanc vocem, qua minime friget pulcherrima hæc metaphora (inculcata etiam a S. Jacobo in sua epist.) in Græco non invenisse. sed loco illius κύριον, quæ nullum sensum, aut plane alienum facit, quis non dicat felicissime rescribendum πυρίον, *igniarium*, seu *ignitabulum*, juxta Solinum, hoc est, id quo elicitur ignis, scilicet ferrum & silex, quæ ignem expuunt collisa.

PSALMUS XIII.

d) 10. *Memoria eorum amplius.*) Credo sic legendum, μνημόσυνον αὐτῶν ἔτι, ut sæpe utitur voce ἔτι, quamvis exaratum in Græco sit μνημόσυνον αὐτῶν ἐπι.. Et si ἐπὶ adverbialiter sumatur sensum eundem exprimit, sed accentus mutatio videtur fuisse propter positionem post casum, ut solet accidere, tunc sic vertendum, *memoriale super eos*; & sensus adhuc idem.

PSALMUS XIV.

e) 2. *Ligna vitæ Sancti ejus.*) Proprium hoc Sal monis adagium, quo sæpe in Proverbiis usus est

f) 4. *Non sic peccatores.*) Initio hujus versic præcessit vox quædam partim deleta, fortasse e clamatio ipsissima ac supra Psal. 8. vers. 37. qua ob eandem rationem præterii.

PSALMUS XV.

g) 6. *Non movebitur.*) Græce ȣ̓ σαλευθήσετ verbum hoc vulgatus e LXX. a quibus sæpissim inculcatur, vertit ejusmodi. Psal. 72. παρὰ μικ ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες, *pene moti sunt pedes.* Similit Psalm. 15. & sæpe: verum non quamcunque mo tionem significat, sed marinam & procellosa fluctuationem, velut naufragientis.

PSALMUS XVI.

h) 1. *In corruptione somni.*) Græce invenio κα ταφθορᾷ ὕπνȣ. Fortasse erat καταφορᾷ.

i) 11. *Cum animadvertis in correctione.*) Pessim scriptum erat, ἐν τῷ σε κηδεύειν εἰς ἐπιστροφήν; se facilis & certissima correctio ἐν τῷ παιδεύειν. Illu εἰς ἐπιστροφὴν, verti *in correctione.* Nam hac signi ficatione interdum accipitur ἐπιστροφὴ, & con gruit menti Psalmographi.

PSALMUS XVII.

k) 6. *Non annuntiavero.*) Partim male ſcriptum, partim deletum fuerat hoc, ubi nil aliud quam οὐκ ἐπαγγείλω legi potuit. Obſervandum in hoc Pſalmo, aliquem Judæum detorquere ſiniſtre poſſe nonnulla ad diſperſionem Judæorum quæ modo eſt facta, & ad expectationem quam modo inaniter retinet futuri Meſſiæ. Sed quid mirum ſi eodem modo alias ſcripturas authenticas pejus depravent: verum ſi attente hujus Pſalmi vaticinium pendatur, totus pugnat contra Judæos, & probe de regno ſpirituali Chriſti prophetat, ac de præcedentibus diſperſionibus, & calamitatibus Judaicis.

l) 7. *Diadema.*) Græce βασίλειον, regia dignitas notatur, & inſigne regium, idcirco ſcripſi *diadema.*

m) 9. *Bellatorum.*) Divinandum erat quid in Græco ſcriptum; videbatur legi ἡρειτῶν. Ego credo legendum θηρειτῶν. Nam Θηρίτας Martis cognomen eſt, quaſi ferus & immitis bellator, quamvis alii voluerunt apud Pauſaniam a Therone nutrice ita dictum.

n) 10. *Inveniant illi.*) Senſum expreſſi (ut aliquando ſoleo) non ipſiſſimam vocem Græcam εὑρεθείη αὐτοῖς, quæ ad verbum eſſet, *inventum ſit illis*, vel *inventus* (ſcilicet Deus) *ſit illis.*

o) 27. *In concione ejus.*) Ἐν ἀπελλῇ αὐτοῦ. Juxta Heſychium ἀπελλαὶ ſunt σηκοὶ, ἐκκλησίαι, ἀρχαιρεσίαι, *fana, ſacraria, cœtus, conciones*, atque ἀπελλα-

κας vocat *ἱερῶν κοινωνὺς*. Et apud Plutarch. in Lycurgo *ἀπελλάζειν*, *concionari* est Laconibus. I magis ad rem arbitratus reddere *in concione*.
p) 32. *in celebritate.*) Ἐν ἐπισήμῳ. In Psalm. verti *in signo*, nunc aptius sit *in notitia*, seu *celebrita* nempe pro re insigni in universa terra.
q) 47. *Ipse nitor.*) Poteram transferre *ipsa speci* Sic consentiret cum illo Euripidis in Isagoge Porphyrii celebre, *prima species digna est imperio*, nam propterea innuit Psalmographus imperium sup domum Israel concessum Christo Domino. explicat erudite cap. 17. suarum annotationu t. 2. Thesauri critici Noster Bernardinus Realinus, qui prius eruditione floruit, & demum nostram Societatem * ingressus majori sanctitate, innumeris miraculis, summaque sanctimoniæ veneratione admirandus; sed quia fortasse *εὐπρέπεια* denotat *elegantiam* & *vim* sermonis, nam & eo sensu accipi solet, & sequentia favent: *verba ejus ign super aurum*, verti *nitor*, ut eadem licentia, ac Græca voce est, vel de elegantia oris accipias, vi sermonis. Et Pindarus, ignem cum auro comparans usus est voce διαπρέπει, nitorem ostenden
r) 48. *Ignita super aurum.*) πεπυρωμένα *nitida* posset verti, nihilominus vim Græci expressi, nam ita vulgatus ex LXX. in Psalm. 117. & Pindar quoque ignem auro comparavit Ode 1. Olymp *ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ ἅτε διαπρέπει νυκτὶ, μεγάνορος ἔξοχα πλούτου*: *optima quidem aqua, sed aurum ardens ignis velut excellit no superi*

* Jesuiticam intellige, cui notum est Cerdam & Realinum nomen dedisse.

superbis eximie divitiis. Et in Apocalypſ. cap. 3. *aurum ignitum* ſvadet Deus emere. Nervus & vis ſermonum Chriſti notatur. Nam & Symmachus lib. 3. epiſt. *aurum Tullianum* eloquium & vim orationis Tullii vocavit.

PSALMUS XVIII

s) 2. *Dulcedo.*) χρηστότης. Ex LXX. etiam verſum ejusmodi Pſalm. 67. ἐν χρηστότητί σου τῷ πτωχῷ ὁ Θεός, *in dulcedine tua pauperi Deus.*

t) 5. *Ut avertas*) ἀποστρέψαι. Per varia tempora hæc vox verti poſſet, quam credo hic Græco more infinitivum eſſe, ita illiusmodi verti.

u) 14. *In mandato ſervorum ejus.*) Alludit ad factum Joſuæ.

CLXXVIII. Colloquium Davidis cum Deo de ſui probatione, *e Talmud Cod. Sanhedrin. fol. 107. col. 2. init. & Jalkut in 2. Sam. c. XI. fol. 22. col. 2. fin.* Interprete C. V. Georgio Elieſere Edzardo.

RAf Jehuda docuit ex ore ꝧ Raf: Homo ſedulo caveat quocunque tempore, ut ſeipſum non inducat in tentationem; nam ecce David ſeipſum induxit in tentationem. & lapſus fuit. Dixit ſcil. ad Deum ſanctum benedictum: o Arbiter mundi, quare vocant te Deum Abrahami, Iſaaci & Jacobi & non vocant te etiam Deum Davidis? Reſpondit ipſi Deus, tres iſti tentati ſunt a me, tu vero nondum es a me tentatus. Regeſſit David, o Domine mundi, proba me quoque, & tenta me. Reſpondit Deus, tentabo te, & agam aliquid tecum, (*e quo conſtantia tua appareat.*) Sed quod egi cum tribus Patriarchis, non indicavi illis prius: tibi autem in anteceſſum nunc intimo, me probaturum eſſe te in negocio inceſtus. Confeſtim ergo David, uti legitur 2. Sam. XI. 2. *Circa veſperam ſurrexit de lecto ſuo.* Raf Jehuda ex ore Raf refert doceri his verbis, quod lectum ſuum nocturnum commutaverit cum diurno, (*i. e. quod rem uxoriam exercuerit interdiu, ut ſatur eſſet concubitus, atque prae concupiſcentiæ ſtimulis interdiu non eſſet expoſitus,*) oblitus ſententiæ illius R. Jochananis, qui dicere fuit ſolitus, eſſe in homine exiguum aliquod membrum, quod eſuriat (*& venerem fortius appetat,*) ſi ſatietur, contra autem ſaturum ſit, (*& ac-*

qui-

quiescat,) si homo illud faciat esurire, (*atque ab actibus venereis abstrahat.*) Atque hoc est, quod scriptum est ibidem, *& ambulavit in tecto domus regiæ, viditque fœminam quandam lavantem se desuper tecto, quæ erat admodum formosa.* Bathseba quidem lavit caput suum sub alveari; venit autem Satan in forma aviculæ, (*inseditque alveari.*) Quapropter David sagittam ejaculatus est in avem istam, confregitque alveare, unde Bathseba fuit detecta, atque a Davide visa. Tum ergo (*uti porro habetur 2. Sam. XI 3. Misit David, & inquisivit in mulierem istam, dixitque aliquis: Nonne hæc est Bathseba, filia Eliami, uxor Uriæ Chittæi? Quare misit David legatos, & accepit eam, cumque illa venisset ad ipsum, concubuit cum ea, illa vero sanctificavit se ab immunditie sua, & reversa est domum.* Ceterum hoc (*quod jam modo de colloquio Davidis cum Deo, hujusque eventu diximus,*) insinuatur in verbis Ps. XVII. 3. *Probasti cor meum, visitasti noctu, explorasti, sed non invenisti (me innocentem & constantem,) utinam frenum injectum fuisset mihi, ne transgressum fuisset os meum.* Sensus. Utinam frenum injectum fuisset ori illius, qui me odit, ut non dixisset talia, (*i.e. ori meo, qui ipse mihi fui inimicus, ut non dixissem, Proba me Deus. Per hoc ipsum enim lapsus sum.*)

CLXXIX. Colloquium Davidis cum Deo de bonitate amentiæ, e *Jalkut super I. Sam. XXI. fol. 18. col. 4. fin. & Medrasch Tehillim super Ps. XXXIV. fol. 26. col. 2. med.* eodem Interprete.

DIxit David ad Deum ſanctum benedictum: o Domine mundi! Quicquid feciſti in orbe tuo bonum eſt, & ſapientia melior eſt rebus creatis omnibus. At vero amentia ſola eſt excipienda. Quid enim utilitatis eſt ex homine inſano? Ambulat is per plateas, lacerat veſtes ſuas, pueriquæ illudunt illi, curruntque poſt ipſum, imo omnis populus eum ridet. Numquid vero hoc jucundum eſt coram oculis tuis? Reſpondit ipſi Deus ſanctus benedictus: o David, tu adhuc vocaberis mercator amentiæ; per vitam enim tuam juro, adfore tempus, quo indigeas illa. Atque hoc eſt quod Salomo dicit Prov. XIII. 13. *qui contemnit rem aliquam, oppignorabitur propter illam.* Nam vox יחבל *Jechabal* habet hic oppignorandi ſignificationem, æque ut Exod. XXII. 25. *Si oppignorando oppignoraveris veſtem ſocii tui.* Dixit ſcilicet Deus ſanctus benedictus ad Davidem, tu excruciaberis adhuc propter amentiam, & preces pro illa conſequenda ad me fundes, donec aliquantulam de illa tibi impertiam. (*Et certe ita accidit.*) Haud cunctatus enim poſthac David, contulit ſe ad Philiſtæos, quemadmodum dicitur I. Sam. XXI. 11. *Et ſurrexit David, & fugit e conſpectu Saulis, venitq́ ad Achis.* Tum vero Deus ſanctus benedictus ad illum: o David, tune audes te ad

ad Regem Achis conferre? Heri occidisti Goliathum, & nunc abis ad fratres ipsius, gladium Goliathi tecum ferens, cum fratres ipsius sint Satellites Regis Achis. Certe nondum est abstersus sanguis Goliathi, (*sed in recenti adhuc memoria hæret, quod inter te atque illum est gestum.*) Ipsi qvoqve fratres Goliathi, simulatque venerat ad illos David, adierunt Regem Achis, veniamque rogarunt, ut liceret sibi vicissim trucidare eum, qui occidisset fratrem suum. Sed Achis respondit ipsis, nonne apertum inter ipsos intercessit bellum? Et si frater vester illum occidisset, nonne id bello fuisset factum? Nunc ergo similiter, quando is trucidavit fratrem vestrum, cogitandum vobis est, fratrem vestrum ita cum ipso fuisse pactum, quando ipse est professus 1. Sam. XVII. 9. *Si poterit pugnare mecum, & percusserit me, erimus vobis in servos.* Exceperunt autem fratres Goliathi: Si res ita se habet, surgendum tibi erit e solio tuo; nam Regnum sic spectabit ad Davidem, (*tuque eris ejus servus.*) Atque hoc insinuatur per verba 1. Sam. XXI. 12. *Nonne hic est David, Rex terræ, nosque erimus servi illius?* Tum vero metus incessit Davidem, incepitqve dicere e Psal. LVI. 4. *die quo timeo, in te confidam*, simulque rogavit Deum, ut ipsum exaudiret hora illa. Deus autem respondit ipsi, qvid est, O David! qvod a me petis? Regessit David, ut des mihi pauculum de re ista, (*quam olim contemsi, i. e. paululum amentiæ.*) Excepit Deus, nonne dixi ad te, qui contemnit rem aliquam, oppignorabitur propter illam? Atqui nunc amentiam a me petis? *vides ergo, quam longe aberraveris in judicio*

suo

tuo de amentia.) Tum David amentem se simulavit, inscripsitque foribus, Achis Rex Gath debet mihi centum myriadas, atque uxor ejus myriades quinque. Erat vero etiam filia Achis insana, eaque intus furebat atque clamabat, David autem insaniebat atque clamabat foris. Quare indignatus Achis, num, inquit, scitis vos, mihi deesse amentes? quemadmodum legitur 1. Sam. XXI. 16. *Num carens insanis ego, quod adduxistis hunc, ut insanum agat coram me?* Liberatus autem David periculo isto, gavisus admodum fuit, quod prae gaudio amentia iterum in se exspirasset. Atque hoc est quod dicitur Psal. XXXIV. 2. *Laudabo Deum omni tempore &c.*

CLXXX. Colloquium Dei cum Davide super aedificatione templi, *e Jalkut in 2. Samuel. VII. fol. 21. col. 4. init.* eodem Interprete.

Dixit Dominus ad Nathanem, Ito & dicito ad servum meum, ad Davidem, sic dixit Dominus, num tu aedificabis mihi domum? Non inquam: Nam sanguinem fudisti. Quando haec audivit David, timuit valde, mente secum pensitans, quod ineptus esset pronunciatus ad aedificandum templum. At R. Juda filius R. Elai monet, Deum sanctum benedictum ita alloquutum fuisse Davidem; o David, ne metuas: Per vitam enim tuam juro, sanguines illos quos fudisti, non majoris esse in oculis meis quam sanguines capreae aut cervi, de quibus f... milit...

militer effundendi notio occurrit Deut. XII. 16. *Super terram effundetis illum, sicut aquam.* Quidam verba Dei ita dicunt habuisse; Juro per vitam tuam, sanguines illos, quos fudisti, juxta a me æstimari cum sanguinibus sacrificiorum; quia dicitur 1. Chron. XXII. 8. *Sanguines multos fudisti coram me.* Ubicunque enim occurrunt voces *coram me*, ibi respectus est ad sacrificia; quia de illis similiter dicitur Lev. I. 5. *Et mactabit juvencum coram Domino.* Ceterum David ita respondit Deo: Si sanguines quos fudi, sunt in oculis tuis instar sanguinum sacrificiorum, quare ergo ego non debeo ædificare templum? Regessit Deus: Si tu ædificares illud, perstaret in perpetuum, & nunquam vastaretur. Subjecit David: Atqui hoc bonum esset. Respondit Deus: Coram me est manifestum atque exploratum, quod Israëlitæ olim sint peccaturi, quodque adeo ira mea sit incubitura templo, illudque a me devastandum, salvis tamen Israelitis. Ita enim scriptum exstat Thren. II. 4. *In tentorium filiæ Zionis effudit sicut ignem iram suam.* Addidit porro Deus sanctus benedictus: Per vitam tuam juro, quia tu in animo habuisti, exstruere templum, utut filius tuus Salomon id demum sit in actum deducturus, ego tamen ibi id adscribam; quemadmodum dicitur Ps. XXX. 1. *Psalmus, Canticum initiationis domus Davidis.*

CLXXXI. Tekanoth ſive Conſtitutiones non ſcriptæ, quas ad Moyſem, Davidem & Salomonem Judæi referunt.

MOyſes ut notatur in libro Juchaſin, edid tres conſtitutiones. 1) Benedictionem ... bi * quam tradidit quo tempore deſcendit cœlo Man. 2) Ordinem Concionandi pro ſingulorum dierum feſtorum ratione de paſcha i paſcha, & 3) Vigilias ſeu Vices ſacerdotales qu vocant Eleazari & Ithamar. R. Maimonides add 4) etiam ſtatuiſſe Moyſem, ſeptem dies epularum in nuptiis, & totidem luctus in funere. Prophe tempore Moyſis conſtituerunt Legem tribus vic bus per hebdomadem publice legendam, fer ſecunda & quinta & Sabbato. De decem conſtitutionibus Joſuæ dictum ſupra p. 874. *David* occaſione Ammonis & Thamar unam conſtitutionem ſanxit de ſolitudine, ne quis audeat ſolus cum virgine vel muliere verſari, unde frequentia in illam rem monita Talmudicorum. Vide Ottonis Lexicon Rabbinicum p. 191. Salomonis conſtitutiones tres referuntur, 1) de conceſſa poteſtate ferendi aliquid in domum contiguam die Sabbat. 2) de lotione manuum ad ſancta, & 3) de gradi conſanguinitatis ultra Legem Moſaicam prohibito. Vide Sgambatum p. 313.

CLXXXII.

* Preces ad cibum *Berachath bammazon* quatuor benedictionibus conſtant apud Judæos. Primam tribuunt Moyſi, ſecundam *Dabidi*, tertiam Salomoni, quartam Rabbinis, Sgambatus p. 287.

CLXXXII. Davidis ſcutum contra incendia.

Georgius

Georgius Eliefer Edzardi ad Avoda Sara cap. *pag.* 353.

IN libro סגולות ורפואות de proprietatibus r[illegible] rum & medicamentis, excufo Amft. 170[illegible] inter alia Magica ac fuperftitiofa confilio und[illegible] cimo, fvadetur ad incendia reftinguenda fu[illegible] *maffa panis (alii dicunt requiri ut de maffa panis form[illegible] fit placenta) & formari fuper illam fcutum Davi[illegible] hujusque fex angulis infcribi vox* ט״יר, *medio autem* N[illegible] *men Dei* אג״לא (i. e. tu es potens in æternum o J[illegible] hova,) *tumque projici in ignem, addito dicto Pfal.* C[illegible] 30. Stetit Pinchafus & exercuit judicium, atq[illegible] plaga fuit inhibita: *& altero Exod. XII.* 27. Dice[illegible] facrificium præterireficum hoc eft Jehovæ, q[illegible] præterivit domos filiorum Ifraelis in Ægyp[illegible] cum percuteret Ægyptum, noftrasque dom[illegible] eriperet. Tum incurvavit fe populus & adora[illegible] runt.

D. Jo. Benedictus Carpzovius notis ad T. 2. Conc[illegible] num funebr. p. 1397.

Multa de מגן דוד *fcutum Davidis* fabulantur J[illegible] dæi, infculptum ei fuiffe duplex triangulum, o[illegible] pofita ratione fibi mutuo implexum, cujus, q[illegible] tuor apices in utroque latere quatuor Τετραγρα[illegible] μάτȣ literas יהוה, duo reliqui, fuperius & in[illegible] ferius duas literas nominis divini יה expreffe[illegible] rint, ejusque fpacio intermedio quatuor liter[illegible] אגלא infcriptæ fuerint, quas per *Rafche* ti[illegible] fonan[illegible]

ſonare idem volunt ac אתה גבור לעולם אדני *Tu fortis in æternum, Domine*, de qua nominis hujus Cabbaliſtici אגלא *Agla* interpretatione vide Galatinum *lib. II. de Arcan Cathol. verit. toto cap. XV. fol. 95.* Buxtorfium *in Abbrev. Hebr. p. 21. & Lex. Talm. fol. 22.* Kabbalam denudatam *part. I. p 24.* De ipſo autem ſcuto Wilh Schikardum *in Tarich. p. 54.* qui & ſchematismum illius exhibet. Et quoniam Davidem hoc ſcuto telis impervium & invulnerabilem fuiſſe redditum credunt, eodem hodienum ad reſtinguenda incendia utuntur, hanc ſcuti Davidici figuram dicto Moſaico ex *Num. XI 2.* ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש *& clamavit populus ad Moſen, & oravit Moſes ad Dominum. & repreſſus eſt ignis*, cinctam vel maſſæ panis includunt, vel ejus ſaltem cruſtæ extrinſecus creta inſcribunt, atque tribus vicibus circumlatam in flammas conjiciunt. De qua Judæorum ſuperſtitione poſt laudatum Schickardum vide B Geierum *Cap III. de Superſtit.* §. 41 ac Jul Reicheltum *de Amuletis p. 16.* Facit huc & Gentilium conſvetudo, qui Numina in ſcutis depingebant, atque hæc ideo in funere invertebant, ne illorum ſimulacra cadaveris adſpectu polluerentur. Quo illud Servii *in lib. II. Æneid.* adducit Aloyſ. Novarinus *lib. XI. Schediasm. cap. XV. fol. 315.* *Lugentium more mucronem, non cuſpidem haſtæ contra terram tenentes: SCUTA etiam invertentes propter NUMINA ILLIC DEPICTA, ne eorum ſimulacra cadaveris polluerentur adſpectu.*

CLXXXIII. Libri duo Davidis, Florentiæ ante paucos annos jactati.

Andreas Caroli in memorabilibus Sæculi XVII, libro X. p. 718.

ANno 1695. mense Augusto, Florentiam e Ægypto venit quidam dives quadraginta annorum Judæus, *Delphilim Dorra* dictus, contulitque *septuaginta libros*, inter quos *duo* vetustissimi dicuntur *a Rege Davide* conscripti, unde pro talibus quasi cimeliis Judæi Romani & Livornienses nonaginta millia scudorum ei fuerant licitati: sed illos Dorra dono dedit magno Duci Florentiæ, ubi baptizatus & vicissim ab hoc menstrua decem scudorum pensione donatus est, simul ad nutum in servitinum habens quosdam Ducis pedissequos. *Ex relationibus novellis sive commentariis diurnis, Coloniæ latina lingua edi solitis.*

CLXXXIV. Davidis Centum benedictiones. Liber fundamentum Mundi.

SGambatus ex libro Orach Chajim cap. 43. hæc refert in Archivis Vet. Test p. 288. *R. Meir dixit: Centum benedictiones quotidie cuique dicendæ sunt. Respondit R. Natronai, qui fuit caput Academiæ in Mata Macasia, David Rex composuit has centum benedictiones. Causa cur composuerit, hæc fuit. Quotidie moriebantur ex Israel plurimi, nec apparebat causa. Di-*

nec Spiritu sancto edoctus David composuit centum benedictiones, quibus DEO rite persolutis, malo obviam itum est. Idem Sgambatus notat in Bibl. Bavarica exstare librum, sed haud visum sibi, *fundamentum Mundi*, quem ad Davidem auctorem Judæi referant.

CLXXXV. NATHAN * Propheta.

Auctor Operis Imperfecti in Matthæum, homilia secunda extrema.

DUm dicit per Prophetas, non per Prophetam, manifestat quod non certam auctoritatem prophetiæ protulit, sed sensum Prophetarum colligens dixit. Nam per omnes Prophetas JEsus Nazarenus vocatur, quod est sanctus. Aut forte legerunt & alios Prophetas ita dicentes, qui non sunt nobis canonizati. Alii etenim prophetaverunt & conscripserunt, sicut Nathan ** & Esdras.

Ex Apocrypho scripto nescio quo repetitum, quod Epiphanius lib. de vitis Prophetarum T. 2. p. 235. narrat Nathani ad prohibendum a flagitio Davidem Hierosolymas properanti obstitisse Belialem, & cadaver nudum in via objecisse. Hujus enim sepeliendi causa dum ibi substitit Propheta, Rex ea nocte crimen admisit.

* Ex Nathanis nomine Eupolemus apud Eusebium IX. 30. præparat. Evangel. commentus est nomen Angeli Διαναθάν, qui Davidem ab ædificando templo prohibuerit.

** 1. Paralip. XXIX 29. & 2. IX. 29. XXIX. 25.

CLXXXVI. ACHITOPHEL & MEPHIBOSETH, Davidis Doctores.

Talmudici in Pirke Aboth sive capitulis Patru[m] c. VI. §. 3.

QUi discit a socio suo caput unum vel lectio-nem unam aut versum unum, vel tantu[m] literam unam, tenetur illi deferre honore[m]. Etenim invenimus de Davide Rege Israel, qu[i] non didicit ab Achitophele nisi tantum duo verb[a] * & propter illa fecit eum præceptorem suu[m] Doctorem suum, notum suum, juxta id quod d[i]citur Psal. LV. 14. *sed tu homo eras juxta æstimation[em]* (cordis) *mei, dux meus & notus meus.* Argumentu[m] certe est a majori ad minus. Si enim David Re[x] Israel qui solummodo duo verba didicit ab Achi-tophele, constituit eum Rabbinum suum, duce[m] suum, amicum suum: qui discit a socio suo c[a]put unum, tractatum unum, aut versum unu[m] aut tantum literam unam, quanto magis is, [i]quam, tenetur ut socium suum gloria sive hono[re] afficiat. Non enim est vera gloria nisi quæ a Le-ge proficiscitur, sicut dicitur: Prov. III. 35. G[lo]-*riam Sapientes hæreditant*, Et: Prov. XXVIII. 1[0]. *Qui integri sunt, hæreditabunt bonum.* Confer q[...]

* Duo illa, notante Maimonide fuerunt, ut ne solus Legi [...] caret, neque sine comitibus aut absque veneratione in[...] ret domum disciplinæ. Vide T. 4. Surenhus. p. 486. [...] morte Achitophelis quem angina suffocatum periisse a[...] Judæi, confer interpretes ad 2. Sam. XVII. 23. & Buxt[orf] Lexicon Rabbinicum p. 1480.

de *Mephibosetho* Davidis Doctore in Gemara Berachot c. 1. p. 24. & 25. edit. Clariss. Edzardi.

CLXXXVII. Numi Davidis & Salomonis nomine inscripti.

Vide Figuram 4. in Tabula quam habes supra ad pag. 414.

TAlmudici in Bava Kama * testantur olim obtinuisse monetam Hierosolymis, in cujus una facie scriptum דוד ושלמה *David & Salomo*, in altera ירושלם *Hierusalem.* Atque jampridem testatus est Jo. Mathesius ** sibi ejuscemodi numum esse, in cujus una facie legerentur verba: דוד המלך ובנו שלמה המלך *David Rex, & filius ejus Salomo Rex.* In altera vero, conspiceretur porta piscatoria, adscriptis verbis: ירושלם עיר הקודש *Hierusalem civitas sancta*, ex Esaiæ LII. 1. Hujusmodi numum memorant quoque Herm. Conringius de numis Hebræorum p. 66. & Wagenseilius in Sota p. 575. sed ambo ut fide indignum rejiciunt. *Scilicet, quæ ratio erat*, inquit Clariss. Wagenseilius p. 577. *ut David cusurus numos, in iis filii quem in administrationis societatem nunquam adsciverat, nomen exprimeret, & Regem illum salutaret?* Qui tamen Talmudico fidem habere voluerit testimonio, dicere potuerit inter Judæos sub templo secundo obtinuisse numos cum

 hujus-

* Verba habes supra p. 414.

** Jo. Mathesius in Sarepta, concione XV. adde vitam ejus accurate scriptam a Joh. Balthasare Mathesio abnepote, p. 37.

hujusmodi inscriptione in honorem & memoriam Davidis & Salomonis non ab ipsis sed diu post illorum tempora a gente Judaica cusos. Omitto quæ de Salomonis numo cum templi imagine Gabriel de Simeonibus p. 156. atque de alio numo similiter commentitio Davidis & Abraham Raphael Avellinus in declaratione sub Anguisciolæ nomine edita Italice Mediolani paucis foliis A. 1617. *Dichiaratione della Hebraica Medaglia detta Maghen David & Abraham, di D. Angelo Gabriel Anguissola.* Vide Julium Bartoloccium Bibl. Rabbinic. T. IV. p. 164. & Carolum Josephum Imbonatum in Bibliotheca Hebræo latina p. 212. seq. & 306.

CLXXXVIII. Salomon inventor litterarum Syriacarum & Arabicarum. Libri sacri Hiramo rogante, Salomonis jussu Syriace versi. Liber Salomoni tributus de justitia.

Abraham Ecchellensis in Historia Arabum parte 2. f. 275.

JAm dictum a nobis est *Cahtanum* filium Heberi Arabum gentis parentem & authorem fuisse aut propagatorem, omniumque primum regium capiti imposuisse diadema. Huic defuncto successit *Jaarab* filius, qui regioni toti ex suo nomine nomen dedit & linguæ, quam non solum excolere primus cœpit, sed characteres & scripturam excogitavit, ut Mashudius & alii testantur. Quan-

Quanquam non desint qui arbitrantur *Salomonem* hos invenisse characteres, & Belkais reginæ Sabæ, quæ illis eadem ac Arabiæ est, tradidisse, cum illum in ænigmatis & problematis tentatum venit. Qua sine dubio traditione opinioneve imbutus ac persvasus Ctesiphon S Jacobi Apostoli discipulus, vel quisquis ille fuit, antiquos Arabum characteres, * quibus plumbeæ illæ laminæ, quæ apud Granatensium urbem in turre quadam repertæ fuerunt, sunt exaratæ, Salomonis appellavit in Latina historiola, quam una cum illis ibidem recondiderat. Huic opinioni præter Arabes suffragantur Syri & Chaldæi apud Jesudad Episcopum Hadrensem in præfatione Elucidationis Geneseos, ubi postquam pluribus contendit, ante Moysen nullas extitisse scripturas, nullosque characteres, subdit: *Quidam autem ajunt, quod quemadmodum ille* (Moyses) *primus excogitavit litteras Hebraicas, quibus Legem posuit, ita Salomon excogitavit characteres aliorum librorum, sive scripturarum, quos tradidit populis a quibus affectus est honoribus, & primum quidem Syriacæ linguæ* (characteres) *quos dedit Hiramo Tyri.*

* Inter alia in Regno Granatensi A. 1588. effossa commentitia & Pontificis etiam auctoritate proscripta monumenta jactatur etiam *liber de essentia Dei, quem divus Thesiphon, Apostoli Jacobi discipulus, in sua naturali lingua Arabica Salomonis characteribus scripsit.* Tum *liber de justitia* Salomoni tributus tanquam auctori, & XX foliis Possevino teste constans Confer Acta Eruditor. T IV. supplementi p 179. & Acta sanctorum T. VII. Maji p. 408. Pinedam de rebus Salomonis p. 157.

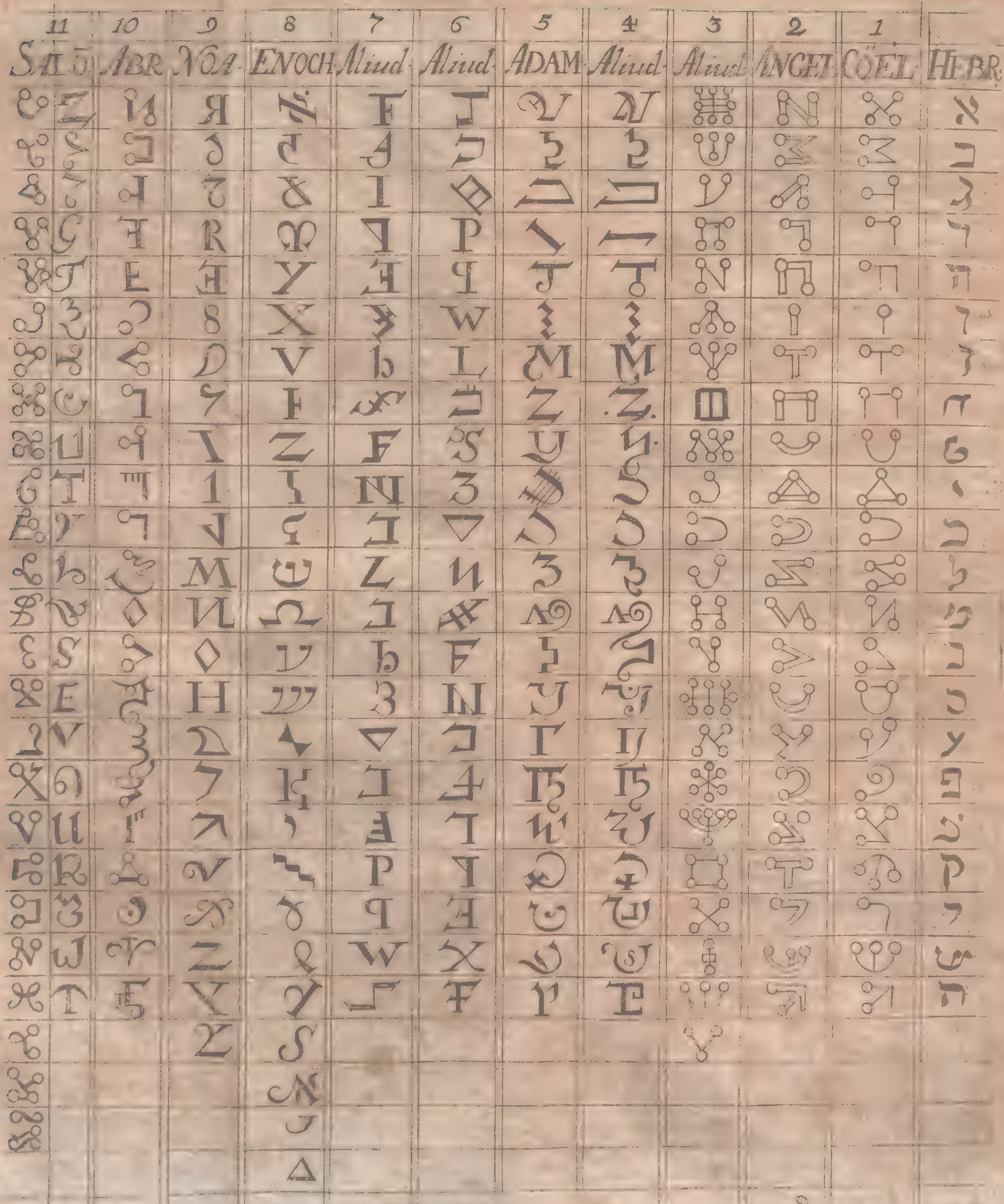
Andreas Mullerus Greifenhagius de versione Syriaca librorum Sacrorum p. 26.

Syrorum traditio est, Salomonis libros, ceteros que qui ante ipsum scripti fuerant, *Hirami* rogatu Salomonis jussu translatos esse; reliqua cum Veteris tum Novi Testamenti scripta sacra *Abgari* Regis Syri providentia, Adadi vero (seu Thaddæi & aliorum Apostolorum cura. Ita *Soadedus* Episcopus Hadtensis refert. Verba ejus legere est apud *Gabrielem* Sionitam * præf. Psalter. Syriac *Autorem* præfat. operis Paris. *Hottingerum* Thes. Philol. p. 263. *Ecchellensem* not. ad Catal. pag. 78 Confer. Gregor. Abulfar. ** Histor. Arab. pag 100.

Sed

* En tibi Sionitæ verba: *Versionis Syriacæ antiquitas ea est ut secundum receptissimam Chaldæorum & Syrorum traditionem coæva sit Salomoni, sic enim legimus in libro antiquissimo Soadedi Episcopi Hadethensis, veteri charactere in membranis exarato, qui inscribitur locorum difficilium & vocum obscuriorum in sacris literis occurrentium elucidatio* Sacrorum voluminum translatio hunc ordinem est adepta. Pentateuchon, Josue Judices, Ruth & Samuel David, Proverbia, Ecclesiastes, Cantica Canticorum & Job translati fuerunt tempore Salomonis, orante exorantequ Hiram, Rege Tyri, ejus amicorum. Reliqui vero libri veteris pariter ac novi Testamenti, tempore Abugari Regis Syriæ, cura & sollicitudine Thadæi aliorumque Apostolorum.

** *Syri occidentales,* inquit Abulfarajus, *duas habent versiones, simplicem qua ex Hebræo in Syriacum translata est post adventum Domini Christi, tempore Thaddæi Apostoli vel ut alii dicunt, tempore* Salomonis *filii Davidis,* & Hirami: *& figuratam secundum septuaginta, e Græco in Syriacum traductum, longo post incarnationem Salvatoris intervallo.*

11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1
SALŌ ABR NOA ENOCH Aliud Aliud ADAM Aliud Aliud ANGEL CÖEL HEBR

ad pag: 1017.

Sed *Soadedi*, si quid tale scripsit testimonium vel alia traditione succutitur. Ea nempe, quæ vult omnem versionem *Abgari* tempore confectam esse. Hanc *Sionita* refert l.c.

Quodque de Salomonis tempore traditum est, nullo negotio refutatur. Siquidem certum est, ante Christi tempora nullas versiones inter Judæos notas fuisse, præter † Onkelosi & *Jonathanis* Paraphrases & Græcam LXX. Walton. *dissert. de LL. Orient. pag.* 67.

Imo *Jesudad*, ipsissimus *Soadedus*, apud *Ecchelensem* tradit: Alios de *Samaritana* versione hoc intelligere. vid. *Morinus*.

Quomodo vero *Samaritanum* idem sit quod Chaldaicum, uti Ecchelensis contendit, equidem non perspicio, uti nec qua specie dicatur: *Salomonem Hiramo una literas Syriacas, à se quidem* inventas, tradidisse, quod Jesudad loco citato perhibet.

Idem Mullerus inter Alphabeta ac notas diversarum linguarum, Berolini 1703. 4. *post Auctoris fata editas à B. Seb. Godfrido Starckio, etiam peculiarem tabellam alphabetorum fabulosorum, atque in his Salomonis Alphabetum exhibet, quod licet commentitium & nullius fidei, tamen ne à curiosis talium desideraretur, hoc loco una cum cæteris subjunxi.*

† Etiam de Onkelosi & Jonathanis paraphrasibus neutiquam certo constat quod tam antiquæ sint. Vide Jo. Morini Exercitationes Biblicas p. 322. 333. & 342. seq.

CLXXXIX. Liber Sapientiæ Salomonis, lingua Hierosolymitana.

Jo. Picus Mirandulanus præfat. ad Heptaplum.

EXtat apud Hebræos Salomonis illius cognomento ſapientisſimi liber cui ſapientia titulus, non qui nunc in manibus eſt, Philonis * opus, ſed alter Hieroſolyma quam vocant ſecretiore lingua compoſitus, in quo vir naturæ rerum ſicuti putatur, interpres omnem illiusmodi diſciplinam fatetur de Moſaicæ legis penetralibus hauſiſſe.

Recte monet Sgambatus p. 529. *Picum quicquid de hoc libro ſcribit id omne petiiſſe ex R. Nachmanidis præfatione in Pentateuchum, qui Salomonem ex Moſe hauſiſſe confi*

* Philonem Judæum, cujus plura ſcripta habemus, auctorem eſſe libri Sapientiæ, minus eſt veriſimile, & genio ſtyloq; ſcriptorum Philonis ac veterum teſtimoniis, qui autorem libri Philonem ſeniorem appellant, adverſatur. Græce tamen ſcriptam eſſe, non verſam ex Hebraico, uti Græcam eloquentiam redolere teſtatus eſt & ſuo jam tempore Hebraice repertum à ſe negavit Hieronymus, confirmat Stephanus le Moyne notis ad varia ſacra p 597. ſeq Prætereo quæ de hoc & aliis libris ἐκκλησιαζομένοις ſed a Canone Veteris Teſt. Hebræorum primorumque Chriſtianorum exulantibus, Sirachide, Tobia &c. dixi lib 3. Bibl. Græcæ cap. 29 & in præfationibus ad eosdem libros Græce & latine a me editos Lipſiæ 1691. 8. Quod vero ineda p. 205. de libris Salomonis ait Sapientiæ Salomonis Pico memoratæ mentionem fieri libro tertio Theophili Antioch. ad Autolycum, error eſt, atque apud Theophilum III. p. 120. periinde ut apud Coſmam Indopleuſtem XII. p. 342. pro Salomone legendum Solon. Novum & elaboratisſimum commentarium in Sapientiam Salomonis exſpectamus ab eruditiſſimo viro D. Jo. Rendtorfio, Hamburgenſi.

confirmat, laudatque Sapientiam magnam Salomonis, חכמתא רבתא דשלמה *atque ex illa profert hæc:* Non eſt melior nativitas Regis aut Principis, ſimul exitus cujusvis filii hominis & introitus æqualis pariter. Idcirco oravi, & venit mihi ſpiritus Sapientiæ, & vocavi & venit mihi Spiritus intelligentiæ, & complacui mihi in illo plusquam in ſceptris & in ſoliis. —— Et ipſe dedit ſcientiam quæ non eſt falſa, ad ſciendum ubi ſtat mundus, & operationes ſignorum, principia & fines, & media temporum, angulos caudarum, ubi & quomodo faciunt tempora, curſus cœlorum & confirmationes ſtellarum, humores jumentorum & iras ferarum & vires ventorum. Cogitationes filiorum hominum, applicationes plantarum & virtutes radicum & omnem rem abſconditam & omnem rem apertam didici. *Manifeſtum eſt, Nachmanidem hæc loca petiiſſe ex nullo alio libro quam ex Hebraica verſione libri Græci Sapientiæ quem habemus & in quo hæc ambo loca perſpicue leguntur cap. VII. verſu 5. 6. 7. & 18. 19. 20.*

CXC. Ariſtoteles Salomonis plagiarius.

R. Abraham Zacuth Libro Juchaſin. p. 157. col. 2.

QUicquid ſolidum eſt in doctrina Ariſtotelis, furtim ablatum eſt e ſapientia Salomonis, ſuper quem pax ſit. Poſtea enim quam Alexander Macedo rerum potitus eſt Hieroſolymis, ſummam rerum concredidit Ariſtoteli præceptori ſuo, ipſosque adeo Salomonis libros. Ea propter

pter quicquid boni ibi invenit, suo ipsius nom postmodum edidit, admistis tamen quibusd conclusionibus pessimis, qualis est illa de æt nitate mundi. *Confer Ientzelii dialogos A.* 1689. 1216. *& Jac. Thomasium de plagio* §. 364. *Hackspan ad Lipmanni Nizachon p.* 284.

CXCI. Salomonis Epistolæ ad V phrem Ægypti, & Hiramum * Tyri Regem.

Ex Eupolemo apud Eusebium præparat. Evang. IX. 31. seq.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΟΛΟΜΩΝ Ουαφρῆ Βασιλεῖ Αἰγύπτε, φίλῳ πατρικῷ χαίρειν.

ΓΙΝΩΣΚΕ με παρειληφότα τὴν Βασιλείαν παρὰ Δαβὶδ τȣ͂ Πατρὸς διὰ τȣ͂ Θεȣ͂ τȣ͂ μεγίςȣ, καὶ ἐπι-

SALOMON RE Vaphræ Ægyp Regi, Amico p terno Salutem.

NOVERIS me sur mi Numinis b neficio Regnum a D vide Patre accepi

τετ-

* Testatur Flav. Josephus, Epistolarum illarum exempla serv in Tyriorum Annalibus. Διαμένει δ᾽ ἄχρι τῆς τήμ ρον τὰ τῶν Ἐπιςολῶν ἀντίγραφα ȣ̓κ ἐν τοῖς ἡμ τέροις μόνον σωζόμενα βιβλίοις ἀλλὰ καὶ π Τυρίοις. Lib. VIII Antiqv c 2. pag 258. & lib. I. con Apionem p. 1042. Eadem ex Josepho Syncellus p. 182. de etiam quæ ex Alexandro Polyhistore Clemens Alex Strom. p. 332. Aliæ, inquit Sgambatus, Salomonis Epi læ citantur ad Galaaditas, Galilæos, Samaritanos, Moa tas, Ammonitas. Vide infra p. 1023.

ἰλαχότος μοι οἰκοδομῆσαι ἱερὸν τῷ Θεῷ, ὃς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἔκτισεν· ἅμα δέ σοι γράψαι, ἀποστεῖλαί μοι τῶν παρὰ σοῦ λαῶν, οἳ παραστήσονταί μοι μέχρι τοῦ ἐπιτελέσαι πάντα κατὰ τὴν χρείαν, καθότι ἐπιτέτακται.

a quo Templum Deo Cœli Terrarumque Molitori ædificare juſſus fuerim, ſimulque abs te per literas petere, uti ad me ex Regni tui hominibus Fabrisque mittas, qui ſuam mihi operam navent, donec, uti par eſt, cuncta, prout juſſus ego ſum, accurate perfecero.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΥΑΦΡΗΣ Σολομῶνι βασιλεῖ μεγάλῳ χαίρειν.

Ἅμα τῷ ἀναγνῶναι τὴν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν, σφόδρα ἐχάρην, καὶ λαμπρὰν ἡμέραν ἤγαγον, ἐγώ τε καὶ ἡ δύναμίς μου πᾶσα, ἐπὶ τῷ παρειληφέναι σε τὴν βασιλείαν παρὰ χρηστοῦ ἀνδρὸς, καὶ δεδοκιμασμένου ὑπὸ τηλικούτου Θεοῦ. περὶ δὲ ὧν γράφεις μοι περὶ τῶν κατὰ τοὺς λαοὺς τοὺς παρ' ἡμῖν, ἀπέσταλκά σοι μυριάδας ὀκτὼ, ὧν καὶ τὰ

VAPHRES REX Salomoni Regi magno ſalutem.

LITERAS tuas ſimul atque perlegi, cum ingentem animo cepi lætiam, tum genialem cum univerſo exercitu populoque meo diem egi, quod a Viro optimo, tantoque Numini probatisſimo Regnum acceperis. Quod autem a nobis homines fabrosque poſtulas, eorum octoginta millia ad te miſi, quorum etiam natale tibi ſolum indi-

πλήθη ἐξ ὧν εἰσι, διασεσάφηκά σοι· ἐκ μὲν τοῦ Σεβριθίτου νόμου, μυρίους· ἐκ δὲ τοῦ Μενδησίου καὶ Σεβεννύτου, δισμυρίους. Βουσιρίτου, Λεοντοπολίτου, καὶ Βαθριθίτου, ἀνὰ μυρίους. Φρόντισον δὲ καὶ δέοντα αὐτοῖς καὶ τὰ ἄλλα, ὅπως εὐτακτῇ, καὶ ἵνα ἀποκατασταθῶσιν εἰς τὴν ἰδίαν, ὡς ἂν ἀπὸ τῆς χρείας γενομένης.

care juvat. Ex Sebri de Præfectura de millia, ex Mendesia Sebennitide, viginti lia, ex Busiritide, Le topolitide, & Bat hitide circiter trigi millia numerantur. pereſt ut iis, quæc que opus fuerint, abu de ſuppeditari cu partim ne quid in eos turbarum excite partim ut ædificatio perfecta, ſalvi ad ſu incolumesque rev tantur.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΣΟΛΟΜΩΝ Συρῶνι * τῷ Βασιλεῖ Τύρου, καὶ Σιδῶνος, καὶ Φοινίκης, Φίλῳ πατρικῷ χαίρειν.

SALOMON RE Suroni Tyri, Sid nis, ac Phœnici Regi, Amico p terno ſalutem.

ΓΙΝΩΣΚΕ με παρειληφότα τὴν Βασιλείαν παρὰ Δαβὶδ τοῦ πατρὸς, διὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ μεγίστου, ἐπιτετα-

NOveris me, ſum Numinis bene cio, Regnum a Dav Patre accepiſſe, a qu Templum DEO C

χότα

* Ἱράμῳ. Forte interpres Græcus legerat regem hoc eſt *Tyri*, atque inde fecit nomen Regis. Sgambati conjectura eſt p. 311.

χότος μοι οἰκοδομῆσαι ἱερὸν τῷ Θεῷ, ὃς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἔκτισεν· ἅμα δὲ καὶ σοὶ γράψαι, ἀποστεῖλαί μοι τῶν παρὰ σοῦ λαῶν, οἳ συμπαραστήσονται ἡμῖν, μέχρι τοῦ ἐπιτελέσαι τὴν τοῦ Θεοῦ χρείαν, καθότι μοι ἐπιτέτακται. γέγραφα δὲ καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ Σαμαρεῖτιν, καὶ Μωαβῖτιν, καὶ Ἀμανῖτιν, καὶ Γαλαδῖτιν, χορηγεῖσθαι αὐτοῖς τὰ δέοντα ἐκ τῆς χώρας κατὰ μῆνα, κόρους σίτου μυρίους. ὁ δὲ κόρος ἐστὶν ἀρταβῶν ἕξ καὶ οἴνου κόρους μυρίους· ὁ δὲ κόρος τοῦ οἴνου, ἐστὶ μέτρα δεκα τὸ δὲ ἔλαιον καὶ τὰ ἄλλα χορηγηθήσεται αὐτοῖς ἐκ τῆς Ἰουδαίας, ἱερεῖα δὲ εἰς κρεωφαγίαν ἐκ τῆς Ἀραβίας.

Terrarumque Molitori ædificare juſſus fuerim, ſimulque abs te per literas petere, uti ad me ex Regni tui hominibus fabriſq; mittas, qui ſuam nobis operam navent, donec divinum illud opus, prout juſſus ego ſum, accurate perfecero. Cæterum in Galilæam, Samariam, Moabitidem, Amanitidem, & Galaditidem ſcripſi, uti ex regionibus illis, quæcunque opus fuerint, iis affatim ſuppetant; nempe in ſingulos menſes, Cororum tritici decem millia, qui ſinguli Artabas ſex continent; itemque Cororum vini decem millia, qui ſinguli metra decem efficiunt, Oleum autem ac cætera ex Judæa, hoſtias vero, quarum ipſi carnibus veſcantur, ex Arabia ſuppeditari juſſi.

ΣΟΥΡΩΝ ΣΟΛΟΜΩΝΙ Βασιλεῖ μεγάλῳ χαίρειν.

SURON SALOmoni Regi magno ſalutem.

ΕΥΛΟ-

ΕΥΛΟΓΗΤΟΣ ὁ Θεὸς, ὃς τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν ἔκτισεν, ὃς εἵλετο ἄνθρωπον χρηστὸν ἐκ χρηστοῦ ἀνδρός. ἅμα τῷ ἀναγνῶναι τὴν παρὰ σοῦ ἐπιστολὴν, σφόδρα ἐχάρην, καὶ εὐλόγησα τὸν Θεὸν, ἐπὶ τῷ παρειληφέναι σε τὴν βασιλείαν. περὶ δὲ ὧν γράφεις μοι περὶ τῶν κατὰ τοὺς λαοὺς τοὺς παρ' ἡμῖν, ἀπέσταλκά σοι Τυρίων καὶ Φοινίκων ὀκτακισμυρίους, καὶ ἀρχιτέκτονά σοι ἀπέσταλκα ἄνθρωπον Τύριον, ἐκ μητρὸς Ἰουδαίας, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Δαβίδ, ὑπὲρ ὧν ἂν αὐτὸν ἐρωτήσῃς τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν πάντων, καὶ * ἀρχιτεκτονίαν, ὑφηγήσεταί σοι καὶ ποιήσει. περὶ δὲ τῶν δεόντων καὶ ἀποστελλομένων σοι παίδων, καλῶς ποιήσεις ἐπιστείλας τοῖς κατὰ τόπον Ἐπάρχοις, ὅπως χορηγῆται τὰ δέοντα.

BENEDICTUS D
us Terræ ac c
Conditor, qui Vir
optimum ac paren
optimi filium ele
rit. Literas tuas sim
atque perlegi, summ
animo voluptatem
pi, Deoque gratias
quod Regnum capes
ses Quod autem a no
homines operas
poscis, Tyriorum
Phœnicum octog
millia ad te misi, at
inter cæteros Arch
ctum, patria quid
Tyrium, sed Matre
dæa eademque ex D
dis Tribu natum;
tibi, quæcunque ex
quæsieris, quæ cœli
jus ambitu contin
tur, si modo ad Ar
tecturam pertineb
ea cum scienter edi
ret omnia, tum eti
facile perficiet. Qu
superest, partium tu
rum erit, ad locorum Præfectos scribere, uti h
tantæ hominum multitudini, quæcunque nece
saria fuerint, diligenter abundeque provideant.

* τῶν κατὰ.

Ex Flavio Josepho lib. VIII. Antiq. Judaic. cap. 2. pag. 258.

Σολομὼν εἰρώμῳ βασιλεῖ. ἴθι μου τὸν πατέρα βουληθέντα κατασκευάσαι τῷ θεῷ ναὸν, ὑπὸ τῶν πολεμῶν καὶ τῶν συνεχῶν στρατειῶν κεκωλυμένον. οὐ γὰρ ἐπαύσατο πρότερον τοὺς ἐχθροὺς καταστρεφόμενος, πρὶν ἢ πάντας αὐτοὺς φόρων ὑποτελεῖς ἐποίησεν. ἐγὼ δὲ χάριν οἶδα τῷ θεῷ τῆς παρούσης εἰρήνης, καὶ διὰ ταύτην εὐσχολῶν, οἰκοδομῆσαι τῷ θεῷ βούλομαι τὸν οἶκον. καὶ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ τοῦτον ἔσεσθαι τῷ πατρί μου προεῖπεν ὁ θεός. διὸ παρακαλῶ σε συμπέμψαι τινας τοῖς ἐμοῖς εἰς λιβανον τὸ ὄρος, κόψοντας ξύλα. πρὸς γὰρ τομὴν ὕλης, ἐπιστημονέστερον ἔχουσι τῶν ἡμετέρων σιδώνιοι. μισθὸν δ' ὃν ἂν ὁρίσῃς τοῖς ὑλουργοῖς παρέξω.

Βασιλεὺς εἴρωμος, βασιλεῖ σολομῶνι. τὸν μὲν θε-

Solomon Iromo regi: Scito patrem meum, cum voluisset ædificare templum Deo, bellis assiduis impeditum. Neque enim prius a subjugandis hostibus restitit, quam omnes sibi tributarios redderet. Ego vero gratias Deo habeo pro pace, qua nunc fruimur, & præsenti otio decrevi uti ad extruendum cælesti Numini domicilium. Id enim a me fabricandum, jam ante patri meo Deus prædixit: quamobrem rogo, ut aliquos una cum meis mittas in montem Libanum, ad materiam cædendam: quandoquidem hanc artem Sidonii melius callent, quam nostrates. Mercedis autem, quanta hujusmodi operariis persolvenda sit, te arbitrum facio.

Rex Iromus regi Solomoni: Gratia Deo, quod

ἐν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τὴν πατρῴαν παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχοντι. ἐγὼ δὲ τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα ὑπουργήσω τὰ ἐπεσταλμένα. τεμὼν γὰρ ξύλα πολλὰ καὶ μεγάλα κέδρου τε καὶ κυπαρίσσου, διὰ τῶν ἐμῶν ἐπὶ θάλασσαν καταπέμψω καὶ κελεύσω τοὺς ἐμοὺς σχεδίαν πηξαμένους, εἰς ὃν ἂν βουληθῇς τόπον τῆς αὐτοῦ χώρας πλεύσαντας ἀποθέσθαι, ἔπειθ᾽ οἱ σοὶ ἀποκομίσωσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὅπως δὲ παράσχῃς ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, οὗ διὰ τὸ νῆσον οἰκεῖν δεόμεθα, φρόντισον.

tibi paternum principatu[m] tradidit, viro sapienti [&] omni virtutum genere præ[di]to. Quare cum nihil m[ihi] gratius accidere potuer[it] voluntati tuæ libens ob[se]quar. Excisas enim mult[as] & magnas trabes cedrin[as] atque cyparissinas, per m[eos] ad mare deducendas cur[a]bo: eosdemque jubebo, [ut] compactis ratibus, ad quem[cunque] cunque volueris tuæ reg[io]nis locum, eas appellar[e], unde post per tuos Hiero[so]lyma deportentur. Tu ve[ro] hanc nobis gratiam repon[e], ut exportandi ad nos fru[-] menti potestatem faci[as,] quo utpote insulares maxi[-] me indigemus.

CXCII. Quæstiones & ænigmata a Salomone & Hiramo* invicem & a Salomone philosophis Tyri proposita.

Flavius Josephus lib. VIII. Antiquitatum Judai[c.] cap. 2. p. 267.

Καὶ σοφίσματα δὲ καὶ λόγους αἰνιγ-

Quæstiones etiam ænigmaticas Ty[-]

* Hiramum hunc cum Hieronymo Ægyptio Historico confund[it] Tertullianus c 19 Apologetici, ut recte notat Vossius lib. I. c. 11. de Hist Græc. neque enim placet conjectura Sam. Petiti c. 27. Var. lect.

ματώδεις διεπέμψατο πρὸς τὸν σολομῶνα ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς, παρακαλῶν ὅπως αὐτῷ ταύτας σαφηνίσῃ, καὶ τῆς ἀπορίας τῶν ἐν αὐτοῖς ζητουμένων ἀπαλλάξῃ. τὸν δὲ, δεινὸν ὄντα καὶ συνετὸν, οὐδὲν τούτων παρῆλθεν, ἀλλὰ πάντα νικήσας τῷ λογισμῷ, καὶ μαθὼν αὐτῶν τὴν διάνοιαν ἀνεφώτισε. μέμνηται δὲ τούτων τῶν δύο βασιλέων, καὶ μένανδρος ὁ μεταφράσας ἀπὸ τῆς Φοινίκων διαλέκτου τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν ἑλληνικὴν φωνήν.

rius Rex ad Solomonem transmisit, rogans, ut eas explicaret, & dubitationem sibi omnem eximeret. At ille callens hujusmodi rerum ac natura prudentissimus, nihil inexplicatum relinquebat: sed omnia ratione pervincens, & perscrutatus eorum intellectum, apertissime declarabat. Meminit horum duorum regum & Menander, qui e Phœnicum lingua annales Tyriorum in Græcum sermonem est interpretatus.

Idem Josephus lib. I. contra Apionem p. 1042.

Ὅτι δ' οὐ λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ συγκείμενος, ὁ περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις γραμμάτων, παραθήσομαι μάρτυρα Δῖον, ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικὴν ἱστορίαν ἀκριβῆ γεγονέναι πεπιστευμένον. οὗτος τοίνυν ἐν ταῖς περὶ Φοινίκων ἱστορίαις γράφει τὸν τρόπον τοῦτον ἀβιβάλου τελευτήσαν-

Quod autem non fingam de Tyriorum literis, testem producam Dium qui in Phœnicum historia integerrimus approbatus est. Is igitur in Phœniciis historiis hoc modo scribit. Abibalo moriente, filius ejus Hiramus regnavit. Hic partis Orientalis

τος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ εἴρωμος ἐβασίλευσεν. οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσε, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ πεποίηκε, καὶ τοῦ ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυτὸ ὂν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ναῶν κατασκευήν. τὸν δὲ τυραννοῦντα ἱεροσολύμων σολομῶνα πέμψαι φασὶ πρὸς τὸν εἴρωμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιοῦν· τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα διακρῖναι, τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν. ὁμολογήσαντα δὲ τὸν εἴρωμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζήμιον ἀναλῶσαι. εἶτα δὴ ἀβδήμονόν τινα τύριον ἄνδρα τὰ προτεθέντα λῦσαι· καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα τὸν σολομῶνα, πολλὰ τῷ εἰρώμῳ προσαποτίσαι χρήματα. Δῖος

civitates ampliavit, u
bem potiorem fecit:
Olympii Jovis tem
plum, quod in insula
tum erat, jactis agger
bus urbi adjunxit: & a
reis anathematibus e
ornavit. Ascendens a
tem in Libanum, sylv
incidit ad templorum
ædificationem. Rege
vero Hierosolymoru
Salomonem misisse d
cunt ad Hiramum qu
dam ænigmata, & p
poscisse ab eo, adjec
ut qui non posset d
cernere, pecuniam l
venti persolveret: co
fessumque Hiramu
non se posse solve
propositas quæstion
multis pecuniis mulct
tum. Deinde Abdem
num quendam, viru
Tyrium, propositas so
visse quæstiones:
sumque alias proposu
se, quas si non solve
Salomon, multas rur
pecunias Hiramo re
conferret. Dius igi

μὲν οὕτω περὶ τῶν προειρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν.

hoc modo de prædictis testimonium perhibuit nobis.

S. Theophilus Antiochenus lib. 3. ad Autolycum pag. 131. 132.

Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς οἰκοδομῆς, τοῦ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, ὃν ᾠκοδόμησεν ὁ βασιλεὺς Σολομῶν μετὰ ἔτη πεντακόσια ἑξήκοντα ἓξ τῆς Αἰγύπτου ἐξοδίας τῶν Ἰουδαίων, παρὰ Τυρίοις ἀναγέγραπται, ὡς ὁ ναὸς ᾠκοδόμηται, καὶ ἐν τοῖς ἀρχείοις αὐτῶν πεφύλακται τὰ γράμματα, ἐν αἷς ἀναγραφαῖς εὑρίσκεται γεγονὼς ὁ ναὸς, πρὸ τοῦ τοὺς Τυρίους τὴν Καρχηδόνα κτίσαι, θᾶττον ἔτεσιν τριάκοντα τέσσαρσιν, μησὶν ὀκτὼ ἀνεγράφη ὑπὸ Ἱερώμου τοὔνομα βασιλέως Τυρίων, υἱοῦ δὲ Ἀβειμάλου, διὰ τοῦ ἐκ πατρικῆς συνηθείας τὸν Ἱέρωμον γεγενῆσθαι φίλον τοῦ Σολομῶντος. ἅμα δὲ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν σοφίαν, ἣν εἶχεν ὁ Σολομῶν· ἐν γὰρ

Præterea Tyrii quoque annotarunt, quomodo & quando ædificatum sit templum a Salomone in Judæa, quingentis, & sexaginta annis demum post exitum ex Ægypto. Et quidem in antiquitatibus eorum servantur monumenta, quæ aperte evincunt, templum Salomonis esse positum fere centum & triginta annis & mensibus quatuor antequam Carthago a Tyriis sit condita. Octo annotati sunt nimirum menses ab Hieromo, qui rex fuit Tyriorum & filius Abeimali. Nam Hieromus amicus fuit & familiaris Salomoni propter paternam amicitiam. Et-

προβλήμασιν ἀλλήλους συνεχῶς ἐγύμναζον. τεκμήριον δὲ τούτου καὶ ἀντίγραφα ἐπιστολῶν αὐτῶν φασὶ μέχρι τοῦ δεῦρο παρὰ τοῖς Τυρίοις πεφυλαγμένα. γράμματά τε ἀλλήλοις διέπεμπον, καθὼς μέμνηται Μένανδρος ὁ Ἐφέσιος, ἱστορῶν περὶ τῆς Τυρίων βασιλείας.

iam ſapientia, qua cunctos mortales infra ſe reliquit Salomon, hanc amicitiam conciliavit. Nam quæſtionibus & interrogationibus propoſitis ſe frequenter exercuerunt. Ejus rei manifeſtum ſignum perhibent literæ & epiſtolæ, quæ feruntur adhuc hodie apud Tyrios ſervari. Etiam mutuis literis ſe invicem compellarunt, quemadmodum meminit Menander Epheſius, qui conſcripſit hiſtoriam Tyriorum regni.

S. Hieronymus ad Magnum Oratorem:

Quis neſcit & in Moyſe & in Prophetarum Voluminibus quædam aſſumenta de Gentilium libris, & Salomonem Philoſophis Tyri & nonnulla propoſuiſſe & aliqua reſpondiſſe: Unde in exordio Proverbiorum commonet, ut intelligamus ſermones prudentiæ verſutiasque verborum, parabolas & obſcurum ſermonem, dicta Sapientum & ænigmata, quæ propria Dialecticorum & philoſophorum ſunt.

CXCIII.

CXCIII. Quæſtiones Salomoni propoſitæ a Regina Saba.

Mich. Glycas p. 183. Annalium.

Σοβὰ ἔθνος * Αἰθιοπικόν. Τούτων ἐβασίλευσεν ἡ θαυμαστὴ ἐκείνη Σιβύλα. Μήτε γὰρ νόμον εἰδυῖα, μήτε προφητῶν ἀκούσασα, διὰ τοῦ Σαλομῶντος τὸν τῆς σοφίας ὕμνησε χορηγόν. Γένοιτο γάρ, ἔφη, ** Κύριος ὁ Θεός σου εὐλογημένος, ὃς ἠθέλησεν ἐν σοὶ δοῦναί σοι ἐπὶ θρόνου Ἰσραήλ. Ἐν οἷς δὲ τὸν Σολομῶντα ἐπείραζεν αὐτή, καὶ τοῦτο ἐπενόησεν. Εὐόπτους παῖδας ἄρρενάς τε καὶ θηλείας ὁμοτρόπῳ στολῇ καὶ κουρᾷ τῇ αὐτῇ καλλωπίσασα, παρέστησεν αὐτῷ, ζητοῦσα ἑκατέρου γένους αὐτῶν διάκρισιν ποιήσασθαι. Ὁ δὲ νίψασθαι τούτους προστάξας τὸ πρόσωπον, ἑκατέρων

Cæterum Sabæi natio ſunt Æthiopica. Eorum regina fuit admiranda illa Sibylla: quippe quæ cum legem ignoraret, nec vates audiſſet, per Solomonem ſapientiæ ſubminiſtratorem Deum prædicavit. Celebretur, ait, Dominus DEus ille tuus, qui tibi ſic faverit, ut te Iſraelicorum ſolio imponeret. Hæc inter alia, quibus Solomonem tentavit, etiam hujusmodi quiddam excogitavit. Formoſos aliquot pueros, tam mares quam femellas, uniusmodi veſtitu & eadem tonſura quum exornasſet, Solomoni eos exhibuit, utriusq; ſexus dis-

* Hoc variis argumentis confirmat Natalis Alexander in Hiſt. Eccleſiaſt ca Veteris Teſt. p. 159. ſeq.

** 3. Reg. X. 9.

τὴν φύσιν διέγνωκε. Τῶν μὲν ἀρρένων ἀνδρικῶς τὰς ὄψεις καταψώντων, τῶν δὲ θηλειῶν ἁπαλῶς. Ἡ δὲ ἐκπλαγεῖσα εἶπεν, ὅτι πλείονα ἑώρακα ὑπὲρ ὃ ἤκουσα.

crimen in his ut indi
ret, postulans. T
ille jussis illis fac
suas abluere, natur
in utrisque suam dep
hendit: quum ma
quidem viriliter vul
suos fricarent, femi
vero molliter ac delicate. Illa vero obstupesce
inquit: Majora vidi, quam auditu acceperim.

CXCIV. Salomonis adjurationes Dæmonum.

Flav. Josephus lib. VIII. Antiquitatum Juda c. 2. p. 257.

Τοσαύτη δ' ἦν ἣν ὁ θεὸς Σολομῶνι παρέχε φρόνησιν καὶ σοφίαν, ὥς τε τοὺς ἀρχαίους ὑπερβάλλειν ἀνθρώπους, καὶ μηδὲ τοὺς αἰγυπτίους, οἳ πάντων συνέσει διενεγκεῖν λέγονται, συγκρινομένους λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πλεῖστον ἀφεστηκότας τοῦ βασιλέως φρονήσεως ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφίᾳ καὶ τῶν κατὰ αὐτὸν καιρὸν δόξαν ἐχόντων παρὰ

Tanta fuit sapie
tia & prudent
quam Solomon di
nitus acceperat,
omnes priscos super
ret, atque etiam Æg
ptios qui omnium sap
entissimi habentur, lon
ge post se relinque
ret: præcellebat etia
eos, qui per idem tem
pus in maxima opinio
ne sapientiæ fueru
apud Hebræos, quoru
nomina non tacebo.

τοῖς ἑβραίοις ἐπὶ δεινότητι, ὧν ἐ παρελεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ, * ἄθανος καὶ αἵμανος, καὶ χαλκέος, καὶ δόδανος, υἱοὶ ἡμάωνος. συνετάξατο δὲ καὶ βιβλία περὶ ᾠδῶν καὶ μελῶν πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις, καὶ παραβολῶν καὶ εἰκόνων βίβλους τρισχιλίας. καθ᾿ ἕκαστον γὰρ εἶδος δένδρου παραβολὴν εἶπεν, ἀπὸ ὑσώπου ἕως κέδρου. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν τ᾿ ἐπιγείων ἁπάντων ζώων καὶ τῶν νηκτῶν, καὶ τῶν ἀερίων. ἐδὲ μίαν γὰρ τέτων φύσιν ἠγνοήσεν, ἐδὲ παρῆλθεν ἀνεξέταστον. ἀλλ᾿ ἐν πάσαις ἐφιλοσόφησεν καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἐν αὐταῖς ἰδιωμάτων ἄκραν ἐπεδείξατο. παρέσχε δ᾿ αὐτῷ μαθεῖν ὁ θεὸς, καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην εἰς ὠφέλειαν καὶ

Fuerunt autem hi: Athanus, Æmanus, Chalceus, Dodanus, filii Hemaonis. Composuit etiam libros Odarum & Carminum quinque supra mille, & parabolarum ac similitudinum libros ter mille. Cuilibet enim speciei plantarum suam adhibuit parabolam, ab hyssopo usque cedrum: idem fecit de pecoribus & cæteris terrestribus animantibus, natatilibusque & quæ per aërem feruntur. Nullius enim horum naturam ignoravit, aut inscrutatam reliquit: sed circa omnes philosophatus est, & scientiam proprietatum earum summam præ se tulit. Quin & eam rem divinitus consecutus est ad utilitatem & mede-

* Αἱμὰν & Αἰθὰν Davidis ψαλτῳδοὶ cum Assapho memorati 1. Chron. XV. 19. Pro cæteris duobus autem versio latina Josephi antiqua male; *Chalgal & Dardanus filii Madanis.* Nam ex 3. Reg. IV. 31. legendum χάλκαδος καὶ Δόρδανος υἱοὶ Μαλωνος.

θεραπείαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπῳδάς τε συνταξάμενος αἷς παρηγορεῖται τὰ νοσήματα, καὶ τρόπους ἐξορκώσεων κατέλειπεν, οἷς ἐνδούμενα τὰ δαιμόνια ὡς μηκέτ' ἐπανελθεῖν ἐκδιώκουσι. καὶ αὕτη μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία πλεῖστον ἰσχύει. ἱστόρησα γάρ τινα * Ἐλεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανοῦ παρόντος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλου στρατιωτικοῦ πλήθους, τοὺς ὑπὸ τῶν δαιμονίων λαμβανομένους ἀπολύοντα τούτων. ὁ δὲ τῆς θεραπείας τρόπος, τοιοῦτος ἦν. προσφέρων ταῖς ῥισὶ τοῦ δαιμονιζομένου τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ὑπὸ τῇ σφραγῖδι ῥίζαν, ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομὼν, ἔπειτα ἐξεῖλκεν ὀσφραινομένου διὰ τῶν μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. καὶ πεσόντος εὐθὺς τοῦ ἀνθρώπου, μηκέτ' εἰς αὐτὸν ἐπανελθεῖν ὥρκου, Σολομῶνος

lam hominum, quæ
versus dæmones est e
cax. Incantationes en
composuit, quibus m
bi pelluntur: & con
rationum modos
ptos reliquit, qui
cedentes dæmones
fugantur, ut in po
rum nunquam rev
audeant: atque
sanationis genus usq
plurimum apud nos
tes pollet. Vidi en
ex popularibus m
quendam Eleazaru
in præsentia Vespasi
& filiorum & tribun
rum, reliquorumq
militum, multos ar
ptitios percurante
Modus vero curatio
erat hic. Admoto na
bus dæmoniaci anu
sub cujus sigillo incl
erat radicis species a S
lomone indicatæ, de
ejus olfactum per n
sum extrahebatur d
monium: & collap

* Eadem è Josepho narrant Zonaras III. 1. Cedrenus p. 57. G
cas p. 183. &c.

μεμνημένος, καὶ τὰς ἐπῳδὰς ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ἐπιλέγων. βουλόμενος δὲ πεῖσαι καὶ παραστῆσαι τοῖς παρατυγχάνουσιν ὁ Ἐλεάζαρος, ὅτι ταύτην ἔχει τὴν ἰσχὺν, ἐτίθει μικρὸν ἔμπροσθεν ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδόνιπτρον. καὶ τῷ δαιμονίῳ προσέταττεν ἐξιόντι τοῦ ἀνθρώπου, ταῦτ᾽ ἀνατρέψαι καὶ παρασχεῖν ἐπιγνῶναι τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλειπε τὸν ἄνθρωπον. γινομένου δὲ τούτου, σαφὴς ἡ Σολομῶνος καθίστατο σύνεσις καὶ σοφία. δι᾽ ἣν, ἵνα γνῶσιν ἅπαντες τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ τῆς φύσεως καὶ θεοφιλὲς, καὶ λάθῃ μηδένα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον τοῦ βασιλέως περὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὑπερβολὴ, περὶ τούτων εἰπεῖν προήχθημεν.

mox homine, adjurabat id, ne amplius rediret, Solomonis interim mentionem faciens, & incantationes ab illo inventas recitans. Volens dein Eleazarus his, qui aderant, oſtendere ſuæ artis efficaciam, non longe inde ponebat poculum aut polubrum aqua plenum: imperabatque dæmonio hominem exeunti, ut his ſubverſis ſignum daret ſpectantibus, quod reliquiſſet hominem. Quo facto, nemini dubium erat, quanta fuiſſet Solomonis ſcientia & ſapientia. Quamobrem libuit hoc quoque narrare, ut omnibus nota ſit eximia regis hujus natura, quamque charus Deo fuerit, & in omni genere virtutum excellentisſimus.

Origenes tractatu XXXV. ad Matthæi XXVI. 63.

Exiſtimo quod non oportet ut vir qui vult ſecundum Evangelium vivere, adjuret alterum

rum. —— — Quæret aliquis, si convenit Dæmones adjurare, & qui respicit ad multos talia facere ausi sint, dicet non sine ratione hoc. Qui autem aspicit JEsum imperantem monibus, sed etiam potestatem dantem discip suis super omnia Dæmonia, & ut infirmitates narent, dicet quoniam non est secundum p statem datam à Salvatore, adjurare dæmonia, daicum est enim. Hoc, etsi aliquando à no tale aliquid fiat, simile fit ei quod à *Salomone* ptis adjurationibus solent * Dæmones adju Sed ipsi qui utuntur adjurationibus illis, alic ties nec idoneis constitutis libris utuntur, qui dam autem & de Hebræo acceptis adjurant monia.

Leontius CPol. in mediam Pentecostem, T. 1. *ctarii novi Combefisiani p.* 724.

Τί οὖν; ὁ Σολομὼν οὐκ ἐδεσπότευσε τῶν δαιμόνων; οὐχὶ πάντας ἐφ' ἓν ὡς ἕνα συνέκλεισεν; οὐχὶ μέχρι τοῦ σήμερον τοῦτον

Quid ergo? No Salomon domin dæmonum est? No omnes ceu unicum unum conclusit? N

* Vide quæ de Judæorum adjurationibus Grotius & H mondus ad Matth XII, 27. Fevardentius ad Irenæum Mericus Casaubonus ad Marci Antonini lib. I. ubi in Justini Martyris p. 311. docet legendum καταδεσ- μῶν. Guil Spencerus ad Origenem contra Celsum seq. & 53. Antonius Van Dale de Idololatriæ & superstit origine p. 558. seq. & Sam. Basnage Annal. ad A. C n. 51.

ἐδίκασιν; ἀλλ' ὦ Ἰουδαῖοι μαγγανοδαίμονες. μάτην ταῦτα προβάλλεσθε· μόνος γὰρ ὁ δεσπότης Χριστὸς κραταιῶς τὸν ἰσχυρὸν ἔδησε, καὶ τὰ σκεύη* αὐτοῦ διήρπασε. Σολομῶν γὰρ, οὐ μόνον οὐκ ἐδεσπότευσε τῶν δαιμόνων βασιλικῶς, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐδεσποτεύθη πρὸς τὰ τέλη καταφθαρείς.

* Matth XII 29.

ne eum hactenus timent? Verum, fruſtra hæc opponitis, o Judæi, dæmonum devoti præſtigiis: ſolus quippe Dominus Chriſtus potenter *alligans fortem, ejus vaſa diripuit.* Salomon autem, nedum regia poteſtate dominatus eſt dæmonum, ut ad extremum corruptus, dæmonum ſe dominationi dediderit.

Nicetas Choniates in Annalibus lib. IV. de Manuele Comneno c. 7. p. 160.

Τοὺς συκοφάντας μὲν ἄλλοι μετῆλθε, καὶ ἄλλῳ μὲν ἄλλην δίκην ἐπέθηκε, τῷ δὲ Ἀάρων ἐπέβρισε χαλεπώτερον, ταῖς οἰκείαις ἀρπεδόσι περισχοινίσασα. μετ' οὐ πολὺν γάρ τινα χρόνον, ἁλίσκεται μαγείαις προσανέχων, καὶ προὔκειτο χελώνης ἔκφορον μίμημα, ἔνδον ἔχον

τῆς

Calumniatores quidem alias alii pœnas Deo dederunt, Aaron* vero graviſſimas omnium, ſuis ipſe laqueis irretitus. Non multo enim poſt, eum magiæ ſtudioſum eſſe, compertum eſt: & ſimulacrum teſtudinis prolatum, in quo erat imago homi-

* Hic eſt Aaron Iſaacius apud Imp. Manuelem interpretis latini partibus functus, de cujus calumniis adverſus Alexium Comnenum dixerat Nicetas p. 158. ſeq.

τοῦ χέλυος ἀνθρωπόμορφον εἴκασμα, πεπεδημένον ἄμφω τὼ πόδε, καὶ τὸ στέρνον ἐληλαμένον ἥλῳ διαμπερές. ἑάλω δὲ καὶ βίβλον Σολομώντειον ἀνελίττων, ἥ τις ἀναπτυσσομένη τε καὶ διερχομένη, κατὰ λεγεῶνας συλλέγει καὶ παρίστησι τὰ δαιμόνια, συχνάκις ἀναπυνθανόμενα, ἐφ' ὅτῳ προσκέκληνται; καὶ τὸ ἐπιταττόμενον ἐπισπεύδοντα περαιοῦν, καὶ προθύμως δρῶντα τὸ κελευόμενον.

nis, qui ambos pe habebat in compe bus, & pectus cl transfixum. Est & *brum Solomonium* ev vere deprehensus, cum legebatur, leg nes dæmonum addu bat, subinde inter gantium, cur accer essent, ac jussa alacr exequentium.

Gregentius ArchiEpiscopus Tephrensis in disp. cu Herbano Judæo p. 27. 28.

Ὅτι μὲν ἐταπείνωσε συκοφάντην, ἔχω σοι δεῖξαι, ὅτι οὐχ ἕνα μόνον ἐταπείνωσεν, ἀλλ' ἀπείρους μὲν τυράννους πτοήσας ὑπέταξε. πάντων δὲ τῶν πονηρῶν Δαιμόνων ἐκράτησε, καὶ δεσμίους αὐτοὺς ἠσφαλίσατο.

Quod quidem lumniatorem humi vit, possum tibi ost dere: quia non un solum humiliavit, infinitos quidem rannos animo percu sos & consternatos su jecit: omnes malign dæmonas suo imperio devictos reddidit, eosq vinculis & catenis constrictos tuto tenuit.

Σολομῶν ἐταπείνωσε δαίμονας; οὐκ οἶδας τί διαγορεύεις. πρὸς καιρὸν μὲν ἠσφαλίσατο τούτους ἐν τοῖς ἀγγείοις, καὶ σφραγίσας κατέχωσεν. ἀλλά γε τὸ τηνικαῦτά μοι σκόπει, ὅτι νοητῶς καταπολεμηθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῶν δαιμόνων, καὶ ἡττηθεὶς περὶ σωτηρίαν αὐτοῦ ἐκινδύνευσεν, ὡς ἡ γραφὴ * μαρτυρεῖ.

* 3. Reg. XI.

Solomon dæmonas humiliavit? Neſcis quid loquaris. Ad tempus quidem eos vaſis incluſos & ſeptos tenuit, & ſigillo conſtrictos terraq; obrutos occuluit. Sed mecum conſidera, quod mente & ſpiritu profligatus ab ipſis dæmonibus, & devictus, de ſalute periclitatus eſt, quemadmodum teſtatur Scriptura.

Gabriel Naudæus Apologia pro viris doctis Magiæ accuſatis c. 15. p. 326.

Celuy des Exorciſmes Pineda a) ſouſtient ou n'avoir point eſté composé par Salomon, ou qu'il l'a eſté du temps de ſon idolatrie : Combien toutesfois qu'il ſoit plus à propos ce me ſemble de croire avec Janſenius, b) Salmeron, Genebrard, Delrio, qu'il a peu preſcrire du temps qu'il n'ignoroit rien par ſa ſageſſe, & qu'il eſtoit tout remply de bonne affection à cauſe de ſa ſainčteté, certaines formules de chaſſer les diables, & exorciſer les poſſedez, qui eſtojent pratiquez par les Juifs, dans S. Luc, S. Math. & le 19. des Actes des Apoſtres, & le furent encor depuis, au recit de Joſephe, par Elea-

a) Lib. 3. de rebus Salomonis c. 29. p. 206.
b) In cap. 12. Matth.

Eleazar qui chassa le diable du corps d'un de- niaque en presence de l'Empereur Vespasian, n par la vertu d'une racine, qui ne pouvoit rien tant que naturelle sur les Demons & creatures rement spirituelles, mais par la force de ces Ex cismes, lesquels seuls avoient cette puissan comme l'expliquent Delrio, Casmannus, & be coup d'autres.

Jacobus Golius ad Alfraganum p. 18.

Opinatur vulgus (Arabum Muhamedanorum Salomonem Davidis filium in monte Dubave (al. Bojurasphi vel Dohac sive Zohac (vinctum nuisse contumacissimum Diabolorum Sachra marid dictum, qui Talmudicis est Ashmedai, vero a Pheridun, Metasthenis Pyrithidone, septimus imperavit Persis, hic incarceratum B jorasphum, & suspensum tortumque Persar tyrannum.

Confer quæ de Dæmone Asmodi per Salomonem pto & ligato Bartoloccius T. 1. Bibl. Rabbin. p. 4 seq. Nicolaus Eymericus in directorio Inquisitor. p 2. quæst. 28. testatur tempore Innocentii Papæ sexti p a se damnatum & comburi factum quendam magn & grossum librum Dæmonum invocationum, septem partes distinctum, qui intitulatur liber S lomonis, in quo erant scripta sacrificia, oration oblationes, & nefaria quamplurima fieri dæm nibus solita. *Pineda de rebus Salomonis p. 207.*

CXCV. Salomonis colloquium cum Regulo formicarum. Perſarum de Salomone fabulæ.

Jo. Chardinus inſcriptione Perſiæ T. X. p. 47.

LEs *Perſans* ne font pas beaucoup d' Hiſtoires de *David*, mais ils en font ſans nombre de *Salomon*, ſon fils, auqvel ils diſent qve *Dieu* donna le don des miracles plus abondamment qu'à aucun autre avant lui; tellement, que ſi on les en croit, il commandoit aux *Anges* & aux *Demons*, & il étoit porté par les vents dans toutes les Spheres & au deſſus des Aſtres. Toutes les choſes de la nature lui parloient, & lui obéiſſoient, animaux, vegetaux, mineraux; il ſe faiſoit enſeigner par chaque plante, qvelle étoit ſa propre vertu, & par chaque mineral, à quoi il étoit bon de l' employer: il s'entretenoit avec les oiſeaux, & c' étoit d' eux dont il ſe ſervit pour faire l' amour à la Reine de *Saba*, & pour la perſvader de le venir trouver; toutes Fables que l' *Alcoran* à priſes des Commentaires des *Juifs*. Parmi ces *Dialogues* fabuleux de *Salomon*, il y en a un avec le *Roi des Fourmis*, qui porte, que *Salomon* paſſant un jour à la campagne, il reconnut ce *Roi des Fourmis*, le prit, & le mit ſur ſa main; & que comme il le prenoit, ce petit inſecte cria à toute ſa troupe, *Fourmis, retirez vous, de peur que le Trone du Roi Prophete ne vous écraſe toutes*, que *Salomon* ayant demandé à cette Fourmi, après beaucoup d' autres qveſtions, ſi elle

le reconnoissoit pour plus grand qu'elle, *Non*, r[é]pondit-elle, *Je suis un plus grand Roi que vous, p[ar]que vous n'avez qu'un Trône materiel, & que pour m[oi] vôtre main me sert de Trône.*

Plura ejusmodi Herbelotus in Bibliotheca Orientali.

CXCVI. Salomonis libri de gemmis & dæmonibus.

Mich. Glycas parte 2. Annalium p. 183. ex Psello.

Ἐφυσιολόγησε * δὲ Σολομὼν καὶ περὶ λίθων, οὐχ ὅπως ἐχρώσθησαν μόνον ἢ συνετάγησαν, ἀλλὰ καὶ ὅπου ἑκάστη συντελεῖ. Τὴν μὲν σωφροσύνης ἔφησε φυλακτήριον, τὴν δὲ πρὸς τὰ θειώδη ἀντέχειν πυρσά, ἑτέραν δὲ φυγαδεύειν πνεύματα πονηρά. Ἀλλὰ καὶ περὶ δαιμόνων ἐτέθη βιβλίον αὐτῷ, ὅπως τε κατάγονται, καὶ ἐν οἵοις εἴδεσι φαίνονται, φύσεις δὲ τούτων καὶ ἰδιότητας ἔγρα-

PRæterea Salomo d[e] gemmis quoqu[e] disseruit, earumqu[e] natura, non tantu[m] quo illæ pacto colore[s] hos vel illos accipian[t] vel gignantur & coale[s]cant, verum etiam qu[i] cujuscunque sit usu[s]. Aliam enim pudicitiæ custodem esse pronun[-]ciavit, aliam sulfurei[s] inflammationibus re[si]stere, aliam malos ge[-]nios abigere. Qui[n] etiam librum de geniis

* Non desunt qui Physiologum *de animalibus*, qui exstat inter Epiphanii opera, referunt ad Salomonem. Vide notas in 2. Epiphanii p. 190.

ψε, πῶς τε δεσμοῦνται, καὶ πῶς ἐμφιλοχωροῦντες ἀπολύονται. ὅθεν ἔργα τούτοις ἀχθοφόρα ἐπέταττεν ὑλοτομεῖν τε, ὡς λόγος, ἠνάγκαζε, καὶ καλωμαδὸν τὰ ἄχθη φέρειν παρεβιάζετο, ᾠδικῶτατά τε σπλάγχνα ἢ ἐπῳδαῖς ἢ βολάναις ἐπιτιθεὶς ἐθεράπευεν. Ἀλλ' ὅγε θεῖος Ἐζεκίας Θεῷ ἑαυτὸν ἀνατιθεὶς καὶ πάντα τῆς ἐκεῖθεν προνοίας ἐξαρτήσας, τῶν ὑπὲρ φύσιν τῷ Σολομῶντι φιλοσοφηθέντων ὠλιγώρησεν.

composuit, quo nimirum pacto de sublimi deducantur, & qualibus formis appareant. Eorundem naturas atque proprietates complexus est, tum quo pacto vinculis adstringantur, & certis locis adsveti abigantur. Hinc factum ut operas quasdam gestandorum onerum ipsis imponeret. Nam & materiem, ceu perhibent, eos cædere cogebat, & humeris onera portare. Idem hominum viscera exulcerata, vel carminibus vel herbis adhibitis sanabat. Verum divinus homo Ezechias, qui se totum Deo consecrasset ac mancipasset, ejusque ad providentiam cuncta referret, parvi ea fecit quæ supra naturam Salomo philosophatus esset.

Salomonis Herbarium Arabica lingua, memorat Morhofius lib. I. polyhist. cap. 6.

CXCVII. Salomonis βίβλος ἰαμάτων ab Ezechia Rege abolitus.

Suidas in Ἐζεκίας.

Φέρεται δέ τι καὶ τοιοῦτον. Ἦν Σολομῶντος βί-

Fertur etiam tale quiddam. Exstabat liber

βιβλίον ἰαμάτων πάθους παντὸς ἐγκεκολαμμένη τῇ τοῦ ναοῦ φλιᾷ. Ταύτην ἐξεκόλαψεν Ἐζεκίας, οὐ προσέχοντος τοῦ λαοῦ τῷ Θεῷ, διὰ τὸ τὰς θεραπείας τῶν παθῶν ἐνθένδε τοὺς πάσχοντας αὐτοὺς κομίζεσθαι, περιορῶντας αἰτεῖν τὸν Θεόν.

quidam Salomonis, r[…]media omnium mo[…]borum continens, q[…] templi limini inci[…] erat. Hunc Ezech[…] abolevit, quod popul[…] mentem ad DEum n[…] adverteret, sed quicu[…]que ægri essent, morb[…]rum curationes in[…] peterent, neglecta D[…]vini Numinis invoc[…]tione.

Justinus quæst. LV. ad Orthodoxos.

Πολλὰ μὲν εὕρηται καὶ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν ἰαματικὰ τῶν σωματικῶν νοσημάτων, καὶ ὑπὸ Σολομῶντος τοῦ βασιλέως μέν.

Permulta quoque [...] piis ad morbos corp[…]rum curandos inven[…] sunt remedia, & ab ip[…] inprimis Rege Salom[…]ne.

Procopius Gazæus ad 3. Reg. IV. 33.

Περὶ τῶν ξύλων) Τὰς φύσεις καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τῶν βοτανῶν καὶ τῶν δένδρων καὶ τῶν ἀλόγων ὁ

Locutus est de lign[…] De naturis & viri[…] herbarum, * arbor[…] & aliarum rerum rat[…]

Σολ[…]

* Nonnulli è Judæis putarunt Salomonem scripsisse Comm[…]tarios in Legem [M]oysis, atque in eo explicasse quæ in [...] occurrunt de lignis, bestiis, avibus, plantis. Vide Sgam[…]tum p. 308.

Σολομὼν ἐφυσιολόγησεν. Ἐξ ὧν εἰκὸς καὶ τοὺς γεγραφότας ἰατρικὴν, ἐρανίσασθαι πάμπολλα.

nis expertium disputavit. Ex quibus verisimile est illos qui de medicina scripserunt, plurima collegisse.

Eadem referunt non modo Syncellus p. 200. Cedrenus p. 77. & 89. Anastasius quæst. 41. & Glycas p. 182. Hippolytum & Eusebium * *testem laudantes, sed & Talmudis codice Pesachim, in Misna cap. 4 T. 2. edit. Surenhusianæ p. 148. quanquam ibi tantum legitur Rex Hiskias suppressisse* ספר רפואות *librum Medicinæ. At Maimonides ad illum locum non omisit annotare id de libro* Salomonis *esse intelligendum,* דברי רפואות שלמה *quem perinde à Judæis, ubi in morbum incidissent, fuisse consultum ut à Græcis Hippocratis scripta & Galeni, testatur etiam R. Kimchi ad 3. Reg. IV 33. & 4. Reg XX. Confer R. Nachmanidis & R. Levi ben Gerson loca apud Sgambatum p. 312.*

CXCVIII. Precationis formula quam ad Salomonem auctorem referunt Judæi.

Wagenseilius in confutatione carminis Lipmanni pag. 222.

Firmiter persvasum est Judæis, precationem quæ a verbo ישתבח incipit, Regem Salomonem composuisse. Nimirum quia verborum proxime sequentium שמך לעד מלכנו האל ini-

* Παρὰ δὲ Ἐζεκίου κεκαῦσθαί φησιν ὁ πολυμαθὴς καὶ πολυΐστωρ Εὐσέβιος. Glycas.

initiales literæ, si combinentur, nomen שלמה progenerant; cumque post has quatuor voc subjiciatur verbum המלך, liquido juraverin omnia ista a Salomone sic expressa esse, ut sui pe rennaret memoria, & ut initium orationis, verb שלמה המלך *Salomo Rex*, referret. Sed, ob tan tillam rationem, nisi aliæ accedant, precatione a Salomone profectam esse, sane

> ——— *credat Judæus Apella,*
> *Non ego:*

cum quotidie multa ejusmodi casu evenire ac de prehendi soleant.

CXCIX. Salomonis Διδαχὴ & Hygromantia ad filium Roboam.

Σολομωνιακά.

SAlomonis monita ad filium Roboamum versibus politicis Græcobarbaris, Διδαχὴ Σολομῶ τος περὶ τοῦ αὐτοῦ υἱοῦ Ῥοβοὰμ exstat in codice Regio Paris. 3084. eoque usus Cangius in glossario Græco, in appendice p. 68. 78. &c. unde appare argumenti moralis esse, adeoque diversa ab Hygromantia Salomonis ad filium Roboamum, de qua Jac. Gretserus lib. 1. de jure & more prohibendi libros malos c. 10. p. 56. *Vidimus quoque in Bavarica Bibliotheca librum Græcum hoc titulo:* Hygromantia Salomonis ad filium Roboam. *Quod librorum genus procul dubio specioso Salomonis titulo fucatum est, ac proinde merito ab Ezechia abolitum, merito & ab aliis pio Ezechiæ exemplo abolendum.* Etiam in Bibl. Cæsareæ Codice MS. Philosophico CLXXIX. post

post varia Astrologica Lambecius & Nesselius testantur a pagina 124. ad 135. legi Salomonis arcana quædam superstitiosa supposititia, sub titulo: τῶν Σολομωντιακῶν εἴδησις.

CC. Salomonis Testamentum.

HOc Græce MS. habuit Gilbertus Gaulminus, quod nugicanoricrepum & fictum ultimique Græcorum ævi appellat & passim ex eo producit fragmenta notis ad Psellum de operatione Dæmonum. Producam illa fragmenta & ipse hoc loco, reddamque latine, ut cujus generis sit illud scriptum & argumenti, lector conjecturam facere possit.

P. 113. Καὶ ἐκέλευσα παρεῖναί μοι ἕτερον δαίμονα, καὶ εἰσῆλθον πνεύματα συνδεδεμένα εὔμορφα τῷ εἴδει, κἀγὼ Σαλομὼν ταῦτα ἐθαύμασα καὶ ἐπηρώτησα λέγων. καὶ ὑμεῖς τίνες ἐστε; οἱ δὲ ὁμοθυμαδὸν ἔφησαν μιᾷ φωνῇ καὶ εἶπον· ἡμεῖς ἐσμὲν τὰ λεγόμενα στοιχεῖα οἱ κοσμοκράτορες τοῦ κόσμου τούτου. ἀπάτη, ἔρις, κλώθων, ζάλη, πλάνη, δύναμις &c.

Et jussi ego sisti mihi alium dæmonem, atque ecce aderant spiritus colligati invicem pulchraque forma, & ego Salomo hos miratus interrogavi eos, dixique: Et vos quinam estis? Atque illi una voce unanimiter responderunt: nos sumus qui vocamur elementa † & Principes Mundi hujus, Fraus, discordia, Necessitas, Turbo, Error, Vis &c.

† Galat. IV. 3. Coloss. II. 8.

P. 117. Ἐζοφώθημεν φωτεινοὶ ὄντες τὸ πρότερον.

Caligine oppleti ſ mus, cum prius eſſem lucidi.

P. 119. Ἐμφαίνει θησαυροὺς, ποιεῖ δὲ καὶ τὸν χρώμενον ἀθεώρητον, ὑπὸ μηδενὸς θεωρούμενον.

Dæmon hic indi theſauros, facitque qui illo utitur inviſibil ſit & à nemine conſp ciatur.

P. 136. Ἐπυθόμην δὲ ἐγὼ τοῦ δαίμονος, εἰ ἔστιν θήλεα δαιμόνια; τοῦ δέ μοι φήσαντος εἶναι, ἐβουλόμην ἰδεῖν, καὶ ἀπελθὼν ἤνεγκεν ἔμπροσθέν μου τὴν ὀνοσκελοῦν † μορφὴν ἔχουσαν περικαλὴν καὶ δέρμα γυναικὸς εὔχρωτον, κνήμην δὲ ἡμιόνου.

Rogavi dæmonem numquid darentur e tiam dæmones fœminæ illoque affirmante, cu piebam videre. Itaque abiens ille adduxit ad me dæmonem cum cru re aſinino, cæterum forma perpulchra & cute bella fœminea, & qui pedem haberet muli.

P. 146. Magi memorant δυνάμεις καταργούσας δύναμιν ἐκείνου καὶ ἐκείνου δαίμονος, *poteſtates quæ irritam reddunt poteſtatem hujus vel illius dæmonis*, ut ſæpe in teſtamento Salomonis. Exſtat illud in Codice Regis Chriſtianisſimi* 1483. Etiam in Bibl. Colbertina, atque apographum ex Bibl. Thuanea legiſſe ſe teſtatur Cangius ad Zonaram p. 9. hoc titulo: Διαθήκη Σολομῶντος υἱοῦ Δαβίδ, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐκράτησεν καὶ ὑπέταξε πάντων ἀερίων καὶ καταχθονίων πνευμάτων δι' ὧν καὶ παν-

† Ita pro ὀνοσκελῆ.

πάντα τὰ ἔργα τοῦ ναοῦ †† τὰ ὑπερβάλλοντα πεποίηκεν. Καὶ τίνες αἱ ἐξουσίαι αὐτῶν κατὰ ἀνθρώπων, καὶ παρὰ ποίων ἀγγέλων ἔτοι (leg. αὐτοὶ) οἱ δαίμονες καταργοῦνται.

CCI. Libellus de throno Salomonis.

HAbuit & hunc Gaulminus, atque ejus meminit his verbis lib. 2. notarum ad librum de morte Moysis c. 9. p. 339. *Est apud Magos ἐπαοιδῆς incantationis species δεσμὸς Θεῶν seu vinculum Deorum seu Dæmonum dicta, cujus auctorem Salomonem Judæi perhibent. De illa multa diximus ad libellum de throno Salomonis, sive Æthiopicam fabulam, quam his diebus in venatione latinam fecimus. Antiquior Salomone Cainan illa ἐπαοιδῇ usus est ante diluvii tempora.* Æthiopicam fabulam vocat de Ægypti & Æthiopiæ Regina Nicaule, quam ad Salomonem venisse narrat etiam Josephus, quem vide VIII.6. Antiquitat. p. 269 Adde quæ in hujus narratione reprehendit Bochartus in Chanaan II. 26. p. 154. seq. & varia de illa Regina filioque Salomonis Davide ex ea suscepto, primo Habessiniæ Rege commenta explosa a Natali Alexandro Hist. Eccles. V. T. ætate 5. c. 2. p. 123. edit. in fol. & 160. De throno Salomonis, ejus magnificentia & libris Magicis sub illo occultatis ne quis abuti illis posset, fabulas quasdam scripto-

†† Confer fabulam Judaicam de vermiculo *Schamir*, cujus ope templum Salomon exstruxerit, Buxtorfii Lexic. Talmud. p. 2456. Wagenseil. ad Sota p. 1073. Morin. Exercitatt. Bibl. p. 367. & Michael. ad Gaffarelli curiositates inauditas p. 62. 147.

rum Persarum & Arabum refert Herbelotus Bibl. Orientali p. 819. Judæorum D. Mayeru μακαρίτης in Museo ministri Ecclesiæ II. p. 48.

CCII. Libri Magici Salomoni tributi,

Alcoranus Surata sive capite 2.

MUlti eorum qui legem scriptam novera illam missam fecerunt etiam tum, quan DEUS illis ad confirmandas Scripturas re ptas ac probatas misit Prophetam: Sed illi libr divinum post terga abjecere, & quasi illum pl nescirent, secuti sunt quæ Dæmones docuer Regni Salomonis temporibus. Nec tamen in Salomo ipse peccavit, verum Dæmones peccaru qui populum docuerunt Magiam, & Angeli d Arot & Marot qui docuerunt Babylone. — — illis populus didicit divortium viri ab uxore, o que materiem. Damna intulerunt homini permittente Deo, & didicit ab iisdem populus m nime utilia sed perniciosissima, Magiam enim diderunt iis, qui partem quam habebant in para so, pretio animæ suæ vendiderunt, quanqu probe scirent se peccare, & in Deum antea cre dissent ejusque Majestatem reveriti fuissent. *Ad verba Houssain Vaez scriptor Arabs, laudatus Herbe* Dæmones hostes Soleimanis (*ita Salomonem ap lant Arabes*) sparserunt in vulgus tractatus va de ritibus sacris & sacerdotio Judaico, admi superstitionibus anilibus, & ex his libris hau fuisse totam Soleimanis sapientiam vulgo p svadebant. Soleimam vero omnes istos lib

arcæ inclusos sub solio suo defodit, ne quis postea iis uteretur. Illo autem mortuo Dæmones, sive illi magi fuerunt, erutos iterum libros Judæis reddebant, eosque ab ipso Salomone fuisse compositos mentiebantur.

Gabriel Naudæus in Apologia pro viris doctis Magia falso accusatis cap. 15. p. 324. seq.

Qvoy qve l' on puisse accorder librement de Salomon ce qve j' en viens de dire, si est ce toutesfois qu'il faut bien prendre garde, de ne se tant emanciper que de passer outre, & croire trop legerement qv'il ayt voulu en aucune façon se divertir de ses delices & voluptez pour composer cette qvantité de livres en Magie, qui se trouvent aujourd' huy publiez sous son nom, laquelle est si grande veritablement. qu'il n' est besoin de rien faire autre chose pour monstrer comme ils luy sont faussement attribuez, que de dresser un catalogue de ceux la particulierement, qui ont este veus & citez par divers Autheurs: car encorque Genebrard a) ne face mention que de trois, & Pineda b) qve de qvatre ou cinq, si est ce neantmoins qv'il est facile de monstrer qv'il y en a beaucoup d' avantage, si l' on veut prendre garde premierement qve Albert le Grand en cite cinq dans son Miroir d' Astrologie, le premier desquels se nomme *liber Almadal*, le 2. *liber quatuor annulorum*, le 3. *liber de novem candariis*, le 4. *de tribus figuris*

a) Libro. 1. Chronol. ad annum diluvii 1460.
b) De rebus Salomon. lib. 3. cap. 29.

figuris spirituum, & le 5. *de sigillis ad dæmoniacos*, &c. Tritheme c) fait mention de quatre autres, qui sont intitulez, le premier, *Clavicula Salomonis ad filium Roboam*, le second, *liber Lamené*, le troisiesme *liber pentaculorum*, & le quatriesme, *de officiis spirituum*. ausquels si l'on adjouste ces trois, sçavoir celuy de Raziel cite par Reuchlin d), de umbris idearum duquel fait mention Chicus sur la Sphere de Sacrobosco &c. *Confer infra p.* 1056.

CCIII. Clavis sive clavicula, annulus, sera, sigilla, somnia Salomonis.

Alii libri nonnulli, eidem tributi.

FErtur in variis Bibliothecis liber MStus, Salomonis nomine, cujus & ipse exemplum possideo, hoc titulo: *Clavicula Salomonis seu Occulta Occultorum, Orationes Semiforas* (Semhamforas) *Liber de secretis secretorum, septem altitudines & duodecim altitudinibus Salomonis.* Ad calcem libri leguntur hæc verba: *Explicit sanctum Almadel Salomonis Regis de secretis secretorum & de XII. altitudinibus cœli, datis ab Angelo Salomoni Regi Jerusalem, scriptum* ...

c) Lib 1. Antipali maleficiorum cap. 3.

d) Reuchlinus 1. de arte Cabbalistica p. 639. *Nolo addere librum Salomonis sub nomine Razielis inscriptum, quæ fictio Magica* Idem de verbo mirifico lib. 1. c. 18. *Suspendunt furciferi præ foribus voluminum splendidos titulos & modo hunc esse librum Enoch, quem diviniorem ... cæteros omnes vetustas asseruit, modo illum Salomonis mentiuntur, facile indoctis auribus irrepentes &c.*

completum per me Joh nnem de Flexia sub anno Domini MCCCCXXXIV. XXIII. mensis Februarii. Scriptum plenum videtur nugis canoris, & evocationes spirituum crepans, atque Magica promittens mysteria, verum sub illis latet artificium steganographiæ. Confer Gustavi Seleni sive Augusti, gloriosæ memoriæ Ducis Luneburg Cryptographiam & enodationem steganographiæ A.1624.fol Jo.Caramuelis a Lobkowitz declarationem & vindicationem steganographiæ Trithemii & claviculæ Salomonis Germani. Colon Agripp. 1635. 4. & Ernesti Heidelii Wormatiensis steganographiam vindicatam, reseratam & illustratam. Mogunt. 1676. 4. Prodiit Clavis Salomonis sub titulo Theosophiæ Pnevmaticæ, Germanice A. 1626 4.

Tamen claviculam Salomonis, quemadmodum & Trithemii librum a multis inter Magica damnari contigit, e quibus unum juvat auscultare Delrionem disquisit. Magic. lib. 2. c. 5. qv. 3. *Prætexunt etiam* Salomonis *auctoritatem, cujus quandam* Claviculam, (*quam egregie refutat Baptista Segnius lib. de vero studio Christiano c. 7.*) *& aliud* ingens volumen in septem distinctum *obtrudunt, plenum sacrificiis & incantationibus dæmonum. Hunc librum Judæi & Arabes in Hispania suis posteris hæreditario jure relinquebant, & per eum mira quædam atque incredibilia operabantur. Sed quotquot inveniri potuerunt exemplaria, justissime flammis inquisitores Fidei concremarunt, & utinam ultimum exemplar nacti fuissent. Vix dubito aliquod in manus* Jo. Trithemii *incidisse, unde & partitionem & materiam suæ* steganographiæ, *periculi & superstitionis plenissimæ acceperit* &c.

Gil-

Gilbertus Genebrardus in Chronologia sua, u de Salomone: *Libri Salomoni impie attributi sunt q inscribuntur* 1) *Salomonis incantationes,* 2) *Clavicula S lomonis &* 3) Annulus Salomonis. *Nam eorum p mus aperte est sceleratus. Medius continet elementa institutiones Magicas, estque velut clavis Magiæ ad D mones circulis, characteribus, variis figuris, cerimoni hujusmodi absurditatibus illiciendos, etiamsi ita incip* Initium & finis libri hujus est timere DEum. *Te doceri ajunt, quo pacto Dæmon in gemmam annuli acce tur, & illigetur.* De annulo item *audio*, inq Johannes de Pineda III. 29. * de rebus Salomo p. 207. *nuperrime in plumbeo quodam Arabico libro, illis qui in Granatensi ** monte sancto inventi sunt, hu modi rem scribi, Salomonem aliquando ad balneum se p parantem in Jordanis ripa pellicum precibus, annu quendam, quo alligatam videbatur habere sapienti digito exemisse: exemptum vero malo illarum dolo, & hil minus quam sapientem & sanam mentem Salomon lentium, conjectum in Jordanem: stupidum igitur & lut inertem, truncum, mansisse Salomonem. Postea ro piscatorum opera ex ventre extracti piscis, extracto nulo & Salomoni restituto, restitutam quoque illi sap tiam fuisse.* Fabula conficta ex eo quod Salo ope annuli sui apud Josephum in loco supra 1034. adducto, mira patrasse legitur, unde eum deinde relata quæ de projecto annu Polycratis, & in ventris pisce iterum reperto n rant Herodotus III. 41. seq. Strabo XIV. p. 638. Su das in σμάραγδος, aliique.

Lib

* Prodiit opus Lugd. 1609. fol. & Moguntiæ 1613. fol.

** Vide supra p. 1015.

Liber ſub Salomonis nomine *de lapide minerali ſive Philoſophico* Decad. II. Harmoniæ Chymico Philoſophicæ, Johanne Rhenano collectore editæ Francof. 1625. 8. p. 309.

Sera Salomonis * dicitur a quibusdam ſyſtema annulorum pari vel impari numero cum dependentibus petiolis connexorum ſingulari ratione, quos rite jungere atque adeo claudere in ejusdem veluti ſeræ ambitu oblongo æneo, vel iterum disjungere atque aperire ſingularis eſt artificii, ad tempus fallendum excogitati. Zanck eiſen vel Nürnberger tandt etiam vulgo appellant. Modum illius expediendi oſtendit Stanislaus Solski S I. in Geometra atque Architecto Polono, Cracoviæ A. 1690. fol. patria lingua edito.

De *Sigillis Salomonis* ſive figuris Hexagonis, ſimilibus ſcuto Davidis quod ſupra p. 1007. exhibui, vide ſis Wagenſeilium in Sota p. 1074.

Somnia Salomonis & Danielis Prophetæ ſomniorum interpretationem Venetiis 1516 4. editam memorat Bartoloccius, & extat illa editio in Bibl. Bodlejana. Confer quæ infra in Daniele, & quæ de libro R. Gedalia ben Jechija qui ſub titulo † משלי שלמה interpretationes ſomniorum literis conſignavit, docebit nos Clariſſimus Collega noſter Jo. Chriſtophorus Wolfius in Bibliotheca ſua Hebraica, quam cupide exſpectamus.

In decreto Gelaſiano quod refertur in Corpore Cano-

* Vide Acta Erud. T. I. ſupplementi p. 553.

† Alius liber eodem titulo hiſtoriolas ſive fabellas complexus neſcio quo auctore lucem vidit Conſtantinopoli A. 1517. 4.

Canonico distinct. XV. c.3. *Scriptura quæ appe[…] Contradictio Salomonis, Apocrypha.* Ait etiam Si[…] Senensis † ab eodem Gelasio rejici *Claviculam* […]*monis*, sed eam in editionibus Decreti Gela[…] quas evolvi non reperi. Allegat sæpenum[…] eodem Sixto notante, Ciccus Asculanus in Co[…]mentariis ad Sphæram Johannis de Sacrobos[…] brum quendam sub Salomonis nomine *de u[…] Idearum*, in quo nomine appellationes, signi[…]tiones ac definitiones axium, polorum, circ[…]rum, atque aliarum Astronomicæ sphæræ part[…] *ad explicanda magicæ impietatis* (Astrologiæ puta) […]*steria transferuntur.*

De libro מפתח שלמה sive *clavicula* memin[…] Gedalia in Schalscheleth hakkabala p. 89. & Schabtai in Siphte Jeschinim, adjurationes Dæ[…]num in illo contineri testatus. Liber Zohar p. 15. habet aliqua ex libro Salomonis, quæ sup[…]tioni proxima videntur Sgambato p.314. Arch[…] Vet. Test.

Omitto putidas de colloquio Salomonis […] Marcolfo fabellas, & quæ de Locmanno sapi[…] Salomonis æquali alibi a me dicta sunt, quem […] Æsopo * atque hunc ob qualemcunque litera[…] in utroque nomine affinitatem cum Assapho […] nulli stultissime confundunt. De eorum […] sententia qui *librum Jobi* a Salomone conscrip[…] esse sibi persvasere, ita Vossius II. 3. de Idolo[…] *Sane Salomoni tribuit Nazianzenus Orat. IX. ut cen[…]*

† Lib. 2. Bibl. Sanctæ p. 131. Idem repetit e Sixto Poss. T. 2. Apparatus sacri p. 277.

* Vide si placet quæ notavi in Bibliotheca Græca lib. 2 §. 13.

interpres Nicetas, ac Olympiodorus præfat. catenæ suæ: imo & Polychronius in Jobi cap. XIII. (sive XIX. 23.) P. 141. edit. Lugd. 1586. 4. *exaratum ait Mosis Salomonisve opera. Ac pro hac sententia facere videtur, quod ab Hebræis in Bava Bathra pereck primo, ubi Hagiographa recensentur, primus quidem locus detur libro Ruth, quia sub Judicibus vixerit, alter Psalmis Davidis, qui ex Ruth natus, tertius Jobo tanquam æquali reginæ Sabæ, quartus ** Salomonis proverbiis, Ecclesiastæ ac Cantico Canticorum, atque ita porro. Eodem redit quod ab Athanasio in Synopsi, Job Cantico Canticorum subjungitur, imo & in Concilio Laodiceno can. ult. & quibusdam Græcis † Bibliis vetusta manu exaratis, quæ in Vaticana Romæ adservantur. In hoc dissensu libentius iis accessero, qui vel à Mose scriptum censeant, vel antea à Jobo ipso.*

CCIV. Salomo num Philosophus Scepticus?

DE Salomonis sapientia * contenti esse poteramus sacris testimoniis Cohel. I. 13. & 16. & XII. 9. seq. 3. Reg. IV. 30-34. & 2. Paralip. I 12. Sed multa illis addiderunt interpretum curiositas & vana Judæorum ac Muhamedano-

Xxx rum

** Quoniam Salomonis scripta Hagiographis semper accensita sunt, hinc Salomonem Prophetam fuisse negat Eusebius contra Marcellum f. 13. 14.

† Confer Humfredum Hody de Bibliis Originalibus p. 644. seq

* Vidi Pinedam de rebus Salomonis libro III Tostatum & alios ad 3 Reg. IV. B. D. Jo. Ben Carpzovii diss de sapientia Salomonis Lips. 1673. Theophili Galei philosophiam generalem p. 22. seq.

rum, ne dicam Christianorum περιεργία. Itaq septuaginta linguarum peritum fuisse tradu perinde ut * Ægypti Reges ac Moysen & Josephu † & intellexisse non modo sermones volucru be

* De Ægypti Regibus hæc ex libro Rabbinico de rebus a M omissis affert Gaulminus de vita & morte Moysis p *Quicunque septuaginta linguas edoctus erat, totidem regii throni gradus ascendebat, ita ut Regi proximus cumque eo verba faceret: qui earum imperitus erat, illarum quas sciebat numero totidem ascendebat gr Eum vero qui omnes septuaginta non calleret, Regem non posse cautum fuit.* Monet me hæc de throno Re Ægypti fabula, ut de throno Salomonis etiam lep Judæorum commentum attexam. Ajunt nimirum mone thronum suum conscendente, in singulis gradibu gulos stetisse præcones eique acclamasse, in primo qu *Judicium ne inclinato*, in secundo *personam ne re* in tertio *munus ne accipito*, in quarto *noli plantare* in quinto, *noli erigere statuam*, in sexto, *ne mact vem*. Confer Schickardi jus Regium Hebr. p. 24 Considente autem Rege, columbam de throno pro auream, & arcam aperuisse atque ex ea protulisse Le Regique proposuisse ut secundam illam jus diceret. leones duodecim in gradibus throni horrendum cœpi gire, ut nemo præsentium causam dicere jussus vera mulare vel simulare falsa auderet.

† Jalkut parte 2. fol. XXVIII. col. 2. ex laudati D. Carp interpretatione: *Dicebant Ægyptii: num servus ist naret super nos? utique, regerabatur, per sapien suam. Quid faciebant illi sapientiam ejus explora Septuaginta diplomata septuaginta linguis scripta bant & deponebant coram eo, quorum unumquodque sua lingua legebat. Neque hoc tantum, sed præterea guam adhuc loquebatur, quam nemo eorum percipere erat.*

bestiarum, insectorum sed & dæmonum & strigum, perspectosque habuisse meatus subterraneos, tum nescio quæ miranda & incredibilia potuisse efficere. Contra nuper vir acutus Hallensibus Observationibus VIII. 13. singularem inseruit diatribam, in qua contendit Jobum & Salomonem meros fuisse Scepticos, atque totius Ecclesiastæ Salomonei proram puppimque nihil esse aliud, quam *quod nihil scitur*. Vidi quæ illi sententiæ in Salomone suo non sceptico opposuit V. C. Reinhardus Henricus Rollius. Sed ut ad Sextum Empiricum observo, anceps & lubricum est cum scepticis in arenam descendere. Nam ipsi non loquuntur ex animi sui sententia, & ubi eos premis urgesque, negant se esse scepticos, ubi demonstras absurditatem, jam dogmaticos se gerunt & negare res apertas inficiantur. Atque hoc ipsum affirmant esse sceptici, negare se qvicquam comprehendere, & tamen negare se de rebus certis dubitare. Quid itaque Salomon? Quid Jobus? Certe illi non duditabant de vitæ humanæ vanitate & miseria, neqve de differentia inter sapientiam ac stultitiam, pietatem & impietatem, piorum & impiorum pœnas ac præmia. Ac Salomon quidem scientia certa rerum plurimarum qvas perqvisiverat, instructus, & à DEO edoctus erat, sed idem agnoscebat in multis imbecillitatem humani ingenii sibi permissi, ac DEum ducem respuentis. Si hoc est esse scepticum, relinqvitur solos sapientes esse scepticos & solos scepticos sapientes. Hoc scilicet est, qvod volunt illi, qvi non attendunt cum Vayero suo sub isto vocabulo lon-

ge alia aliorum ſe ingenii animique vitia ſuis tionibus propugnare δογματικῶς. Eſt quoq; do matici non ſceptici Philoſophi; contra totum bem terrarum viros ſanctiſſimos rapere invitos ſcepticorum conſortium, & non dubitare de non eſſe dubitandum. Quod ſi ajunt aliter ſce ptici vocabulum accipere; atque idem hoc ſonare, qvod ſapientem Epicharmeum; cui ne & artus prudentiæ ſunt non temere credere, men ſic qvoqve ipſimet dogmatici ſunt, atqve probant ſcilicet, de quo nemo unquam ſanus forte ſcepticus dubitavit. Dogmaticum qvo paradoxon eſt, vix ulli ſceptico perſvadendu qvod in obſervationibus Hallenſibus T. I. p. 1 negatur Salomo de doctrina ſua unquam qu qvam ſcripſiſſe, & T. V. Obſerv. 13. contra com munem Judaicæ & Chriſtianæ vetuſtioris, ac Pr teſtantium omnium Eccleſiarum ſententiam, dis argumentis nixam, auctor ſcriptorque libri pientiæ affirmatur fuiſſe Salomo, licet illa ob vatio tam pulchra viſa ſit Jeſuitis, ut eam ve purpureum limbum Memoriis ſuis Trevolt A. 1705. p. 241. Gallice in compendium mi adtexuerint.

CCV. De Salomonis peccatis, pœ pœnitentia & ſalute.

TArgum in Cohel. I. 12. *Cum Salomo Rex ſed ſuper ſolium regni ſui, extulit ſe cor ejus vald divitias ſuas, & tranſgreſſus eſt verbum Domini*

2) Confer interpretes ad 3. Reg. XI. 4. ſeq. Pinedam de r

collegitque equos: & currus & equites quam plurimos, accumulavit etiam argentum & aurum abundanter, & contraxit affinitatem cum populis alienis. E vestigio invaluit ira Domini in eum, ac deturbavit eum de solio regni sui: Immisit in eum Aschmedai b) Regem Dæmoniorum, qui Salomonem detrusit de throno, atque abstulit de manibus annulum signatorium, hinc ivit vagus & exul per mundum, ad castigationem suam, circumambulans arces, regionem & oppida Israel, flendo & orando dicens: *Ego Ecclesiastes,* Salomonis nomine dictus antehac, *fui rex super Israel in Jerusalem.*

Beda in Judicio de Salomone T. VII. Opp. pag. extrema: *Quamvis peccasset Salomon, tamen egit pœnitentiam scribens proverbia, in quibus ait:* c) Novissime

Salomonis libro VII. Kircherum T. I. Oedipi p. 301. seq. ubi de Salomonis Idololatria; Hieron. Drexelii Salomonem fatuum ac flagitiosum, T. 2. Opp. & Jo. Zvvingeri librum de Rege Salomone peccante ejusque peccata insecutis Dei pœnis Basil. 1699. 4.

b) Schickardus in Tarich p. 58 & Gregorius Michaëlis ad Gaffarellum p. 61. qui *Aschmedai* ignem Medorum interpretatur.

c) Proverb. XXIV. 32. ὕστερον ἐγὼ μετενόησα, ἐπέβλεψα τοῦ ἐκλέξασθαι παιδείαν. Equidem haud obstante illo loco Tichonius Afer regula IV. *Non dicit scriptura pœnitentiam egisse Salomonem, aut recepisse sapientiam.* Quia tamen non negat illud eadem Scriptura, atque monitum jussu DEi Salomonem & castigatum 3. Reg. XI memorat, malo assentiri iis qui bene de eo sperant, cujus calamo Ecclesiam omnis ævi edoceri Deus voluit. Confer Gregorium Michaëlis libro laudato p. 67. seq. Rivetum Andr. T. 2. Operum p. 484. Jo. Lud. Reimeri. Salomonem bifrontem pec-

fime ego egi pœnitentiam & reſpexi ubi eligere disciplinam. — — *Ajunt libri Hebræorum Salomonem quinquies tractum fuiſſe per plateas Hieruſalem, ca ſa pœnitentiæ. Item ajunt eum veniſſe in templum qu ipſe ædificaverat, cum quinque virgis de quibus quan* (dedit) *legisperitis, ut verberaretur ab illis, qui commu dixerunt conſilio, quod in Chriſtum Domini manum mitterent: unde fruſtratus ab illis, a ſe depoſitus eſt a gno.* Addunt Rabbini d) Solomonem ſcipio nixum oſtiatim mendicaſſe, & in circulis & com pitis Hieroſolymorum clamaſſe: *Ego Salomon, olim Rex ſuper Iſrael.*

Pine

peccantem & pœnitentem, atque de ſalute æterna Salom diſſertationes ſingulares Calebi Dalechampii, B Chri Chemnitii, Jo. Henr. Heideggeri, D. Jo. Rendtorfii: oppones Philippi Harvengii Abbatis Bonæ Spei & Jo nati Canonici Tornacenſis diatribis Salomonem ad ſe ternas flammas condemnantibus. Certe falſum eſt de Salomone legas in diſputatione Gregentii cum Herb Judæo p. 30. ἅπαντες καταάκριτον ἔχουσιν αὐ *omnes ipſum condemnatum habent.* Longe plurimi ut a viris modo laudatis & Pineda libro VIII. de rebus Sa monis demonſtratum eſt, pœnitentiam egiſſe & Deo rec ciliatum agnoſcunt, non modo ex Chriſtianis, ſed e quoque, de quibus confer ſis Chriſtoph Cartwrighti me cium Hebraicum IV. 4. non itaque opus eſt cum eodem gentio p. 31 ſalutem Salomonis arceſſere exinde quod Ch ſtus ad inferos delatus manum ei porrexiſſet atque in tem eum aſſeruiſſet. εἰ μὴ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χ στὸς, ὅτε σταυρωθεὶς καὶ θανὼν κατέβη εἰς τὸν ᾅδην, χεῖρα αὐτῷ σωτηρίας δέδωκεν, οὐκ εἶχεν *Et niſi Dominus noſter JEſus Chriſtus, cum crucifixus mortuus ad inferos deſcendit, ei manum ſalutarem de ſet, nihil omnino haberet.*

d) Confer Natalem Alex. in Hiſt. Eccleſ. Veteris Teſt. p. 123.

Pineda VIII. 2. de rebus Salomonis p. 766. ex libris Arabicis Granatensibus e) A. 1587. repertis sed parum certæ fidei profert hoc de pœnitentia ejus testimonium: *Et flevit scelus suum fletu vehementi, & condonatum est illi, & obiit fidelis & securus.*

CCVI. Davidis & Salomonis sepulchra.

Flavius Josephus VII. 12. Antiquitatum Judaic.

Ἔθαψε δὲ αὐτὸν ὁ παῖς σολομὼν ἐν ἱεροσολύμοις διαπρεπῶς, τοῖς τε ἄλλοις οἷς περὶ κηδείαν νομίζεται βασιλικὴν ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πλοῦτον αὐτῷ πολλὴν καὶ ἄφθονον συνεκήδευσεν, ὧν τὴν ὑπερβολὴν τεκμήροιτ' ἄν τις ῥᾳδίως ἐκ τοῦ λεχθησομένου. μετὰ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, ὕρκανος ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ ἀντιόχου τοῦ εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, υἱοῦ δὲ δημητρίου, βουλόμενος χρήματ' αὐτῷ δοῦναι, ὑπὲρ τοῦ λῦσαι τὴν πολιορκίαν, καὶ

Sepelivit autem Davidem filius Solomon Hierosolymis magnifice, præter solennia illa in Regum funeribus, illatis etiam in monumentum ejus maximis divitiis, quarum magnitudinem facile sit conjectare ex hoc, quod dicemus. Nam post annos mille & trecentos Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, Demetrii filio, volens pecuniam ei dare, ut, abducto exercitu, obsidionem solveret, nec valens aliunde sumere,

e) De his dictum supra p. 1015. 1054.

τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ εὐπορῶν, ἀνοίξας οἶκον τῶν τοῦ Δαβίδου μνημάτων, καὶ βαστάσας τρισχίλια τάλαντα μέρος ἔδωκεν Ἀντιόχῳ, καὶ διέλυσεν οὕτως τὴν πολιορκίαν. καθὼς καὶ ἐν ἄλλῳ δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων, πάλιν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἕτερον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο χρήματα πολλὰ, ταῖς μέν τοι γε θήκαις τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κεκηδευμέναι πρὸς τὸ μὴ φανεραὶ εἶναι τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν.

aperta cella monume[nti] Davidis, * & prola[tis] inde tribus talentoru[m] millibus, eorumq[ue] parte Antiocho num[e]rata, oppugnationis pe[riculo] se exemit, sic[ut] & alibi indicavimus. A[t] rursum post multos an[nos] elapsos Herod[es] rex, alia cella aper[ta] magnam pecuniam [ab]stulit. Ad loculos ta[men], qui regum cin[e]res continent, neu[ter] eorum pervenit. Sin[]gulari enim arte i[ta] erant sub terram cond[i]ti, ut ab ingredientib[us] monumentum inveni[ri] nequiret.

Idem lib. XVI. c. 11.

Ὁ γὰρ Ἡρώδης πολλοῖς τοῖς ἀναλώμασιν, εἴς τε

Herodes multum pe[]cuniarum domi foris

* Similiter Nitocridis. ut Herodotus lib. 1. c. 187. sive ut Sto[]bæus serm 10. tradit, Semiramidis Reginæ sepulchru[m] magnam ex eo pecuniæ vim petiturus aperuit Darius. lic[et] nihil in eo reperit præter exprobrationem suæ avaritiæ. O[b] eandem caussam sed itidem incassum Beli tumulum aper[uit] Xerxes, Ælian. XIII, 3, Var.

τὰς ἔξω, καὶ τὰς ἐν τῇ βασιλείᾳ χρώμενος, ἀκηκοὼς ἔτι τάχιον ὡς ὑρκανὸς ὁ πρὸ αὐτοῦ βασιλεὺς, ἀνοίξας τὸν δαβίδου τάφον ἀργυρίου λάβοι, τρισχίλια τάλαντα, κειμένων πολὺ πλειόνων, καὶ ἔτι δυναμένων εἰς ἅπαν ἐπαρκέσαι ταῖς χορηγίαις, ἐκ πλείονος μὲν δὴ ἐννοίας εἶχεν τὴν ἐπιχείρησιν. ἐν δὲ τῷ τότε νυκτὸς ἀνοίξας τὸν τάφον, εἰσέρχεται πραγματευσάμενος ἥκιστα μὲν ἐν τῇ πόλει φανερῶς εἶναι, παρειληφὼς δὲ τοὺς πιστοτάτους τῶν φίλων. ἀποθέσιμα μὲν οὖν χρήματα καθάπερ ὑρκανὸς, οὐχ εὗρεν, κόσμον δὲ χρυσοῦ, καὶ κειμηλίων πολὺν, ὃν ἀνείλατο πάντα. σπουδὴν δ' εἶχεν, ἐπιμελεστέραν ποιούμενος τὴν ἔρευναν, ἐνδοτέρω τε χωρεῖν, καὶ κατὰ τὰς θήκας, ἐν αἷς ἦν τοῦ δαβίδου, καὶ τοῦ σολομῶνος τὰ σώματα. καὶ δύο μὲν αὐτῷ τῶν δορυφόρων διεφθάρησαν,

que profundens, audito, quod Hyrcanus, qui ante eum regnavit, recluſo Davidis ſepulcro tria millia talentorum argenti extuliſſet, ſupereſſeque multo plura, quæ posſint quantumvis magnis ſumptibus ſufficere, multo tempore animum habuit idem aggredi. Tunc vero noctu apertum ſepulcrum ingreditur, cum prius accurate caviſſet, ne hoc reſciret populus, aſſumptis tantum amicorum fidisſimis. Depoſitas tamen pecunias non invenit ſicut Hyrcanus, ſed mundi pretioſi & aureorum ornamentorum vim magnam inde ſuſtulit. His invitatus ad diligentius ſcrutandum, interius procesſit usque ad conditoria corporum Solomonis ac Davidis. Ubi duos ſatellites amiſit, erumpente (ut fertur) ex ady-

φλογὸς ἔνδοθεν εἰσιοῦσιν ἀπαντώσης, ὡς ἐλέγετο. περίφοβος δὲ αὐτὸς ἐξῄει, καὶ τοῦ δέους ἱλαστήριον μνῆμα λευκῆς πέτρας ἐπὶ τῷ στομίῳ κατεσκευάσατο πολυτελὲς τῇ δαπάνῃ. τούτου καὶ νικόλαος ὁ κατ' αὐτὸν ἱστοριογράφος μέμνηται τοῦ κατασκευάσματος, οὐ μὴν ὅτι κατῆλθεν, οὐκ εὐπρεπῆ τὴν πρᾶξιν ἐπιστάμενος. διατελεῖ δὲ καὶ τὰ ἄλλα τοῦτον τὸν τρόπον χρώμενος τῇ γραφῇ. ζῶντι γὰρ ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ σὺν αὐτῷ κεχαρισμένως ἐκείνῳ, καὶ καθ' ὑπηρεσίαν ἀνέγραφεν, μόνον ἁπτόμενος τῶν πρὸς εὔκλειαν αὐτῷ φερόντων.

tis flamma contra pr greſſos temere. Q caſu territus exivit, tactus religione, expiandum ſe in adi ſepulcri, monumentu e candido marmor condidit ſumptuoſiſſi mis impendiis. Eju operis & Nicolaus illi temporis ſcriptor me minit, ſed non item d deſcenſu regis, præt decorum id factum ex ſtimans: idque mo ſuo fecit. Vivi enim regis hæc auribus ded captans gratiam, & e tantum attingens, qu ad gloriam illius perti nere viſa ſunt.

Idem lib. 1 de bello Judaico p. 711.

Ἀντίοχος δὲ καὶ ὀργὴν ὧν ὑπὸ σίμωνος ἔπαθε, στρατεύσας εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἐπολιόρκει τὸν ὑρκανὸν προσκαθεζόμενος τοῖς ἱεροσολύμοις. ὁ δὲ τὸν δαυίδου τάφον ἀνοίξας, ὃς δὴ πλουσιώτατος

Antiochus autem o ea, qvæ per Simone paſſus fuerat, iratus Judæam ducit exer tum: ibique aſſiden Hieroſolymis, Hir num obſidebat. Ille a tem patefacto ſep

βασιλέων ἐγένετο, καὶ ἀνελόμενος ὑπὲρ τρισχίλια τάλαντα χρημάτων, τόν τε Ἀντίοχον ἀπανίστησι τῆς πολιορκίας, πείσας τριακοσίοις ταλάντοις, καὶ δὴ καὶ ξενοτροφεῖν πρῶτος Ἰουδαίων ἐκ τῆς περιουσίας ἤρξατο.

chro David, qui regum ditissimus fuerat, ablatisque inde pecuniæ plus quam tribus millibus talentorum, & Antiocho persuasit, datis ei trecentis talentis ab obsidione discedere, primusque Judæorum privatis opibus alere peregrina cœpit auxilia.

Dio Cassius lib. LXIX. Historiæ Rom. ubi de Judæis ab Hadriano Imp. gravi clade affectis p. 794.

Τῶν τε γὰρ λιμῷ καὶ νόσῳ καὶ πυρὶ φθαρέντων τὸ πλῆθος ἀνεξερεύνητον ἦν, ὥστε πᾶσαν ὀλίγου δεῖν τὴν Ἰουδαίαν ἐρημωθῆναι, καθάπερ που καὶ πρὸ τοῦ πολέμου αὐτοῖς προεδείχθη. Τὸ γὰρ μνημεῖον τοῦ Σολομῶντος, ὃ ἐν τοῖς σεβασμίοις οὗτοι ἄγουσι, ἀπὸ ταυτομάτου διελύθη τε καὶ συνέπεσε, καὶ λύκοι ὕαιναί τε πολλαὶ εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν ἐσέπιπτον ὠρυόμεναι.

Eorum qui fame morbo & igni interierunt, infinita fuit multitudo, ita ut omnis pæne Judæa deserta relicta fuerit. Id eis ante quam bellum gereretur, fuerat denunciatum ex eo, quod monumentum Salomonis, quod illi summa reverentia colunt, sua sponte dissolutum corruerat, quodque lupi & hyænæ multæ in urbes eorum, rugientes atque ululantes introierant.

Ben-

*Benjamin * Tudelensis in Itinerario.*

Ambiunt Jerosolyma montes magni: in Tsio-nis autem monte, familiæ Davidicæ extant sepul-chra, regumque qui post eum regnarunt; sed lo-cus ignotus est. Etenim quindecim jam sunt an-ni, ex quo fani illius montis Tsionis murus aliqu. corruit; ideoque Patriarcha sacerdoti præcep. ut fanum istud restauraret: hæc addens, Desum lapides ex antiquo Tsionis muro, iis fanum in-staur.

* Scripsit hic Benjamin tempore Papæ Alexandri tertii & Im-perante CPoli Emanuele Comneno A. C. 1173. Qui ve-ejus itinerarium legerit, videbit verum esse quod Clar. Wagenseilius in telis igneis Satanæ retusis p. 374. no-eum in rebus quæ ad gloriam Gentis suæ attinent narrand. non esse magna fide dignum, sed ad veritatis usque con-ptionem studiosissimum. Confer B. Theophili Spiz. elevationem relationis Montezinianæ p. 27. seq. Itaqu. hæc de sepulchro Davidis narratio fabulam Judaicam sap. visa est magni judicii viris D Martino Geiero lib. de lu. Hebræorum c. 6. §. 9. & D. Jo. Benedicto Carpzovio Schickardi jus regium Hebræorum p. 210. Quanquam verbis Petri Apostoli Actor. II. 29. constat, Davidis μνῆ. sive monumentum sepulchrale Hierosolymis celebre extitisse, unde Hieronymus Epist. 17. Marcellam hort. in Davidis secum orare Mausoleo. Et Gregentius in c. cum Herbano Judeo p. 31. οὐκοῦν οὐκ ἔστι τὸ Δαβίδ τῇ παλαιστίνῃ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ μνημ. Alia de sepulchro Davidis & Salomonis notarunt Pin. VIII. 3. de rebus Salomonis p. 771. 772. ubi monum. subterranei ichnographia à Sebastiano Serlio tradita: Co-fer Hottingeri cippos Hebraicos p. 24 seq Johannem N. lai de sepulchris Hebræorum III. 9. p. 160. seq. Villalpan. ad Ezechielem T. 1. p. 555. & T. 3. p. 195. Baronium a. C. 34. n. 245. &c.

ſtaura. Itaque hic paruit, & operarios pervulgata mercede viginti ferme conduxit, qui lapides e fundamento muri Tſionii eruerunt. Inter hos fuerunt duo amici, fœderis tenaces: quorum cum unus die quodam alterum convivio excepiſſet, ſumptoque cibo ambo ad opus rediiſſent; dixit ipſis præfectus, Quare diſtuliſtis adventum? tum reſponderunt, quid iſtuc ad ipſum attineret: qua hora ſocii noſtri ibunt pranſum, nos opus noſtrum perficiemus. In educendis igitur lapidibus, erecto quodam ſaxo ſpéluncæ oſtium repererunt: unde eorum alter alterum alloquutus dixit, Ingreſſi num hic pecunia lateat videamus. Quocirca per ſpeluncæ introitum eousque perrexerunt, donec ad magnum quoddam palatium pervenirent, columnis marmoreis inædificatum, argento auroque obductum: in cujus conſpectu menſa erat & ſceptrum aureum, una cum aurea corona. Quod fuit ſepulchrum Davidis regis Iſraelis. Ad ſiniſtram aliud Salomonis; ſimiliterque omnium regum ſepulchra qui iſtic e ſtirpe Judaica ſepulti fuerunt. Ibidem arcæ clauſæ, in quibus quid contineatur, nemo novit. Qvum vero duo illi viri palatium ingredi vellent, ecce ex antri oſtio ventus turbineus ita eos proſtravit, ut in terram delapſi mortuorum inſtar ibi ad veſperam usque jacerent: qvum exortus alius ventus inſtar vocis humanæ clamaret, Surgentes faceſſite hinc. Qvapropter egreſſi ac inde expulſi & attoniti, ad Patriarcham ſe receperunt: cui omnia enarrarunt. Unde Patriarcha Conſtantinopolim literas miſit, quibus D. Abrahamum

pium

pium Pharisæum (unum ex iis qvi Hierosolym-rum ruinam lugerent) ad se evocaret. Isti cu omnia ex ore duorum illorum exposuisset, qui i de venerant; hoc tulit a D. Abrahamo respo sum; illa esse familiæ Davidicæ sepulchra, usum eorum regum qui ex Juda genus ducere. Postridie cum ad duos illos quidam missi fuisse utrumqve in lecto suo deprehenderunt decum bentem, ac cum pavore dicentem; Eo non reve temur, quia Deo non libet ulli homini istum lo cum ostendere. Præcepit ergo Patriarcha, ut lo cus iste occluderetur, & ab hominibus ad hunc us que diem occultaretur. Ipse Abraham Pius omni hæc mihi narravit.

CCVII. Oraculum parentibus ELI & de Elisæo redditum.

Chronicon Paschale p. 161.

Ἠλίας ὁ Θεσβίτης.

Οὗτος ἦν ἐκ γῆς Ἀραίβων, φυλῆς Ἀαρὼν, οἰκῶν Γαλαάδ· ὅτι ἡ Θεσβὶς δῶμα ἦν τοῖς ἱερεῦσιν. Οὗτος ὅταν ἔμελλεν τεχθῆναι, εἶδεν Σβαχὰ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὅτι Ἄγγελοι λευκοφανεῖς αὐτὸν προσηγόρευον, καὶ ὅτι ἐν πυρὶ αὐτὸν ἐσπαργάνουν, καὶ φλόγα πυρὸς

Elias Thesbites.

Hic erat ex terra A rabum, de trib Aaron, habitans G laad: nam Thesb Sacerdotum habitat erat. Cum is nasceretur esset, vidit Sbacha eju pater, ab Angelis can didatis illum consalut ri, & in igne fasciis i volui, ac ignis flam

ἐδίδουν αὐτῷ φαγεῖν. Καὶ ἐλθὼν, ἀνήγγειλεν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ χρησμός. Μὴ δειλιάσῃς, ἔσται γὰρ ἡ οἴκησις αὐτοῦ φῶς, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀπόφασις; καὶ κρινεῖ τὸν Ἰσραὴλ ἐν ῥομφαίᾳ καὶ πυρί.

mam comedendam ei porrigi, profectusque hæc nunciavit in Hierusalem, eique dixit Oraculum: *Ne timeas, erit illi habitatio lux, & sermo ejus sententia, & judicabit Israel in romphaa & igni.*

Εἰς τὸν Ἐλισσαῖον.

Οὗτος ὁ Ἐλισσαῖος ἦν ἐξ Ἀβελμαοὺλ, γῆς τοῦ Ῥουβήν. Καὶ ἐπὶ τούτου γέγονε τέρας, ὅτι ἡνίκα ἐτέχθη, ἐν Γαλγάλοις ἡ δάμαλις ἡ χρυσῆ ὀξὺ ἐβόησεν, ὥστε ἀκουσθῆναι εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὃς καθελεῖ τὰ γλυπτὰ αὐτῶν, καὶ τὰ χονευτὰ αὐτῶν. Καὶ θανὼν ἐτάφη ἐν Σαμαρείᾳ.

De Elissæo.

Erat hic Elissæus ex Abelmaul, terra Ruben. In eo vero miraculum istud factum est. Cum in lucem editus est, in Galgalis aurea bucula acutam vocem edidit, adeo ut audiretur in Hierusalem: *Hic destruet sculpta illorum, & fusa illorum simulacra.* Mortuusque in Samaria sepultus est.

Eadem fere habet Epiphanius libro de vitis Prophetarum, qui de aliis etiam Prophetis una cum Chronici auctore conferendus, quemadmodum & pseudo Dorothei liber, & Svidas. Etiam auctorem MS. de XVI. Prophetis, allegat Cangius ad Chron. Paschale p. 507. & Simeonem Logothetam in Chronico MS. Porro de rebus Eliæ Prophetæ, singulare exstat volumen paginarum 400.

Paris.

Pariſ. 1631. 4. prodromus vaſti operis quod para
Ægidius Camartus, Ordinis Minimorum Ge
ralis. Eliæ ſpeluncam & aram memorat Ben
min Tudelenſis in itinerario p. 64.

CCVIII. ELIÆ Apocalypſis.

B. Hieronymus Epiſtola centeſima prima
Pammachium, cum adduxiſſet verba Pa
Apoſtoli 1. Cor. II. 9. ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε,
οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀ
βη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐ
Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in
hominis aſcendit quæ præparavit Deus iis qui d
gunt illum, hæc ſubjungit: *Solent hoc loco Apoc*
phorum quidam deliramenta ſectari, & dicere quod
Apocalypſi Eliæ * *teſtimonium ſumtum ſit, cum*
E

* Origenes Homil. ult. in Matth. XXVII. 9. *in nullo reg*
libro poſitum illum locum ait, *niſi in ſecretis Eliæ.* Q
ex Origene repetit Zacharias Chryſopolitanus, Harm
Evangelicæ cap. 166. T. 19. Bibl. Patrum p. 937. Ex
Ἡλία ἀποκρύφων petitam eſſe ſcribit etiam Geor
Syncellus p. 27. Idem annotatum in veteri Codice m
branaceo refert Clariſſ. Montfauconus Diarii Italici p.
atq; in aliis duobus Regis Chriſtianiſſimi 607. & 152
rum meminit Cotelerius ad Patres Apoſtolicos T. I. p
Prophetæ tribuitur etiam in homilia S. Maximi, quæ
Ambroſianas legitur. Atque ideo fortasſis illud teſ
nium, ut ex Apocrypho petitum libro contemſit He
ſippus, de quo Gobarus apud Photium Cod. 232. p.
Ἡγήσιππος μέντοι ἀρχαῖός τε ἀνὴρ καὶ Ἀπο
λικὸς ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ὑπομνημάτων, οὐκ

Esaia * *juxta Hebraicum ita legatur: A seculo non audierunt* † *neque auribus perceperunt.* Idem Hieronymus lib. XVII. in Esaiam, ad hæc ipsa Prophetæ verba: *Paraphrasin hujus testimonii quasi Hebræus ex Hebræis assumit Apostolus Paulus de authenticis libris, in Epistola quam scribit ad Corinthios, non verbum ex verbo reddens, quod facere omnino contemnit, sed sensuum exprimens veritatem, quibus utitur ad id quod voluit roborandum. Unde Apocryphorum deliramenta conticeant,*

ὅ, τι καὶ παθών, μάτην μὲν εἰρῆσθαι ταῦτα λέγει καὶ καταψεύδεσθαι τοὺς ταῦτα φαμένους τῶν τε θείων γραφῶν, καὶ τοῦ Κυρίου λέγοντος, (Matth. XIII. 16.) μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν οἱ βλέποντες, καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν τὰ ἀκούοντα, Sive potius negavit illud Hegesippus jam urgeri adhuc posse post Messiæ adventum.

* Esaiæ LXIV. 4. Cæterum miror judicium Grotii ad Matth. XXVII. 9. scribentis quod locum ab Elia mutuatus sit Esaias.

† Empedocles apud Plutarchum lib. de Poetis audiendis p. 12.

—— οὔτ' ἐπιδερκτὰ τάδ' ἀνδράσιν, οὔτ' ἐπακουστὰ
οὔτε νόῳ περιληπτά ——

Grot. —— *Audiri nequeunt, nequeuntque videri*
Illa, negant & mente capi. ——

Clemens Rom. I. ad Corinthios c. 34. λέγει γάρ. ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδεν, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα ἑτοίμασεν τοῖς ὑπομένουσιν αὐτόν. Epistola 2. Clementi tributa sub extremum: ἐὰν οὖν ποιήσωμεν τὴν δικαιοσύνην ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, εἰσήξομεν εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ ληψόμεθα τὰς ἐπαγγελίας ἃς οὖς οὐκ ἤκουσεν, οὐδὲ ὀφθαλμὸς ἶδεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη.

quæ ex occasione hujus testimonii ingeruntur Ecclesiæ Christi. De quibus vere dici potest † qvod sedeat Diabolus in insidiis cum divitibus in Apocryphis, ut interficiat innocentem. *Et iterum* : * Insidiatur in Apocrypho qvasi leo in spelunca sua, insidiatur ut rapiat pauperem. *Ascensio enim Esaiæ & Apocalypsis Eliæ hoc habet testimonium.* (Qvam Apocalypsin Eliæ vocat Hieronymus, Anastasio Bibliothecario in latina versione Stichometriæ Nicephori, næ dicitur Eliæ Prophetia.)

Loca Constitutionum Apostolicarum, Athanasii in Synopsi & Nicephori qvi in Stichometria opus Eliæ Apocryphum versuum 316. (ita leg. non 3016.) commemorat, habes supra pag. 221. 402. 403. Eupolemus ἔν τινι περὶ τῆς Ηλίȣ προφητείας allegatur ab Eusebio IX, 30. præparationis Evangelicæ.

S. Epiphanius hæresi XLII. T. I. Opp. p. 372. interpretans locum Ephes. V. 4. Ideo dicit : Surge qui dormis.

Πόθεν τῷ Ἀποστόλῳ τὸ διὸ καὶ λέγει; ἀλλὰ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς δῆλον διαθήκης. Τȣ̃το δὲ ἐμφέρεται παρὰ τῷ Ηλίᾳ.

Undenam illa verba *ideo dixit*, depromsit Apostolus? Non aliunde utique quam ex Testamento Vetere. Hæc enim apud Eliam ** leguntur.

CCIX

† Ex Psal. X. v. 8.
* Id v. 9
** Alii putarunt depromtum esse ex Apocryphis Jeremiæ, de quæ infra in Jeremia.

CCIX. ELIAS singularum ætatum acta conscribens. Ejus Epistola post raptum in cœlos missa ad Joramum Regem.

Seder Olam Rabba cap. 17. p. 45. 46.

ANno Achasiæ secundo reconditus est Elias; neque comparebit donec veniat Messias. Tum enim apparebit, & secundo recondetur, neqve videbitur, donec prodeat Gog & Magog. Nunc interim singularum ætatum negotia & acta conscribit. - - Joramo allatæ sunt literæ ab Elia, cum septem jam anni effluxerant ex qvo Elias reconditus non amplius visus erat.

R. David Kimchi ad 2. Chron. XXI. 12.*

Et venit ad eum Epistola Eliæ Prophetæ) Accidit hoc postqvam ascendit Elias. At revelatum sibi per spiritum Prophetiæ (de impietate Jorami) commiserat cuidam Prophetarum, ejusque ori indiderat verba Epistolæ hujus, præcipiens ut ea in literas redigeret, easque Joramo afferret, nunciaretqve has literas mittere ei Eliam: Ut videlicet Joramus in eam induceretur cogitationem, ac si literæ hæ missæ ei sint de cœlo, atque sic humiliaret cor suum, & malum qvod fecerat maximum agnosceret.

Yyy 2 *Hanc*

* Matthias Frid. Beckius ad Targum libri 2. Chronicorum p. 207.

Hanc Kimchii expositionem amplecti mavult Jo. Me... rus in notis ad Seder Olam p. 919. quam cum Cajetano, ... scatore & Ligtfooto (T. 1 Opp. p. 85.) *alium juniorem Eliam statuere, vel cum Calvisio, Eliæ loco substituere E... sam, vel cum B. D. Mich. Walthero & aliis prolepsin seu a... ticipationem historicam suspicari. Placet illa Kimchii se... tentia etiam Emanueli Sa, Torniello in Annalibus, Hier... nymo Drexelio in Trismegisto* &c. *Vide Jo. Eusebium N... rembergium lib. IX. cap. 18. de Origine S. Scripturæ, E... Ebingeri Historiam Ecclesiasticam Sæculi XV. p. 596 ... Rev D. Joannis Andreæ Schmidii diss. de libris & Epist... cœlo & inferno delatis, Helmst. 1704. Herm. Witsi... T. 1. Miscell. p. 234.*

CCX. Elias auctor Eremitarum Car- melitarumque, & Sophorum Per- sicorum.

VUlgatissimum est Eliam venditari pro auctor... vitæ Eremiticæ, & qui exemplo suo atque in... stituto, Carmelitis quem inde ordinem Eli... num appellant, præiverit. Vide Sirmundum ... Sidonium p. 249. Rosweidum ad vitam Paul... primi Eremitæ (qui circa A. C. 251. desertum in... gressus est) p. 14. Martinum Antonium Alegr... de Casanate in Paradiso Carmelitici decoris, Jo... de Silveira in Opusculis variis, aliosque. Quan... quam Ordinem Carmeliticum seculo demum po... natum CHristum duodecimo conditum esse pro... ...unt Baronius ad A. C. 1181. & novissime Pa... ...rochius, multis ambo Carmelitarum convi... & calumniis inde petiti ac proscissi. Etiam ... auster...

austera Sophorum * Persicorum secta origines suas ab Elia repetit, uti ex Gazophylacio linguæ Persarum P. Angeli a S. Joseph, Carmelitæ excalceati notavit ** Petrus Bælius.

CCXI. Elias Artista sive Chymicus.

QUemadmodum adventum Eliæ incassum præstolantur † Judæi, ita Chymici quoque

Yyy 3 Eliam

* *Soufy*, Vide de illa secta Jo. Chardini descriprionem Persiæ T. 5. p. 1556. seq.

** Nouvelles de la Rep. des Lettres A. 1684. Mars p. 71. *Il rapporte aussi que le fameux Dervisc Moc-Heles Chef des Sophis a Ispaban soutenoit fermement que leur Origine venoit du Carmel, & d' Elie. Il dit en un autre endroit qu'il y a en Perse plusieurs Stations, & plusieurs Chapelles consacrées par les Mahometans a la memoire du Prophete S. Elie. Voila qui eut pû entrer dans les Theses que les Carmes firent soutenir à Beziers il y a deux ans, & qui sont si curieuses, que nous pourrons bien un jour en faire part au public, car on n'en trouve plus.*

† Vide Lightfootum ad Matth. XVII. 10. Cæterum Eliam ante diem extremum adhuc exspectare jusserunt etiam plerique ex veteribus Christianis, ut Justinus Martyr dialogo cum Tryphone p. 268. & Epiphanius in vitis Prophetarum, ubi de Elia: ὃς πάλιν ἐλεύσεται πρὸ τῆς συντελείας. Nimirum & locum Apocalyps. XI. 3 huc traxerunt, de quo dixi ad Evangelium pseudo Nicodemi cap. 25. & præterea putarunt promissionem Malachiæ IV. 5. non totam impletam in Johanne baptista, sed uti Johannes fuerit præcursor primi adventus CHristi in carnem, ita Eliam ipsum Thesbitem rediturum ante alteram illam magnam diem Domini, sive adventum secundum, ad judicium, quia LXX in Græca versione habent; ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμῖν Ἡλίαν

Eliam perfectum artiſtam a Theophraſto Parac ſo promiſſum fruſtra exſpectant exſpectabunt Vide Obſervationes ſelectas Hallenſes VI. Nempe ſolenne eſt iisdem Judæis, quos videtur Paracelſus in hoc imitatus eſſe, quoties res diffic & nodi inextricabiles incidunt, dicere id eſſe rel qvendum עד שיבא אליהו *donec venerit El* Vel ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πά Joh. IV. 25.

CCX

λίαν τὸν Θεσβίτην. At enim additum vocabul Θεσβίτου nihil addit rei ipſi & ſententiæ, ut probe nota Iſ. Voſſius Appendice de LXX. Interpretibus p. 108. N promittitur illis verbis qui futurus ſit velut alter Elias, ſpiritu atque Zelo Eliæ Thesbitæ incedens, non Elias Thesbita, quem ſe eſſe, vere etiam negavit quærent Johannes Joh. I. 21. tunc forte neſciens adhuc ipſe quod Elias ille alter, quem venturum Malachias prædixit. hoc credibilius, quam quod Tryphon apud Juſtinum M tyrem p. 226. Meſſiam neo ſibi ipſi nec aliis cognitum rum ait, donec veniens Elias ipſum unxerit & omnibus p diderit. Χριστὸς δὲ εἰ καὶ γεγέννηται καὶ ἔστι π ἄγνωστός ἐστι καὶ οὐδὲ αὐτός πω ἑαυτὸν ἐπίστ οὐδὲ ἔχει δύναμίν τινα, μέχρις ἂν ἐλθὼν Ἠλ χρίσῃ αὐτὸν καὶ φανερὸν πᾶσι ποιήσῃ. Joha nem Baptiſtam cum Elia collatum vide in Jac. Altingii li V. de Shilo, cap. II. & B. Joannis Tarnovii tribus Eliis comparatione Eliæ, Johannis & Lutheri, Roſtoch. 1618. Similiter Judæi ajunt rediiſſe in Elia Pincham, ut notavi ſupra cap. CLXX. p. 894. Arabes vero & Turcæ unam ea demque animam fuiſſe ajunt Pinchæ Eliæ & Georgii tis. Vide Jo. Friſchmuthi diſſ. de nomine, patria & pro pia Eliæ, Jen. 1683. §. 24.

CCXII. Traditio domus Eliæ de Mundo duraturo per sex millia annorum.

Steph. le Moyne, notis ad Epistolam S. Barnabæ T. 2. Var. sacrorum p. 850. seq.

TAlmudici in Tract. Sanhedrin, a) & in Gemara Aboda Sara, b) de quodam Elia, quem Thesbitem c) aliqvi crediderunt, & vaticinatum,

a) Gemara Sanhedrin cap. XI. §. 29. edit. Cocceji. Confer Jo. Morinum p. 361. Exerc. Bibl. & B. Theodori Hackspani Miscell. II. 9.

b) Gemara Avoda Sara cap. I. p. 65. edit. Clarissimi Collegæ mei Georg. Elieseris Edzardi, cujus etiam adde notas p. 244 seq & prolegomena p. 14. seq.

c) Ita præter alios Isaacus Vossius, qui ex Apocrypho aliquo scripto Eliæ Prophetæ id acceptum opinatur. *Quod autem Judæi,* inquit c. 8. de Sibyllinis Orac. *id vaticinium e Schola Eliæ promanasse dicunt, id fortasse ex eo factum, quod desumtum fuerit e libro Prophetiarum Eliæ, quem olim Veteris Testamenti scriptis annumeratum fuisse constat, licet postea Apocryphis ut appellantur, accesserit.* Unde vero constat librum Prophetiarum Eliæ unquam annumeratum fuisse scriptis Vet. Testamenti ab Ecclesia sive Judaica sive Christiana? Fieri tamen potest ut Judæorum traditio omnino veteris illius Eliæ Thesbitæ domui sive discipulis hoc tribuerit, non juniori alicui Eliæ, quia simile aliquid de sex creationis diebus tot millia annorum durationis Mundi præsignantibus Adamum tradidisse Setho, hunc Hanocho, Hanochum Noacho, illum Semo, hunc Hebero, Hebræorum Patriarchis a quo id deinde acceperit Moses Psalmo 90. notat Menasseh ben Israel in Conciliatore ad Genes. VIII. 22. ex libro Zoar, parascha Beresit & parascha Vaicra. Cumque viderent Judæi urgeri se hac traditione a Christianis, ipsi deinde

natum, in hæc verba. א דבית אליהו ששת
פי שנה הוי עלמא שני אלפים תהו שני
פים תורה ושני אלפים ימות המשיח
ובעונותינו" שרבו וצאו מהן מה שיצאו. *Tra-*
tio est Domus Eliæ, sex mille annis mundum esse dura-
rum. Bis mille annis inane erit. Bis mille annis vig-
Lex. Bis mille annis obtinebit Messias; sed propter no-
stra peccata quæ multiplicata sunt, ex istis annis M-
elapsi sunt anni Messiæ qui jam elapsi sunt. Hoc argu-
mentum urgebat Josua Lurki, ex Judæus, post
Hieronymus a Sancta fide. * Hic enim conve-
tum haberi curavit Girundæ, in partibus Catalo-
ni-

deinde commenti sunt Eliam juniorem circa A. 150. ab ædi-
ficatione ædis secundæ, cui illam tribuerent, atque adeo
minoris facerent autoritatis. Vide tamen B. Ægidii Stra-
chii Pseudo Eliam Witeb. 1662. atque eruditam diatribam
Christiani Reineccii de traditione Eliana Lipf. 1702.

* Ejus libri 2. contra Judæos leguntur T. 26. Bibl. Patrum ed.
Lugd. p. 529. quibus recitatis ad quinque millia Judæo-
rum persvasi aut suppliciorum vel exilii metu permoti Chri-
stianæ religioni nomen dedisse dicuntur. Vide Bartolo-
cium T. 3. Bibl. Rabbinic. p. 776. seq. Wagenseilium pro-
legom ad tela ignea Satanæ p. 77. seq. D. Jo. Benedi.
Carpzovii introduct. in Theologiam Judaicam p. 88. &
Martini Disenbachii Judæum conversum p. 205. Disputatio
porro Hieronymi hujus cum Judæis fuse recensetur in libro
R. Salomonis filii Virgæ, cui titulus *Schebet Juda* p. 22
seq. versionis latinæ, quam sub titulo Historiæ Judaicæ Ams.
1651. 4. edidit Georgius Gentius. Non minus autem falli-
tur vir doctus qui in Appendice ad Melam p. 77. librum
Schebet Juda putavit esse partem Talmudis & a libro Salo-
monis filii Virgæ distinctum; quam alius vir præstantissimus
qui Hieronymum a sancta fide confundit cum S. Hieronymo
Stridonensi.

niæ, coram Pontifice Maximo, Cardinalibus, & Epiſcopis, ubi ex Talmude ſe evicturum pollicitus eſt Mesſiam jam dudum veniſſe. Pontifex coram quo habita eſt collatio, fuit Benedictus XIII. Antipapa. Qui cum Avenioni, Masſiliæ, Portui Veneris per aliquod temporis intervallum hæſiſſet, anno 1409. Catalauniam venit, Perpiniani diu vixit, & tandem in caſtro Paniſcolæ, deſiit eſſe & Papa, & homo. Cum vero eſſet animi elati, verſipellis, flectere neſcii, & Pontificatus tenacisſimus invaſor, honori ſuo ſe non leviter conſulturum exiſtimavit, ſi haberet coram ſe collationem inter Judæos & Chriſtianos, quosdam ſic ex Judæis ad Evangelium lucrari poſſet, & iſta acquiſitione, jus ſuum Pontificale aſſereret, & ſic viam ſibi pararet ad tranquillam ſedis Romanæ poſſesſionem. Quæ cum ita ſint, non potuit haberi iſta Collatio anno קיג לפק, Liphrat Caton, numerationis compendiariæ, remotis nimirum millenariis, centeſimo decimo tertio, ut habetur in שבט יהודה Salomonis Filii Virgæ, C. 40. nec anno quinquies milleſimo centeſimo decimo tertio, ut reddidit vir Hebraice bene doctus. Nam iſte computus caderet in annum Chriſti MCXIII. Quo tempore nec Lurchi ſive Hieronymus a Sancta Fide, nec ipſe Petrus de Luna, ſeu Benedictus XIII. Antipapa, erant in rerum natura. Nam Joſua Lurki anno tantum MCCCCXII. Judaismum ejuravit, Medicus Benedicti XIII. Antipapæ, qvi tunc in Catalaunia ſedem ſuam Pontificalem collocaverat. Ideoqve apud Salomonem Virgæ Filium legendum exiſtimarem habitam

collationem Gironæ, anno תיג לפק quadr gentesimo decimo tertio, non vero קיג לפק ce tesimo decimo tertio. Proclivis fuit lapsus. facile ק, quod centum notat, legi potuit pro quæ litera, est nota numeri quadringentesimi. vero omnia quadrabunt. Nam tunc Anno mir. MCCCCXIII. vivebat Josua Lurki seu H ronymus a Sancta Fide. Vivebat Benedictus X Pap. Gironæ, erat ibi Judæorum frequentiss copia, Anno MCCCCXII. Lurki Christia mum amplexus est, & satis est verisimile, ill zelo ardentem statim post conversionem Jud lacessivisse, & ad istam collationem instiga Pontifice provocasse. Argumento vero pe ex tempore adventus & durationis Messiæ ute tur præcipue in ista Collatione Hieronymu Sancta Fide. Audiatur ipse Salomo Filius Virg *Tertio Die auspicatur collatio & disputatio. Sic ver sus est magister Hieronymus, & dixit: in Talmude scriptum est mundum sex millibus annorum. Duobus libus prioribus erit inane. Duobus millibus erit sub l. Duobus millibus erit sub Messia. Hæc verba sunt cla perspicua, quod nimirum duobus posterioribus millibu beat venire Messias. Quis vero ille est nisi servator & berator noster.* Quod telum declinare conten bant Judæi in collatione dicendo, addi in Eliæ vaticinio quod יצאו מהם שיצאו propter peccata nostra † dempti sunt anni ad

* P. 233. Historiæ Judaicæ, quam a G. Gentio latine edita

† Hoc effugium refellit etiam Petavius XVI. 10 de incarna ne, vide ibi p. 669. 671. Campanella Atheism, triump

tus Mesfiæ; qui dempti ſunt & præterierunt. Sed optime regerebat Hieronymus, iſta poſteriora verba non eſſe ab Elia & Auctore Vaticinii, ſed a poſterioribus Rabbinis, qui cum viderent tempora, Mesſiæ adventui deſtinata præteriiſſe, vaticinio hæc poſteriora addiderunt, ut ſic ſententiæ ſuæ & Theſi ſuæ ſervirent & velificarentur. Deinde Judæi eodem quo Manaſſes acumine vim iſtius argumenti tentarunt eludere aſſerendo, Duo millia annorum non eſſe durationem Oeconomiæ & diſpenſationis Mesſiæ, ſed ſpatium in quo Mesſias prodire debebat, & præſentia ſua ſalutari terram cohoneſtare. Sive ergo veniat in principio, vel in medio, vel in fine iſtorum duorum millium annorum, verum erit Vaticinium, nec erit quod de illius implemento jure quis posſit conqueri, Sic. R. Vidal apud eundem Salomonem filium virgæ, in Relatione Collationis. * *Reſpondit Don Vidal, dici duo millia annorum Meſſiæ: & poteſt fieri ut veniat in fine duorum iſtorum millium annorum. Dixit magiſter Joſephus Albus, aſſeruerunt Talmudici Doctores, Duos eſſe temporis terminos adventuro Meſſiæ præfinitos, aut tempus quod Deus juravit, aut tempus quo Judæi erunt cor de contrito, & ad pœnitentiam con-*

p.153. *Et ipſi Talmudiſtæ dicunt ſolem in quarta die creatum eſſe & ideo Meſſiam affuturum in quarto millenario -- -- & nihilominus dicunt propter peccata ſua dilatum eſſe adventum Meſſiæ -- -- quaſi Deus fuerit deceptus in tempore adventus Meſſiæ, vel neſciverit eos peccaturos & impedituros adventum ejus per duo millia annorum.* Sane promisſio Mesſiæ nunquam a Deo fuit data cum conditione, ſive exceptione peccatorum Iſraelis.

* Ibid. pag. 239.

convertentur. Ac proinde dictum istud Eliæ ab Hieronimo allatum, non determinat certum aliquod tempus adventus Messiæ, & innuit tantum, quod si Judæos peccatorum subeat pœnitudo, veniet Messias initio duorum millium annorum: si in medio illius spatii, peccatorum pœnitentia, se dignos præbuerint, veniet in medio. Si tantum fine digni inventi fuerint, veniet in fine. Verum non præteribit spatium duorum mille annorum quin veniat Messias. Quæ omnia certe sunt vanissima, & Judæorum contumaciam & perfidiam produnt. Nam non dicitur quod in principio, vel medio, vel fine, istorum bis mille annorum sit venturus Messias, sed quod totum istud spatium temporis Messiæ tribuendum, quod certe fieri non potest nisi per totum istud spatium extiterit Messias. Et sicut tempus *ﬁ* תוהו inanitatis, duravit a principio mundi usque ad legem; duo millia sub תורה sub lege, durarunt a primis ipsis legis seminibus cunabulis, cum circumcisio sigillum legis, data Abrahamo, usque ad Messiam. Sic duo millia Annorum quæ Messiæ tribuuntur, non sunt accipienda pro principio, medio, ultimo fine, extrema die, imo hora, imo momento, duorum mille annorum, sed pro ipsis bis mille annis integris, qui debeant esse ימות המשיח, dies Messiæ, & quorum toto spatio Messias regnare ab omnibus celebrari debeat. Secus fieri posset ut illi dies & anni Messiæ ימות המשיח, tantum comprehenderent, vel unicam diem, vel horam

ǂ Adde Cartwrigthum in fine libri ultimi mellificii Ebr. V. c. 8. & 13. T. 9. Critic. Angl. Abrahamum Ecchellensem in Historia Arabum p. 182. seq. inter scriptores Hist. Byz.

horam, vel momentum, quo se terris ostenderet Messias, quo nihil ineptius potest excogitari, & minus conveniens, descriptioni Regni & imperii Messiæ, quod in Sacris literis tam gloriosum repræsentatur, ut omnia terræ Regna & imperia infra illius dignitatem, & durationem jaceant & subsidant. Unde recte Hieronymus in eadem collatione regerit, quod Auctor Vaticinii Eliani, voluerit dicere, quod totum spatium temporis duorum mille annorum, sit spatium temporis Messiæ; quo ultimo bismillenario elapso, in septimo mundus creatus peribit & vastabitur. Quæ sententia ad Christianos *etiam pervenit, qui sex diebus creationis, sex millia annorum significata fuisse asserunt, quibus elapsis.

Tunc mare, tunc tellus, correptaque Regia Cœli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret.

CCXIII. Elias junior. Libri tres ei tributi.

Sgambatus lib. 2. Archivorum V. T. p. 320.

Circumferuntur etiam libri tres Eliæ Prophetæ nomine, סדר אליהו רבא † *Ordo Eliæ major,* סדר אליהו זוטא *Ordo Eliæ minor*, & קנפות אליהו *Spelunca Eliæ.* De quibus quidem libris aper-

* Confer notas ad S. Barnabæ Epist. p. 46. 47. in Patribus Apostolicis Cotelerii edit. Amst.

† Bartoloccius T. I. p. 13 & 182. Bibl Rabbin. testatur in Bibl. Vaticana extare MSS. *Eliam magnum & parvum* אליהו רבא וזוטא libros duos in membrana scriptos A. 1533. C. 1073. & visiones aliquot atq; apparitiones Eliæ complexos. Alius est commentarius in אורח חיים quem sub titulo *Eliæ parvi* Pragæ 8. editum memorat B. Groddeckius de scriptoribus Rab. Anonymis, in thesauro Placciano p. 722.

apertum judicium eſt eos non eſſe illius Eliæ P[...]phetæ, de quo nunc agimus, ſed alterius, qui [...] captivitatem Babylonicam vixit, & cognome[n] dictus eſt *Hannabi*, id eſt Propheta. Quamvis [He]bræi passim exiſtiment eſſe hujus Eliæ, & in C[e]thuboth cap. 2. narretur occaſio, qua libri [...] priores editi ſint: *R. Anan. veniebat ad Eliam Pro[phe]tam, & ille docebat eum Seder Eliæ. Cum vero [ali]quid perperam admiſiſſet, diſceſſit, egit pœnitentiam, [&] diu abfuit. Poſtquam rediit, verebatur Eliæ ſe oſt[ende]re. Igitur inſtar arcæ cujusdam parari curavit, in [qua] incluſus Eliam docentem audiret. Quousque totum [Se]der audivit ex eo. Et ea eſt cauſa cur dictum ſit, S[eder] Eliæ Rabba, & Zuta.* Commentarius Aben. H[...] *Partem quam prius didicerat extra arcam, vocarun[t Se]der Eliæ Rabba, ſive majorem, partem vero, quam di[dicit] intra arcam, vocarunt Seder Eliæ Zuta, quia minor [...]* Hæc illi: verum ipſæ horum librorum inſcrip[tio]nes docent eos hujus Eliæ antiquioris eſſe [non] poſſe. Nam tempore Eliæ Prophetæ non di[xiſ]ſent *Rabba*, & *Zuta*, quæ ſunt corruptæ jam lin[guæ] verba, ſed *Gadol*, & *Katon*, quæ ſunt pure Heb[rai]ca: igitur vel hinc diſce Eliam hunc fuiſſe [poſt] Captivitatem Babylonicam, cum jam corru[pte] loquerentur Hebræi. Accedit quod nemo vo[ca]tus eſt Rabbi, usque ad Hillelis, & Samai temp[o]ra multo poſt Captivitatem, & paulo ante Ch[ri]ſtum.

CCXIV. ESAIÆ Apocrypha ὅρα[σις] Aſcenſio ſive ἀναβατικόν.

Vide locum Conſtitutionum Apoſtolicar[um] quem dedi ſupra p. 221.

Origenes Epistola ad Africanum p. 231.

Ἀλλ' εἰκὸς πρὸς ταῦτά σε ζητῆσαι, τί δήποτε οὐ φέρεται παρ' αὐτοῖς ἐν τῷ Δανιὴλ ἡ ἱστορία, εἰ, ὡς φὴς, τοιαῦτα περὶ αὐτῆς οἱ σοφοὶ αὐτῶν παραδιδόασι; Λεκτέον δὲ πρὸς ταῦτα· ὅτι ὅσα δεδύνηνται τῶν περιεχόντων κατηγορίαν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχόντων, καὶ κριτῶν, περιεῖλον ἀπὸ τῆς γνώσεως τοῦ λαοῦ, ὧν τινα σώζεται ἐν ἀποκρύφοις. καὶ τούτου παράδειγμα δώσομεν, τὰ περὶ τὸν Ἡσαΐαν ἱστορούμενα. καὶ ὑπὸ τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς μαρτυρούμενα, ἐν οὐδενὶ τῶν φανερῶν βιβλίων γεγραμμένα. περὶ γὰρ τῶν προφητῶν διεξερχόμενος, καὶ ὧν πεπόνθασιν, ὁ τὴν πρὸς ἑβραίους a) γράψας φησίν. Ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον· πευσόμεθα γὰρ ἐπὶ τίνα ἀναφέρεται τὸ, ἐπρίσθησαν;

Sed probabile *est*, insuper te quæsiturum: Cur itaque apud illos in *Daniele* historia illa non habetur; si, ut dicis, talia de illa Sapientes eorum tradunt? Dicendum autem ad hæc: qvod Judæi quæcunque poterant, de iis quæ Seniorum, & Principum, & Judicum, accusationem aliquam continebant; *ea* sustulerint a cognitione populi qvorum nonnulla servantur in libris apocryphis. Et hujus *rei* exemplum dabimus *in iis*, quæ de *Esaia* historice sunt tradita, & epistolæ ad Ebræos testimonio confirmata; *licet*, in nullo libro aperto scripta reperiantur. Nam, ubi de Prophetis, & quæ passi sint, enarrat ille Scriptor Epistolæ ad Hebræos, inquit: *Lapidati*

κατὰ

a) Hebr. XI. 37.

κατά τι ἔθος ἀρχαῖον οὐ μόνον ἑβραϊκὸν, ἀλλὰ καὶ ἑλληνικὸν, πληθυντικῶς λεγόμενον περὶ ἑνὸς σαφές, διότι αἱ παραδόσεις λέγουσι πεπρίσθαι Ἡσαΐαν τὸν Προφήτην, b) καὶ

sunt, dissecti sunt, in o... negladii mortui sunt. quiramus enim, D... dicatur ; *dissecti s...* (juxta quandam co... tudinem priscam, ... solum Hebræam, ...

b) Tertullianus in Scorpiace c. 8. *Dabid exagitatur, ... fugatur, Hieremias lapidatur, Esaias secatur, Za... inter altare & ædem trucidatur, perennes cruoris ... culas silicibus assignans.* Idem de Esaia tradunt Or... tractatu XXVI. in Matth. XXIII. 34. (supra p. 814.) & ... XI. in Matth. XIII. 57. p. 225. edit. Huetii. *Quin ... historia narrat, Esaiam* πεπρίσθαι ὑπὸ τ... *a populo dissectum fuisse. Quod si quis non recipit h... storiam, eo quod inter Apocrypha Esaiæ fertur, cre... quæ in Epistola ad Hebræos hunc in modum scripta,* lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt. *Nam illu...* sunt, *ad Esaiam refertur, quemadmodum illud,* oc... ne gladii mortui sunt, *ad Zachariam occisum inte... plum & altare, quemadmodum Serbator docuit, a... lans ut opinor suo testimonio Scripturæ, quæ qu... non fertur in communibus & publicatis libris, p... tamen est eam extare in Apocryphis, hoc est in his ... creto leguntur.* Omitto quæ in eandem sententiam ... mi alii veteres, laudati Drusio X. 19. Observ. sacr. T... Gatakero in Adversariis p. 454. Christoph. Cellario a... dentium p. 161. & Thomæ Milles ad Cyrillum Hiero... 29. Talmudici in Jebhamot, Jo. Henrico Othone inter... *Dixit Esaias: Nobi quod Rex Manasses non au... rus sit quicquid ipsi dixero, si quid protulero ad conc... nem Scripturæ, ille fastuose aget. Dixit ergo, con... me intra hanc cedrum. Adduxerunt cedrum & ... dissecuerunt eam. Cumque serra os ejus attingeret, ... spirabit. Idque ideo quod dixerat* (Es. VI. 5.) *Ego... inter populum impurum.* Abulfarajus p. 43. ...

ἔν τινι ἀποκρύφῳ οὕτο φέρεται· ὅπερ τάχα ἐπίτηδες ὑπὸ Ἰουδαίων ῥερᾳδιουργῆται. λέξεις τινας, τὰς μὴ προσηκούσας, παρεμβεβληκότων τῇ γραφῇ· ἵν' ὅλη ἀπιστηθῇ.

Græcam, id in plurali numero dicitur, quod de uno manifestum est.) *Nimirum*. quia traditiones dicunt, *sectum esse Esaiam Prophetam*: & in quodam apocrypho istud habetur, qui forte studio

Zzz

Idolum quatuor habens facies confecit & coli jussit. Idem Isaiam ipsum a scelere cohibentem inter binos asseres colligatum serra dissecuit, fuit autem ætas Isaiæ annorum centum & viginti, quorum octoginta quinque Prophetæ munere functus est. Gregentius colloquio cum Herbano Iudæo p. 19. τὸν Ἠσαΐαν ἐπρίσατε. Isidorus Pelusiota IV. Epist. 205. Ἠσαΐας δὲ ἐπρίσθη ὑπὸ τῶν [illegible] θεωρὸς. Glycas p. 197. Annal. ubi de Rege Manasse: καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἡσαΐαν ξυλίνῳ λέγουσι πρίσαι πρίονι. Idem p. 222. ait eodem supplicii genere etiam affecturos fuisse CHristum Servatorem, nisi ad Romanos jus pœnarum capitalium tunc pertinuisset. Καὶ γὰρ εἰ συνεχωρήθησαν λίθοις ἂν τὸν χριστὸν ἐθανάτωσαν ἢ ξυλίνῳ κατέπρισαν πρίονι. Vide & sis Chronicon Paschale p. 117. 155. &c. Serræ figuram antiquam spectandam offert B. Matthias Zimmermannus libro Fiunt non nascuntur Christiani p. 354. ex Aringhi Roma subterranea T. 2. p. 371. Videtur etiam ex Apocrypho haustum quod refert S. Ambrosius in Psalm. CXVIII. T. 1. Opp. p. 112. *Fertur Prophetæ cuidam, & plerique ferunt quod Esaiæ in carcere posito cum mole imminentis urgeretur exitus, dixisse diabolum: dic quia non a Domino locutus es quæ dixisti, & omnium in te mentes affectusque mutabo, ut qui indignantur injuriam, absolutionem tibi conferant. Sed ille gratum judicavit pro veritate supplicium, quam pro adulatione beneficium.*

dio a Judæis depravatus eſt; dum voces nonnul
impertinentes ſcripto illi interſeruerunt, ut
non crederetur.

Idem Homil. I. *in Eſaiam.*

Cur non dicamus in præſenti tradition
quandam Judæorum veriſimilem quidem nec
men veram, & ſolutionem ejus quare non in
niamus? Ajunt ideo Eſaiam eſſe ſectum a popu
quaſi legem prævaricantem, & extra ſcripturas
nunciantem. Scriptura enim dicit: * Nemo
debit faciem meam & vivet. Iſte vero ait: †
di Dominum Sabaoth. Moyſes, ajunt, non
dit, & tu vidiſti. Et propter hoc eum ſecuer
& condemnaverunt eum ut impium. Non en
ſciebant quia duabus alis velaverant faciem D
Seraphim. Vidit Dominum, ſed faciem non
dit Eſaias, nec Moyſes vidit. Poſteriora vidit
ſcriptum eſt, Moyſes. Verumtamen vidit Dom
num, & ſi faciem ejus non vidit. Et hic ergo
dit, licet faciem non viderit. Male igitur co
demnaverunt Prophetam.

S. Epiphanius hæreſi XL. Archonticorum c. 2.

Καὶ ἔτοι ἢ ὅμως βίβλους ἑαυτοῖς ἐπιλαστογράφησάν τινας ἀποκρύφους, ὧν τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα.

Cæterum iſti Ar
cryphos quoſdam l
bros finxerunt. E qu
bus duo ſunt Symph

* Exod. 33.
† Eſ. 6.

ὁ μὲν γὰρ Συμφωνίαν, μικρὸν δῆθεν βιβλίον καλοῦσι. τὸ δὲ μέγα Συμφωνίαν. ἀλλὰ καὶ ἄλλα τινὰ βιβλία ἑαυτοῖς ἐπισωρεύουσιν. οἷς ἐὰν συντύχωσιν, ἵνα δόξωσι τὴν ἑαυτῶν πλάνην διὰ πολλῶν βεβαιοῦν ἐπισυνεισφέρεσθαι. ἤδη δὲ καὶ τοῖς Ἀλλογενέσι καλουμένοις κέχρηνται. βίβλοι γάρ εἰσιν οὕτω καλούμεναι, λαμβάνουσι δὲ λαβὰς ἀπὸ τοῦ Ἀναβατικοῦ Ἡσαΐου. ἔτι δὲ καὶ ἄλλων τινῶν ἀποκρύφων·

niæ nomine, Major videlicet ac Minor. Præter quos nonnullos alios iis quibus cum agunt percensere solent, ut errorem suum multis authoritatibus affirmare ac probare videantur. Habent & quos Ἀλλογενεῖς, hoc est *Alienigenas* vocant, sic inscriptos libellos. Item ex Anabatico Esaiæ, & id genus Apocryphis argumenta depromunt.

Idem hæresi LXVII. Hieracitarum c. 3.

Καὶ πολλὰ φλυαρῶν, περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διεξῆλθε περὶ τούτου πολλὴν πραγματείαν. βούλεται δὲ τὴν τελείαν αὐτοῦ ὑπόστασιν ποιεῖσθαι ἀπὸ τοῦ Ἀναβατικοῦ Ἡσαΐου, δῆθεν ὡς ἐν τῷ Ἀναβατικῷ λεγομένῳ ἔλεγεν ἐκεῖσε, ὅτι ἔδειξέ μοι ὁ Ἄγγελος περὶ πάντων ἔμπροσθέν

Præter hæc Hieracas multa alia de Spiritu sancto garriens fusissimam de eo disputationem instituit. Sed præcipuum opinionis suæ firmamentum ex Libro quodam, qui Anabaticus Isaiæ inscriptus est, arcessit, quo in libro sic loquitur: * Ostendit

* Eadem ex Epiphanio repetit Nicetas IV. 34. thesauri Orthodoxæ fidei T. XXVI. Bibl. Patrum p. 136.

μου, καὶ ἔδειξέ μοι, καὶ εἶπε· τίς ἐστιν ὁ ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ. καὶ εἶπα· σὺ οἶδας Κύριε; λέγει, οὗτός ἐστιν ὁ ἀγαπητός. καὶ τίς ἐστιν ὁ ἄλλος ὁ ὅμοιος αὐτῷ ἐξ ἀριστερῶν ἐλθών; καὶ εἶπα, σὺ γινώσκεις. τουτέστι τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸ λαλοῦν ἐν σοὶ, καὶ ἐν τοῖς Προφήταις. καὶ ἦν, φησὶ, ὅμοιον τῷ ἀγαπητῷ. ἐκ τούτου βούλεται συνιστᾶν τὸ εἰρημένον, ἀφωμοιωμένος τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.

* Hebr. VII. 3.

mihi Angelus de om bus coram me, & o dit mihi, & dixit: Q est ad dexteram Dei dixi: tu scis dom Tum ille: hic est ctus. Et quis est al similis qui à sinistr nit, & dixi: Tu Hic est Spiritus san qui in te loquitur, Prophetis. Et era quit similis dilecto hoc loco illam scrip sententiam confir nititur: * *Assimilatu Dei manet sacerdos i petuum.*

S. Hieronymus in Esaiæ LXIV. 4.

Paraphrasin hujus testimonii quasi Hebræ Hebræis assumit Apostolus Paulus de avthen libris, in Epistola quam scribit ad Corinthios non verbum ex verbo reddens, quod facere o no contemnit, sed sensuum exprimens ve tem, quibus utitur ad id quod voluerit rob dum. Unde Apocrypharum deliramenta c ceant, quæ ex occasione hujus testimonii i runtur Ecclesiis CHristi — — Ascensio e E

a) I. Cor. II. 9.

Esaiæ b) & Apocalypsis Heliæ c) hoc habent testimonium.

Idem Hieronymus præfat. in Pentateuchum.

In Evangelistis & Apostolis multa de Veteri Testamento legimus, quæ in nostris Codicibus (*LXX. Interpretum*) non habentur, ut est illud: (Matth. II. 15.) *Ex Ægypto vocavi filium meum*, Et: (Matth. II. 23.) *quoniam Nazaræus vocabitur*, Et: (Joh. XIX. 37.) *videbunt in quem compunxerunt*, Et: (Joh. VII. 38.) *flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ*, Et: (1. Cor. III. 9.) *quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæque paravit Deus diligentibus se*, & multa alia, quæ proprium σύνταγμα desiderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc scripta sint, & cum dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee (XI. 1.) secundum in Esaia (XI. 1.) tertium in Zacharia (XII. 10.) quartum in Proverbiis (XVIII. 4.) quintum æque in Esaia (LXIV. 4.) quod multi ignorantes, Apocryphorum deliramenta sectantur, & Hiberas * nænias libris avthenticis præferunt.

Zzz 3 CCXV.

b) Incertum fueritne hic liber quem sub titulo: Ἡσαΐου ὁράσεως inter Apocrypha scripta memorat Catalogus in Codice Regio Paris. 1789. teste Cotelerio.

c) Vide quæ supra p. 1072. seq.

* Guil. Roussellus in observatione addita T. 3. versionis Gallicæ Epistolarum Hieronymi Paris. 1707. 8. notat per Hiberas nænias intelligi nugas Basilidianorum & aliorum Gnosticorum Hispaniam turbantium, crepantiumque Ascensionem Esaiæ

CCXV. Esaiæ colloquium cum R Hiskia.

Auctor Operis imperfecti in Matthæum, inter Chrysostomi Opera Homilia 1. p. II.

CUm ægrotasset Ezechias in tempore quo & venisset ad eum Propheta visitandum, cavit Ezechias filium suum Manassen, & pit ei mandare, quod debeat DEum timere, modo regere regnum, & alia multa. Et di eum Esaias: *Vereor, quia non descendunt verba tua ejus, sed & meipsum oportet per manus ejus in* Quod audiens Ezechias volebat filium suum terficere, dicens *quia melius est me sine filio mori q* talem filium relinquere qui & DEum exasper sanctos ejus persequatur. Tenuit autem eum Esaias Propheta dicens: *Irritum faciat Deus con hoc*: videns Ezechiæ religionem, quia plus a bat DEum quam filium.

Talmudici in Gemara Berachot, cap. I. pag. seq. edit. Clarissimi G. E. Edzardi.

Quis est sicut Deus sanctus benedictus, qui reconciliationem facere inter duos viros pr Hiskiam & Esaiam? Hiskias dicebat, Veniat E

Esaiæ & Apocalypsin Eliæ. Hieronymus contra Vig tium: *Et quia ad radices Pyrenæi habitas, vicinus Hiberiæ, Basilidis antiquissimi hæretici & imperita tiæ incredibilia portenta persequeris.* Vide & Erasm in adagio, *Hiberæ næniæ.*

ad me; ita enim invenimus ſcriptum de Elia, quod venerit ad Achabum, quemadmodum dicitur 1. Reg. XVIII. 2. *Abiit Elias ut compareret coram Achabo.* Contra autem Eſaias dicebat, veniat Hiskias ad me; ita enim invenimus ſcriptum de Joramo filio Achabi, quod iverit ad Eliſam, (*cum expeditionem una cum Joſaphato Rege Edom ſuſcepiſſet adverſus rebellem Regem Moab, 2. Reg III. 12.*) Quid vero adhæc DEus ſanctus benedictus? Immiſit Hiskiæ morbum (*ſ. caſtigationes,*) dixitque ad Eſaiam, Abi & inviſe ægrotum; quemadmodum legitur Eſ. XXXVIII. 1. *In diebus illis ægrotavit Hiskias lethaliter, venitque ad eum Eſaias filius Amoz Propheta, & dixit ad eum, ſic dicit Dominus exercituum, Præcipe domui tuæ, nam morieris & non vives. &c.* Quis ſenſus eſt verborum, *Nam morieris, & non vives?* Reſp. Senſus eſt, Morieris in hoc ſeculo, & non vives iterum in altero ſeculo. (*Hæc ergo Eſaias ad Hiskiam.*) Reſpondit autem Hiskias, Quare tanta pœna mihi immittetur? Regesſit Eſaias, Quia cœlebs manſiſti, & mandato illi divino Gen. I. 28. *Creſcite & multiplicamini* non es obſequutus. Excepit Hiskias; Ego a matrimonio abſtinui, quia per Spiritum S. prævidi, prodituros ex me eſſe filios degeneres. Sed regesſit iterum Eſaias, Quid ſcrutaris occulta Dei? Debuiſſes id facere, quod eras juſſus; nam quæ Deo ſunt grata, ea ſunt exſequenda. Tum Hiskias, Eloca mihi filiam tuam, Forte enim mea atque tua pietas efficient, ut bonæ frugis ſoboles ex me naſcatur. Sed Eſaias reſpondit, (*Nimis ſero animum nunc ad matrimonium applicas;*) jam (*enim*) decretum (*mortis*) contra te eſt divinitus conceptum.

ptum. At Hiskias, o Fili Amoz (*inquit* desine) plura eloqui, & abi. Ego enim ita sum edoc[tus] ab atavo meo (*Davide,*) quod homo non deb[eat] seipsum excludere a gratia Dei (*i. e. de gratia Dei* [de]*sperare,*) etiamsi anceps gladius jam actu sit fa[uci]bus ipsius admotus. (*David enim quando vidit An[ge]lum cum stricto gladio 2. Sam. XXIV. 16. 17. adeo non* [de]*speravit de gratia Dei, ut potius supplex veniam roga[verit,] holocaustaque & pacifica Deo obtulerit, veniamque p[ecca]torum obtinuerit.*) Et convenit cum hoc eti[am] quod R. Jochanan & R. Eliesèr ambo dixisse m[e]morantur, Etsi anceps gladius sit admotus gut[turi] hominis, tamen non desperet de gratia Dei, q[uia] dicitur Job. XIII. 15. *Quod si etiam occisurus esse[t me,] tamen in ipsum sperabo.* R. Chanan dicit, Etia[msi] somniator quidam aut somniorum interp[res] dicat ad hominem, cras ipsum esse mor[itu]rum, haud tamen desperet de gratia, quia dicit[ur] Prov. V. 6. *Nam sicut in somniorum multitudine et[iam] vanitates multæ sunt, sic se habent verba multa, Sed De[um] time.* Quapropter *Hiskias confestim faciem su[am] convertit* אל הקיר (*ad parietem,*) *precatusque* [est] *Dominum,* (*uti verba habent Es. XXXVIII. 2.*) Qu[id] intelligitur h. l. per קיר? R. Simeon filius L[a]kisch dicit, indicari voce hac, quod oraverit Hi[s]kias מקירות לבי ex intimis præcordiis suis, (*[e] parietibus cordis sui,*) quemadmodum scriptum e[st] Jer IV. 19. *Viscera mea! Viscera mea! doleo præcor[dia] mea! (parietibus cordis mei,) &c.* R. Levi dicit, d[o]ceri voce hac, quod rogaverit DEUM propt[er] studium in exornandis parietibus templi (*a Salom[one]*

ne) olim collocatum. Dixit ſcil ad DEUM; O Domine mundi, quandoquidem Sunamitidi in vitam revocaſti filium, quæ tamen non niſi exiguum quendam parietem (2. *Reg IV.* 10.) præparaverat (*Eliſæ*; multo magis vitam mihi reſtitues, cujus atavus (*Salomon*) templum univerſum auro argentoque obduxit. (*Sequitur dehinc in Textu Eſ. XXXVIII. 3.*) *Recordare quæſo Domine, quod ambulaverim coram te in veritate, & in corde ſincero, bonumque in oculis tuis fecerim.* Quid intimatur per verba, *Bonumque in oculis tuis fecerim?* Raf Jehuda ex ore Raf docet, indicari his verbis, quod Hiskias arcte copulaverit pericopam de liberatione ſui atque urbis Hieroſolymæ, *quæ legitur Eſ. XXXVII.* 33. 34. 35. 36.) cum precibus ſuis, (*quæ paulo poſt commemorantur Eſ. XXXVIII. 2. ſeqq., atque hoc quidem fecerit ſummo mane, ita ut Schema cum annexa pericopa de ſui atque urbis liberatione recitaverit ante emicantem Solem, preces autem ſtatim poſt ortum Solis ſubjecerit, in eundem prorſus modum, quo ſupra diximus, viros religioſos olim conjunxiſſe Schema matutinum & annexam precationem de liberatione Iſraelitarum ex Ægypto cum precatione octodena.*) Raf Levi autem dicit inſinuari, quod Hiskias abſconderit theſaurum * medicinæ practicæ, (*ſ. celebrem illum librum medicum, in quo adverſus omnes morbos præſcribebatur paratiſſima atque efficaciſſima medicina, & ad quem plerique hominum tum temporis unice confugiebant pro recuperanda valetudine, poſthabita pœnitentia & Divini Nominis imploratione. Abſcondidit enim illum propterea, ut ægroti humana ope & naturali medicina deſtituti eo magis compelle-*

* Salomonis, de quo ſupra p. 1043. ſeq.

rentur, DEO pro peccatorum venia proque sui resti-
ne supplicare.) Rabbini docuerunt, Hiskiam fe-
cisse, e quibus tria fuerint (*a Doctoribus*) appro-
ta, tria autem improbata. Abscondisse (*mem-*
tum) librum medicinalem, hocque ejus fact-
fuisse approbatum. Comminuisse serpen-
æneum, (*qui populus isto abutebatur ad idololatria*
idque similiter fuisse approbatum. Traxisse
sepulchrum) ossa (*impii* patris sui super lecto (*n*
funibus, (*cum Reges alii super lecto pretioso, ar*
auroque copiose distincto, fuerint elati; fecisse autem
ipsum propterea, ut DEO constaret debitus honos, a
suo neglectus, utque populus ab imitatione Patris su
sterreretur, & ad Divini Nominis reverentiam revo-
tur,) atque hoc itidem fuisse approbatum. T
vero commisisse, in quibus calculum (*Docto-*
non obtinuerit. Obstruxisse aquas Gich-
(*s. Siloæ, qui erat fons quidam parvus prope Hier-*
mam, de quo 1. Reg. I. 33. ut Reges Assyriæ cum e-
ad urbem venientes aqua destituerentur, uti ha-
2. Chr. XXXII. 4.) Sed hoc non fuisse approba-
(*quia officii ipsius erat, DEO fidere, qui opem suam,*
protectionem contra Assyrios promiserat Es. XXXVII.
& XXXVIII. 6.) Amputasse fores templi, eas
transmisisse ad Regem Assyriæ, sed hoc iti-
non fuisse approbatum. Denique interca-
mensem Nisan, quando mensis iste jam incepe-
(*atque communicato cum Principibus suis, totoque*
consilio, fecisse ex illo Adarem secundum, quia magna
Sacerdotum & populi nondum erat sufficienter sancti-
ab immunditie ista, quam sub Achaso contraxerunt,
ut stato tempore Pascha edere non possent, de quo
2 C

2. *Chr.* XXX. 2, 3.) Sed nec hoc fuisse approbatum. Numquid autem nescivit Hiskias Textum illum Exod. XII. 2. *Mensis hic vobis erit caput mensium*; hic inquam Nisan, & non alius Nisan? *Quomodo ergo potuit in animum inducere, intercalare mensem Nisan, quando is jam actu inceperat, ita ut transformaret illum in Adarem secundum, & sequentem mensem faceret Nisan?* Quare dicendum potius, illum errasse circa id, de quo notum illud Samuelis dictum loquitur. Samuel enim (*uti ex Bareitha constat*) docuit, non licere intercalare annum die trigesimo Adar, (*si is jam actu illuxerit*) quia fieri potest, ut dies iste constituatur primus Nisan, (*nempe quando Adar est deficiens, dierum tantum 29, qualis est in annis non intercalatis.*) Hiskias vero ita statuit; Quia fieri potest, ut dies trigesimus Adar constituatur demum primus Nisan, nondum illum vocamus (*primum Nisan actu talem, atque hinc licite adhuc a me intercalabitur annus in die hoc, intercalavitque istum, cum jam dies iste trigesimus Adar illuxisset.* R. Jochanan docuit nomine R. Jose filii Simræ, Si quis (*coram Deo pro obtinendo beneficio aliquo*) alleget (*in suis precibus*) propria merita, tanquam caussam impulsivam exauditionis, ei DEUS pro caussa impulsiva opponit merita aliorum, *posthabitis meritis ipsius propriis*;) si quis autem in suis precibus provocet ad merita aliorum, allegat DEus pro caussa impulsiva exauditionis merita ipsius propria. Moses (*in suis precibus*) provocavit ad merita aliorum, quemadmodum legitur Exod. XXXII. 13. *Memento Abrahami, Isaaci & Israelis servorum tuorum*; hinc Scriptura pro caussa collati beneficii allegat propria ipsius merita,

sicuti

ficuti dicitur Pſ. CVI. 23. *Dixit ſe perditurum il[...] niſi Moſes electus ipſius ſtetiſſet in ruptura ante ipſum, averteret excandeſcentiam ipſius, ne perderet ipſos.* Contra autem Hiskias provocavit ad propria ſua mente, ſicut ſcriptum eſt 2. Reg. XX. 3. *Memento quæſo, [...] ambulaſſe coram te in veritate & corde ſincero, & bon[...] in oculis tuis feciſſe*; hinc Deus ei opponit mer[...] aliorum, (*neglectis ipſius meritis*,) ceu elucet ve[...] bis 2. Reg. XIX. 34. & XX. 6. *Protegam ur[...] hanc, ad ſervandum eam, propter Me, & propter Da[...] dem ſervum meum.* Atque hoc convenit cum ſe[...] tentia R. Joſuæ ben Levi, qui dicere fuit ſolitu[...] Quid ſibi volunt verba Eſ. XXXVIII. 17. *Ecce p[...] pter pacem mihi amaritudo erat amariſſima?* Reſp. [...] volunt, quod etiam tum, quando Deus ſanct[...] benedictus ad Hiskiam miſit pacem, (*i. e. qua[...] per Eſaiam ipſi curavit intimari pacem*,) amarum [...] men ipſi fuerit, (*quod in conceſſione beneficii hujus p[...] tereantur merita ipſius propria, atque aliena allegen[...] Sed ſatis de Hiskia.*

CCXVI. MANASSÆ Regis pœ[...] a DEO immiſſa, & pœnitentis precatio.

Targum 2. Paralipom. XXXIII. 11. ſeq.

FEcerunt autem Chaldæi inſtrumentum æ[...] um, atque perforarunt illud foramini[...] hinc inde minutisſimis, atque incluſerunt M[...] naſſem in illo, & junxerunt ei circumci[...] ignem, quo eum affligente, quæſivit ab omnib[...]

Idol[...]

idolis, quæ fecerat, *auxilium*, non vero ſunt opitulati, non enim in iis eſt utilitas; reverſus itaque eſt, & oravit Jehovam, Deum ſuum, atque humiliavit ſe admodum coram Jehova, Deo Majorum ſuorum.

Ubi vero coram eo oraviſſet, è veſtigio iverunt omnes Angeli, quotquot Præfecti ſunt introitibus Portarum Orationis, quæ in cœlis ſunt, atque occluſerunt propter eum omnes introitus Portarum Orationis, quæ in cœlis ſunt, & omnes feneſtras cancellosque Cœlorum, ne ſuſciperetur Oratio ejus: E veſtigio autem convolutæ ſunt miſericordiæ Domini Mundi, cujus dextra extenſa eſt ad ſuſcipiendum Peccatorem, redeuntes ad timorem ejus, atque rectificantes figmentum cordis ſui per Converſionem; Fecit itaque feneſtram atque foramen in Cœlis ſub Throno Gloriæ ſuæ, atque *ſic* audivit Orationem ejus, atque ſuſcepit petitionem ejus, commovitque Mundum per Verbum ſuum, ut diffinderetur - - - atque inde exiret; Prodiit autem Spiritus ab intra alas Cherubinorum, atque afflavit eum, *Menaſſen*, per Decretum τȣ λόγȣ Verbi Domini, ut rediret ad Regnum ſuum Hieroſolymas. Intellexit vero Menaſſe, quod Jehova ſit Deus, qui fecit cœlos, ſigna atque miracula hæc, converſus itaque eſt ex toto corde ſuo coram Jehova, atque dereliquit omnia Idola, neque ſervivit eis *poſthæc*.

Scholion

Scholion in Jo. Damasceni parallelis sacris T. edit. novæ Clariss. Viri Michaëlis le Quien, pag. 463.

Ἱςόρηται παρὰ Ἀφρικανῷ, ὅτι ἐν τῷ λέγειν ᾠδὴν τὸν Μανασσῆ, τὰ δεσμὰ διεῤῥάγη, σιδηρὰ ὄντα, καὶ ἔφυγεν.

Memoriæ proditum est ab Africano, qu[...] dum orationem Ma[...] ses funderet, vinc[...] ferrea confracta sint, ipse fugerit.

Eadem profert Lambecius III. p. 39. è Γνωμικοῖς [...] riorum quæ in Bibliotheca Vindobonensi habentur MS. Conferenda etiam sunt quæ Suidas in Μανασσῆς refer[...] Cedreno, & quæ de Manasse auctor Operis Imperfecti Matthæum homil. I. p. 11. tum Syncellus, Glycas, Eu[...] chius, Abulpharajus & alii Chronicorum scriptores. [...] enim utpote prolixiora nolo hic describere, quemadmo[...] nec repetere ea quæ de precatione Manassea, quæ adhuc [...] stat, copiose disserui lib. 3. Bibliothecæ Græcæ cap. 29, §.

CCXVII. JEREMIÆ Apocrypha. Num ex iis petita loca Matth. II. ult. XXVII. 9. Ephes. V. 14. & 1. Petri III. 19. Prophetia Jeremiæ num truncata â Judæis.

SCribit Sgambatus p. 359. Archivorum Vet. Test. Origenem fuisse in ea sententia, quo[...] verba Matthæi II. ult. ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται petita sint è libro Apocrypho Vaticiniorum Jeremiæ, qui memoretur ab Hieronymo in Matth.

Matth. XXVII. & qui fuerit apud veteres Nazaræos. Sed nusquam hoc tradit Origenes, nec quisquam veterum quod quidem meminerim.

Sed de verbis Matthæi XXVII. 9. *Tunc impletum est quod dictum est per Hieremiam Prophetam dicentem: Et acceperunt triginta argenteos*, &c. Vide Origenis locum, supra p. 815. cui assentitur Paulus Colomesius p. 32. Observatt. sacrar.

Hieronymus ad Matthæum: *Legi nuper in quodam Hebraico volumine, quod Nazarenæ sectæ mihi Hebræus obtulit, Hieremiæ Apocryphum* † *in quo hæc ad verbum scripta reperi. Sed tamen mihi videtur magis de Zachariæ* (XI 12.) *sumtum testimonium, Evangelistarum & Apostolorum more vulgato, qui verborum ordine prætermisso, sensus tantum de Veteri Test. proferunt exemplum.* Unde vero Jeremiæ nomen, quod jam olim omnes Codices & versiones occupat? quis enim ausit cum Augustino III. 7. de consensu Evangelistar. id referre ad memoriæ lapsum in sacro scriptore? vel ad turbatos Græcos Prophetiarum Jeremiæ codices, cum Stephano le Moyne diss. Theolog. ad locum Jerem. XXIII 6. p. 127. seq. vel quis probet in Matthæo Hebraico pro ביד הנביא in manu Prophetæ, scriptum ביר הנביא *per Jeremiam Prophetam*. Vel in avthographo Græco unde omnes Codices promanarunt, a Matthæo scriptum fuisse Ζρίȣ, pro quo librarii Ἰρίȣ posuerint, cujus generis compendia tam antiqui usus non esse, observat Jo. Millius. Incredibilis quoque mihi visa semper est Lightfooti con-

† Ex Hieronymo repetit Zacharias Chrysopolitanus T. 19. Bibl. Patrum p. 937.

conjectura, virorum Clarissimorum * licet c… lo approbata, quod nempe Matthæus Jere… citaverit pro toto volumine Prophetarum, … niam in illo primum locum occuparet Jere… *Quare non video quid obstet*, inquit Grotius ad… *quo minus dictum de triginta siclis ab Jeremia pr… usurpatum, per Zachariam repeti Deus voluerit, q… men hic citetur primi auctoris nomine, quanquam … ab eo scriptis non exstat. At Hieronymus ostensum … a Nazarenæ sectæ homine librum in quo id exstaret … remiæ nomine: qui liber privatam continuit ann… nem famæ antiquitus traditæ per ora Hebræorum. … autem annotationes quia publica auctoritate fa… sunt, merito vocantur ἀκανόνιστοι, neque tamen … quo minus in eis multa contineantur & vera & …* Josephus Medus in fragmentis sacris, recusis T… fasciculorum Tho. Crenii p 229. *Suspicari qu… sit Spiritum S. capita IX. X. XI. Zachariæ genuino … ctori vindicare voluisse. Pluscula enim in illis sunt … si quis attente consideret, non tam Zachariæ æt… nire videantur, quam Jeremiæ. Sed quoniam … Zacharia post captivitatem reperta, ejusque testim… fide primum Ecclesiæ commendata, inde factum ut P… tiæ ejus adjungeretur.* Et fidentius adhuc p. … *Postrema capita Zachariæ non erant ejus, utpo… tempori res contentæ non conveniunt, unde Matth. … 9. recte tribuuntur Jeremiæ.* In eandem senten… disp…

* Jo. Sauberti var lect ad Matthæum p. 227 & … Opitii, in diss de Jeremia inter majores Prophetas … Lipsiæ 1705. Vide sis quæ illi conjecturæ opponun… Frischmutho in diss. ad vaticinium Zachariæ XI 12 … § 10. seq & a Rev. D. Salomone Deylingio parte I. … sacr. p. 115. seq.

disputat IV. Epist. 31. & Hammondus ad Hebr. VIII. 9. Addam & hæc Grotii loco laudato: *Imprimis amat Zacharias imitari locutiones Jeremiæ. Quis enim non videt, quod apud eum est I. 4. sumtum ex Jerem XVIII. 11 & XXXV. 15. Quod est apud eundem I. 6. ex Threnis Jerem. II. 17. quod est III. 8 ex Jeremiæ XXIII. 5, atque alia ejusmodi. Quapropter etiam dicere solent Judæi, spiritum Jeremiæ fuisse in Zacharia, atque adeo Jeremiam eundem esse & Zachariam.* Franciscus Turrianus suspicatus est Matthæum ista desumsisse ex ἀναγραφαῖς Jeremiæ, quarum mentio fiat 2. Maccab. 2. 13. Vide Blondelli Turrianum vapulantem p. 25. & in prolegomenis p. 87. quanquam in Maccabæorum libro tantum memorantur ἀναγραφαὶ, ex quibus aliquid de Jeremia refertur, non ἀναγραφαὶ Ἱερεμίου.

In Codice MS. sæculi IX. qui exstat Romæ in Bibl. Monachorum Ordinis S. Basilii notatur (teste Clariss. Montfaucono in Diario Italico p. 212.) locus Pauli Ephes. V. 14. ἔγειραι ὁ καθεύδων *surge qui dormis, & exsurge a mortuis, & illuminabit te Christus,* petitus esse ex Apocrypho Hieremiæ. Apud Eliam hæc legi scripsit Epiphanius in loco quem dedi supra p. 1074. licet Grotius ad Ephes. V. & ex eo Combefisius ad Hippolytum de Antichristo nota 38. perperam scribunt ab Epiphanio & aliis Jeremiæ illud dictum tribui. Sed Codici illi MS. hoc diserte facienti suffragatur Georgius Syncellus p. 27. Πλὴν καὶ ὁ μακάριος Παῦλος σπανίως ἐχρήσατό τισιν ἐξ Ἀποκρύφων χρήσεσιν, ὡς ὅταν φησὶν ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐκ τῶν Ἱερεμίου λεγομένων Ἀποκρύφων, ἔγειραι ὁ καθεύδων. Hippolytus de Antichri-

sto c 65. Prophetæ quidem tribuit, sed nec El.. nominat nec Jeremiam, ὁ δὲ προφήτης λέγει, ἔγει.. καθεύδων καὶ ἐξεγέρθητι ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφα.. σοι ὁ χριστός. In Combefisii versione male excus.. *Propterea quoque* pro *Propheta quoque*. Hierony.. ad Ephes. V. *Quærat aliquis quisnam sit iste qui a..* Surge qui dormis & exsurge a mortuis, *aut cuju.. stimonio Apostolus sit abusus. Et quidem qui simpl.. sponsione contentus est, dicet in reconditis eum Prop.. & his quæ vocantur Apocrypha, hæc lecta in medium.. tulisse, sicut in aliis quoque locis illum fecisse manif.. est, non quod Apocrypha comprobaret,* * *sed quomo..*

* Similiter Origenes proleg. in Canticum Canticor. *Ope.. est & procul ab opere proposito si velimus nunc in.. quam multorum librorum commemoratio fiat in Scr.. ris Divinis, quorum lectio nulla nobis omnino tra.. Sed neque apud Judæos haberi quidem usum hujusm.. perimus lectionum, quæ sive pro eo quod aliqua sup.. manam intelligentiam continebant, placuit Spiritu .. a.ferri de medio, sive quod essent de Scripturis his qu.. pellantur Apocryphæ, pro eo quod multa in eis corrup.. contra fidem veram inveniuntur a majoribus tra.. non placuit eis dari locum, nec admitti ad auctorit.. Supra nos est pronunciare de talibus. Illud tamen p.. est, multa vel ab Apostolis vel ab Evangelistis ex.. esse prolata & Novo Test. inserta, quæ in his Scri.. quas Canonicas habemus numquam legimus, in Apo.. tamen inveniuntur, & evidenter ex ipsis ostendu.. assumta. Sed ne sic quidem locus Apocryphis dan.. non enim transeundi sunt termini quos statuerunt Pa.. nostri. Potuit enim fieri, ut Apostoli vel Evangel.. cto Spiritu repleti sciverint quid assumendum ex il.. scripturis, quidve refutandum: nobis autem non .. que periculo aliquid tale, præsumere, quibus non est .. spiritus abundantia.*

Arati & Epimenidis & Menandri versibus sit abusus ad ea quæ voluerat.

Clarissimi viri Frid. Syllurgius notis ad Justinum Martyrem, Paulus Colomesius in observationibus sacris p. 118. & Jo. Ernestus Grabe p. 253. ad Irenæum, vix dubitant Petrum Apostolum priore Epistola III. 19. in animo habuisse hunc locum Jeremiæ, quem ex ejus Prophetia erasum a Judæis queritur Justinus a) Martyr Dialogo cum Tryphone p. 298.

Ἐμνήσθη δὲ Κύριος ὁ Θεὸς ἅγιος c) Ἰσραὴλ τῶν νεκρῶν αὐτοῦ τῶν κεκοιμημένων εἰς γῆν χώματος, καὶ κατέβη πρὸς αὐτοὺς εὐαγγελίσασθαι αὐτοῖς τὸ σωτήριον αὐτοῦ.

Et commemoratus est b) Dominus sanctus Israel mortuorum suorum, qui dormierunt in terra sepultionis, & descendit ad eos evangelizare salutem quæ est ab eo ut salvaret eos.

Eodem loco etiam hæc ex Hieremiæ dictis rescidisse Judæos d) Justinus arguit, quæ tamen fa-

a) Justinus: καὶ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ αὐτοῦ Ἱερεμίου ὁμοίως ταῦτα περιέκοψαν.

b) Latina hæc versio depromta ex interprete Irenæi III. 23. (ubi male Esaiæ tribuitur) Occurrit & idem locus apud Irenæum IV. 39. sub nomine Hieremiæ, & sub nomine Prophetæ IV. 56. 66. & V. 31. Confer Pearsonium ad Symbolum p. 430.

c) Ἅγιος Ἰσραὴλ pro ἀπὸ Ἰσραὴλ quod habent Justini Codices ex veteri interprete Irenæi recte restituit clariss. Grabius.

d) Justinus: καὶ ἀπὸ τῶν διὰ Ἱερεμίου λεχθέντων ταῦτα περιέκοψαν —— καὶ ἐπειδὴ αὕτη ἡ περικοπὴ

tetur in quibusdam adhuc Codicibus relict…
paucissimis mutatis leguntur adhuc hodie in C…
cibus Jerem. XI, 19.

Ἐγὼ ὡς ἀρνίον φερόμενον τοῦ θύεσθαι. ἐπ' ἐμὲ ἐλογίζοντο λογισμὸν λέγοντες. δεῦτε ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἐκ

Ego sicut agnus … macula e) perdu… sum ad victimam. … me cogitaverunt c… tationem, dicen… Venite mittamus … num in panem ejus.

κοπὴ ἡ ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἱερεμίου ἔτι ἐστὶν ἐ…
γραμμένη ἔν τισιν ἀντιγράφοις τῶν ἐν συνα…
γαῖς Ἰουδαίων, πρὸ ὀλίγου χρόνου ταῦτα ἐξεκ…
Et ex Hieremiæ responsis hæc reciderunt — — — Et …
resectio ista ex Hieremia adhuc in quibusdam exem…
bus, quæ in Judæorum servantur synagogis, scrip…
ritur, non ita diu est cum hæc verba reciderunt.

e) Latina hæc ex Lactantii IV. 18. respondent lectioni …
cum vulgatorum Græcæ versionis; Ἐγὼ ὡς ἀρνίον ἄ…
κον ἀγόμενον τοῦ θύεσθαι.

f) Apud Tertull. adversus Judæos: *Et conteramus eum a …*
ra virorum, & nomen illius non memorabitur am…
Cæterum quod ad Justini criminationem attinet, qui …
impingit quod loca hæc & alia quædam in Christian…
odium eraserint, parum illa videbitur verisimilis, cogita…
bus alia longe clariora eosdem reliquisse, & maxima …
per religione integritatem librorum sacrorum profe…
tueri solitos. Igitur credibilius est Codices Græcæ versi…
jam privata quorundam Apocryphis se delectantium …
interpolatos, jam librariorum oscitantia mancos fraud…
to Martyri fuisse. Ac de mira exemplarium Græcæ ver…
nis, præcipuæ in Jeremia, confusione non minus certe C…
stianorum quam Judæorum tribuenda negligentiæ, …
sunt Origenis querelæ, de quibus videnda laudati Gr…
diss. de vitiis variis LXX. Interpretum versioni ante Orig…
nis ævum illatis.

γῆς ζώντων, καὶ ὄνομα αὐτῦ ἐ μὴ μνηθῇ ἔκέτι.	eradamus a terra vitam ejus, & nomen alius non erit in memoria amplius.

In Pſeudo Abdia lib. IV. c. 6. laudantur hæc ut Jeremiæ: *Ecce veniet redemtor tuus Hieruſalem, & hoc ejus ſignum erit: Cæcorum oculos aperiet, ſurdis reddet auditum, & voce ſua excitabit mortuos.* Confer locum Eſ. XXXV. 5. objectum Celſo ab Origene lib. 2. p. 87.

Omitto quæ per memoriæ lapſum Jeremiæ tribuuntur cum aliorum Prophetarum ſint, ut apud Chryſoſtomum in Matth. XXI. 23. editum a Coteleria III. monument. p. 142. ἀκύε Ἰερεμίυ λέγοντος· ἀκύσατέ μυ οἱ μισῦντες κρίσιν οἱ πάντα τὰ ὀρθὰ διαςρέφοντες, quæ verba extant apud Micham III. 9.

Omitto etiam quod quatuor libros Regum a Jeremia ſcriptos eſſe perſvaſum Judæis plerisque quibus aſſentitur Grotius præf. ad libros Samuelis & ad 3. Reg. VI. 1. qui notavit etiam ſub Jeremiæ nomine laudari a Concilio Francofurtenſi.

Pſalmus ſexageſimus quintus Davidis Jeremiæ & Ezechielis nomen præſcriptum gerit, *quod nimirum* (verba Huetii ſunt p. 462. Demonſtrationis Evangelicæ) *ad Pſalmorum Davidicorum formam a Jeremia compoſitum Ezechiel, ad quem fuerat miſſus, aliquibus fortaſſe adjectis vel reſectis, vel mutatis, ad præſentem rerum ſtatum accommodaverit, & populo præcinendum dederit.*

CCXVIII. Apocryphæ de Jeremia aliis Prophetis narrationes.

S. Epiphanius de vitis Prophetarum, T. 2. O p. 239. seq.

ΙΕΡΕΜΙΑΣ ὁ Προφήτης ἦν ἐξ Αναθὼθ, καὶ ἐν Τάφναις Αἰγύπτου λιθοβοληθεὶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐτελεύτησεν. κεῖται δὲ ἐν τόπῳ τῆς οἰκήσεως Φαραὼ, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἐδόξασαν αὐτὸν εὐεργετηθέντες ὑπ' αὐτοῦ. ἀσπίδες γὰρ, καὶ τῶν ὑδάτων θῆρες, οὓς καλοῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι b) Νεφὼθ Ἕλληνες τοὺς Κροκοδείλους, ἦσαν αὐτοὺς θανατοῦντες, καὶ εὐξαμένου τοῦ Προφήτου Ιερεμίου ἐκωλύθη ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης ὁ θυμὸς τῶν ἀσπίδων, καὶ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὡσαύτως τὸ ἔνεδρον τῶν θηρίων· καὶ ὅσοι εἰσὶν πιστοὶ, ἕως σήμερον εὔχονται ἐν τῷ τόπῳ

HIEREMIÆ P phetæ patria Anathoth. a) Ipse tem Taphnis Æg urbe a populo lapid oppressus interiit S est in eo loco, ubi P rao quondam dom lium habuit. Nam Æ ptii ob acceptum ab beneficium summum honorem habuer Cum enim aspides aquatiles bestiæ, q Ægyptii *nephoth*, b) G ci crocodilos voca exitium illis infer orante Hieremia P pheta, tam aspidum terra furor, & rabi quam in fluvio bel ἐκεῖ

a) Eadem habet Chronicon Paschale p. 156. Quod vero ad nus Prophetæ attinet, Syncellus p. 218 ex Hippoly scribit eum fuisse fratrem Susannæ, & filium Chelciæ sa dotis summi. qui regnante Josia Legis volumen reperi

b) leg. Μενεφὼθ.

ἐκείνῳ, καὶ λαμβάνοντες τοῦ χοὸς, δῆγμα ἀσπίδων θεραπεύουσιν, καὶ αὐτὰ τὰ θηρία φυγαδεύουσιν. οὗτος ὁ Προφήτης σημεῖον ἔδωκε τοῖς Αἰγύπτου ἱερεῦσιν, λέγων· ὅτι δεῖ σεισθῆναι πάντα τὰ εἴδωλα αὐτῶν, καὶ συμπεσεῖν τὰ χειροποίητα πάντα, ὅταν ἐπιβῇ ἐν Αἰγύπτῳ παρθένος λοχεύουσα σὺν βρέφει θεοειδεῖ. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς. (Διὸ καὶ νῦν τιμῶσι παρθένον λοχὸν, καὶ βρέφος ἐν φάτνῃ τιθέν-

rum insidiæ compressæ sunt. Unde adhuc usque tempus fideles, qui illic sunt, omnes orare in eodem illo loco solent; sumptoq; pulvere morsibus aspidum medentur, ac crocodilos fugant. c) Idem vero Propheta sacerdotibus Ægyptiis signum dedit, ac denuntiavit, omnia illorum esse quatienda simulacra, & quæ manu elaborata erant signa ruitura, d) cum virgo

Aaaa 4 τες

c Addit pseudo Dorotheus de Vitis Prophetarum & Chron. Paschale, Alexandrum M. Jeremiæ reliquias Alexandriam secum asportasse. Confer Svidam in ἀργόλαι. Idem traditum quoque Abulfaraio, Eutychio aliisque.

d) Hinc lapidibus obrutum ab Ægyptiis Jeremiam tradit Syncellus p. 225. 230. Elmacinus p. 128. Isidorus de vita sanctorum &c. Cum antea jussu Zedekiæ in foveam demersus esset Jerem. XXXVIII. 6. Ambrosius II. 9. de Jacob & vita beata: *Negat beatum Esaiam, cum medius secaretur, Jeremiam cum mergeretur.* Gregentius p. 19. disp cum Herbano Judæo: Ἱερεμίαν ἐν βορβόρῳ ἠκοντίσατε. Sepultum Jeremia in Ægypto tradi non procul Cairo magna urbe, refert Paulus Lucas T. I. itinerarii sui p. 37. Alii superesse etiamnum & cum Elia rediturum opinabantur. Hinc Joannem baptistam alii pro Elia, alii habebant pro Jeremia. Matth XVI. 14. *Nam Hebræi*, inquit Grotius, *exspectabant reditum Jeremiæ, ut ex Gorionide apparet. Imo quidam animam Jeremiæ renatam in Zacharia existimabant quomodo animam Phineæ in Elia.*

τες προσκυνοῦσι· καὶ Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν ἔλεγον, ὅτι πατροπαράδοτον ἡμῖν ἐστι μυστήριον ὑπὸ ὁσίου τοῦ Προφήτου τοῖς πατράσιν ἡμῶν παραδοθὲν, καὶ ἐκδεχόμεθα τὸ πέρας τοῦ μυστηρίου ἡμῶν.) οὗτος ὁ Προφήτης πρὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ ναοῦ ἥρπασεν τὴν κιβωτὸν τοῦ νόμου, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα, καὶ ἐποίησεν αὐτὰ καταποθῆναι ἐν πέτρᾳ, καὶ εἶπεν τοῖς ἱερεῦσι τοῦ λαοῦ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις παρεστῶσιν· ἀπεδήμησεν Κύριος ἐκ Σινᾶ

puerpera divino c
infante pedem in Æg
ptum posuisset. Nec
na fuit prædictio. (
id puerperam virgin
hodieque venerant
& infantem in præ
jacentem adorant. C
jus rei causam sciscita
Ptolemæo regi, resp
derunt: Mysterium
lud est, quod a maje
bus accepimus, quo
que a sancto Proph
est illis editum; cu
nos præstolamur ex
tum.) Hic ille præter
ante excidium Tem
legis arcam, e) quæq

e) Syncellus p. 216. εὗρον ἔν τινι ἐν ἀντιγράφῳ ὅτι μ[…] τὴν τελευτὴν Ἰωσίου Ἱερεμίας ὁ προφήτης κατὰ χρησμὸν θεῖον προσέταξε τοῖς ἱερεῦσιν ἆραι τ[…] κιβωτὸν καὶ τὴν σκηνὴν καὶ ἀκολουθῆσαι αὐτ[…] Καὶ ἐξελθὼν τὴν πόλιν ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος ὅπ[…] καὶ ὁ Μωϋσῆς ἀναβὰς εἶδεν τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Καὶ εὑρὼν σπήλαιον εἰσήγαγεν ἐν αὐ[…] τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήρι[ον] καὶ τὴν τράπεζαν καὶ τὴν λυχνίαν, καὶ τὰ λοιπὰ ἅγια σκεύη, φράξας τὴν εἴσοδον. Τινὲς δὲ τῶν σὺν αὐτῷ ἱερέων ἐπέστρεψαν ἐπισημήνασθαι τὸν

εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ πάλιν ἐλεύσεται ἐν δυνάμει ἁγίᾳ. καὶ οὗτο σημεῖον ἔσαι τῆς αὐτοῦ παρουσίας, ὅτε ξύλον πάντα τὰ ἔθνη προσκυνήσουσιν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς, * ὅτι τὴν κιβωτὸν ταύτην οὐδεὶς ἀναπτύξει ἔτι ἱερέων ἢ Προφητῶν εἰ μὴ Μωυσῆς ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ. τὰς ἐν αὐτῇ πλάκας οὐδεὶς ἀναπλώσει, εἰ μὴ Ααρών. καὶ ἐν ἀναςάσει πρῶτον ἡ κιβωτὸς ἀναςήσεται, καὶ ἐξελεύσεται ἐκ τῆς πέτρας, καὶ τεθήσεται ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι πρὸς αὐτὴν συναχθήσονται

in ea continebantur, eripuit, atque in ſaxum abſorpta condidit. Tum adſtantibus populi Sacerdotibus, ac Senioribus dixit: *Dominus e Sina in cœlum abiit, indeque cum ſancta virtute revertetur. Atque hoc ſignum advenientis illius erit: cum videlicet lignum † gentes omnes adorabunt.* De hinc adjeceit: *Arcam iſtam Sacerdotum, aut Prophetarum nemo reſerabit, præter electum DEI Moyſen: tabulas vero, quæ in illa ſunt, unus Aaron expandet. In reſurrectione porro prima omnium exurget arca, &*

τὸν τόπον. --- εἰπὼν ἕως ἐπισυνάγει Κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ ἵλεως γένηται. Confer quæ de *ſacro igne* per Ieremiam defoſſo in monte Nebo, leguntur 2. Maccab 2. & apud Joſephum Gorionidem lib. 1. c. 17. Abulfaraium p. 57. qui de *ſacris libris* etiam ab eo abſconditis refert p. 46. licet tota illa narratio fabuloſa videtur Riveto T. 2. Opp. p. 878. & Reineſio defenſione Var. Lect. pag. 52.

† Crucem intellige.

* Auguſtan. MS. τὴν δὲ κιβωτὸν ταύτην οὐδεὶς ἐκβαλλει, εἰ μὴ Ααρὼν, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ πλάκας οὐδεὶς ἀναπτύσσει ἱερέων ἢ Προφητῶν εἰ μὴ Μωυσῆς, &c.

ται ἐκεῖ ἐνδεχόμενοι τὸν Κύριον, καὶ τὸν ἐχθρὸν φεύγοντες ἀνελεῖν αὐτοὺς θέλοντα. καὶ ἐσφράγισε τὴν πέτραν ἐν τῷ δακτύλῳ τὸ ὄνομα Κυρίου, καὶ γέγονεν ὁ τύπος ὡς γλυφὴ σιδήρου, καὶ νεφέλη ἐσκέπασε τὴν πέτραν, καὶ οὐδεὶς νοεῖ τὸν τόπον ἐκεῖνον, (ἀλλ' οὔτε ἀναγνῶναι τὸ ὄνομα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ) ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος τούτου. καὶ ἔστιν ἡ πέτρα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅπου ἡ κιβωτὸς πρῶτον γέγονε, μεταξὺ τῶν δύο ὀρέων, ἐν οἷς κεῖνται Μωυσῆς καὶ Ἀαρών. ἐν ᾗ ταῖς νυξὶν νεφέλη ὡς πῦρ γίνεται ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ κατὰ τὸν τύπον τῶν ἀρχαίων, ὅτι οὐ μὴ παύσεται ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ ἐκ τοῦ νόμου αὐτοῦ.

ex illo saxo prorumpet, que in monte Sina col- bitur: Tum ad eam omnes confluent, ibique minum expectantes, ho qui sibi necem molitur, gient. His dictis di suo Dei nomen im mens lapidem obsig eaque figura f) pen ac si cœlata ferro e inhæsit. Ac tum nu saxum illud obdu Neque quisquam au lum locum novit, ad hanc diem le potuit, neque ad mu finem unquam pot Est illud saxum in co litudine situm, ubi primum extitit, in illos montes, in qui Aaron, ac Moyses cent. Noctu vero nu bes loco illi instar ignis incumbit, ad eorum militudinem, quæ priscis temporibus accid run

f) In pede montis Horeb incognita quædam scriptura he que lapidi incisa visitur, quam homines illius regionis ai esse relictam a Ieremia, ad indicandum locum ubi ar reliquerat. Vide Wagenseilii tela ignea Satanæ p. 441.

runt, ut illud significetur, Dei gloriam nunquam a lege sua recessuram. g)

Videndi præterea de Propheta Jeremia Papebrochius in Actis sanctorum ad Calendas Maji T. I. p. 5. seq. & T. 7. p. 524. ubi de templo, memoriæ ejus consecrato. Hottingerus in thesauro philolog. p, 473. seq. Huetius in demonstratione Evangelica p. 436. & Herbelotus in Bibliotheca Orientali in *Irmia*.

Prætereo de industria consimiles de aliis Prophetis traditiones & narrationes Apocryphas, de quibus consulet lector ubi lubebit Epiphanium & Dorotheum * de vitis Prophetarum, aliosque p. 1071. jam laudatos mihi scriptores, tum Isidorum Hispalensem libro de vita & obitu sanctorum qui DEO placuerunt, atque incerti auctoris argumenta in duodecim Prophetas, quæ Græce leguntur ex Hœschelii ** editione in Criticis Anglicanis

g) Addit Chronicon Paschale p. 157. *Διὰ τοῦτο ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῷ Ἱερεμίᾳ χάριν, ἵνα τὸ τέλος τοῦ μυστηρίου αὐτοῦ αὐτὸς ποιήσῃ, ἵνα γένηται συγκοινωνὸς Μωϋσέως καὶ Ἀαρών. Καὶ ὁμοῦ εἰσιν ἕως σήμερον, ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἱερεμίας ἐστὶν ἐκ σπέρματος ἱερατικοῦ.*

* Exstat e Wolfg. Musculi versione in Bibliotheca Patrum T. 3. edit. Lugd, p. 422.

** Subjunxerat illa argumenta Hoeschelius Augustæ Vindel. 1602. 4. Adriani Isagogæ S. Scripturæ, libello lectu dignissimo, quem propediem cum versione & notis eruditis vulgandum speramus ab amico nostro Christophoro Woltereck, Glukstadiensi. Ille Adrianus Cassiodoro ac Photio memoratus, idem mihi videtur cum Adriano Monacho, ad quem Epistola S. Nili. II. 60. edit. Allatianæ, ubi eum laudat a diligenti lectione ac studio Sacrarum literarum.

nis Tomo VIII. Græce vero ac latine edita sunt Conrado Rittershusio in asse fatidico, sive Duodecim Prophetis minoribus, latina Metaphrasi Poetica expositis, Ambergæ 1604. 8.

CCXIX. BARUCH ET HABACUC.

IN Athanasii synopsi S. Scripturæ & in Stichometria Nicephori post libros Veteris Test. post ἀντιλεγομένους (Sapientiam Salom. Sapientiam Sirachi, Esther, Judith, Tobiam, Maccabæorum libros IV. Πτολεμαϊκά, Psalmos Salomonis & Susannam) inter Apocrypha memorantur Βαρούχ, Ἀμβακούμ, Ἐζεχιὴλ καὶ Δανιὴλ ψευδεπίγραφα. De Ezechiele dicturus sum proximo capite. *Baruch* scriptum tantummodo noto diversum hoc loco intelligendum videri ab eo quod Græce hodie habemus, quodque in eadem Nicephori stichometria inter libros ἐκκλησιαζομένους memoratur statim post Jeremiam, traditurque fuisse στίχων septingentorum. *Habacuci* autem nomine nihil aliud denotari existimo, quam quod inter fragmenta Danielis legimus de Dracone Bel, cujus hæc titulo inscriptio lecta etiam Hieronymo præf. in Danielem: Προφητεία τοῦ Ἀββακοὺμ υἱοῦ τοῦ Ἰοῦδα ἐκ φυλῆς Λευΐ. Ἄνθρωπός τις ἦν ἱερεὺς ὀνόματι Δανιὴλ, υἱὸς Ἀβδᾶ, συμπότης τοῦ βασιλέως τοῦ Βαβυλῶνος &c. Mentio historiæ de Dracone Babylonico etiam apud Gorionidem, & in Beresit Rabba sect. 68. Videndus quoque Ælianus XI. 17. Hist. animal. *Danielis* denique ψευδεπίγραφον puto a duobus his scriptoribus

bus innui carmen trium puerorum. Onirocritica enim, quæ intelligi ab Athanasio suspicatur illustris Huetius, dubito a tam antiquo tempore suppositа Danieli fuisse. Porro de cæteris in synopsi ac stichometria memoratis vide si placet quæ dixi lib. 3. Bibliothecæ Græcæ cap. 29.

CCXX. ANANIÆ, AZARIÆ & MISAEL Libellus de jejunio.

TAlmudici in tractatu de Sabbato c. 1. *Anania & socii scripserunt Meghilla Taanith.* Confer Sgambatum p. 368.

CCXXI. EZECHIELIS * Propheria Apocrypha.

FLavius Josephus X. 6. Antiqv. & ex eo Jo. Zonaras T. 1. Annalium p. 79. testatur Ezechielem duos libros scripsisse: *ἀλλὰ καὶ ὁ Προφήτης Ἰεζεκιῆλος πρῶτος περὶ τούτων δύο βιβλία γράψας κατέλιπεν. Sed & Propheta Ezechiel, qui primus* (ante Jeremiam) *duos libros de hoc argumento* (clade & miseria populi Israelitici) *scriptos reliquit.* Hæc Josephi cum commemorasset alter Josephus Christianus, Hypomnestici scriptor, ** subjungit: *ἓν δὲ μόνον ἐπιγινώσκομεν εὑρίσκεσθαι. Nobis non nisi unum inveniri compertum est.* Atque Josephus ipse Judæus

* De longe junioris Ezechielis Poetæ Judæi Tragici ἐξαγωγῇ sive dramate eductionis populi Israelitici ex Ægypto, dixi lib. 2. Bibliothecæ Græcæ lib. 2. cap 19.

** Vide supra p. 913.

dæus dum 1. in Apionem p. 1036. libros ſacro[s]
ginti duos commemorat, non niſi un[um]
Ezechielis librum in illo cenſu computavit. [Ne-]
que vero unquam plures exſtitiſſe, ſed unum m[a-]
giorem Prophetæ librum in duas fuiſſe divi[ſum]
partes, ita ut poſterior a capite quadrageſimo [in-]
ciperet, eſt conjectura eruditorum Virorum S[te-]
phani le Moyne notis ad Varia ſacra p. 33[.]
& Huetii p. 461. demonſtrat. Evangel. Aliter [ta-]
men ſenſiſſe videtur Athanaſius ſynopſeos S[cri-]
pturæ auctor & Nicephorus in ςιχομετρίᾳ [qui]
Ezechielis ψευδεπίγραφον commemorant. [His]
accedunt quod loca quædam a veteribus ſub Eze-
chielis nomine afferuntur, quæ in Prophetia [ejus]
ſacra & Canonica incaſſum quæſiveris.

Εν ᾧ εὕρω σε, ἐν αὐτῷ καὶ κρινῶ σε, εἶπεν ὁ Θε[ός]
In quo ſtatu te invenero, in ipſo judicabo te, inquit Do[mi-]
nus. Hæc ἡ τοῦ Ἐζεκιὴλ φωνὴ dicitur Joanni C[li-]
maco in ſcala Paradiſi gradu 7. p. 159. & in vita
Antonii c. 15. Prophetæ etiam tribuit Athanaſ[ius]
junior qv. 36. ad Antiochum. Adde Grabii no[tas]
ad T. 1. Spicilegii Patrum ſæculi I. p. 327. Cote[le-]
rium T. 1. monument. Eccleſiæ Græcæ p. 821. [ſq.]
& Codicem meum Apocryphum Novi Te[ſt.]
p. 333.

In quacunque hora ingemuerit Peccator, ſalvus er[it]
apud Luciferum Calaritanum & alios allega[tur]
atque Ezechieli tribuitur. Confer Rich. Simo[nii]
novas obſervationes ad textum & verſiones No[vi]
Teſt. c. 20.

Tertullianus de Carne Chriſti c. 23. *Legim[us]*
apud Ezechielem de vacca illa quæ peperit & non pe[perit.]

Teg[.]

τέξεται ἡ δάμαλις, καὶ ἐροῦσιν οὐ τέτοκεν. Ita locum hunc producit Epiphanius hæresi XXX. c. 30. Ad eundem alludit Clemens Alex. VII. Strom. p. 756. Confer. Jo. Eusebium Nierenbergium lib. X. de origine S. Scripturæ c. 25. & 27. & Stephanum le Moyne libro laudato p. 333. seq.

Idem Clemens I. Pædagogi c. 10. Φησὶ γὰρ διὰ Ἰεζεκιήλ. Ἐὰν ἐπιστραφῆτε ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ εἴπητε Πάτερ, ἀκούσομαι ὑμῶν, ὥσπερ λαοῦ ἁγίου. *Dicit enim per Ezechielem: si conversi fueritis ex toto corde vestro, & dixeritis Pater, audiam vos tanquam populum sanctum.* Integriorem hunc locum producit Clemens alter Romanus c. 8. Epistolæ I. ad Corinthios: μετανοήσατε οἶκος Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς ἀνομίας ὑμῶν. Εἶπον τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ μου, ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ πυῤῥότεραι κόκκου, καὶ μελάντεραι σάκκου, καὶ ἐπιστραφῆτε πρός με ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ εἴπητε, Πάτερ, ἐπακούσομαι ὑμῶν ὡς λαοῦ ἁγίου. *Resipiscite domus Israël ab iniquitate vestra. Dic filiis populi mei, si peccata vestra a terra ad cœlum usque pertingant, si cocco rubriora & cilicio nigriora fuerint, & ad me ex toto corde conversi fueritis, & dixeritis, Pater, tanquam populo sancto aurem vobis præbebo.* Plurimum huic loco tamquam vere Prophetico tribuit Colomesius in observationibus sacris p. 82. & ad Clementis Epistolam p. 20. putatque ad eundem respicere Johannem in Apocalypsi XVIII. 5. & VI. 12.

Possit etiam aliquis conjicere, ex Apocrypho Ezechielis libro petiisse Epiphanium, & Dorotheum quæ de illius rebus habent, in Canonico Prophetæ volumine neutiquam reperienda. Sed

veri-

verisimilius est uti in aliis Prophetarum vitis, in Ezechielis quoque, ista hausisse è Judæorum ditione.

CCXXII. Ezechiel an Nazaratus Assyrius quem audivit Pythagoras. Bibliotheca ad Ezechielis sepulchrum.

ZAratum (Zabratum vel Zaratam aut et Nazaratum alii appellant Assyriorum Philosophum qvem auscultavit Pythagoras cum Propheta Ezechiele quidam olim eundem existimarunt quod refert & merito rejicit Clemens Alex. 1. Strom. p. 304. Quemadmodum Pythagoram ad Judæos penetrasse negat Lactantius IV. 2.

Meminit Benjamin Tudelensis in itinerario suo Bibliothecæ librorum primi & secundi templi, quam extare ripa Euphratis apud sepulchrum Ezechielis Prophetæ. Fabulosum hunc auctorem * *omnes habent. Sed ...*

* Adde testimoniis supra p 1068. adductis hoc Reinesii ... Var. lect. *Etsi narrationes istius Benjaminis, præsertim regna quædam Israelitarum in remotissimis regionibus inaccessis solitudinibus, de quibus si quid mentiatur, ... culum non erat deprehendi, & felicissimum in istis ... beatæ collimitiis complicum suorum statum ebuccinans, res Græcorum Romanorumve figmentis majorum ... interpolatas obtrudit lectori, minimum fidei merens, in aliis tamen gentilium* (suorum) *rebus, de quibus cum quid fingeret, caussa nulla erat, tuto ipsi creditur ... me testimoniis aliunde adminiculato.* Cæterorum de Ezechielis sepulchro vide etiam sis Epiphanium T. ... Op. 241. & de Propheta ipso Acta Sanctorum ad X. April. ... p. 857.

Petrus della Valle in itinerario suo hujus sepulchri meminit, quod adire nescio quibus obstaculis impeditus, neglexit, licet de Bibliotheca nihil. Hæc Morhofius lib 1. Polyhistoris c. 6. Cui adde hæc Wagenseilii in Sota p. 717. *Superest in hunc usque diem Nobilissimo Petro de la Valle tom 1. Itin. epist. 17. teste, haud procul a ruderibus veteris Babyloniæ, sepulchrum Ezechielis Prophetæ, quod Judæi magna colunt cærimonia, & ubi preces fundere, in solemni habent more positum. Proinde, si non omnia, saltem aliqua eorum, quæ de hoc sepulchro nobis refert Benjaminus in Itinerario, vera sint, oportet: Sic vero legitur in editione Cl. P Empererii p. 77, seqq.*

A Naphha tres parasangæ numerantur, ad B. Ezechielis Prophetæ Synagogam in ripa Euphratis: ubi e regione Synagogæ LX turres sunt, & inter singulas est Synagoga. In illius atrio librorum sacrorum theca est; & post Synagogam Ezechielis filii Buzi Sacerdotis sepulchrum: cui magna pulcherrimique operis testudo impendet, quam construxit Jechonias Judæorum Rex, cum XXXV. Judæorum millibus, qui eum sequebantur, cum ab Evilmerodacho e carcere dimissus esset. Hic locus, una sui parte flumen Chobar respicit; altera vero Euphratem. Cæterum Jechonias omnesque qui eum comitati sunt, in pariete sculpti visuntur: Jechonias primo loco Ezechiel ultimo. Is locus ad hunc usque diem quadamtenus Sanctuarium est: huc enim e locis remotissimis precandi causa confluunt, inde ab anni initio, ad festum expiationis usque, magnaque gaudia agitant. Quin etiam exulum caput, & Synedriorum Præsides, Bagdado huc profecti,

per agros ad duodecim usq; milliaria, tentoria [illegible] ſponunt: & eodem mercatores Arabes veniu[illegible] magnusque eſt confluxus, quem Nundinar[illegible] voce denotare ſolent. Ibi productum magn[illegible] librum, quem Ezechiel Propheta ſua ſcripſit m[illegible] nu, legunt expiationis die. Super Ezechielis [illegible] pulchro die nocteque ardet lampas' inde ab tempore, quo eam ipſe accendit; & hactenus [illegible] lychnia identidem mutant, oleumque addun[illegible] eum ſequuti ſunt. Ibidem ſancta quædam [illegible] naque domus libris plena, ubi etiam cum e pri[illegible] tum e ſecunda æde libri ſervantur: & quicun[illegible] liberis carent, illic libros ſuos conſecrant. Ju[illegible] etiam, qui eo ad preces e Perſia & Media co[illegible] niunt, pro ſe regionum iſtarum incolis, vo[illegible] Ezechielis Prophetæ Synagogam deferunt. [illegible] etiam Magnatum inter Muhammedanos fili[illegible] ad precandum veniunt, ob ardentem B. Eze[illegible] lis Prophetæ amorem: locumque vocant h[illegible] culum elegantiæ vel pulchrum. Eo omnes [illegible] bes, ad preces congregantur. *Paulo contra[illegible] quædam tamen, quæ in iſtis deeſſe videntur addendo[illegible] hæc extulit Baal Schalſchelet Hakkabala p. 20. a.*

Scriptum reperitur in Itinerario R. Benjam[illegible] idemque in Chronico Johannis Ingleſii * co[illegible] matur, Ezechielem diem obiiſſe ſupremum [illegible] vente Nebucadnezare, & ſepultum eſſe in B[illegible] lonia, inter Euphratem, & Chaborem flu[illegible] Cæterum, cum rerum potiretur Evilmerod[illegible] liberaretque Jehojakimum e carcere, abiit Je[illegible] jakim comitatus XXXV. millibus Judæor[illegible] condiditque fornicem ſuper ſepulchro Eze[illegible]

* Anglici.

Prophetæ, atque in hunc usque diem, insculptus ibi conspicitur Jehojakim, cum Ezechiele & cohorte virorum. Hic pariter condiderunt Synagogam ingentem, juxta illum fornicem, e regione vero Synagogæ LX quasi turres sunt, & inter quamque earum deprehenditur Synagoga. In atrio Synagogæ Ezechielis, arca est (*Codicum sacrorum*,) & retro atque a tergo Synagogæ, est Sepulchrum Ezechielis, quæ omnia junctim vocantur Synagoga Ezechielis. Porro dicavit Jehojakimus Synagogæ Ezechielis, agros & vineas quos Evilmerodach ei ad vitæ sustentationem donaverat, estque is locus Judæis sacro-sanctus, atque illuc, inde ab extremitatibus Orbis, ad Preces fundendas, solent confluere. Cum illuxit Dies Expiationis, producitur Pentateuchus membranaceus, scriptus manu ipsius Ezechielis, ex eoque prælegitur. Atque super Sepulchro, suspensa lucerna est, indesinenter ardens. Porro, est ibi ædificium magnum ex piorum oblationibus conditum, multis libris, qui primi & secundi Templi excidium evasere, refertum. Et vero, Ismaëlitarum Propheta (*Muhammedes*,)cum in his locis imperaret, confirmavit Synagogæ huic, omnes reditus, in diem usque præsentem vigente privilegio.

CCXXIII. Vita * DANIELIS & Pr phetia Apocrypha.

Chronicon Paschale p. 159. seq.

Δανιὴλ οὗτος ἦν ἐκ φυλῆς Ἰούδα, τῶν ἐξεχόντων τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας. Ἀλλ' ἔτι νήπιος ὢν ἤχθη ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Χαλδαίων. Ἐγεννήθη δὲ ἐν Βεθερὼμ τῇ ἀνωτέρᾳ, καὶ ἦν ἀνὴρ σώφρων, ὥστε δοκεῖν τοὺς Ἰουδαίους εἶναι αὐτὸν σπάδοντα.

Πολλὰ ἐπένθησεν οὗτος τὸν λαὸν, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ. καὶ ἐν νηστείᾳ ἤσκησεν ἀπὸ πάσης τροφῆς ἐπιθυμητῆς, σπέρματα τῆς γῆς ἐσθίων. Καὶ ἦν ἀνὴρ ξηρὸς, καὶ σπανὸς, τὴν ἰδέαν ὡραῖος, ἐν χάριτι ὕψιστος. Οὗτος πολλὰ ηὔξετο ὑπὲρ

Erat Daniel ex tr Juda, ex præcipuis R gis ministris. Adh dum puer ductus est captivitatem ex Ju in terram Chald rum: natus est autem Betherom super adeoque castus fuit Eunuchus ab Judæis stimaretur.

Is plurimum defle pro populo, & pro H rusalem, vitamque in ciborum omn desiderabilium a nentia, terræ dunt semina comedens. erat siccus corpore gracilis, forma deco gratia præstantissim

* Danielis effigies Commentariis in Danielem a Cornelio a Lapide e Menologio Basilii Imp. præfixa, non est Danielis Prophetæ, sed Danielis martyris sub Licinio passi, de quo C 10. Jul. Confer Reinesii Varias Lect. p. 232. qui etiam c Benjamino Tudelensi, mavult credere Prophetam sepu Susis, quam ut scribunt Epiphanius, Pseudo Dorothe Chronici Alex. sive Paschalis auctor, Babylone.

τοῦ Ναβουχοδονόσωρ, παρακαλοῦντος αὐτὸν Βαλτάσαρ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅτι ἐγένετο θηρίον * καὶ κτῆνος, ἵνα μὴ ἀπόληται. Ἦν γὰρ τὰ ἔμπροσθεν ὡς βοῦς σὺν τῇ κεφαλῇ· καὶ οἱ πόδες σὺν τοῖς ὄπισθεν λέων. Ἀπεκαλύφθη δὲ τῷ ὁσίῳ περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου, ὅτι κτῆνος γέγονε διὰ τὴν ἄλογον αὐτοῦ φιληδονίαν, καὶ σκληροτραχηλίαν, καὶ ὅτι ὡς βοῦς ὑποζύγιον γενήσεται τοῦ Βελιᾶ, λέων δὲ διὰ τὸ ἁρπακτικὸν καὶ τυραννικὸν, καὶ θηριῶδες τοῦ τρόπου. Ταῦτα ἔχουσιν οἱ δυνάσται ἐν τῇ νεότητι, ἐπὶ τέλει δὲ θῆρες γίνονται, ἁρπάζοντες, ὀλοθρεύοντες, πατάσσοντες, ἀναιροῦντες, τυραννοῦντες, ἀσεβοῦντες, τὰς δὲ τούτων ἀμοιβὰς παρὰ τοῦ κριτοῦ Θεοῦ ἀπολαμβάνοντες. Ἔγνω δὲ διὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἅγιος, ὅτι ὡς βοῦς ἤσθιε χόρτον, καὶ ὅτι οὐκ ἐγένετο αὐτῷ ἀνθρωπί-

Hic ſæpius Deum precatus eſt pro Nabuchodonoſor, filii Baltaſar ſvaſionibus, cum beſtia & jumentum factus eſt, ne periret. Antrorſum enim capite bovem, pedibus vero & parte poſteriori leonem referebat. Revelatum eſt autem viro ſancto iſtud myſterium: eo quod ex irrationali voluptatis amore, ac refractario ingenio, in jumentum evaſit, & quod veluti bos, jumentum Beliæ factus eſt: in leonem autem, ex illius rapacitate, tyrannide, ac ferinis moribus, cujusmodi quidem vitiis, qui rerum potiuntur, dum juvenes ſunt infici ſolent, ſub vitæ vero extremum, feræ evadunt, dum rapiunt, vaſtant, feriunt, occidunt, tyrannorum more, ac impie vivunt, quorum

* Dan. IV. 30. ſed ibi de furore Nebucadnezaris ſermo, non de metamorphoſi phyſica.

νης φύσεως τροφῆς ἐπιθυμία. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ αὐτὸς Ναβουχοδονόσωρ, μετὰ τὴν πέψιν τῆς τροφῆς ἐν καρδίᾳ ἀνθρωπίνῃ γινόμενος, ἔκλαιε καὶ ἠξίου Κύριον, πᾶσαν τὴν ἡμέραν καὶ νύκτα τεσσαρακοντάκις δεόμενος. Δαίμων δὲ ἐπεγίνετο αὐτῷ, καὶ ἐλάνθανεν ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος. Ἤρθη δὲ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ τοῦ μὴ λαλεῖν, καὶ νοῶν εὐθὺς ἐδάκρυεν, καὶ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἦσαν ὡς νεκρὸν κρέας ἐν τῷ κλαίειν, πολλοὶ γὰρ ἐξιόντες ἐκ τῆς πόλεως ἐθεώρουν αὐτόν.

tandem pœnas a ju[...] Deo recipiunt. A De[...] porro edoctus vir san[...]ctus, ut bovem fœnum comediſſe dixit, nullamque ipſi fuiſſe natu[...] humanæ idonei al[...]menti cupiditatem. Propterea idem Nabuchodonoſor, poſt ciborum concoctionem, cum co[...] hominis haberet, plorabat, & Dominum ſingulis diebus ac noctibus quadragies deprecabatur. Dæmon vero ad eum accesſit, cum hominem eſſe ignoraret. Elevata eſt ejus lingua ita ut non potuerit loqui, quod cum intelligeret, ſtatim lacrymabatur, & oculi illius erant ſicut caro mortua dum fleret. Multi autem urbe egresſi ipſum ſpectabant.

Ὁ δὲ Δανιὴλ μόνος οὐκ ἤθελεν ἰδεῖν αὐτὸν, ὅτι πάντα τὸν χρόνον τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ ἐν προσευχῇ ἦν περὶ αὐτοῦ. Ἔλεγεν γὰρ, ὅτι, Πάλιν ἄνθρωπος γενήσεται, καὶ τότε ὄψομαι αὐτόν. Καὶ ἠπίστουν αὐτῷ.

Solus vero Daniel illum videre noluit, cum toto iſto transformationis tempore asſidue pro illo preces funderet. Ajebat enim: *In hominem rurſum evadet, tum illum videbo.* Quod plerique minime credebant.

Ὁ Δα-

Ὁ Δανιὴλ οὖν τὰ ἑπτὰ ἔτη, προσευχόμενος πρὸς τὸν ὕψιστον, ᾔτησεν γενέσθαι οὓς εἶπεν καιροὺς, ἐποίησεν γενέσθαι μῆνας ἑπτά. Καὶ τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ καιρῶν ἐτελέσθη ἐπ' αὐτόν. Ὅτι ἀποκαταστὰς ἐν ἑπτὰ μησὶ, ὡς ἦν τὸ πρὶν, τὰ ἓξ ἔτη καὶ πέντε μῆνας. Ὑπέπιπτεν Κυρίῳ, καὶ ὡμολόγει τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ, καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ οὔτε ἄρτον, οὔτε κρέα ἔφαγεν, οὔτε οἶνον ἔπιεν, ἐξομολογούμενος Κυρίῳ, ὅτι Δανιὴλ προσέταξεν αὐτῷ ὀσπρίοις βρεκτοῖς, καὶ χλωροῖς ἐξιλεώσασθαι Κύριον. Διὰ τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὸν Βαλτάσαρ, ὡς τὸν υἱὸν αὐτοῦ. Ἠθέλησεν δὲ αὐτὸν συγκληρονόμον καταστῆσαι τῶν τέκνων αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ὅσιος εἶπεν· Ἵλεώς μοι ἀφεῖναί με κληρονομίαν πατέρων μου, καὶ μὴ κολληθῆναί με κληρονομίας ἀπεριτμήτων. Καὶ τοῖς ἄλλοις βασι-

Daniel igitur fusis precibus, ab altissimo petiit ut septem anni, ea quæ dixerat tempora fierent, ac impetravit ut ad menses septem redigerentur. Tum vero septem temporum mysterium in eo adimpletum est. Nam cum post septem menses pristinam formam recepisset, sex anni & quinque menses substracti sunt. Ille autem ante Dominum procidit, impietatem, omnemque iniquitatem suam confessus, reddiditque ei Dominus regnum suum; neque panem, neque carnes comedit, nec vinum bibit, confessus Domino. Quippe præceperat ipsi Daniel, ut leguminibus aqua tinctis, & viridibus Dominum placaret. Propterea ipsum appellavit Balthasar, perinde auxilium suum. Sed & una cum liberis suis hæredem in-

λεῦσι Περσῶν πολλὰ ἐποίησεν τεράστια, ὅσα οὐκ ἐγράφησαν. Οὗτος δὲ ἀπέθανεν, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ βασιλικῷ μόνος ἐνδόξως. Καὶ αὐτὸς ἔδωκε τέρας ἐν ὄρεσι τοῖς ὑπεράνω τῆς Βαβυλῶνος, ὅτι, Ὅτε καπνισθήσεται τὸ ἐν Βοῤῥᾷ, τότε ἥξει τέλος Βαβυλῶνος· ὅτε δὲ κατ' ἀνατολὰς ὕδωρ καθαρὸν ἐξελεύσεται, τότε ὁ Θεὸς ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος ἀναδέξεται πάσας τὰς ἀνομίας τοῦ κόσμου εἰς ἑαυτὸν, ἐν τῷ ἀνασκολοπίζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἱερέων τοῦ νόμου. Καὶ εὐθὺς Πνεύματος χάρις ἐπὶ τῆς γῆς ἐκχυθήσεται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Ὅτε δὲ ἐν πυρὶ καίεται, τότε τέλος ἔσαι πάσης τῆς γῆς. Ἐὰν δὲ ἐν τῷ νότῳ ῥεύσει ὕδατα, ὑποστρέψαι ὁ λαὸς εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ αἷμα ῥεύσει, φόνος ἔσαι τοῦ Βελιὰ ἐν πάσῃ τῇ γῇ. Καὶ ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ ὁ ὅσιος τοῦ Θεοῦ.

ſtituere velle ſe teſtatus eſt. Verum vir ſanctus dixit: *Abſit, ut ego relicta paterna hæreditate incircumciſorum hæreditatem attingam.* Apud alios porro Perſarum Reges multa miranda edidit, quæ non deſcripta ſunt. Obiit ille, & in ſpelæo Regio magnifice ſolus ſepultus eſt. Quin etiam prodigia fecit in ſuperioribus Babylonis montibus, quando dixit: *Cum fumigabit quod eſt in Aquilone, tunc inſtabit finis Babylonis. Cum vero ab Oriente adveniet aqua munda, tunc DEus in terris tanquam homo recipiet in ſe omnes iniquitates mundi, dum in crucem agetur a Sacerdotibus legis. Statimque Spiritus gratia in terra effundetur in omnes gentes. Cum vero igne conflagrabit, tum finis totius terræ adveniet. Cum autem in Auſtro fluent aquæ, revertetur populus in terram ſuam. Si*

autem

autem sanguis fluat, cædes erit Beliæ per totum mundum. Obiit in pace sanctus Dei.

Johannes Malala p. 198 Chronographiæ.

Ὁ δὲ προφήτης Δανιὴλ εἰσῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα Περσῶν Κῦρον, καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰπέ μοι, εἰ νικῶ Κροῖσον τὸν βασιλέα Λυδῶν. Καὶ ἀνεβάλετο τοῦ εἰπεῖν ὁ Δανιήλ· καὶ ἀγανακτήσας κατ' αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς, I ἔβαλεν αὐτὸν εἰς λάκκον λεόντων. Καὶ μαθὼν ὅτι οὐδὲν ἔπαθεν ὑπὸ τῶν θηρίων, ἀνήνεγκεν αὐτὸν, καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, λὲγων· ἥμαρτον εἰς σε.

Daniel autem Propheta ingressus est ad Cyrum, * Persarum regem; qui dixit ei: Scire à te vellem, utrum ego Crœsum, Lydorum regem, devicturus sum, necne. Cumque Daniel responsum differret, iratus rex, projici eum jussit in foveam leonum. Edoctus vero, eum nihil à Leonibus perpessum; educi eum jussit; & ad pedes ejus pro-

Bbbb 5

* Josephus IX ult. p. 386. testatur Alexandro Magno etiam ostensum Danielis librum in quo Græcum Persarum imperio exitium allaturum scripsisset. Idem XI. 1. tradit Cyro Regi lectam Esaiæ Prophetiam atque, id etiam testatum eundem fuisse edicto in hanc sententiam: καὶ γὰρ τοὐμὸν προεῖπεν ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸν ναὸν αὐτοῦ οἰκοδομήσω ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ χώρᾳ. Josepho fidem habendam negat Antonius van Dale, quem Vide sis libro de Aristea p. 100. seq.

I. Ἔβαλεν αὐτὸν εἰς λάκκον λεόντων) Imo nec ob hanc causam, nec ab hoc rege, sed à Dario Medo; Babyloniæ rege, in foveam Leonum conjectus est Daniel. vide Dan. cap. 5.

σε. ἀλλ' εὖξαι τοῦ Θεοῦ σου, καὶ εἰπέ μοι, εἰ δύναμαι ἀντιστῆναι τῷ ἅρπαγι τούτῳ, καὶ ὑπερηφάνῳ Κροίσῳ· ὅτι πᾶσαν τὴν γῆν ὑπέταξε, καὶ οὐκ ἐκορέσθη. καὶ ὁ Δανιὴλ εὐξάμενος, εἶπεν αὐτῷ· ἔτι νικᾷς τὸν Κροῖσον, καὶ λαμβάνεις αὐτὸν αἰχμάλωτον. Περὶ σοῦ γὰρ εἶπεν ὁ Θεὸς, 2 ἐποίησα πάντα τὰ ὁρώμενα ταῦτα, διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου. οὕτως λέγει Κύριος ὁ Θεὸς 3 τῷ χρηστῷ μου Κύρῳ. κ.τ.λ.

cidens, in te (inqui peccavi: sed Deum t um invocato, & dic mihi; an ego vires suf nere possim rapacis hu jus, & superbi Crœ qui terra tota occup nec dum satiatus e Daniel itaque Deu precatus, respondit e Et Crœsum vinces, & ipsum captivum habebis. De Te enim Deus, qui visibilia hæc omni condidit, per Prophetam suum Esaiam, * ista locutus est. Sic dicit Dominus uncto meo Cyro &c.

CCXXIV. Conjectorius Danielis, sive somniorum interpretatio sub Prophetæ illius nomine jactata.

Jo. Sarisberiensis lib. II. Policratici de nugis Curialium & vestigiis Philosophorum cap. 17.

QUisquis somniorum sequitur vanitatem, parum in Lege DEI vigilans est, & dum fidei faci:

2. Ἐποίησα πάντα τὰ ὁρώμενα) Cedrenus, ὁ ποιήσας πάντα: rectius.

* Es. XLV. 1.

3. Τῷ χρηστῷ μου Κύρῳ) Scr. τῷ χριστῷ μου.

facit dispendium, perniciosissime dormit — — Plane si sermo proferatur ambiguus, & cujus multæ sunt significationes, nonne merito parum doctus videbitur, quisquis ex eo citra discussionem sensuum sibi aliquid pertinacius svadebit — — Unde putet *conjectorium* qui nomine *Danielis* inscribitur, autoritatis & veritatis robore destitutum, cum res singulas singulis significationibus arcet. De quibus non videtur latius exequendum, cum tota hujusmodi sit tam inepta traditio, & vagus conjectorum liber per curiosorum manus impudenter discurrat. Habuit sane Daniel gratiam interpretandi visiones & somnia, quam ei Dominus inspirabat: sed absit ut vanitatem hanc in artem redegerit vir sanctus, qui lege Moysi prohibitum esse noverat, ne fidelium quis somnia sequeretur.

Onirocritica Danielis damnari in decreto Gratiani, scribunt viri doctissimi, quod in editionibus quas consului haud reperio.

In Frid. Sylburgii Catalogo MSS. Græcorum Bibl. Palatinæ p. 98. *memorantur* Onirocritica Danielis Prophetæ *ordine Alphabetico.*

In Catalogo Codicum Anglo Saxonicorum MSS. Bibl. Bodlejanæ T. 2. *thesauri linguarum septentrionalium V. C. Georgii Hickesii p.* 88. Libellus de somniorum diversitate, latine cum interlineari Saxonica. *Continet interpretamenta somniorum CCXXIX. Incipit :* De somniorum diversitate secundum ordinem abcdarii Danielis Prophetæ. *Desinit in his verbis :* In pomario ambulare anxietatem gravem significat.

Similis

Similis liber nugicanoricrepus lingua Gallica exſtat in Bibliotheca Regia Berolinenſi, ex quo hoc ſpecimen nobiscum communicavit eruditiſſimus theſauri illius præfectus Maturinus Veyſſierius la Croſe:

Ci comence lexpoſicionn des ſonnges ſolom ceo qe Daniel le Prophete le fiſt, & en eſcripture le miſt de aſſeurer tute gent de ſonnge Warie lentendement ci peut homme lire apertement.

Dieu omnipotent qe tutes choſes crea quant homme fourma a ſa ſemblance. Si crea alme parfite ſage & reſonable & an corps domme la aſſembla. & per ceo entent homme reſon & leſt le mal & prent le bien. & rend loenge a Dieu ſon creatour. Lalme qe iointe eſt al corps per quei homme eſt reſonable & ſiet les aventures qe ſont a venir al alme. Souent ly monſtre per ſonnge les biens ou les mals qe ſont auenir grant temps apres. Et per ceo qe checun homme de IIII. ans en amount peut ſonnger ſolom le dit de Ariſtotle & ſonnges monſtrent verreiment les auentures qe ſont auenir, per ceſt escript a ma Dame Alice de Courtenei & a tous ſages per ceo qil trouerонnt les expoſicions des tute manere de ſonnges.

Jugement des ſonnges.

Jugement des ſonnges en moutz des maners ſe varient ſolom labite & la dignete des perſones & ſolom diverſe temps & diverſes houres. Car un meſme ſonnge autrement ſignefie au Roi qe a un meen homme. autrement a homme de Religion qe a ſeculer. autrement a clerk qe a Lay. autrement

ment a riche qe a poure. autrement a homme qe a femme. autrement a pucele qe a autre femme. Sachez qi vest noir draps en sonnge signefie anguise & travail &c.

Finis libri, qui constat XLIX. foliis & CLXXXXVI. capitibus.

Dit avons les exposicions de sonnges solom ceo qe troue avons en escript per les exposicionns de sages Philosophes de Inde de Perse de Egipte, & qi emprent garde de la signifiannce des choses qe sont deuant exponns. & dites il poura per ceo exponndre touz res sonnges qe avenir pourront.

Jci finissent les exposicions des sonnges.

Sgambatus p. 378. Archivor. Vet. Test.

Onirocritica Danielis, antiqua impostura. Legitur & latino carmine hujusmodi liber inter vulgi nugas, de quibus operæ pretium non est plura hic addere.

En quoque specimen Conjectorii Danielis, versibus Germanicis.

Künig Tyro Von Schotten und Fridbrand sin Sun.

In Paræneticis veteribus Goldasti p. 273.

1. Got hat Wunder manigvalt,
Daniel zeigt er einen Walt,
Der duht in volle Lobesan,
Darinne zwene Bôme stan,

Den

Den tolden man der Höhe jach,
Das man in den Landen ob allen Bömen ver-
sach.
2. Als man die Morgen-Zit vernam,
Ein Balsem-Smak an sie bekam,
Mit Lûsten das er lise gie,
Jetweder Böm den Smak empfie,
Der eine wart grûn und breit,
Der ander ful uud dürre gar, wie was der Sm[ak]
an sie geleit.
3. Der grûne und der da dûrre stat,
Jeglichs Böm ein Voglin hat,
Suft ist der ander Wald uberal.
Jeglich ris vol der Voglin Schal,
Von den Smake nement sie die Kraft,
Der dûrre Böm und öch sin Vogel jemer m[it]
jamer sint behaft.
4. Daniel uns das besinnet hat &c.

Goldastus in notis p. 354.

Danieli Prophetæ jam olim prisci illi sapientes inventa sua proscripsere, non quod ejus esse vellent, sed ut venerando ejus nomine populo commendarent. Quo in numero ponunt narrationes de Susanna, Belo, & Dracone Babylonico, quæ an ejus essent dubitavit antiquitas. Argumenta dixit Julius Africanus, * nequicquam Adamantio refutante. Nam si sunt ejus, cur in Ebræo Avtographo non reperiuntur? cur apud Jonatham Uzielis Chaldæum Paraphrasten? Sed un-
c[…]

* Confer si placet quæ dixi lib. 3. Bibl. Græcæ c. 29. §. 7. & l. V. c. I. p. 222. 270.

ta Theodotionis translatione, D. Hieronymo testificante? Qvia vero piorum hominum & orthodoxorum monumenta non indigna censuit quæ in se legerentur Ecclesia, illis indignata, qui spurcissimis & impudentissimis nugis sanctum Danielis nomen profanare, pensi non habuere, cujus generis sunt: *Liber visionum Danielis Prophetæ, Ammonitiones quas ei Angelus monstravit; Interpretationes seu, omnia revelata ab Angelo misso a Deo*, & haud scio quæ insuper nugamenta, homine Christiano & orthodoxo aliena. Videntur autem ex libro Visionum esse, quæ huc proponit & explanat Tyrol, cum in Ammonitionum non exstent. *Hactenus Goldastus.*

Angelus a S. Joseph præf. ad Pharmacopœam Persicam p. 19. *Ramle* * Persæ vocant illam artem scientiam Danielis *quæ est quædam Cabbala Geomantiam & Pyromantiam conglobans, autoritate & usu in Perside celebris, cujus professores non despicabiles, & in Civitatum quadriviis & foris obvii, ut mulierculis & rudi plebi responsa vendant circa postulata quæcunque occulta aut futura.* Bartholomæus Herbelotus in Bibliotheca Orientali p. 283. & p. 709. cum docuisset *Raml* a Persis, Arabibus, Turcis dici quæ nobis est Geomantia, addit ejus inventorem ab aliis Orientalibus jactari Edrin sive Enochum, ab aliis Prophetam Danielem. Idem p. 7. *Abdalla fils de Salam auteur des questions faites a Mahomet sur le sujet de Prophetie, est aussi auteur de* Odhmat al mancul an Danial al Nabi, *qui est un ouvrage tiré d' un livre Apo-*

* Ab hoc vocabulo est ῥάμπλιον, titulus libelli Astrologici Persarum, de quo Cangius in glossario.

Apocryphe du Prophete Daniel, *dans le quel les livres* Adam *sont citez sur l' histoire de la creation du Mon*. *Cet ouvrage de Ben Salam se trouve dans la Bibliothe du Roy, n. 410.* Idem p. 283. *Les Orientaux attribuent a Daniel l' invention de la Geomantie, qu' ils appellent* Reml, *& un livre qui a pour titre* Offoul al Tab *les principes de l' Oneirocritique, ou del explication songes. Il y a dans la Bibliotheque du Roy n. 410. un livre intitulé* Odmat &c. *qui contient des des predictions ques par tradition du Prophete* Daniel. *C' est un ouvrage plein de faussetez, que les Musulmanns ont fabriqué sur fondement des veritables Propheties de Daniel.*

CCXXV. Prognosticon Danielis lingua Syriaca.

INter libros MStos Orientales quos Seb. Tegnagelius Bibliothecæ Vindobonensi legavit, Lambecius lib. I. p 171. memorat Syriace scriptum prognosticon Apocryphum singulorum annorum sub Danielis Prophetæ nomine.

CCXXVI. Visiones Danielis.

Luitprandus Diaconus Ticinensis legatione ad Nicephorum Phocam Imp. CPol. pro Ottone M. Anno C. 968.

SEd cur Imp. Nicephorus Phocas exercitum nunc in Assyrios duxerit, quæso advertite. Habent Græci & Saraceni libros quos ὁράσεις sive visiones Danielis vocant, ego autem Sibyllinos, in quibus scriptum reperitur quot annos Im-

Imperator quisque vivat, quæ ſunt futura eo imper inte tempora, pax an ſimultas, ſecundæ Saracenorum res an adverſæ. Legitur itaque, hujus Nicephori temporibus Aſſyrios Græcis non poſſe reſiſtere, huncque ſeptennio tantum vivere: poſt cujus obitum Imperatorem iſto deteriorem (ſed timeo quod inveniri non poſſit) & magis imbellem debere ſurgere, cujus temporibus adeo prævalere debent Aſſyrii, ut in Chalcedoniam usque, quæ diſtat Conſtantinopoli haud longe, poteſtative cuncta debeant obtinere.

Confer Theoph. Raynaudum in erotematis de bonis & malis libris p. 34 Barthium ad Rutilii II. 52. & Meurſii Cangiique Gloſſarium Græcum in ὁράσεις qui Cangius putat Luitprandum per has viſiones Danielis intelligere oracula, qualia extant Leonis Philoſophi de Imperatoribus CPol. edita â Rutgerſio V. 8. Var. lect. & cum Lambecii notis inter ſcriptores Byz. quæ adeo Danielis nomine appellata ſunt, non ac ſi Prophetam illum auctorem habeant, ſed quod ſint veluti gemina Danielis viſionibus. Sed memorat quoque idem Cangius ad Zonaram p. 12. è Codice MS. Bibl. Regiæ Pariſienſis librum Danielis ὀπτασίον, à LXX. Interpretibus Græce ut fingunt verſum, de quibus non male illum Luitprandi locum poſſis accipere.

Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου ὑπῆρχε βασιλεύσας ἔτη λή. Ἐν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ ἔτος Ἑβραίους καταδουλωσάμενος εἰς τὴν ἑλληνίδα μεταβαλεῖν ἠνάγκασε φωνὴν ἐκ τῶν

Ptolemæus Philadelphus Ægypti Rex fuit regnavitque annos duodequadraginta. Hic regno ſuo Hebræos cum ſubjeciſſet, coëgit eos in Græcam linguam transferre omnes divinas

ἑβραΐτιδος πάσας τὰς θείας γραφὰς, καὶ ποιοῦντες τὴν ἑρμηνείαν ἄνδρες οἱ ἐν σοφίᾳ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἐπαιρόμενοι. Ἐν τούτοις ἅπασιν ἦν καὶ ἡ βίβλος ἡ ΔΑΝΙΗΛ τοῦ προφήτου ΟΠΤΑΣΙΩΝ· ὑπάρχουσα βίβλος θαυμαστὴ καὶ ἔγκριτος, τὰ ἐπερχόμενα ἀναγγέλλουσα μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, κατὰ τύχην τῶν συμβαινόντων αἰθερίων τεράτων. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις Κώνστα τοῦ βασιλέως Κωνσταντινουπόλεως, ἐγγόνου δὲ Ἡρακλείου, Μααβίας ὁ τῶν Ἀράβων ἀρχηγὸς μετὰ δυνάμεως πλήσης ἐξελθὼν, κατῆλθε μέχρι καὶ τῆς Ῥόδου, τὴν γῆν τῶν Ῥωμαίων ληΐζων, ὃς καὶ ταύτην κατέστρεψε, καὶ πᾶσαν τὴν παραλίαν ταύτης ἐλεηλάτει. Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα ἀκούσας, λαὸν συνα-

ſcripturas, factaque e eorundem a viris ſapie tia inter Hebræos pr ſtantibus interpreta Inter hæc ſacra ſc pta * fuit etiam viſi num Danielis Proph tæ liber probatus & mirandus, quo eve tura ad Mundi usq conſummationem prodigiis quæ in æth re contingunt, in cantur. Tempori Conſtantis qui Hera nepos CPoli imper vit, Maabias Arab Dynaſta cum val manu progreſſus Rh dum usque, ditione Romanorum perpo labundus vaſtavit, o nemque oram mari mam raptavit, ſpoli vitque. Imperator h auditis contraxit cop ingreſſusque Phœnice

* Non omittendum quod Epiphanius lib. de menſuris ac p deribus ſect. 10. præter libros ſacros Veteris Teſt. ait e verſos a LXX interpretibus fuiſſe libros 72. Apocryp Confer Humfredum Hody de Bibliorum textibus Origi libus p. 177.

ἀθροίσας ἦλθεν εἰς Φοίνικα, καὶ τοῦτον τὸν Μααβίαν ἀντιπαρατάξασθαι, καὶ πόλεμον συνάψας, ἡττῶνται Ῥωμαῖοι. Ὁ δὲ αὐτὸς Κώνστας μόλις διασωθεὶς ὑπέστρεψεν ἐν τῇ πόλει μετ' αἰσχύνης. Ὁ δὲ Μααβίας ἐπαρθεὶς τῇ νίκῃ ἐπήρθη καταδαφίσας τὴν περίχωρον μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως. ὃς καὶ τὴν ΒΙΒΛΟΝ ταύτην ἐντυχὼν, καὶ τὰ γεγραμμένα θαυμάσας, δοὺς τοῖς Ἄραψιν μεταφράσαι τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ, μείνας ἐν τούτοις μέχρι καὶ τὴν σήμερον. Ἐν δὲ τῷ ϛψνγ ἔτει τυχὼν τήνδε Ἀλέξιός τις ἀπὸ Βυζαντίων δοῦλος αἰχμάλωτος ὑπάρχων βασιλεῦσι, Ἀράβων τὰς γραφὰς καὶ τὴν διάλεκτον ἄμφω γινώσκων, καὶ τὴν διήγησιν ἀναγνοὺς, ἐπόθησε τοῦ φράσαι ταύτην ῥωμαίαν καθὼς ὑπόκειται συμμαρτυροῦντα καὶ συμφωνοῦντα * αἴγλων τὴν τῶν Ἀράβων [illegible]ικὴν γλῶτταν, ὃς καὶ ηὔχησε τοῦ διορθῆναι αὐτῷ

ut Maabiæ bello obsisteret, pugnam cum eo commisit. Sed Romani victi, Constans ipse vix evasit, & cum ignominia in urbem reversus est. Maabias vero elatus victoria per omnem vicinam regionem ad CPolim usque vastationem fecit, idemque incidit in hunc librum & scripta in eo miratus, Arabibus in linguam suam convertendum dedit, in qua etiam hodie adhuc exstat. Anno autem 6753. (CHristi 1145.) Alexius quidam Byzantius servus captus ab Imperatore, Arabum & literas & dialectum callens lecto libro in Romanam † linguam eum convertere desideravit &c.

† Græcam intellige, prima scilicet Græca quæ fingitur ex Hebraico versione pridem perdita.

παρὰ Θεοῦ προθυμίας τοῦ εἰς τέλος ταύτην ἐξάγ[…] &c.

Methodii quoque CPolitani Patriarchæ A. C. 846. denati revelationes, quæ Methodio Patarensi in quibusdam Codicibus male tribuuntur * sub Danielis visionum nomine venisse olim videntur, quoniam Lambecius lib. VI. de Bibl. Vindobon. p. 41. testatur in illa exstare manu exaratum scriptum hoc titulo: Ἡ τελευταία ὅρασις τοῦ μεγάλου Προφήτου Δανιὴλ, ἥτις διὰ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίου Παλάρων ἐφανερώθη ἡμῖν. *Magni Prophetæ Danielis visio ultima per S. Methodium Patarorum (in* Lycia Episcopum) *nobis manifestata.* Incipit: Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ. Οὐαί σοι γῆ, ὅταν τ[ῶν] ἀγγέλων τὸ σκῆπτρον βασιλεύσῃ ἐν σοὶ, τότε κ. τ. λ. *Hæc dicit Dominus omnipotens. Cum Angelorum sceptrum in te imperitaverit, tunc &c.*

CCXXVII. SOPHONIÆ Prophetiæ Apocrypha. Ahasveri Regis mirabilia urbium. Ezechiæ Pontificis maximi hymni & Hosanna.

Clemens Alex. V. Stromatum. p. 585.

Ἆρ' οὐχ ὅμοια ταῦτα τοῖς ὑπὸ Σοφονία λεχθεῖσι τοῦ προφή-

AN non hæc sunt similia iis, quæ dicta sunt à Propheta a)

* Vide quæ dixi lib. V. Bibl. Græcæ cap. I. p. 258.

a) Paulus Colomesius notis ad Epist. I. Clementis Romani p. 2[…] hæc desumsisse Clementem putat ex Sophoniæ Prophetia […] Apocalypsi, quam στίχων sexcentorum inter libros Apocryphos memorat Synopsis Scripturæ Athanasiana, & Canon Scripturarum Nicephoro Patriarchæ CPol. tributus (vide supra p. 403.) & MS. Bibl. Baroccianæ.

του; Καὶ ἀνέλαβέν με πνεῦμα, καὶ ἀνήνεγκέ με εἰς οὐρανὸν πέμπτον, καὶ ἐθεώρουν ἀγγέλους καλουμένους κυρίους· καὶ τὸ διάδημα αὐτῶν ἐπικείμενον ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἦν ἑκάστου αὐτῶν ὁ θρόνος ἑπταπλασίων φωτὸς ἡλίου ἀνατέλλοντος· οἰκοῦντας ἐν ναοῖς σωτηρίας, καὶ ὑμνοῦντας Θεὸν ἄῤῥητον ὕψιστον.

Sophonia? *Et aſſumpſit me Spiritus, & ſuſtulit in quintum cœlum, & contemplabar Angelos, qui* Domini b) *vocabantur, & diadema eorum impoſitum in ſancto Spiritu, & erat ſedes uniuscujusque eorum ſeptuplo major luce Solis orientis, habitantes in templis ſalutis, & laudantes Deum ineffabilem, altisſimum.*

Mirabilia Urbium, librum Hebræum Aſſuero ſive Ahasvero Regi adſcriptum in Bibliotheca Bavarica, memorat Sgambatus p. 393. neſcio qua fide vel qualem, nam ipſe alibi teſtatur ſe illius Bibliothecæ Codices haud inſpexiſſe.

Ab *Hezechia* Pontifice maximo, quem adierit & donis honoraverit Alexander Magnus, hymnos ſacros compoſitos & Hoſanna, traditur in Chronico Samaritanorum, quod ab Eduardo Bernhardo transmiſſum Lipſienſes Actis Eruditorum inſeruere A. 1691. p. 169.

b) Cum hoc loco idem Colomeſius in Obſervationibus ſacris p. 139. confert quod Paulus Apoſtolus Coloſſ. I. 16. Angelorum genus Κυριότητας memorat.

CCXXVIII. Scriptura in ZACHA- RIÆ Prophetæ ſepulchro reperta. Lib- Zachariæ alterius, qui pater fuit Joan- nis Baptiſtæ.

Sozomenus lib. IX. Hiſt. Eccleſ. cap. ult.*

Χαφὰρ ζαχαρία, κώμη ἐστὶν ἐν ὁρίοις ἐλευθεροπόλεως τῆς παλαιστίνης· ἐπετρόπευε δὲ ταύτην καλήμερός τις ὁμόδουλος τῷ ἀγρῷ· εὔνους μὲν τῷ κεκτημένῳ· χαλεπὸς δὲ καὶ δύσκολος, καὶ περὶ τοὺς ὁμόρους ἀγροίκους ἄδικος· τοιούτῳ δὲ ὄντι ὕπαρ ἐπιστὰς ὁ προφήτης, ἑαυτὸν κατεμήνυσε· καὶ κῆπόν τινα ἐπιδείξας, ἄγε δὴ ἐνθάδε ὄρυξον δύο πή-

Chaphar Zachar[...] vicus eſt in fi[...]bus Eleutheropolis, ur[...]bis Palæſtinæ. Hu[...] Procurator erat Cale[...]merus quidam, addict[...] glebæ: domino quide[...] ſuo fidus: ſed gravis [...] moroſus, & erga finiti[...]mos ruſticos injuſtus. Hujusmodi cum eſſe[...] tamen Propheta vigi[...]lanti apparens, ſeipſum manifeſtavit. Oſtendo[...]

χεὶ[...]

* Eadem refert e Sozomeno Nicephorus XIV. 8. qui capi[...] 9. etiam ſubjungit narrationem de invento S. Stephani cor[...]pore, quam Sozomeniani capitis titulus promittit, capu[...] ipſum deſiderare nos patitur. Illas Stephani reliqu[...] Theodoſium Hieroſolymis CPolim ſecum detuliſſe Theodo[...]ſio XVII. & Feſto Coſſ. teſtatur in Chronico Marcellin[...] Comes. Vere igitur ſcripſerat Sozomenus in præf. hiſto[...]riam ſe usque ad Annum Theodoſii decimum ſeptim[...] produxiſſe, neque libri quidam Sozomeni poſteriores i[...]terciderunt, ut viſum Baronio ad A. C. 439. 4. & Theop[...] Raynaudo. Vide Combefiſii Bibl. Concionatoriam T. [...] p. 16. 17. & T. 7. p. 582.

γεις, ἔφη, ἀναμετρήσας ἀπὸ τῆς αἱμασιᾶς ἐπὶ τὸν κῆπον, παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ Βιθθερέβιν τὴν πόλιν ἄγουσαν· εὑρήσεις δὲ λάρνακα διπλῆν, ξυλίνην τὴν ἔνδον, ἐν μολυβδίνῃ τῇ ἔξωθεν· ἀμφὶ δὲ τὴν λάρνακα, ὑέλινον σκεῦος πλῆρες ὑδάτων καὶ δύο ὄφεις μεγέθει μετρίους, καὶ πράους καὶ ἀβλαβεῖς, ὡς δοκεῖν χειροήθεις εἶναι· κατὰ δὲ τὴν σύνταξιν τοῦ προφήτου παραγενόμενος Καλήμερος ἐπὶ τὸν δηλωθέντα τόπον, ἤδη τοῦ ἔργου εἴχετο· ὑπὸ δὲ τοῖς προειρημένοις συμβόλοις ἀνακαλυφθείσης τῆς ἱερᾶς θήκης, ἀνεφάνη ὁ θεῖος προφήτης, λευκὴν στολὴν ἠμφιεσμένος, οἷά γε οἶμαι καὶ ἱερεὺς ὤν· ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔξωθεν τῆς λάρνακος, παιδίον ἔκειτο βασιλικῆς ἠξιωμένον ταφῆς· εἶχε μὲν γὰρ, ἐπὶ μὲν τῆς κεφαλῆς, χρυσοῦν στέφανον. χρυσᾶ δὲ τὰ ὑποδήματα, καὶ τὴν ἐσθῆτα τιμίαν· ἀπορούντων

que quodam horto: Hic, inquit, fodito, mensura duorum cubitorum ducta a maceria in hortum, secus viam quæ ducit ad urbem Bitthereban. Reperies autem arcam duplicem: interiorem quidem ligneam; plumbeam vero exteriorem, & circa arcam vas vitreum aqua plenum: duos item angues mediocri magnitudine, mites atque innoxios; ita ut mansveti esse videantur. Igitur Calemerus ex Prophetæ mandato ad locum monstratum profectus, manum operi admovere cœpit. Cumque juxta signa quæ supra retulimus, sacra capsa aperta fuisset, apparuit divinus Propheta, alba veste indutus, quippe qui sacerdos etiam, ut opinor, fuisset. Porro sub pedibus illius, extra arcam tamen, infans jacebat regia sepultura honora-

δὲ τῶν τότε σοφῶν καὶ ἱερέων περὶ τούτου τοῦ παιδίου, τίς τε εἴη καὶ πόθεν, καὶ οὗ χάριν τοιάδε ἠμφίεστο, λέγεται Ζαχαρίαν τὸν ἡγούμενον τῆς ἐν Γεράροις μοναχικῆς συνοικίας, ἑβραίᾳ καὶ παλαιᾷ περιτυχεῖν γραφῇ, οὐ τῶν ἐκκλησιαζομένων· ἐδήλου δὲ ὡς ἡνίκα Ζαχαρίαν τὸν προφήτην ἀνεῖλεν Ἰωὰς ὁ τῆς Ἰουδαίας βασιλεὺς, οὐκ εἰς μακρὰν περὶ τὸν οἶκον χαλεπῇ ἐχρήσατο συμφορᾷ· ἑβδόμῃ γὰρ ἡμέρᾳ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ προφήτου, ἐξαπίνης αὐτῷ μάλα κεχαρισμένος ὁ παῖς ἀπολώλει· συμβαλὼν δὲ κατὰ θεομηνίαν τῷ τοιούτῳ παθήματι περιπεσεῖν, ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὸ μειράκιον ἔθαψεν ἀπολογούμενος ταύτῃ ὑπὲρ ὧν εἰς αὐτὸν ἥμαρτε· καὶ τὰ μὲν, ὧδε ἔγνων· ὁ δὲ προφήτης καίπερ πρὸ πλείστων γενεῶν ὑπὸ γῆν κείμενος, σῶος ἀνεφάνη, ἐν χρῷ κεκαρμένος, εὐθύρρις, γενειάδα μετρίως κατειλημμένην ἔχων,

tus. Habebat enim a
ream coronam in cap
te: aurea item calce
menta & veftem preti
fam. Cumque fapient
& facerdotalis ordin
viri de hoc puero am
bigerent, quisnam
unde effet, & quam
caufam ejusmodi vef
amictus effet, ajunt, Z
chariam qui tum mon
fterio in Geratis præ
rat, in vetuftum que
dam Hebræorum li
brum, non tamen C
nonicum, incidiff
Scriptum erat in eo li
bro, Joas regem Judæo
rum, cum Zachariam
Prophetam interfeci
fet, non multo poft do
mi acerbisfima calami
tate perculfum fuiffe
Septimo enim die pof
necem Prophetæ, filius
ipfi jucundisfimus re
pentina morte interii
Cumque eam calamita
tem Dei indignation
fibi invectam effe con
jiceret, puerum fub pe

τὴν δὲ κεφαλὴν βραχυτέραν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὀλίγον ἐν βάθει ταῖς ὀφρύσι καλυπτομένους.

dibus Prophetæ humari præcepit: hoc modo satisfaciens pro his quæ adversus Prophetam commiserat. Atque hæc quidem ita accepi. Cæterum Propheta, licet multis ante ætatibus sup terra conditus fuisset, integer nihilominus apparuit, ad cutem tonsus, naso recto, barba modice promissa, capite breviore: oculos habens paululum cavos, & superciliis obtectos.

Alterius Zachariæ, qui Pater Johannis Baptistæ fuit, liber στίχων quingentorum inter Apocrypha Veteris testamenti memoratur in antiquis stichometriis atque in Synopsi S. Scripturæ Athanasiana. Vide supra p. 402. seq.

CCXXIX. ESDRÆ תקנות Constitutiones & Benedictiones, precesque.

TAlmudici in Baba Kama fol. 75. 1. referunt Esdram constituisse hæc decem:

1. Ut institueretur publica legis lectio diebus septimanæ secundo & quinto. 2. Ut in Sabbatho ad *Mincham* legeretur. 3. Sancivit ablutionem gonorrhaicis. 4. Sessionem Judicum in civitatibus diebus hebdomadæ secundo & quinto. 5. Permisit Aromatàriis ut circumire possent per urbes, ad Israelitarum decus. 6. Præcepit ut lavarent (vestimenta) die quinto septimanæ, propter gloriam Sabbathi. 7. Ut pinserent & coquerent panem vesperi, qui Sabbathum an-

tecedit, ut הפרוסה frustum dari posset pauperibus in Sabbatho. 8. Indulsit allii esum nocte Sabbathum præcedente, quia gignit amorem & tollit cupiditates. 9. Ut mulier accincta esset בסינר *Succinctorio posteriori & interiori*; (ad scandalum evitandum.) 10. Constitutum est, unamquamque mulierem tribus diebus ante suam purificationem se pectere & mundare debere, &c.

Præter has decem constitutiones, referri ad Esdram a Talmudicis etiam hæc observat Jo. Henricus Otto in Lexico Rabino Philologico p. 175.

Esras magnopere restitit Sadducæorum hæresi in diebus suis pullulascenti, & ut aliquod symbolum poneretur, quo Orthodoxi a prave sentientibus distinguerentur, visum est ipsi decernere, ut ad coronidem omnium orationum, que in templo fundebantur diceretur מן העולם עד עולם. *A seculo in seculum. Talmud. Bab. Berachot.* fol. 54.

Assueverat populus in captivitate Babylonica Chaldææ linguæ, ita ut Hebraicam non nisi cum difficultate intelligeret: huic incommodo ut consuleretur, instituit Esra התורגמן *Synagogæ interpretem*, qui adstans legenti in lege, versiculatim ea vernacule redderet, quæ lecta fuerant e fonte Hebræo, ut ex Talmude *Hieros. Megillah* fol. 7. 4. elicere est.

Præcepit Esras, ut Jubilæum post captivitatem iterum inciperent ab anno septimo restaurationis templi. *Maimon. Hal. Jobel,* cap. 10. Cæterum dignus erat Esra, ut data fuisset lex per manus ejus Israeli, si non præcessisset ipsum Moses. Talmud *Babylon. Sanhed.* c. 2. f. 21 Denique

* Confer quæ de benedictionibus sive precibus ad Esdra & Synedrio ejus ordinatis, Clariss. Edzardi ad cap. 1. Berachot p. 277.

Denique notatur in libro Juchasin, quicquid præterea apud Judæos constitutum publice obtinuerit, cujus auctor non constet, id intelligi omne constitutum ab Esdra vel ab ejus sociis qui Synagoga magna vocantur.

CCXXX. Avtographa Esdræ jactata Bononiæ, & apud Cabilonenses in Burgundia.

Bernhardus de Montfaucon in Diario Italico p. 399. 400.

INerat jamdiu cupido evolvendi Codicis, quem a multis annis (*Bononiæ*) in sacrario S. Dominici asservari acceperam: esseque librum Esdræ αὐτόγραφον. * Roganti ut evolvere liceret, perhu-

* Meminerunt hujus Codicis Finus Adrianus Ferrariensis in flagello Judæorum IX. 2. p. 557. & Angelus Roccha libro de Bibliotheca Vaticana p. 394. quorum loca jam laudata sunt a multis ut B. D. Mayero dissert. select. XIX. de Autographis Biblicis p. 564. Jacobo le Long in Bibliotheca sacra p. 62, Jo. Morino Exerc. Bibl. p. 15. B. D. Pfeifero in Critica sacra p. 42. Rev. Georgio Serpilio in der Lebens-Beschreibung der Biblischen Scribenten parte IV. quæ tota est de Esdra, p. 222. & Hottingero in thesauro Philolog. p. 115. qui p. 507. profert etiam testimonium Francisci Tissardi Ambacei ex Grammatica ejus Hebræa A. 1508. Parisiis impressa, scribentis, ex eo Volumine sanctissime semper asservato convinci posse Judæos, si quid corrumpere in Hebræis Codicibus ausi fuerint, cum é contrario Finus affirmet id ipsum Volumen in multis locis ab Hebræis vitiatum fuisse, *quoniam per communitatem Bononiæ, loco pignoris datum sit Hebræis mutuantibus pecuniam ipsi communitati.* Sane quibus in locis vitia illa sint in Volumen istud ab Hebræis illata, neutiquam indicat.

humaniter optatum me assequi curarunt Patr Dominicani. Quia vero duplici clave obseratu hujusmodi cimelium tenent, & clavis altera p nes Magistratum, altera vero penes Monach est, utraque iis curantibus adfertur, & educit ingens volumen, seu convolutus liber. Estq pellis vituli subacta & tractabilis, in qua non E dræ liber, ut multorum sermone fertur, sed Pe tateuchus habetur, more Bibliorum quæ etiam num apud Ebræos in synagogis asservantur, pa culas recentiore manu marginales notas observ vi. Litteræ vix quidquam nigredinis amiserun quod pelli tribuitur atramenti retinentissim Codex a Judæis huic Monasterio dono oblatus fu quo tempore Aymericus Præfectus & magist ordinis erat, initio scilicet decimiquarti sæculi annis quadringentis; inscriptio in medio volumi ne assuta rem denunciat his verbis:

Hic rotulus legis est quem scripsit Esdras scriba man sua, quando sub Cyro rege redierunt filii captivitatis in Je rusalem, & ædificaverunt secundum templum, qu fuit consummatum in quadringinta duobus annis, & du ravit CCCCXX. annis, scilicet usque ad 42. annos p passionem Christi. Quod autem sit ille idem numero, h bitum est per crebram famam Judæorum antiquorum q fuerunt confessi diversis synagogis, ubi etiam conser batur. Ab antiquo pro tali habebatur inter Judæos generatione in generationem; & pro tali recepit eum r verendus magister ordinis frater Aymericus, cujus e Talem etiam probaverunt ipsum Judæi literati hab certis experimentis litteralibus in præsentia mei fratris Marsilii & Lectoris Perpyniani & fratris Petri Lo

Qui

Quæ quidem signa in aliis rotulis aut non talia, aut non tam perfecta habentur, ut ego probavi in multis rotulis valde antiquis & modernis. Certus itaque debet haberi & cum reverentia tractari rotulus iste, quia a tanto autore scriptus, & post combustam legem inspirante sancto Spiritu ordinatus, & aliis rotulis pro originali datus, ac tantis temporibus conservatus. Et quod non minus est ut nos & Judæi credamus, in templo monstrabatur in præcipuis festivitatibus, præstante auctore legis ipso Deo & Domino nostro JEsu CHristo.

Hæc ut ex charactere liquet, tempore Aymerici Magistri ordinis conscripta sunt, qui eo officio fungebatur anno Domini 1308. Hinc palam est a vero aberrare eos, qui æstimant Hebraica Biblia nulla occurrere ab annis plus quadringentis exarata. Nam anni quadringenti sunt, quum hic codex dono oblatus Aymerico fuit; qui tum perantiquus habebatur. Ac licet fabulam sapiat quod ajunt Esdræ ipsius manu exaratum; negari sane posse non videtur aliqualis saltem vetustatis tum fuisse cum traditus Aymerico fuit.

Præter inscriptionem Latinam superius expressam adest Ebraica a perita manu exarata, quæ pene erasa est; eam hic pariter proferimus.

זה ספר תורת משה
אשר כתב עזרא הספר
ויקרא לפני הקהל
מאיש ועד אישה
ויעמד על מגדל עץ

Id est: *Hic est liber legis Moysi, quem scripsit Esdra scriba, & legit eum in conspectu multitudinis a viro usque ad mulierem, & stabat in turri lignea*, id est, in suggesto ligneo.

Hæc inscriptio eodem edita tempore putatur, quo latina superius allata: nimirum Ebræi, cum munus istud Aymerico offerrent, tale commentitiæ antiquitatis testimonium una protulerunt.

*Nota sub nomine Moysis Maimonidis adscripta antiquo Pentateucho, * apud R. Asariam in Meor Enajim, parte 3. cap. 9.*

Ego Moses, filius Maimon, æmulando æmulatus sum pro Domino Israelis, cum viderem libros Legis in Ægypto quod Paraschæ eorum Petuchæ (apertæ) *& Sethumæ* (clausæ) *& Sidræ* (ordines) *eorum, non secundum Legem scriptæ essent. Proinde sollicite quæsivi tempus operandi Deo, abstinui etiam a studiis meis, ut scriberem librum Legis, Domini nostri, Pentateuchum nempe unum, in certis foliis colligatum, ut inde corrigi & transcribi possent libri cæteri. Liber autem ille, ex quo meum transcripsi, celebris cumprimis est in Ægypto, continens omnes viginti quatuor libros, fuitque Hierosolymis a diebus Tanæorum & Amuræorum, cumque Hierosolyma capta esset per*

* Confictam esse hanc sub Maimonidis nomine notationem atque adeo Codicis illius antiquitatem, non dubitant præter jam laudatos Buxtorfius præf. ad Maimonidis More Nevochim. ** b. Hottingerus in thesauro Philolog. p. 116 Rich. Simon in disquisit. Critic. de variis Bibliorum editionibus c. 3. & Waltonus prolegom. IV. ad Biblia polyglotta §. 4. Neque adeo Azarias ipse certo audet eam Maimonidi tribuere.

per Carolum (fabula eſt decantata in libellis quibusdam antiquo idiomate Gallicano ſcriptis, nec non Italicis poëmatibus celebrata, quæ tale quid de Carolo Magno nugatur,) *inde deſumtus eſt liber iſte, captivusque delatus in Ægyptum: atque hic ipſe eſt, cui nos innitimur. Poſteaquam vero librum meum, manu Dei benigne mihi favente, ipſe me meus impulit animus ad proficiſcendum ex Ægypto in Regnum Burgundiæ, quod in Gallia eſt, ad urben Chalons* (Cabilonum) *ſitam ad fluvium Saone* (Ararim) *Quæſivi enim, diligenter inveſtigavi, omnique ſtudio petii, ubi inveniretur Liber Legis Dei noſtri, exaratus manu ſancta Eſræ, Sacerdotis magni, Scribæque expediti. Attuli autem mecum correctionem Scribarum, Petuchas, Sethumas, Sidras, quas tranſcripſi ex Bibliis Sacris, Hieroſolymis deportatis, invenique in membrana omnes Petuchas, Sethumas reſpondere libro, quem attuli mecum, valdeque gaviſus ſum: conſtitui etiam quotannis diem illum ducere hilarem convivioque ſolennem: fuitque dies viceſimus octavus menſis Ziv.*

CCXXXI. Ex ESDRÆ libro truncata a Judæis.

S. Juſtinus Martyr dialogo cum Triphone Judæo p. 297.

Ἀπὸ μὲν ἐξηγήσεων ὧν ἐξεγήσατο Ἔσδρας εἰς τὸν νόμον τὸν

EX verbis quibus Esdras Legem de Paſchate a) expo-

περὶ

a) Videtur reſpici caput ſextum libri Esdræ v. 19. ſeq. ubi de Paſchate poſt reditum e captivitate celebrato agitur. Confer Tentzelium de ritu lectionum ſacrarum §. XX. & Stephanum le Moyne notis ad Varia ſacra p. 950.

περὶ τοῦ Πάσχα, τὴν ἐξήγησιν ταύτην ἀφείλοντο.

Καὶ εἶπεν Ἔσδρας τῷ λαῷ. Τοῦτο τὸ Πάσχα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν καὶ ἡ καταφυγὴ ἡμῶν. Καὶ ἐὰν διανοηθῆτε καὶ ἀναβῇ ὑμῶν ἐπὶ

fuit, hunc locum abstulerunt:

Et dixit Esdras c) *populum: Hoc Pascha Salvator* * *noster est, & refugium nostrum. Cogit… & ascendat in cor vestr…*

b) Merito incredibile apparet viris doctis Judæos reos fuisse c… minis quod hoc loco illis Justinus impingit, & libros sacr… ut Christianis testimonia eriperent truncasse. Neque huc… cit quod Justinus fuerit Samaritanus, atque adeo in scrip… Judæorum versatior, quo nomine fidem ejus testimon… conciliare studet Radulphus Cudworthus de vera notion… Cœnæ Dominicæ c. 2. p. 16. De Græcis enim Codicibus no… de Hebraicis sermo est Justino, atque adeo de iis qui in Christianorum quam Judæorum manibus frequentiores era… Quis igitur credat Judæis potuisse in mentem venire ut Codices quibus Christianos quotidie sciebant uti, mutilare… & mutilarent paucissimis locis, alia autem æque illustria ve… illustriora quoque relinquerent quam plurima, illi inquam Judæi quos Philo apud Eusebium VIII. 6. præparat. audacter scribit à bismillenorum amplius annorum spatio μὴ ῥῆμά γε μόνον *ne verbum quidem unum* mu… Quid itaque de loco hoc Esdræ tributo dicendum? illos… mirum Græcis quibusdam Codicibus illum nescio ex quo libro Apocrypho depromtum assuisse, qui Deuteron. XXVIII. 66. post vocabulum κρεμαμένη addiderunt ἐπὶ ξύλου, vel Psal. XCVI. 10. scripserunt ὁ κύριος ἐβασίλευσε ἀπὸ ξύλου.

c) Hæc latina versio depromta ex Lactantii lib. IV. c. 18.

* Ad hunc locum alludere putavit Colomesius Paulum Apostolum, cum 1. Cor. V. 7. scripsit τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐθύθη Χριστός. p. 16. Observationum sacrarum. Sed non constat locum illum unquam ab Apostolo lectum fuisse.

τὴν καρδίαν, ὅτι μέλλομεν αὐτὸν ταπεινοῦν ἐν σημείῳ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλπίσωμεν ἐπ᾽ αὐτὸν, οὐ μὴ ἐρημωθῇ ὁ τόπος οὗτος εἰς τὸν ἅπαντα * χρόνον, λέγει ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων. Ἐὰν δὲ μὴ πιστεύσητε αὐτῷ, μηδὲ εἰσακούσητε τοῦ κηρύγματος αὐτοῦ, ἔσεσθε ἐπίχαρμα τοῖς ἔθνεσι.

*quoniam habemus humiliare cum in signo, & post hæc sperabimus in eum, ne deseratur hic locus in æternum * tempus, dicit Dominus DEus virtutum. Si non credideritis ei, neque exaudieritis annunciationem ejus, eritis derisio in Gentibus.*

CCXXXIII. Liber Esdræ III. & IV.

DE libro *tertio* qui sub Esdræ nomine ambulat, dixi lib. III. Bibliothecæ Græcæ cap. 29. §. 8. & de *quarto*, in Codice Apocrypho Novi Testamenti. Igitur in præsenti tantum adjungam, quod cum locum ex 4. Esdræ V. 4. producat cap. 12. auctor Epistolæ quam sub Barnabæ Apostoli nomine laudant scriptores antiquissimi, parum similis vero videtur doctissimi viri Petri Allixii suspicio, qui in Epistola ad Ezech. Spanhemium inserta hujus operi de usu & præstantia numismatum T. 1. edit. Lond. p. 70. hunc librum a Montanista ex Judæo scriptum esse conjicit. Scriptam enim Epistolam Barnabæ non dubito antequam Montanus Ecclesiam hæresi sua turbavit. Librum tertium Esdræ legisse se testatur Flavius Josephus

 libro

* Videtur in Græco scriptum esse εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, ita enim sæpe LXX. Interpretes ut Exod. XIV. 13. Es. XIV. 20. &c.

libro XI. præcipue cap. 3 ubi encomium ver... Zorobabeleum celebrat.

CCXXXIII. libri Esdræ LXX. et CCIV.

Liber IV. Esdræ cap XIV. 21. seq. 38. seq.

QUoniam Lex tua incensa est, propter q... nemo scit quæ a te facta sunt vel incip... opera: Si enim inveni in te gratiam imm... in me Spiritum sanctum, & scribam omne qu... factum est in sæculo ab initio, quæ erant in L... tua scripta, ut possint homines invenire sem... & qui voluerint vivere in novissimis, vivant...

Et ecce vox vocavit me, dicens: Esdra ap... os tuum, & bibe quo te potavero. Et aperu... meum, & ecce calix plenus porrigebatur mi... Hoc erat plenum sicut aqua, color autem eju... ignis similis. Et accepi & bibi: & in eo cum... bissem, cor meum cruciabatur intellectu, & in... ctus meum increscebat sapientia. Nam spirit... meus conservabatur memoria. Et apertum ... os meum, & non est clausum amplius. Altissim... dedit intellectum quinque viris * & scripser... quæ dicebantur ** excesiones noctis, quas n... sciebant. Nocte autem manducabant pan... Ego autem per diem loquebar, & per noctem ...

ta...

* Hi nominantur v. 24, Sareas, Dabias, Salemias, Elc... & Asiel.

** Franciscus Junius & Belgica versio: *scripserunt ea quæ ...cebantur* (a me) *excessu mentis, & quæ non intelligeb...* Castellio: *lymphationes nocturnas, quas nesciebant.*

tacebam. Scripti sunt autem per quadraginta dies *libri ducenti quatuor*. Et factum est cum complevissent quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens: Priora quæ scripsisti in palam pone, & legant digni & indigni. Novissimos autem *septuaginta* † conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his enim est vena intellectus & sapientiæ fons, & scientiæ flumen. Et feci sic.

† Hos LXX. libros evoluisse se jactavit Picus Mirandulanus Cabbalæ mysteria continentes, in Apologia p.82. Opp *Hi sunt*, inquit, *libri scientiæ Cabbalæ, in quibus merito Esdras venam intellectus, id est, ineffabilem de supersubstantiali Deitate Theologiam, sapientiæ fontem, id est, de intelligibilibus Angelicisque formis exactam Metaphysicam, & scientiæ flumen, id est de rebus naturalibus firmissimam Philosophiam esse, clara imprimis voce pronunciavit. Hi libri, Sixtus quartus Pontifex Max. qui hunc, sub quo vivimus feliciter, Innocentium octavum proximo antecessit, maxima cura studioque curavit ut in publicam fidei nostræ utilitatem latinis literis mandarentur, jamque cum ille decessit, tres ex illis pervenerunt ad Latinos. Hi libri apud Hebræos hac tempestate tanta religione coluntur, ut neminem liceat nisi annos quadraginta natum illos attingere. Hos ego libros non mediocri impensa mihi cum comparassem, summa diligentia, indefessis laboribus cum perlegissem, vidi in illis (testis est Deus) religionem non tam Mosaicam quam Christianam, ibi Trinitatis mysterium, ibi Verbi incarnatio, ibi Messiæ divinitas, ibi de peccato originali, de illius per Christum expiatione, de cælesti Hierusalem, de casu dæmonum* &c. Vide & Petrum Crinitum lib. XXV. de honesta disciplina cap. 3. Sixtum Senensem lib. 2. Bibl. sanctæ &c.

CCXXXIV. ESDRAS Pentateuchi & reliquorum Propheticorum librorum restitutor.

S. Irenæus lib. III. cap. 25.*

ἘΝ τῇ Ναβουχοδονόσορ αἰχμαλωσίᾳ τοῦ λαοῦ, διαφθαρεισῶν τῶν γραφῶν, καὶ μετὰ ἑβδομήκοντα ἔτη τῶν Ἰουδαίων ἀνελθόντων εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔπειτα ἐν τοῖς χρόνοις Ἀρταξέρξου τοῦ Περσῶν βασιλέως, ἐνέπνευσεν Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ ἐκ τῆς Φυλῆς Λευῒ, τοὺς τῶν προγεγονότων Προφητῶν πάντας ἀνατάξασθαι **λόγους, καὶ ἀποκαταστῆσαι τῷ λαῷ τὴν διὰ Μωϋσέως νομοθεσίαν.

IN ea captivitate populi quæ facta est a Nabuchodonosor, corruptis Scripturis, & post septuaginta annos Judæis descendentibus in regionem suam, post deinde, temporibus Artaxerxis Persarum Regis, inspiravit Hesdræ Sacerdoti tribus Levi, præteritorum Prophetarum omnes rememorare sermones, & restituere Populo eam Legem quæ data est per Moysen.

Clemens

* Græca servavit Eusebius V. 8. Hist. Eccles. Similia habet & Theodoritus præf. in Psalmos.

** Valesius *denuo componere*. Massvetus *digerere*. Nihil aliud autem ex hoc Irenæi testimonio evincas, quam Esdram libros sacros qui per belli & captivitatis calamitates vulgo evanuerant ab ipso autem sancte conservati vel diligenti studio inquisiti fuerant, iterum produxisse & publicasse, atque adeo populi usibus ἀνατάξασθαι sive restituisse.

Clemens Alex. I. Stromatum p. 342. ex illo ipso, ut apparet, Irenæi loco.

Ἐν τῇ Ναβουχοδονόσορ αἰχμαλωσίᾳ διαφθαρεισῶν τῶν γραφῶν, κατὰ τοὺς Ἀρταξέρξου τοῦ Περσῶν βασιλέως χρόνους, ἐπίπνους Ἔσδρας ὁ Λευΐτης ὁ ἱερεὺς γενόμενος, πάσας τὰς παλαιὰς αὖθις ἀνανεούμενος προεφήτευσε γραφάς.

In captivitate Regis Nabuchodonoſor, cum corruptæ eſſent * Scripturæ tempore Artaxerxis Perſarum Regis inſpiratus Esdras Levites, qui factus erat Sacerdos, prophetavit, omnes veteres rurſus Scripturas renovans.

Idem Clemens p. 329.

Δι᾽ Ἔσδραν γίνεται ὁ τῶν Θεοπνεύστων ἀναγνωρισμὸς καὶ ἀνακαινισμὸς λόγων.

Per Esdram facta Divinitus inſpiratorum oraculorum recenſio & renovatio.

* Hervetus minus bene, *cum interiiſſent*. Neutiquam ſane interiiſſe conſtat ex Nehemiæ VIII. 2. ubi Esdras a populo jubetur proferre legem Moyſis. *Attulit ergo & legit* &c. Confer quæ præter B. Kortholtum c. I. de variis S. Scripturæ editionibus, eique laudatos ſcriptores plurimos, D Mich. Waltherus Officinæ Bibl. §. DXV. ſeqq. Fraſſenius disquiſit. Bibl lib. 2. c. I. Rich. Simon Hiſt. Crit. Veteris Teſt lib. I. p. 28. ſeq. Jo Claudius Operibus poſtumis Gallice editis T. 5. p. 341. ſeq. Gvil Saldenus Otiis Theolog. p. 22. Elias du Pin prolegom. Bibl. T. I. p. 144. præcipue vero Huetius demonſtrat. Evangel, propoſit. IV. p. 536. ſeq. Natalis Alex. Hiſt. Eccleſ V. T. ætatis ſextæ diſſ. 4. p. 338. ſq. & Rev. Georgius Serpilius in vitis ſcriptorum Biblicorum, Germanice editis parte IV. p. 136. ſeq.

Tertullianus l. de cultu fœminarum c. 3.

Hierosolymis Babylonia expugnatione deletis omne Instrumentum Judaicæ literaturæ per Esdram constat restauratum.

S. Hieronymus adversus Helvidium p. 134. edit. Marcianai T. 4.

Certe *hodiernus dies* illius temporis æstimandus est quo historia ipsa contexta est, sive Moysen dicere volueris auctorem Pentateuchi, sive Ezram ejusdem instauratorem operis, non recuso.

Annotavit ad Tertullianum Pamelius, quod Hieronymus alibi scribit Esdram Scripturas sacras jam dispersas eodem spiritu, quo ante scriptæ erant, restituisse.

S. Basilius Epistola ad Chilonem p. 742. T. II. Opp.

Ἐνταῦθα πεδίον ἐν ᾧ ἀναχωρήσας Ἔσδρας πάσας τὰς θεοπνεύστους βίβλους προστάγματι Θεοῦ ἐξηρεύξατο.

Hic sita est campestris illa planicies, in quam seorsim a cæteris cum se Esdras submovisset, libros Scripturæ divinitus inspiratæ omnes ex DEI mandato ad communem omnium usum eructavit & expromsit.

S. Joannes Chrysostomus Homil. VIII. in Epist. ad Hebraeos p. 785.

Ὁρᾶτε ἄνωθεν ἵνα μάθητε τοῦ Θεοῦ τὴν ἄφατον φιλανθρωπίαν. ἐνέπνευσε τῷ μακαρίῳ Μωυσεῖ . .

Videte ab ipso usque repetentes initio, ut DEI discatis benignitatem & clementiam.

μετὰ

μετὰ δὲ ταῦτα προφήτας ἔπεμψε μυρία παθόντας δεινά. Ἐπῆλθε πόλεμος, ἀνεῖλον πάντας, κατέκοψαν, ἐνεπρήσθησαν αἱ βίβλοι. Ἑτέρῳ πάλιν ἀνδρὶ θαυμαστῷ ἐνέπνευσεν, ὥστε αὐτὰς ἐκθέσθαι, τῷ Ἔσδρᾳ λέγω, καὶ ἀπὸ λειψάνων συντεθῆναι ἐποίησε. Μετὰ δὲ τοῦτο ᾠκονόμησεν ἑρμηνευθῆναι αὐτὰς ὑπὸ τῶν ἑβδομήκοντα.

Moysen inspiravit - - Postea misit Prophetas mala perpessos innumerabilia. Ingruit bellum, omnes sustulerunt, conciderunt, exustæ fuerunt tabulæ: alium rursum virum inspiravit admirabilem ut eas ederet Esdram inquam, & ex reliquiis ab eo componi fecit. Postea curavit ut Septuaginta eas interpretarentur.

Athanasius junior in Synopsi S. Scripturæ T. 2. Opp. p. 86.

Ἱστορεῖται δὲ καὶ τοῦτο περὶ τοῦ Ἔσδρα, ὅτι ἀπολομένων τῶν βιβλίων, ἐξ ἀμελείας τοῦ λαοῦ, καὶ διὰ τὴν πολυχρόνιον αἰχμαλωσίαν, αὐτὸς Ἔσδρας, φιλόκαλος ὢν καὶ εὐφυὴς, καὶ ἀναγνώστης, ἐφύλαξε πάντα καθ' ἑαυτὸν, καὶ λοιπὸν προήνεγκε, καὶ πᾶσιν ἐξέδωκε, καὶ οὕτως διασώζεται τὰ βιβλία.

Narratur autem & hoc de Esdra, quod cum libri per injuriam populi ac diuturnam captivitatem periissent, ipse illos, cum vir esset honesti studiosus, industrius & lector, apud se omnes custodiverit, & tandem protulerit, omnibusque tradiderit atque ita servaverit.

Leontius Byzantinus de sectis p. 428.

Ὁ δ' Ἔσδρας ἐλθὼν εἰς τὰ ἱεροσόλυμα, καὶ εὑρὼν ὅτι πάντα τὰ βιβλία ἦσαν καυθέντα ἡνίκα ᾐχμαλωτίσθησαν, ἀπὸ μνήμης λέγεται συγγράψασθαι τὰ κβ' βιβλία ἅπερ ἐν τοῖς ἄνω ἀπηριθμησάμεθα.

Esdras cum Hierosolyma venisset, omnesque libros sacros i temporis quo in captivitatem abducti fuerant, reperisset exustos, ex memoria depromtos illos XXII. libros quos supra recensuimus, in literas retulisse perhibetur.

Psalmos ab Esdra post captivitatem in unum librum collectos scribit præter alios Hilarius præf. Psalmos: atque Euthymius p. 183. οἱ μὲν οὖν εἶπον Ἔσδραν, οἱ δὲ Ἐζεκίαν συναγαγεῖν τοὺς ψαλμούς. *Sunt qui Esdram, & alii qui Ezechiam * dicant Psalmos in unum collegisse.* Adde p. 187. seq. in Variis sacris Stephani le Moyne.

CCXXXV. Esdras auctor litterarum Hebraicarum, punctorumque vocalium & Masoræ. Divisionis librorum sacrorum in capita & versus.

S. Hieronymus in prologo galeato sive præf. in libros Regum, *Certum est*, inquit, *Esdram scribam Legisque Doctorem post captam Hierosolymam & instaurationem templi sub Zorobabel, alias literas repe-risse*

* Confer supra p. 913, 914.

risse quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Ebræorum characteres fuerint. Idem affirmant Talmudici in Sanhedrin c. 2. ut alia Judæorum & Christianorum testimonia omittam quæ produxere Lud. Cappellus de antiquis Hebræorum literis Amst. 1645. 12. & Jo. Eberhard Brunsmannus in diss. ejusdem argumenti Helmst. 1675. §. 15. seq. Minime tamen certum illud esse probarunt Fullerus IV. 4. Misc. Jo. Buxtorfius contra Capellum, Steph. Morinus in Exercitationibus de lingua primæva, Ultraj. 1694. 4. atque singularibus diatribis demonstrare polliciti sunt viri doctissimi Ezech. Spanhemius * & Jo. Toinardus. **

Similiter perincertum est punctorum vocalium vel Masoræ auctorem fuisse Esdram, quod oppugnat Natalis Alexander in Historia Ecclesiastica Vet. Test. ætate VI. pag. 340. seq. edit. in fol.

Adversus eos qui distinctionem Pentateuchi & librorum Propheticorum in capita & versiculos ad Esdram referunt, disputat Bartoloccius T. IV. Bibl. Rabbinicæ p. 186. seq.

* Ez. Spanhem. de præstantia & usu numismatum p. 64. & 67. edit. Amst.

** Vide Bibliothecam Universalem T. XXI. parte 2. p. 131.

CCXXXVI. Esdræ Apocalypsis, καλ-ανδολόγιον, Somnium, Visio &c.

Esdræ Apocalypsin memorat Nicephorus Homologeta in loco quem attuli in Codice Apocrypho Novi Test. p. 952. Nescio sitne ea revelatio Esdræ Prophetæ, quæ exstare trad... in Catalogo MSS Angliæ T. 2. num. 3633. Lambecius lib. VI. p. 118. testatur MS. in Bibl. Vindobonensi servari Ἔσδρα τοῦ προφήτου περὶ τῶν ἐπικινδύνων ἡμερῶν τῶν δώδεκα μηνῶν. *Esdræ Prophetæ de gravibus sive infaustis diebus duodecim mensium.* Ejusdem furfuris scriptum cum βροντολογίῳ Δαβὶδ τοῦ προφήτου quod in Codice MS. 945. Regis Christianissimi exstare refert Cangius: vel cum altero itidem Esdræ supposito quod memorat idem Lambecius VII. p. 240. ἀγαθαὶ ἡμέραι ἃς ἔδειξεν ὁ Θεὸς τῷ Ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ. *Fausti dies quos Esdræ sacerdoti monstravit Deus.* Vel quale Anglica lingua refertur in Catalogo MSS. Angliæ T. 2. num. 8912. *the vision Esdras the Prophet had of God, how he should know and teach the Childern of Israel the four quarters of the yeare. and how all the year is ruled by the First day of January, if it fall on Sundıy, Munday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday or Saturday. Of good and evil daies* &c. Omitto Esdræ somnium & vaticinium de fatis Monarchiæ Romanæ, quod recens confictum & a Romanis inquisitoribus inter damnatas scripturas relatum explodit Sixtus Senensis.

CCXXXVII.

CCXXXVII. Bibliotheca sacra a NEEMIA instaurata. Ἀναγραφαὶ & ὑπομνηματισμοί.

2. Maccabaeor. II, 13.

Ἐξηγεῖτο δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς a) καὶ ἐν τοῖς ὑπομνηματισμοῖς τοῖς κατὰ τὸν Νεεμίαν τα αὐτὰ, καὶ ὡς καταβαλλόμενος βιβλιοθήκην

INferebantur in descriptionibus a) & commentariis Nehemiæ hæc eadem: & ut construens Bibliothecam b) congregavit de

a) Hæ ἀναγραφαὶ sive Annales dubium num & ipsi referri debeant ad Neemiam, perinde ut ὑπομνηματισμοὶ sive Commentarii diurnorum, qui illis junguntur. Certe sunt illæ ipse ἀναγραφαὶ quæ 2. Maccab. 2, 1. in vulgata versione latina perperam dicuntur *descriptiones Jeremiæ*, cum ibi in Græco simpliciter memorentur ἀναγραφαὶ h. e publici Annales, & tantum ex illis referatur aliquid de igne sacro à Jeremia abscondito.

b) Bibliothecam sacrorum voluminum in templo Hierosolymitano dedicatam innuit, in qua (præter Legem) libri Historici, Prophetæ majores & minores, & Psalmi, quos ab Esdra vel Ezechia collectos tradunt multi veteres, ut Euthymius præf. Psalmos p. 187. ὕστερον δὲ περὶ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν σπουδάσας εἴτε Ἔσδρας εἴτε Ἐζεκίας, καὶ οὐκ ἀθρόως ἀλλὰ καθ᾽ ἵνα τούτους ἀναλεγόμενος πρὸς τὸν χρόνον τῆς εὑρήσεως ἑκάστου καὶ τὴν φαινομένην τάξιν ἐπέθηκεν, οὐ καθ᾽ ὃς ἐλέχ-

κεν ἐπισυνήγαγε τὰ περὶ τῶν Βασιλέων καὶ Προφητῶν καὶ τὰ τοῦ Δαυὶδ, καὶ ἐπιστολὰς Βασιλέων περὶ ἀναθεμάτων. Ὡσαύτως δὲ καὶ Ἰούδας τὰ διαπεπτωκότα διὰ τὸν πόλεμον τὸν γεγονότα ἡμῖν ἐπισυνήγαγε πάντα, καὶ ἔστι παρ' ἡμῖν.

Regibus libros & Prophetarum & David, Epistolas Regum de donariis. Similiter & Judas ea quæ deciderant per bellum quod nobis acciderat, congregavit omnia, & sunt apud nos.

CCXXXVIII. ΠΤΟΛΕΜΑΪΚΑ.

IN Synopsi Scripturæ quæ legitur inter S. Athanasii opera, libris ἀντιλεγομένοις Veteris Testamenti accensentur Sapientia Salomonis, Sapientie Jesu Sirach, Esther, Judith, Tobiti, & Μακκαβαϊκὰ βιβλία δ´ & proximo deinde loco Πτολεμαϊκά, tum Psalmi & ᾠδαὶ Salomonis & Susannæ Historia. De Psalmis Salomonis cæterisque monumentis jam dixi, & res satis nota, sed per Πτολεμαϊκὰ, minus constat quale scriptum denotetur. Existimo autem hoc nomine signari librum qualis extat adhuc in quibusdam Bibliothecis Hebraice, ut in Regia Berolinensi, sub Ptolemæi nomine de rebus Alexandri Magni ספר תולדות

ἐλέχθησαν χρόνους, ἀλλὰ καθ' οὓς εὑρέθησαν. *Postea colligendis illis intentus sive Esdras sive Ezechias non simul sed paulatim singulos reperit, & pro tempore quo quosque invenisset, non quo compositi fuissent, disposuit.* Confer quæ de illa sacra Neemiæ Bibliotheca, cujus ex hoc Maccabaicorum loco etiam apud Syncellum p. 249. mentio, notat Rich. Simon responsione ad judicia Theologorum Hollandiæ p. 106. seq.

תולדות אלכסנדרוס quem edere volebat cum versione sua Sebast. Godfridus Starckius ὁ μακαρίτης, superiore anno 1712. Berolini denatus. Ejusmodi scriptum legit etiam & totum prope libro suo secundo inseruit † Josephus Gorionides, neque multum diversi generis fuit quod auctor Synopseos Scripturæ olim vidit Græce ex Hebraico versum, sub titulo Πτολεμαϊκῶν.

CCXXXIX Ben Siræ sententiæ.

De his nolo repetere quæ dixi lib. 3. Bibliothecæ Græcæ cap. 29.

CCXL. מגלת אנטיוכוס.

*Volumen sive * Historia Antiochi Epiphanis, ex Hebraico latine versa a Julio Bartoloccio de Celleno.*

1. Et factum est in diebus *Antiochi* Regis Græcorum: Rex magnus & fortis, eratque potens

† Vide Gorionidem ex interpretatione V. C. Jo. Gagnerii latine Oxonii editum, ubi librum de Alexandro quem MS. in Bibl. Bodlejana latine reperit, cum Gorionide per singulas paginas confert. Habetur etiam in eadem & in aliis item Europæ Bibliothecis Græce, & specimen longiusculum atque initium ex Codice MS. Bibliothecæ Lugd. Bat. edidit Abr. Berkelius ad Stephanum Byz. p. 237. 238.

* Hic libellus, in quo diversa quædam a libris Maccabæorum leguntur, Hebraice exstat in מחזור Hispanico atque aliis quibusdam editionibus precum Judaicarum, post ritum celebrandi חנוכה sive Encæniorum festum, in quo a Judæis legitur

potens in dominatione sua, & omnes Reges ob-
diebant ei. Ipse subegit provincias multas, & Re-
ges potentes: vastavit palatio eorum, & tem-
succendit igni hominesque in carcerem conj-
sit. Ipse ædificavit civitatem magnam in litt-
maris, ut esset ei habitatio regia, vocavitque n-
men ejus de nomine suo אנטיוכיא *Antiochia*
Bagris etiam Prorex ædificavit Civitatem aliam
regione Antiochiæ, & vocavit eam בגריס *Ba-
gris* juxta nomen suum, ejus nomen remanet u-
que in hodiernum diem. In anno vigesimo te-
tio regni ejus, ipse est annus ducentesimus ter-
decimus ab ædificatione domus DEI, posuit fa-
suas ut ascenderet Jerosolymam, & respondit ei-
que Principibus suis: Nonne scitis quod popu-
Judæorum, qui est Jerosolymis, est contra nos
Diis nostris non sacrificant, Legem nostram n-
servant, statuta Regis derelinquunt, ut fac-
Legem suam. Etiam sperant aliquando frang-
Reges & Principes. Et dicunt, quando regn-
super nos Rex noster, dominabimur in mari &
arida, totus mundus dabitur in manus nost-
Non est honor Regni ista relinquere super fac-
humi. Nunc venite & cadere faciemus ab eis fo-
dus quod excisum est cum eis, scilicet Sabbatum,
Calendas & circumcisionem.

II. Et

legitur. Inde recudi curavit Bortoloccius T. I. Bibl. Ra-
binicæ p. 383. cum versione sua & notis. De hoc
scripto jam dictum supra p. 441 ubi Chaldaici Codi-
mentionem ex Wagenseilio feci, cum cujus latina versio
Ille exstat in Bibliotheca Amplissimi Senatus Lipsien-
na cum alia ejusdem argumenti Historia Hebraice scrip-
e Codice Colbertino.

II. Et placuit verbum in oculis Principum, & in oculis totius exercitus illius. Ea ipsa hora surrexit Antiochus Rex, & misit *Nicanorem* Proregem cum exercitu magno & populo multo, & venit ad urbem Judææ, in Jerusalem, & interfecit in ea plurimos, & ædificavit Aram (*Idolorum*) in sanctuario, in loco in quo DEus Israel dixerat servis suis Prophetis: ibi habitare faciam Divinitatem meum in æternum. In eo loco mactaverunt suem, & induxerunt sanguinem ejus in atrium Sanctitatis.

III. His ita peractis, cumque hæc audivisset *Joannes* filius *Mathatiæ*, Sacerdos magnus, repletus est ira & furore, & splendor vultus ejus immutatus est. Et consilium iniit in corde suo, quid sibi in hoc casu agendum esset. Tunc Joannes filius Mathatiæ fecit sibi gladium duorum palmorum unius spithamæ in longitudine, & alterius in latitudine, & occuluit pallio. Venit itaque Jerosolymam, & stetit in porta Regis, vocavitque ostiarios, & dixit ad eos: Ego sum Joannes filius Mathatiæ, veni ut ingrediar coram Nicanore. Tunc ingressi sunt janitores & custodes, dixeruntque ei: Sacerdos magnus Judæorum stat ad ostium. Et respondit Nicanor, dixitque eis: Ingrediatur. Tunc Joannes venit coram Nicanore.

IV. Respondit Nicanor & dixit Joanni: Tu es unus ex rebellibus qui rebellaverunt contra Regem, & nolunt pacem reddere regno meo? Respondit Joannes coram Nicanore, & dixit: Domine mi, ego ipse nunc veni coram Te, ut faciam quæcunque volueris. Respondit Nicanor & dixit

Joan-

Joanni: Si voluntatem meam facere volueris, accipe nunc ſuem, & mactato illam ſuper aram (idolorum,) & indueris veſtimentis regiis, & equitabis ſuper equum Regis, & eris tanquam unus ex dilectis ejus. Cum autem hæc audiviſſet Joannes, reſpondit ei: Domine mi, timeo ego filios Iſraelis, ne forte audiant hæc & lapident me. Nunc egrediantur omnes a facie tua, ut neſciant quid ego facturus ſim. Tunc juſſit Nicanor egredi omnes. Elevavit Joannes filius Mathatiæ oculos ſuos in cœlum, & aptavit orationem ſuam coram Deo ſuo, & dixit: Deus meus & Deus Patrum meorum Abrahami, Iſaaci & Jacobi, & ſic ſubjunxit: Quæſo ne tradas me in manum incircumciſi iſtius, ut eat & laudet in domo *Daghon* Dei ſui, & dicat: Deus meus tradidit illum in manus meas. Ea hora inſiliens tribus greſſibus ſuper illum, & infixit gladium in cor ejus, & projecit illum vulneratum in atrium Templi coram Deo cœlorum. Reſpondit Joannes & dixit: Deus mi, ne imputes mihi in peccatum, quia modo occidi eum in ſanctuario, ne omnes populos, qui cum eo venerant, irritaret contra Judæos & Jeruſalem. Tunc exiit Joannes filius Mathatiæ in die illa, & pugnavit contra populos, & occidit eos occiſione magna. Numerus interfectorum qui interfecti ſunt in die illa, ſeptingenta millia, & ſeptuaginta duo millia inter ſe cæſi ſunt. In redeundo ædificavit columnam ob nomen ejus, & vocavit eam ממית החזקים *Mimmeth hachazakim* OB MORTEM FORTIUM.

V. Et factum eſt cum audiſſet Antiochus Rex, quod

quod occisus esset Nicanor Prorex, augustia nimia fuit illi, & misit ut ad eum veniret *Bagris* impius, qui errare fecerat populum suum. Et respondit Antiochus & dixit ad Bagridem: Nonne nosti aut non audivisti ea quæ fecerunt mihi filii Israel? Interfecerunt exercitum meum, deprædati sunt castra mea, & Principes meos. Nunc super substantias vestras & super domos vestras ipsi fiduciam habent. Venite & ascendamus, & auferamus ab eis fœdus quod pepigit cum eis DEus cœlorum, Sabbatum, Neomeniam & Circumcisionem. Tunc Bagris & omnis acies ejus venerunt in Jerusalem, & interfecerunt in ea interfectione multa, & decrevit in ea decretum perfectum, stabile, contra Sabbatum, Neomeniam & Circumcisionem. Hoc factum est secundum quod locutus fuerat Rex: absconderunt se, invenerunt virum qvi circumciderat filium suum, adduxerunt virum, & matrem ejus, & projecerunt eos coram infantulo. Mulier qvoqve qvæ post mortem viri sui octavo die circumciderat puerum, cum eo dejecit se de muro Jerusalem, respondensq; dixit: Tibi dicimus, Bagris impie, fœdus Patrum nostrorum non intermittemus, Sabbatum, Calendæ & Circumcisio a filiis filiorum nostrorum non recedent. Et projecit filium suum in terram corruitque post ipsum, & ambo mortui sunt. Multi alii de filiis Israel idem fecerunt in diebus illis, & non mutaverunt fœdus Patrum suorum.

VI. In tempore illo dixerunt filii Israel unus ad alterum: Eamus & habitemus in spelunca, ne forte profanemus diem Sabbati. Relatum est hoc

coram Bagride. Tunc Bagris impius misit prædones, qui venerunt & steterunt ad introitum speluncæ, dixeruntque: O Judæi, egredimini, venite, manducate panem nostrum & bibite de vino nostro, & facite opera nostra. Responderunt filii Israel & dixerunt ad invicem: Domini memores sumus, qvi præcepit nobis in monte Sinai, *Sex diebus operaberis, & in die septimo quiesces.* Nunc præstat nobis mori in spelunca, qvam profanare Sabbati diem. Cum autem vidissent nolle Judæos ad se venire, tulerunt ligna, eisqve appositis ad ostium speluncæ, igni combusserunt, mortuique sunt virorum atqve mulierum circiter mille.

VII. Post hæc egressi sunt filii Mathatiæ Joannes & qvatuor fratres ejus, & pugnaverunt contra populos, & interfecerunt plurimos, qvia speraverunt in Domino DEO cœlorum. Tunc Bagris impius ingreditur in naviculam & fugit ad Antiochum Regem, & cum eo alii qvi secum evaserant ex prælio. Respondit autem Bagris & dixit Antiocho Regi: O Rex, statue præceptum, ut auferatur a Judæis Sabbatum, Calendæ & Circumcisio: fraus magna & inobedientia in eis est. Qvod si omnes populi, nationes & lingvæ pugnaverint contra eos, non poterunt contra qvinqve filios Mathatiæ. Isti fortiores Leonibus sunt, Aqvilis agiliores, Ursis promptiores. Nunc autem Rex placeat tibi consilium meum, ne pugnes contra paucos viros: quod si pugnaveris, pudore afficieris coram omnibus Regibus. Idcirco scribe, & mitte Epistolas per omnes provincias regni tui, ut veniant

veniant principes exercituum, neque ex eis remaneat qvisqvam, elephantes qvoqve induti loricis cum eis veniant.

VIII. Iterum ſurrexit Bagris impius, & venit in Jeruſalem, ſcidit murum, evulſit adytum, & fregit ex ſanctuario tres portas disruptas, lapidesqve plurimos (*ſanctuarii*) in pulverem comminuit. Cogitaverat in corde ſuo, atqve dicebat: Nunc prævalere in me non poterunt, qvin exercitum multum habeo, & manum validam. At Deus cœli non putavit hoc. Cumqve hæc audiviſſent qvinqve filii Mathatiæ, ſurrexerunt, & venerunt in *Maſpha Galaad*, ubi erat reſiduum (*refugium*) domus Iſrael in diebus Saulis prophetæ, jejunium indixerunt, ſederunt in pulvere, ut qværerent miſerationes coram Deo cœlorum. Tunc cecidit in cor eorum conſilium bonum. *Judas* primogenitus, *Simeon* ſecundus, tertius *Jo nnes*: qvartus *Jonathan*, qvintus *Eleazar* Benedixit eis Pater eorum & ait: Judas, celebrabo te ſicut Judam filium Jacobi, qvi asſimilatus eſt Leoni. Simeon fili mi, celebrabo te ſicut Simeonem filium Jacobi qvi occidit habitatores Sichem. Jonathan fili mi, celebrabo te ſicut Jonathanem filium Saulis qvi Philiſtæos occidit Eleazar fili mi, celebrabo te ſicut Phineem filium Eleazaris, qvi Zelatus eſt pro Deo ſuo, & liberavit filios Iſrael. Contra hunc (*Bagridem*) exierunt qvinqve filii Mathatiæ eodem die, & pugnaverunt contra populos, & occiderunt ex eis occiſione multa, & occiſus eſt (*etiam* Judas.

IX. Ea hora cum vidiſſent filii Mathatiæ qvod occiſus eſſet Judas, reverſi ſunt, & venerunt ad

Patrem suum, qui dixit eis: cur reversi estis? Responderunt atque dixerunt: Quia interfectus est frater noster, qui omnibus nobis præstantior erat. Respondit *Mathatias* Pater eorum, & dixit: Ego egrediar vobiscum, & præliabor contra populos, ne forte pereat domus Israel, & vos turbabimini pro fratribus vestris. Et egressus est Mathatias in die illa cum filiis suis, & pugnaverunt contra populos. Et DEus cœli dedit omnes potentes virtute in manum suam, & occidit ex eis occisione prægrandi omnem apprehendentem gladium, omnem tendentem arcum, Principes exercitus primarios, non relictum fuit ex eis residuum: sed fugerunt reliqui populi in urbes maritimas. *Eleazar* autem occupatus erat in occisione elephantum, & immersus est in fimo elephantum. Cum autem qvæsivissent illum, invenerunt eum immersum in stercore elephantum.

X. Et lætati sunt filii Israel, quod traditi essent inimici eorum in manus suas, quosdam ex eis combusserunt igni, alios extinxerunt gladio, reliquos suspenderunt ligno. *Bagridem* autem impium qui populum suum (*sc.* DEI) errare fecerat, Israelitæ combusserunt. Tunc *Antiochus* cum audisset qvod interfectus esset Bagris impius & omnes principes exercitus qui erant cum eo, ingressus in scapham fugit in provinciam maritimam. Omnis locus quo erat venturus, rebellabat in eum: & vocabant eum הבורח *Habboreach*, FUGIENTEM. Post hæc venerunt בני השמונאי *filii Hassamonæi* in domum sanctuarii, & ædificaverunt portas confractas, & clauserunt rupru-

pturas, mundaverunt atrium a cadaveribus & ab immuditiis, quæſierunt oleum olivæ purum ad accendendum candelabrum, & non invenerunt niſi tantum lecythum (*olei*) obſignatum annulo Sacerdotis magni, & cognoverunt quod eſſet oleum mundum, ſed in eo non erat niſi tantum quantum ſufficere poterat per unicum diem. Sed DEus cœli qvi inhabitare fecit nomen ejus, dedit benedictionem, & accenderunt (*lucernas*) ex eo per octo dies. Ideo ſtatuerunt filii Haſſamonæi ſtatutum & decretum rectum, & filii Iſrael cum eis pariter, ut agantur octo diebus iſtis dies convivii & lætitiæ, ſicut in cæteris ſolemnitatibus deſcriptis in Lege, & ut accendantur in eis lucernæ ad docendum, quod fecerit eis DEus victorias. Et idcirco prohibitum eſt de his plangere, aut decernere Jejunium & afflictionem, exceptis illis, qvæ olim in uſum erant. Et oraverunt coram DEO ſuo. Verum Haſſamonæi & filii ejus & fratres eorum non decreverunt in eis, ut ceſſarent omnino ab operibus ſervilibus: & a tempore illo non fuit amplius ibi Regnum Græcorum. Et acceptarunt Regnum Haſſamonæorum & filii filiorum ipſorum a tempore hoc, usqve ad deſolationem domus DEI per CCVI. annos. Hinc eſt qvod filii Iſrael a die illo in omnibus transmigrationibus ſuis cuſtodiunt dies iſtos, & vocant eos dies dies Convivii & lætitiæ, dum legunt הלל גמור *Hallel Gamur* laudem perfectam (Pſal. CXIII. ſeq.) & hoc a quinta & vigeſima (*die*) menſis כסלו Casleu (*Novembris*) usqve ad tertiam diem menſis טבת Teveth (*Decembris.*) Dies autem iſtos ſtatue-

runt & receperunt ſuper ſe, ſuper filios ſuos & ſu per filios filiorum ſuorum usqve in æternum Sa cerdotes & Levitæ & etiam Doctores qvi fuerun in domo ſanctificationis, & non receſſerunt a ſe mine noſtro ex nunc & usqve in ſæculum. Deus qvi fecit cum eis miraculum & mirabile, faciat no biscum miracula & mirabilia, & firmum ſit in no bis illud qvod ſcriptum eſt Hoſ. II, 15. *Juxta die egreſſionis tuæ de terra Ægypti*, videre fac nos mirabilia. Amen.

FINIS.

INDEX

INDEX DICTORUM S. SCRIPTURÆ.

INDEX.

INDEX RERUM.

A.

Atheus

D.

E.

Fluctus

F.

G.

H.

K.

L.

M.

Mel-

N.

Nomina

O.

P.

Pro-

R.

S.

Schol

Tabu-

T.

V.

X.

Z.

FINIS.

Emendanda & Addenda quædam.

PAg. 2 lege: Jac. Bonaventura Hepburnus in virga aurea ſive 70. Alphabetis, Rom. 1616. Laur. Schraderus in XXIV. Alphabetis, Helmſt. 1592. & Jo. Theodorus atque Iſrael de Bry in tabellis Alphabetariis variorum characterum Francof. 1596. Pag. 3. leg. R. Abraham Seba Hiſpanus.

109. lege: Methodius junior CPol. in revelationibus ſive libro de fine Mundi, & adde hæc Græca: ἰστέον ὅτι ἐξελθόντες ὅτε Ἀδὰμ καὶ Εὔα ἐκ τοῦ παραδείσου παρθένοι ἐτύγχανον. Ἐν δὲ τῷ λ΄ ἔτει τῆς ἐξόδου αὐτῶν τοῦ παραδείσου, τέτοκεν Κάϊν τὸν πρωτότοκον, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Καλμάναν. Καὶ μετὰ τριακοστὸν ἕτερον ἔτος ἐγέννησε τὸν Ἀβελ σὺν τῇ Λεμβόρα τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ. Τῷ δὲ διακοσιοστῷ ἔτει τῆς ζωῆς τοῦ Ἀδαμ ἀπέκτεινε Κάϊν Ἀβὲλ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν τὸν κοπετὸν ὅ, τε Ἀδὰμ καὶ Ἔυα ἐπ᾽ αὐτῷ ἐπὶ χρόνοις ρ΄. Quæ huic Methodio dicitur *Calmana* & *Lembora*, auctori Operis Imperfecti in Matthæum homil. 1 eſt *Rifa* & *Edocla*.

152. adde: Sethi junioris Aſtrologi mentio in Annæ Comnenæ Alexiade lib. VI. p. 163. Sethi divinatoris λεκανομάντου in Nicetæ Choniatæ lib. X. Hiſt. p. 369.

Pag. 160. adde: Farnelli, Vigilienſis in Apulia Epiſcopi notas in librum Enochi memorati in Ephemeridibus eruditorum Pariſienſibus A. 171. T. 2. edit. Amſt. p. 469.

Ad pag. 209. adde de Apocrypha Enochi prædicatione hæc Rich. Simonis T. 3. Bibl. Criticæ p. 51

Barie-

Bartoloccio (T. 2. Bibl. Rabbin. p. 844.) *ajoute que dans un livre manuſcrit qui ſe conſerve dans la Bibliotheque du Vatican, intitulé* Maarecheth elahoutter, Diſpoſition de la Divinité, *il a trouvé une certaine* Priere *attribuée à* Enoch *fils de Jared, que ce Patriarche avoit de coutume de reciter. Il ſe contente de dire, que cett priere eſt apocryphe & vaine*, ſed res Apocrypha & vana, *ſans en rapporter un ſeul mot, lui qui a rempli ſa Bibliotheque de tout ce qu'il y a de plus vain & de plus ridicule dans les livres des rabbins.*

Cætera æquitati & ingenio Lectoris permittuntur.

C O [illegible] E X
P S [illegible] E P I Ø S

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm